234740

KÖKTÜRK ÖTÜKEN UYGUR KAĞANLIĞI YAZITLARI

Söz Varlığı İncelemesi

Erkin ARİZ
KİTAPLIĞI
Kitap No:

Kömen Yayınları 32

Türk Dili Dizisi 1

Konya 2009

1. Baskı

ISBN: 978-975-6527-37-5

Kömen Eğitim Elektronik Turizm Tic. Ltd. Şti.

Rampalı Çarşı Zemin Kat Nu: 11

Konya

Tel: 0332 353 47 15

eposta: komen54@hotmail.com

Baskı

Özer Ofset

0332 3424211

Hatice Şirin User

KÖKTÜRK ÖTÜKEN UYGUR KAĞANLIĞI YAZITLARI

Söz Varlığı İncelemesi

Erkin ARİZ
KİTAPLIĞI
Kitap No:

Kömen Yayınları

Merhum Prof. Dr. Tunca Kortantamer'in
anısına ...

İÇİNDEKİLER

Önsöz 11

Kısaltmalar 15

I. Giriş 19

1. Amaç ve Yöntem 19
2. Konu Kaynakları 25
2.1. Özgün Yazımlı, Harfçevrimli ve Yazıçevrimli Metin Kaynakları 26
2.2. Sözlükler ve Yazıtlarda Geçen Söz ve Söz Öbeklerinin Değerlendirildiği Çalışmalar 29
2.3. Dil Bilgisi Çalışmaları 32
2.4. Eski Türk Tarihi Çalışmaları 35
2.5. Eski Türk Unvanları Hakkında Çalışmalar 37
3. Yorum ve İncelemeler 39

II. Köktürk ve Ötüken Uygur Yazıtlarının Söz Varlığı 131

1. Özel Ad Bilgisi ve Dil Bilgisi Ögeleri 131
1.1. Kişi Adları (Unvan Niteleyicileri ve Unvanlarıyla) 131
1.1.1. Kağanlar 131
1.1.2. *Katun*lar 133
1.1.3. Tigin, Yabgu, Tarkan, Tudun, Buyruk, İlteber, Çor, *Beg* ve Diğer Askerî-İdari Kimlikler 133
1.1.4. *Bitigci*ler, *Tamgacı*lar, *Bedizci*ler (Yazıcılar, Mühürdârlar, Nakkaşlar) 139
1.1.5. Başka Boyların, Kavimlerin ve Ordularının Liderleri, Temsilcileri 140
1.1.6. Diğer Kişiler 141
1.2. Yer Adları 142
1.2.1. Kağanlık Merkezleri 142
1.2.2. Irmaklar 143
1.2.3. Göller 147
1.2.4. Dağlar, Tepeler 147
1.2.5. Kentler 149
1.2.6. Ülkeler 150
1.2.7. Çöller 150
1.2.8. Kaleler 150
1.2.9. Ovalar 151
1.2.10. Geçitler 151
1.2.11. Ormanlar 151
1.2.12. Diğer Yer Adları 151
1.3. Kavim ve Boy Adları 154
1. 4. Niteleme Adları 170
1.4.1. Fiziksel-Bedensel Özellikleri İçeren Niteleme Adları 170
1.4.2. Değer Yargılarını İçeren Niteleme Adları 170
1.4.3. Yüzölçümü-Zaman Nitelik ve İlgilerini İçeren Niteleme Adları 175
1.4.4. Miktar, Hacim, Ölçü Bildiren Niteleme Adları 176
1.4.5. Hayvanlara Ait Niteleme Adları 179
1.4.6. Devlet, Toplum ve Askerlikle İlgili Niteleme Adları 180
1.4.7. Duyularla Anlaşılan Özellikleri Karşılayan Niteleme Adları 182
1.4.8. Psikolojik Durumla İlgili Niteleme Adları 182

1.4.9. Renk Adları 183
1.4.10. Gösterme-Belirtme Niteleyicileri 184
1.5. Tarz-Durum Bildiren Adlar 186
1.6. Yer-Zaman Sözleri 190
1.7. Soru-Belirsizlik Sözleri 193
1.8. Zamirler 194
1.8.1. Kişi Zamirleri 194
1.8.2. Dönüşlülük Zamirleri 197
1.8.3. Belirsizlik Zamirleri 198
1.8.4. İşaret Zamirleri 198
1.9. Dil Bilgisi Görevleri (Edatlar-Bağlaçlar) 198
1.9.1. Soru Edatı 198
1.9.2.Pekiştirme-Vurgulama Edatları 199
1.9.3. Olasılık Edatı 199
1.9.4. Son Çekim Edatları 200
1.9.5. Bağlaçlar 206
2. Konulara Göre Adlar 211
2.1. Zaman 211
2.1.1. Zaman, Çağ, Devir 211
2.1.2. Yıl, Mevsim, Ay, Gün 211
2.1.2.1. Yıl 211
2.1.2.2. Mevsim 212
2.1.2.3. Ay 212
2.1.2.4. Gün 213
2.1.3. Takvim 215
2.2. Gökyüzü, Hava Olayları 216
2.2.1. Gökyüzü, Gök Cisimleri 216
2.2.2. Hava, Meteoroloji Olayları 216
2.3. Bitkiler 217
2.4. Hayvanlar 217
2.4.1. Evcil Hayvanlar 217
2.4.2. Yabani Hayvanlar, Av Hayvanları 219
2.4.3. Hayvan Toplulukları 220
2.5. İnsan Bedeni 220
2.5.1. Beden, Organlar, Dokular 220
2.5.2. Vücut Salgıları 222
2.5.3. Beden Sağlığı 222
2.6. Coğrafya 222
2.6.1. Kara Kütleleri 222
2.6.2. Su Kütleleri 226
2.6.3. Coğrafi Yönler 227
2.6.4. Yer-Yön Adları 233
2.7. Gündelik Yaşam Ögeleri 236
2.7.1. Ateş-Su 236
2.7.2. Beslenme 236
2.7.3. Yol, Geçit 236
2.7.4. Madenler, Mineraller 237
2.7.5. Giyim 237

2.7.6. Ölçü 237
2.7.7. Müzik Aleti 238
2.7.8. Zanaat, Yapı İşleri 238
2.7.9. Ticaret, Endüstri 238
2.7.9.1. Mal, Mülk, Servet, Takas, Para 238
2.7.9.2. Ticari Taşımacılık 240
2.7.10. Kent, Konut, İstihkam 240
2.7.10.1. Kent 240
2.7.10.2. Konut, İstihkam 241
2.7.10.3. Konut Bölümleri 243
2.7.11. Sanat (Bezeme, Resim, Heykel, Yazıt) 243
2.8. Birey, Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş 245
2.8.1. Yaşam Evreleri 245
2.8.2. İnsan, Kadın, Erkek 246
2.8.3. Birey, Grup 247
2.8.4. Akrabalık 247
2.8.4.1. Kan Akrabalığı 247
2.8.4.2. Evliliğe Dayalı Akrabalık 253
2.8.5. Unvanlar, Rütbeler 253
2.8.6. Unvan Niteleyicileri 271
2.8.7. Meslekler 280
2.8.8. *İl*, Vatan, Yurt 282
2.8.9. Bayrak, Sancak 284
2.8.10. Sınır 285
2.8.11. *Bodun*, Boy, Oymak, Halk 285
2.8.12. İletişim, Etkileşim 293
2.8.13. Kimlik, Ad, Unvan 294
2.8.14. Ün, Şan, Şöhret 295
2.8.15. İş, Hizmet 295
2.8.16. Zenginlik, Yoksulluk 296
2.8.17. Tutsaklık 297
2.8.18. Mülkiyet 298
2.8.19. Avcılık 299
2.8.20. Tarım 299
2.8.21. Evlilik 299
2.8.22. Cenaze 300
2.8.23. Kıtlık 301
2.8.24. Yasa, Töre 301
2.8.25. Ceza, Yaptırım 301
2.8.26. Kozmogoni, Din, İnanç 302
2.8.27. Politika 305
2.8.28. Savaş, Ordu 308
2.8.28.1. Savaş 308
2.8.28.2. Ordu 308
2.8.28.3. Asker, Savaşçı 309
2.8.28.4. Savaş Gereçleri, Silah, Teçhizat 312
2.8.28.5. Düşman 312
2.8.28.6. Engel, Bariyer 313

2.9. Sayı Adları 31
2.9.1. Asıl Sayılar 31
2.9.2. Onluklar Arası Sayılar 31
2.9.3. Yaklaşıklık-Belirsizlik Sayıları 32
2.9.4. Sıra Sayıları 32
2.9.5. Topluluk Sayıları 32
2.9.6. Üleştirme Sayıları 32
2.9.7. Artırmalı Sistem Sayıları 32
2.10. Kavramlar 32
2.10.1. Zaman Kavramı 32
2.10.2. Değer Yargıları 32
2.10.3. Duygu, Ruhsal Durum 32
2.11. Varlıkların Olma ve Bulunmaları 32
2.12. Olasılık 32
3. Konulara Göre Fiiller 33
3.1. Temel Kılış, Oluş, Durum 33
3.1.1. Oluş Fiilleri 33
3.1.2. Kılış Fiilleri 33
3.2. Fiziksel Gereksinim (Acıkma, Yeme, İçme, Doyma, Uyuma, Uyanma) 34
3.2.1. Oluş Fiilleri 34
3.2.2. Kılış Fiilleri 34
3.3. İnsan ve Bedeni (Doğum, Yaşayış, Ölüm, Hastalık, Yaralanma, Sakatlanma) 34
3.3.1. Oluş Fiilleri 34
3.3.2. Kılış Fiilleri 35
3.4. Duygu, Zihin 35
3.4.1. Duygular (Ruhsal Durum) 35
3.4.1.1. Oluş Fiilleri 35
3.4.1.2. Kılış Fiilleri 35
3.4.2. Akıl, Zihin 35
3.4.2.1. Oluş Fiilleri 35
3.4.2.2. Kılış Fiilleri 35
3.5. Devlet 35
3.5.1. Devlet Kurma, Devletleşme 35
3.5.1.1. Oluş Fiilleri 35
3.5.1.2. Kılış Fiilleri 36
3.5.2. Devlet Düzeninin Bozulması 36
3.5.2.1. Oluş Fiilleri 36
3.5.2.2. Kılış Fiilleri 36
3.6. Politika, Diplomasi 36
3.6.1. Oluş Fiilleri 36
3.6.2. Kılış Fiilleri 36
3.7. Savaş 37
3.7.1. Oluş Fiilleri 37
3.7.2. Kılış Fiilleri 37
3.8. Yerleşim, Yurt Tutma 38
3.8.1. Oluş-Kılış Fiilleri 38
3.9. Etkileşim, İletişim 38
3.9.1. Oluş Fiilleri 38

3.9.2. Kılış Fiilleri 390
3.10. Avcılık 394
3.10.1. Kılış Fiilleri 394
3.11. Evlilik 394
3.11.1. Kılış Fiilleri 394
3.12. Cenaze 395
3.12.1. Oluş Fiilleri 395
3.12.2. Kılış Fiilleri 395
3.13. İş, Hizmet 396
3.13.1. Oluş Fiilleri 396
3.13.2. Kılış Fiilleri 396
3.14. Kalkınma 398
3.14.1. Oluş Fiilleri 398
3.14.2. Kılış Fiilleri 399
3.15. Ad, Unvan 400
3.15.1. Oluş Fiilleri 400
3.15.2. Kılış Fiilleri 400
3.16. Kıtlık 401
3.16.1. Oluş Fiilleri 401
3.17. Yasa, Ceza 401
3.17.1. Kılış Fiilleri 401
3.18. Sanat 402
3.18.1. Resim, Bezeme 402
3.18.1.1. Kılış Fiilleri 402
3.18.2. Heykel 402
3.18.2.1. Kılış Fiilleri 402
3.18.3. Yapı, Konut, Mimari 403
3.18.3.1. Kılış Fiilleri 403
3.18.4. Yazı, Yazıt 404
3.18.4.1. Kılış Fiilleri 404
3.19. Kozmogoni, Din, İnanç 406
3.19.1. Oluş Fiilleri 406
3.19.2. Kılış Fiilleri 406
3.20. Doğa, Meteoroloji, Hava 409
3.20.1. Oluş Fiilleri 409
3.21. Hayvanlar 410
3.21.1. At Binme 410
3.21.1.1. Oluş Fiilleri 410
3.21.1.2. Kılış Fiilleri 410
3.21.2. Telefat, Yaralanma 411
3.21.2.1. Oluş Fiilleri 411
3.21.2.2. Kılış Fiilleri 411
3.21.3. Hayvan Yetiştirme, Himaye Etme 411
3.21.3.1. Kılış Fiilleri 411
3.21.4. Hayvan Sesleri 412
3.21.4.1. Oluş Fiilleri 412
3.22. Yardımcı Fiiller 412
3.22.1. Adla Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller 412

3.22.2. Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller 413
3.22.3. Ana Yardımcı Fiil 415
3.23. Konusal Alanı Belirlenemeyenler 418

III. Sonuç 421

IV. Metinler 445

Kül Tigin Yazıtı 445
Bilge Kağan Yazıtı 453
Tonyukuk Yazıtı 462
Çoyr Yazıtı 467
Ongin Yazıtı 468
Kül İç Çor Yazıtı 470
Tes Yazıtı 472
Suci Yazıtı 474
Şine Usu Yazıtı 475
Taryat Yazıtı 479

V. Kaynaklar 483

VI. Madde Başları Dizini 517

VII. Genel Dizin 539

ÖNSÖZ

II. Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı yazıtları üzerinde yapılan çok sayıdaki nitelikli çalışma arasında, kağanlık yazıtlarının söz varlığının özellikli (spesifik) olarak ele alındığı bir sözlük yoktur[1]. *Drevnetyurskiy slovar* ve *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* adlı ünlü sözlükler, en eski Türkçe belgelerin sözcüklerini de içeriyor olmaları açısından bu alandaki başyapıtlar olsalar da, XIII. yüzyıla kadar olan geniş bir dönemin malzemesini de kapsadıkları için kağanlık yazıtlarının söz varlığı, bu sözlüklerden ancak ayrıntılı bir elemeyle çıkarılabilir. Dolayısıyla kağanlık yazıtlarının söz varlığı konusunda çalışan bir araştırmacının yukarıda anılan sözlükler dışında Radloff tarafından hazırlanmış ilk Orhon Türkçesi sözlüğü "Glossar zu den Denkmälern von Koscho-Zaidam"[2] adlı çalışmadan başlayarak, yazıt yayımlarının dizin ve sözlüklerine başvurması gerekmektedir.

Bunun bir eksiklik olduğu düşüncesinden hareketle, II. Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı dönemlerine ait yazıtların söz varlığını bir araya getirmek öncelikli amacını güderek Mayıs 2005'te bu çalışmayı başlattık. Klasik sözlüklerden farklı olarak konusal (*tematik*) inceleme yapma fikri kafamızda biçimlendikten sonra, kurumsal ve kişisel kütüphanelerde malzeme ve literatür taraması yaptık. Çalışma malzemesini oluşturan Çoyr, Ongin, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kül İç Çor, Şine Usu, Taryat, Tes, Suci yazıtlarının yayımlanmış metinlerini karşılaştırmalı olarak inceleyip bu metinlerde geçen sözcüklerin adlar ve fiiller olarak kabaca tasnif edilmesinin ardından, bu listeden özel adları, özel adlardan da kişi, yer ve kavim adlarını çıkardık. Kişi ve yer adlarını, daha sonra alt gruplara ayırdık (kağan adları, *katun* adları, ırmaklar, dağlar, kentler vd.). Edat, bağlaç, zamir, niteleme adları gibi ögeleri, dilbilgisi göreviyle çalıştıkları için, özel adlara da uyguladığımız biçimde konusal sınıflandırmadan ayrı bir başlık altında değerlendirdik. Konusal sınıflandırmada zaman; gökyüzü, hava olayları; bitkiler; hayvanlar; insan bedeni; coğrafya; gündelik yaşam ögeleri; birey, toplum, halk, devlet, siyaset, savaş; sayı adları ve kavramlar üst başlıklarını bulduk. Bu başlıklarla ilişkili bir çok alt başlık belirleyerek sınıflandırmayı ayrıntılandırdık.

Konusal (*tematik*) sözlük çalışmaları, modern dilbiliminde, özellikle son yıllarda batıda dikkati çekecek ölçüde artmasına rağmen, ülkemizde bu konuda

---

[1] Buna karşılık Eski Türkçenin ikinci dönemi olan Eski Uygurcanın sözlükleri *Analytischer Index, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* ve *Uigurisches Wörterbuch* (UW henüz tamamlanmamış halde olsa da) adlarıyla yayımlanmıştır.

[2] Radloff'un 1894'te yayımladığı *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei, Zweite Lieferung, Die Denkmäler von Koscho-Zaidam, Glossar, Index and die Chinesische Inschriften* adlı eserinin 85-149. sayfaları arasındadır.

çok az çalışma yapıldığı için, özellikle fiillerin sınıflandırması noktasında sıkıntılar yaşadığımızı belirtmeliyiz. Bu konuda herhangi bir örnek çalışma olmadığı için, çalışmadaki fill tasnifi, bütünüyle tarafımızca gerçekleştirildi. Türkçe eylemlerin anlambilimsel sınıflandırılması konulu bir doktora tezi hazırlayan Aydemir'in, "Eylemler için günümüzde hâlâ yeni sınıflandırma araçları öneriliyor olması, bugüne kadar yapılan sınıflandırmaların eldeki dilbilgisel verileri tatmin edici bir biçimde açıklayamadığını gösterir." saptaması ve fiil sınıflandırmalarında "sözlükçe ve sözdizimi modüllerinin karşılıklı olarak da çalışması gerektiği" yolundaki önerisi önemlidir (2006: 75). Bu saptamalar, fiil sınıflandırmaları çalışmalarının başlangıç noktasında olup henüz ileri bir düzeye ulaşmadığının da göstergesi durumundadır.

Biz bu çalışmada, fiilleri nesneler ve nesneler arasındaki ilişkilere dayalı olarak sınıflandırdık. Çalışmamızın hem ad hem de fiil sınıflandırması açısından deneme niteliği taşıdığını vurgulamak gerek. Yeni akademik okumalarla, bilim adamları tarafından yapılacak katkı ve eleştirilerle, bu çalışmanın yeni baskılarında sınıflamaların yeri değiştirilebilir veya yeni konu alanları eklenebilir. Bizim ana sınıflandırmamızda temel kılış, oluş, durum; fiziksel gereksinim (acıkma, yeme, içme, doyma, uyuma, uyanma); insan ve bedeni (doğum, yaşayış, ölüm, hastalık, yaralanma, sakatlanma); duygu, zihin; devlet; politika, diplomasi; savaş, yerleşim, yurt tutma; etkileşim, iletişim; avcılık, evlilik, cenaze, iş, hizmet; kalkınma; ad, unvan; kıtlık; yasa, ceza; kozmogoni, din, inanç; doğa, meteoroloji, hava; hayvanlar ve yardımcı fiiller üst başlıkları belirlendi. Yazıtların tahribatına bağlı olarak, yer aldığı cümlenin bütününün okunamadığı sözcükler, Konusal Alanı Belirlenemeyenler üst başlığıyla verildi.

Çalışmada konusal sözlük denemesinin yanı sıra, Yorum ve İncelemeler başlığı altında değerlendirdiğimiz bir bölüm de bulunmaktadır. Burada, anılan on yazıtta yer alan 114 adet sözcük ve söz öbeği, daha önceki çalışmalarla karşılaştırmalı olarak yeniden değerlendirilmiş; bunların kimisi için farklı okumalar ve anlamlandırmalar önerilirken kimisi için daha önce literatürde yer aldığı halde çok ilgi görmeyen görüşler yeniden dikkatlere sunulmuştur.

Söz konusu döneme ait yazıtlar, hiç kuşkusuz andığımız on belgeyle sınırlı değildir; bazı küçük yazıtların ve Hoyto Tamir, II. Karabalgasun gibi yazıtların söz varlığını, bu çalışmanın ikinci baskısına dahil edeceğimizi, buradan duyurmak isteriz.

***

Bu çalışma sırasında kaynakların edinilmesinde yaşadığım sorunları atlatmama katkısı olan tüm meslektaşlarıma, hocalarıma teşekkür etmek isterim. Bu bağlamda Prof. Dr. Gürer Gülsevin, Doç Dr. Cengiz Alyılmaz, Doç. Dr. Samira Kortantamer, Yard. Doç. Dr. Erhan Aydın, Yard. Doç. Dr. Filiz Kılıç ve Dr. Bülent Gül'ü saygıyla anmak isterim. Sonuç bölümündeki tabloların hazırlanmasına yardımcı olan öğrencim Kutluay Erk'e teşekkür ederim.

Çalışmanın başından sonuna kadar sürekli düşünce alışverişi yaptığım ve bir çok soruna analitik yaklaşarak çözmemi sağlayan değerli meslektaşım Yard. Doç. Dr. Özkan Öztekten'e teşekkür ederim. Daha dar kapsamda, II. Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı dönemi yazıtlarında diplomatik ve siyasal terminoloji üzerinde çalışma düşüncesiyle yola çıkmışken, yazıtlardaki tüm söz varlığı üzerinde çalışmam için beni cesaretlendiren Prof. Dr. Mustafa Öner'e teşekkür ederim. Değerli hocam Prof. Dr. Günay Karaağaç'a kılavuz bilim adamı kimliği dolayısıyla teşekkür ederim.

Son olarak eşim Sedat ve oğlum Orhan'a, gösterdikleri özveri için sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışmayı bilimsel çalışmalarına olduğu kadar, insani kişiliğine de büyük saygı duyduğum, 24.08.2002 tarihinde vefat eden saygın, titiz, onurlu ve disiplinli bilim adamı merhum Prof. Dr.Tunca Kortantamer'e ithaf ediyorum.

8.12.2008
Dr. Hatice Şirin User
Bornova-İzmir

Kısaltmalar

AJSLL: The American Journal of Semitic Languages and Literatures.
Alt2: *II. Altın Köl Yazıtı* → Tekin 1998.
AO: Acta Orientalia.
AOH: Acta Orientalia, Akademiae Scientiarum Hungaricae.
Az: Azerice.
B: Batı Yüzü.
BK: Bilge Kağan Yazıtı.
BSOAS: Bulletin of the School of Oriental and African Studies.
Bşk: Başkurtça.
BTH: *Başkort téléněñ hüzlégé* → Agişev-Bişiyev-Zeynullina 1993.
Bur: Buryatça.
CAJ: Central Asiatic Journal.
Cürc: Cürcence.
Ç: Çoyr Yazıtı.
Çuv: Çuvaşça.
D: Doğu Yüzü.
DLT: *Divanü Lügati't-Türk.*
Dolg: Dolganca.
DS: *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü.*
DTCF: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
DTS: *Drevnetyurskiy slovar* → Nadelyayev-Nasilov- Tenişev-Şçerbak red. 1969.
ED: *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* → Clauson 1972.
EDAL: *Etymological Dictionary of the Altaic Languages* → Starostin–Dybo– Mudrak eds. 2003.
Eleg: Elegest Yazıtı → Tekin 1995a.
ESTY: *Etimologiçeskiy slovar tyurkskih yazıkov* → Sevortyan red. 1974; 1978; 1980 → Levitskaya red. 1989 → Dıbo red. 2003 .
Etü: Eski Türkçe.
ETY: *Eski Türk Yazıtları* → Orkun 1994.
EUyg: Eski Uygurca.
Evn: Evence.
Evk: Evenkice.
G: Güney Yüzü.
Gag: Gagavuzca.
GT: Genel Türkçe.
Hak: Hakasça.
Hal: Halaççа.
HemÇ: *Hemçik Çırgakı Yazıtı* →Tekin 1999.
HJAS: Harvard Journal of Asiatic Studies.
HUS: Harvard Ukrainian Studies.
IJCAS: *International Journal of Central Asian Studies.*
IrkB: *Irk Bitig* → Tekin 2004.
JA: Journal Asiatique.

Jpn: Japonca.
JSFOu: Journal de la Société Finno-Ougrienne.
JRAS: Journal of the Royal Asiatic Society.
K: Kuzey Yüzü.
kab: Konusal Alanı Belirlenemeyenler.
Kalm: Kalmukça.
Karah: Karahanlıca.
Kbalk: Karaçay-Balkarca.
Kzk: Kazakça.
KB: Kuzeybatı Yüzü.
KÇ: Kül İç Çor Yazıtı.
Kırg: Kırgızca.
KKlp: Karakalpakça.
Krm: Kırım Türkçesi.
KRS: *Karakalpaksko-Russkiy Slovar* → Baskakov red. 1958.
KcsA: Körösi Csoma Archivum.
Kor: Korece.
KT: Kül Tigin Yazıtı.
KTFS: *Kazak tiliniŋ frazeologiyalık sözdigi* → Kenesbayev 1977.
KTS: *Kazak Tilinin Sözdigi* → Babaş-Eset- Erbol-Telgoja vd. red. 1999.
Kum: Kumukça.
MaIM: *Materialien zu den alttürkischen Inschriften der Mogolei* → Aalto-Ramstedt-Granö 1958.
Man: Mançuca.
MSFOu: Mémoires de la Société Finno-Ougrienne.
MTAD: Modern Türklük Araştırmaları Dergisi.
Mong: Mongolca.
Nan: Nanayca.
Neg: Negidalca.
NineNotes: *Nine Notes on the Tes Inscription* → Tekin 1989.
Nog: Nogayca.
OMong: Orta Mongolca.
Ord: Ordosça.
Orh: Orhon Türkçesi.
OTG: *Orhon Türkçesi Grameri* → Tekin 2000.
Otü: Orta Türkçe.
OTWF: *Old Turkic Word Formation* → Erdal 1991.
OY: *Orhon Yazıtları* → Tekin 2006.
OYA: *Orhon Yazıtları Araştırmaları* → Thomsen 2002.
Oyr: Oyrotça (Dağlık Altay Ağzı).
Özb: Özbekçe.
PJpn: Proto Japonca.
PKor: Proto Korece.
PMong: Proto Mongolca.
PTung: Proto Tunguzca.

ʔTürk: Proto Türkçe.
ʁO: Rocznik Orientalistyczny.
ʒ: Suci Yazıtı.
ʒal: Salarca.
ʒUyg: Sarı Uygurca.
ʒMan: Konuşma Dili Mançucası (Sibo).
ʒT: Sov'etskaya Tyurkologiya.
ʃor: Şorca.
ʃU: Şine Usu Yazıtı.
ʈ: Tonyukuk Yazıtı.
ʈa: Taryat Yazıtı.
ʈaryK: *Taryat Kitabesi* → Tekin 1982.
ʈat: Tatarca.
ʈD: Türk Dili Dergisi.
ʈDA: Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi.
ʈDAY-B: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten Dergisi.
ʈK: Türk Kültürü Dergisi.
ʈKA: Türk Kültürü Araştırmaları.
ʈKEK: Türk Kültürü El Kitabı.
ʈM: Türkiyat Mecmuası.
ʈMEN: *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen* → Doerfer 1963-1975.
ʈP: T'oung Pao.
ʈrkm: Türkmence.
TS: Türkçe Sözlük.
TSb:Tyurkologiçeskiy Sbornik.
TTAS: *Tatar télénéŋ aŋlatmalı süzlégé* → Ganiyev 2005.
TTK-*B*: *Türk Tarih Kurumu Belleten.*
TTS: *Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü.*
Ttü: Türkiye Türkçesi.
Tung: Tunguzca.
Tuv: Tuvaca.
UAJb: Ural Altaische Jahrbücher.
Ud: Udehece.
USp: *Uigurische Sprachdenkmäler* → Radloff 1972.
UW: *Uigurisches Wörterbuch* → Röhrborn 1977-1998.
Uyg: Uygurca.
VKYa: Voprosı kazahskogo yazıkoznaniya.
Vya: Voprosı yazıkoznaniya.
Yak: Yakutça.
YMong: Yazı Dili Moğolcası.
Ye: Yenisey Yazıtları.
ZDMG: Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.
ZweiUig: *Zwei uigurische Runeninschriften in der Nord-Mongolei* → Ramstedt 1913-1918.

I. GİRİŞ

1. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı dönemine ait 10 yazıtın (Çoyr, Ongin, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kül İç Çor, Şine Usu, Taryat, Tes, Suci) söz varlığı incelendi. Anılan yazıtlardan elde edilen sözler ve bunların karşıladıkları anlamlar aracılığıyla, Türkçenin *Köktürkçe* ve *Eski Uygurca* evresindeki gelişmişlik düzeyinin gün ışığına çıkarılması amaçlandı. Birçok araştırmacının adı anılan yazıtlardaki söz varlığından ve stilistik yapıdan yola çıkarak ortaya koyduğu ortak düşüncesine göre, bu belgeler yoğun biçimde askeri ve siyasi birer *manifesto* içermektedir. Çalışmamızın amaçlarından biri de, bu etkin *askeri-siyasal* üslubun, dolayısıyla söz varlığının yanı sıra, eski Türk çağı insanının gündelik ve özel yaşamı, duyguları, inanışları, akıl yürütmeleri, etkileşim ve iletişimleri, zaman kavramını algılama biçimleri, yurt kurmaları, konut yapımları, doğumları, ad ve unvan verme gelenekleri, meslekleri, evlilikleri, cenaze törenleri, yasaları, töreleri gibi çok farklı alanlarda da bir söyleyiş biçimi geliştirdiğini ve bu alanlarda çok sayıda söz varlığı edindiğini gösterebilmektir. Böylece, Eski Türk çağı insanının, yurt tuttuğu topraklarda yalnızca *savaşçı kimlik*le dolaşmadığını, aynı zamanda duyguları ve algıları olan kişiler olarak gündelik işleriyle uğraşıp yaşamlarını biçimlendirdiklerini anlaşılır hale getirme amacı da öngörülmüştür.

***

Çalışmadaki söz varlığı, klasik sözlük anlayışından farklı bir biçimde konulara ayrılarak (*tematik*) ele alındı. Tematik sözlük denemeleri, Türk dili açısından yeni sayılmasa da, Türklük Biliminde yenidir. Özellikle tarihi Türk dili alanında telif edilmiş sözlüklerde, Türkçenin söz varlığının konulara ayrılarak çalışılmış olduğunu görmekteyiz:

XIV-XV. yüzyıl Kıpçak sözlüklerinden *Ed-dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*'de adlar tematik olarak sınıflandırılmıştır: 1. Yüce Allah, gök ve gökte bulunanlarla yer ve yerde bulunanlar 2. Sular 3. Güzel kokulu bitkiler 4. Meyveler 5. Ağaçlar 6. Hububatlar 7. Yiyecekler 8. Evcil hayvanlar 9. Yabani hayvanlar 10. Binek hayvanları 11. Koşum aletleri 12. Renkler 13. Sürüngenler ve böcekler 14. Aletler 15. Savaş aletleri 16. Kuşlar 17. Giyim eşyaları 18. Vücut organları 19. İnsanların nitelikleri ve renkleri 20. Türkçe sayılar 21. Meslek adları 22. Türk erkek adları 23. Türk kadın adları (Toparlı 2003).

XIV. yüzyılın ikinci yarısında veya XV. yüzyıl başlarında yazılan Arapça-Türkçe sözlük *Bulgatü'l-Müştâk fi Lûgati't-Türk ve'l-Kıfçak* da kavramlara ayrılarak hazırlanmış sözlüklerdendir. Zajackowski tarafından 1938'de adlar

bölümü yayımlanan bu sözlükte adlar *gök, yer, madenler, hayat, ölüm, din, askerlik, hububat, hayvanlar* biçiminde tematik olarak sıralanmıştır (Ercilasun 2004: 392).

Kıpçak alanında yazılmış Arapça bir gramer kitabı olan *El-Kavaninü'l-Külliye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye* adlı çalışma da, kısmen tematik olan bir sözlük bölümü içerir. Burada Türkçede kullanılan sözler *insan yaradılışı ile ilgili sıfatlar, iyi ve kötü özellikler, organlar, evcil hayvanlar, vahşi hayvanlar, haşerat, sürüngenler, kuşlar, yiyecek ve içecekler, meyveler, ekinler, hububatlar, sebzeler, insan ve at giysileri, savaş aletleri, dövme, pişirme ve yemek için gerekli eşya, renkler ve sıfatlar, sayılar* vb. kavramlara ayrılarak listelenmiştir (Toparlı 1999: 74-84).

Ali Şir Nevayi'nin eseri *Muhâkemetü'l-Lugateyn*'de Türkçe ve Farsçanın karşılaştırması, sözlük yazarı tarafından kavram alanlarına bölünmüş sözlerle yapılmıştır. Adlar *akrabalık adları, "ak öy" parçaları, kuşlar, dağlık ve düzlük yer adları, hayvan seslenmeleri, yaşlarına ve türlerine göre atlar, av hayvanları, binit takımı, giysiler, yemeklik koyun uzuvları, yemek ve yiyecekler, içkiler, "sevgi-sevgili-güzel-güzellik etrafındaki kelimeler"* olarak tasnif edilmiştir. Ali Şir Nevayi'nin eserinde fiiller de kısmen sınıflandırılır: *"vurmak"* fiilleri, *"içki içmek"* fiilleri", *"süslenmek"* fiilleri, *"ağlamak"* fiilleri (Barutcu Özönder 1996).

Türkçe sözlerin kavramlara ayrılarak sunulduğu bir başka Çağatay dönemi sözlüğü, XVII. yüzyıl başlarında Hindistan'da yazılıp 1825'te Kalküta'da basılan *Fazlullah Han Lugati*'dir. Bu sözlüğün birinci kısmı fiiller, ikinci kısmı isimler, üçüncü kısmı sayı, hayvan, bitki, vb. kavramlara ayrılmıştır (Ercilasun 2004: 428).

Tarihi Oğuz alanına ait *Ed-dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye* adlı sözlükte (XIV-XV. yüzyıl) de adlar *hayvanlar, giyinme ve örtünme sözleri, binek hayvanları, savaş aletleri, insan organları, sıfatlar, vahşi hayvanlar, zararlı böcekler* vb. kavramlara ayrılmıştır (Atsız-Türkmen 2004). Oğuz alanında, bu tarzda yazılmış bir başka sözlük *Eski Oğuzca Satırarası Tematik Sözlük Bahşayiş Lügati*'dir (Turan 2001).

Konusal söz varlığı alanında Türkiye'de yapılmış çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Ercilasun 2004, *Bengü Taşlardaki Söz Varlığı* başlığı altında Runik harfli Türk yazıtlarındaki sözleri *insanın temel hareket ve oluşlarını gösteren fiiller; insanın duygu, düşünce ve isteklerini gösteren fiiller; varlıkların oluş ve hareketlerini gösteren fiiller; zaman kavramıyla ilgili kelimeler; yer ve yön kavramıyla ilgili kelimeler; tabiatla ilgili kelimeler; hayvanlarla ilgili kelimeler; renkler; akrabalıkla ilgili kelimeler; sayılar; zamirler; insan ömrü, karakteri ve nitelikleriyle ilgili kelimeler; ev, giyim ve yaşamayla ilgili kelimeler; savaş, askerlik ve devlet yönetimiyle ilgili kelimeler; unvanlar; yazı ve sanatla ilgili kelimeler; manevi hayat ve ölümle ilgili kelimeler; sıfatlar; zarflar; bağlaçlar; edatlar* alt başlıklarıyla konulara ayırarak listeler (2004: 191-197).

Türkiye'de bu alandaki önemli çalışmalardan biri, Öner-Kaya-Özşahin 2005'tir. Bu çalışmada *Lehçe-i Tatarî*'deki adlar konusal tasnife bağlı olarak incelenmiştir.

Yaylagül'ün "Türk Runik Harfli Metinlerde Mental Fiiller" başlıklı çalışmasında ise, Runik harfli Türkçe yazıtlardaki akıl, zihin ve ruhsal durumla ilişkili fiiller *duyu fiilleri, duygu fiilleri, anı ve uslamlama fiilleri, açıklama fiilleri* olmak üzere dört grupta incelenmiştir.

2007'de M. Erdem'in yayınladığı "Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde İletişim Fiilleri" de bu alana katkı sağlayan çalışmalar arasındadır. Bu makalede Türkiye Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Gagavuz Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesindeki iletişimle ilgili fiiller temel olarak *Duygu Katkısı Olmayan İletişim Fiilleri (sohbet, haber, soru, cevap, rica, emir, danışma, açıklama, selam, vedalaşma, yemin, davet, ikram-sunuş, hitap, onay, red, tekrarlama* kavram alanlarında), *Olumlu Duygu Katkısı Olan Söyleyiş Fillleri (teşekkür, dua, kutlama, müjde, övgü, şaka* kavram alanlarında), *Olumsuz Duygu Katkısı Olan Söyleyiş Fillleri (kötü söz-beddua, yalan, azarlama, şikayet, aldatma, öfke, kavga, tartışma, övünme, gıybet, töhmet* kavram alanlarında) biçiminde değerlendirilir (2007: 94-103).

Jaeckel ve Erciyeş tarafından hazırlanan *Dictionary of Turkish Verbs: In Context and by Theme* adlı çalışma 2006'da Gergetown UP tarafından basılır. Bu çalışmanın dizin kısmında çağdaş Türkiye Türkçesinin fiilleri, İngilizce konu başlıkları altında listelenmiştir.

Türkiye dışında yapılan tematik söz varlığı çalışmaları arasında Musayev, *Leksika Tyurkskih Yazıkov v sravnitel'nom osvetsenii (zapadnokı pçakskaya gruppa)*, Moskva 1975'in öncelikle anılması gerekir. Musayev'in çalışmasında Türkçe sözler *Hayvan adları, Hayvan Organ Adları, Bitki Adları, Bitki Bölümleri Adları, Akrabalık Adları, Gün Adları, Niteleme Adları* ve *Fiiller* başlığında değerlendirilir.

Tenişev'in başredaktörlüğüyle yayımlanan *Sravnitel'no-istoriçeskaya grammatika tyurkskih yazıkov-Leksika*, Türkçe sözlerin kavramlara ayrılarak tarihi-karşılaştırmalı metotla incelendiği önemli çalışmalardan biridir. Bu eserde *atmosfer olaylarıyla ilgili sözleri, gök cisimlerini, zaman kavramını karşılayan sözleri, coğrafya birimlerinin adlarını, bitki adlarını ve bunlarla ilgili sözleri, meyve adlarını, hayvan adlarını, organlarını, insan organlarını, akrabalık adlarını, ticaret ve ekonomiyle ilgili sözleri, maddi kültür ögelerini* vb. ayrıntılı olarak ele alınır.

***

Bu çalışmada temel olarak, *Özel Ad Bilgisi ve Dil Bilgisi Ögeleri, Adlar* ve *Fiiller* olmak üzere üç ana sınıf benimsendi. *Özel Ad Bilgisi*, ansiklopedik bilgi olarak da değerlendirilmesi mümkün olan kişi adlarını, yer adlarını, boy/kavim adlarını içermektedir. Dil Bilgisi ögeleri ise, edatları, bağlaçları ve bağlı olduğu cümle birimine göre sıfat veya zarf olma potansiyelini taşıyan niteleme adlarını kapsamaktadır. *Adlar* ve *Fiiller* nesneleri, kavramları ve hareketleri karşılayan nitelikleriyle sözlüğün ana malzemesini oluşturmaktadır.

Çalışmamızda belirlenen her söz veya söz öbeğinin Latin harfli yazıçevrimiyle birlikte, Runik harfli özgün biçimine de yer verildi. Aynı söz

veya söz öbeğinin farklı Runik işaretle gösterildiği durumlarda, kesme işareti kullanılarak bu fark belirtildi. Ardından, ilgili sözün anlamı yazıldı. Çok anlamlı sözlerdeki anlam farkları, sözcük aynı konu alanındaysa rakamlar kullanılarak gösterildi. Sözcüğün farklı bir konunun alanında olduğu durumlarda ise, sözcüğün geçtiği cümlelerden sonra ilgili alana, bölüm numarası verilerek gönderme yapıldı. Çok anlamlı bir sözcük söz konusuysa bu anlamlar, çift kesme (//) işareti ve konu alanının bölüm numarası kaydedilerek belirtildi. Sözcüğün özel adlarda geçtiği durumlarda, geçtiği özel ada gönderme yapıldı.

Devlet, toplum, askerlik vb. ile ilgili bazı niteleme adları, aynı anlamla Siyaset, Ordu, Savaş gibi konu alanlarında da geçtiğinden, Niteleme Adları başlığı altında bu sözcüklerin yalnızca yazıçevrimleri yapılarak ilgili alanlara ok işaretiyle (⇨) gönderme yapıldı ve sözcüğün geçtiği cümleler bu alanlarda verildi.

Bazı sözcükler, yalnızca özel adlarda, ad öbeği olarak geçmiştir. *yaşıl* "yeşil" (*yaşıl ögüz* ırmak adında), *kum* "kum" (*Kara Kum* yer adında) *kür* "gür" (*Kür Budıklı* orman adında), *temir* "demir" (*Temir Kapıg* yer adında) vd. Bu durumlarda sözcük, ilgili alanda madde başı olarak anlamlandırıldıktan sonra yer aldığı özel ad bilgisi bölümüne atıf yapıldı. Aşınma, dökülme vb. sebeplerle büyük bir bölümü okunamayan satırlarda geçen ve anlamları belirlenemeyen sözcükler için *Konusal Alanı Belirlenemeyenler* alt başlığı açıldı.

Temel oluş, kılış, durum bildiren fiillerin bir çoğu, yazıtlarda ilk anlamlarıyla kullanılmamıştır. Bunların temel fiiller arasında madde başı olarak kaydedilmesinin ardından, birincil anlamları yazılmış ve geçtiği konusal alana gönderme yapılarak, buradaki üst anlam katmanları kaydedilmiştir.

Her sözcük, geçtiği örnek cümle içinde eğik (italik) yazıyla gösterildi. Cümlelerin bulunduğu yazıtın adı, cephesi ve satır numarası parantez içinde belirtildi. Örnek cümleler birbirinden ◆ işareti kullanılarak ayrıldı.

Yazıçevriminde Prof. Dr. Talat Tekin'in *Orhon Yazıtları* (2006) adlı eserindeki sistem benimsendi Buna göre, özgün yazımda kayıtlı olmayan ünlüler parantez içine alınarak gösterildi. Çalışmada yer alan her bir söz veya söz öbeğinin Runik harfli özgün biçimine de yer verildiği için 𐰴, 𐰽, 𐰾, 𐰿 hece işaretleri ile 𐰚, 𐰞, 𐰺 ligatürleri için ayrı bir yazıçevrimi yapılmadı; 𐰴 harfi *ŋ* ile, 𐰚 harfi *ń* ile karşılandı.

bir- ~ b(e)r- ; (e)ls(i)r(ä)t- ~ ils(i)r(ä)t-; (e)lt- ~ ilt-; işid- ~ (e)ş(i)d-, it- ~ (e)t-; it(i)n- ~ (e)t(i)n-; itit- ~ (e)tit-; ti- ~ t(e)-; tir(i)l- ~ t(e)r(i)l-; y(e)t- ~ yit-; biş ~ b(e)ş; b(e)ş(i)nç ~ biş(i)nç; biçin ~ b(e)ç(i)n; (e)lt(ä)b(ä)r ~ ilt(ä)b(ä)r; (e)rk(i)n ~ irk(i)n; idi ~ (e)di; ilbilge ~ (e)lb(i)lge; ill(i)g ~ (e)ll(i)g; ilt(e)r(i)ş ~ (e)lt(e)r(i)ş; kisre ~ k(e)sre; kirü ~ k(e)rü; ti- ~ t(e)-; tig(i)n ~ t(e)g(i)n; tinsi ~ t(e)nsi; tiy(i)n ~ t(e)y(i)n; y(e)g ~ yig; y(e)g(i)rmi ~ yig(i)rmi; y(e)g(ä)n ~ yig(ä)n; yir ~ y(e)r; y(e)ti ~ yiti; yi- ~ y(e)- sözleri kapalı *e* sesini barındırdığı için bu sözlerin ünlülerinin yazılmadığı durumlarda,

söz konusu sözcüğü *e* harfini kullanarak gösterdik. Açık e ünlüsünü ise, *ä* harfiyle karşıladık.

Yazıtlarda türlü sebeplerle aşınmak, dökülmek suretiyle okunamayan kısımlar, harf sayısı gözetilmeksizin köşeli parantezler içinde birkaç noktayla gösterildi. Rekonstrüksiyonla elde edilen okumalardaki kurgulanan seslerin karşılıkları da köşeli parantezle gösterildi. Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında geçen ortak cümlelerin yazıçevrimleri, Kül Tigin Yazıtı esas alınarak yapıldı.

Sözlük kısmının sonunda malzemeyi oluşturan 10 yazıtın (Çoyr, Ongin, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kül İç Çor, Şine Usu, Taryat, Tes, Suci) metnine yer verildi. Bu metinlerin yazıçevrimleri, önemli ölçüde daha önceki yayınların esas alınmasıyla hazırlandı. Metin yazıçevrimlerinin sonunda kullanılan kaynaklar belirtildi.

Çalışmamızın onüç maddelik sonuç kısmı, istatistik veriler içeren bir tablo ve istatistik verilerin dağılımından elde edilmiş grafikleri de içermektedir.

Çalışmanın sonunda iki ayrı dizin tablosu bulunmaktadır. Bunlardan biri madde başları dizini, diğeri ise genel dizindir.

2. KONU KAYNAKLARI

2.0. Romen doğubilimci Nicolaie Milescu'nun, Rus çarı Aleksi Mihayloviç'in elçisi olarak Çin İmparatoru K'ang Hsi'nin sarayına giderken, 1675 yazında, Yenisey kanyonunda kaya yazıtlarına rastlamasının üzerinden üç yüz yürmidört yıl geçmiştir (Constantin 1989: 1-7). Bu süre içinde eski Türk anıt ve yazıtlarını doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren yüzlerce eser ortaya konmuştur. Bu eserlerde anıtlar filolojik, arkeolojik, tarihî, coğrafî ve sosyolojik olduğu kadar sanat tarihi açısından da ele alınmıştır.

Bilimsel literatürde, sonradan *Yenisey Bölgesi Yazıtları* olarak değerlendirilecek anıtların ilk keşfinden 200 yılı aşkın bir süre sonra Moğolistan'da, çalışmamızın ana malzemesini oluşturan Türk kağanlık yazıtları bulunmuştur.

Bu çalışmanın malzemesini oluşturan anıtlardan ilk ikisi, Yadrintsev'in 1889'da Kuzey Moğolistan'da Orhon ırmağı kıyısında karşılaştığı *Kül Tigin* ve *Bilge Kağan* yazıtlarıdır (OY: 1).

Tonyukuk Yazıtı, 1897'de E. Klements tarafından Moğolistan'da Ulan-Bator'ın 50 km. güneydoğusunda, Bayn-Tsokto civarında bulunur (Tekin 1994: VII). Yadrintsev, altı yıl önce 1891'de, Dış Moğolistan'da Manet dağları yakınındaki Ongin ırmağının Taramel kolu civarında *Ongin Yazıtı*'nı da bulmuştur (Clauson 1957: 177).

Gustaf John Ramstedt, 1900'de Kuzey Moğolistan'da Urga'dan (Ulan Bator) Handu Wang Manastırı'na giderken Ar-Ashatu dağı, Dolon Huduk, Sudcin-Dava'da *Suci* Yazıtı'nı; 1909'da Moğolistan'ın kuzeybatısında Şine Us gölü civarında *Şine Usu Yazıtı*'nı bulur (Sertkaya 2001: 307; Aydın 2007: 21).

W. Kotwicz'in, 1912'de Moğolistan Töv Aymag Delgerhaan Sum İh Höşööt Bölgesinde bulduğu *Kül İç Çor* (*İhe Hüşötü*) *Yazıtı* (Alyılmaz 2007: 162), çalışma malzememiz arasında yer almaktadır

1928'den önce Moğolistan'ın Dornovogı aymagında Sansar-ula dağının güney eteklerindeki kurgan yerinde Jamtsarano Tseeveen ve Sendsüren tarafından *Çoyr Yazıtı* bulunur (Barutcu Özönder-2006: 108). Bu yazıt, II. Türk Kağanlığı yazıtlarının ilki olması bakımından tarihsel değer de arz eder ve malzememiz içinde yer alır.

1969-1970 yıllarında, Moğolistan, Arhangay Aymag, Taryat Bölgesinde Ts. Dorcsuren, Kh. Lubsanbaldan, M. Şinehüü, B. Bazılhan, S.G. Klyaştornıy, N. Ser-Odjav ve V.V. Volkov *Taryat Yazıtı*'nı parçalar halinde bulur (TaryK: 170). Bu yazıtın söz varlığı da, çalışmamıza dahil edildi.

Malzememiz içinde en geç tarihte keşfedilen yazıt, S.G. Klyaştornıy, S. Karcavbay ve A. Oçir'in, 1976'da Moğolistan, Hunsugu Aymag, Tes ırmağı yakınlarında buldukları *Tes Yazıtı*'dır (NineNotes: 314).

2.1. Özgün Yazımlı, Harfçevrimli ve Yazıçevrimli Metin Kaynakları

Bu bölümde, 2.2.'de, 2.3.'te, 2.4.'te ve 2.5.'te anılan eserler, çalışmamıza kaynak oluşturan temel incelemelerdir. Dolayısıyla bu bölümlerde Runik yazılı belgelerin bibliyografyasını vermek amacı güdülmemiştir. Eski Türkçenin Runik alfabeyle yazılmış belgeleri üzerine yapılan çalışmaların bibliyograyası sorunu Sertkaya 1982a, Gül 2006, Sertkaya 2008 ve Aydın 2008'le büyük ölçüde giderilmiş durumdadır.

Bu çalışmada yer alan Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı dönemlerine ait 10 yazıtın (Çoyr, Kül İç Çor, Ongin, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Tes, Taryat, Şine Usu, Suci) yazıçevrimleri ve özgün yazımları, bu yazıtlara dair yayımlanmış çeşitli çalışmaların karşılaştırılması yoluyla elde edilmiştir.

Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtlarının ilk yayını, yazıtların kâşifi Yadrintsev'in 1890'da St. Petersburg'da yayımladığı *Anciens caractères trouvés sur des pierres et des ornements au bord de l'Orkhon*'dur. Yazıtlarla ilgili duyuru niteliğindeki bu yayını izleyen ikinci çalışma Fin Atlası olarak bilinen *Inscriptions de l'Orkhon, recueilles par l'expédition finnoise 1890 et publiées par la Société finno-ougrienne*, Helsingfors 1892'dir. Bu çalışmanın Türkçesi, 2005 yılında Otto Donner, *Fin Atlası. Orhon Yazıtlarının 1890 Yılındaki İlk Çözümü* (Çeviri: M. Sirman-Y.S. Dalbaşar) adıyla Ön-Türk Uygarlığı Araştırmaları Merkezi tarafından yayımlanmıştır.

Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarının fotoğrafları, Radloff Atlası olarak ünlenen *Atlas der Altertümer der Mongolei*, St. Petersburg 1892'de yayımlanmıştır. Bu atlastan seçilmiş bazı sayfalar, 1995 yılında *Moğolistan Tarihi Eserleri Atlası* adıyla TİKA tarafından Ankara'da basılır.

15 Aralık 1893'te, V. Thomsen Danimarka Bilimler Akademisi'nde yaptığı konuşmayla bu yazıtları çözdüğünü bildirir. Thomsen'in bildirisi 1894'te yayımlanır: "Déchiffrement des inscriptions de l'Orkhon et de l'Iénissei, Notice préliminaire", *Bulletin de l'Académie Royale des Sciences et des Letters de Danemark*, Copenhangue 1894, 285-299.

1894'te Radloff, *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei, Erste Lieferung* adıyla yazıtları bir dizi halinde yayımlamaya başlar. Radloff, 1897'de yazıtları yeni bir dizide toplar: *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei. Neue Folge*, St. Petersburg 1897. Bu dizide, yazıtlar dilbilgisi açısından değerlendirilir ve bir de sözlüğe yer verilir.

Bu iki yazıt, 1896'da Thomsen tarafından *Inscriptions d l'Orkhon déchiffrées, MSFOu* V, Helsingfors 1896 adıyla yayımlanır. Thomsen'in bu yayını, akademik derinliği olan bir eser olarak, sonraki araştırmacılar için önemli bir kılavuz olmuştur. Thomsen'in 1894'te yayımladığı bildirisi ve bu yayını, Vedat Köken'in çevirisiyle Türkçe olarak ilk kez 1993'te yayımlanır: Vilh. Thomsen, *Orhon ve Yenisey Yazıtlarının Çözümü. İlk Bildiri. Çözülmüş Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları Ankara 1993. Bu kitabın genişletilmiş ve ilaveler yapılmış ikinci

baskısı, V. Thomsen, *Orhon Yazıtları Araştırmaları* (Çeviren ve Yayıma Hazırlayan: Vedat Köken), TDK Yayınları, Ankara 2002'dir (OYA).

Kül Tigin Yazıtı 1899'da Melioranskiy tarafından yayımlanır: *Pamyatnik' v çest' Kyul Tegina, St. Peterburg*. 1924'te Necib Asım, Radloff ve Thomsen'in eserlerinden yararlanarak hazırladığı *Orhon Abideleri*, İstanbul 1340 (1924) adlı eserini yayımlar. Bu eser, yazıtların Türkiye'deki ilk yayını olması açısından tarihsel bir önem taşır. Türkiye'deki ikinci yayın, Hüseyin Namık Orkun'un *Eski Türk Yazıtları I-IV*, İstanbul 1936-1940 adlı eseridir (ETY). Hüseyin Namık Orkun, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarını, çalışmasının ilk cildinde değerlendirir.

S. Ye. Malov, *Pamyatniki drevnetyurskoy pis'mennosti*, Moskva 1951 adlı kitabında, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarına da yer vermiştir. Kül Tigin ve Bilge Kağan Yazıtları, 1970'te Muharrem Ergin'in yayımladığı *Orhun Abideleri* adlı eserinde yer alır. G. Aydarov, *Yazık orhonskih pamyatnikov drevnetyurskoy pis'mennosti VIII veka*, Alma-ata 1971, söz konusu yazıtları da içeren bir başka çalışmadır. Talat Tekin'in *Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara 1988 (ikinci baskısı 2006) adlı eseri ve aynı yazarın *Orhon Yazıtları. Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*, Simurg Yayınları, İstanbul 1995 adlı eseri, söz konusu iki yazıtı kapsayan diğer önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. S. Karcavbay'ın, 2003 yılında Astana'da yayımladığı *Orhon Muraları* ve Berta Árpád'ın 2004 yılında Szeged'de yayımladığı *Szavaimat jól Halljátok... Türk és Ujgur Rovásirásos Emlékek Kritikai Kiadása* adlı çalışmalar, başka yazıtlarla birlikte Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarını da içerir.

Çalışmamızda, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarının metinleri ve bu yazıtlarda geçen söz veya söz öbeklerinin özgün yazımları için Radloff 1892, Radloff 1895, Radloff 1899, Fin Atlası 1892, Thomsen 1896, Malov 1951, Malov 1959, Berta 2004, Alyılmaz 2005 ve Tekin 2006'dan yararlanıldı.

Tonyukuk Yazıtı, ilk olarak Radloff 1899 ve Thomsen 1916'da yayımlandı. Bu ilk iki yayının ve bunlardan yararlanarak yeni okuma ve yorumlama denemelerinde bulunan ETY'nin tarihsel ve filolojik değerleri büyük olmakla birlikte, ilerleyen yıllarda Tonyukuk Yazıtı'nın, bir çok kez yeni neşri yapıldı. Aalto vd. 1958 (MalM); Giraud 1961, Tekin 1994, Rybatzki 1997, Tonyukuk Yazıtı'nı filolojik açıdan çok yönlü değerlendiren müstakil çalışmalardır. Bu yazıt, Malov 1951, Aydarov 1971, Karcavbay 2003 ve Berta 2004 içinde de yer almaktadır. Çalışmamızda yer alan Tonyukuk Yazıtı'nın metni, yazıtla ilgili anılan eserler karşılaştırılarak elde edildi. Yazıçevriminde Tekin 1994 ve Alyılmaz 2005'ten yararlanıldı.

Ongin Yazıtı, bulunuşundan dört yıl sonra Radloff 1895'te yayımlanır (243-256). Malov 1951'de değerlendirilen yazıtla ilgili ilk müstakil çalışma, Clauson tarafında yapılır (1957). Clauson'un elle yaptığı yazıt kopyası, okuma ve değerlendirmeleri, çalışmamızın ana kaynağını oluşturur. Yazıt, Clauson'dan

önce Onogawa tarafından 1950'de Japoncaya tercüme edilmiş, yorumlanmış ve sözlüğü oluşturulmuşsa da, bu yayını elde edemedik. Aydarov 1963, Radjabov 1970, Ōsawa 1999, Dobrovits 2001, Berta 2004, Aydın 2008a Ongin Yazıtı'nın okunması, yorumlanması, tarihlendirilmesiyle ilgili çalışmalar arasında yer almaktadır. Bu yazıtla ilgili yazıçevrimleri ve sözcük anlamlandırmalarında, andığımız çalışmalardan karşılaştırmalı olarak yararlandık.

Suci Yazıtı'nın ilk yayını, yazıtı 1900'de bulan G. J. Ramstedt tarafından yapılır (1913-1918= ZweiUig). ETY, Malov 1951, Aydarov 1971, Bazin 1988, Sertkaya 2001 ve Berta 2004'te de yayınlanan yazıtla ilgili bir başka önemli çalışma Zuev 1958'dir. Mori 1978'de yazıtın ilk üç satırı üzerine açıklamalar ve yorumlar bulunmaktadır. Moğol bilim adamı L. Bold'un 1990'da yayımladığı eseri, Suci Yazıtı'nın özgün biçimini de kapsar. Çalışmamızda Suci Yazıtı'nın metni, anılan kaynakların karşılaştırmalı incelenmesiyle oluşturuldu

1909'da, Ramstedt tarafından bulunan Şine Usu Yazıtı, Ramstedt 1913-1918'te (ZweiUig) Suci Yazıtı'yla bir arada yayımlanır. Yazıt, ETY'de, Ramstedt yayınına dayalı olarak incelenir. Yazıtın çok yönlü filolojik incelemesi, Malov'un Moğolistan ve Kırgızistan'daki yazıtlarla ilgili 1959 yayınında, Aydarov 1971'de ve Berta 2004'te de yer alır. Yazıtın son durumunun yazıçevrimi ve anlamlandırılması Moriyasu 1999'dadır. 2007 yılında E. Aydın, yazıtı müstakil bir çalışma halinde yayımlar. Çalışmamızda Şine Usu Yazıtı'nın özgün imlası ve yazıçevrimi, söz konusu yayınlar karşılaştırılarak elde edilmiştir.

Kül İç Çor Yazıtı'yla ilgili ilk yayın Kotwicz-Samoïlovitch ortak çalışmasıyla, Fransızca olarak yapılır (1928). Kül İç Çor Yazıtı'nın özgün yazımlı biçimi, yazıçevrimi ve yorumlanması ETY, Malov 1959 ve Aydarov 1971'de yer alır. Yazıt, 1971'de Clauson ve Tryjarski tarafından yeniden incelenir. Yazıtın son durumunun yazıçevrimi ve İngilizce çevirisi, Hayashi-Ōsawa tarafından 1999'da yapılır. Kül İç Çor Yazıtı Berta 2004'te de neşredilir. Çalışmamızda Kül İç Çor Yazıtı'nın metni, anılan kaynakların karşılaştırmalı incelenmesiyle oluşturuldu

XX. yüzyılın ikinci çeyreğinin ilk yıllarında bulunan Çoyr Yazıtı'nın bulunuşunun duyurusu ve ilk yayını Malov tarafından yapılır (1936). Çoyr, ETY'de "Bir Baba Yazıtı" adıyla yayımlanır. Yazıt, Klyaştornıy tarafından üç ayrı makalede incelenir (1969, 1971, 1980a). Sertkaya, 1998'de yazıtı yeniden okur ve anlamlandırır. Yazıtın son neşri, Barutcu Özönder tarafından yapılır (2006). Çalışmamızda Çoyr Yazıtı'nın metni, Barutcu Özönder neşrinden aynen yararlanmak suretiyle elde edildi.

İlk parçası 1969'da bulunan Taryat Yazıtı'nın bulunuş duyurusu ve ilk yayını Şinehüü tarafından gerçekleştirilir (1975). İkinci yayın, Klyaştornıy tarafından Rusça olarak yapılır (1980). 1982'de Klyaştornıy'ın yazıtla ilgili İngilizce yayını, *AOH* dergisinin 36. sayısında yayımlanır. Aynı yıl, aynı derginin 37. sayısında T. Tekin tarafından yazıtın yeni bir neşri yayımlanır

(1982). Tekin, Taryat Yazıtı'nı bir yıl sonra Türkçe olarak da yayımlar. Taryat Yazıtı, Katayama 1999'da ve Berta 2004'te de incelenir. Çalışmamızın malzemesinden biri olan Taryat Yazıtı'nın metninin oluşturulmasında, büyük ölçüde Tekin yayınlarından yararlanıldı.

1976'da bulunan Tes Yazıtı, ilk kez Karcavbay tarafından yayımlanır (1978). Yazıtla ilgili, 1980'de Moğol bilim adamı Şinehüü'nün yaptığı yayını, Klyaştornıy'ın Uygur Kağanı Bögü'nün yazıtı olarak tanımladığı 1985'teki yayını takip eder. Tekin'in bu yazıt hakkında yazdığı notlar da, son derece önemlidir (1989). Ōsawa 1999a, Tes Yazıtı'nın son durumunun yazıçevrimini ve İngilizce tercümesi de içermektedir. Yazıtın tam neşri, Berta 2004'te de yer alır. Çalışmamızın Tes Yazıtı'nı içeren metni, anılan çalışmaların karşılaştırılması yoluyla oluşturuldu.

2.2. Sözlükler ve Yazıtlarda Geçen Söz ve Söz Öbeklerinin Değerlendirildiği Çalışmalar

Eski Türkçenin sözlükleri, kapsamlı biçimde Ölmez 1998'de değerlendirilmiştir. Çalışmamızda yer alan sözlerin anlamlandılması noktasında, müstakil sözlüklerden olduğu kadar yukarıda (2.1.) anılan çalışmaların sözlük ve dizinlerinden yararlanıldı. Yeni anlamlandırmalar verdiğimiz durumlarda, Altay dillerinin ve Türk dilinin farklı alanlarına ait sözlükler kullanıldı.

Kuşkusuz bu alandaki müstakil sözlükler arasında yararlanılan temel kaynakların başında Clauson 1972 gelmektedir. Bu çalışmadan üç yıl önce (1969) yayımlanan *Drevnetyurskiy slovar*, bir çok sözcüğün farklı anlam alanlarını belirleme konusunda niteliklidir. Bang ve Gabain'ın ortak çalışması olan *Analytischer Index, Türkische Turfantexte*'nin ilk beş cildindeki metinlerin tümünü kapsamaktadır (1931).

Analytischer Index ve Caferoğlu tarafından ilk kez 1934'te yayınlanan *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, her ne kadar belirgin bir tarihi dil alanının söz varlığını kapsasa da, Runik harfli yazıtlarda geçen sözlerin karşılıklarını belirlemede elverişli sayılabilecek sözlüklerdendir. Aynı özelliği, *Uigurisches Wörterbuch* de içerir. *Uigurisches Wörterbuch*'un *a* ve *ä* sesleriyle başlayan sözcükleri içerdiğini ve henüz tamamlanmadığını eklemek gerek. Bu sözlükten, çalışmamızın ilgili seslerle başlayan sözlerinin alt anlam katmanlarının aranması noktalarında yararlandık.

Divanü Lûgat-it-Türk Dizini ve *Kutadgu Bilig* indeksi, eski Türk çağı eserlerinde yer alan söz varlığının anlamlandırılmasında, Clauson ve *Drevnetyurskiy slovar* yazarlarının da ana kaynağı durumundaydı. Bu bağlamda, DLT ve KB dizinleri sıklıkla başvurduğumuz iki sözlük durumundaydı.

Doerfer'in kapsamlı sözlüğü, *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen* bir çok eski Türkçe sözü de içermesi açısından, çalışmamızın yardımcı kaynaklarından biri olmuştur.

Tenişev 1997 (*Sravnitel'no-istoriçeskaya grammatika tyurkskih yazıkov-Leksika*), tarihî-karşılaştırmalı bir sözlük çalışması olmasının yanı sıra, içerdiği sözleri konusal olarak sınıflandırışı bakımından, çalışmamıza temel oluşturdu.

M. Erdal'ın *Old Turkic Word Formation* (1991) adlı iki ciltlik eseri, Eski Türkçenin sözcük yapım yollarını ekler temelinde inceleyen bir dil bilgisi çalışması olsa da, içerdiği bir çok sözcük örneğinin Türk Runik yazılı metinlerinden seçilmesi, bu eseri leksikolojik çalışmaların temel malzemelerinden birine dönüştürmektedir.

Clauson 1972 dışındaki etimoloji sözlükleri, Räsänen 1969, ESTY ve EDAL'dır. Starostin-Dybo-Mudrak 2003'te (EDAL) yer alan Altay dillerine ait ortak sözler, Eski Türkçe biçimleri de içermesi açısından, bu dönemle ilgili yapılacak söz varlığı çalışmalarına önemli malzeme oluşturmaktadır.

Türkçedeki akrabalık adlarının tarihî-karşılaştırmalı sistemle incelendiği Li 1999, *Kan Akrabalığı* ve *Evliliğe Dayalı Akrabalık*larla ilgili bölümleriyle, bu çalışmanın temel kaynaklardan biri olmuştur. Eski Türkçedeki akrabalık terminolojisi Rundgren 1962, Tekin 1988a, Baştug 1993, Sertkaya 2008a'da türlü ögeler söz konusu edilerek ele alınmıştır.

Bu temel yayınların dışında, zaman zaman çağdaş Türk lehçelerinin sözlüklerinden yararlanıldı. Bu sözlüklerin künyeleri Kaynaklar kısmındadır.

Sözcük anlamlarının belirlenmesi veya bu sözcükler için önceden belirlenmiş anlamların teyit edilmesi noktalarında, bu sözcüklerle ilgili yazılmış makalelere de başvuruldu. Bu makalelerde, kimi zaman araştırmacının verdiği anlamlar, genel anlamlandırma ve yorumlamalardan çok farklıydı. Bu yeni anlamlandırmalar arasında benimsediklemiz olduğu gibi, bibliyografyada anmak suretiyle yetindiklerimiz de oldu.

Orhon Yazıtları'ndaki at isimlerinin incelendiği Aalto 1946, 2000'de Aydın tarafından Türkçeye çevrilerek yayımlanır. Yazıtlarda geçen atlar ve adları, Sertkaya 1995a, Sağol 1995 ve Alyılmaz 1996'da da değerlendirilir.

Tekin 1957 ve 1957a'da, Köktürk yazıtlarındaki deyimler incelenerek, kuşkulu bir çok söz öbeğinin anlamına netlik kazandırılır. Tuna 1960, Kül Tigin, Bilge Kağan ve Kül İç Çor yazıtlarında geçen *kergek bol-* deyimine yeni bir anlam kattığı çalışmasıyla literatürde yer alır.

Tekin 1963'te Tonyukuk Yazıtı, 57. satırda geçen b²wn²t²g²I yazımı *büntegi* "böylesi" biçiminde önerilir. Alyılmaz 2000, bu sözcüğün ilk hece ünlüsünün ᛇ değil, ᛁ olduğunu fark ederek *bintägi* "ben gibisi" biçiminde düzeltir.

Genel Türkçede yön kavramı ve bununla ilgili sözleri konu alan Aral 1965 (=1987b), Eski Türkçenin yön tabirlerine de yer vermektedir. Clauson 1971,

Tonyukuk Yazıtı'nda geçen bazı kuşkulu sözleri değerlendiren önemli bir makaledir. Makale 1976'da İnci Enginün çevirisiyle Türkçe olarak basılır.

Sertkaya 1974b'de *Kül Tigin* unvan grubunun ilk sözcüğü, *köl* okunarak su kültüne bağlanır. Barutcu 1983, *Kül Tigin* unvan grubunun ilk sözcüğünü, *köl* okur; ancak su kültüne değil ateş kültüne bağlar.

Tezcan 1975-76, Tonyukuk Yazıtı'nda geçen bazı sözleri yeniden okur ve anlamlandırır. Bu çalışma, çok önemli ve kabul gören düzeltmeler içerir. Baykara 1977-1979'de *taşra yorıyur* deyimi incelenir. Sertkaya 1979'da Tonyukuk Yazıtı'nda geçen *kız koduz* ibaresi "değerli veya dişi yaban öküzü" olarak anlamlandırılır. *Kız koduz* ibaresi, Bazin-Hamilton 1979'da da incelenir. Hamilton 1974 ve Sertkaya 1984'de, Kül Tigin ve Kül İç Çor yazıtlarında geçen *opla-* fiili değerlendirilir. Ercilasun 1985'te, Bilge Kağan Yazıtı'nın kuzey yüzünün ilk üç satırı yeniden incelenir.

Clauson 1975, Erken Türkçedeki alıntıları; Aksan 1977, Köktürkçeden günümüze Türkçedeki alıntıları; Clark 1977 Eski Türkçedeki Moğolca alıntıları; Sinor 1979-80 Eski Türkçedeki Samoyed ve Ugor alıntılarını; Tekin 1983 Çince alıntıları konu alır. Eski Türk yazıtlarındaki alıntı sözler Ölmez 1995, 1997, 1999'da müzakere edilir. Sertkaya 2004'te Runik harfli Türk yazıtlarındaki Hintçe unsurlar incelenir.

il sözcüğü Donuk 1985 ve Ş. Tekin 2001'de incelenir. Aynı sözcük Zimony 2003'te *bodun*la birlikte değerlendirir.

Tekin 1989'da, Tes Yazıtı'nda geçen bazı kuşkulu söz, söz öbeği ve cümleler yeniden okunur anlamlandırılır. Sertkaya 1991'de, Taryat Yazıtı'nın güney yüzü 5. satırda geçen *anta kisre küsgü yılıka s²In²l²g²d²e k²ʷç k(a)ra bodu[n it]miş s²In²s²zd²e k²wç kara sub ermiş* cümlesi farklı biçimde yorumlanır. Bu yazının Türkçesi 1999'da basılır. Aalto 1992, Kül Tigin Yazıtı'nda geçen *er at bul-* ibaresini değerlendirir. Barutcu 1995'te Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında geçen *teŋri teg teŋri yaratmış türük bilge kagan ve teŋri teg teŋride bolmış türk bilge kagan* ibareleri yeniden anlamlandırılır. Aynı ibarenin yorumları Ercilasun 1985 ve OY'nın *Açıklamalar* kısmında da yer alır. Tuna 1995'te *ekin ara idi oksun kök türk ança olurur ermiş* cümlesindeki *ança* zarfı, *ençe* "huzur içinde" olarak düzeltilir.

Doerfer 1993, *Is²g – s²g küçg b²Ir²* ibaresi hakkındadır. Ercilasun 1995'te Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında geçen *bir kişi yaŋılsar oguşı bodunı bişükiŋe tegi kıdmaz ermiş* ibaresindeki *bişük, eb* ve *eşük* "ev ve eşik" olarak önerilir. Bu ibaredeki *kıd-* fiili, İlhan 2004'te yorumlanır. Berta 1995, Tonyukuk Yazıtı, 8. satırda geçen *yagımız tegre oçuk teg erti biz aş <t>eg ertimiz* cümlesini *yagımız tegre uç ok teg erti* "düşmanımız çevrede tıpkı sınır gibiydi" biçiminde teklif eder. Aynı cümle için Aydın 2007a, *yagımız tegre uçuk teg erti biz elbeg teg ertimiz* "düşmanımız çevrede tahıl kabuğu ve saman çöpü gibiydi (fakirdi), biz zengindik" biçimindeki okuma ve anlamlandırmayı önerir. Tonyukuk Yazıtı 5-6

satırda geçen *toruk bukalı semiz bukalı Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² semiz buka toruk buka teyin bilmez ermiş teyin ança sakıntım* cümlesiyle ilişkili *ırakda bilser* teklifi, Tekin 1994 *Açıklamalar* kısmında kayıtlıdır. Bu kısımla ilgili olarak Tekin, aynı görüşü müstakil bir makalede de yineler (1995). Bu cümle, Kormuşin ve Aydın tarafından da müstakilen değerlendirilir (Kormuşin 2007; Aydın 2008b).

Açıkgöz 1996, Bilge Kağan Yazıtı'nın doğu yüzü ilk satırında geçen *iki ediz kerekülüg* ibaresinin *kidiz kerekülüg* "keçe çadırlı" olarak önerildiği özgün bir çalışmadır. Aydın 2005'te *kerekülüg* sözcüğü, alışılmış "çadırlı" anlamından farklı biçimde bir Türk boyunun adı olarak değerlendirilir. Adamoviç 1996, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında geçen *otça borça kelti* ibaresindeki *bor* sözcüğünü, Toharca *pōr* "ateş"le açıklar. Bu yazı, Aydın tarafından Türkçeye çevrilir (2004). *otça borça* ibaresi, 1975'te Şçerbak tarafından da değerlendirilmiştir. Aydın 1997, yazıtlardaki *hendiadyoinler* üzerinedir.

Kaya 1998'de Kül Tigin Yazıtı'nda geçen *taygun* sözünün yerine *ataygun* "yavrular, evlatlar, çocuklar" okuyuşu ve anlamı teklif edilir. Alyılmaz 2000'de Tonyukuk Yazıtı'nda geçen bazı yazım biçimleri düzeltilir. Tonyukuk Yazıtı'yla ilişkili düzeltmeler içeren bir başka öneri, Taube 2002'de yer alır. Sertkaya 2003, Kül Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk yazıtlarında sıkça geçen *yış* sözünü tarihî-karşılaştırmalı biçimde değerlendirir.

Aydın 2006, Bilge Kağan Yazıtı'nda kök teyen biçiminde geçen ibareyi "gri renkli sincap kürkü" olarak değerlendirir. Şirin User 2007'de Tonyukuk Yazıtı'nda geçen *Wg¹Wr¹ k¹l¹t¹d¹m* ibaresi *ugur kalıtdım* "yolu bıraktım" olarak önerilir. Şirin User 2008a, Şine Usu Yazıtı, doğu yüzü 8. satırdaki *ançıp ol yıl küzün ilgerü yorıdım tatarıg ayıtdım* cümlesinin, Türkiye Türkçesine "Böylece o yıl güzün doğuya ordu sevkettim. Tatar(lar)ı korkuttum (tedhiş ettim/yıldırdım/tehdit ettim/Tatarlara gözdağı verdim)" biçiminde aktarımını teklif eder.

2.3. Dil Bilgisi Çalışmaları

Eski Türkçenin dil bilgisi açısından incelendiği eserlerle ilgili Erdal 2004'te kronolojik biçimde kapsamlı değerlendirmeler bulunmaktadır (24-33).

Bu çalışmada yer alan bazı kuşkulu cümlelerin ve söz öbeklerinin anlamlandırılmasında, söz konusu cümle veya söz öbeğini oluşturan bağlı morfem (ek) ögeleri ve ses birimleri görevlerinin yeniden okunmasında başvurduğumuz temel dilbilgisi çalışmalarının başında, Tekin 1968 ve bu yayının gözden geçirilmiş Türkçe biçimi Tekin 2000 gelmektedir (OTG). Tekin'in bu çalışması, Runik harfli Türk yazıtları malzemesini kapsaması bakımından, alandaki önemli boşluğu kapatmaktadır. Runik harfli Türkçe yazıtları dil bilgisi açısından değerlendiren bir başka çalışma da Kononov 1980'dir. Kononov'un VII-IX. yüzyıllara ait Runik yazılı Türkçe metinler üzerine hazırladığı kapsamlı eseri, alanla ilgili temel dil bilgisi kaynaklarından biri durumundadır. Runik

harfli Türk yazıtlarının dil bilgisi açısından inceleyen çalışmalar arasında Aydarov 1971 ve Kondratyev 1970'i de anmak gerek.

A. von Gabain tarafından 1939'da doçentlik çalışması olarak hazırlanan *Alttürkische Grammatik*, Mehmet Akalın'ın çevirisiyle Türkçe olarak yayımlanmıştı (Gabain 1988). Bu eser, büyük ölçüde Eski Türkçenin Uygur dönemine dayalı olsa da, malzemesi içinde Runik harfli Türkçe yazıtlar da yer almaktadır.

Eski Türkçenin gramerini konu alan bir başka müstakil eser Erdal 2004'tür. Analitik bir çalışma olan *A Grammar Of Old Turkic*'te, ağırlıklı olarak Eski Uygurca malzemeden yararlanılmış olmasına karşın, eser Runik harfli malzemeyi de ses bilgisi, şekil bilgisi ve cümle bilgisi yönünden ele almaktadır.

Yukarıda anılan çalışmalardan çok önce, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarının dil bilgisi açısından değerlendirilmesi, Radloff 1897'de *Grammatische Skizze der alttürkischen Inschriften* başlığıyla yapılmıştı. Bu eser, bazı meselelerin ilk aydınlatıldığı çalışma olması bakımından önemli olmakla birlikte, bugün daha çok tarihsel bir değer taşımaktadır.

K. Grønbech'in 1936'da yayınladığı *Der türkische Sprachbau*, 1995'te Mehmet Akalın tarafından Türkçeye çevrilip basıldı. Eski Türkçenin söz dizimini genel dilbilimi çerçevesinde değerlendiren ve tarihî-karşılaştırmalı yöntemle hazırlanan bu eser, karşılaştığımız bir çok sorunu gidermeye yardımcı oldu.

Şinasi Tekin'in *Türk Dünyası El Kitabı*'nın Dil-Kültür ve Sanat cildinde yayımlanan "Eski Türkçe" başlıklı çalışması da, Eski Türk dili üzerine kısa, ama yoğun bir incelemedir.

Li 2004, Türkçedeki edatları konu alan tarihsel-karşılaştırmalı bir çalışma olarak, konuyla ilgili Eski Türkçe verileri de içermektedir.

Runik harfli Türk yazıtlarının transkripsiyon sistemine dair genel bir çalışma olan Doerfer 1993'ün yanı sıra, Ɣ ve biçimsel türevlerinin ses değerlerinin konu alındığı Tekin 1966; ligatürlerin değerlendirildiği Tuna 1994, yazıtlardaki noktalama kurallarının sorgulandığı Meyer 1965 ve Rybatzki 1999, yararlanılan kaynaklar arasındadır.

Türkçenin ünlüler sistemiyle ilgili çok sayıda çalışma yayımlanmıştır. Bu eserler arasında Runik harfli Türk yazıtları malzemesini doğrudan ilgilendirenlerden biri Doerfer 1994'tür. Doerfer bu çalışmasında Ongin, Kül İç Çor, Tonyukuk, Kül Tigin, Bilge Kağan, Taryat, Şine Usu ve Tes yazıtlarını temel malzeme yaparak *ē/e* meselesini değerlendirir. Han-Woo Choi'nin Eski Türkçenin yuvarlak ünlülerinin belirlenmesi üzerine 1991'de *CAJ*'da yayımladığı makale de, alanı doğrudan ilgilendirmektedir. Erdal 1996, Eski Türkçenin ünlüler sistemini inceleyen önemli çalışmalardandır. Türkçe metinlerde *e/i* meselesinin genel olarak veya Mansuroğlu 1957'de olduğu gibi belli bir dil tarihi alanına indirilerek incelendiği çalışmalar, Runik yazılı metinler

için de yararlı olmuştur. Bunlar arasında Németh 1939'un, K. Thomsen 1957'nin ve Arat 1987c'nin öncelikle anılması gerekir.

Yılmaz Ceylan 1991'de, Ana Türkçe kapalı *e* ünlüsü ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Uzun ünlüler Tuna 1988a'da Köktürkçe ve Uygurca temelinde değerlendirilirken, Tekin'in ilk defa 1975'te yayımladığı *Ana Türkçede Birincil Uzun Ünlüler* (2. baskı 1995) adlı eserinde çok kapsamlı ele alınmıştır. Doerfer'in 1980'de yayımladığı Eski Türkçe *ı- ~ yı-* üzerine çalışması, Mehmet Ölmez tarafından Türkçeye çevrilerek TdiA'nın 5. sayısında yayımlanır.

Eski Türkçenin ünsüzleri, daha çok Uygur yazmaları ve Kaşgarlı Mahmud'un sözlüğü temelinde incelenmiştir. Bu konuyla ilgili ayrıntılı kaynak listesi Erdal 2004'te kayıtlıdır (29-30). Tenişev 1971'de Runik harfli Türk yazıtlarında *s/š* meselesi ele alınır. Hitch 1989, Eski Türkçedeki *b/p* ünsüzlerinin incelendiği bir çalışmadır. Clauson 1961 söz başı dudak ünsüzlerinin; Clauson 1957a, *y* sesinin genel Türkçe çerçevesinde değerlendirildiği çalışmalar olsa da, tarihsel Türk dili alanına göndermeler yaptığından, Eski Türkçe çalışmaları için de önem taşır. Bunlardan başka, Eski Türkçenin ünlü ve ünsüzleri hakkında ayrıntılı bilgiler, Tekin 2000 (OTG) ve Erdal 2004'ün ilgili bölümlerinde yer almıştır.

Eski Türkçenin şekil bilgisi üzerine yapılan çalışmalar arasında sıklıkla başvurulan kaynaklar arasında bulunan Korkmaz 1994, Köktürk yazıtlarında isimden fiil türeten ekleri ve bunların köken yapılarını ele almaktadır. Röhrborn 1972, Kormuşin 1976, Johanson 1974, Eski Türkçe döneminin edilgen ve ettirgen çatılı fiillerinin konu alındığı makalelerdir. Bu konuda Erdal 1991'in (OTWF) ilgili kısımları da önemlidir.

Amanjolov 1959 ve 1963 Eski Türkçenin fiil türetme yollarının analitik değerlendirmesini; Kondratyev 1961 ve Kuznetsov 1971, Runik harfli Türk yazıtlarındaki *–dUk* ekinin işlevlerini konu alan çalışmalardır. Tekin 1985'te Eski Türkçedeki *üze* zarfı, Tekin 1996'da Orhon Türkçesinde *ti* zarfı; Tekin 1996a'da Eski Türkçenin yönelme-bulunma eki *–A* incelenir. *–mAtI* gerundiumu, Öner 1999'da, *-mAtI(n)* gerundiumu Tekin 2002'de müzakere edilir.

Adams 1978-79, Orhon Yazıtları'ndaki tamlama kuruluşlarını; Tulum 1994, Runik harfli Türkçe metinlerdeki birleşik cümleleri ve baş cümle ile yardımcı cümle ilişkilerini; Aydın 2006a eski Türk yazıtlarında benzetme ilgisiyle kurulmuş cümleleri konu alır.

Aydarov 1969'da, Runik harfli Türk yazıtlarındaki yardımcı sözler incelenir. Memmedov 1987, yazıtlarda geçen adları dil bilgisi görevleriyle değerlendirir. Kayra 1994, yazıtlardaki sıfat ve sıfat tamlamalarını içerir. Eraslan 2000, Eski Türkçedeki yönelme durumunun yapısını ve görevlerini ele alır.

Hovdhaugen 1974, Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtları arasındaki koşut söz, söz öbeği ve cümlelerdeki farkları, ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dağarcığı cümle dizimi ve üslup bilgisi açısından karşılaştırmıştır.

2.4. Eski Türk Tarihi Çalışmaları

Bu çalışmada önemli yer tutan özel adların (kişi adları, yer adları, ›oy/kavim adları) yazıçevriminde 2.1.'de belirtilen kaynaklardan ’ararlanılmakla birlikte, bu adların Türk dili tarihi ve coğrafyasındaki yerlerinin ›elirlenmesinde sık sık genel Türk tarihiyle ilişkili çalışmaların Köktürk ve Ötüken Uygur kağanlıkları dönemi kısımlarına, eski Türk çağlarının tarihini :onu alan müstakil çalışmalara ve filologların eski Türk tarihini de kapsayan ’alışmalarına başvuruldu.

Chavannes 1903, Çin kaynaklarına göre Batı Türklerini; Liu 1958, Çin :aynaklarına göre Doğu Türklerini konu alan çok önemli iki kaynaktır. Bu serlerin son yıllarda Türkçeye çevrilmesi, alan çalışanlarına büyük kolaylık ağlamıştır. İlteriş Kağan, Kapgan Kağan ve Bilge Kağan'ın egemenlik lönemlerini konu alan ve 1999'da Türkçeye de çevrilerek yayımlanan Giraud'un çalışması, yazıtlarda geçen kişi, yer ve boy adlarının çözülmesi :oktalarında sıklıkla başvurduğumuz kaynaklardı. Bu bağlamda Grousset'in 981'de Türkçeye çevrilen *Bozkır İmparatorluğu* ve Gumilyev'in 1999'da Türkçeye evrilen *Eski Türkler* adlı çalışmalarını da anmak gerek. Klyaştornıy'in 1964'te ayımladığı *Drevnetyurkskiye runiçeskiye pamyatniki*, alan çalışmaları için ncelikli öneme sahip çalışmalardan biridir. P. Golden'in 2002'de Türkçeye evrilen *Türk Halkları Tarihine Giriş* adlı eserinde, eski Türk boyları kapsamlı örüşülmüştür. Çin yıllıklarından biri olan T'ang Tarihi'nde yer alan Türklere it bilgilerin ayıklandığı Togan-Kara-Baysal 2006, kişi, yer ve boy adlarında lduğu kadar eski Türk unvanları hakkında da ciddi saptamalar içerir. Pritsak 952, Altay kökenli kavim ve boy adlarının filolojik ve tarihsel açıdan tartışıldığı ir çalışmadır. Taşağıl 2004a, Çin kaynaklarına göre, M. Ö. 3. yüzyıldan M.S. X. üzyıla kadar Orta Asya'da varlık göstermiş Türk boylarını konu alır

Köktürk Tarihi'nin çok yönlü değerlendirildiği Gömeç 1999; Taşağıl 995, 1999, 2004 özel adlar bakımından da donanımlıdır. Özellikle Gömeç'in ayını, Türk boy adları üzerine ciddi müzakereler sunmaktadır. Bunlardan aşka, Kurat 1952, Ögel 1957, Klyaştornıy 1964, Kafesoğlu 1995'in ilgili kısımları e Sinor 2000, çalışmamızın Köktürk Kağanlığı dönemi yazıtlarındaki kişi dları, yer adları, boy/kavim adlarının belirlenmesi açısından öncelikli başvuru aynaklarıydı. Bu konuda, Czegledy 1999 da, önemli bilgiler sunar.

Klyaştornıy 1992'de, Türk etnojenezlerinde eski Türk etnik ve politik irliklerinin rolü; Czegledy 1972'de eski Türk boy örgütlenmelerinde sayı ompozisyonları müzekere edilir.

Türk sözünün kapsamlı biçimde incelenmesi için, daha önceki literatürü e kapsamaları açısından Kafesoğlu 1995, Baykara 1998'e başvuruldu. *Köktürk* dı, Sinor 1985 ve Tezcan 1991'de tartışılır.

Lazslo 1950'de ve Pulleyblank 1956'da *Tokuz Oguzlar* ve Köktürkler; Hamilton 1962'de, *Tokuz Oguz-Uygur* meselesi değerlendirilir. *Tokuz Oguzlarla* ilgili anılması gerekli diğer önemli çalışma, F. Sümer'in *İslam Ansiklopedisi*'ne yazdığı maddedir (1974). Bu boy adı, son yıllarda, Senga 1990'da müzakere edilir. Ligeti 1925, *Kırgızlar* ve Kırgız adının kökeni üzerinedir. *Kırgızlar* konusu Pulleyblank 1990'da *Yenisey Kırgızları*, Xudyakov-Butanayev 2000'de görüşülür *Oguz* ve *Türk* etnonimleri Bazin 1953'de; *Uygur* adı Clauson 1963'te incelenir.

Eski Türk yazıtlarında adı geçen bazı boy adları sistemli biçimde Gömeç tarafından incelenir. Gömeç 1992 *Aparları*, 1993 *Kasarları*, 1994 *Çikleri*, 1994a *Bayırkuları*, 1994b *Azları*, 1995 *Basmılları* konu alır. Yazıtlarda geçen *Kasar* kavim adını konu alan çalışmalardan biri de Róna-Tas 1986'dır. Dunnel 1984'te, *Tanu* kavminin kimliği sorgulanır. Krippes 1991, *Soğut* kavminin Türkleşmesine dair sosyolinguistik veriler içerir. Klyashtorny 1958, Yedisu bölgesinde dağınık halde Türk Kağanlığı'na bağlı olarak yaşayan *Soğutları*, *Berçeker* ve *Bukarak* adlarını da içerir halde değerlendirir. Németh 1972; Salman 1981, eski Türk yazıtlarında geçen *Karluklar* üzerine yapılmış önemli başvuru kaynaklarındandır. Ögel 1981 *Tölis* boyları hakkındadır. Tonyukuk Yazıtı 14. satırda kayıtlı k¹Wr¹d¹n¹t¹A imlasının son değerlendirmesini ve *qor(ï)d(ï)nta* (Batıdaki) "Korı kavminden" teklifini, konuyla ilgili kaynakların hepsini kapsar biçimde Li 2003'te buluruz.

Amanjolov 2003 *Türk, türgeş, kenjeres* sözlerinin etimolojisi; Czegledy 1962, *Çogay Kuzı, Kara Kum, Kök Öng* yer adları üzerinedir. *Çogay* adı, Tezcan 1995'te de değerlendirilir. *Ötüken* adı Schubert 1964, İ. Togan 1964 ve Aydın 2007b'de ele alınır. Klyaştornıy 1954a, *Kenjü Tarban/Tarman*'ı kavim ve yer adı olarak inceler. *Kök Öng, Temir Kapıg, Tinsi Oglı* gibi adların belirlenmesinde Clauson 1971, detaylı tarih ve coğrafya müzakereleri içerir. Mori 1981, *bökli* veya *bükli* biçimlerinde yazıçevrimi yapılan sözlerin *bök/bük ili* olduğunu ileri sürer Sertkaya 1982'de, yazıtlarda geçen pWr¹m imlası *apa urum* "Büyük Roma/Bizans" olarak önerilir. Giraud 1960, Tonyukuk'un *Temir Kapıg*' gidişinde izlediği güzergahın tanım ve tespitlerini içerir. Köktürk Yazıtlarında geçen göl ve ırmak adları ile bunların tespit edilebilen koordinatları, toplu olarak Gömeç 2007'de bulunabilir. Yenisey ırmağının bir başka adı olan *Ken* Vásáry 1971'de, Samoyed dilinden bir alıntı olarak belirlenir. *Anı* ırmağının adı Alyılmaz 2008'de, Anadolu'daki aynı adlı yerlerle karşılaştırılarak incelenir.

Bazin 1982, özellikle Ötüken Uygur dönemi yazıtlarındaki bazı yer adları konusunda önemli bilgiler içerir. Eski Uygur Türklerini konu alan müstakil tarih çalışmaları arasında İzgi 1986, Mackerras 2000 ve Gömeç 2000a yazıtlarda geçen boy ve yer adları söz konusu olduğunda başvurduğumuz ana kaynaklardı. Ögel 1951, Şine Usu Yazıtı'nın tarihsel açıdan değerlendirildiği ilk kaynaktır. Kamalov 2003'te aynı yazıt, erken bir Uygur tarih kroniği olarak yeniden ele alınır. Şine Usu Yazıtı'nda geçen yer adları, koodinatlarıyla Gömeç 2000a'da işlenir.

Gömeç 1996, Taryat Yazıtı'nın, Gömeç 1997, Tes Yazıtı'nın tarihsel değerine temas eden önemli iki yayındır. *Baz Kagan*'ın kimliğinin sorgulandığı Ekrem 2008, bu kimliği, Çin kaynakları ve Türk yazılı belgeleri temelinde kapsamlı biçimde ortaya koyar.

2.5. Eski Türk Unvanları Hakkında Çalışmalar

Çalışmamızda önemli bir yer kaplayan eski Türk çağına ait unvanlar, unvan niteleyicileri ve rütbe bildiren sözlerle ilgili geniş bir kaynak birikimi oluşmasına rağmen, bu sözlerin karşıladığı görevler, rütbeler ve genel olarak anlamlar halen bilinmezliğini korumaktadır. Hatta, kimi sözlerin özel ad mı yoksa unvan mı oldukları meselesi bile belirsiz durumdadır. Türklerin en eski yazılı belgelerinde kayıtlı unvanlarla ilgili bir başka mesele de, geçen yüzyıldan itibaren yapılan araştırmalarda, bu unvanların genellikle, hatta kimi zaman mutlak surette yabancı kaynaklı olduklarının iddia edilmesidir. Günümüzde ise, bu konuya daha nesnel ve siyasetten arınarak yaklaşılmaya başlanmıştır. Batılı araştırmacılar, Türk unvanlarından bir çoğunun Türkçe kökenli olduğunu kabul noktasına gelmişlerdir.

Unvanlarla ilişkili kullandığımız temel kaynakların başında eski Türk devletlerinde idari ve askeri unvanların kapsamlı görüşüldüğü Donuk 1988 gelmektedir. Orta Moğolca belgelerde kişi adlarının ve unvanların ayrıntılı olarak incelendiği Rybatzki 2006, eski Türkçe dönemine ait unsurları da içermesi bakımından, önem taşımaktadır. Doerfer'in Yeni Farsçadaki Türkçe ve Moğolca ögeleri ayrıntılı biçimde işlediği çalışması (TMEN 1963-1975), bir çok eski Türk unvanını da kapsamaktadır. Aynı özelliğe Clauson 1972 de sahiptir. OTWF, ad ve fiil köklerinden türeyen pek çok unvanı içermektedir. Pelliot'un 1915-1916'da *T'oung Pao*'da, eski Türk kançılaryası, Kotwitcz'in 1932'de Moğol kançılaryası hakkında verdiği bilgiler eski Türk unvanlarını da yakından ilgilendirmektedir (Köprülü 1939: 18).

Caferoğlu 1931, Köktürk ve Uygurlarda *han* unvanlarını değerlendir. Bu çalışmada, unvan gruplarının (*kutlug bilge kül kagan, ay teŋride kut bulmış alp bilge kagan* vb.) maddeler halinde mütalaası yapılır. Köprülü 1939, Eski Türk unvanlarına ait tarihi ve filolojik bilgileri içerir. Ramstedt 1951, Eski Türkçe ve Moğolca unvanlar üzerinedir.

Runik harfli Türk yazıtlarındaki Köktürk ve Uygur yöneticilerinin unvanları, tarihi, filolojik ve etimolojik olarak Rybatzki 2000'de ele alınır. Köktürk Yazıtları'nda ad ve unvan geleneklerinin değerlendirildiği Sertkaya 1993'te, unvanların tamlama kuruluşlarındaki yapılarına da yer verilir. Gömeç 2000b'de, Köktürk yazılı belgelerinde geçen unvanlar incelenir.

Çince kökenli eski Türkçe unvanların konu alındığı Ecsedy 1965, 1996'da Türkçeye çevrilir.

Kapgan unvanı Sinor 1954, Clauson 1956 ve Taşağıl 1993'te; *tarkan* unvanı Beveridge 1918, Eberhard 1945, Clauson 1965, Donuk 1984, Choi 2000 ve Özyetgin 2005'te müzakere edilir. Clauson 1965 *tarkan* unvanından başka, *ınal, sübaşı, kagan* ve *kan* unvanlarına da yer verir. Eberhard 1945 *ilek, toŋa, tarkan, tardu* vb. unvanları da içerir. *Kagan* unvanının filolojik kökeni ve tarihsel durumu Shiratory 1945'te; *şad* unvanının aynı çerçeve içinde incelenmesi Ögel 1963'te, Bombaci 1974'te ve Rossi 1982'de; *şadapıt* unvanı Bombaci 1974a'da; *yabgu* unvanı Ögel 1968 ve Donuk 1983'te; *çabış* unvanı Bazin 1968 ve Köprülü'nün İslam Ansiklopedisi'ne yazdığı "çavuş" maddesinde (tarihsiz) mütalaa edilir. Köprülü 1944 *beg* unvanını Türk tarihi içinde ele alırken, Özyetgin 2007 *beg* sözünü Türk dili alanındaki türevleriyle değerlendirir. *İlig* sözü, bir unvan olarak Turan 1940-42'de müzakere edilir.

Köprülü 1941 *ata*'yı; Bombaci 1970 *ilteber*'i; Tezcan 1978 *buyla* ve *baga*'yı; Bazin 1979-80 *ataman*'ı; Arat 1987a *ıduk kut*'u; Sinor 1988 *tutuk*'u; Karaağaç 2001 *han* ve *hakan*'ı konu alan çalışmalardır. *İlteber* ve *irkin* unvanları, Tölis boylarındaki kullanım alanlarıyla Mori 1965'te incelenir. Czegledy'nin Volga Bulgarlarında yaygın bir unvan olan *yıltavarı* konu alan çalışması (1944), *yıltavar* < *ilteber* gelişmesine değinmesi açısından da önemlidir. Bu makale, İ. Kafesoğlu tarafından 1951'de Türkçeye tercüme edilerek yayımlanır.

Erdal 1993, Türkçe-Moğolca *Elhan* ve *Elçi* unvanları hakkındadır. 1995'te A. Berta, askeri terimler bağlamında *yelme* ve *bıŋa* sözlerini değerlendirir. Bu çalışma, N. Demir tarafından Almancadan Türkçeye çevrilerek 2002'de *Yelme* ve *Bıŋa* adıyla yayımlanır.

Tonyukuk, Klyaştornıy 1966 ve Mori 1973'te ele alınırken; *Bögü* unvan niteleyicisi, Han-Woo Choi 1992'de daha çok şamanist içeriğiyle sözlük ögesi zemininde sorgulanır. Kapgan Kağan'ın unvan niteleyicisi olan *Bögü*, Sertkaya 1974'te tarihi ve filolojik zeminde incelenir. Kapgan Kağan'ın oğlu *Toŋa Tigin*'in kimliği Sertkaya 1974a ve Gömeç 2001'de tartışılır. Sertkaya 1974a, Toŋa Tigin'den başka *İnel Kağan* ve *Yollug Tigin* kimliklerinin saptanmasıyla da öne çıkan bir çalışmadır. Kozmin 1937, *Yollug Tigin*'in tarihsel kimliği hakkındadır.

3. YORUM VE İNCELEMELER

1. ög(ü)ni s(ä)b(i)ni b(a)r(ı)ŋ (Ç 1):

Bu cümlede, *ög(ü)ni s(ä)b(i)ni* "övünerek sevinerek" zarfları tarafından nitelenen *b(a)r-* fiilinin, temel anlamı "gitmek" ile kullanılmadığı açıktır. Bu fiili Barutcu Özönder, ilgili cümle bağlamında "hayat sürmek" olarak anlamlandırmıştır (2006: 113).

Yazıtlarda *b(a)r-* fiili, çok katmanlı anlam yapısına sahiptir. Çoyr Yazıtı'ndan başka Bilge Kağan, Kül Tigin, Ongin, Şine Usu ve Tes yazıtlarında "genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, (iyi) yaşam sürmek" karşılığında; kimi zaman *är-* fiiliyle koşma (*hendiadyoin*) oluşturarak kullanıldığını görmekteyiz: *k(a)rluk bod(u)n* ***(ä)rür b(a)rur*** *(ä)rkli* "Karluk kavmi kalkınıp gelişirken" *(KT K 1; BK D 28-29); (a)nt<a> (e)li* ***[(ä)rm(i)ş] b(a)rm(ı)[ş]*** "orada (o zamanda) devleti kalkınmış, gelişmiş"(ŞU K 2); *(a)nç(ı)p bod(u)nı* ***b(a)rd[ı]*** "Böylelikle halkı iyi bir yaşam sürdü" (Tes K 2); *b²rs²l² k(a)d(ı)r k(a)s(a)r (a)nta* ***b(a)rm(ı)ş*** "b²rs²l Kadır ve Hazar (kavimleri) orada kalkınmış (gelişmiş)" (Tes K 4).

Taradığımız yazıtlarda *b(a)r-* fiili, çoklukla "gitmek, yol almak, ilerlemek" temel anlamından ve yukarıda anılan mecaz anlamdan başka, *+kA* yönelme durumunu yönettiğinde "varmak, ulaşmak, erişmek" anlamı taşımaktadır. *in(i)si bir korg[(a)nka t(ä)z(i)p* ***b(a)rm(ı)ş*** "Erkek kardeşi bir kaleye kaçıp gitmiş." (BK D 40); *(a)nı subka* ***b(a)rd[(ı)m(ı)z*** "Anı ırmağına ulaştık." (T 27).

b(a)r- fiilinin, *uç-* ve *adrıl-* fiillerinin *–U* zarf fiil biçimlerini (*uça bar-, adrılu bar-*) izlediği durumlarda "(Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek, vefat etmek" mecazlaşmasını yaşadığı görülmektedir. Bu yapılarda *bar-* fiili yardımcı fiil olarak görülüyor olsa da (ED: 354a), biz fiildeki "gitmek" anlamının belirgin biçimde sezilmesine dayanarak, *bar-*'ın *uça* ve *adrılu* ögeleri tarafından nitelenen ana fiil olduğu fikrinden yanayız. Günümüz Türkiye Türkçesinde *bar-* fiilinin dengi olan *git-* fiilinin "ölmek" anlamını koruması, bu fikre zemin oluşturmaktadır: *ben* ***gidersem*** *adım kalır/Dostlar beni hatırlasın* (Aşık Veysel). Ayrıca *uçup git-* yapısı günümüzde ilk ögesi zarflık görevini sürdürür halde "ölmek" karşılığında kullanılmaktadır.

Yardımcı fiil görevi için bkz. **69.** not. Ayrıca krş. **18.** not.

2. (a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t t(a)b(a)rda (Ç 1):

İlk sözcüğü Malov, *(a)dr(ı)lm(a)z t(a)t(a)b(a)rda* "(yol) ayrılmıyor görünen boşlukta"; Orkun *(a)d(ı)r(ı)lm(a)z t(a)t b(a)rda,* Klyaştornıy *adrılmaz tutunuz da* "ayrılmamaya bakın"; Sertkaya *adırılmaz tat barda* "birbirinden ayrılmayan yabancı [düşman] olduğu zaman" biçiminde okumuş ve yorumlamışlardır

(ETY: 356; Sertkaya 1998: 354-355). Cümle, Barutcu Özönder tarafından *(a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t t(a)b(a)rda* "ayrıldık at(tan) davardan (=mal-mülkten)" biçiminde düzeltmiş ve ilk sözcüğün (𐰴𐰺𐰾𐰼𐰺 = d¹r¹l¹mz yazımına karşın) *(a)dr(ı)ldım(ı)z* okunabilme olanağının yazımla ilişkili gerekçeleri belirtilmiştir (Barutcu Özönder 2006: 6).

(a)dr(ı)l- fiili[3] Türk dilinin tüm alanlarında ayrılma durumunu yönetmektedir. Yazıtlarda lokatif-ablatiften başka datif durumunu da yöneten bu fiil, ileri derecede mecazlaşmış iki ayrı anlam katmanıyla belirginleşir. Bunlardan birincisi, Çoyr Yazıtı 1. satırda yansıma bulduğu üzere, "(*at, tabar, kagan* vb. sözlerin bulunma-ayrılma haliyle) ölmek, vefat etmek" anlamıdır. Bu anlam, bir başka göreceli kısa Moğolistan yazıtı Ongin'de de belgelenir: *üzä t(ä)ŋri koń yılka y(e)tinç [(a)y] küçl(ü)g [(a)lp] k(a)[g(a)n](ı)mda (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z* (O 12).

Fiilin bu anlamla kullanımı Yenisey mezar yazıtlarında, insanın varlık bulduğu dünyadaki yaşamsal kadronun *kunçuy, ogul, kadaş, beg, bag, bodun* gibi bütün ögelerini içeren bir zenginliğe yayılarak sürer: *kuydakı kunç(u)y(u)mga (a)dr(ı)ld(ı)m* "Kuytudaki eşimden ayrıldım" (Ye-6=Barık II, 4); *uy(u)r b(ä)g(i)mke (a)dr(ı)lt(ı)m uy(u)r k(a)d(a)ş(ı)mka (a)dr(ı)lt(ı)m* "Kudretli beyimden ayrıldım, kudretli akrabalarımdan ayrıldım." (Ye-17=Çaa Köl V, 3); *b(a)g(ı)m bodun(u)mka (a)dr(ı)lt[(ı)m]* "Bağlaşık (müttefik) halkımdan ayrıldım" (Ye-27, Oya, 7) vb. Yenisey yazıtlarında *adrıl-* fiili ile, ölen kişinin öldüğü andan itibaren dünyada bıraktığı yakınları, mal mülk ve serveti, bağlı olduğu boy ve bey, hatta kimi zaman evrendeki *kün* "güneş" ve *ay* vurgulanır.

üç (ä)l(i)g y(a)ş(ı)mda (a)dr(ı)ld(ı)m "Kırküç yaşımda öldüm." (Ye-22=Çaa Köl X, 1); *kırk y(a)ş(ı)mda (a)dr(ı)ld(ı)m* "Kırk yaşımda öldüm." (Ye-44=Kızıl Çıraa, 5); *üç y(e)tm(i)ş y(a)ş(ı)mka (a)dr(ı)lt(ı)m* "Altmışüç yaşımda öldüm." (Ye-3=Uyuk Turan, 4); *s(ä)k(i)z on y(a)ş(ı)mda (a)dr(ı)lt(ı)m* "Seksen yaşımda öldüm." (Ye 68=El Bajı, 2) örneklerinde ise, ölen kişinin ağzından bu dünyadan *ayrılırken* kaç yaşında olduğu belirtilir.

---

[3] Fiilin kök biçimi *adır-*, *tört (i)n(i)l(i)gü (ä)rt(i)m(i)z b(i)zni (ä)rkl(i)g (a)d(ı)rtı y(ı)ta* "Biz hep birlikte dört erkek kardeştik, bizi *Erklig* ayırdı" (Ye-28 = 1. Altınköl, 8) cümlesinde de *öl-* eyleminin simgesel karşılığıdır. Bu cümle, Eski Türklerde *Erklig*'in insanları yaşamdan koparan, hayatlarına son veren tanrısal bir güç olduğunu gösterse de, literatürde bununla ilgili farklı görüşler vardır. *Erklig*'in başlangıçta *Ülgen* ile birlikte olduğu halde, sonradan *Teŋri* tarafından yeraltına sürülmesi ve kötü işleri seçmesi hakkında geniş bilgi için bkz. Ögel 1993: 428-430. *Erklig*'in aynı zamanda gün ağarırken doğan yıldızları öldüren savaşçı kimliği hakkında bkz. Roux 1998: 100. Barutcu Özönder ise, *erklig*in tek başına bir tanrı olmayıp Türk *teŋri*sinin sıfatlarından biri olduğuna dikkati çeker. Bu dinin kalıntılarını yaşayan Türk topluluklarında görülen ve ölüm tanrısı olarak tasavvur edilen *Erlik*, Türk teŋri dininin diğer dinlerle teması sonucunda, tek tanrı düşüncesinin bozulma ve parçalanmasına bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Barutcu Özönder 1998: 172/2.d.n.). Bu konuda ayrıca bkz. Divitçioğlu 2005: 55-57.

Aynı fiilin, Yenisey yazıtlarında nesnesiz olarak da "vefat etmek, ölmek" karşılığında kullanıldığını görebiliriz: *kuyda kunç(u)y(u)m özde ogl(u)m y(ı)ta (ä)s(i)z(i)m-ä y(ı)ta bökm(ä)d(i)m (a)dr(ı)lt(ı)m kin(i)m k(a)d(a)ş(ı)m y(ı)ta (a)dr(ı)lt(ı)m* "Kuytudaki eşim, vadideki evlatlarım heyhat, ne yazık! Doymadım, ayrıldım (öldüm). Akrabalarım, heyhat, ayrıldım (öldüm)." (Ye-3=Uyuk Turan, 1).

Yazıtlar dönemi Türkçesinde *(a)dr(ı)l-* fiilinin bir başka üst anlam katmanı "(*kagan, beg, yer sub* sözleri *ve bodun* adlarının bulunma-ayrılma haliyle) belirli bir siyasal oluşumdan kopmak"tır: *bu k(a)g(a)n(ı)ŋda bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü kört(ä)çi s(ä)n (ä)b(i)ŋä kirt(ä)çi s(ä)n buŋs(u)z bolt(a)çı s(ä)n* "Bu kağanından, bu beylerinden, bu yerinden suyundan (vatanından) ayrılmazsan (politik bağını koparmazsan), (ey) Türk halkı, iyiyi göreceksin, evine (yurduna) gireceksin, sıkıntısız olacaksın." (BK K 13-14); *ä)l(i)g y(a)ş(ı)ma t(a)t(a)bı bod(u)n kıt(a)ńda (a)dr[(ı)ltı* "Elli yaşımda Tatabı halkı Kıtay'dan ayrıldı (Kıtay siyasal teşekkülünden koptu." (BK G 7); *türk bod(u)n k(a)nın bulm(a)y(ı)n t(a)bg(a)çda (a)dr(ı)ltı k(a)nl(a)ntı* "Türk halkı kağanını bulmadan Çin'den ayrıldı (Çin siyasal teşekkülünden koptu." (T 2); *k(a)ŋ yor(ı)p (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka (a)dr(ı)lm(a)duk y(a)ŋ(ı)lm(a)duk* "Baba(mız) başkaldırıp İlteriş Kağan'dan ayrılmamış (İlteriş'le siyasal bağını koparmamış); (onun yolundan) sapmamış." (O 11); *t(ä)ŋri bilgä k(a)g(a)nta (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m (a)zm(a)l(ı)m t(e)y(i)n (a)nça ötl(ä)d(i)m* "Teŋri Bilge Kağan'dan ayrılmayalım (Teŋri Bilge Kağan'la politik bağımızı koparmayalım), (başka yola) sapmayalım." (O 11).

𐰇𐰼𐰴𐰃𐰃 biçiminde yazılan ikinci ve üçüncü sözcüğü Barutcu Özönder, *(a)t t(a)b(a)rda* "at(tan) davardan (= mal mülkten) olarak düzeltir (2006: 6). *adrıl-* fiilinin, yukarıda belirtilen *+tA/+kA* datif ve lokatif-ablatif ilişkisi, bu okuyuşu haklı kılmaktadır. Yenisey mezar yazıtlarında "sahibinin önem ve statüsüne uygun olarak görülen farklar dışında hemen hepsinde bir üslup bütünlüğünün varlığı dikkati çeker. Yazıtların bu bütünlükteki ortak paydasını ölen kişinin doyamadan ayrıldıklarını belirttiği kısımlar teşkil eder." (Barutcu Özönder 1998: 174). Ölen kişinin doyamadan ayrıldığı "şeyler", yukarıda da vurgulandığı gibi aile bireylerinden başlayıp sahip olunan mal varlığını, bağlı bulunulan *bodun*u, *bodun*u kapsayan siyasal oluşumu, bu oluşumun liderini, hatta yaşanan evreni aydınlatan gök cisimlerine kadar genişlemiş bir yelpazeyi içerir. Çoyr Yazıtı'nın ilgili satırında adına yazıt dikilen kişiler, *at* ve *davar*larından ayrıldıklarını belirtmek suretiyle öldüklerini bildirmişlerdir.

3. y(ı)mş(a)k (KT G 5, 6-7; BK K 4, 5):

Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında geçen *yımşak* "yumuşak" sözcüğü, aynı satırlarda ilk hece ünlüsü yazılarak ve yazılmadan iki biçimde kaydedilmiştir. Buna istinaden, sözcüğün *y(e)mş(a)k* biçimli yazıçevrimi

yapılmıştır (OY: 20). Bu yazımda *bitigci* hatası veya bilinçli bir yazım tercihi söz konusu olabilir.

Özellikle ilk hecedeki *ı* veya *i* seslerinin ikili yazımına başka bir çok sözcükte rastlanması, ikinci olasılığı güçlendirmektedir: *bil(i)g* (KT G 5, BK K 4; KT G 7; BK K 5-6, T 6); *b(i)l(i)g* (KÇ 28); *bilgä* (KT G 6; BK K 4; T 5, 6-7 vd.); *b(i)lgä* (KÇ 22-23; ŞU K 1; Ta B 1 vd.); *bir(i)* (KT G 1-2; KT G 3; BK K 2-3 vd.); *b(i)r(i)* (T 6-7, 11, 14; O 2; Ta B 5 vd.); *ışb(a)ra* (KT D 33; KÇ 22-23; Ta B 6-7); *(ı)şb(a)ra* (O 4); *ilg(ä)rü* (KT G 2; BK K 2; KT D 17; BK D 15 vd.); *(i)lg(ä)rü* (Tes G 3); *ilk* (KT K 4; BK D 30 vd.); *(i)lk* (KT D 32); *iş* (KT D 8; BK D 7-8; O 5 vd.) *(i)ş* (O 10, 11); *kid(i)n* (ŞU D 3, 8-9) *k(i)d(i)n* (Ta B 1, 2, 5); *siz* (KT G 11; BK K 8; ŞU D 10-11); *s(i)z* (KT D 34; Ta G 4-5); *yış* (KT G 3; BK K 2; KT G 8; BK K 6 vd.) *y(ı)ş* (BK D 37) vb. Daha çok *l, r, ş, y* ünsüzlerinin komşuluğundaki *ı* ve *i* ünlülerinin yazımında ikilik olması dikkat çekicidir.

4. süçig s(a)bıŋa y(ı)mş(a)k (a)gısıŋa (a)rtur(u)p (KT G 6; BK K 5):

artur- fiili, Thomsen, Tekin ve Karcavbay tarafından "kanmak, aldanmak", Orkun tarafından "kapılmak" biçiminde anlamlandırılır. Clauson cümlenin bütününü "letting yourselves be tricked by their honeyed words and luxurious treasures many of you Türkü people died" olarak çevirir. Berta *artur-* fiilini "elcsábít" olarak tercüme eder (OYA: 167; ETY: 25; ED: 210a; Karcavbay 2003: 178; OY: 21, 123; Berta 2004: 190).

artur- fiili ettirgen çatıda olduğu için "kanmak, aldanmak; kapılmak" anlamlarıyla karşılanamaz. *Ad + sI + (X)ŋA + fiil + -p* kuruluşlu bu zarf öbeğinde, *süçig sab* ve *yımşak agı* sıfat tamlamalarına gelen bulunma durumu eki ve cümlenin yüklemini oluşturan *öltüg* ögesi 2. teklik kişi ekiyle çekimlendiğinden, bilim adamları bu cümleyi Türkiye Türkçesine aktarırken yorumlamak zorunda kalmışlardır.

Cümle alışık olmadığımız bir kuruluştadır: *süçig s(a)bıŋa y(ı)mş(a)k (a)gısıŋa (a)rtur(u)p öküş türk bod(u)n ölt(ü)g*. Burada, *artur-* fiilinin gizli öznesi *Tabgaç bodun, öl-* fiilinin açık öznesi *Türk bodun*dur. Bir satır öncesinde bu zarf öbeğinin anlam koşutunu görmekteyiz: ***süçig s(a)b(ı)n y(ı)mş(a)k (a)gın (a)r(ı)p*** *ır(a)k bod(u)n(u)g (a)nça y(a)gutır (ä)rm(i)ş* (KT G 5; BK K 4). Burada *Tabgaç bodun,* hem *ar-* hem de *yagut-* fiilinin kılıcısı olduğu için cümle sorunsuzdur.

G 6-K 5 ile G 5 K 4 arasında arasındaki farklar şunlardır:

A. *süçig sab* ve *yımşak agı* ögeleri G 5-K 4'te araç durumu ekiyle, G 6-K 5'te bulunma durumu ekiyle çekimlenmiştir. Bulunma durumunu sağlayan datif-lokatifin, araç durumu kuruluşlarında, Türkçede eskiden beri görev aldığını bilmekteyiz (Krş. 23. not). Dolayısıyla *süçig s(a)b(ı)n y(ı)mş(a)k (a)gın (a)r(ı)p* ibaresiyle *süçig s(a)bıŋa y(ı)mş(a)k (a)gısıŋa (a)rtur(u)p* ibaresi anlam bakımından denktir. *Tabgaç bodun* bu ibarelerdeki *ar-* ve *artur* fiillerinin kılıcısıdır.

B. G 5-Ķ 4'teki'teki cümle özne-yüklem açısından uyumludur. G 6-K 5'te ise uyumsuzluk göze çarpar: *süçig s(a)bıŋa y(ı)mş(a)k (a)gısıŋa (a)rtur(u)p öküş türk bod(u)n ölt(ü)g.*

Eski Türkçede 1. ve 2. kişi ekleriyle çekimlenen eylemlerin *nominal subject*lerinin olabildiği, bir çok belgede saptanmış durumdadır (Erdal 2004: 421). Bu tarz örneklerden biri olan *bil(i)g bilm(ä)z kişi ol s(a)b(ı)g (a)l(ı)p y(a)gru b(a)r(ı)p ök(ü)ş kişi ölt(ü)g* (KT G 7; BK K 6) cümlesinde-*p* bitişli zarf öbeğini, G 6-K 5'te olduğu gibi *ök(ü)ş kişi ölt(ü)g* ögesi izlemektedir. Bu uyumsuzluğun nedeni, özneyi oluşturan söz veya söz öbeğinin hitap edilen kitle (*Türk bodun, öküş kişi* vb.) olması, bu kitlenin de 2. kişi zamiri muamelesi görmesidir.

KT G 6; BK K 5'teki cümlenin Türkiye Türkçesine "(Çin halkı) tatlı sözüyle, yumuşak ipeğiyle kandırıp (kandırdıktan sonra), (ey) Türk halkı (sen) öldün (mahvoldun, helak oldun)." biçiminde çevrilmesi özgün belgeyi anlaşılır kılacaktır.

5. (a)rk(ı)ş tirk(i)ş ıs(a)r (KT G 8; BK K 6):

ı- fiilinin geçtiği tek cümledir. Clauson bu fiili madde başı olarak almaz. Buna karşılık *ıd-* fiilini değerlendirirken, bu fiilin ünsüzünün Runik harfli Türk yazıtlarından ön damaksılaşmış olduğunu ve *(a)rk(ı)ş tirk(i)ş ıs(a)r* ibaresinde bu ön damaksı ünsüzün (*ȡ*) *–s-*'den ve *–t-*'den önce asimilasyona uğradığını ileri sürerek sözcüğü *ıs(s)ar* biçiminde okur (ED: 37b); ancak Tekin'in belirttiği gibi "Köktürk yazıtlarında *ds/ts>ss* benzeşmesi için başka bir örnek yoktur. Tersine *ds* ünsüzü çiftinin kendini koruduğunu gösteren örnekler vardır. *tods(a)r* bunlardan biridir (OY: 77).

Bu ibare, Türk ekonomi tarihi açısından önemlidir. Türklerin Çin, Bizans ve İran'la olan ticaret ilişkileri belgelerle kayıtlıdır (Czeglédy 1999; Sinor 2000; Palaz Erdemir 2003). Hatta ticaret ilişkilerindeki tek yönlü aksamalar savaş nedeni olabilmekteydi. Bunun yazılı tanıklığını Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında görebiliriz: *y(e)g(i)rmi y(a)ş(ı)ma b(a)sm(ı)l ıduk(ku)t og(u)ş(u)m bod(u)n (ä)rti (a)rk(ı)ş ıdm(a)z tiy(i)n sül(ä)d(i)m* "Yirmi yaşımda Basmıl *ıdukkut*u (şefi, lideri) (benim) boyum(dan) (bir) halk idi; kervan göndermiyor diye ordu sevk ettim." (BK D 25); *[...(a)r]k(ı)şı k(ä)lm(ä)di (a)nı (a)ń(ı)t(a)y(ı)n tip sül(ä)d(i)m* "... kervanı gelmedi; onu korkutayım diye ordu sevk ettim." (BK D 41).

6. açs(ı)k tos(ı)k öm(ä)z s(ä)n (KT G 8; BK K 6):

Bu cümledeki *açsık* ve *tosık* sözlerinin kuruluşunda görev yapan *–sIk* ekinin hem yapım hem çekim işlevini yürütmesi hem de işletme eki özelliği taşıması, bu sözlerin alan uzmanları tarafından farklı değerlendirilmesine yol açmıştır. Clauson, sözlüğünde *açsık* ve *tosık* sözlerini madde başı almış ve sırasıyla **a:çsı-*'tan ve *to-*'tan türemiş "açlık" ve "tokluk" anlamlı ögeler olarak değerlendirmiştir (ED: 31ab, 555a). Tekin, metin sözlüğünde *açsık* "acıkma,

acıkacak olma" maddesini aldığı halde *tosık* maddesini almamış, bunu *aç-* fiilinin altında değerlendirmiştir (OY: 119, 175). Buna karşın, OTG'nin Eylemden Ad Türeten Ekler bölümünde gelecek zaman-gereklilik eylem adları yapan *–sIk* ekini, *açsık* ve *tosık* sözleriyle örneklendirmiştir (2000: 94).

Gabain ve Korkmaz'ın, *-sIk* ekini fiilden ad yapan ekler kategorisinde değerlendirmesine karşın OTWF'de bu ek için bölüm açılmamıştır (Gabain 1988: 54; Korkmaz 2003: 105). Erdal 2004'te, *–sIk projection particles* kısmında gelecek zaman ifade eden bir sıfat-fiil eki olarak değerlendirilmiş ve daha çok eski Türkçedeki yazım özellikleri üzerinde durulmuştur (301-302).

–sIk, eski Türkçede gelecek zaman çekiminde ve gelecek zaman ifade eden sıfat-filllerin oluşumunda kullanılmış (OTG: 186) ve bir çok sıfat-fiil eki gibi kalıcı adların oluşumuna katkı sağlamıştır; ancak eski Türkçede bu ekle oluşan kimi ögelerin sıfat-fiil mi yoksa kalıcı ad mı oldukları konusu tartışmaya açıktır.

türk bod(u)n öls(i)k(i)g "(Ey) Türk halkı, (sen) öleceksin!" cümlesinde gelecek zaman çekiminde; *ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti* "Uyuyasım gelmez idi; oturasım gelmez idi." cümlelerinde ve *il tuts(ı)k yir, il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n* söz öbeklerinde sıfat-fiil görevinde kullanıldığı açıktır. *(a)y togs(ı)k, kün togs(ı)k, kün b(a)tsık* sözlerinde ise, *-sIk* ekinin kalıcı adlar yaptığı netlikle görülebilir.

açsık ve *tosık* sözlerinin eksiltim (*elips*) yoluyla kısaldığı anlaşılır olsa bile, bu sözlerin sıfat-fiil durumunda oldukları ya da kalıcı ada dönüştükleri konusu belirsizliğini korumaktadır. Bu nedenle, her iki sözü de, ihtiyat kaydıyla *aç-* ve *to-* fiillerinin altında değerlendirdik.

7. [ö]z(ü)m kut(u)m b(a)r üçün (KT G 9; BK K 7):

Runik harfli Türk yazıtlarında pek çok kez geçen *öz*, burada "benlik, manevi varlık, öz" anlamıyla kayıtlıdır.

Bu söz, Radloff Atlası'nda 𐰴𐰞𐰍 biçimindedir. Thomsen *(ö)zim*, Malov *özim*, Orkun ve Tekin 1968 *[ö]züm*, Berta *özwm*, Tekin 2006 *[ö]z(ü)m* biçiminde okur. *özüm kutum bar üçün* ibaresini Thomsen, "talih benden yana olduğu için"; Orkun "kendi talihim olduğu için", Tekin 2006 "benim (de) talihim olduğu için", Karcavbay "kendimin kutu olduğu için" olarak yorumlar (Radloff 1896: 99; OYA: 168-169; Malov 1951: 28; ETY: 26; Karcavbay 2003: 171, 179; OY: 22).

Öz, Clauson'un da belirttiği gibi, öncelikle "insanın maddi olmayan varlığı, ruh; esas, öz" anlamlarını içerir; "kendi" anlamı ise, sözcüğün ikincil anlamıdır (1972: 278a). Sözcük etimolojisi için ayrıca bkz. Eren 1999: 318.

Bu cümledeki *öz* sözü, dönüşlülük zamiri görevinde değildir. Sözcüğün yer aldığı *t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)dukın üçün [ö]z(ü)m kut(u)m b(a)r üçün k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m* cümlesi "Tanrı ihsan ettiği için, özüm ve kutum var (olduğu) için kağan olarak tahta çıktım." biçiminde anlaşılmalıdır. Öz, bu cümlede Türk

kağanlarına *teŋri* tarafından bahşedilmiş bir özellik olan *kut* ile koşma (*hendiadyoin*) oluşturmaktadır.

8. ist(ä)mi k(a)g(a)n[4] (KT D 1, BK D 3):

KT'de 𐰃𐰢𐰇𐰃 biçiminde kaydedilen Bumin Kağan'ın kardeşinin adı, Çin yıllıklarındaki *shi-tien-mi* (Chavannes 2007: 79; Golden 2002: 98) yazılışından esinlenilerek ve Runik yazıda s[2] (l)'nin ş sesini de karşılamasına dayanılarak *işt(ä)mi* biçiminde de okunabilmektedir (OY: 24; Berta 2004: 139).

Bu adın yazıçevrimi, Thomsen, Orkun, Malov ve Karcavbay'da *s* ile yapılır. Tekin 1968, *s*'li yazıçevrimini tercih etmesine rağmen, 1988'de görüşünü değiştirerek *ş*'li biçimi benimser. Bunu, Thomsen'in *istämi, estämi* okumasına koyduğu "*eştämi* de okunabilir" notuyla açıklar (OYA: 126; ETY: 28; Malov 1951: 28; OY: 81; Karcavbay 2003: 165; OY: 80-81).

Sözcüğün kökeni konusunda farklı görüşler ileri sürülmekle birlikte, genel kanı *ist(ä)mi* adının Türkçe kökenli olmadığı yönündedir. G. Györffy, *İstemi*'nin Ugor dillerinden birine ait bir öge olduğunu ileri sürerek anlamını "atalar ruhu" biçiminde belirler (Gumilöv 1999: 58).

Sinor, *ist(ä)mi* adının Bizans yıllıklarında kayıtlı biçiminin Στεμβίς (Stembis) olmasından hareketle, sözcüğü Türkçe dışında bir dile bağlama girişiminde bulunsa da, belirgin bir dile gönderme yapmaz: "Romalılarda söz başı *i-*'yi düşürmek için herhangi bir neden yoktur. Öte yandan, Türkçede söz başında çift ünsüz bulunmadığından Türklerin *st-* ünsüz çiftiyle başlayan bir sözün başına ünlü koymaları doğaldır." Sinor, bunu izleyen cümlelerinde, İstemi Kağan'ın kardeşi *Bumin*'in adının da Türkçe olmadığını, bu adın Çin yıllıklarına *T'u-men* biçiminde kaydedilmesinin günümüze kadar açıklanamadan geldiğini belirtir. Ona göre, Çin yıllıklarında kayıtlı 50'yi aşkın Türk yönetici adından yalnızca %10-20'si Türkçe kökenlidir (2000: 390).

Bu konuda, Golden da, Sinor'la aynı düşünceyi paylaşır. Golden, Köktürklerin soy ismi *A-shi-na*'nın da Türkçe olmadığı tezini savunurken, *A-shi-na*ların etnik kökenini "belirsiz" olarak niteler. Ona göre, *A-shi-na*lar, bazı unvan ve siyasal örgütlenme ögelerini İranî komşularından veya onlardan ödünçlemede bulunan Altay dilli komşularından edinmiş halde, V. yüzyılda Juan Juan egemenliğine girmişlerdi (2002: 98). Bu konuda, Gumilöv tarafından sunulan *aşina/açina* < Moğ. *şino/çino* "kurt + Çince saygı ifade eden *–a* eki (1999:

[4] M.S. 568 yılında Soğut asıllı Maniah başkanlığındaki Türk elçilik heyetinin Doğu Roma'ya gidişinin ardından, bu heyeti gönderen Batı Köktürk yabgusunu tanımlamak üzere Bizans kaynaklarına Σιλζίβουλος (*Silziboulus*) adı kayıtlanmıştır (Moravcsik 1958: 290). Bu kayıtta geçen sözün *İstämi*'nin unvanı olduğu düşüncesi, Marquart 1903'ten bu yana tartışılmaktadır (Sinor 2000: 406-407). Kafesoğlu, Σιλζίβουλος (*Silziboulus*) sözünün *sir+yabgu* "Batı (Köktürk Kağanlığı) yabgusu" veya "birleşik boylar yabgusu" sözünün Doğu Roma dilinde bozulmuş biçimi olduğunu düşünür (1995:95). Krş. **52.** not.

43-44) görüşü önemli olsa da, Klyaştornıy de, Golden'la aynı fikri savunur ve *a-shih-na*'yı Toharca veya Soğutça bir öge kabul eder (1965: 176).

Sinor, Golden ve Klyaştornıy'ın görüşleri, I. Türk Kağanlığı'na ait tek bulgu olan Bugut Yazıtı'nın Soğut alfabesi ve dönemin bölgesel *lingua francas* Soğutçayla yazılması zeminine de dayalıdır[5]. Bugut Yazıtı'nın dil durumu, I Türk Kağanlığı'nın resmî dilinin Soğutça olduğu kabullerine de yol açmıştı (Klyaştorniy-Livşiç 1992: 203). Bununla birlikte, tek bir yazıtta karşılaşılan bu di durumu, Türklerin ilk kağanlık dönemindeki resmi dillerinin Soğutça olduğı tezini kanıtlamaya yetmez.

İstemi'nin kağanlık döneminde Soğutların, Türk denetimi ve korumas altına alındıkları ve bazı Soğutların yüksek rütbeli bürokratlar olarak devle katında çalıştıkları, Budizm ve Manici inançları kısmen Türkler arasın soktukları ve kağanlara siyasi danışmanlık yaptıkları Çin yıllıklarında kayıtlıdı (Walter 2006:11). Ama Soğutların bu dönemden başlayarak XI. yüzyılda hemeı hemen tamamlanan etnik ve dilsel Türkleşme süreci yaşadıkları d bilinmektedir (Krippes 1991: 67-80).

"Bugut Yazıtı'nın dili ve bazı kağan adlarının Türkçe veya diğer Alta dilleriyle henüz çözülememiş olması, I. Türk Kağanlığı'nın resmî dilinin Türkç dışında bir dile bağlanması için yeterli temeli oluşturur" biçiminde bir düşünce hatalı olduğu kadar kuşkular da barındırır. Tatpar (T'a-Po) Kağan (572-581 döneminde dikilen Bugut Yazıtı'nın dilinin Soğutça olmasını, Tatpar'ın dinse eğilimiyle birlikte sorgulamak gerek. Anılan kağanın Teŋricilik dışın yönelmesi, Budist eserleri ana diline çevirtmesi, Budist tapınaklar kurdurmas iyi bilinen tarih verileridir (Esin 1985: 239). Bu durumda, kağanın kişise isteğiyle böyle bir yazıt diktirttiği düşüncesi öne sürülebilir.

Din ve dil olguları eski çağlardan bu yana iç içe yaşatıldığı için, di dilinin ana dili baskı altına alabilme erkinin hep varolduğu bilgisine dayanarak I. Türk Kağanlığı'nda geçici bir süre, üst rütbeli bazı yöneticilerin ve onları çevresindeki Soğut asıllı Budist görevlilerin ikidilli oldukları da öne sürülebili İkidillilik söz konusuysa, Tatpar'ın din kitaplarını ana diline tercüm ettirmesinin nedeni cevap bekleyen bir soru olarak kalır.

Bugut Yazıtı'nın bulunduğu anıt alanına yazıtla birlikte dikilen 27 balbal, Roux'un da önemle vurguladığı gibi, "Budist ilkelere aykırı bir geleneğ temsil eder ve bunlar Tu-kiularda bir Budist etkisi olduğunu açık bir biçimd ortaya koymak şöyle dursun, bunun yapay ya da yüzeysel yönünün altır çizerek bu etkinin zayıflığını gösterir." (Roux 2006: 132).

Bu durumda, kağan adına dikilmiş Bugut Yazıtı'nın belirli bir azınlığ hitap etmekten öteye gitmediğini, bu azınlığın kağanlık katında hizmet veren v

[5] Soğutların Orta Asya'daki etkinlikleri hakkında bkz. Pulleyblank 1952; Mori 1983; Narai 2000, Walter 2006.

kara bodun içinde dağınık halde yaşayan Soğut asıllı kişiler olduğu yargısına ulaşmamak için hiçbir neden yoktur. Bumin ve İstemi kağanların ölümünden sonra egemenlik kuran *ogul kagan*ların siyasi aymazlıklarının hicvedildiği Kül Tigin Yazıtı Doğu Yüzü 4-7. satırlarda kayıtlı cümleler, bu yargıyı belirgin bir zemine de oturtabilir:

4.(a)nta kisre in(i)si k(a)g(a)n 5. bolm(ı)ş (ä)r(i)nç oglıtı k(a)g(a)n bolm(ı)ş (ä)r(i)nç (a)nta kisre inisi (ä)çisin t(ä)g kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç oglı k(a)ŋın t(ä)g kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç bil(i)gsiz k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç y(a)bl(a)k k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç buyrukı y(ä)me bil(i)gs(i)z <(ä)rm(i)ş> (ä)r(i)nç y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç 6. b(ä)gl(ä)ri bod(u)nı tüzs(ü)z üç(ü)n t(a)bg(a)ç bod(u)n t(ä)bl(i)gin kürl(ü)g<in> üçün (a)rm(a)kçısın üçün in(i)li (ä)çili kikşürtükin üçün b(ä)gli bod(u)nlıg yoŋ(a)şurtukın üçün türk bod(u)n ill(ä)dük ilin ıçg(ı)nu ıdm(ı)ş 7. k(a)g(a)nl(a)duk k(a)g(a)nın yit(ü)rü ıdm(ı)ş.

"Ondan sonra erkek kardeşi kağan olmuş kuşkusuz. Oğulları kağan olmuş kuşkusuz. Ondan sonra erkek kardeş(ler)i ağabey(ler)i gibi yaratılmamış kuşkusuz; oğul(lar)ı baba(lar)ı gibi yaratılmamış kuşkusuz. Bilgisiz kağan(lar) tahta çıkmış kuşkusuz; niteliksiz kağan(lar) tahta çıkmış kuşkusuz. Komutan(lar)ı da da bilgisizmiş kuşkusuz; niteliksizmiş kuşkusuz. Beyleri ve halkı (kendi aralarında) uyumsuz olduğu için, Çin halkı (da) hilebâz, sahtekar olduğu için, aldatıcı olduğu için, erkek kardeşi ağabeye, beyi halka düşürdüğü için, beyi (ve) halkı karşılıklı kışkırttığı için, Türk halkı, kurduğu devletini elden kaçırıvermiş; seçtiği kağanını yitirivermiş."

I. Türk Kağanlığı kurucuları İstemi ve Bumin'in adlarının yabancı kökenli olması –ki bu da henüz kanıtlanmış değildir-, bu adı taşıyan kişilerin Türkçenin dışında dil kimlikleri olduğunu ispata yetmez. Bu bağlamda, daha yakın tarihten Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin yönetici adlarının Türkçeliği veya Farsça/Arapçalığı konusu da, tartışmaların içinde yer aldığı takdirde, Türk toplumunda özel ad seçimiyle bu seçimi yapanların ana dilleri arasında doğrudan ilişki olmadığı daha net anlaşılabilir.

Ercilasun 2008'de, İstemi Kağan'ın adı çok yönlü müzakere edilerek *İstemi < sir temir* çözümü önerilmektedir.

9. yogçı sıg(ı)tçı (KT D 4; BK D 5; KT K 11-12):

Roux'a göre *yogçı* "yasçı" ve *sıgıtçı* "ağlayıcı"lar, Eski Türklerde ölen kişinin resmi ağlayıcıları, yas tutucuları ve üst rütbelilerin mezar taşlarına yazılan övgü sözlerinin düzenleyicileridir (1998: 216).

Bumin Kağan'ın *yog* töreninden bazı kesitlerin betimlendiği bu cümlede kayıtlı *yogçı sıgıtçı* sözleriyle, yas ve ağıtın dramatik bir gösteri özelliği taşıdığı belirgin olsa da, bu kişilerin kimliklerini saptamak güçtür. Anadolu'da cenaze törenlerinin başlangıç aşamasını hâlâ ağıtların oluşturması ve bu süreçte yasçılar, ağlayıcılar ve ağıtçıların önemli rol oynaması, eski Türklerin ölüm

ritüellerine dair bazı ipuçları sağlar[6]. Eski Türklerde ölen kimsenin ardından yapılan *yog* törenlerinde, *sagu* denen şiirlerin okunduğunu bilmekteyiz. *sagu* "ölünün iyiliklerini duyuran ağıt", *saguculuk et-* "ölünün iyiliklerini acıyla sayıp dökmek", *sagu kıl-* ay., *sagu sağ-* ay. söz ve deyimleri XIV. yüzyıl; *sagucu* "ağıtçı" sözü ise XV. yüzyıl Anadolu Türkçesi metinlerinde sık sık belgelenmektedir (TTS V: 3245-3246). Günümüzde de, ölünün arkasından parayla tutulan kadınının yüksek sesle ağlaması, ağıt söylemesi *sagu sağmak*, "parayla tutulan ve ölünün arkasından yüksek sesle ağlayan kadın" *sağıcı* olarak tanımlanmaktadır (DS X: 3513, 3515). Yazıtlar dönemi Türkçesinden sonra *sıgıt* sözcüğü, yerini onunla aynı kökenden geldiği açık olan *sagu* sözcüğüne bırakmıştır.

Bu ipuçlarına dayalı olarak ve resmî *yogçı sıgıtçı*ların başka kavimlerden olamayacağını, kağanlığa bağlı görevliler olduğunu varsayarak *yogçı sıg(ı)tçı öŋrä kün togs(ı)kda bükli çöl(lü)g (e)l t(a)bg(a)ç tüpüt (a)p(a)r pur(u)m kırk(ı)z üç kurık(a)n ot(u)z t(a)t(a)r kıt(a)ń t(a)t(a)bı bunça bod(u)n k(ä)l(i)p(ä)n sıgtam(ı)ş yoglam(ı)ş* cümlesini "yasçı(lar), ağlayıcı(lar ve) doğuda gündoğusundan Bök İli, Çöllüg İl, Çin, Tibet, Avar, Bizans, Kırgız, Üç Kurıkan, Otuz Tatar, Kıtay, Tatabı (başta olmak üzere) bunca millet gelip yas tutmuş." biçiminde anlamlandırıyoruz. Dolayısıyla bu iki sözcüğün *meslek adı* olduğunu öngörüyoruz. Hiç kuşkusuz, görevli olan ağıtçıların yanı sıra, halk da Bumin Kağan için ağıt yakmıştır; ancak onların bu ağıtlara eşlik edişleri, spor müsabakalarında seyircileri coşturan amigolarınkine tezat bir bir görev üstlenen *yogçı* ve *sıgıtçı*ların yönlendirmesiyle gerçekleşmiş olabilir.

10. b(ä)gl(i)k urı oglın kul boltı (ä)şil(i)k kız oglın küŋ boltı (KT D 7)

Bu cümledeki yanlışlığa Hovdhaugen ve OY'de dikkat çekilmiştir (Hovdhaugen 1974: 67; OY 84). Cümle BK D 7'de *t(a)bg(a)ç bod(u)nka b(ä)gl(i)k urı og(ı)lın kul kıltı (ä)ş(i)l(i)k kız og(ı)lın küŋ kıltı* "Çin halkına beylik (bey olmaya lâyık) erkek çocuğunu kul etti; hanımlık (hanım olmaya lâyık) kız çocuğunu tutsak etti." biçimindedir. Yükleme ekli biçimler geçişli fiil istedikleri için KT D 7'nin, ya BK D 7 ile ya da KT D 24 ile aynı olması gerekirdi. *b(ä)gl(i)k urı ogl(u)ŋ kul boltı (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ küŋ boltı* "Beylik (bey olmaya lâyık) erkek çocuğun kul oldu; hanımlık (hanım olmaya lâyık) kız çocuğun tutsak oldu." (KT D 24). Yollug Tigin'in büyük bir olasılıkla KT D 24'teki cümleyi D 7'de de düşünmüş, ancak *ogul* ve *kız* sözcüklerinden sonra 𐰴 yerine, yanlışlıkla 𐰽 harfini yontmuştur.

11. t(a)bg(a)ç atın tut(u)p(a)n (KT D 7-8; BK D 7):

at "ad, unvan" sözcüğü düzensiz bir imlayla hem 𐰉𐰴 hem de 𐰉 biçimlerinde yazılmıştır. *at* sözüyle birlikte ilk hecedeki *a* ünlüsünün yazıldığı

[6] Ağıt yakma geleneği ve bu gelenek içindeki profesyonel ağıtçıların (=*sıgıtçı*) ağıt ve yas törenlerindeki *alkış* ve *kargış*ları hakkında bkz. Açа 2007: 195.

aç-, açsık, tam vd.' sözler ve Orhon Türkçesindeki birincil uzun ünlüler için bkz. Tekin 1975: 113-120.

tut- "tutmak, yakalamak, ele geçirmek" fiili, yazıtlarda bağlandığı nesneye göre üst anlam katmanları kazanmış çok anlamlı sözlük birimlerinden biridir. (*kü* sözüyle) "adı duyulmak, ün kazanmak"; (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) "vatan edinmek, yurt tutmak; ülkeyi yönetmek" anlamı taşımaktadır[7]. Bu ibarede ise, "(*at* sözüyle) adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak" karşılığında kullanıldığı açıktır.

Bu ibare, bir halk için onur kırıcı bir durum olan başka bir halkın ya da siyasal teşekkülün egemenliğini tanıma olgusunu *etnonim + at+I+n tut-* kuruluşuyla dile yansıtması açısından önemli olduğu kadar, eski Türk kültüründe *at* "ad" sözcüğünün "ulusal kimlik" üst anlamını da kapsadığını delillendirmesi bakımından önemlidir.

12. türk k(a)ra k(a)m(a)g bod(u)n (KT D 8-9; BK D 8)

Taradığımız yazıtlarda *kamag* sözünün[8] "topluluk, halk kitlesi" anlamıyla geçtiği tek yerdir. *k(a)ra k(a)m(a)g bod(u)n* "sıradan halk kitlesi" ile denklik gösteren bir yapıyı Irk Bitig'de görebiliriz: *kara kamag süsi* "sıradan halk kitlesinin ordusu" (Tekin 2004: 25).

Bu sözcüğün Orta Farsçadan (*hamāg*) Türkçeye geçmiş bir öge olduğu kabul edilmekteyse de (ED: 627a; Erdal 2004: 225); EDAL'daki Altayca veriler bu görüşleri çürütür: Tung. **kamur-*; Mong. **kam-*; Türk. **kamug*; Jpn. **kàmà-p.* PTung. **kamur-* "together, gather"; PMong. **kam-* "together; to gather together"; PTürk. **kamug* "all, together"; PJpn. **kàmà-pa-* "to arrange, set up" (EDAL: 639-640). Bunun yanı sıra Modern Kıpçak lehçelerinde *kamag* sözcüğünün kökü *kama-* fiili kullanım alanındadır: Kzk., Kırg., Kklp. *kama-* "çevirmek, sarmak, kuşatmak" (Yudahin 1988: 393; KTS: 368, KRS: 366).

13. iş(i)g küç(ü)g birtükg(ä)rü s(a)k(ı)nm(a)tı (KT D 10; BK D 9):

Son sözcük, yön durumu eki *-gArU*'nun yer-yön bildirmeyen soyut bir kavram adına eklenişinin tek örneğini[9] sunması açısından dikkat çekicidir. *-gArU*'nun burada özgün göreviyle kullanılmadığı açık olduğuna göre, ya

---

[7] *il tut-* veya *yer sub tut-* deyimleri, Modern Türkiye Türkçesinde *yurt tut-* "bir yeri kendisine, ailesine yurt olarak kabul etmek, vatan tutmak" olarak varlık sürdürmektedir (TS).

[8] *kamag + I* (teklik üçüncü kişi iyelik eki) kalıplaşması, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında belirsizlik zamiri göreviyle kullanımdadır: *k(a)m(a)gı y(e)ti yüz (ä)r bolm(ı)ş* "Toplam yedi yüz kişi olmuş." (KT D 12-13; BK D 11); *k(a)m(a)gı biş ot(u)z sül(ä)d(i)m(i)z* "Toplam yirmibeş (kez) ordu sevk ettik." (KT D 18; BK D 15).

[9] Erdal, *(a)nta] kisrä t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu kut(u)m b(a)r üç(ü)n ülüg(ü)m b(a)r üçün ölt(ä)çi bod(u)n(u)g tirg(ü)rü ig(i)t(ti)m* "Ondan sonra, Tanrı lutfetsin, *kut*um olduğu için, nasibim olduğu için mahvolacak halkı(mı) ihya edip himaye ettim." (KT D 28-29; BK D 23) cümlesindeki *tirg(ü)rü* ibaresini *tir(i)g(g)ärü* okur ve burada bir yön durumu görür.

dUk+gAru biçiminde kalıplaşmış bir zarf fiilden söz edilebilir ya da b²r²t²ükg²r²w ögesini yeniden okumak gerekir[10].

İlk öneri, ikinciye göre daha yüksek bir olasılık sergilemektedir; zira yazıtlar döneminde birleşik zarf fiil yapıları sık sık görülmektedir. Alan uzmanı yayıncılar, genellikle "işi gücü verdiğini (hizmet ettiğini) düşünmeden" biçiminde anlamlandırsalar da, *-gArU*'nun mesafe bildirmesi, bu ibareyi "işi gücü vermişliğine rağmen (hizmet etmesine rağmen) düşünmeden" şeklinde anlamlandırmamızı gerektirir.

14. b(a)lıkd(a)kı t(a)gıkm(ı)ş t(a)gd(a)kı inm(i)ş (KT D 11-12; BK D 10-11):

Bu ibare, 680'i izleyen yıllarda *il, bodun* ve *törü*yü yeniden örgütleyen İlteriş Kağan ve ekibine "sağa sola" dağılmış Türklerin katılımından bahsetmektedir: *k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n t(a)ş(ı)kın(ı)ş t(a)şra yor(ı)yur tiy(i)n kü (e)ş(i)d(i)p b(a)lıkd(a)kı t(a)gıkm(ı)ş t(a)gd(a)kı inm(i)ş tir(i)l(i)p y(e)tm(i)ş (ä)r bolm(ı)ş* "Babam kağan onyedi adamıyla baş kaldırmış; isyan ediyor diye duyum alıp şehirdeki dağa çıkmış, dağdaki inmiş (*diaspora*da kalanlar belli bir merkezde toplanmışlar); ittifak kurup yetmiş adam olmuş(lar).".

Bu cümleler, aynı dönemin (II. Köktürk Kağanlığı'nın kuruluşu) anlatıldığı Tonyukuk Yazıtı, 4. satırdaki *ıda t(a)şda k(a)lm(ı)şı kubr(a)n(ı)p y(e)ti yüz boltı* "ormanda dışarda kalmış(lar)ı (siyasal merkezin dışında kalanlar) ittifak kurup yediyüz (kişi) oldu(lar)." cümlesiyle anlam boyutunda örtüşmektedir (Krş. **53.** not). Gömeç tarafından da belirlendiği gibi 17, 70 ve 700 rakamları göreceli olup gerçek sayılar değildir (Gömeç 1999: 42). Bunlar Tabgaç'tan kurtulma, bağımsızlaşma ve yeniden devletleşme süreçlerinde *diaspora*da kalan Türk gruplarının İlteriş'e katılımlarını metaforik biçimde tanımlamaktadır. Dolayısıyla, Tonyukuk Yazıtındaki *ıda taşda kalan*lar ile Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarındaki *balıktan tagıkan*lar, *tagdan inen*ler yeni kurulan kağanlık kurucularının soydaşları ve yandaşlarıdır. Bunlar o döneme kadar yaklaşık 50-60 yıl yurtsuz kalıp İlteriş'in başlattığı *devrim*in duyumunu aldıktan sonra *devrim ordusu*na katılan Türkler ve Türkleri destekleyen başka azınlık gruplarıdır.

---

[10] Nauta ve Hovdhaugen, *kk>gk* benzeşmesinin yazıtlarda ikinci bir örneği olmadığı için sözcüğün *birtükg(ä)rü* okunmasına karşı çıkmış; ancak yeni bir öneride bulunmamışlardır (Nauta 1969: 309; Hovdhaugen 1974: 68). Bize göre, bu ibarenin *iş(i)g küç(ü)g birtük (ä)g(i)rü s(a)k(ı)nm(a)tı* "işi gücü verdiği(ni) (hizmet ettiğini) etraflıca düşünmeden" biçiminde okunma olasılığı yüksektir; ancak yazıtlarda *cgir-* fiilinin zarf fiil kalıplaşmasının başka bir örneği olmadığı için şimdilik klasik okuyuşu tercih ettik.

15. y(a)bgug ş(a)d(ı)g (a)nta b(e)rmiş (KT D 14; BK D 12):

Yazıtlar döneminden itibaren *ber-* fiili, "vermek, iletmek" alt anlamının dışında bir çok üst anlam katmanı kazanmış durumda varlık göstermektedir. Burada *yabgu* ve *şad* sözleriyle "bir göreve atamak, tayin etmek" karşılığındadır. *ber-/bir-* fiili, bu anlamla Şine Usu Yazıtı'nda da kayıtlıdır. *(e)ki ogl(ı)ma y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m t(a)rd(u)ş töl(i)s bod(u)nka* ***birt(i)m*** "İki oğluma *yabgu* (ve) *şad* unvanı verdim; (onları) Tarduş (ve) Tölis kavim(ler)inde görevlendirdim (bu kavimlerin başına *yabgu* ve *şad* tayin ettim." (ŞU D 7) cümlelerinden ilkinde *bir-* fiili, *at* nesnesiyle "ad veya unvan vermek" anlamındadır. İkinci cümlede, Moyun Çor'un *yabgu* unvanı vererek Tarduşlara *yabgu* atadığı büyük oğlu ile, *şad* unvanı vererek Tölislere *şad* atadığı küçük oğlundan söz edilmektedir[11].

çik bod(u)nka tutuk ***birt(i)m*** "Çik kavmine *tutuk* (askerî vali/bölge yöneticisi) atadım." (ŞU G 2), *ber-* fiilinin "atamak" karşılığında kullanıldığı bir başka cümledir.

16. kırk (a)rtukı y(e)ti yolı sül(ä)m(i)ş (KT D 15; BK D 12-13):

Dördüncü sözcük yazıtlarda sayı adlarıyla söz öbeği oluşturarak *süle-* ve *süŋüş-* eylemlerini niteler: *bir yılka biş yolı süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* "Bir yılda beş kez savaştık." (KT K 4); *(a)ltı yolı süŋ(ü)şd(ü)m* "Altı kez savaştım." (BK D 28); *bir yılka tört yolı süŋ(ü)şd(ü)m* "Bir yılda dört kez savaştık." (BK D 30); *[... y]olı sül(ä)d(i)m* ".... kez ordu sevk ettim." (BK G 2).

yol "yol" + *I* (teklik üçüncü kişi iyelik eki) kalıplaşması ile oluşmuş bir niteleyicidir. "yol" anlamlı sözcüklerin, Türkçede "defa, kere, kez" görevli niteleyicileri oluşturabilmesinin örneklerinden birini Arapça *sefer* sözcüğünde de görebiliriz. Bu sözcüğe "kez" anlamı Türklerce yüklenmiştir. Özgün anlamları için bkz. Mutçalı 1995: 392.

17. (a)z bod(u)n(u)g it(i)p y(a)r[(a)t(ı)p (KT D 19):

it- ve *yarat-* fiilleri bu ibarede koşma söz (*hendiadyoin*) olarak kullanılmıştır. Bu fiillerin kılıcıları genellikle *täŋri, kagan* ve kağanlık sülalesi bireyleri olsa da, fiille bağlantılı nesneye göre, bu durum kimi zaman değişebilmektedir.

it- fiili, yazıtlardaki çeşitli örneklerde temel olarak "yapmak; düzenlemek, düzene koymak" anlamı taşır. Bununla birlikte "*bodun* ve *törü* düzeni kurmak"; (*çärig* sözüyle) "asker konuşlandırmak"; "(*täŋri*) nizam

---

[11] *Yabgu* atanan büyük oğulun unvanlarıyla birlikte tam adı Taryat Yazıtı'nda kayıtlıdır: *b(i)lgä t(a)rduş ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu* (Ta K 3). *Şad* atanan küçük oğul ise *b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d*dır (Ta K 4).

vermek, düzenlemek" gibi üst anlam katmanları da bulunan bu fiilin, yazıtlarda yardımcı fiil görevinde kullanılmaması ilgi çekicidir[12].

it- fiilinin (*bark, taş, taş bark, ı* sözleriyle) "mimari yapı kurmak" anlamını taşıması, fiilin temel anlamının "yapmak" olduğunu gösteren önemli bir veridir. "yapmak"[13] anlamlı diğer fiillerin ve bunların türevlerinin de [*it-/(e)t-; itit-/(e)tit-; y(a)r(a)t; y(a)r(a)tur-; y(a)r(a)t(ı)t-; y(a)p(ı)t-*], yazıtlarda "yapı kurmak" anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz.

Sonuç olarak, Köktürk ve Ötüken Uygur kağanlık yazıtlarında *it- / (e)t-* fiilinin, yardımcı fiil görevinde kullanılmadığını; fiilin bu görevle kullanımının Türkçeye yoğun alıntılar girme sürecinin başladığı Budist ve Manihaist dönemlerde fiil kökenli alıntıların Türkçeleştirilmesine bağlı olarak başladığını söyleyebiliriz. Yazıtlarda, adlardan geçişli birleşik fiil oluşturma görevi, *kıl-*'a yüklenmiştir.

it- fiiliyle ilgili bir başka mesele de, ön sesteki ünlünün niteliğidir. Bu fiildeki I harfinin yazılmadığı yerler de vardır: *üzä türk t(ä)ŋrisi türk ıduk yiri subı (a)nça (e)tmiş* "Yukarıda Türk tanrısı Türk(lerin) kutsal vatanını öylece düzenlemiş." (KT D 10-11); *[(e)l] (e)tm(i)ş (a)t(a)m* "Devlet kurmuş/örgütlemiş babam" [...] (O 4) vb.

Bu durum, V. Thomsen tarafından 1896'da Eski Türkçede kapalı *e*'nin varlığına bağlanır (OYA: 303-314). Moğolistan bölgesi yazıtlarında kapalı *e*'yi karşılayan bir harfin olmamasına karşın, Yenisey yazıtlarında bu sesin harf karşılığının olması (𐰃), Eski Türkçede dokuz ünlünün varlığını kanıtlamaktadır.

Eski Türk yazıtlarında kapalı e'nin varlığını gösteren bir çok söz bulunmaktadır[14].

---

[12] *...t]ürk b(ä)gl(ä)rin bod(u)nın (ä)rt(i)ŋü tim(a)g itdi ögd[i* ... (BK G 15) cümlesinde yardımcı fiil olarak gözlemlense de, *tim(a)g* okuyuşunun kuşkulu olması, fiilin buradaki anlamıyla ilgili kesin bir yargıya ulaşmamızı engellemektedir.

[13] Boeschoten'in *yap-* fiiliyle ilişkili olarak ortaya koyduğu saptama önemlidir: "Özgün anlamı "kapatmak" olan bu fiilin erken dönem metinlerde bu anlamla çok az geçmesi, onun en erken metinlerde "(çatısı olan konut için) yapı kurmak, inşa etmek" anlamıyla karşılanmasını gerektirir" (2002: 74). Boeschoten, bu tezini Irk Bitig'den *han olurıpan ordu yapmış* "Han tahta çıkıp bir kağan konutu (karargâh) inşa etmiş."ve Manihaist Uygur belgelerinden *yapdılar yaratdılar* "(on katlı cennet) yaptılar, yarattılar" (ED: 203; 871) örnekleriyle güçlendirir.

[14] Bu çalışma içim taradığımız yazıtlarda kapalı e, şu sözlerde bulunmaktadır: bir- ~ b(e)r- ; (e)ls(i)r(ä)t- ~ ils(i)r(ä)t-; (e)lt- ~ ilt-; işid- ~ (e)ş(i)d-, it- ~ (e)t-; it(i)n- ~ (e)t(i)n-; itit- ~ (e)tit-; ti- ~ t(e)-; tir(i)l- ~ t(e)r(i)l-; y(e)t- ~ yit-; biş ~ b(e)ş; b(e)ş(i)nç ~ biş(i)nç; biçin ~ b(e)ç(i)n; (e)ki~iki; (e)lt(ä)b(ä)r ~ ilt(ä)b(ä)r; (e)rk(i)n ~ irk(i)n; idi ~ (e)di; ilbilge ~ (e)lb(i)lge; ill(i)g ~ (e)ll(i)g; ilt(e)r(i)ş ~ (e)lt(e)r(i)ş; kisre ~ k(e)sre; kirü ~ k(e)rü; ti- ~ t(e)-; tig(i)n ~ t(e)g(i)n; tinsi ~ t(e)nsi; tiy(i)n ~ t(e)y(i)n; y(e)g ~ yig; y(e)g(i)rmi ~ yig(i)rmi; y(e)g(ä)n ~ yig(ä)n; yir ~ y(e)r; y(e)ti ~ yiti; yi- ~ y(e)-.

18. ig(i)dm(i)ş bilge k(a)g(a)n (ä)rm(i)ş b(a)rm(ı)ş (ä)dgü (e)l (KT D 23; BK D 19):

Bu ibaredeki *är-* ve *bar-* fiillerinin mecazlaşmış anlamlarla kullanıldığı, OY'nin *Açıklamalar* kısmında belirtilmiş olmakla birlikte, sözlük kısmında bu fiillerin yalnızca temel anlamları verilmiştir.

igid- fiilinin[15] bu cümlede "beslemek, doyurmak" anlamının dışında kullanıldığı, alan uzmanlarınca belirtilmemiştir. Oysa, bu cümlede, söz konusu fiile "(*kagan*) *bodun*u himaye etmek, kalkındırmak" üst anlam katmanı hakimdir.

Aynı cümledeki *är-* fiili, "olmak; var olmak; olgunlaşmak" karşılığında değil, bu anlamlardan gelişen "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak" üst anlam katmanıyla kullanılmıştır.

kül tig(i)n yiti ot(u)z y(a)şıŋa k(a)rluk bod(u)n ***(ä)rür*** *b(a)rur (ä)rkli y(a)gı boltı* "Kül Tigin yirmiyedi yaşındayken Karluk kavmi kalkınıp gönenirken düşman oldu." (KT K 1); *türg(i)ş k(a)g(a)n (a)nça t(e)m(i)ş b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m (a)nta* ***(ä)rür*** *t(e)m(i)ş* "Türgiş kağanı şöyle demiş: Benim halkım orada iyi bir yaşam sürüyor." (T 21); *(a)nt<a> (e)li [...]* ***[(ä)rm(i)ş]*** *b(a)rm(ı)[ş]* "Orada ülkesi kalkınıp gönenmiş." (ŞU K 2) cümlelerinde geçen *är-* fiili de de aynı anlamı taşımaktadır.

Bu cümlelerde *är-* fiiliyle koşma (*hendiadyoin*) oluşturan *bar-* fiili için de aynı anlamları belirlemek mümkündür. *bar-* fiilinin temel anlamıyla benzer anlamlar içeren *yorı-* fiilinin "ilerlemek, gelişmek, kalkınmak" karşılığında kullanıldığını ise, şu cümleler kanıtlamaktadır:

(a)zk(ı)ńa türk ***yorıyur*** *(ä)rm(i)ş* (T 9-10); *türk sir bod(u)n y(e)rintä idi* ***yor(ı)m(a)z(u)n*** "Türk Sir halkı vatanında asla kalkınmasın." (T 11); *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n bilge tońukuk k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n k(a)pg(a)n k(a)g(a)n türk sir bod(u)n* ***yorıdukı*** *bu* "İlteriş Kağan (ve) Bilge Tonyukuk kazandığı için Kapgan Kağan'ın Türk Sir halkının iyi bir yaşam sürmesi bu(dur)." (T 61).

Bu çalışma için taranan yazıtlarda "zenginleşmek, kalkınmak, mamur duruma gelmek, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek" karşılığında *yorı-*, *(ä)r-* ve *b(a)r-* fiillerini; "zenginleştirmek, kalkındırmak, ilerletmek, gönenç içinde yaşatmak, geliştirmek" karşılıklarında ise *b(a)y kıl-*, *tonl(u)g kıl-*, *y(e)g kıl-*, *ig(i)d-* ve *yor(ı)t-* fiillerini saptadık. Krş. **1.** not.

---

[15] Hamilton bu fiili *yeg* "en iyi" + *-d-* = *yegäd-* "en iyi kılmak" veya *ye-* "yemek yemek" (**yeg-* gibi pekiştirilmiş bir varyanttan) ettirgenlik eki *-t-* ile yapılmış bir biçim olabileceğini belirtir (1998: 143)

19. y(a)bl(a)k kigürt(ü)g (KT D 23; BK D 19):

Adları niteleyerek sıfat görevinde çalışan tüm sözcükler gibi, *yablak* da bir eylemi nitelediğinde zarf görevi üstlenir. Bu cümlede *yablak* sözcüğünde görev dışında, anlam farklılığı da dikkati çeker.

y(a)bl(a)k (a)gı; y(a)bl(a)k k(a)g(a)n; y(a)bl(a)k bod(u)n; y(a)bl(a)k kişi; y(a)bl(a)k bol- yapılarında sözcük açıkça "kötü, fena, berbat; değersiz" anlamlarını içerir; oysa *yablak kigürtüg* cümlesinde sözcüğün kavramsal bir boyut kazanarak "kötülük, nifak" anlamında kullanıldığını görmekteyiz.

yablak sözcüğünün ikinci ünsüzünün durumu literatürde tartışma konusudur. Clauson'un 1962'de ileri sürdüğü teze göre, Runik yazıtlarda *b* sesinin karşılığı olan harfler, hem *b* sesini hem de *v* sesini karşılamaktadır[16] (1962: 77). Zieme ve Erdal da, Clauson'la aynı görüşü paylaşır (Erdal 2004: 63).

Böylece söz içi ve sonunda *b* harfiyle yazılan sesler, bu üç bilim adamı tarafından *v* ile karşılanır; dolayısıyla *yablak* sözcüğü de, aynı bilim adamlarınca *yavlak* olarak transkribe edilir. Buna karşılık Kononov, Vasilyev, Kızlasov, Kormuşin, Klyaştorniy, Tekin, Sertkaya, Rybatzki, Barutcu Özönder, Alyılmaz, Aydın gibi Batılı, Sovyet ve Türk uzmanlar Thomsen, Radloff, Ramstedt vd.nin geleneksel çizgisini sürdürerek bu harfi, yalnızca *b* sesiyle karşılamışlardır.

Eski Türkçenin Köktürk harfli belgelerindeki diyalekt ayrılıkları üzerinde az sayıda çalışma yapıldığı için[17], *b, p, q, d, ń* seslerinin söz konusu dönemdeki gelişmesine dair bilgiler de sınırlıdır. Bu seslerle ilgili çalışmalar daha çok Köktürk Kağanlığı döneminden sonra yazılmış Uygur belgeleri dikkate alınarak öne sürülmüştür. Yazı ve imlanın geleneksel biçimleri korumada tutucu duruş sergilemesi, bu seslerdeki gelişmeleri izlememiz noktasında elverişli şartları sağlayamaz. Köktürk Kağanlığı dönemine ait belgelerdeki yazımlar, *p > f; d > δ; k > ḫ (x); g > ğ* gelişmesinin güvencesini vermediği gibi, bunun aksini ispata da yetmez.

20. süŋ(ü)gl(ü)g k(a)nt(a)n k(ä)l(i)p(ä)n sürä (e)ltdi (KT D 23; BK D 19):

Üçüncü sözcük tüm yayınlarda *k(ä)l(i)p(ä)n* biçimindedir. Radloff Atlası ve Alyılmaz 2005'te de 𐰴𐰃𐰺𐰇 biçiminde yazılı olmasına rağmen, Fin Atlası'nda bu sözcük 𐰴𐰇𐰺𐰇 olarak kayıtlıdır.

Buna dayalı olarak Erdal, gramerinde *-(X)yXn* ekini müzakere ederken *süŋ(ü)gl(ü)g k(a)nt(a)n k(ä)l(i)y(i)n sürä (e)ltdi* cümlesini, bu ekin örnekleri arasına katar; böylece KT ve BK'daki *k(ä)l(i)p(ä)n* ögesini *k(ä)l(i)y(i)n* okur (2004: 316).

---

[16] Clauson 𐰉'nin *p* ve *f*'yi 𐰋 ve 𐰆'nin *d* ve ön damaksı *δ*'yi; 𐰴'nın *k* (*q*) ve *ḫ* (*x*)'yı; 𐰍'nın *g* ve *ğ*'yı karşıladığını görüşündedir.

[17] Eski Türkçe dönemindeki ağız farklılaşması için bkz. Malov 1951: 126; Batmanov 1971; Şabdanaliyev 2006-2007; Ponaryadov 2007; 2008.

21. içrä (a)şs(ı)z t(a)şra tons(u)z (KT D 26; BK D 21):

Yazıtlarda eşyazılılık ve eşseslilikten kaynaklanan iki ayrı *taş* sözünden biri "dış" diğeri de "taş" temel anlamlarıyla belgelenir. Her iki söz de, temel anlamları dışında üst anlam katmanları kazanmıştır.

Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında *içrä (a)şs(ı)z t(a)şra tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k bod(u)nta üzä ol(u)rt(u)m* cümlesindeki *taşra* sözündeki *taş*, temel anlam "dış"la açıklanamaz. *iç* sözünün ise, modern Türk lehçelerinde "karın; mide, kursak" anlamına geldiğini bilmekteyiz (Krş. Tat *éç*, Başk. *és*, Kzk. *iş*, Kırg. *iç* vd.). Dolayısıyla *içrä aşsız* ibaresine dayanarak, eski Türk yazıtlarında, bu sözün ikinci bir anlamının daha olduğunu söyleyebiliriz. Aynı yargıya *taşra tonsuz* için de ulaşabilir ve *taş* sözüne "dış" temel anlamının haricinde "insan bedeninin dış yüzü, ten, sırt" gibi anlamlar yükleyebiliriz.

Bu ibareyi Thomsen "içerde aç, dışarda çıplak"; Malov "içerde aç, dışarda elbisesiz"; Karcavbay "içi aşsız, sırtı elbisesiz"; Tekin "karnı aç, sırtı çıplak" biçiminde açıklar (OYA: 145; Malov 1951: 39; Karcavbay 2003: 175; OY: 31). Karcavbay'ın Kazakça *iş* biçimindeki çevirisini "mide, karın, kursak" olarak anladığı açıktır. Tekin ve Karcavbay'ın açıklamasına katılarak cümleyi "Karnı (midesi) aç, bedeni (sırtı) çıplak berbat (durumda bir) halka kağan oldum" olarak yorumluyor ve eski Türkçenin metin sözlükleriyle genel sözlüklerinde bu anlamların da kaydedilmesinin gerekliliğini savunuyoruz.

22. um(a)y t(ä)g ög(ü)m k(a)tun kut(ı)ŋa in(i)m kül tig(i)n (ä)r (a)t bultı (KT D 31):

Bu cümlede Kül Tigin'in erlik (yetişkinlik) adını alışı[18], *umay täg ögüm katun kutı* ile ilişkilendirilir.

---

[18] Eski Türk çağında doğumda alınan adların belirgin bir *alplık* eyleminden sonra değiştirildiğini bilmekteyiz (Sertkaya 1993: 593). Dede Korkut Kitabı'nın Viyana nüshasında "O zamanda bir oglan baş kesüp kan dökmese ad komazlardı" (Gökyay 1973: 7) cümlesi, Türklerde ad koyma geleneğinin dayandığı zemini çok iyi özetler. Türklerde çocukluk adı, yetişkinlik adı ve hükümdarlık adları konusu Clauson 1963'te; Kül Tigin'in *er at bul*ması Aalto 1992'de kültür tarihi açısından incelenmiştir. *er at*la ilgili ayrıca bkz. TMEN 638. Yenisey bölgesi yazıtlarından Kejeelig Hovu (Ye-45), 1. satırda kayıtlı ***oglan atım çubuç ıral, [är]tä atım kümül ögä*** ibaresi, *oglanlık* ve *erlik* adlarındaki farklılığı göstermesi açısından önemlidir (Kormuşin 1997: 218). Demir Sug Yazıtı (Ye-92), 1-2. satırda geçen *bäg saŋun är atım kök täŋridä kün ay azdım* ***saŋun tutuk bän*** *uyur üçün törünin etä berdim* (Kormuşin 1997: 158) cümlesinde *erlik* adı *bäg saŋun* olan kişinin sonradan *saŋun tutuk* unvanını aldığı anlaşılır. Ye-50'de geçen ***är atım bägdäki atım*** ibaresi de (Kormuşin 1997: 278), *erlik* adının ve *beglik* adının farklılığına işaret eder. I. Eerbek Yazıtı (Ye-147), 3. satırda ***oglan atım yerlig çor täŋri elimdä tägzinmişim töläs alp tarkan atımka bökmädim*** (Kormuşin 1997: 254) cümlesinden, çocukluk adı *yerlig çor* olan kişinin erlik veya olgunluk çağında *töläs alp tarkan* adını aldığı görülmektedir. Yenisey Yazıtları'ndaki bu kayıtlar aracılığıyla, Eski Türk çağı insanının yaşamı boyunca (doğum, yetişkinlik, olgunluk çağlarında) farklı ad/unvan alabildiği anlaşılmaktadır. Eski Türk çağında *at* sözü hem "ad" hem de "unvan" karşılığında kullanıldığı için, Köktürk çağında doğumdan

Kül Tigin, erlik adını, annesi İlbilge Katun'un *kut*u ile bulmuştur. Cümlede, İlbilge Katun'un adı, Bilge Kağan'ın ağzından *umay täg ögüm katun* olarak yazdırılmıştır. *Kut*, yazıtlardaki cümlelerden anlaşıldığı kadarıyla, ancak kagan ve katunlara özgüdür:

t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)dukın üçün [ö]z(ü)m ***kut(u)m*** *b(a)r üçün k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m* (KT G 9; BK K 7); *(a)nta] kisre t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu* ***kut(u)m*** *b(a)r üç(ü)n ülüg(ü)m b(a)r üçün ölt(ä)çi bod(u)n(u)g tirg(ü)rü ig(i)t(ti)m* (KT D 28-29; BK D 23); *um(a)y t(ä)g ög(ü)m k(a)tun* ***kut(ı)ŋa*** *in(i)m kül tig(i)n (ä)r (a)t bultı* (KT D 31); *üzät(ä)ŋri ıduk y(e)r sub [(ä)çim k](a)g(a)n* ***kutı*** *t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç* (BK D 35).

*Kut, kök teŋri*nin iyeliğinde bulunan üç asal nitelikten (diğerleri *küç* ve *ülüg*) biri kabul edilir (Divitçioğlu 2005: 85). Türk kağanları, Tanrı tarafından *kut* ve *ülüg* ile donatıldığı için yönetime gelebilmekteydi (Kafesoğlu 1995: 237). Dolayısıyla, kağan ve katunlar *teŋrisel* niteliklere haizdi. Kağanların, *täŋri täg* olmasına koşut olarak, katunlar da *umay täg*dir. Bu nedenle, Köktürk kağanları *täŋri* sözünü ve türevlerini unvan ve unvan niteleyicisi olarak kullanmışlardır (OY: 73). Köktürk kağanlığından çok önce, Çu hanedanlığı hükümdarlarının kendilerini *tinsi* saymaları, Türklerde *täŋri*den *kagan*a doğru uzanan yolun birkaç bin yıl öncesine dayandığını gösterir. Bilge Kağan'ın *täŋri täg täŋridä bolmış* unvanını taşıması, Bilge Kağan'ın oğlunun adının *Täŋri*, unvanının *täŋri täg täŋri yaratmış* olması, Uygur kağanı Moyun Çor'un unvanının *täŋridä bolmış eletmiş bilgä kağan* olması, bu düşüncelerin dayandığı zeminlerdir. Taryat Yazıtı'nda Moyun Çor, sık sık *täŋrim kan* olarak anılır (Kuzey 1, 3, 4. satırlar). Ongin Yazıtı'nda, İlteriş Kağan'dan *täŋrikän* olarak söz edilir (5, 6. satırlar). Bunlara koşut olarak Kül Tigin Yazıtı'ndaki *umay täg* ibaresi de, İlbilge'nin taşıdığı *katun* unvanını niteleyen bir öge durumundadır.

Bir önceki cümlede, babası İlteriş Kağan öldüğünde Kül Tigin'in yedi yaşında kaldığı zikredilmiş; ardından onun erlik atını aldığı bildirilmiş ve hemen sonrasında Kül Tigin'in onaltı yaşından başlayarak amcasının (Kapgan Kağan) *ili* ve *törü*sü için kazandığı başarılar anlatılmaya başlanmıştır. Bu nedenle Kül Tigin'in *erlik atını* aldığı yaş aralığını 8-15 olarak belirleyebiliriz. Ergenlik yaşı dünya ortalamasının erkeklerde 12-14 yaş arası olduğu dikkate alınırsa, Kül Tigin'in *erlik atını* 697-699 arasında aldığı tahmin edilebilir.

23. ç(a)ça s(ä)ŋünkä süŋ(ü)şd(ü)m(i)z (KT D 32):

Köktürk yazıtlarında kişi adı ve kavim adları, sıklıkla *süŋüş-* fiiline *+kA* datif-lokatif ile bağlanarak, hareketin kiminle birlikte işlendiğini gösterir.

---

sonra belirlenen adlar, kişinin hayat çizgisi boyunca gösterdiği yiğitliklere göre türlü unvanlarla değiştirilmiş ve bu unvanlar, taşındıkları süre içerisinde o kişinin adı gibi algılanmıştır.

Çaça Seŋün, Kapgan Kağan döneminde, Kül Tigin'in savaştığı Çinli generaldir. Kül Tigin Yazıtı'ndaki bu cümlenin paraleli Bilge Kağan Yazıtı'nda *ç(a)ça s(ä)ŋün s(ä)k(i)z tüm(ä)n [sü] bi[r]lä süŋ(ü)şd(ü)m* (BK D 26) biçiminde kayıtlıdır. Bu kayıt, *-kA* datif-lokatif ekinin araç durumu kuruluşlarında, Türkçede eskiden beri görev aldığını kanıtlar. Köktürk dönemi yazıtlarında *+kA*'nın bu görevle kullanımının başka örnekleri de vardır:

k(ä)ç(ä)[n]dä tüm(ä)n sükä süŋ(ü)şdi "Keçen'de on bin askerle savaştı." (KÇ 10); *kıt(a)ńka y(e)ti süŋ(ü)şdi* "Kıtay'la yedi (kez) savaştı." (T 49); *og(u)zka b(e)ş süŋ(ü)şdi* "Oğuz(lar)la beş (kez) savaştı." (T 49); *[t(a)b]g(a)çka bunça süŋ(ü)ş(ü)p (a)lpın (ä)rd(ä)min üçün kü bunça tutdı* "Çin'le bunca savaşıp kahramanlığı (ve) yiğitliğinden dolayı ünü bunca tuttu (şöhret kazandı)." (KÇ 12); *tok(u)z og(u)zka y(e)ti süŋ(ü)ş süŋ(ü)şdüktä* ..... "Tokuz Oğuzlarla yedi (kez) savaş yaptığında..." (KÇ 16); *kül i(ç) çor (a)nta k(e)srä k(a)rlukka y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä id(i)l (a)kın bin(i)p opl(a)yu t(ä)g(i)p s(a)nça ıd(ı)p top(u)lu ünti* "Kül İç Çor ondan sonra, Karluk(lar)la yeniden savaştığında, İdil atına binip boğa gibi atılarak hücum edip mızraklayıvererek (düşman) safları(nı) yarıp fırladı." (KÇ 19).

Kişi adı/kavim adı+kA datif-lokatif → *süŋüş-* kuruluşuna mukabil, bir çok cümlede *kişi adı/kavim adı +birle* → *süŋüş-* kuruluşunu belirleyebilmekteyiz:

koşu tutuk birlä süŋ(ü)şm(i)ş "Koşu Tutuk ile savaşmış." (KT K 1); *izg(i)l bod(u)n birlä süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* "İzgil kavmi ile savaştık." (KT K 3); *(ä)d(i)z birlä sünüşd(ü)m(i)z* "Ediz (kavmi) ile savaştık." (KT K 5) vb.

Şine Usu Yazıtı'nda bir cümlede bu kuruluşun *tokı-* fiiliyle gerçekleştiğini görmekteyiz: *t(a)t(a)r birlä k(a)tı tokıd(ı)m* "Tatar(lar) ile şiddetli vuruştum." (ŞU D 6). Bu durum, *tokı-* fiilinin geçişli-geçişsiz çift çatısına işaret eder. Krş. 4. not.

24. k(ä)d(i)ml(i)g tor(u)g (a)t (KT D 33):

İlk sözcük, bir çok araştırmacı tarafından "giyimli" olarak açıklanır. Thomsen'e göre bu söz, atın özel adıdır. Clauson, ihtimal dahilinde "wearing protective clothing, linen armour" anlamını verir. Tekin "giyimli", Karcavbay "kejimdi", Berta, "zırhlı" olarak açıklar (ETY: 44; OY: 33; OYA: 151; ED: 704a; Karcavbay 2003: 175; Berta 2004: 197; OY: 33).

Çin kaynakları, Yenisey Kırgızlarının ağaçtan yapılmış zırhlı elbiselerinin olduğunu ve atlarının da bu tip zırhlarla korunduğunu kaydetse de (Ögel 1991: 220); bu sözcük atın zırhını değil, koşum takımlarını, eyere takılan sadakı, kısaca at sahibinin her türlü savaş gerecini kapsamaktadır. Eğer, Kül Tigin'in bindiği *k(ä)d(i)ml(i)g tor(u)g (a)t* zırhlı olsaydı, bu ata ok isabet etmesi güç bir ihtimaldi. Oysa, Kül Tigin'in, Yegen Silig Beg'in *kedimlig* doru atına binip hücum ettiğini anlatan cümleyi *ol (a)t (a)nta ölti* "o at orada/o anda öldü"

cümlesi izlemektedir. Ayrıca atın zırhla kuşatılması, onun savaş sırasındaki manevra yeteneğini, hareketlerini ve gücünü sınırlar.

kedimlig sözüyle atın binicisinin savaş gereçlerinin kastedildiğini düşünüyor ve sözcük için "teçhizatlı, donanımlı, askeri açıdan tam teşekküllü" anlamını öneriyoruz.

Dolayısıyla Kül Tigin Yazıtı'nda *at*, Şine Usu Yazıtı'nda *yadag* "yaya, piyade" sözünün[19] niteleyicisi olarak geçen *kädimlig*in, "giyimli" değil, "teçhizatlı, donanımlı (at, asker vb.)" olarak anlamlandırılması gerekir. *kädim* ile birlikte "giyim kuşam" anlamlı *ton* sözünden türeyen *donanma*nın[20] "donanmış, teçhiz edilmiş (gemi)" anlamıyla XVI. yüzyılda belirlenmesi (Tietze 2002: 645), "giyim" anlamlı sözlerin, Türklerce eskiden beri "teçhizatlı, donanımlı, askeri açıdan tam teşekküllü" anlamlı sözlere kaynak oluşturduğunu kanıtlar.

25. y(a)r(ı)kınta y(a)lm(a)sınta (KT D 33):

İlk sözcükle ilgili değerlendirmeler OY'de kayıtlıdır (90). İkinci sözcüğü, Radloff *aylamasinde* okuyup in İhrer Umgebung=etrafında" olarak çevirir. Thomsen *yalamasında* okur, ancak anlamını vermez. Orkun, *yalmasında* okuduğu sözcüğe "at zırhı" anlamını verir. Tekin, OY'nin notlar kısmında sözcüğün ilk kez Orkun tarafından doğru okunduğunu belirtir; metin çevirisinde ve Sözlük kısmında sözcüğü "kaftan" olarak karşılar. Karcavbay "kalkan", Berta "vértezés=zırh" biçiminde anlamlandırır. (Radloff 1897: 139; OYA: 150; ETY: 45; OY: 90, 33, 185; Karcavbay 2003: 175; Berta 2004: 197). Clauson, *yalma*ya "kalın kapitone ceket" ve soru işaretiyle "zırhlı giysi" anlamını verir (ED: 929a). Sözcük için bkz. Tenişev 1997: 412; Farsça ve diğer dillerdeki biçimleri için bkz. TMEN 1892; *yelek* sözcüğüyle ilişkisi için bkz. Karaağaç 2008: 901-902.

KT Yazıtı 31-36. satırlarda, Kapgan'ın kağanlığı sırasında Kül Tigin'in önderliğinde yapılan savaşlar betimlemektedir. Kül Tigin 21 yaşında Çinli general Çaça Seŋün ile savaşmış; bu savaş esnasında sırasıyla Tadık Çor'un, Işbara Yamtar'ın ve Yegen Silig Bey'in armağan ettiği (ya da onlardan ganimet alınan) atlara binerek hücum etmiş; anılan atların hepsi düşman oklarıyla öldürülmüştür. *yarık* ve *yalma*sına yüzden fazla ok isabet ettiği halde, Kül Tigin sağ kalmıştır. Bu cümleler, *yarık* ve *yalma*nın özel giysi türü ve koruyucular olduklarını gösterir. *Yarık*ın "zırh" anlamı taşıdığı bilinmektedir. *Yalma*ya düzinelerce ok isabet ettiği halde, Kül Tigin'in sağ kalması, sözcüğün burada "kaftan, pelerin" gibi bir giysiyi adlandırmak üzere kullanılmadığını kanıtlar. Eski çağlarda zırhı tamamlayan en önemli korucuyu araç kalkan olduğu için, *yalma* sözcüğüne, Karcavbay'a katılarak "kalkan" anlamı veriyoruz.

---

[19] *biş yü[z] k(ä)d(i)ml(i)g y(a)d(a)g bir(i)k<i> [...]ş(ı)p k(ä)lti* (ŞU G 9)

[20] Osmanlı İmparatorluğu döneminde deniz kuvvetleri, *Donanma-yı Humayun* olarak anılırdı.

26. süŋüg b(a)t(ı)mı (KT D 35; BK D 26-27):

Bu ibarede, karın derinliğinin ölçümünde *süŋüg b(a)t(ı)mı* "mızrak boyu" sözü ölçü birimi olarak kullanılmıştır (Krş. Özyetgin 2003: 199).

Türkçede *–m* eki eskiden beri miktar, ölçü bildiren adlar türetmiştir: *äŋräk **sukımı** içinte* "parmak şıkırdaması zamanı içinde"; *är **turumı** suv* "adam boyu su"; *bir aş **bışımı** ud* "yemek pişimi kadar süre" (OTWF: 298). Türkiye Türkçesinde *adım* "bir ayak atışlık mesafe", *yudum* "sıvı biçiminde ağza alınan miktar", *içim* "bir yudumda içilecek miktar", *dönüm* "bin metrekarelik alan ölçüsü", *tutam* "avuç içi veya parmak uçlarıyla tutulabilen miktarda olan", *yarım* "bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri", *salkım* "üzüm gibi, birçoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan meyve" vb. örnekler, bu ekin görevinin sürdüğü anlaşılır kılmaktadır.

27. otça borça (KT D 37; BK D 27):

Cümlenin bütünü şöyledir: *türg(i)ş k(a)g(a)n süsi bolçuda otça borça k(ä)lti* "Türgiş Kağanlığı'nın ordusu Bolçu'da ateş gibi fırtına gibi geldi." (KT D 37); *türg(i)ş k(a)g(a)n süsi otça borça k(ä)lti* "Türgiş Kağanlığı'nın ordusu ateş gibi fırtına gibi geldi." (BK D 27).

Thomsen, sözcüğü önce *bur(a)ça* biçiminde "kasırga gibi" anlamı vererek, daha sonra Türkçe *bora-* "(hava) tipiye çevirmek" fiiliyle ilişkilendirerek *borça* (veya *burça*) biçiminde okur. Orkun *otça borça* "ateş ve su gibi", Malov *otça borça* "ateş ve şarap gibi" biçiminde yorumlar. Doerfer, *otça burça* "ateş ve fırtınadan geriye kalanlar" önerisini sunar. Adamoviç, *bor*'u Toharca *por* "ateş" sözüyle ilişkilendirir. Karcavbay, Berta ve Tekin, *bor* "kar fırtınası, boran, fırtına" olarak anlamlandırır (Thomsen 1916: 94; OYA: 152-153; ETY: 46; Malov 1951: 32, 41; TMEN I: 220; Adamoviç 2004: 261-264; Karcavbay 2003: 176; Berta 2004: 198; OY: 134).

Thomsen, Karcavbay, Berta ve Tekin'in görüşlerine katılarak, bu sözü "boran, tipi, fırtına" olarak anlamlandırdık. *bor* "fırtına"nın Altay dillerine ait bir öge olduğunu, Altay dillerinin etimoloji sözlüğünde yer alan Tung. **pur-*, Mong. **boruga*, Türk. **bora-*, Jpn. **pùr*, Kore. **pora* olarak kurulan ilk biçimlerin "kar yağmak, tipi çıkmak"la ilişkili anlamları göstermektedir (EDAL: 105). Ayrıca modern Kazakça ve Türkmencedeki *bora-*, Kırgızcada *boro-* "kar yağmak" fiilleriyle GT *boran* "kar fırtınası" sözleri, *bor* kökünün Türkçedeki varlığına tanıklık eder (OY: 92). Ayrıca bkz. Sinor 1977: 219-231; Tenişev 1997: 45.

Runik harfli Türkçe yazıtlarda, Aksan tarafından *ileri öge* olarak tanımlanan, kökü geçmediği halde türevi bulunan bir çok söz bulunmaktadır (Aksan 1975-76: 134). Bunun tersi de mümkündür. Yazıtlarda, kökü geçtiği halde türevi olmayan sözler de bulunabilir. Ayrıca, Tekin'in kaydettiği gibi, **bor*'un bugünkü Türk lehçelerinde bulunmaması, bu sözün Eski Türkçede var olmadığı anlamına gelmez. Yazıtlardaki kimi sözlük birimlerinin tarihsel süreçte

unutulmuş olduklarını bilmekteyiz. Dolayısıyla, günümüz Türk lehçelerindeki *bora-* fiili, Tü. *bor* "fırtına" *+A* kuruluşlu bir yapıdır. Adlardan fiil gövdeleri türeten *+A* için bkz. OTWF: 418-429.

28. b(a)şgıl (KT D 37):

Tüm yayınlarda *b(a)şgu* okunan bu sözün, *b(a)şg(ı)l* biçiminde okunması yönündeki öneri Ölmez tarafından yapılır (2008). Ölmez, sözcüğün yazımının TİKA yayınında 𐰚𐰴𐰸𐰃 değil 𐰚𐰴𐰸𐰆 olduğuna dikkati çeker (229).

Daha önceki yayınlarda *başgu* biçiminde okunan sözün anlamı ve etimolojisi, Aalto tarafından "bilinmez" olarak nitelenir. Aalto, *baş* "baş, başlangıç, ilk, en üst" + *–gu* çözümünü olası bulur (2000: 456). Thomsen, Malov, Aydarov ve Berta, bunu "at ismi" olarak açıklar. Orkun "boz renkli at" olarak anlamlandırır Tekin "başı (alnı) akıtmalı at" karşılığını verir. (OYA: 153; ETY: 46; Malov 1951: 369; Aydarov 1971: 369; Berta 2004: 198; OY:127).

Burada ata verilmiş özel bir adın değil, atı niteleyen genel bir adın söz konusu olduğunu düşünüyoruz. *başgıl* sözü, *baş* "baş, kafa" + *gIl* biçiminde türemiş bir bir ögedir. *başgıl boz at*, başında belirgin bir özelliği olan boz renkli bir attır. Kül Tigin'in *özlik* atlarından biri olan bu atın başındaki özellik, beyaz lekedir. Bu söz, DLT'de kayıtlıdır (DLT IV: 74). *başgıl* "başı ak" sözünü oluşturan *–gIl* eki, hayvan organ adlarına eklenerek, bu organın beyaz olduğunu gösteren yeni biçimler türetir (OTWF: 99). DLT'de geçen *yalgıl* "yelesi ak, ak yeleli", *boymul* "boynunda beyazlık olan hayvan" (DLT IV: 105, 735) sözleri de, aynı kuruluştadır.

DLT'de kayıtlı *kaşga at* "yüzü ak, gözlerinin çevresi kara olan at", *kaşga koy* "başı ak, başka yerleri kara olan koyun" (IV: 277) söz öbeklerindeki *kaşga*'yı (<*kaş* "kaş"+*-ga*) türeten *–ga*, Erdal tarafından anlamca *–gıl*'a benzeyen, ama "beyaz"ın yerini "kara"nın aldığı bir ek olarak değerlendirilir (OTWF: 99).

29. [kül] tig(i)n ol süŋ(ü)şdä ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti (KT K 2):

Yazıtlarda *yaşa-* fiili, "yaşamak, hayatını sürdürmek" anlamından çok "belli bir yaşı sürdürmek" anlamıyla kullanılmıştır: *kül tig(i)n bir kırk y(a)ş(a)yur (ä)rti* "Kül Tigin otuzbir(ini) yaşıyor idi (otuzbir yaşındaydı) (KT K 2); *ul(u)g kül i(ç) çor s(ä)k(i)z on y(a)ş(a)p yok bol[tı]* "Büyük Kül İç Çor, seksen(ini) yaşayıp (seksen yaşında) vefat etti." (KÇ 3).

30. (a)zm(a)n (a)k(ı)g (KT K 5):

Kül Tigin Yazıtı'nda *kül tig(i)n (a)zm(a)n (a)k(ı)g bin(i)p opl(a)yu t(ä)gdi* "Kül Tigin iğdiş kır atına binip boğa gibi atıldı." (KT K 5) ve *kül tig(i)n (a)zm(a)n (a)k(ı)g bin(i)p t(ä)gdi* "Kül Tigin iğdiş kır atına binip atıldı." (KT K 6) cümlelerinde geçen *azman* sözüyle ilgili, farklı görüşler ileri sürülmüştür: Bu sözcüğü Thomsen "aygır, damızlık at, beş veya altı yaşında kısırlaştırılmış at;

Kül Tigin'in atlarından birinin adı" biçiminde; Orkun ve Malov, özel ad; Karcavbay "iğdiş" olarak açıklar (OYA: 157; ETY: 48; Malov 1951: 362; Karcavbay 2003:177).

Aalto, *azman*ın Hintçe *ajma* "(at için) yol, sefer" ile ilişkisinin kurulabileceğine işaret eder (2000: 455). Berta, özel ad sayar ve "Azman adlı at" biçiminde açıklar. Sertkaya, Köktürk Yazıtları'ndaki Hintçe unsurları değerlendirdiği yazısında *azman*ı da Hintçe alıntılar arasında zikreder (2004: 368). OTG'de soru işaretiyle "iğdiş" anlamı verilir. OY'nin Sözlük-Dizin kısmında "sarımtrak" anlamı kaydedilmesine karşın, metin kısmında sözcüğün geçtiği cümle "Azman kır (at)ına binip sabirsızca hücum etti" biçiminde aktarılarak *azman* özel ad gibi gösterilir (OTG: 239; OY: 37, 125).

Thomsen, Karcavbay ve Tekin'in önerilerinin geçerliliğini savunarak, sözcüğün Türkçe kökenli *azman* "iğdiş" olduğu yönünde görüş bildiriyoruz. *Azman*, Türkçe *az-* "yolunu kaybetmek, yoldan sapmak" fiilinden türemiştir[21]. Fiil kök ve gövdelerinden adlar yapan *-man* eki için bkz. OTWF: 387-388; Korkmaz 2003: 97. Bu sözün, başlangıçta "türünden ayrılmış" olarak belirlenebilecek bir alt anlam katmanına sahip olması muhtemeldir. Bunu, *az-* fiilinden türeyen *azma* "melez" sözü destekler (ED: 288b).

Türkiye Türkçesinde *azman*ın ilk anlamı "aşırı gelişmiş", ikinci anlamı ise "azma, melez"dir. Sözcüğün anlam gelişmesi "türünden ayrılmış" > "kırma, melez" > "kısırlaştırılmış" > "bedeni aşırı gelişmiş, iri yarı" biçiminde olmalıdır. Abakan Yazıtı (Ye-48), 12. satırdaki *kadıŋ äliki* ***azman*** *atıg öküz at yok yıta* ibaresi de, bu sözün atı niteleyen cins bir ad oluşunu destekleyen veri sunar (Kormuşin 1997: 55-56).

31. (ä)d(i)z bod(u)n (a)nta ölti (KT K 6):

öl- fiilinin yazıtlardaki anlam dünyası çok katmanlıdır. Temel anlamı "yaşam sona ermek", sıradan kişiler, Türk Kağanlığı'ndan başka *bodun*ların kağanları, *beg*leri, *buyruk*ları, halkı, askerleri ve hayvanlar için kullanılmıştır. Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için "ölmek, vefat etmek" karşılığında kullanılan eylemler ise *uç-, kergek bol-, bar-, adrıl-, yok bol-*'tır.

toru ölü yorı-/kel ve *ölü yitü kazgan-* ibarelerinde *öl-* fiilinin mecazlaşarak "çok sıkıntı ya da acı çekmek" karşılığında kullanıldığını belirlemek mümkündür. Bu ibarelerde *tor-* "açlıktan ölmek" ve *yit-* "yitmek, kaybolmak" eylemleri de, *öl-* ile koşma söz (*hendiadyoin*) oluşturarak "çok sıkıntı ya da acı çekmek" üst anlam katmanıyla varlık göstermiştir.

---

[21] *az-* fiili için bkz. ED: 279a. Bu fiil, eski Türk yazıtlarından Ongin'in 11. satırında kayıtlıdır: *t(ä)ŋri bilgä k(a)g(a)nta (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m (a)zm(a)l(ı)m t(e)y(i)n (a)nça ötl(ä)d(i)m* (Clauson 1957: 182).

Bir *bodun*un toptan yok olması, tüm bireylerinin yaşamını kaybetmesi düşük bir olasılıktır. Bu nedenle *(ä)d(i)z bod(u)n (a)nta ölti* cümlesindeki *öl-* eyleminin, yazıtlar dönemi Türkçesinde "(*bodun* birliği) bozulmak, (*bodun* varlığı) ortadan kalkmak, mahvolmak, helak olmak" üst anlam katmanının bulunduğu söylenebilir.

öl- eyleminin bu anlamını yazıtlarda bir çok cümlede görmek mümkündür: *türk bod(u)n öls(i)k(i)ŋ* "(Ey) Türk halkı, (sen) mahvolacaksın." (KT G 6-7; BK K 5); *ölt(ä)çi bod(u)n(u)g tirg(ü)rü ig(i)t(ti)m* "Helak olacak halkı orada ihya edip himaye ettim." (KT D 28-29; BK D 23); *izg(i)l [bod](u)n ölti* "İzgil halkı helak oldu." (KT K 4); *k(a)ra bod(u)n(ı)m ölt(ü)ŋ y(e)td(i)ŋ* "(Ey) halk kitlem (sen) helak oldun, mahvoldun." (ŞU D 5) vb.

32. (a)mga/(a)mgı korg(a)n (KT K 8; BK D 31):

Bilge Kağan Yazıtı'ndaki ı'lı yazımın bir yanlışlıktan kaynaklanabileceğine OY'da değinilir (95). Türk-Moğol (Moğ. *imagan*) ortak sözü olan *(a)mga*, "keçi" anlamıyla *Irk Bitig*'de kayıtlanır (IrkB: 44).

Clauson Kül Tigin Yazıtı'ndaki *(a)mga korg(a)n kışl(a)p* ve Bilge Kağan Yazıtı'ndaki *(a)mgı korg(a)n kışl(a)dukda* ibareleriyle ilgili olarak iki kuşkusunu dile getirir. Birincisi "*kışla-* fiilinin geçtiği diğer bir yazıt olan Şine Usu'da fiilin *-n* araç durumu ekiyle bağlantılı oluşu": *ötük(ä)n irin [kı]şl(a)d(ı)m* (ŞU D 7); ikincisi, "*korgan* sözünün Türkçede en erken XIII. yüzyılda tespit edilmesi". Ona göre bu ibare, *(a)mga korıg(ı)n* "kağanın vahşi keçileri avladığı avlanma alanı" anlamlı bir söz öbeğinden yer adına dönüşmüş olabilir (ED: 158a). Erdal da, bu ibareyi *amga korugın kışla-* biçiminde okur ve "keçi korusu/otlağı" biçiminde anlamlandırır (2004: 379). Öncelikle Clauson'un kuşkuları yersiz görünmektedir. Bunun en önemli sebebi, Şine Usu Yazıtı'ndaki *Ötükän ir* ibaresinin, *kışla-* fiiline fiilinin araç değil, yükleme durumu ekiyle bağlı oluşudur. Bilge Kağan Yazıtı'ndaki örneğin eksiz yükleme haliyle çekimlendiği açıktır. Dolayısıyla *(a)mga korg(a)n* okunuşu herhangi bir sorun oluşturmaz.

Dağ keçilerinin tırmanabileceği kayalık yerler, Türklerce eskiden beri "Keçi Kalesi" anlamına gelen söz öbekleriyle adlandırılmış olmalıdır. Bunun Türkiye'deki birkaç örneğinden biri İzmir-Selçuk'tan 9 km. uzaklıkta, antik kaynaklarda adı *Gallesion* olarak geçen Alaman dağlarının 300 metre yükseğinde konumlanmış Keçi Kalesi'dir[22].

korgan/kurgan için ayrıca bkz. TMEN III: 542-543; EDAL: 746, 842.

---

[22] Hazırlamakta olduğu "Keçi Kalesi" başlıklı makalesindeki verileri sunarak, bu adlandırmanın Afyon Türkmenlerince yapıldığı bilgisini benimle paylaşan Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi Dr. Emine Tok'a teşekkür ederim.

33. ögs(ü)z (a)kın (KT K 8-9):

ögsüz sözcüğü, alan uzmanlarınca "öksüz, annesiz" veya özel ad olarak açıklanmıştır (OYA: 159; ETY: 50; ED: 116b; DTSl: 381b; Berta 2004: 203; OY: 39; Aalto 2000: 406; Karcavbay 2003: 177). Malov, *ögsüz* sözünü *ög* "akıl"dan gelişen bir özel ad olduğunu savunur (1959: 33, 42, 406).

Bir atın, genel olarak da bir hayvanın "annesiz" olarak nitelenmesi pek de alışalagelmiş bir olgu değildir. Bu bağlamda, *ög~ ök* sözünün DLT'de kayıtlı "orta yaşı bulup büyümüş hayvan" anlamı önemlidir. Kaşgarlı "Dört yaşını geçmiş ata dahi *ök at* derler" bilgisini de vermektedir (DLT I: 48). Atların gelişmelerini üç yaşında tamamlayıp dört yaşında damızlık hale geldikleri bilinmektedir. Burada bahsi geçen *ögsüz at*, 2-3 yaşında genç ve zinde bir at olmalıdır. Dolayısıyla, *ögsüz ak-ın* söz öbeği, "dört yaşını geçmemiş ak renkli atını" olarak açıklandığında anlamlı hale gelmektedir.

34. öl(ü)gi yurtda yolta y(a)tu k(a)lt(a)çı (ä)rt(i)g(i)z (KT K 9):

Özne-yüklem tutarsızlığıyla dikkati çeken bir cümledir. Erdal'a göre, 1. ve 2. kişi ekleriyle çekime giren eylemlerin *nominal subject*leri de olabileceğine örnek oluşturmaktadır (2004: 421).

Burada basit bir dilbilgisi hatası olması yüksek bir ihtimaldir. Bilge Kağan, Yollug Tigin'e bu cümleyi yazdırırken önceki ve sonraki cümlelerin baskısında kalarak *kaltaçı er-* birleşik fiilini yanlış kişi ekiyle çekimlendirmiş olmalıdır. Bir önceki cümle *ög(ü)m k(a)tun ul(a)yu ögl(ä)r(i)m (ä)k(ä)l(ä)r(i)m k(ä)liŋünüm kunç(u)yl(a)r(ı)m bunça y(ä)mä tir(i)gi küŋ bolt(a)çı (ä)rti* "Annem hatun ve (diğer) annelerim, ablalarım, prenseslerim, bunca sağ kalan(lar)ı tutsak olacaktı."; bir sonraki cümle ise, *kül tig(i)n yok (ä)rs(ä)r kop ölt(ä)çi (ä)rt(i)g(i)z* "Kül Tigin yoksa hep helak olacak idiniz." biçimindedir. Bilge Kağan, bu cümleleri yazdırırken, İlbilge Katun'dan ve diğer birinci derece kadın akrabalarından önce nesnel, hatta soğukkanlı olarak üçüncü kişilermiş gibi söz ederken, izleyen cümlelerde soğukkanlılığını yitirmiş ve onlar adeta karşısındaymış gibi ruhsal duruma girmiş olmalıdır. Zira ***tir(i)gi*** *küŋ bolt(a)çı* ***(ä)r-ti*** *Ø* cümlesinin ardından ***öl(ü)gi*** *yurtda yolta y(a)tu k(a)lt(a)çı* ***(ä)r-t(i)*** *Ø* cümlesinin kurulmaması için herhangi bir gramatik sebep olamaz. Dolayısıyla buradaki özne-yüklem uyumsuzluğunun, Bilge Kağan'ın yakın kan bağı olan kadın akrabalarını "ötekileştirememe" duygusundan kaynaklanarak ortaya çıktığını öngörmekteyiz.

Bu cümleyle ilişkili bir başka önemli nokta, *yurt* sözcüğünün anlam alanlarıdır. Tekin, sözcüğü "yurt, kamp, kamp yeri, karargah, konaklama yeri" olarak anlamlandırır. *Yurtda yolta* söz öbeğine de, cümle bağlamında "yazıda yabanda" kaşılığını verir. Aydın bu iki sözcüğü koşma (*hendiadyoin*) olarak değerlendirir (OY: 39; OTG: 260; Aydın 1997: 421). Clauson, Kaşgarlı Mahmut'un verdiği "yurt; eski izerler, örenler" anlamını temel alarak, bunların

erken çağa uyduğunu; fakat *yurt*un orta zamanda (mediavel period) "konut"u ve "özel bir keçe çadır türü"nü ifade ettiğini belirtir (ED: 958ab). Eski Uygur yazmalarında *orun yurt* çift sözü, *yurt*un genel olarak "yer, mesken"i de karşıladığına delil sunmaktadır (Çağatay 1940-41: 133); ancak bu anlamların hiç biri, KT K 9'daki cümleyi anlaşılır kılmaya yetmez.

Bu cümledeki *yurt* sözcüğüne "cenaze çadırı" anlamı verilmesi gerekir. Bu anlam, Eski Türklerde ölüm sonrası yapılan yoğ töreni gelenekleriyle desteklenir. VI. yüzyıla ait Çin kaynaklarında Türklerin ölüm törenleriyle ilgili şu kayıtlar bulunmaktadır: "İçlerinden biri ölünce, cesedi çadırda muhafaza edilirdi." (Liu 2006: 64). Julien'den aktarılan bir bilgiye göre "bir kimsenin ilkbahar veya yazın ölmesi durumunda onu gömmek için yaprakların sararması ve dökülmesi beklenirdi. Sonbahar veya kışın öldüğünde ise, yaprakların yeniden açması ve çiçeklenmesi beklenirdi." (Roux 1998: 214).

Bu bekleme sürecinde bedenin hangi fiziksel koşullarda korunduğunu[23] tam olarak bilmesek de, cenazenin beklediği mekanın çadır olduğu bilgisini Çin yıllıkları doğrulamaktadır. Dolayısıyla hem KT K 9'daki cümle hem de ilk iki sözcüğü çözülemeden kalan *ws¹n¹ b¹wntt¹w*[24] *yurtda y(a)tu k(a)lur (ä)rti* (T 19) cümlesinde kayıtlı *yurt* sözü, "cenaze çadırı" olarak anlaşılmaya uygundur. Jordanes ve *Moğolların Gizli Tarihi*'nde kayıtlı bilgileri aktaran Roux, Hunlarda, Tu-kiularda ve Moğollarda bir kimsenin ölmeden önce yaşadığı konutun, ölümüyle birlikte *cenaze çadırı* olarak düzenlendiğini bildirir (1998: 215). Irk Bitig 13'teki *teŋrilik*[25] *kurtga yurtta kalmış* (IrkB: 19) cümlesinde *yurt*, sekerât durumundaki yaşlı bir kadınının ölümü beklediği mekandır. Burası, hiç kuşkusuz kişinin sağlıklıyken yaşamını sürdürdüğü konutudur ve bu konut, ölümünden sonra çeşitli cenaze ritüellerinin gerçekleşeceği "cenaze çadırı"na dönüşecektir.

Bu verilere dayalı olarak *öl(ü)gi yurtda yolta y(a)tu k(a)lt(a)çı (ä)rt(i)g(i)z* cümlesini, "Ölü(ler)i(niz) (cesetleriniz), (cenaze) çadır(lar)ında ve yol(llar)da kalacak idi (gömülmeden kalacaktı)." biçiminde aktarıyoruz.

---

[23] Ölen kişiyle birlikte bindiği atın, kullandığı eşyaların ateşe verildiğini bilgisine binaen, defin törenine dek çadırda bu küllerin bekletildiği söylenebilir (İnan 2000: 179). Eski Türklerde defin hakkında ayrıca bkz. Barthold 1970; Ohrig 1988.

[24] Bu iki sözcüğün kişi adı olduğuna dair Radloff, Thomsen, Orkun, Malov ve Clauson'un saptamaları doğru olmalıdır.

[25] Bu sözcük, Tekin'in verdiği "dindar" anlamından çok, Clauson tarafından belirtilen "temple= tapınak" ve "divinity=tanrısallık" anlamlarından ikincisine yakın görülüyor. Dolayısıyla bu cümle "Tanrı'ya (gök veya gök Tanrıya/ölüme) yakın yaşlı kadın cenaze çadırında kalmış" biçiminde anlamlandırılabilir. Dünyaya, dolayısıyla yaşama dair hiçbir şeyle ilgilenmeyen kişiler, modern Türkiye Türkçesinde *Allahlık* olarak nitelenmektedir. Bu sözcük, *teŋrilik* ögesinin İslam kültürüne uygulanarak bu kültürdeki dönüşmüş biçimi olmalıdır.

35. (ä)n(ü)k s(ä)ŋün (KT K 12):

Bu unvan grubundaki ilk söz, *hapax legomenon* ögelerden biri olarak Kül Tigin Yazıtı, Kuzey Yüzü 12. satırda 𐰃𐰆 (n²k²) imlasıyla kayıtlıdır. Radloff, Thomsen, Orkun ve Berta son harfi 𐰴 olarak görmüşlerdir (Radloff 1896: 99; OYA: 160; ETY: 52; Berta 2004: 185). Alyılmaz'da 𐰃𐰆 biçimindedir (Alyılmaz 2005: 56). Tekin 1968'de sözcük *änik* olarak okunur (OY: 96). OY'da ise, *n(ä)k* okunur; ancak *(ä)n(ä)k* veya *(ä)n(i)k* biçiminde de okunabileceği belirtilir (96-97). Clyaştornıy, bunu *näk* biçiminde okur ve İranî *nēk/nīk* "iyi, hoş, güzel"e bağlar 1964: 132). Sertkaya ise, Türkçedeki Hintçe alıntılardan biri olduğunu varsayarak, Sanskritçe *nāga* "büyük yılan, ejder" sözüyle ilişkilendirir (2004: 373-375). Karcavbay da, *näk* olarak okuduğu bu yazımı özel ad sayar (2003: 169, 177).

Bu sözcük, "aslan, kaplan, kurt, köpek gibi etle beslenen hayvanların tavruları" karşılığında Budist Uygur yazmalarından beri Türk dili tarihinde görülen *änük* sözüyle (ED: 183b; Tenişev 1997: 190; DTS: 174; ESTY 1974: 281-283) birlikte düşünülebilir. Bu ilişkilendirmede, Sertkaya 2004'te de belirtildiği gibi, *änük* imlasının 𐰋 veya 𐰚 işaretiyle yazılması gerektiği sorunu vardır; ancak eski Türk yazıtlarında kimi zaman yazım kurallarında sapmalar da olabilmektedir. Bunun örneklerinden biri, Kül Tigin, Bilge Kağan ve Kül İç Çor yazıtlarında geçen *özlük at* ibaresidir. Buradaki ilk öge, Kül İç Çor Yazıtı 4., 14. ve 15. satırlarda 𐰋𐰾𐰃𐰆 biçiminde yazılmasına rağmen; Kül Tigin Yazıtı, Kuzey Yüzü 11. satırda ve Bilge Kağan Yazıtı, Güney Yüzü, 12. satırda 𐰃𐰾𐰃𐰆 biçimindedir. Dolayısıyla, Kül Tigin Yazıtı'nda geçen unvan grubunun ilk özcüğü olan *(ä)n(ü)k*, 𐰋𐰃𐰆 yerine, 𐰃𐰆 olarak yazılmış olabilir.

Cümlede, Kül Tigin'in *yog* törenine Buhara şehrinden gelen temsilcilerin adları sayılmaktadır: *kur(ı)ya kün b(a)ts(ı)kd(a)kı sog(u)d b(ä)rç(i)k(ä)r buk(a)r(a)k ul(u)ş bod(u)nta (ä)n(ü)k s(ä)ŋün og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti.* Burada *(ä)n(ü)k* sözü, *(ä)ŋün* unvanının niteleyicisi durumundadır. *t(a)rk(a)n* unvanının niteleyicisi ise *g(u)l*dur.

Eski Türklerde çoklukla töz sayılan bir canlının kendisinin veya tavrusunun adı yahut "oğul, teyze oğlu, kız kardeş oğlu" anlamlı sözler[26] (*ogul, tegän, çıkan*) unvan veya unvan niteleyicisi oluşturabilmektedir. *y(e)g(ä)n/yig(ä)n* özünün, Çoyr (*tun yegän ärkin*), Kül Tigin (*yegän silig bäg*) ve Kül İç Çor (*yigän or*) yazıtlarında; *çık(a)n* sözünün Kül İç Çor 1. (*apa tarkan çıkan toñukuk*) ve 2. satırda (*ışbara çıkan kül iç çor*) unvan nitelediğini görebiliriz. *tun* "yeni doğmuş" özcüğü de, bu kategoride değerlendirilebilecek anlam özelliği taşımaktadır Krş. Rybatzki 2006: 398): *tun b(i)lgä* (Ç 1); *tun y(e)g(ä)n (e)rk(i)n* (Ç 2).

---

[26] "kız kardeş oğlu, teyze oğlu" anlamlı sözlerin unvan bildirmesinin, ana tarafından ve kız çocuklarından olan "ogul"ların da yönetimde yer aldıklarını göstermesi ve Türk yönetim üzerinde *nepotizm*in somut örneklerini vermesi hakkında bkz. Barutcu Özönder 2000: 126.

(ä)n(ü)k s(ä)ŋün ve *og(u)l t(a)rk(a)n* unvan grupları, Bilge Kağan Yazıtı, Güney Yüzü 11. satırda geçen *t(a)y s(ä)ŋün* ile karşılaştırıldığında, hayvan veya insan yavrusu adlarının unvan nitelediği görülür. Böylece, Çince bir alıntı olarak değerlendirilen *t(a)y* "büyük" ile Tü. *t(a)y* "bir veya iki yaşındaki at" sözcüğünün ayrı alanlarda kullanıldığı ve Türkçe sözcüğün unvan bildiren söz öbeklerinde yer aldığı da anlaşılabilir. Türkler, *tay* "bir veya iki yaşındaki at" sözcüğünü ad veya unvan öbeklerinde eski çağlardan bu yana kullanmışlardır *t(a)y* bilgä tutuk (ŞU D 5); tok(u)z bolm(ı)ş b(i)lgä *t(a)y* s(ä)ŋün (Ta B 6-7); (a)z s(ı)pa *t(a)y* s(ä)ŋün (Ta K 3-4); *tay beg* (DTS: 527; USp 67/2); *tay han* (DTS: 528).

Memlûklarda ad ve soyadları inceleyen Sauvaget'in çalışmasında ikiyüzdokuz özel ad belirlenmiş; bunların ellisinin hayvan adı olduğu saptanmıştır. Yüzde yirmibeşlik bir dilimin yalnızca hayvan adlarıyla kurulması Roux'un da belirtiği gibi az rastlanacak yükseklikte bir orandır (2005: 251) Memluklarda *tay* sözü, *Arıktay* "poulain maigre", *Aktay* "poulain blanc", *Taybars* "poulain-tigre", *Karatay* "poulain noir", *Mogoltay mogol* "Mongol" + *tay* "poulain" özel adlarında görülür (Sauvaget 1950: 35; 37; 51; 53; 55). Hayvan adlarıyla kurulan Türk ve Moğol kişi adlarını inceleyen Gül, Moğ. *unaga* "tay' sözcüğünün kişi adı olarak kullanımına dikkati çekmektedir (Gül 2006: 187) Moğ. *unaga*, Tü. *tay* ve *kulın* "doğumundan bir yaşına kadar at yavrusu' sözlerinin Orta Moğolca belgelerde geçen unvan ve ad öbeklerindeki kullanım örnekleri Rybatzki tarafından da belirlenmiş ve *t(a)y bilgä tutuk* unvan öbeği *tay 1* "bir veya iki yaşındaki at" maddesinde değerlendirilmiştir (2006: 130; 348 498)[27].

Moyun Çor'un oğlu Bilge Tarduş Ulu Bilge Yabgu'nun *buyruku* olan *(a) s(ı)pa t(a)y s(ä)ŋün* ad/unvan öbeğinde geçen *sıpa* "bir yaşındaki eşek yavrusu' sözcüğü de, Orta Moğolcada kişi adı ve unvan olarak kullanılmıştır (Rybatzk 2006: 661).

(ä)n(ü)k s(ä)ŋün, t(a)y s(ä)ŋün, s(ı)pa t(a)y s(ä)ŋün ile Ulu-kem Yazıtı'nd geçen *çocuk böri saŋun* (Orkun 1994: 463) ad/unvan öbeklerinde açıkça *hayva yavrusu + unvan* kuruluşunun; *og(u)l t(a)rk(a)n, yig(ä)n çor, (a)pa t(a)rk(a)n, çık(a) toñukuk* ad/unvan öbeklerindeyse *akrabalık adı + unvan* kuruluşunun olanağ görülür.

36. b(ä)rç(i)k(ä)r (KT K 12):

Farklı görüşlere konu olan bu sözcük, Radloff'ta 𐰚𐰃𐰜𐰚𐰀 (b²rçl²r biçiminde kaydedilip *bäräçilär* okunur (Radloff 1896: 99). İlk kez Thomsen *bärçäkär* "Persler" okur. Orkun, Malov ve Karcavbay, Thomsen'in okuma v anlamlandırmasını benimser. Tekin 1968'de *bärçik är* "Fars eri, Fars erleri biçiminde yeni bir okuma önerisi sunulur. Tekin 1988 ve 2006'da is

[27] *Tay* sözcüğünün antroponimlerde kullanımı için ayrıca bkz. Tenişev 1997: 646-647.

b(ä)rç(i)k(ä)r biçiminde tek sözcüklük bir yazıçevrimi yapılır ve "Fars kavmi" olarak anlamlandırılır. Berta, Radloff Atlası'na dayanarak, *brčlr* biçiminde harfçevrimi yapar (OYA: 237; ETY: 52; Malov 1951: 33; Karcavbay 2003: 169; Berta 2004: 185; Tekin 1988: 22; OY: 38).

Bu sözle ilgili ilk görüş bildirenlerin başında Marquart gelmektedir. Ona göre, sözcük *Pārsīk är* "zerdüşt Soğutlar" söz öbeğinin Türkçede aldığı biçimdir (Klyaştornıy 1958: 245).

Gumilöv, *bärçäkär*'i "yeni ve esrarengiz biçimde ortaya çıkan halk" diye tanımlar (1999: 413). Giraud, sözcüğü *bärçä-kär* biçiminde çözümlemeye çalışır. Ona göre, burada *-kär* eki vardır ve bu ek, Bilge Kağan Yazıtı, Doğu Yüzü 1. satırda geçen *kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g b(ä)gl(ä)ri bod(u)nı* ibaresinde de bulunur. Giraud, bu ibareyle ilgili *Tokuz Oguz eki ädiz-kär külüg bägläri bodunı* "Tokuz Oguzların İki Edizker ve ünlü beyleri bodunu" teklifini sunmuştur (1999: 266-273).

bärçä-kär biçimli çözümleme, Giraud'dan önce Klayştornıy tarafından önerilmiştir. Klayştornıy, *-kär*'i "yapan, eden" anlamlı İranî bir ek olarak açıklar (1958: 245-251). Ölmez 1997'de, sözcükle ilgili literatürdeki görüşler özetlendikten sonra, *bärçik är*'in, Batı Türkistan'da yaşayan İranî bir halkın adı olduğu ve OY'daki *parsik* > *bärçik* + GT *är* "kişi" fikri kabul edilir (177-178).

Gömeç 1999'da yeni bir fikir ileri sürülür ve *bärçik är*'in kişi adı olduğu varsayılır (410.d.n.)

Runik harfli Türk yazıtlarında *hapax legomenon* olarak geçen bu sözün kavim adı (etnonim) mı, yoksa kişi adı (antroponim) mı olduğunun açığa çıkarılabilmesi için, belgelendiği cümlenin ve önceki ve sonraki cümlelerle birlikte yeniden incelenmesi gerekir:

yogçı sıg(ı)tçı kıt(a)ń t(a)t(a)bı bod(u)n b(a)şl(a)yu ud(a)r s(ä)ŋün k(ä)lti t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nta iş(i)yi lik(ä)ŋ k(ä)lti tüpüt k(a)g(a)nta böl(ü)n k(ä)lti kur(ı)ya kün b(a)ts(ı)kd(a)kı sog(u)d b(ä)rç(i)k(ä)r buk(a)r(a)k ul(u)ş bod(u)nta (ä)n(ü)k s(ä)ŋün og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti on ok ogl(u)m türg(i)ş k(a)g(a)nta m(a)k(a)r(a)ç t(a)mg(a)çı og(u)z bilge t(a)mg(a)çı k(ä)lti b(a)rk itgüçi b(ä)d(i)z y(a)r(a)t(ı)gma bit(i)g t(a)ş itgüçi t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n çık(a)nı ç(a)ŋ s(ä)ŋün k(ä)lti kırk(ı)z k(a)g(a)nta t(a)rduş ın(a)nçu çor k(ä)lti (KT K 11-13).

Burada, Kül Tigin'in *yog* törenine Kıtań ilindeki Tatabı halkının Udar Seŋün başkanlığında geldiği bildirildikten sonra, Tabgaç *Kagan*'ı temsilen İşiyi Likeŋ'in ve Tibet *Kagan*'ı temsilen Bölün'ün katılımcı oldukları tebliğ edilir. *Kaganlık* temsilcisi olarak törene gelenlerden biri de Kırgız kağanının üst düzey görevlilerinden biri Tarduş Inançu Çor'dur. Kırgız Kağanlığı temsilcisinin cümleninin sonunda anılması, bu sıralamada protokol hiyerarşisi gözetilmediğini anlaşılır kılar.

Kağanlık temsilcilerinin arasında On Ok kavminin Türgiş boyunu temsil eden Makaraç Tamgaçı'nın ve Oguz Bilge Tamgaçı'nın, Tabgaç kağanı temsil

eden Çaŋ Seŋün'ün adları sayılır. Böylece Tabgaç kağanı İşiyi Likeŋ ve Çaı Seŋün adlı iki katılımcının temsil ettiği görülür. Bu iki ismin yan yana değil de ayrı yerlerde anılmasının sebebi; Çaŋ Seŋün'ün, Makaraç Tamgaçı ve Ogu Bilge Tamgaçı'yla birlikte mimar, nakkaş ve yazıt ustaları olarak töreı gelmeleridir. Yani törenin diplomatik düzeydeki Çinli katılımcısı İşiyi Likeŋ'dir

Burada dikkati çeken bir başka durum, temsilcilerin adları sayılırkeı bağlı oldukları *kagan* veya *bodun*la birlikte anılmalarıdır:

A. Kağan Temsilcileri:	
t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n →	***iş(i)yi lik(ä)ŋ*** (diplomatik katılımcı)
tüpüt k(a)g(a)n →	***böl(ü)n*** (diplomatik katılımcı)
kırk(ı)z k(a)g(a)n →	***t(a)rduş ın(a)nçu çor*** (diplomatik katılımcı)
türg(i)ş k(a)g(a)n →	***m(a)k(a)r(a)ç t(a)mg(a)çı*** ve ***og(u)z bilgä t(a)mg(a)ç*** (yazıt ve anıt mezar ustaları, mühürdarlar)
t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n →	***ç(a)ŋ s(ä)ŋün*** (mimar, nakkaş, yazıtın Çince yüzünü yazıcısı)

B. *Bodun* Temsilcileri:	
kıt(a)ń t(a)t(a)bı bod(u)n →	***ud(a)r s(ä)ŋün*** (diplomatik katılımcı)
buk(a)r(a)k ul(u)ş bod(u)n →	***(ä)n(ü)k s(ä)ŋün*** ve ***og(u)l t(a)rk(a)n*** (diplomatik katılımcı)

C. Vatansızların (Haymatlos) Temsilcisi:	
sog(u)d →	***b(ä)rç(i)k(ä)r***

Bu uzun cümlede ilk iki maddeye giren temsilciler sayılırken, *bodun*ıı veya *il*in konuşlandırıldığı coğrafi yön anılmaz. Oysa Soğut kavmine sır geldiğinde *kurıya kün batsıkdakı* niteleyicisine gerek duyulur. Bunun neden Soğut il örgütlenmesinin o dönemde (VIII. yy.) artık tamamiyle bitmiş oluşudur Tören katılımcıları anılırken *kavim/kağanlık adı + tA + kişi adı/unvanı + k(ä)lt* biçimli bir kuruluş yinelenmektedir. *sogud bärçikär* söz öbeği *sog(u)d [bod(u)nta b(ä)rç(i)k(ä)r [k(ä)lti]* biçiminde kurulsaydı, bu alışılan kuruluş sorun çıkarmayacak ve *bärçikär*'in kişi adı olduğu tartışmasız kabul edilecekti.

Oysa, bu cümlede görmesek de, Runik harfli Türk yazıtlarında eksiz ac tamlaması biçimindeki *kavim adı + kişi adı* tarzlı kuruluşlar olanaklıdır: ***t(a)bg(a) oŋ tutuk*** *biş t[üm(ä)n sü k(ä)lti süŋ(ü)şd(ü)m(i)z]* (KT D 31; BK D 25) "Çinli Oı Tutuk (Çinli Vali Oŋ) elli bin (kişilik bir) ordu (ile üzerimize) geldi; savaştıl (OY: 33); ***igd(i)r böl[ük ...]*** (Ta G 3) "İğdirli (İğdir boyundan) Bölük" (TaryK: 188 vb.

Dolayısıyla, Kül Tigin'in *yog* törenine Soğut halkını temsilen Berçiker (Soğ. *Parsik* "İranlı"+ GT *är* "kişi") adlı kişinin geldiği noktasında Gömeç 1999'a katılıyor ve cümlenin bütününü günümüz Türkçesine şöyle aktarıyoruz: "Yasçı ve ağıtçılar olarak; Kıtay-Tatabı bodundan lider olarak Udar Seŋün geldi. Tabgaç Kağan'dan İşiyi Likeŋ geldi. Tibet Kağan'dan Bölün geldi. Geride (kalan) batıdaki Soğut (halkından) Berçiker, Buhara şehri halkından Enük Seŋün (ve) Ogul Tarkan geldi. On Ok oğlum Türgiş Kağan'dan Makaraç Tamgaçı ve Oguz Bilge Tamgaçı geldi. Mimar, nakkaş ve yazıt *bitigci*si Çin imparatorunun yeğeni Çaŋ Seŋün geldi. Kırgız Kağan'dan Tarduş İnançu Çor geldi."

Semerkant'ın da içinde bulunduğu bir dizi küçük kent devleti içinde yaşayan Soğut halkının barındığı şehirlerden biri de Buhara'dır. *yog* töreninin katılımcıları arasında Soğutlu *Bärçikär*le birlikte Buhara kenti halkından iki temsilci bulunmaktadır: *Enük Seŋün* ve *Ogul Tarkan*. On Ok kavminin Türgiş boyunu temsilen de iki temsilcinin adı anılması, Buhara'dan iki temsilcinin gelmesini olanaklı kılar.

37. yol(lu)g (KT GD; BK GB; Tes D 6; Ta D 1):

Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarının *bitigci*sinin adı ve Taryat Yazıtı'nda Bumin'le yan yana anılan Türk kağanının adı, açıkça 𐰴𐰇𐰚𐰃 biçiminde kayıtlanır. Taryat Yazıtı'ndaki kağanla aynı olma ihtimali çok yüksek olan kağanın adı, Tes Yazıtı'nda 𐰴𐰇𐰚 (Wl[1]g[1]) biçimindedir. Burada Klyaştornıy 𐰇 ve 𐰴 arasında 𐰃 işareti görerek, imlayı *b]olqïγ* olarak okur (1985: 153). Ōsawa, *bulaqïγ* olarak okuyup "Bulak kavmini" biçiminde anlamlandırır (1999a: 160-161). Biz Tekin'in *yol(lu)g* okuyuşunu tercih ediyoruz (TaryK: 185).

yollug < *yol+lug* "doğru yollu" biçimindeki çözüm, Clauson'da yer alır (1972:925). Yazıtlarda açıkça bir unvan olduğu anlaşılan sözün "mutlu, mesut" anlamıyla modern çağda yaşadığını bilmekteyiz: Tuv. *çoldug* "talihli, mutlu", Kklp. *collı*, Nog. *yollı* aynı (OY: 80). Yazıtlarda, aynı yapıyla kurulan ve unvan bildiren başka sözlerin varlığını da görmekteyiz: *ilig* (<il+lig), *kutlug* (<kut+lug), *ulug* (<ul+lug), *külüg* (<kü+lüg) vb. *Yol*, çok erken bir dönemde, "doğru yol, iyi yol" mecazlaşmasından "şans, talih; uğur; fırsat, vesile" mecazlaşmasına kadar anlam alanını genişletmiş bir sözdür (Krş. Şirin User 2004a). Sözcüğün *Teŋrici* Türklerde "gökteki kutun yerdeki hayat yoluyla akışı" anlamı da belirlenmiştir (Barutcu Özönder 2001: 181).

Yollug Kagan ve Yollug Tigin, unvan bildiren birer sözlük ögesi olsalar da, bu kişilerin tarihsel kimlikleri, onları kolaylıkla ansiklopedik unsurlar haline getirir. Dolayısıyla, bu söz öbeklerini özel ad olarak da değerlendirmek yanlış sayılmamalıdır. Yollug Tigin'in kimliği hakkında bkz. Kozmin 1936; Sertkaya 1974a.

38. kız(ı)m [kunç(u)yu]g (BK K 9):

Radloff Atlası'nda bu kısmın yer aldığı cümle *m(ä)n [t]ürg(i)ş k(a)g(a)nka kız(ı)m [.....]g*[1] *(ä)rt(i)ŋü ul(u)g törün (a)lı birt(i)m* "Ben Türgiş Kağanı'na kızım .... yı muazzam büyük (bir) törenle alıverdim (evlendirdim)." biçimindedir (1896: 101). Köşeli parantezle gösterdiğimiz aşınmış kısımdan sonra *ɣ* harfi vardır. Aşınmış kısımda dört-beş harflik bir boşluk bulunmaktadır. Bu kısım, *kunç(u)y* sözcüğü ile doldurulabilir. KT D 20 ve BK D 17'de geçen *siŋ(i)l(i)m kunç(u)yug birt(i)m(i)z* "Kız kardeşim prensesi verdik (evlendirdik)." cümlesinin kuruluş bakımında BK K 9'la örtüşmesi, bu düşünceyi destekler.

BK K 9'daki cümle, eski Türklerde aile sosyolojisi hakkında önemli bir veriyi içermesi bakımından da önemlidir. Burada Bilge Kağan, kendi kızını Türgiş kağanına "verdiğini" değil "aldığını" söylemiştir. Oysa, aynı kağan kız kardeşinin evliliğinden söz ederken *bir-* "vermek" fiilini seçmiştir: *siŋ(i)l(i)m kunç(u)yug birt(i)m(i)z* (KT D 20; BK D 17). Bu bağlamda Suci Yazıtı'nda kayıtlı *kız(ı)m(ı)n k(a)l(ı)ŋs(ı)z birt(i)m* "Kızımı çeyizsiz verdim" (S 7) cümlesinde de *kız ver-* deyiminin kullanıldığını vurgulamalıyız.

BK K 9'da *tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın (ä)rt(i)ŋü ul(u)g törün ogl(u)ma (a)lı birt(i)m* "Türgiş kağanının kızını muazzam büyük (bir) törenle oğluma alıverdim." cümlesi *kız al-* deyimiyle kurulmuştur. Yani, Bilge Kağan'ın kızını Türgiş kağanıyla, oğlunu da Türgiş kağanının kızıyla evlendirdiğini belirtirken seçtiği eylem (*alı bir-*) aynıdır.

BK K 9'daki fiil seçimi, herhangi bir yanlışlıktan kaynaklanmıyorsa, Köktürk ve Türgiş kağanlıkları arasında yapılan bu siyasal evlilikte kız tarafının sosyo-ekonomik üstünlüğüne Bilge Kağan tarafından vurgu yapılmış olabilir. Bilindiği gibi Aşina sülalesi ve daha önceki kağanlıklarının yöneticileri, bir çok eski kültürde olduğu gibi *kız verme* ve *kız alma* olgularını politik kurgularla gerçekleştirmekteydi[28].

BK K 9'da kızını başka bir Türk boyunun kağanıyla evlendiren Köktürk kağanı, kızını *vermemiş*; kızına Türgiş kağanını *almıştır*; dolayısıyla Türgiş Kağanlığı'nı bu evlilikle birlikte siyasal bağımlılığa sokmuştur. Bu noktada, eski Türklerde (en azından kağanlık sülalesi kapsamında) *hypogami* ve *hypergami* türünde evliliklerin olduğu ihtiyat kaydıyla öne sürülebilir. Buna dayanarak, Köktürk kağanının kızıyla evlenen Türgiş kağanın *hypogami* tarzı evliliği benimseyerek (kız veren tarafın üstünlüğünü kabul ederek), hem kendi yaşamını hem de yönetimi altındaki boyunu Köktürklerin siyasal ipoteğine sunduğunu söyleyebiliriz.

BK K 9'daki cümle, bir yanda Türgiş kağanının Bilge Kağan karşısında sosyo-ekonomik statüsünün düşüklüğünü, diğer yandan da Köktürk Kağanlığı'nın Türgiş Kağanlığı karşısındaki üstünlüğünü belgeler niteliktedir.

---

[28] Çin kaynaklarından derlenen geniş bilgiler için bkz. Taşağıl 1995; Gömeç 1999.

39. köz(ü)n körm(ä)dük kulk(a)kı(n) (e)ş(i)dm(ä)dük bod(u)n (BK K 10-11):

İlk dört sözcüğü Thomsen "gözüyle görmediği kulağıyla işitmediği"; Orkun "gözünün görmediği kulağının işitmediği [yerlere]"; Clauson "what the eye had not seen nor the ear heard"; Karcavbay "köz körüp kulak estimegen"; Berta "[amit] népem [korábban] szemmel nem látott, füllel nem hallot"; Tekin "gözle görülmedik, kulakla işitilmedik (kadar çok) halk" olarak yorumlar (OYA: 199; ETY: 57; ED: 621a; Karcavbay 2003: 207; Berta 2004:192; OY: 49).

Bu ibarenin yer aldığı *üzä t(ä)ŋri (a)s[ra] y(e)r y(a)rl(ı)k(a)duk üç[(ü)n] köz(ü)n körm(ä)dük kulk(a)k(ı)n (e)ş(i)dm(ä)dük bod(u)n(u)m(ı)n ilg(ä)rü kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a kur(ı)g(a)ru [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m* cümlesinin tam olarak anlaşılabilmesi için birkaç satır önce yazılmış *k(a)g(a)n ol(u)r(u)p yok çıg(a)ń bod(u)n(u)g kop kubr(a)tdım çıg(a)ń bod(u)n(u)g b(a)y kılt(ı)m (a)z bod(u)n(u)g öküş kılt(ı)m* "Kağan (olarak) tahta oturup yok yoksul halkı hep derledim; yoksul halkı zengin kıldım; (nüfusu) az halkı çok kıldım (demografik yapıyı dengeledim." (BK K 7) cümleleriyle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Bilge Kağan'ın ağzından yazılan bu satırlarda, Bilge'nin kağan olarak tahta çıkışının ardından gerçekleştirilen başarılı eylemler, babası İlteriş ve amcası Kapgan'ın eylemleriyle eşleştirilmektedir:

[k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n (ä)ç(i)m k(a)g(a)n ol(u)rtukında tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g n(ä)nçä itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış "Babam kağan (ve) amcam kağan (tahta) oturduğunda dört yandaki halk(lar)ı nice (defalar) örgütlemiş, nice (defalar) düzenlemiş." (BK K 8-9) // *t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m ol(u)rt(u)k(u)ma tör[t b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m* "Tanrı lutfettiği için kendim (tahta) çıktığımda dört yandaki halk(lar)ı örgütledim, düzenledim." (BK K 8-9).

Bu cümlelerden rahatlıkla anlaşılmaktadır ki, daha öne yapılan askeri ve politik hatalar, İlteriş, Kapgan ve kendisi (Bilge Kağan) tarafından düzeltilmiş; sosyal açıdan yoksul düşmüş, demografik açıdan sayısı azalmış halk, Bilge Kağan tarafından bir araya getirilerek demografik yapı düzeltilmiş, bodunun refah düzeyi yükseltilmiştir. O zamana kadar, başka etnik birimlerin aldırış etmediği, önemsemediği (*közün körmedük, kulkakın eşidmedük*) halk (Türk halkı), yine Bilge Kağan tarafından doğuda *gün doğusuna*, güneyde *gün ortasına*, batıda *gün batısına* ve kuzede *tün ortasına* kadar yerleştirilmiş, iskan edilmiştir. Dolayısıyla *közün körmedük kulkakın eşidmedük* ibaresinin yazıtlar dönemi Türkçesinde kullanım alanında bir deyim olduğunu düşünmekteyiz. Bu deyim için "başkaları tarafından önemsenmemek, fark edilmemek" anlamını öneriyoruz.

İbarenin yer aldığı cümleyi "Yukarıda gök (tanrısı) aşağıda yer (tanrısı) bahşettiği için (başka halkların) gözle görmediği, kulakla işitmediği (umursamadığı) halkımı, doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar yurtlandırdım (iskân ettim)." olarak anlamlandırıyoruz.

40. k(a)ra kiş kök t(ä)y(ä)ŋ (BK K 11-12; BK G 12):

Bu ibarelerdeki *kök täyäŋ*'in "gri sincap kürkü"nü karşıladığı, Clauson tarafından belirlenmiştir (ED: 569a, 708b). Aydın 2006, Clauson'la aynı görüşü paylaşır (347-356).

Bunlara ek olarak *kök* renk adının, gökyüzünün her türlü rengini karşıladığını belirtmek gerek. Bunlar arasında mavi, yeşil, boz, gri, lacivert, hatta kızılımsı vb. renkler yer alır. *kiş* ve *täyäŋ* ise, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında hayvanın kendisini değil, kürkünü ifade eder.

Türk ekonomi tarihinde, Köktürk öncesi ve sonrası dönemde hayvanlar ve hayvanlardan elde edilen ürünler (kürk, deri), takas aracı, dolayısıyla *para* olarak kullanılmışlardır. Özellikle, Hazar ve Bulgar ülkelerinden başlayarak Ural-Güney Sibirya-Altaylar-Sayan dağları üzerinden Çin'e ve Amur nehrine ulaşan yol, canlı bir ticaret etkinliğine sahipti. *İpek Yolu*'na kuzeyden paralel uzanan bu yola *Kürk Yolu* denilmekteydi (Kafesoğlu 1995: 313). *täyäŋ* "sincap; sincap kürkü" sözünün, GT *tiyin* "kuruş mukabili para" anlamını kazandığı bilinmektedir (Krş. Şirin User 2005: 140-141). Eberhard'ın Çin yıllıklarını tarayarak belirlediği Çin'in kuzeyindeki Türk kavimleri arasında Ting-lingler veya Ding-lingler de vardır. Ting-linglerin sincap kürkçülüğü ile meşhur oldukları ve etnonimlerinin *täyeŋ* "sincap"+*lIg* şeklinde oluştuğu, Németh tarafından ileri sürülmüştü. (Németh 1930: 116).

41. tok(u)z og(u)z kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g b(ä)gl(ä)ri bod(u)nı (BK Đ 1):

Bu ibarenin ilk iki ögesi, yaygın olarak *(e)ki (ä)d(i)z* biçiminde okunur ve "İki Ediz boyu" olarak tanımlanır (Tekin 1968: 350; Klyaştornıy 1988: 77; OY: 106)

İlk yayınlarda bu ibareyle ilgili, farklı okuma ve yorumlar yapılmıştır: Radloff *tokuz oguz ödüzki är külüg bägläri budunı* "Tokuz Oguzun seçkin yiğitleri, kahramanları, beyleri, halkı", Thomsen *tokuz oguz iki ädizkär külüg bägläri budunı* "Tokuz Oguzların yiğit beyleri ve halkı" (Radloff 1895: 100; OYA: 178-179). Radloff 1897'de fikrini değiştirerek, ibareyi *tokuz oguz yädinik är külig bägläri budunı* okuyup *yädinik*e "bağlı" anlamı verir (172). Malov ve Aydarov yayınlarında, Radloff 1897'deki okuma yinelenir. Orkun'da *tokuz oguz iki ädizkär külüg bägläri budunı* "Dokuz Oğuzlar ... meşhur beyleri kavmi..." olarak açıklanır. Giraud, *Tokuz Oguz eki ädizkär külüg bägläri bodunı* "Tokuz Oguzların İki Edizker ve ünlü beyleri bodunu" teklifinde bulunur. Karcavbay, *tokuz oguz*

idi ädiz yer külüg olarak okur. Berta, *tokuz oguz yIδn käräkülüg bägläri bodunı* "Tokuz Oguz çadırlı (?) beyleri, halkı" biçiminde okur ve anlamlandırır (Malov 1959: 16; Aydarov 1971: 303, 308; ETY: 58-60; Giraud 1999: 266-273; Karcavbay 2003: 193; Berta 2004: 138, 193).

Bu ibareyle ilgili en özgün önerilerden biri Açıkgöz tarafından getirilir. Açıkgöz, 𐰴𐰍𐰇 imlasının karşılığında *kidiz* "keçe" sözünü teklif eder[29] ve *kidiz käräkülüg* "keçe çadırlı" açıklamasını yapar (1996: 8). E. Aydın ise, cümleyi farklı bir biçimde yeniden değerlendirdiği yazısında *Tokuz Oguz İki Ädiz Käräkülüg bägläri bodunı* "Dokuz Oğuzlar, İki Edizler, Kerekülü beyleri ve milleti" açıklamasını yapar. Aydın'a göre, buradaki *käräkülüg* sözü de etnonimdir (2005: 30).

Biz, Açıkgöz 2005'in görüşünü benimseyerek, söz konusu ibareyi *kidiz käräkülüg* "keçe çadırlı" olarak okuyup anlamlandırdık.

Keçenin eski Türk çağı toplumundaki rolü, Çin kaynaklarında belgelenmiştir[30]. Hunların ve Köktürklerin kullandıkları keçe çadırlı arabaları, bu kaynaklar "çadırlarda otururlar ve arabaları üzerinde de keçe çadırdan evleri vardır" biçiminde betimlemektedir (Ögel 1991: 137). Keçe, köklü bir hayvancılık kültürüne sahip olan kavimlerin en önemli gündelik eşyalarından biridir. Ünlü Çinli şair Po-Kū-i'nin (772-846), Türk halklarının geleneklerinden öykünerek soğuk kış aylarında avlusunda bir keçe çadır kurdurup ocak ateşi karşısında tek başına ya da konuklarıyla şarap içtiğini, Çin yıllıklarından öğrenmekteyiz. Po-Kū-i, Türklerin keçe çadırlarını konu aldığı "Mavi Keçe Çadır" ve "Keçe Zamanına ve Ocağa Veda" adlı iki uzun şiirinde, bu çadırlardan övgüyle söz etmektedir[31].

Keçenin çadır hammaddesi olarak eski Türk kültüründeki yerinin, Çinli komşularını da kuşatmış bir etkiyle belirlenmesi, bu eşyanın adı olan *kidiz*in, Bilge Kağan Yazıtı'nda *käräkülüg* sözünün niteleyicisi olarak kullanıldığı görüşünü güçlendirmektedir.

Bununla birlikte, Çin kaynaklarında *A-tie* biçiminde geçen kavmin *Ediz* kavmi olduğu bilgisine de sahibiz (Taşağıl 2004: 49). Baykal gölünün güneydoğusunda Tola ırmağı civarında yerleşen, sırasıyla Tokuz Oguz ve On Uygur konfederasyonuna bağlı bir Türk boyu olan *Edizlerin* adı, Kül Tigin

---

[29] Sözcük için bkz. ED: 707a; Tenişev 1997: 392; Doerfer-Tezcan 1980.

[30] V. Pazırık Kurganı'nda dört tekerlekli, 2.15 metre çapında, 3 metre yüksekliğinde, 3.35 metre genişliğinde bir araba bulunmuştur. Bu arabanın üzerinde düz bir çatı ve keçeyle kaplı olduğu düşünülen dört tekerlekli kare biçimli bir platform vardır (Roux 2006: 49).

[31] "Binlerce koyunun yünü toplanır / Yüzlerce halka birbirine eklenir / Yuvarlak iskelet sazlardan ve sağlam / Kuzey (göğünün) taze mavisine boyanır... /... Güçlü bir fırtına bile onu sarsamaz / Yağmuru geçirmez ve ıslanınca sağlamlaşır... (Liu 2006: 603-604). Köktürklerde mavi renk, *teŋrici* bir simgedir; şiirde zikredilen Kuzey göğünün taze mavisi, Çin'in kuzeyinde konumlanan Köktürklerin ve Köktürk öncesi Türk topluluklarının *teŋrisinin kök* rengidir.

Yazıtı'nda iki kez, Hemçik-Çırgakı Yazıtı'nda bir kez geçer; ancak bu cümlelerde *iki* sayısıyla nitelenmez: *(e)k(i)nti koş(u)lg(a)kda* ***(ä)d(i)z*** *birle süŋüşd(ü)m(i)z (K 5);* ***(ä)d(i)z*** *bod(u)n (a)nta ölti* (KT K 6); ***(ä)d(i)z*** *(e)l ur(u)g(ı)n* (HemÇ: 10).

Bu görüş zemininde Bilge Kağan Yazıtı'ndaki söz konusu cümleyi *[k](a)ŋ(ı)m türk bilg[ä] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir tok(u)z og(u)z kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g b(ä)gl(ä)ri bod(u)nı [... tü]rk t[(ä)ŋ]ri [...] üzä k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m* "Babam Türk Bilge Kağan ..... Altı Sir(lerin) ve Tokuz Oğuz(ların) keçe çadırlı beyleri ve halkı, ... Türk teŋri(si)... üzerinde kağan (olarak) hüküm sürdü." biçiminde okuyor ve anlamlandırıyoruz.

42. türg(i)ş [k](a)g(a)n türk(ü)m bod(u)n(u)m (ä)rti (BK D 16):

Yazıtlar döneminde *türk* sözcüğünün *etnonim*lik sürecinde olduğunu bilsek de, aynı dönemde bunun leksik kullanımını belgeleyen verilerle de karşılaşmak mümkündür. Burada *türk* sözcüğü, tıpkı *bodun* gibi cins ad olarak tasarlanmış ve iyelik eki almıştır.

Kül Tigin Yazıtı'nda, bu cümlenin *türk* ögesini çokluk birinci kişi iyelik ekiyle görmekteyiz: *türg(i)ş k(a)g(a)n* ***türk(ü)m(i)z [bod(u)n(u)m(ı)z*** *(ä)rti* (KT D 18). Burada ilk dikkati çeken nokta *türk* ve *bodun* sözlerinin *özüm kutum* (KT G 9; BK K 7); *küm sorug(u)m* (Suci 4); *ılg(a)m t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m* (Ta B 4-5) örneklerinde görüldüğü üzere koşma söz (*hendiadyoin*) biçiminde bir yapı sergilemesidir. Aynı yapı, Bilge Kağan Yazıtı'ndaki farklı cümlelerde iki kez daha kayıtlıdır:

s(a)r(ı)g (a)ltu]nın ür(ü)ŋ küm(ü)şin kırg(a)gl(ı)g kut(a)yın kinl(i)g (ä)şg[(i)tis]in özl(i)k (a)tın (a)dg(ı)rın k(a)ra k[işin] kök t(ä)y(ä)ŋin ***türk(ü)mä bod(u)n(u)ma*** *k(a)zg(a)nu birt(i)m iti birt(i)*m (BK K 11-12); ***türk(ü)mä bod(u)n(u)ma*** *y(e)g(i)n (a)nça k(a)zg(a)nu birt(i)m* (BK G 10).

Bu kayıtlar, *türk* sözcüğü için literatürde ileri sürülen "miğfer"; "olgunluk çağı"; "güçlü", "türemiş" gibi anlamlarıyla uyum sağlamaz (Krş. Kafesoğlu 1995: 42-44; Baykara 1998: 49-52). Bu cümlelerde geçen *türk* sözü Doerfer tarafından belirlenen "staatsvolk=devleti oluşturan halk kitlesi" ile açıklandığında anlaşılır olmaktadır. İlk kez Doerfer'in tespit ettiği bu anlama, Karadoğan 2002'de de dikkat çekilir (TMEN II: 888; Karadoğan 2002: 293-297). Bu anlam, "bir hükümdarın yönetimindeki halk, teba, reaya" biçiminde genişletilebilir.

Sözcüğün yazıtlar döneminde siyasal içerikli cins adlığının yanı sıra bir etnonim oluşunu, dolayısıyla özel ad konumundaki kullanımını delilleyen verilerin başında *türk bodun*[32] söz öbeği gelmektedir. Etnonimlik göstergesini güçlendiren diğer veriler, *türk*(ler)e ait bir *teŋri*nin (türk teŋrisi), vatanın (*türk ıduk yiri subı; türk eli*), yasalar topluluğunun (*türk törüsi*), bu yasaları yürüten ve

[32] *Türk bodun* bir çok araştırmacı tarafından "Türk halkı" olarak anlamlandırılsa da, bazı yayınlarda "united nation= birleşmiş millet" şeklinde karşılanmıştır (Erdal 2004: 416).

koruyan yönetici kadronun (*türk bäglär; türk bögü kagan, türk bilge kagan*) yazıtlarda sık sık dile getirilişidir.

Tonyukuk Yazıtı'nda kayıtlı bir cümle, *Türk* adının etnonimlik süreciyle ilişkili bir bilgiyi içerir görünmektedir: *(a)nta (a)yguçı y(ä)mä b(ä)n ök (ä)rt(i)m y(a)gıçı y(ä)mä b(ä)n ök (ä)r[t](i)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka türk b(ö)gü k(a)g(a)nka türk bilgä k[(a)g(a)nka]* ... "Orada (o sırada) danışman da ben idim; savunmacı da ben idim. İlteriş Kağan'a, Türk Bögü Kağan'a, Türk Bilge Kağan'a ..." (T 49-50). Burada, İlteriş Kağan'ın *türk* sözüyle nitelenmemesi *bitigci*nin ihmali değilse, Bögü (Kapgan) Kağan ve ardılı Bilge Kağan'ın *türk* olarak tanımlanıp vurgulanması önemli olabilir.

Türk adının etnonimlik sürecine, Juan Juan egemenliğinden ayrışma ve yeni bir teşekkül oluşturma yıllarından (552) itibaren girdiğini varsayabiliriz. Yazıtlarda I. Köktürk Kağanlığı'nın Tabgaç hakimiyetine girdiği 630-681 yıllarının anlatıldığı olaylar bu varsayıma dayanak teşkil eder: *türk bod(u)n ill(ä)dük ilin ıçg(ı)nu ıdm(ı)ş* "Türk halkı kurduğu devletini elinden kaçırıvermiş." (KT D 6-7; BK D 6-7); *türk b(ä)gl(ä)r türk (a)tın ıt(t)ı* "Türk beyleri Türk kimliğini bıraktı." (KT D 7; BK D 7); *(e)ls(i)r(ä)m(i)ş k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş bod(u)n(u)g küŋ(ä)dm(i)ş kul(a)dm(ı)ş bod(u)n(u)g türk törüsin ıçg(ı)nm(ı)ş bod(u)n(u)g (ä)çüm (a)pam törüsinçä y(a)r(a)tm(ı)ş boşgurm(ı)ş* "Devletsizleşmiş, kağansızlaşmış halkı, tutsak olmuş, kul olmuş halkı, Türk töresini bırakmış halkı atam ve dedem töresince (yeniden) ulus yapmış ve eğitmiş." (KT D 13; BK D 11-12). Kağanlığın elden çıkarılması VII. yüzyılın ilk çeyreğinde başlamış ve Türklere ait vatan toprağı (*illädük il*), yasalar topluluğu (*türk törüsi*) ve yasanın hâmisi yönetici kadro (*kaganladuk kagan, türk bäglär*) bu tarihten sonra yitirilmiştir.

Bağımsızlığın yitirilişinin betimlendiği *türk (a)tın ıt(t)ı* cümlesi, Türk sözcüğünün 630'lu yıllardaki etnonimliğini belgeler; zira hemen ardından gelen cümlede Türk beylerinin Çin kimliğini benimseyerek Çin egemenliğini kabullendiği trajik dönem anlatılır: *t(a)bg(a)çgı b(ä)gl(ä)r t(a)bg(a)ç atın tut(u)p(a)n t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka körm(i)ş* "Çinli beylerin Çin kimliğini benimseyip (asimile olup) Çin kağanına biat etmiş (KT D 7-8; BK D 7).

Bu bağlamda *at* sözünün "kimlik" ve "*bodun* kimliği" üst anlamının öncelikli oluşuna dikkati çekmek gerek. Clauson da, bu sözcüğün "kişi adı", "unvan" "iyi ad, iyi şöhret" anlamlarından çok, özgün olarak "klan adı" anlamı taşıdığını belirtmektedir (ED: 32b).

43. y(a)l(a)b(a)ç (BK D 39):

Bilge Kağan Yazıtı,'nda *y(a)l(a)b(a)çı (ä)dgü s(a)bı öt(ü)gi k(ä)lm(ä)z tiy(i)n y(a)yın sül(ä)di(m)* cümlesinde geçen bu söz[33], Clauson tarafından İranî, Sertkaya

[33] *yalabaç* "elçi" sözü, Yenisey yazıtlarından II. Altınköl (Ye-29) ve Uybat'ta (Ye-30) da belgelenir: *är ärdäm üçün tüpüt kanka yalabaç bardım kälmädim* (II. Altınköl, sağ 1: Tekin 1998: 7);

tarafından Hintçe bir alıntı olarak değerlendirilir (ED: 921ab, Sertkaya 2004: 379).

Räsänen'e göre, Soyoncada *çala-* "çağırmak, davet etmek" olarak yaşayan Türkçe **yala-* ile ilişkilidir. Karaağaç da, Räsänen'le aynı görüşü paylaşır: "Räsänen'in düşündüğü **yala-* "çağırmak, davet etmek" dal şekli mutlaka vardı ve bu anlamdan önce daha alt bir kavram olan "söylemek, demek" anlamına geliyordu: *yalavaç* < **yala-* "söylemek, demek" *+baç*. Bu **yal* "dil" / **yala-* "söylemek, demek" dal biçiminin *yala-* "yalvarmak", *yalvar-* "yalvarmak" gibi türemiş şekil ve anlamları vardır" (Karaağaç 1993: 99).

Altay dillerinin etimoloji sözlüğünde de, Köktürkçe *yala-* fiilinin Moğolca ve Japoncadaki biçimleri gösterilerek Altayik bir öge olduğu belirtilmiş ve Türkçe **yāl-* "çağırmak, davet etmek" fiili, *yalabaç* ve *yalbar-* ögeleriyle birleştirilmiştir (EDAL: 1525). Ayrıca bkz. Tenişev 1997: 320; ESTY 1989: 89.

44. kug s(ä)ŋ(ü)n(ü)g (BK G 9):

ku säŋün unvan grubu[34], BK G 8'de *ku s(ä)ŋün b(a)ş(a)du tört tüm(ä)n sü k(ä)lti* "General Ku liderliğinde kırk bin asker hücum etti." cümlesinde eksiz yazılışla geçer. Yazıtlardaki bazı ad/unvan gruplarının her iki üyesine de yükleme durumu ekinin getirildiğine, Tekin 1968'de dikkati çekilmiştir (130). Bu örneklerden *kunı s(ä)ŋün(ü)g*'de (T 9), BK G 9'dan farklı olarak ilk sözcüğe *–nI* yükleme eki eklenmiştir. Tekin bu durumun *ku* adındaki ünlünün uzun nitelik taşımasından kaynaklanabileceğini söyler (1994: 32).

KT D 32'de geçen bir unvan grubunun her iki üyesine de ilgi durumu ekinin getirildiğini görmekteyiz: *(ä)ŋ (i)lki t(a)d(ı)k(ı)ŋ çor(ı)ŋ boz [(a)t(ı)g bin(i)p opl(a)yu t(ä)gdi* "En önce Tadık Çor'un boz atına binip atıldı.".

Bu tarz örnekler, unvan gruplarındaki kişi adlarının sık kullanımından ileri geliyor olabilir. Eski Türk ve Çin toplumunda *Ku* ve *Tadık* adlarının yaygın kullanım alanında olduğunu varsayarsak, *ku säŋüg* ve *tadık çor*'u, diğer *Ku* ve *Tadık* adlarını taşıyan kişilerden ayırmak ve onların farklılığını vurgulamak üzere, böyle bir çareye başvurulduğu sonucuna varabiliriz (Krş. Tekin 2006: 90):

ku-g säŋüg-üg (Ku adlı diğer kişiler değil, general olan Ku); *tadık-ıŋ çor-uŋ* (*Tadık* adlı diğer kişiler değil, *çor* olan *Tadık*).

45. s(a)çın kulk(a)kın y(a)ŋ(a)[k(ı)n b]ıçdı (BK G 12):

Bu cümleyi Malov ve Aydarov *saçın kulkakın yaŋa[kın b]ıçtı*, Clauson *saçın kulkakın y[aŋakın b]ıçtı*, Berta *saçın kulkakın yŋ...çtı* biçiminde okumuştur

---

ärdämin üçün ilində kara kanka barıpan yalabaç barıpan kälmädiŋiz bägimä (Uybat 4-5: Kormuşin 1997: 94)

[34] K G 8 ve 9'daki *ku s(ä)ŋ(ü)n*, 733 yılında Bilge Kağan komutasındaki Köktürk ordusunun savaşıp mağlup ettiği Tatabı komutandır. T 9'daki *ku s(ä)ŋ(ü)n* ise, Tokuz Oguzların 687'de, ittifak teklif etmek üzere Tabgaç'a gönderdiği komutandır (Taşağıl 2004: 13; 52).

Malov 1959: 18; Aydarov 1971: 314; ED: 293a; Berta 2004: 176). Diğer yayınların ıepsinde *saçın kulkakın [b]ıçtı* biçimindedir.

Radloff Atlası'nda *s(a)çın kulk(a)kın* ibarelerinden sonra ᚴᛋᛣ...ᛘᛞ y¹ŋ...çd¹I) biçimindeki yazım açıkça görülmektedir (1896: 101). Atlas'ta y¹ŋ ıarflerinden sonra yaklaşık üç harflik bir boşluk vardır. Cümlenin yükleminin *b]ıçdı* olduğu konusunda alan uzmanlarınca tam bir görüş birliği ›ulunmaktadır. y¹ŋ ile *bıçdı* arasındaki boşluğun *y(a)ŋ(a)k(ı)n* ögesiyle loldurulması, cümle bağlamı açısından mantıklıdır. Bu suretle Malov, Aydarov 'e Clauson tarafından önerilen okuma, Eski Türklerde ölüm sonrası yapılan yoğ öreni gelenekleriyle örtüşür duruma gelir. Zira Çin ve Bizans kaynaklarında :ski Türklerin ölüm törenlerinde saç, kulak ve yüz (yanak) olmak üzere bedenin iç bölümünün kesici bir aletle kesildiği, çizildiği, yırtıldığı bildirilmektedir.

Ölenin yakınlarının saçlarını kesme ve yanaklarını çizme geleneği, 'alnızca İç Asya Türk topluluklarında değil, Avrupa Hunlarında da görülür. ordanes, Attila öldüğünde Hunların, adetleri gereğince saçlarının bir bölümünü :estiklerini; kahraman savaşçıların, acılarını kadınların feryat figan etmesi gibi ;österemeyecekleri için yüzlerinde derin yaralar açtıklarını kaydetmiştir. ›idonius da, Hunlarda yas tutmanın demir çubukla kendi çenelerini yaralamak 'e böylece yüzlerini ürkütücü bir görünüme sokmak anlamına geldiğini :aydeder (Maenchen-Helfen 1973: 274).

Priscus, Attila'nın yoğ törenini şöyle betimler: "Ordugâhın ortasındaki pek çadırın içerisine Attila'nın cenazesi yerleştirilmişti. Bunun etrafında Hun ıskerlerinden seçilmiş süvariler savaş oyunları oynuyorlardı. Erkekler halk ;eleneğine uygun olarak saçlarını kestiler. Korku uyandıran yüzlerini derin 'aralarla çirkinleştirdiler. Aynı zamanda ozanlar ve savaşçılar Hun dilinde ığıtlar söylüyorlardı." (Ahmetbeyoğlu 2003: 15).M.S. 126-244 yıllarında Çin'in :uzeyinde yaşayan boylardan biri olan Hua-Guolarda da kulak kesme adeti ;örülür: "Tabutları tahtadandır. Ana ve babanın ölümünde oğullar :ulaklarından birini keserler." (Eberhard 1996: 100).

VI. yüzyıla ait Çin kaynaklarında Türklerin ölüm törenleriyle ilgili şu :ayıtlar bulunmaktadır: "İçlerinden biri ölünce, cesedi çadırda muhafaza :dilirdi. Ölenin aile fertleriyle akrabaları, öküzlerini ve atlarını ölene kurban :derlerdi. Sonra da çadırın etrafında ağlaşıp bağrışarak dönerler; bıçakla 'üzlerini keserlerdi." (Liu 2006: 64). Çin yıllıklarında Hiung-nuların bir bölümü ›larak tanımlanan Tu-kiular (Türkler) hakkında da benzer bilgilere :astlamaktayız: "Ölüler törenle mezara konulur. Koyun ve at kurban edilir. Ölü ;adırı çevresinde at yarışları yapılır. Cenaze, bütün servet ve atıyla birlikte 'akılır. Külleri sonradan mezara konularak tekrar kurbanlar verilir ve at 'arışları yapılır. Yasın sembolü olarak yüzler çizilir (Eberhard 1996: 86). Defin ;ününde ölünün akrabaları, tıpkı öldüğü günde yapıldığı gibi, at üzerinde gezer 've yüzlerini keser, ağlarlar." (İnan 2000: 177, 178).

Eski Türklerin yoğ törenlerinde ritüelleşen bu gelenekle ilgili olarak Chavannes de, şu bilgiyi aktarır: "Batı Türk Kağanlığı'nın üst düzey yöneticilerinden biri, ölen babası Dilzibul'un (İstemi Yabgu) yasını tutmak üzere, Türk geleneklerine uyarak yüzünü yırtmadığı için, Bizans elçisi Valentin'i eleştirmiştir. Geleneğe uymayı reddeden bir başka elçi olan Çinli Wang K'ing kadar cesur olmayan Valentin ve beraberindekiler, bu eleştiriden çekinip derhal yanaklarını çizmiş ve Dilzibul'un cenaze törenini izlemişlerdir." (Chavannes 2007: 304).

Görüldüğü gibi, Eski Türklerde, ölümün ardından çekilen acının en önemli göstergesi, insanın kendi bedenine uyguladığı fiziksel darp hareketleridir. Bu hareketler, saç kesme biçiminde daha hafif ve bedensel acıdan uzak simgesel bir eylem olabileceği gibi, kulağa ve yüze (yanak) kesici bir aletle çizik atma biçiminde ürpertici bir sahneye de dönüşebilmektedir. Böylece, gözlerden dökülen tuzlu yaşlar, bu çiziklerden akan kana karışır ve yas tutanların manevi acısına fiziksel acı eşlik eder.

Ölüm algılamasının teatral parçası olan ağlayıp yüz çizme, saç ve giysileri parçalama gibi eylemler, eski çağlarda yalnızca Türklerde değil, Soğutlar başta olmak üzere, İran'ın doğusundaki bütün halklarda görülmektedir (Divitçioğlu 2005: 116). Örneğin Zerdüşt Soğutların cenaze törenlerinde yas tutanlar, giysilerini yırtıp yüksek sesle ağlar ve cesede ait kemikleri boş bir arazide yedi gün bekletirlerdi (Walter 2006: 33: 360-361). Şii toplulukların her yıl Muharrem ayında sırt ve göğüslerine kan akıncaya dek zincir vurup dövünmeleri de, İç Asya'da çok eski çağlarda yaşatılan bu gelenekle ilişkili olamalıdır.

Türklerdeki kanlı göz yaşı akıtma âdeti, Manas Destanı ve Dede Korkut Hikayeleri'nde *yüz yırt-*, *yanak yırt-* ibareleriyle yansıma bulmaktadır. *Salur Kazanuŋ İvi Yagmalanduğı Boyda*, Burla Hatun, oğlu Uruz'un Şökli Melik tarafından öldürüleceğini öğrenince, dramı şöyle betimlenir: "Güz alması kibi al *yaŋagın tartdı* yırtdı, kargu gibi kara saçını yoldu, oğul oğul diyüben zārılık kıldı, ağladı" (Ergin 1994: 108). *Küz alması kibi al yaŋagını yırt-* tabiri, ölenin yakınları tarafından gerçekleştirilen bir hareket olarak Dede Korkut'ta sık sık belgelenir (Uğurlu 1995: 168-169). Ölüm ardından dökülen göz yaşı ve ağıtlara, Anadolu'da hâlâ göğse vurma, giysileri yırtma, saç baş yolma eylemleri eşlik edebilmektedir.

Dolayısıyla, eski çağ Türk kültüründe yakını ölen bir kimsenin dramının en önemli kanıtı, kanlarının göz yaşlarıyla birlikte aktığının görülmesiydi. Günümüzdeki *kan ağlamak* ve *kanlı göz yaşı akıtmak* deyimlerinin tarihsel arka planında bu eski gelenek yatmaktadır (Krş. Şirin User 2009). Bu deyimler, yalnız Türkiye Türkçesinde değil, diğer modern Türk lehçelerinde de kullanılmaktadır: Kzk. *kan jıla-*, Tat. *kan yıla-*, Bşk. *kan ila-* vb. (KTFS: 316; TTAS: 228; BTH: 372).

yaŋak sözü için bkz. ED: 948b; OTWF: 75.

46. yog(u)n ıg (BK G 15):

Temel anlamı "ağaç; ağaç topluluğı, orman" olan *ı* sözcüğü, *(a)t(ı)g ıka b(a)yur (ä)rt(i)m(i)z* "Atı ağaca bağlıyorduk." (T 27) cümlesinde "ağaç" karşılığında kullanılmıştır. *ıda t(a)şda k(a)lm(ı)şı kubr(a)n(ı)p y(e)ti yüz boltı* "Sağda solda kalmışları ittifak kurup yedi yüz (kişi) oldu." (T 4) cümlesinde ise, "orman" anlamını taşımakla birlikte *taş* ögesiyle (*ıda taşta*) "sağda solda, orada burada", hatta "diyasporada" olarak anlamlandırabileceğimiz mecazlaşmış bir içerik de sergilemektedir.

k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g yog(u)n ıg türk b(ä)gl(ä)r bod(u)n [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti "Babam kağan için ağır taşı (ve) kalın tomruğu, Türk beyleri (ve) halkı kurup yapılandırıp getirdi." (BK G 15) cümlesinde bu sözcük, "kereste, tomruk" anlamındadır. Bunun tanıklığını, sonraki cümleler, bizzat yapmaktadır: *bunça b(a)rk(ı)g b(ä)d(i)z(i)g oz(ı)g [... k](a)g(a)n (a)tısı yol(lu)g tig(i)n m(ä)n (a)y (a)rtukı tört kün [ol](u)r(u)p bitid(i)m b(ä)d(i)z(ä)t(i)m y[(a)r(a)td(ı)m]* "Bunca anıt mezarı ve bezemė(ler)i Ozıg ... Kağan yeğeni (ben) Yollug Tigin bir ay dört gün oturup yazdım, bezedim, yapılandırdım.". *Agır taş*, Bilge Kağan'ın yazıt taşının yapımında, *yogun ı*, Bilge Kağan'ın anıt mezarının inşasında kullanılan işlenmiş (*it*ilmiş, *yarat*ılmış) hammaddelerdir.

47. kül (KT, BK, KÇ, Tes):

Sözcüğün okunuşu konusunda farklı görüşler ileri sürülür. Geniş yuvarlak ünlüyle (*köl*) ve "su" kültüyle ilişkilendirilen okumalar, sözcüğün etimolojisi ve Türk kültür tarihindeki yerini de içerir biçimlerde Turan 1941; Bazin 1964; Hamilton 1962; Sertkaya 1974b'de savunulur.

Dar ünlülü (*kül*) okumalar ise, Radloff 1899; Bang 1896; Gabain 1988; TMEN; Malov 1951; ED; Tekin 1968, 1988, 1994, 2006; Karcavbay 2003 vd.de görülür. Sözcüğün "ateş" kültüyle ilişkilendirilmesi ve Türkçe *Kül Tigin* Moğolca *Ot Çigin* denkliği üzerine, Temir 1983 ciddi veriler öne sürer. Barutcu 1983, sözcüğü, *köl* okumakla birlikte su kültü değil, **kö-* biçimine bağlayarak ateş kültü zemininde açıklar.

Biz hem Bilge Kağan'ın kardeşi Kül Tigin hem de Bilge Kağan tahta çıktıktan sonra onu kutlayan Tarduş beyi Kül Çor / Kül İç Çor için, Temir 1983'e bağlı kalarak *ü*'lü okumayı tercih ettik.

Sözcüğün ayrıntılı açıklaması ve ilgili bibliyografya için bkz. Sertkaya 1974b; Barutcu 1983.

48. t(ä)ŋri öl(ü)tm(i)ş (ä)r(i)nç (T 3):

İkinci sözcük Radloff Atlası'nda 𐰋𐰼𐰞𐰃 biçimindedir (1899: 109). Aalto *ül(ä)tm(i)ş*; Orkun, Malov, Tekin 1968 ve Karcavbay *ölütmiş*; Clauson *ötmiş*; Giraud, Tekin 1994, Rybatzki ve Berta *öl temiş* olarak okur (MaIM: 31; ETY: 100;

Malov 1951: 61; Tekin 1968: 249; Tekin 1994: 3; Rybatzki 1997: 43; Karcavbay 2003: 216; Berta 2004: 44).

Söz konusu sözcük, ED'de *ölüt-* maddesinde müzakere edilir; ancak sözlük yazarı, bu okuyuşu (*ölüt-*) kabul etmez. Clauson, cümlenin bütününü *täŋri ötmiş ärinç* "Heaven, no doubt, abandoned you" şeklinde okuyup yorumlar. Ona göre, *ö* ile *t* arasında bir çatlak olduğu için, burada *l* bulunduğu sanılmış ve sözcük yanlış okunmuştur. Oysa Tekin 1994: 27'de belirtildiği gibi, Etü. *öt-* "terk etmek" değil, "geçmek" anlamındadır. *Öl temiş* biçimli okumaların yazıtın ikinci satırındaki *t(ä)ŋri (a)nça t(ä)m(i)ş (ä)r(i)nç* cümlesinden esinlenilerek benimsendiği anlaşılmaktadır. Cümle bağlamına *öl temiş* biçimindeki okuma uygundur; ancak bu cümlenin yükleminin *öl-* fiilinin ettirgen çatılı biçimi olması daha olasıdır. Yazıtlarda *teŋri*nin özne olduğu cümlelere baktığımızda, onun yarlıkadığını (*yarlıka-*), yarattığını (*yarat-*), düzenlediğini (*et-*), güç verdiğini (*küç bir-*), yurt verdiğini (*il bir-*), bilgi verdiğini (*bilig bir-*) kağan yaptığını (*kagan olurt-*), yükselttiğini (*kötür-*), onayladığını veya onaylamadığını (*tapla-/taplama-*) görmekteyiz. Bu cümlelerin hepsinde hareketin kılıcısı doğrudan doğruya *teŋri*dir. *Teŋri* herhangi bir konuda dolaylı bir eylem gerçekleştiricisi olmadığı için bu cümlede yüklemi oluşturan fiilin *ölüt-* olması, *Teŋrici* düşünceyle örtüşmektedir.

-t- ettirgen çatı eki, çok kez ünlü bitişli fiil kök ve gövdeleriyle, tek ve daha fazla heceli *–r* bitişli fiil kök ve gövdelerine getirilir (Kononov 1980: 179; OTWF: 799). Ancak bu durumun birçok istisnası bulunmaktadır: *ay-ı-t-; et-i-t-; kay-ı-t-; kork-u-t-; kov-ı-t-; saç-ı-t-; sanç-ı-t-; tay-ı-t-* vb. Eski Türkçe metinlerde *–tIr-* ettirgenlik ekinden türemiş birçok fiilin, *–t-* eki ile oluşmuş ettirgen gövdelerinin de bulunduğunu bilmekteyiz. *bas-ı-t- / bas-tur-; çök-ü-t- / çök-tür-; kır-t- / kır-tur-; yag-ı-t / yag-tur-; ag-ı-t- / ag-tur-* (OTWF: 763-787; 776; ED: 80b, 82a; 372b; 414b; 650b; 899b, 900a). *öl-ü-t- / öl-tür-* fiiliyle ilişkili olarak Clauson, *-tUr-*'lu biçimin daha geç olduğunu ifade eder (ED: 133b). *-tUr-*'lu biçimlerin daha geç olması, *-tur-* ekinin, *–t-* ve *–r-* eklerinin birleşmesiyle oluşmasından kaynaklanmaktadır[35]. Bu etimoloji 1912'de Ramstedt tarafından yapılmıştı (1912: 28).

49. k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6):

İkinci sözcük, yazıtları yayımlayan uzmanların bir çoğu tarafından *kıs-* okunur. Giraud, *kış-* okur (1961: 71). Tekin 1968'de *kıs-* olarak okur; 1994'te *kış-*'ı benimser. Tekin'e göre bu fiil, **kı-* eyleminin iştaşlık çatısıdır; ancak kendisinin

---

[35] Kıpçak Türkçesindeki ettirgenlik eklerini inceleyen Berta, *–l* bitişli *kel-*, *tol-* ve *öl-* fiillerinin beklenenin aksine (*-dUr-* alması gerekirken), *-tur-* ekini aldıklarını belirtir. Berta, bu fiil gövdelerinin **kel-it-*, **öl-üt-* ve **tol-ut-* biçimlerinden türediğini öne sürer. Ona göre, orta hecede kalan yardımcı ünlü düşerek **kelttür-*, **ölttür-* ve **tolttur-* gelişmeleri yaşanmıştır. Ardından *–ltt* ünsüz grubu *–lt* biçiminde normal ünsüz grubuna dönüşür. Tatarcada ise, *t* önündeki *l* ünsüzü de düşüp *kitér-*, *ütér-*, *tutır-* biçimleri ortaya çıkar (1996: 28-29).

de belirttiği gibi bu görüş doğru olsaydı, *kış-* fiilinin kılıcısı teklik birinci kişi zamiri olmazdı (1994: 28).

M. Stachowski, *kıl- ~ kış- ~ kıs-* fiillerinden yola çıkarak *ş ~ s* ve *ş~ l* seslerinin durumunu konu alan çalışmasında, bunun yalnızca bir imla sorunu olduğunu ileri sürer (1998: 391-399). Ona göre, *ş* harfi aynı zamanda *l* sesini de karşılamakta olup *kış-* veya *kıs-* biçimli okumalar hayalidir. Doğrusu *kıl-* olmalıdır (1998: 398).

kıl- fiilinin *kış-* biçimli dal biçimi yazıtlarda altı kez belgelenir: *ol süg (a)nta yok kışd(ı)m(ı)z* (KT D 32; 34); *ol süg (a)nta yok kışd(ı)m* (BK D 25); *k(a)g(a)n mu kış(a)yın t(e)d(i)m* (T 5); *us(a)r idi yok kış(a)l(ı)m tir m(ä)n* (T 11-12); *(i)di yok kış(a)l(ı)m t(e)m(i)ş* (T 21); *b(a)lb(a)l kışdı* (O 3)

Bu fiil, Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtlarında 𐰴𐰠𐰼; Tonyukuk'ta 𐰶𐰠𐰽; Ongin'de 𐰽 biçimlerinde yazılmıştır. Görüldüğü gibi, son ünsüzün işaretlenmesinde birlik yoktur. Bu fiilin yazımında kullanılan harfler, son ünsüzü ş veya s[1] ile biten bir çok sözün yazımında görülür:

k(a)b(ı)ş- "toplanmak, bir araya gelmek": 𐰴𐰃𐰼 / 𐰃𐰼 / 𐰶𐰃𐰼; *(a)ş-* "aşmak, geçmek; (dağ, tepe vb. yüksek yerleri) aşmak": 𐰴𐰆/𐰴𐰆/𐰶𐰆; *t(a)ş* "dış": 𐰴𐰆/𐰶𐰆/𐰴𐰆; *b(a)s-* "basmak": 𐰃/𐰴𐰃/𐰶𐰃 vb.

Bu yazım düzensizliklerini, Altay dillerindeki *l ~ ş* denkliğinin tortuları olarak değerlendirmek olanaklı[36] olsa da, Stachowski'nin tezinin kanıtlanması için daha güçlü deliller gerekmektedir.

s / ş meselesinin Eski Türkçenin diyalektleri zemininde değerlendirildiği çalışmalar için bkz. Malov 1951; Amanjolov 1970; Tenişev 1971; Caferoğlu 1975.

---

[36] *t(a)ş* "dış" sözcüğünü **krş.** *tā́lbà* "other side, outer side": Tung. **dalba*; Türk. **daĺ*; Jpn. **dèsé*; Kor.**tàră-*. PTung. **dalba* 1. side 2. near; Evn. *dalbʊ*; Man. *dalba*; SMan. *dalәfa, dalәvә* (2570); Cürc. *talba-la* (605) 1. PTürk. **daĺ* outer side: Etü. *taš* (Orh., EUyg.); Karah. *taš*; Ttü *d iš*; Gag. *d išar*; Az. *t išar i*; Trkm. *daš*; Sal. *daš i*; Hal. *taš*; Otü. *taš*; Özb. *tɔš*; Uyg. *taš*; Krm. *t iš*; Tat. *t iš*; Bşk. *t iš*; Kırg. *iš*; Kzk. *t is*; KBalk. *t iš*; KKalp. *t is*; Kum. *t iš*; Nog. *t is*; SUyg. *tas*; Hak. *tas*; Şor. *tašt i* 'exterior side'; Oyr. *t iš*; Tuv. *t iš*; Çuv. *tol*; Yak. *tas*; Dolg. *tas* (EDAL: 1352)

a)ş- "aşmak, geçmek" sözcüğünü **krş.** *aĺa* "to cross (a mountain)": Tung. **ala-*; Mong. **alu-s*; Türk. **(i)āĺ-*; Jpn.**asu*. PTung. **ala-* 1. to cross (a mountain) 2. mountain 3. mountain pass 4. avine (1. переваливать (гору) 2. гора 3. горный перевал 4. лощина): Evk. *ala-* 1, *alakīt, alan* 3; Evn. *alьn-* 1, *alьn* 3; Neg. *alan-* 1, *alaxit* 3; Man.*alin* 2; SMan. *alin* 2 (2067); Cürc. *ali-in* (39) 2; Nan. *la*; Ud. *ala* 4. PMong. **alu-s* on the other side; far away (на другой стороне): OMong. *alus, idur ālus* 'через день' (MA 273); YMong. *alus* (L 33); Bur. *alas*; Kalm. *als*; Ord. *alus*;. Mong. > Kırg. *al is* 'far, far away' etc. (ЭСТЯ 1, 147), Yak., Dolg. *olus* 'very'. PTürk. **(i)āĺ-* 1. to cross (a mountain) 2. to surpass (1 ереходить (через гору) 2. превосходить): Etü. *aš-* 1 (Orh., EUyg.); Karah. *aš-*; Ttü *aš-* 1; Gag. *aš-* 'to go beyond the range of vision'; Az. *aš-* 1; Trkm. *āš-* 1, 2; Hal. *āš-* ; Otü. *aš-* 1, 2; Özb. *ɔš-* 1, 2; Uyg. *aš-* 1, 2; Krm. *aš-* 1, 2; Tat. *aš-* 2; Bşk. *aš-* 2; Kırg. *aš-* 1, 2; Kzk. *s-* 1, 2; KKlp. *as-* 1; SUyg. *as-* 1; Hak. as- 1, 2; Şor. *as-* 1, 2; Oyr. *aš-* 1, 2; Tuv. *aš-* 1, 2; Yak. *ās-* 1, 2; Dolg. *ās-* 'to go by' (EDAL: 292).

50. çog(a)y kuzın kara kum(u)g ol(u)rur (ä)rt(i)m(i)z (T 7):

Sevortyan'ın Türkçedeki fiillerin geçişli veya geçişsizliğiyle ilişkili çalışması, çift çatı sorununa değinse de, eski Türkçe dönemine ait sınırlı sayıda örneği kapsar (1960: 181-190). Buna karşılık, yazıtlar dönemi Türkçesinde *olur-* fiilinin hem yönelme-bulunma hem de yükleme durumunu yönettiğini saptayabiliriz.

bu yirdä ol(u)r(u)p t(a)bg(a)ç bod(u)n birlä tüz(ü)lt(ü)m "Bu yerde oturup Çin halkı ile anlaştım." (KT G 4-5; BK K 3); *(a)ltun yışda ol(u)r(u)ŋ t(e)di* "Altun Yış'da mevzilenin, dedi."(T 31); *(a)nta ol(u)r(u)p (ä)biŋä ıt(tı)m* "Orada mevzilenip karargâhına gönderdim." (ŞU B 3); *bödkä ol(u)rt(u)m* "Bu zamanda tahta çıktım." (KT G 1; BK K 1); *n(ä)ŋ yıls(ı)g bod(u)nka ol(u)rm(a)d(ı)m* "Hiç (de) zengin bir halka kağan olmadım." (KT D 26; BK D 21); *içrä (a)şs(ı)z t(a)şra tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k bod(u)nta bod(u)nta üzä ol(u)rt(u)m* "Karnı aç, sırtı çıplak berbat (durumda bir) halka kağan oldum." (KT D 26; BK D 21); *ol törüdä üzä (ä)çim k(a)g(a)n ol(u)rtı* "O töre gereği amcam kağan tahta çıktı." (KT D 16; BK D 14) cümlelerinde *olur-* fiili geçişsizdir. Buna karşılık *ötük(ä)n yış ol(u)r-; çog(a)y kuzın kara kum(u)g ol(u)r-* yapılarında aynı fiil geçişli karakter taşır[37].

51. og(u)zd(ı)nt(a)n kür(ä)g k(ä)lti (T 8):

İlk sözcüğü Radloff, Thomsen, Malov, Aalto ve Karcavbay *oguzdantan;* Aydarov *oguztandan;* Orkun *oguzdandan;* Tekin ve Berta 1995 *oguzduntan,* Giraud *oguzdıntan,* Rybatzki ve Berta 2004 *oguzduntun* biçiminde okur (Radloff 1899: 38; ETY: 102; MaIM: 33; Giraud 1961: 54; Malov 1951: 61; Aydarov 1971: 325; Tekin 1994: 5; Rybatzki 1997: 46; Karcavbay 2003: 216; Berta 2004: 49).

Sözcüğü *oguzdundan* "from the direction of Oguz" olarak okuyan Erdal'a göre, burada bir yönlendirme (*orientation*) eki vardır; bu ek *+dXn* biçimindedir. Ablatif ki ise *+dIn*'dır. Her iki ekin de ünlüsünün yazılmaması durumunda, yazıtlardaki ablatif ekinin *A* ile okunması gerekir (2004: 174-175). Erdal, yönlendirme (*orientation*) ve ablatif ekini birbirinden ayırmanın güçlüğüne işaret ederek, bu ekin düz ünlülü sözlere eklendiğinde aynı göründüğünü belirtir. *+dXn*, yalnızca çekimsiz biçimlere eklenir. Yapım eki aldığı için bir durum eki olamaz (2004:181).

Tekin, aynı eki addan ad türeten ekler kategorisinde değerlendirir; ancak göreviyle ilişkili açıklama yapmadan *birdin, kidin, kurıdın, öŋdün, yırdınta* örneklerini verir (OTG: 82-83).

---

[37] Çift çatı meselesi, yerleşim ve yurt tutma bilgisi içeren diğer fiillerde de görülür: *öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g kon-* (T 17); *y(e)r(i)m(i)n sub(u)m(ı)n kon-/ köç-* (Ta B 4); *k(a)s(a)r kur(ı)g kon-* (Tes G 2) gibi örneklerde ekli yükleme durumunu; *çog(a)y yış tög(ü)lt(ü)n y(a)zı kon-* (KT G 6-7; BK K 5); *(a)mga korg(a)n kışla-* örneklerinde ise eksiz yükleme durumu yöneten fiiller söz konusudur.*yayla-* fiili ise yönelme-bulunma durumunu yönetmektedir: *(a)nta y(a)yla-* (ŞU D 8); *ötük(ä)n ortusınta (a)s öŋ(ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä y(a)yla-* (Ta B 2)!

Bu ekin, yer ve yön bildiren sözlere eklenerek ve bu sözlerin coğrafi konumlarını vurguladığı, örneklerden açıkça görülmektedir. Şine Usu Yazıtı'nda *t(a)şd(ı)nt(a)n* (ŞU G 4; ŞU G 4-5) örneği, bu görüşü destekleyen bir ögedir. Dolayısıyla Eski Türkçenin sözlüklerinde *taş* "dış" ve *taşdın* "dış, dışarı" biçimlerinde iki ayrı madde başı olmalıdır. Tonyukuk Yazıtı'ndaki *t(a)bg(a)ç b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g kıt(a)ń öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n t(ä)g(ä)yin* "Çin, güneyden yana saldır. Kıtay, doğudan yana saldır. Ben (de), kuzeyden yana saldırayım." (T 11) cümlesideki *biri* "güney", *yırı* "kuzey", *öŋ* "doğu" sözcükleri ile *biridin, yırıdın* ve *öŋdün* sözcükleri de farklı madde başlarında değerlendirilmelidir.

kur(ı)d(ı)n [s]ogud örti "Batıdan Soğut(lar) isyan etti." (KT B 1) ve ...*z b(a)şınta k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n örg(i)n (a)nta it(i)td(i)m* "... (ırmağının?) başında, Hazar(lar)ın batısında karargâhımı orada kurdurdum." (ŞU D 8) cümlelerindeki *kurıdın* için de aynı durum söz konusudur.

Üçüncü sözcük, yayıncıların hepsi tarafından *körüg / körig* "casus" biçiminde okunur. Erdal, bu sözün *küre-* "kaçmak, firar etmek" fiilinden türeyen *küräg* olduğunu belirler (OTWF: 196). Tekin, Rybatzki ve Berta *küräg* "kaçak, firari" sözü benimsenir (Tekin 1994: 5; Rybatzki 1997: 46; Berta 2004: 49). *küre-* fiilinin yazıtlardaki bir başka türevi de *küregü*'dür.

52. türk sir bod(u)n (T 11):

Tonyukuk Yazıtı'nda beş kez, Bilge Kağan ve Kül İç Çor yazıtlarında birer kez geçen *sir* sözünün özel veya genel ad oluşu üzerinde tartışmalar sürmektedir.

Bu adın "birleşik, müttehit" anlamınlı genel bir söz olduğu, Ögel tarafından ileri sürülür. Ögel, *Türk Sir Bodun* ibaresini "Birleşik Türk Milleti" biçiminde açıklar (1982: 27). Czegledy, *Sir*'in bir Türk boyu olduğu görüşündedir (1962: 66). Klyaştornıy, *Siri*, Kıpçakların atası olan bir Türk boyunun adı olarak değerlendirir (1986a: 164). Golden, Köktürklerin doğusunda, Altayların batısında ve Shih-wei'in doğusunda yerleşmiş Tarduşlara mensup bir Türk boyu olduğunu ileri sürer (2002: 117). Taşağıl, Türk Sir Bodun'un, Oğuz grubu gibi Tola ırmağı civarında yaşayan bir Türk topluluğu olduğunu belirtir (2004b: 103). Clauson, sözcüğün s² ile yazılışından dolayı *şir* biçiminde de okunabileceğini belirterek, bununla ilgili en ikna edici önerinin, Aalto tarafından yapılan Soğutça *šyr* "iyi güzel" ilişkilendirmesi olduğunu söyler (1972: 843a).

Kafesoğlu, *sir*in "batı" veya "birleşik" anlamına geldiğini düşünür. Ona göre, Bizans kaynaklarında geçen Σιλζίβουλος (Silziboulus) sözü *sir+yabgu* ("Batı -Köktürk Kağanlığı- yabgusu" veya "birleşik boylar yabgusu") sözünün Doğu Roma dilinde bozulmuş biçimidir (1995:95). Σιλζίβουλος (Silziboulus) sözünün "Sir halkının yabgusu" anlamına geldiği, yani *sir*in bir Türk boyu

olduğu düşüncesi, Chavannes'ten öğrendiğimize göre, ilk kez Marquart tarafından savunulur. Marquart, Sirlerin Tarduşlarla kaynaşarak Sir Tarduş halkını oluşturduğunu ileri sürer. Chavannes, bu fikre katılmaz. Ona göre, Sir Tarduşlar, Türklere değil, Tölislere mensuptular. Dolayısıyla, Batı Türklerinin yabgusu İstemi'nin *Sir Yabgu* unvanını taşıdığını benimsemez (291/ 41. d.n.).

Bu görüşler içindeki en zor olasılık Aalto'nunkidir. "iyi, güzel, hoş" anlamlı bir sözle *Türk bodun*un nitelendiği yolundaki bu fikir, fazlasıyla naif bir formüldür. Bu söz, siyasal içerik taşıyan bir öge olmalıdır. Ögel'in tespiti, Gömeç'in de belirttiği gibi çok mantıklı olsa da (1999: 202.d.n.), Runik harfli eski Türk çağı yazıtlarında, "birleşik, müttehit" anlamlarını karşılayan *biriki* ve *bag* sözleri vardır: *biriki bodunug ot sub kılmadım* (KT D 27; BK D 22); *altı bag bodunka bäg ärtim* (Uyuk Tarlak 2) vd.

Kül İç Çor Yazıtı'nda *sir* sözünün, unvan grubu içinde yer alması [*sir irkin oglı yigän çor kälti* (21)], bu sözün bir boy adı olduğu görüşünü güçlendirmektedir. *sir irkin* "Sir boyunun *irkini*" yapısı, *basmıl ıdukkut* "Basmıl *idikutu*" (BK D 25), *tarduş şad* "Tarduş *şadı*" (T 41), *tarduş yabgu* "tarduş *yabgu*su" (Tes B 6), *türk kagan* "Türk kağanı" (T 18 vd.), *tabgaç kagan* "Çin imparatoru"(KT D 8; BK D 8 vd) gibi unvan gruplarıyla aynı kuruluştadır. Buna ek olarak, Bilge Kağan Yazıtı, Doğu Yüzü 1. satırda kayıtlı *al]tı sir tokuz oguz kidiz käräkülüg bägläri bodunı* ibaresindeki[38] *sir* sözünün, altı sayısıyla nitelenmesi, bunun bir Türk boyu adı olduğu görüşüne, başka bir zemin sunmaktadır.

53. öŋrä kıt(a)ńda b(i)r(i)ye t(a)bg(a)çda kur(ı)ya kord(a)nta (T 14):

Son sözcük, Radloff ve Orkun'da *kurdanda;* Malov ve Aydarov'da *kurdanta;* Aalto, Giraud, Hazai, Tekin 1968 ve 1994'te *kurıdınta,* Clauson ve Rybatzki'de *kordanta,* Berta'da *kurdunda* biçimindedir (Radloff 1899: 9; ETY: 104; Malov 1951: 62; Aydarov 1971: 326; MaIM: 35; Giraud 1961: 54; Tekin 1968: 250; Hazai 1970: 31Tekin 1994: 7; ED: 645a; Rybatzki 1997: 50; Berta 2004: 52).

Radloff ve Rybatzi sözcüğü kavim adı, Thomsen, Orkun, Malov, Aalto, Giraud ve Tekin *kurı* "batı" sözcüğünün bulunma-ayrılma durumu, Clauson ve Berta ise yer adı (*kordan* "Hoten") olarak benimser. *Kurı* sözcüğünü benimseyen bilim adamlarının bir kısmı, bu yön adıyla Oğuzların yaşadığı yerin kastedildiğini ileri sürer. Oğuzlar Türklerin kuzeyinde konumlandıkları için, bu tezleri geçerli olamaz: ***yır(ı)ya*** *b(a)z k(a)g(a)n* ***tokuz og(u)z*** *bod(u)n* (KT D 14; BK

[38] Thomsen, Radloff ve Malov bu ibareyi *[...]tısı (e)r,* Berta ... *tIsIr* okur (Thomsen 2002: 178; Radloff 1897: 15; Malov 1959: 16; Berta 2004: 138). Tekin, bu yazımın Köktürk Kağanlığı'nın asıl kitlesini oluşturan kabile federasyonunun adı olan *Sir* biçiminde okunması gerektiğini ifade eder. "Bu kabile birliği Çin kaynaklarında T'ie-lê adıyla kaydedilen federasyon olmalıdır. Altı kabileden oluşan T'ie-lê federasyonuna şu kabileler de dahildi: Huy-ho (Uygur), Pa-ye-ku (Bayırku), A-tı-e (Ediz), T'ung-lo (Tuŋra), P'u-ku (Bugu ?), Po-si veya Si (Sir)." (Tekin 2006: 106)

D 12); ***yır(ı)g(a)ru og(u)z*** *bod(u)n t(a)pa* ... (KT D 28); ***yır(ı)ya og(u)z(u)g*** (T 6-7) vb.

𐰾𐰆𐰼𐰃𐰞 yazımının karşılığını, cümle bağlamında ve tarihsel arka plan dahilinde ele alan Li, Radloff'un kavim adı tanımlamasını kabul ederek, sözcüğü Yakutların etnik oluşumunda rol oynayan *Korin* etnonimiyle ilişkilendirir. Ona göre, Çin kaynaklarında *Ku-li-kan* olarak geçen *Kurıkan* kavmiyle birlikte *Korin* (*Koro*) kavmi de, Yakutların atasıdır ve Trans-Baykal Korilerinin (12-16. yüzyıl arasında Kıtay ülkesi civarında yaşayan ve bir dereceye kadar Türk dilini kullanan Kuri veya Furilerin), sonradan tamamen Moğollaşmış Kurıkanların torunları olması yüksek bir olasılıktır (Li 2003: 238). Böylece *Kurıdın* ve *Kurıkan*'ı, Okladnikov'a dayanarak Korin ve Koro kavminden doğmuş bir kavim olarak ele alan Li, 𐰾𐰆𐰼𐰃𐰞 𐰾𐰇𐰼𐰃𐰞 yazımını, *qur(ï)ya qor(ï)d(ï)nta* biçiminde okuyup "Batıdaki Korıdın (kavmi)" olarak yorumlar (239).

Bu ibarede üç yön adından sonra kavim/yer adının gelmesi, *kurı* "batı" adından sonra da bir kavim/yer adının geldiğini düşündürmektedir. Bu durum, yazıtlardaki paralel üslup yapısına da uyum sağlar.

kurı "batı"da *Kordan* "Hoten"	← **Türk Kağanlığı** → ↓	*öŋ* "doğu"da *Kıtań* "Kıtay"
	biri "güney"de *Tabgaç* "Çin"	

Cümle, o dönemde devlet örgütlenmesi yeni başlayan Köktürk Kağanlığı ordusuna (*sü*), başka *il*lerde dağınık halde yaşayan Türklerin katılımından bahsetmektedir: *öŋrä kıt(a)ńda b(i)r(i)yä t(a)bg(a)çda kur(ı)ya kord(a)nta yır(ı)ya og(u)zda (e)ki üç biŋ süm(ü)z k(ä)lt(ä)çim(i)z b(a)r mu nä.*

I. Türk Kağanlığı'nın gevşediği dönemde (630-682), Türkler siyasal yapılanmalarını yitirmiş ve Tonyukuk'un deyimiyle *ıda taşda* kalmışlardır (T 4). Periferde kalan Türk unsurlarının bir bölümü toparlanarak yedi yüz kişiye ulaşmış ve İlteriş önderliğinde kağanlığın ilk başkenti Kara Kum'da bir araya gelmişlerdir; ancak hâlâ farklı devletler veya boylar arasında dağınık halde kalan Türkler bulunmaktaydı. Bunlardan biride batıdaki Hoten bölgesiydi. Burası, daha I. Türk Kağanlığı döneminde İstemi tarafından kağanlığa bağlanmıştı (Kafesoğlu 1995: 94). Dolayısıyla Hoten ve çevresinde pratik olarak VI. yüzyıldan beri Türk unsurları bulunmaktaydı. Kağanlığın kuruluşunu izleyen dönemde kuzeyde Oğuz, güneyde Çin, doğuda Kıtay ve batıda Hoten içinde kalmış Türkler, tedricen kağanlığa katılmaya başlamışlardır. Nitekim, Ötüken'e yerleşim tamamlandıktan sonra dört tarafta dağınık biçimde kalmış Türklerin Köktürk Devleti'ne iştirakları açıkça belirtilmektedir: *öt(ü)k(ä)n*

y(e)r(i)g konm(ı)ş t(e)y(i)n (e)ş(i)d(i)p b(i)r(i)y(ä)ki bod(u)n kur(ı)y(a)kı yır(ı)y(a)kı öŋr(ä)ki bod(u)n k(ä)lti "Ötüken yurduna yerleşmiş diye istihbarat alıp güneydeki halk, kuzeydeki halk, doğudaki halk geldi." (T 17). Krş. **14.** not.

Türkiye Türkçesine "Doğuda Kıtay'dan, güneyde Çin'den, batıda Hoten'den iki üç bin askerimiz ve gelecek (olanları)mız var mı?" biçiminde aktarılabilecek olan bu cümleden birkaç satır önce, Oğuzlardan gelen bir kaçak mülteci-casustan Oğuzların kendilerine bir kağan seçtikleri, dolayısıyla Köktürk konfederasyonundan koparak bağımsızlık ilan ettikleri öğrenilir. Yeni Oğuz kağanı Çin ve Kıtay'la askeri ittifak sağlayarak Köktürklere sefere çıkma hazırlığına girişmiştir. Bu duyumu alan Tonyukuk'un huzuru kaçmış ve "kendi içimiz (iç gücümüz) dışı (dış güçleri) tutmuş gibi (Kendi halkımız Oğuzlar, dış güçler olan Çin ve Kıtay'dan yana olmuşlar.). Biz(i) yufkayken delmek kolay, inceyken kırmak kolay; yufka kalın olursa delmek zormuş; ince yoğun olursa kırmak zormuş" cümlelerini sarf etmiştir. Eski Türk atasözleri olduğu anlaşılan bu cümlelerde geçen *yogun* ve *kalın* sözleri ordu gücünü; *yuyka* ve *yinçke* sözleri ise güçsüzlüğünü simgelemektedir. *yuyka*nın *kalın*, *yinçke*nin *yogun* olabilmesi için, yeni teşekkül eden devlete ve onun ordusuna takviye güçler gerekmektedir. Bu güçler de, I. Türk Kağanlığı'nın yıkılmasının ardından Kıtay, Çin ve Hoten sınırları içinde diyaspora durumunda yaşayan Türk unsurlardır. Dolayısıyla Clauson ve Berta'ya katılarak *kur(ı)ya kord(a)nta* ibaresini "batıda Hoten'den" olarak kabul ediyoruz.

54. bir (a)t orukı (T 24):

Eski Türkçede "yol" ve nüanslarını gösteren birkaç sözcükten biri olan *oruk*, daha ziyade "bir atın geçebileceği genişlikteki patika" karşılığında kullanılmıştır. Eski Uygur yazmalarında *yol oruk* koşma sözünde (*hendiadyoin*) geçer. Sözcük Hakasçada *orah/orgah*, Tuvacada *oruk* biçimlerinde korunmuştur (ED: 215a). *bir at orukı*, Eski Türkçede ölçü bildirmesi dolayısıyla da önemli bir söz öbeğidir.

55. ug(u)r k(a)l(ı)td(ı)m (T 25):

ak tärmäl käçä "Ak Termel (ırmağını) geçerek" zarfını tamamlayan 𐰺𐰼𐰆𐰖𐰇𐰾 (wg¹r¹k¹l¹t¹d¹m) ibaresi, eski Türk dili uzmanları tarafından türlü biçimlerde okunmuş ve anlamlandırılmıştır: Radloff *oguz aklattım* "indem ich sie vorausschickte"; Orkun *oguz aklatdım* "Oğuzları öne sevkettim"; Malov *ograklatdım* "prikazal ostanovit'sya (tılovım) lagerem"; Aalto *ogur kalıtdım* "ließ ich es eine passende Gelegenheit erwarten"; Giraud *oguz kalatdım* "je fis encadrer les Oghouz"; Tekin 1968 *ogurkalatdım* "I let (the soldiers) heat their backs"; Clauson *ugraklatdım* "I chose a (suitable) moment; I fixed a rendezvous"; Aydarov *ograklatdım* "prikazal razbit' lager'"; Tekin 1994 *ugur kalıtdım* "zaman kazandım"; Rybatzki *ugur kalıtdım* "wählte den rechten Augenblick; ließ den

Troß zurück"; Karcavbay *ogurkalatdım* "şokıraktattım/şapkıladım"; Berta *ug arkalattım* "a jurták léceit felmálháztattam" (Radloff 1899: 13; ETY: 108; Malov 1951: 62; MaIM: 39; Giraud 1961: 55; Tekin 1968: 251; Clauson 1971: 129; Aydarov 1971: 328; Tekin 1994: 11; Rybatzki 1997: 57; Karcavbay 2003: 218, 223; Berta 2004: 58, 81).

Yazıtın 23-25. satırlarında uzun ve ayrıntılı bir yol tasviri yapılmıştır. 23. ve 24. satırlarda üç kez *yol*, bir kez de "dar yol, patika" anlamlı *oruk* sözü geçer[39]. Talat Tekin'in 24. satırdaki *az yir yolı anı birlä*...ermiş "Az ülkesi (yolu Anı ırmağı boyunca) imiş" rekonstrüksiyonu kabul edilirse, bu sayı beşe çıkar (1994: 11).

İki satırda *yol* ve "yol" anlamlı dört (veya beş) sözün olması, 𐰺𐰼𐰃𐰇𐰴𐰍 yazılışındaki ilk üç harfin değerini, Türkçenin "yol" anlamlı sözlerinden biri olan *ugur* biçiminde okumaya olanak verir.

𐰺𐰼𐰃𐰇𐰴𐰍 ibaresinin iki sözden oluştuğunu düşünen eski Türk dili uzmanları, ikinci sözü *aklatdım*, *kalatdım* ve *kalıtdım* biçimlerinde okumuşlardır. Birinci sözün *ugur* "yol" olduğunu kabul ettiğimiz ve Giraud'un Tonyukuk komutasındaki Türk birliğinin *ak tärmäl käçä* klasik güzergâhı terk ettiği belirlemesini doğru bulduğumuz için (Giraud 1999: 255), bu ibareyi en akla yakın tamamlayan okuyuş *kalıtdım*dır. Ancak bu sözü oluşturan fiilin "(fırsat) beklemek" veya "(zaman) kazanmak" anlamı, "yol" anlamlı bir nesneyi, semantik açıdan tamamlayamaz. Bu fiil, "bırakmak" anlamında kullanılmış olmalıdır.

𐰺𐰼𐰃𐰇𐰴𐰍 yazımını *ugur kalıtdım* olarak okumayı öneriyoruz. Yazıtların imla kuralları bu okuyuşu destekler. İncelediğimiz bu ibarenin öncesi ve sonrasındaki cümleler, sürekli ve zorlu bir yol anlatımıdır. Yazıtın bu kısımlarında "yol" anlamlı birkaç söz geçer. Tonyukuk, kendi adına diktirdiği bu yazıtta üç kez *yol*, bir kez *oruk*, bir kez de *ugur* sözünü kullanmıştır[40]. *kalıt-* fiili ise, *ölüt-*[41] fiiline koşut bir *hapax legomenon* olmalıdır. Sonuç olarak, *ugur kalıtdım* ibaresi, "yol(u) bıraktım" olarak anlamlandırıldığı takdirde metnin gidişine uygun düşer (Krş. Şirin User 2007: 157-165).

56. yog(u)r(u)ça ıd(ı)p ı b(a)r baş (a)şd(ı)m(ı)z (T 25-26):

İlk sözcüğü Radloff *yogarça*; Orkun, Giraud, Tekin, Rybatzki, Karcavbay ve Berta *yogurça*; Malov ve Aydarov *yuguru*; Aalto *yugurça* biçiminde okur. (Radloff 1899: 15; ETY: 108; MaAIM: 39; Giraud 1961: 55; Malov 1951: 62; Aydarov 1971: 328; Tekin 1994: 13; Rybatzki 1997: 58; Karcavbay 2003: 218; Berta 2004: 59).

---

[39] 1. kögmen *yolı*, 2. bu *yolun* yorısar, 3. bir at *orukı*, 4. ol *yolun* yorısar

[40] *yol* ve *ugur* sözleri, genel anlamda kullanılırken, *oruk* büyük bir ihtimalle "patika, dar yol" anlamlarında kullanılmıştır.

[41] Bkz. 48. not

Gabain, *yogur-ça*'yı zarf fiil olması muhtemel bir biçim sayar; Tekin, hece yitimi (haplology) ile birincil **yogur-ur-ça* biçiminden geliştiğini ileri sürer (Gabain 1988: 223 §; Tekin 1994: 41).

Erdal sözcüğü *yog(u)r(u)ça* okur. Ona göre burada vokal gerundiumu+eşitlik eki (*-U+çA*) birleşimi söz konusudur. Böylece, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında geçen ve yayımcıların hepsi tarafından *bolça* olarak okunan sözü de *bol(u)ça* olarak düzeltir (Erdal 2004: 313): *b(ä)g(i)m tig(i)n yüg(ä)rü t(ä)ŋri bol(u)ça* "Beyim prens, yukarıda tanrı olunca ..." (KT GB) ve Bilge Kağan Yazıtı'nda geçen *ul(u)g ogl(u)m (a)gr(ı)p yok bol(u)ça kug s(ä)ŋ(ü)g b(a)lb(a)l tikä birt(i)m* "Büyük oğlum hastalanıp vefat edince General Ku'nun *balbal*ını (taş heykelini) diktim." (BK G 9).

İkinci sözcük, yazıtta tümüyle tahrip olmuş durumdadır. Orkun, Malov, Aydarov ve Berta, bu sözü *tegürüp* biçiminde onarır. Diğer yayınlarda sözcük *ıdıp* biçimindedir.

tegür- fiili, yazıtlarda her zaman *–kA* datif-lokatif ekli sözlerle kullanılmıştır: *ş(a)ntuŋ b[(a)lık(k)a] t(a)luy [ög(ü)zk]ä t(ä)gürt(ü)m* "Şantung kentine Taluy ırmağına ulaştırdım." (T 19); *ol y(e)rkä b(ä)n bilgä toñukuk t(ä)gürtük üç(ü)n* "O toprak(lar)a ben Bilge Tonyukuk ulaştırdığım içi..." (T 47-48). Ayrıca, Tekin tarafından da belirtildiği gibi yazıtta *yoguruça* ve ayırma işareti iki noktadan sonra ancak üç harflik bir yer vardır. Bu nedenle, *ıdıp* biçimindeki okuma önerisi, *tegürüp* önerisine göre daha mantıklıdır.

𐰋𐰉𐰇𐰃 biçiminde yazılan söz öbeğini, Radloff *ıbarkı (?)*; Orkun *ıbar?ı[ı]*; Malov, Aydarov, Karcavbay ve Tekin *ı bar baş*; Aalto, Kormuşin ve Clauson *ı bar(lık)*; Giraud *ı barça*; Rybatzki *ı barlık*, Berta *ıbarlık* okur. Giraud 𐰋 işaretine ayrıca değinmese de, Tonyukuk Yazıtı'ndaki ibareyi *ı barça* okur ve işaretin karşılığını *–ça* olarak düşünür. Amanjolov ise bu harfin değerinin *rt* olduğunu ileri sürer (Radloff 1899: 15; ETY: 108 ; Malov 1951: 62; MaAIM: 39; Aydarov 1971: 328; Clauson 1971: 129; Giraud 1961: 55, 96; Tekin 1994: 41; Kormuşin 1997: 19; Rybatzki 1997: 58; Amanjolov 2003: 59; Berta 2004: 59). Papyon kravat biçimindeki 𐰋 harfine atfedilen farklı ses değerleri yüzünden okunuşu tereddütlü olan bu sözü, "ağaçlık tepe" olarak Malov 1951, Aydarov 1971, Tekin 1994 neşirlerine uygun yorumladık. 𐰋, Runik Türk yazısındaki *piktogram* kökenli işaretlerden biri olup "dağ, tepe" resminden stilize edilerek "tepe" anlamlı *baş* sözcüğü için kullanılmış olabilir.

57. in(ä)l k(a)g(a)n (T 31; T 45):

Bu unvan grubunun birinci ögesi, ilk kez Thomsen tarafından Kapgan Kağan'ın oğlu olarak tanımlanır ve Çin yıllıklarındaki *i-nieh ko-han* biçimiyle eşleştirilir. Thomsen *inil* veya *inäl* olarak okunabileceğini ifade eder (1916: 97). Aalto *inil*; Malov, Orkun, Giraud, Tekin, Rybatzki ve Berta *inäl* okur (ETY: 110; Malov 1951: 63; MaAIM: 41; Giraud 1961: 100; Tekin 1994: 51; Rybatzki 1997: 61;

Berta 2004: 62).𐰃𐰍 imlası, Sertkaya tarafından *ini (i)l k(a)g(a)n* "ülkenin küçük kağanı" olarak önerilir (1995: 92). Tekin 1994'te bu görüşe karşı tezler ileri sürülür (43).

Bu unvanın art damaksıl ünlülü özgün biçimi *ın(a)l*, Yenisey Yazıtları'nda sıklıkla belgelenir: Çaa Köl (Ye-23) 2. satır, Kejeelig Hovu (Ye-45) 1. satır, II. Bay Bulun (Ye-49) 2. satır, Ottuk Taş (Ye-54), 1. Kara Bulun (Ye-65) 2. satır (Kormuşin 1997: 152, 218, 172, 213, 143). Tenişev, sözcüğün iki tür unvan grubu oluşturduğuna dikkati çeker. 1. *inäl* + ad (*inäl uruŋu*); 2. ad + *inäl* (*yorčug inäl*) (Tenişev 1997: 663).

**ına-* fiilinin *ınan-* "inanmak", *ınag* "arkadaş, dost" ve *ınal* "unvan" türevleri için bkz. ED: 171b, 182b, 184b, 188a. **ına-* fiilinden türeyen bir başka Eski Türk çağı unvanı *ınançu*, Kül Tigin Yazıtı, Kuzey Yüzü, 13. satırda ve Taryat Yazıtı, Batı Yüzü, 6-7. satırda 𐰇𐰃𐰍𐰆 *ın(a)nçu* biçiminde n¹ ile yazılmıştır. Bu unvan, Yenisey Yazıtları'ndan Oznaçennoe (Ye-25) 5. satırda, III. Uybat (Ye-32) 12. satırda; El-Bajı (Ye-68), 3. satırda; 3. Şançi (Ye-152) 2. satırda belgelenir (Kormuşin 1997: 37, 115, 150, 205). Kül Tigin Yazıtı'nın Batı Yüzü'nde, aynı unvan n² ile 𐰇𐰃𐰏𐰆 in(ä)nçu biçimindedir (Alyılmaz 2005: 65). Ön damak ünlülü biçim, II. Altınköl Yazıtı, sol taraf 2. satırda da belgelidir (Tekin 1998: 5-6). Tekin, bu durumu, yazım hatasına değil, ön damaksılaşmaya bağlar (OY: 101). Bu görüşe katılıyor ve **ına-* fiilinden gelişerek unvan bildiren iki farklı türevde, ön damaksılaşma yaşandığını, böylece *in(ä)l* < *ın(a)l*; *in(ä)nçu* < *ın(a)nçu* biçimlerinin ortaya çıktığı düşüncesini savunuyoruz. Sözcüğün yayılım alanları için bkz. TMEN IV: 1900. Sözcüğün *ınal~inäl* biçimiyle Kırgızlarda "han, çar" anlamıyla kullanımı hakkında bkz. Tenişev 1997: 663.

58. k(a)nt(a) y(a)n (T 33):

Bu söz öbeğindeki *yan* sözünün ön damaksıl biçimi, yazıtın 11. satırında kayıtlıdır: *t(a)bg(a)ç b(i)r(i)d(i)n* ***y(ä)n*** *t(ä)g kıt(a)ń öŋd(ü)n* ***y(ä)n*** *t(ä)g b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n t(ä)g(ä)yin.*

Gabain, bu sözü Eski Uygur belgelerinde kayıtlı *äyin/iyin* "izleyerek" edatı ile birleştirmek istemiştir (1988: §296). Tezcan 1975-76'da aynı görüş savunulur (179). Radloff, Tekin, Clauson ve Li ise, bu cümlelerde *yan* edatını görür (Radloff 1899: 40; Tekin 1968: 152; ED: 940a; Li 2004: 786). Tekin 1994'te, Gabain ve Tezcan'ın görüşlerine karşı tezler ileri sürülerek, *yan/yän* ögesinin varlığı savunulur. Tekin'e göre, Uygurca *iyin/äyin* yalın ya da yönelme durumunu; Tonyukuk Yazıtı'ndaki *yan/yän* ise ayrılma durumunu yönetir (1994: 33). Tekin, Eski Türkçe *yan* "yan, taraf" sözcüğünün Tonyukuk Yazıtı'nın diyalektinde ayrılma durumundaki bir ada eklenerek "tarafından, yönünden" anlamı ile söz öbekleri oluşturmuş olabileceğini belirtir.

Aynı edat, Ongin Yazıtı, 5. satırda da kayıtlıdır. *k(a)ŋ(ı)m [...] t(ä)ŋr(i)k(ä)n y(ä)n (a)nta yor(ı)m(ı)ş*[42]. Clauson, burada *iyin* "izleyerek, ardından yürüyerek" edatını görür (1957: 182, 188). Bu ögeyi, Tekin de, *äyin* "izleyerek, ardı sıra" biçiminde açıklar (OTG: 224, 244). Erdal ve Barutcu Özönder ise, ögenin yer aldığı cümleyi, *täŋrikänyän anta yorımış* biçiminde okur. Barutcu Özönder, *täŋrikänyän* sözündeki *yän* parçacığını, *–yän, yan*'dan gramatikleşmiş bir öge olarak değerlendirir. Ayrıca, *-ta* bulunma-ayrılma ekinin – *yän* ögesi yardımıyla yönelme bildirdiğine dikkati çeker (Erdal 2004: 335; Barutcu Özönder 2007: 7).

Tonyukuk ve Ongin yazıtlarındaki *y(a)n / y(ä)n* ögeleri, "-den yana, -den tarafa" görevinde son çekim edatı olup *sıŋ(a)r* ile hem eşgörevlidir hem de etimolojik koşutluğa sahiptir[43]. Eski Türkçede *sıŋar* sözü, bir yanda "kanat, yan, taraf" > "savaş düzeninde ordunun iki kanadından biri" > "çiftin teki, yarım" gelişmesini yaşamış, bir yanda da gramatikleşerek "-den yana, -den tarafa" görevindeki son çekim edatına dönüşmüştür (Krş. **63.**, **99.** not).

59. k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı (T 33):

İlk sözcük Radloff, Orkun, Giraud, Tekin ve Berta tarafından *kaganı*, Aalto, Rybatzki ve Karcavbay tarafından *kagan* olarak okunmuştur. (Radloff 1899: 17; Aalto 1958: 41; Giraud 1962: 101; Tekin 1994: 15; Orkun 1994: 112; Rybatzki 1997: 61; Karcavbay 2003: 219; Berta 2004: 62). Cümle Radloff'ta "Der Chagan ist mit dem Heere ausgezogen"; Orkun'da "Hakanı asker çıkardı."; MaIM'de "Ihr Qagan ist mit dem Heere ausgezogen"; Tekin'de, "Kağanları orduyla dışarı çıktı."; Rybatzki'de, "Der [Türgeš]-Qagan und [sein] Heer sind ausgezogen"; Karcavbay'da "kaganı kolın köterdi"; Berta'da "A [türges] kagánja és a sereg[e] kivonult" olarak tercüme edilir (Radloff 1899: 17; ETY: 112; MaAIM: 41; Tekin 1994: 14; Rybatzki 1997: 110; Karcavbay 2003: 224; Berta 2004: 83).

taşık- fiili[44] geçişsiz olduğu için *kagan* ve *sü*, cümlenin nesnesi olamaz. *taşık-* fiili, "çıkarmak" değil, "çıkmak" anlamını taşıdığından yukarıdaki

---

[42] Bu cümle, "Babam... *teŋriken*'den (İlteriş Kağan'dan) yana asker sevk etmiş. (İlteriş Kağan'la bir safta/İlteriş Kağan'ın yanında oraya ordu göndermiş.) biçiminde açıklanabilir.

[43] *y(a)n / y(ä)n* ile bu sözcükten türeyen *yaŋak* > *yaŋak* sözünde (ED: de aynı anlam gelişmeleri gerçekleşmiştir: *y(a)n* "bedenin yan tarafı; kalça" > "yan, taraf" > "-den yana, -den tarafa" // *yaŋak / yıŋak* "yanak" ~ "taraf, yön > "-den yana, -den tarafa". *yaŋak* sözünün kökü *yan* "yan, taraf"ın gramatikleşerek tarihi ve modern Oğuz Türkçesinde *yaŋa* "-den yana, -den tarafa" edatını oluşturduğunu da bilmekteyiz (Krş. Li 1999: 541).

[44] Clauson, *(a)ıŋa korg(a)n kışl(a)p y(a)zıŋa og(u)zg(a)ru sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z* (KT K 8) cümlesini "in the spring we and the army set out towards the Oğuz" biçiminde çevirmiştir (ED: 562ab), Erdal, bu cümlenin en iyi çevirisinin "We/I and the army moved out towards the Oguz" olacağını söyleyerek, Clauson'un çevirisine katılmakta; ancak farklı çözüm önerileri de sunmaktadır. Ona göre *sü* sözcüğünün *sociative* bir anlamı olabileceği gibi, askeri dilde leksikleşmiş birleşik bir fiil yapısından da (*sü taşık-*) söz edilebilir (2004: 361). Oysa BK D 32'de

anlamlandırmaların bir kısmı yanlıştır. *sü* sözcüğünü Radloff, Aalto ve Tekin, "orduyla" biçiminde çevirmiş; böylece sözcüğü cümle içinde zarf kabul etmişlerdir. Rybatzki ve Berta ise, "(Türgiş) kağan ve (onun) ordusu dışarı çıktı" biçiminde Türkçeye tercüme edebileceğimiz anlamlandırmalarıyla, özgün cümlenin dizimini korumuşlar; ancak *kagan* ve *sü* sözlerini iki ayrı özne saymışlardır.

Bu cümlede *kagan sü*, üzerinde durulması gereken bir söz öbeğidir. Yazıtlar dönemi Türkçesinde, günümüz Türkçesinden farklı biçimde bazı siyasi ve askeri söz öbeklerinin isim tamlamalarıyla değil, yaygın ve baskın olarak eksiz ad tamlamalarıyla (*etnonim + bodun; etnonim + kagan*) kurulduğunu bilmekteyiz[45]:

etnonim + bodun ∅ (eksiz):	*türk bod(u)n* *t(a)bg(a)ç bod(u)n* *kırk(ı)z bod(u)n* *(a)z bod(u)n* vb.
etnonim + kagan ∅ (eksiz):	*t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n* *kırk(ı)z k(a)g(a)n* *türg(i)ş k(a)g(a)n* *tüpüt k(a)g(a)n* *türk k(a)g(a)n* *uyg(u)r k(a)g(a)n* vb.

Buna rağmen bazı etnonim + *bodun*; etnonim + *kagan* ve etnonim (veya unvan) + *sü* kuruluşlarının belirtisiz ad tamlaması [eksiz ad + iyelikli ad (*noun in absolute + noun with relative suffix*)] biçiminde yapıldığı az sayıda örneğe de rastlamaktayız:

---

geçen *ilki sü t(a)ş[ık]m(ı)ş (ä)rti* "Birinci ordu (sefere) çıkmış idi." cümlesinde *ilki sü* öbeği, *taşık-* fiilinin öznesidir; dolayısıyla burada deyimleşmiş *bir sü taşık-* fiilinden ya da *sü* sözcüğünün zarflığından söz etmek güçleşir. Bu cümleyle ilgili Clauson'un çözümü, Erdal'ın da kaydettiği gibi en iyi çeviridir; çünkü bu cümlede özne-yüklem uyumsuzluğu yardır: Cümlenin zarf öbeğinin (*amga korgan kışlap*) gizli öznesi *biz; taşık-* eyleminin öznesi ise *sü* sözcüğüdür; ancak kağanlık yazıtlarında zarf öbekli başka bazı cümlelerde olduğu gibi, bu cümlede de, zarf öbeğini oluşturan eylemin öznesi ve yüklemin öznesi birbirine karışmıştır.

[45] Kağanlık yazıtlarındaki *izafet* kuruluşları, Adams tarafından incelenerek sınıflandırılmıştır. Adams, bu çalışmasında Orhon Yazıtları'nda *izafet* kuruluşlarını şöyle sınıflandırır: **I.** genitifli ad + iyelikli ad (*noun in genitive + noun with relative suffix*) **II.** eksiz ad + iyelikli ad (*noun in absolute + noun with relative suffix*) **III.** eksiz ad + eksiz ad (*noun in absolute + noun in absolute*) **IV.** genitifli ad + eksiz ad (*noun in genitive + noun in absolute*) (Adams 1978-79: 33).

etnonim + ***bodun*** + *I* (3. kişi iyelik eki):	*türk bod(u)nı* (T 22) *kırk(ı)z bod(u)nı* (T 28) *on ok bod(u)nı* (T 30)
etnonim + ***kagan*** *I* (3. kişi iyelik eki):	*on ok k(a)g(a)nı* (T 19) *türg(i)ş k(a)g(a)nı* (T 30)[46]

k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı on ok süsi k(a)lıs(ı)z t(a)şıkdı cümlesindeki *kagan sü* söz öbeği, *türk bodun* "Türk halkı"na veya *türk kagan* "Türk kağanı"na denk bir kuruluştur. Benzer bir yapıyı *kagan at* "kağanlık unvanı" söz öbeğinde de görebiliriz. Bu türden kuruluşlar, Köktürk dönemi siyasal terminolojisinin birer unsuru olmalıdır. Bu nedenle, *kagan sü* "kağanlık ordusu" olarak anlaşılmalıdır. Bunu aynı cümledeki belirtisiz ad tamlamasıyla kurulan *on ok süsi* "On Ok ordusu" öbeği desteklemektedir. Dolayısıyla *kagan sü* sözleri, bu cümlede *taşık-* fiilinin öznesini oluşturmuştur. *k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı* "(Türgiş) Kağanlık ordusu (sefere) çıktı" biçiminde anlamlandırılmalıdır.

Tonyukuk Yazıtı'nın 30. satırında geçen *türg(i)ş k(a)g(a)nı t(a)şıkm(ı)ş tidi on ok bod(u)nı k(a)lıs(ı)z t(a)şıkm(ı)ş* "Türgiş kağanı (sefere) çıkmış, dedi. On Ok halkı tümüyle sefere çıkmış." cümlesiyle, *k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı on ok süsi k(a)lıs(ı)z t(a)şıkdı tir* "(Türgiş) Kağanlık ordusu (sefere) çıktı. On Ok ordusu tümüyle(sefere) çıktı, der." cümlesi anlamsal açıdan denktir. 30. satırdaki cümle Türgiş Kağanlığı'ndan gelen kaçak-mülteci muhbirin ilettiği istihbaratı, 33. satırdaki ise etnik kimliği belirtilmeyen üç kaçak muhbirden edinilen duyumu nakletmektedir. 33. satırdaki *sabı bir* sözleriyle kastedilen ise, üç kaçak muhbirin ağız birliği etmesi değil, iletilen istihbaratın daha önce (30. satır) Türgiş Kağanlığı'ndan kaçan muhbirininkiyle aynı bilgileri içermesidir.

60. bög<ü> k(a)g(a)n b(a)ŋ(a)ru (a)nça yıdm(ı)ş (T 34):

İlk sözcüğü Orkun ve Giraud *bög*, Radloff, Malov, Aydarov, Aaltо ve Tekin *bög<ü>*, Karcavbay *bögü*, Rybatzki *bügü*, Berta *bwg* biçiminde okur (Radloff 1899: 17; ETY: 132; Malov 1951: 63; MaAIM: 43; Giraud 1961: 56; Aydarov 1971: 330; Tekin 1994: 15; Rybatzki 1997: 62; Karcavbay 2003: 219; Berta 2004: 63).

Cümlede, Tonyukuk Yazıtı'nın *bitigci*si *bögü*nün sön ünlüsünü yazmayı unutmuştur. Bu, Tekin tarafından belirtilmiştir (1994: 44). Tonyukuk Yazıtı'nın 50. satırında aynı sözcük, b^2g^2w (𐰉𐰆𐰼) biçimindedir. Tekin burada da yazıcıdan kaynaklanan bir hata olduğunu düşünür. *Bögü* sözcüğünün 34. satırda 𐰆𐰉𐰼, 50.

[46] Burada dikkati çekici olan nokta, sıfat tamlaması biçimli kuruluşların Tonyukuk Yazıtı'nda ad tamlaması biçiminde de ifade ediliyor olmasıdır. Bu durum, Tonyukuk Yazıtı *bitigci*si tarafından yazı diline dahil edilen ve Türkçede sonradan genelleşecek olan bir ağız özelliği olmalıdır.

satırda 𐰴𐰍𐰺 biçiminde kaydediliş nedeni, bizce de yazıcının son iki harfi yanlış yontmasından kaynaklanmıştır.

Burada Bögü[47] Kağan[48] olarak anılan kişinin Kapgan Kağan olduğu bilinmektedir (Taşağıl 2004: 19). Kafesoğlu'na göre bu sözcük "akıl ve firaset sahibi" anlamında olup Kapgan Kağan'ın bir lakabıydı. Sertkaya, sözcüğün bu cümlede "kurnaz" anlamıyla kullanıldığını belirler (1995: 8). Clauson "bilge" ve "büyücü" anlamı vererek sözcüğün hem bilgelik hem de gizemli ruhani güç ifade ettiğini belirtir ve Köktürk ve Uygurlarda kağanlık unvanı olduğunu ifade eder (ED: 324b).

Cümlenin yüklemini Radloff, Orkun, Malov ve Berta *ayıdmış*; Aydarov *aydmış*; Giraud *ay-ıdmış*; Karcavbay *aydımış*; Erdal *ayı ıdmış* okur (Radloff 1899: 17; ETY: 132; Malov 1951: 63; Giraud 1961: 56; Aydarov 1971: 330; Karcavbay 2003: 219; Berta 2004: 63; Erdal 2004: 370). *yıdmış* biçimindeki okuma ise, Aalto'ya ait olup Rybatzki ve Tekin tarafından benimsenmiştir (MaAIM: 43; Tekin 1994: 15; Rybatzki 1997: 62).

Tekin, *ança* ile *ıdmış* arasındaki dış boşluğun (external hiatus) /y/ ile doldurulduğunu kaydeder (1994: 44). Ancak Tonyukuk Yazıtı, 9. satırda *s(a)b (a)nça ıdm(ı)ş*; 42. satırda *ol ok tün bod(u)nın s(a)yu ıt(tı)m(ı)z* cümlelerindeki *dış boşluk*ların /y/ ile doldurulmaması bu yargıyı zayıflatmaktadır.

Burada bir ünlü türemesi (prothesis) söz konusu olabilir; ama türemenin diğer örneklerde olmaması bu düşünceyi de kuşkulu kılmaktadır. Öte yandan *ayıdmış* okumalarında öne sürülen *ayıt-* "söylemek" fiilinin son ünsüzünün eski Türk yazıtlarında t[1] ile ve *ayıt-* değil *ayt-* (𐰀𐰉) biçiminde yazılması, Radloff ve diğerlerinin önerisini geçersiz kılmaktadır. *ayı ıdmış* tezinin doğruluğunu ise ancak 𐰃𐰺𐰇𐰴𐰉 veya 𐰃𐰺𐰇𐰴𐰃 biçimli yazımlar doğrulayabilir.

61. (a)pa t(a)rk(a)ng(a)ru içre s(a)b ıdm(ı)ş (T 34):

Bu cümledeki *içrä* sözüne, Orkun, Sertkaya, Tekin, Rybatzki, Karcavbay ve Berta tarafından "gizli" anlamı verilir (ETY: 112; Sertkaya 1974/1995: 8; Tekin 1994: 15; Rybatzki 1997: 112; Karcavbay 2003: 224; Berta 2004: 83).

Kapgan Kağan, M.S. 710'da Türgiş kağanından gelen bir muhbirden, Çin'in askeri desteğini alan Türgiş ve On Okların, Köktürklere doğru sefere çıktığını öğrenir. Bu sırada, Kapgan Kağan'ın eşi Köktürk *katun*u (İlbilge) vefat etmiş; Kapgan yoğ töreni için ordugâha doğru yola çıkmaya karar vermiştir. Kendisinin yokluğunda, Köktürk ordusunun Altun Yış'da beklemesini, ordu komutanı İnel Kağan ile Tarduş şadının Türgiş ordusunu karşılamasını ister.

---

[47] *Bögü* sözünün şamanist içeriğiyle sözlük ögesi zemininde sorgulanması için bkz. Han-Woo Cho 1992.

[48] Kapgan Kağan'ın oğlu İnel Kağan'ın (ö. 716) da Bögü unvanını taşıması hakkında bkz. Kafesoğlu 1995: 109.

Tonyukuk, daha sonra gelen üç muhbirden, Türgiş ve On Okların Yarış ovasında toplanacakları haberini alarak Kapgan'a bu bilgileri iletir. Bunun üzerine kağan, Tonyukuk'a bulundukları yerde konuşlanmalarını, atlı devriyeleri ve gözetleme kulelerini kurmalarını söyler. Ordu komutanı Apa Tarkan'a[49] ise, Tonyukuk'un aksi ve inatçı mizaçlı olduğunu, ordu sevk etmek isteyeceğini, bunu reddetmesini emreder (T 29-35). Burada, kağanın Tonyukuk ve Apa Tarkan'a farklı buyruklar verdiği açıkça anlaşılmaktadır. Apa Tarkan'a verilen emrin Tonyukuk'un haberi olmadan iletildiği de açıktır.

Dolayısıyla, alan uzmanları tarafından *içrä* sözüne verilen "gizli" anlamı, çok isabetli ve önemlidir. *içrä sab*, "gizli, devlet veya savaş sırrı içeren mesaj, kripto"anlamıyla kullanılmıştır.

62. t(ä)ŋri um(a)y ıduk y(e)r sub b(a)sa b(e)rti (ä)r(i)nç (T 38):

Bu cümledeki *bas-* fiili, Tekin ve Berta tarafından bağlam içinde "yardımcı olmak" olarak anlamlandırılır. MaIM'de *basa berti ärinç* ibaresi "haben sie niederdrückend gegeben (=uns zu Gunsten niedergedrückt"; Rybatzki'de "waren so gnädig" veya "den Angriff erlaubt zu haben"; Karcavbay'da "(bizge) burılıp tur eken" olarak çevrilir (MaIM: 43; Tekin 1994: 17; Rybatzki: 1997: 114; Karcavbay 2003: 224; Berta 2004: 84)

täŋri, Bilge Kağan ve Kül Tigin Yazıtlarında geçen bir cümlede de *bas-* fiilinin öznesi durumundadır. *üzä* ***t(ä)ŋri b(a)sm(a)s(a)r*** *(a)sra yir t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r türk bod(u)n (e)l(i)ŋ(i)n törüŋ(i)n k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti* (KT D 22; BK D 18-19).

Tonyukuk Yazıtı'ndaki cümlede *bas-* fiilinin üç kılıcısı bulunmaktadır: 1. *teŋri*, 2. *umay*, 3. *ıduk yer sub*. Dolayısıyla *bas-* fiilinin tanrısal ve kutsal bir eylemi karşılaması gerekmektedir. Bu eylem, *teŋri*, *umay*, *yer sub* sözleriyle "durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek" anlamında kullanılmış olabilir.

Bunu doğrulamak için, önceki ve sonraki cümlelerde anlatılanları kısaca anımsamak gerekebilir: Tonyukuk'un, Kapgan'ın aksi yöndeki emrine rağmen başlatığı 710 yılı Türgiş seferinde Türgiş ordusu sayısal olarak Köktürk ordusundan üstün durumdaydı. Yazıtta, Türgişlerin yüz bin askerinin Yarış ovasında toplandığı bildirilmektedir. Bu yüksek ve ürkütücü rakamı öğrenen Köktürk beylerinin hepsi, Tonyukuk'a geri çekilmek istediklerini söylemişler; Tonyukuk ise, oraya Altay dağlarını ve İrtiş ırmağını geçerek geldikleri (dolayısıyla bu yola baş koydukları) yanıtını vermiştir. Gelen beyler, bu yanıt

[49] II. Köktürk Kağanlığı'nın kuruluşunu takiben, Tonyukuk'un Kutlug Kagan tarafından Apa Tarkan (A-po Tarkan) tayin edildiğini, askeri işlerin tamamen onun yetkisine verildiğini bilmekteyiz (Taşağıl 2004: 13). Tonyukuk, 697'ye kadar bu unvanı kullanmış; 697'den sonra *buyla baga tarkan* unvanını kazanmıştır. Tonyukuk'tan sonra, önce İnel Kağan, sonra Kül Tigin *apa tarkan* olmuştur (Gömeç 1999: 304.d.n.)

üzerine, önlerindeki savaşın zor olacağını söyleseler de, Tonyukuk buna aldırış etmemiştir[50]. Bundan sonra Tonyukuk şu sözleri söyleyerek beyleri savaşmaya ikna etmiştir: "Tanrı, Umay ve kutsal *yer'sub* (gelebilecek her tehlikeyi) bertaraf etti. (Buna rağmen), niye kaçıyoruz? Çoklar diye niye korkuyoruz? Azız diye niye çekinelim? Saldıralım." Böylece Tanrı, Umay ve kutsal *yer sub* gibi mistik güçlerin hem uzun ve zorlu yollardan hem de Türgiş ordusundan gelebilecek tehlikeleri gidermeleriyle, Köktürk ordusu bu savaştan galip çıkmıştır.

63. biz(i)nte (ä)ki uçı sıŋ(a)rça (a)rtuk (ä)rti (T 40):

sıŋar "savaş düzeninde ordunun iki kanadından biri" sözü, bu cümlede *–çA* ekini alarak "yaklaşık yüzde elli" anlamında yaklaşıklık-belirsizlik sayısı oluşturmuştur.

Bu söz, Eski Türkçede "kanat, yan, taraf" temel anlamından metaforlaşarak "savaş düzeninde ordunun iki kanadından biri" anlamını kazanmıştır (Krş. 58., 99. not). Sözcüğün daha sonra "çiftin teki" ve "yarı, yarım" karşılığında kullanıldığı bilinmektedir (Krş. Erdal 2004: 599.d.n.). Sözcüğün kalıplaşması ve son çekim edatı görevini üstlenmesi hakkında bkz. ED: 840b-841a; Li 1999: 411; Hesche 2001; Erdal 2004: 403.

biz(i)nte sözcüğü hakkında ve genel olarak Eski Türkçede kişi zamirlerinin yön, yönelme, bulunma-ayrılma durumlarında *+Xn+* ekini almaları konusunda bkz. Erdal 2004: 196.

64. tinsi oglı (a)yt(ı)gma b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g (ä)rtü (T 44-45):

Radloff, Orkun, Malov ve Aydarov tarafından *tinäsi* biçiminde okunan ilk sözcük, Aalto yayınında *tänsi* olarak düzeltilir (ETY: 114; Malov 1951: 64; Aydarov 1971: 332; MaAIM: 45). Böylece ilk iki sözün "göğün oğlu" anlamlı bir özel ad olduğu anlaşılır; ancak bu adın kişi adı mı, yer adı mı olduğu konusunda, üçüncü sözcüğe dayanılarak farklı düşünceler savunulur.

𐰚𐰇𐰴𐰃 biçimindeki üçüncü sözcük, yayıncıların hemen hepsi tarafından *y(a)t(ı)gma* "yatan" olarak okunur. İlk kez Grønbech, sözcüğün *(a)yt(ı)gma* okunması gerektiğini ileri sürer. Grønbech'in önerisi, Tekin, Rybatzki ve Berta tarafından benimsenir (Tekin 1994: 19; Rybatzki 1997: 68; Berta 2004: 69). *y(a)t(ı)gma* önerisini benimseyen uzmanlar, ilk üç sözcüğü "Göğün oğlunun yattığı (gömülü olduğu) dağ" biçiminde yorumlar. Sertkaya, buradaki *tinsi*nin Soğut hükümdarının unvanı olduğu görüşündedir (Giraud 1999: 73; Sertkaya 1993: 596).

Bu cümlede *yat-* "yatmak"*+gmA* (*yatıgma*) kuruluşlu bir yapıdan söz edilemez; bunun nedeni *–gmA*'nın, edilgen değil etken bir sıfat-fiil olmasıdır.

---

[50] *k(ä)lm(i)şi (a)lp tidi tuym(a)dı* cümlesini, "gelen (beyleri), (savaş) zor (olacak) dedi, (Tonyukuk ise) aldırış etmedi" olarak yorumluyoruz.

Ekin bu özelliğinden dolayı *yatıgma* ögesi "yatan" anlamı taşır ve bu anlam cümle bağlamına ters düşer. Burada *tinsi oglı*, Köktürklerin *äk tag* olarak adlandırdıkları dağa farklı boylarca verilen başka ad olmalıdır. Bu nedenle de yazıt *bitigci*si, *tinsi oglı aytıgma* ibaresini *ek tag* toponiminin niteleyicisi olarak kullanmıştır. Bu cümledeki *(a)yt(ı)gma* sözcüğü, "demek, söylemek" anlamlı hareket adlarının "ad vermek" anlamında kullanılmasının en eski örneklerinden birini sunar[51].

Bu kuruluşun dengi olan *te- + -gmA* (*tegme*) biçimi, Budist Uygur yazmalarında sık sık "denen, adlanan" anlamıyla geçer: *darni tegme kapıg "dhāranī* denen (adlı) kapı" vb. (Krş. Erdal 2004: 283).

Ek Tag'ın coğrafya konumuyla ilişkili geniş değerlendirmeler için bkz. Aydın 2006b.

65. (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k bod(u)n (T 46):

MS. V. yüzyılda Soğutların siyasal birliği ve varlığı ortadan kalktığı için (Narain 2000: 243), burada bir Soğut hükümdarından bahsedilemez; ancak Yedisu bölgesinde Türklere iltihak etmiş dağınık gruplar durumunda ve Semerkant'ın da içinde bulunduğu bir dizi küçük kent devleti içinde yaşayan Soğut topluluklarından birinin "baş"ından söz edilebilir. Bunu, *(a)nta b(ä)rüki (a)şok* ***b(a)şl(ı)g*** *sogd(a)k bod(u)n kop k(ä)lti yük(ü)nti* (T 46) ve *b(a)y(ı)rku t(a)rduş b(i)lgä t(a)[rk(a)n kutl(u)]g y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç sogd(a)k* ***b(a)şı*** *b(i)ligä s(ä)ŋün uz(a)l öŋ (e)rk(i)n* (Taryat K 6) cümlelerinde *kagan* sözü yerine *baş* sözünün tercih edilmesi de kanıtlar[52]. Zira, belirgin bir siyasal örgütlenmesi olan boy ve *bodun*ların liderlerinden söz edilirken yazıtlarda hep *kagan* sözcüğüne başvurulur: *kırk(ı)z k(a)g(a)n, t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n, tüpüt k(a)g(a)n, on ok k(a)g(a)nı* vb.

𐰴𐰍 biçiminde yazılan ilk sözcüğü Radloff *aşa*; Orkun, Malov ve Aydarov *suk*; Aalto *aşoka*; Giraud *sok*; Tekin *aşok*; Rybatzki *şuk*, Berta *suk* okur (ETY: 116, Malov 1951: 64; MaAIM: 45; Aydarov 1971: 332; Giraud 1961: 110; Tekin 1994: 19; Rybatzki 1997: 69, Berta 2004: 68). Bu sözün bir Soğut yöneticisinin adı olduğu ve İrani bir kökenden geldiği konusu Aalto 1958'de müzakere edilir. Sertkaya 2004'te bu sözcüğün *(a)şok(a)* veya *(a)şok* biçimlerinde okunabilecek Hintçe kökenli bir unsur olduğu kaydedilir (367).

66. tüg(ü)nl(ü)g (a)t(ı)g (T 54):

İlk sözcük Radloff'ta *tögünlüg* "angespornt"; Malov ve Aydarov'da *tögünlig* "snaryajennuyu"; Aalto *tögünlüg* "aufgezäumte" Orkun ve Sertkaya'da *tögünlüg* "damgalı"; Giraud'da *tügünlig* "noué, harnaché"; Clauson'da *tögünlig*

---

[51] Türkçe Sözlük'te *de-* fiilinin ikinci anlamı "ad vermek"tir.

[52] *baş* "baş, lider, şef" ve *başlıg* "baş, lider, şef" için bkz. TMEN: 701.

"branded"; Rybatzki'de *tügünlüg* "zinnen-Mähne"; Karcavbay'da *tögünlig* "kaptagan/jumılgan yudrıktay" biçimindedir (Radloff 1899: 25; Malov 1951: 64, 69; MaAIM: 47; Aydarov 1971: 333; Giraud 1961: 154; ED: 485a; Sertkaya 1995: 120-121; Rybatzki 1997: 73; ETY: 118; Karcavbay 2003: 220, 225).

OTWF'de bu sözcüğün *tügünlüg* "(kuyruğu) düğümlü" olarak okunması gerektiği ifade edilir (408). Tekin, sefere çıkıldığında atların daha rahat koşmaları için kuyruklarının düğümlendiğinden yola çıkarak bu okuma ve anlamlandırmayı benimser (1994: 51-52). Berta da sözcüğü *tügünlüg* okuyup "összekötözött" olarak anlamlandırır (2004: 72). Böylece Giraud tarafından 1961'de verilen anlam, bu üç bilim adamı tarafından benimsenmiş olur.

At kuyruğu bağlamanın Türklere özgü bir gelenek olduğu bilinmektedir. Hiung-nularla savaşları gösteren Çin taş oymalarında görülen atların bağlı kuyrukları vardır. Savaş ve av için kullanılan atlarda da bağlı kuyruk görülür. Ortaçağ metinlerinde, Türklerin savaşa giderken atların kuyruğunu düğümledikleri anlatılır. Ölen *alp*ların mezarına bağlı at kuyruğu dikilirdi (Esin 2006: 273).

DLT'de "atın kuyruğunu iple bükmek" anlamlı *sırtla-* fiili kayıtlıdır (III: 444). Özellikle *Mukaddimetü'-l-Edeb*'in Poppe neşrinde geçen *tügdi atnıŋ kuyrugın* "Bağladı atın kuyruğunu" ibaresi, *tüg-* fiilinin "at kuyruğu düğümlemek" karşılığında kullanıldığına tanıklık etmektedir. At kuyruğu bağlama geleneği Kırgız kültür çevresinde, Kopen buluntularında, Hunları temsil eden Ho Chüp'ing dikilitaşında ve Çinli ressam Han Kan'a atfedilen bir Hun portresinde görülebilir. Bu gelenek Moğollara da geçmiştir (Ögel 1991: 303-304).

Dolayısıyla, bu cümleyi *tüg(ü)nl(ü)g (a)t(ı)g yüg(ü)rtm(ä)d(i)m* "(kuyruğu) düğümlü (düşman) at(lar)ını koşturmadım" biçiminde anlıyoruz. Bir önceki cümlenin *t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu bu türk bod(u)n (a)ra y(a)r(ı)kl(ı)g y(a)gıg y(ä)ltürm(ä)d(i)m* "Tanrı korusun, Türk milleti içinde silahlı düşmanı koşturmadım" biçiminde kurulması, *tüg(ü)nl(ü)g (a)t*la düşman atlarının kastedildiğini anlaşılır kılmaktadır.

67. bint(ä)gi b(a)r (ä)rs(ä)r (T 56-57):

İlk sözcüğü Radloff *äbin tägi*; Orkun ve Aalto *büntägi*; Malov ve Aydarov *büntügi*, Giraud *böntägi*; Karcavbay *eb ün etgü* biçiminde okumuşlardır (Radloff 1899: 58; ETY: 118; Malov 1951: 64; MaIM: 49; Aydarov 1971: 333; Giraud 1961: 57; Karcavbay 2003: 220).

Tekin 1963'te bu sözün gerileyici ünlü benzeşmesi ve ünlü düşmesi ile **bunı täg-i*'den geliştiği ileri sürülmüş ve bu düşünce Rybatzki ve Berta tarafından benimsenmiştir (Rybatzki 1997: 74; Berta 2004: 73).

Alyılmaz, bu sözcüğün ilk hece ünlüsünün 𐰃 değil, 𐰀 olduğunu fark ederek *bintägi* "ben gibisi" okunmasını önermiştir. Bu öneri, Erdal tarafından da kabul edilir (Alyılmaz 2000: 17; Erdal 2004: 367).

68. (ä)çüm(ü)z (a)pam(ı)z [...]mI k(a)g(a)n tört bul(u)ŋ(u)g (e)tm(i)ş yıgm(ı)ş y(a)ym(ı)ş basm(ı)ş (O 1):

Üçüncü sözcük, Orkun, Clauson, Berta, Karcavbay tarafından *y(a)mı*; Malov tarafından *Bumin* biçiminde okunur. Berta bu kağanın Bumin olabileceğini düşünürken, Clauson, ihtiyatla İstemi'yle özdeşleştirir. Karcavbay'a göre, bu kağan Bumin'den önceki Türk kağanıdır (ETY: 128; Clauson 1957: 188; Malov 1959: 8; Karcavbay 2003: 142, 236; Berta 2004: 216, 221).

Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında I. Köktürk Kağanlığı kurucuları Bumin Kağan ve İstemi Kağan için kullanılan *(ä)çü (a)pa* sözcükleri, anılan kağanlara telmihte bulunmak üzere Ongin Yazıtı'ndan başka Taryat Yazıtı'nda da belgelenir: *(ä)çüm (a)pam s(ä)k(i)z on yıl ol(u)rm(ı)ş* (Ta D 3); *(ä)çü (a)pa atı b(a)r t(e)di ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di]* (Ta G 4-5). Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında, *äçüm* ve *apam* olarak nitelenen kişilerin Bumin ve İstemi kağanlar olduğu açıkça belgelelenmiştir: *kişi oglınta üzä* ***(ä)çüm (a)pam bum(i)n k(a)g(a)n ist(ä)mi k(a)g(a)n*** *ol(u)rm(ı)ş* (KT D 1; BK D 3); ancak bu yazıtların diğer kısımlarında kağanların adları belirtilmemiş, telmih yoluyla onlara atıfta bulunulmuştur: *(ä)çüm (a)pam törüsinçä* (KT D 13; BK D 11-12); *(ä)çüm(i)z (a)pam(ı)z tutm(ı)ş yir sub idis(i)z bolm(a)zun tiy(i)n* (KT D 19).

Ongin Yazıtı'ndaki üçüncü sözcüğün İstemi veya Bumin olduğu kuşku götürmez; ancak bu iki kağandan hangisinin adının yazılmış olduğu şimdilik belirsizdir. Kağanlığın doğu kanadı yönetimini üstlenen Bumin olduğu yönündeki fikirler ağırlıklı olsa da, kesin bir yargıda bulunmak güçtür.

𐰃𐰆𐰆 *y(a)ym(ı)ş* biçiminde yazılan çekimli fiil unsurunun, daha önce yazılmış belgelerde imlası 𐰆𐰆 olan *yań-* "yaymak, dağıtmak" fiiliyle aynı olduğu konusunda uzmanlar görüş birliği içindedir (Malov 1959: 95; Clauson 1972: 942ab; OTG: 258; Bold 1990: 76).

yań- > *yay-* gelişmesini gösteren Köktürk Kağanlığı dönemine ait Ongin Yazıtı'ndaki bu veri, *ń* sesindeki genizlilik yitiminin literatürde sıkça yinelenen Mani, Soğut, Uygur vd. alfabelerle ve Runik yazıyla kaydedilen Uygur yazmaları döneminde başladığı bilgisini yeniden sorgulamayı gerektirmektedir. Ongin Yazıtı'ndaki bu örnekle birlikte Şine Usu Yazıtı, Doğu Yüzü 8. satırdaki *t(a)t(a)r(ı)g (a)y(ı)td(ı)m* (< *t(a)t(a)r(ı)g (a)ń(ı)td(ı)m*) cümlesindeki *ayıt-* (< *ańıt-* "korkutmak") fiili, *y* < *ń* gelişmesinin Uygur yazmaları döneminden daha önce gerçekleştiğini belgeler. Krş. **102.** not.

69. türk bod(u)n (a)tı yok bolu b(a)rm(ı)ş (ä)rti (O 3):

Yazıtlar döneminde *asıl fiil* + *–U* zarf fiil eki + *bar-* biçimli kuruluşla, *bar-* fiili hareketin derece derece, yavaş yavaş gerçekleştiğini ifade eden birleşik fiil çekimleri yapar. Dolayısıyla Ongin Yazıtı'ndaki bu cümle "Türk halk adı yok olmak üzereymiş" biçiminde anlamlandırılmalıdır.

Buna denk bir yapı, Kül Tigin Yazıtı'da kayıtlıdır: *yok(a)du b(a)rır (ä)rm(i)ş* "yok olmak üzereymiş" (D 10). Erdal, bu kuruluşun Orhon ve Karahanlı Türkçesinde sıklıkla görülmesine karşın, Eski Uygur döneminde, bunun yerine *-(X)p bar-* biçimli yapının kullanıldığına dikkat çeker (2004: 253). Krş. **1.**, **18.** not.

70. kunl(a)d(ı)m (a)lt(ı)m (O 9)

İlk sözcük Clauson, ve Berta *konuldum* "konakladım, kamp kurdum"; Malov ve Tekin'de *kunladım* "yağmaladım"; Aydın'da *konuldum* "ele geçirdim" biçimindedir (Clauson 1957: 182; Berta 2004: 219; Malov 1959: 9; OTG: 224; Aydın 2008a: 26, 30).

Ongin Yazıtı'nın 9. satırının tamamı şöyledir: *k¹m[...] b(a)lık[k]a t(ä)gd(i)m k(u)nl(a)d(ı)m (a)lt(ı)m süsi k(ä)lti [k(a)r(a)]s(ı)[n] [yıgd](ı)m [b(ä)]gi [k(a)ç]dı.* Burada k¹m şehrine hücum edildikten sonra bu şehrin yağmalanarak ele geçirildiğinden, ardından *kara bodun*un bir yere yığıldığından ve şehrin yöneticisinin (*beg*) kaçtığından söz edilmektedir. Bu nedenle *konuldum* "konakladım" önerisi bağlama uymamaktadır. Bunun yanı sıra, eski Türk yazıtlarında "konaklamak" anlamında düzenli biçimde *kon-* fiilinin kullanıldığını görmekteyiz.

Konmak, ikamet etmek amacıyla bir yere geçici veya kalıcı bir süre için yerleşmektir. Bu nedenle, fetih için gidilen bir şehirde *kon-* veya türevlerinden bahsedilmesi zor bir olasılıktır. Bu fiil Eski Uygur yazmalarında geçen *kun-* "çalmak, soymak" fiilinin ad kökü olmalıdır. Sinkretik isim ve fiil köklerinin varlığı Türkçenin en eski dönemlerinden beri bilinmektedir: *aç-* "acıkmak", *aç* "aç" vb.

71. k(a)r(a)s(ı)n yıgd(ı)m (O 9):

Yazıtın tahribatına bağlı olarak, özgün metinde bu ibare (...s²..... m) biçiminde, yalnızca iki harften ibarettir. Malov, Clauson, Berta ve Aydın tarafından *[k(a)r(a)]s(ı)[n] [yıgd](ı)m* "avam halkı biraraya topladım" olarak kurgulanıp anlamlandırılır (Malov 1959: 9-10; Clauson 1957: 182; Berta 2004: 219, 223; Aydın 2008a: 26, 29, 31). Orkun, cümleyi "halkını yendim" olarak anlar (ETY: 130).

kara ögesi, *kara kamag bodun* veya *kara bodun* ibarelerinden eksiltim (*elips*) yoluyla ortaya çıkmış bir sözlük birimidir. *kara* sözünün yanı sıra *ürüŋ* sözünün eksiltimle kısaldığı örnekler Yenisey yazıtlarında belgelenir: Kejeelig Hovu (Ye-45), 7. satır: *kinim kadaşım äsizimä oglanım kızına* ***ürüŋüm karam*** *äsiz yüz elig ärim*

äsizimä; Begre Yazıtı (Ye-11), 10. satır: ***ürüŋümgä karamga*** (Kormuşin 1997: 218, 273)[53].

yıg- "yığmak, toplamak" fiili burada mecaz bir anlamla "(bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak" karşılığında kullanılmış görülüyor. Tonyukuk 43 ve Ongin 1'de de *yıg-* fiili bu mecazlaşmayla kullanılmıştır:

k(ä)l(i)gmä b(ä)gl(ä)rin bod(u)nın it(i)p yıg(ı)p (a)zça bod(u)n t(ä)zm(i)ş (ä)rti "Gelen (bize biat eden) beylerini (ve) halkını örgütleyip müttefik kılıp (örgütledikten ve müttefik kıldıktan sonra) az miktarda halk kaçıp gitmişti." (T 43); *(ä)çüm(ü)z (a)pam(ı)z [...]mI k(a)g(a)n tört bul(u)ŋ(u)g (e)tm(i)ş yıgm(ı)ş y(a)ym(ı)ş basm(ı)ş* "Atamız, ecdadımız Bumin Kağan (?) dört tarafı (dört taraftaki halkların bazılarını) örgütlemiş, müttefik kılmış, (bazılarını da) hezimete uğratmış (ve) bastırmış." (O 1).

72. (ä)bkä t(ä)gdük(ü)m (O 10)

Eski Türkçe döneminde geçmiş zaman ifadesinde kullanılan *–dIk* ekinin üçüncü şahıslarla çekime girerek fiil çekiminde de görev aldığı bilinmektedir (OTG: 185; Erdal 2004: 239). Ongin Yazıtı'ndaki *(ä)bkä t(ä)gdük(ü)m*, "karargaha ulaştım" anlamındaysa, *-dIk* ekinin geçmiş zaman göreviyle birinci şahısla çekimlenmiş tek örneği olması bakımından önem taşımaktadır.

73. k(a)ŋ yor(ı)p (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka (a)dr(ı)lm(a)duk y(a)ŋ(ı)lm(a)duk (O 11):

Bu cümle Clauson tarafından "Just as father marched and would not be parted from, or betray, Elteris Kagan" olarak anlamlandırılır (1957: 189). Malov ve Orkun ilk sözcükteki 𐰴-harfini 𐰃 olarak görmüşler; böylece *k(a)ŋ yor(ı)p* ibaresini tek sözcük sayıp *kalyurıp* okumuşlardır. Cümleye de "Hiddetlenip İlteriş Kağan'dan ayrılmadık, yanılmadık" anlamı vermişlerdir (ETY: 130; Malov 1959: 9-10).

Eski Türkçede öğrenilen geçmiş zaman eki *–mIş*'ın olumsuz karşılığının *-mAdUk* olduğu bilinmektedir (Krş. OTG: 185; Erdal 2004: 239). Dolayısıyla *(e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka (a)dr(ı)lm(a)duk y(a)ŋ(ı)lm(a)duk* cümlesi, "İlteriş Kağan'dan ayrılmamış, (onun yolundan) sapmamış" biçiminde aktarılabilir. Buradaki sorunlu öge cümlenin zarfı durumundaki *kaŋ yorıp*'tır. Clauson ve Osawa'nın anlamlandırmalarında cümle dizimi dışına çıkılmış ve yorum yapılmıştır.

Cümlenin anlamını belirleyen ögenin *yorı-* fiili olduğunu öngörüyor ve bu fiilin "isyan etmek, baş kaldırmak" anlamıyla kullanıldığını düşünüyoruz. Buna göre "Baba(mız) başkaldırıp İlteriş Kağan'dan ayrılmamış; (onun

---

[53] Clauson'a göre, buradaki *ürüŋüm karam* "sığır, deve, domuz ve koyun vb. sürüsü" anlamlı bir kuruluştan kısalmıştır (ED: 643b, 644a).

yolundan) sapmamış." biçiminde anlamlandırıyoruz. Böylece bu cümleyle önceki ve sonraki cümleler arasındaki anlamsal ilişkide bütünlük sağlanabilir: *in(i)mä ogl(ı)ma (a)nça ötl(ä)d(i)m k(a)ŋ yor(ı)p (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka (a)dr(ı)lm(a)duk y(a)ŋ(ı)lm(a)duk t(ä)ŋri bilgä k(a)g(a)nta (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m (a)zm(a)l(ı)m t(e)y(i)n (a)nça ötl(ä)d(i)m* "Erkek kardeşime (ve) oğluma şöyle öğüt verdim: "Baba(mız) başkaldırıp İlteriş Kağan'dan (politik olarak) ayrılmamış; (onun politikasından) sapmamış. (Biz de) Teŋri Bilge Kağan'dan (onun politikasından) ayrılmayalım, (yolundan) sapmayalım" diye böyle öğütledim."

74. ülg(ä)n (a)t(a)ka (i)ş(i)g küç(i)g b(e)rti (O 11):

İlk iki sözcüğü Clauson ve Aydın *ögen atka;* Orkun ve Malov *ölügin atka;* Tekin *ülken atka;* Berta *öggen atka* biçiminde okur (Clauson 1957: 182; ETY: 130; Malov 1959: 9; OTG: 224; Berta 2004: 219; Aydın 2008a: 27). Biz ilk sözcük için Tekin'in okuyuşunu benimsiyoruz. İkincisi ise, *at* "ad, isim" değil, *ata* "baba" olmalıdır. Clauson, *kaŋ* "baba" yerine *ata* sözünün ilk olarak Budist Uygur belgelerde geçtiğini söylese de, bu söz 1957'de kendisinin yayımladığı Ongin Yazıtı'nda altı kez geçmektedir: *[(e)l] (e)tm(i)ş (a)t(a)m* (O 4); *bilgä (a)t(a)ç(ı)m* (O 12); *[(a)t(a)ç(ı)m]ka bit(i)g t(a)ş(ı)g [tok(ı)t]d(ı)m* (O Ek Yazıt 1-2); *(a)t(a)ç(ı)m bilgä (a)t(a)ç(ı)m koń yılka b(i)lgä kül(ü)g (ä)r (ä)dgü [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m ölti* (O Ek Yazıt 3-7).

Bu cümlede, hizmet edilen (*iş küç berilen*) kişinin, diğer cümlelerde *ata* veya *ataç* biçiminde kayıtlanan ve adına Ongin Yazıtı dikilen kişi olduğu kanaatindeyiz.

75. (a)lpı (ä)rd(ä)mi (a)nta kükdi (KÇ 4):

Cümlenin yüklemi farklı biçimlerde okunmuştur. Orkun, Malov, Aydarov ve Berta *kükdi;* Hayashi-Ōsawa *kükädi;* Clauson-Tryjarski ve Tekin *tükädi;* Clauson *tökdi;* Karcavbay *bökäsi* (ETY: 136; Malov 1959: 27; Aydarov 1971: 336; Clauson-Tryjarski 1971: 21; ED: 477ab; Hayashi-Ōsawa 1999: 151; OTG: 225; Karcavbay 2003: 232; Berta 2004: 12). Yazıtın elle yapılmış kopyalarında sözcüğün ilk sesinin karşılığı Ꞵ ve ꞵ olarak görülmektedir.

Yazıtın ilk üç satırında, Kül İç Çor'un kısa yaşamöyküsü verilir:

1. *apa tarkan çıkan toñukuk* adı/unvanı alması
2. *ışbara çıkan kül iç çor* adı/unvanını kazanması
3. Kapgan Kağan'ın hükümranlık döneminde yaşamış olması
4. Seksen yaşında vefat etmesi

Bu satırlardan sonra, dördüncü satırdan itibaren Kül İç Çor'un yaşamı boyunca *il*i ve *bodun*u için gösterdiği yararlılık ve alplıklar anlatılır.

Clauson-Tryjarski ve Tekin *tükä-* fiilini "tamamlanmak, doruğa ulaşmak" biçiminde yorumlasalar da, bu fiil "bitmek, sonlanmak, nihayet bulmak" anlamında olduğu için bağlama uymaz. Bu durum, Clauson'un *tökdi* okuması için de geçerlidir. *tök-* fiili, Runik harfli Türk yazıtlarında "(kan, su vb. sıvıları) dökmek, saçmak; düşmanı denize göle vb.ye saçmak, dökmek" anlamlarında kullanılmıştır.

kü "ses; haber; ün, şan, şöhret" ve bundan türemiş *külüg* "ünlü" sözleri yazıtlarda sık sık belgelenir: *küm sorug(u)m kün togsık(k)a b(a)tsık(k)a t(ä)gdi* "Şanım, şöhretim gün doğusuna (ve) batısına (dek) ulaştı." (S 4-5); *(a)tı küsi yok bolm(a)zun tiy(i)n* "adı sanı yok olmasın diye" (KT D 25-26; BK D 20-21); *(a)nt(a)g kül(ü)g k(a)g(a)n (ä)rm(i)ş* "öylesine ünlü (bir) kağanmış." (KT D 4; BK D 5). Eski Türkçede *küden* türemiş *kü-lä* "övmek, methetmek", *kü-k-ü-l-* "ünlenmek; övülmek" fiilleri Budist ve Manihaist Uygur yazmalarında kayıtlanır (OTWF: 441; 668). *kükül-* fiilinin *kü* "ses; ün" + *k-* biçiminde türediği anlaşılmaktadır. *kü* ile eşanlamlı *at* ve *çav* sözlerinden gelişen *atık-* "ünlenmek" ve *çavık-* fiilleri de bu okumayı destekleyebilir. Bu fiiller için bkz. OTWF: 493, 494; ED: 47b; 396a.

Cümleyi, Orkun, Malov, Aydarov ve Berta gibi *alpı ärdämi anta kükdi* "yiğitliği, erliği orada (o zamanda) ünlendi" biçiminde okuyup anlamlandırıyoruz.

76. oglın kişis(i)n bul(u)n kılıp (KÇ 5):

Son iki sözcüğü Orkun *bolun kı-*, Malov ve Aydarov *bolun (?) kı...*; Clauson-Tryjarski ve Berta *bulna[dıp]*; Clauson *bulun kı[lıp]*; Tekin *buln[adı]*; Karcavbay *bulan[dı]* biçiminde okumuşlardır (ETY: 136; Malov 1959: 27; Aydarov 1971: 336; Clauson-Tryjarski 1971: 21; ED: 343a; OTG: 225; Karcavbay 2003: 232; Berta 2004: 12).

+(a)d- ekinin adlardan geçişsiz fiiller türetmesi ve *oglın* ve *kişisin* sözlerinin yükleme durumunda olması nedeniyle, Clauson-Tryjarski ve Berta'nın *bulnad-* okuyuşu hükümsüz kalır. Clauson'un *bulun kılıp* okumasına dayanarak, biz de bu ibareyi *oglın kişisin bulun kılıp* "oğlunu kızını tutsak kılıp" olarak yorumluyoruz. *bulun kıl-*, yazıtlarda "köle yapmak, tutsak etmek" anlamlı *küŋ kıl-* ve *kul kıl-* fiilleriyle aynı yapıyı sergiler. *küŋ* "kadın tutsak", *kul* "erkek tutsak" sözlerinin yanında her iki cinsi de kapsayan ve genel olarak "tutsak, köle" anlamı taşıyan *bulun* sözü, DLT ve KB'de sıklıkla belgelenir (DLT-Dizin; KB-İndeks). Sözcüğün türevleri için bkz. OTWF: 308, 418.

77. top(u)lu ünti (KÇ 19):

Cümlenin bütünü *köl i(ç) çor (a)nta k(e)sre k(a)rlukka y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä id(i)l (a)kın bin(i)p opl(a)yu t(ä)g(i)p s(a)nça ıd(ı)p top(u)lu ünti* biçiminde kayıtlanmıştır. Son iki sözcük, Clauson-Tryjarski tarafından *at uplu ünti* okunup ihtiyat kaydıyla "when his horse was brought down (?) he got up"

biçiminde anlamlandırılır. Clauson, *at ufulu ünti* "his horse was crushed (?); he got up" biçiminde okur ve çevirir. Orkun, Malov ve Aydarov *at opulu önti*; Hayashi-Ōsawa *at upulu önti*; Tekin ve Berta *topulu ünti*; Karcavbay *at uplu* biçiminde okur (Clauson-Tryjarski 1971: 29; ED: 10a; ETY: 138; Malov 1959: 28; Aydarov 1971: 337; Hayashi-Ōsawa 1999: 152; OTG: 225; Karcavbay 2003: 233; Berta 2004: 15).

Bu cümlede, 718 yılında Karluklarla savaşan Türk kuvvetlerinin başındaki *Tarduş şad*ın (Kafesoğlu 1995: 116), savaş sırasındaki eylemleri tasvir edilmektedir. *id(i)l (a)kın bin(i)p opl(a)yu t(ä)g(i)p s(a)nça ıd(ı)p* "İdil adlı kır atına binip boğa gibi hücum edip mızraklayıp" biçiminde anlaşılan bu zarf öbeği, *ün-* fiilini niteler. "çıkmak, tırmanmak; yükselmek, kalkmak" anlamlı *ün-* fiili, bu cümlede "(düşman saflarının) içinden çıkmak, sıyrılmak" olarak mecazlaşmış biçimde kullanılmıştır. Yüklemden hemen önceki 𐰴𐰇𐰛 zarf fiil ekli eylemin öznesi, cümledeki diğer zarf fiil ekli fiillerinki gibi (*bin-, opla-, täg-, sanç-*) Kül İç Çor'dur. Dolayısıyla Clauson-Tryjarski, Orkun, Malov, Aydarov ve Hayashi-Ōsawa'nın açıklamaları söz dizimini bozmaktadır. Bu nedenle, 𐰴𐰇𐰛 yazılışını Tekin ve Berta gibi biz de *topulu* biçiminde okuyor ve temel anlamı "delinmek" olan *topul-* fiilinin bu cümlede "(savaşta) safları yararak düşman güçlerinin arasına atılmak" üst anlamını taşıdığını kabul ediyoruz.

78. k(a)rluk y(ä)gr(ä)n r²ml²g² (a)rkasın sıyu urtı (KÇ 21):

İkinci sözcüğü Orkun *erimlig*; Malov ve Aydarov *ärimlig*; Hayashi-Osawa *ärmäläg*; Karcavbay *ermelig* okur. 𐰋𐰽𐰺𐰾 imlasıyla yazılan bu söz, ilk kez Clauson-Trjyarski'de, ihtiyat kaydıyla *ärmälig* okunup "hızlı koşan at" biçiminde anlamlandırılır. Bu okuma Tekin ve Berta tarafından benimsenir (ETY: 139; Malov 1959: 28; Aydarov 1971: 338; Clauson-Tryjarski 1971: 22; Hayashi-Ōsawa 1999: 151; OTG: 225; Karcavbay 2003: 233; Berta 2004: 16). Clauson, "hızlı at, tırıs giden at" anlamını vererek, Toharca *ramer/rmer* sözüyle eşkaynaklı olabileceğini belirtir (ED: 232a).

Kül İç Çor Yazıtı'ndaki bu cümle, Kül Tigin Yazıtı, Doğu Yüzü, 36. satırda kayıtlı şu cümleyle yapısal olarak örtüşmektedir: *b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ (a)k (a)dg(ı)r(ı)g udl(ı)kın sıyu urtı* (KT D 36) // *[k](a)rluk y(ä)gr(ä)n r²ml²g² (a)rkasın sıyu urtı* (KÇ 21).

Her iki cümle de *kavim adı + hayvan adı + (hayvan) organ adı + sıyu urtı* kuruluşundadır. Kül Tigin Yazıtı'ndaki *bayırku*nun yerini Kül İç Çor'da *karluk*; *ak adgır* "ak aygır"ın yerini *yägrän r²ml²g²* "kestane renkli (bir hayvan)"; *udlık* "uyluk"un yerini *arka* "sırt" sözleri almıştır. Dolayısıyla *r²ml²g²* sözünün bir at türünü karşılaması çok yüksek bir olasılıktır.

79. ül(ü)gi (a)nça (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç (KÇ 23):

ülüg sözü, Tonyukuk Yazıtı'nda "bölük, kısım" anlamında geçer: *(e)ki ül(ü)gi (a)tl(ı)g (ä)rti bir ül(ü)gi y(a)d(a)g (ä)rti* (4). Kül İç Çor Yazıtı'nda ise, mecazlaşmış anlamıyla "nasip, kısmet, kader, yazgı" karşılığında kullanılır. Bu cümleden sonra gelen *y(a)gıka y(a)lŋus opl(a)yu t(ä)gip op(u)lu kir(i)p özi kısga k(ä)rg(ä)k boltı* "düşmana yalnız (olarak) boğa gibi atılıp hamle yapıp saflar arasına girip hemen vefat etti" cümlesi *ül(ü)gi (a)nça (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç* cümlesini "kısmeti o kadarmış kuşkusuz" biçiminde anlamaya olanak tanır. Bu cümle, eski Türk kültüründe kader, kısmet inancının varlığını belgelemesi açısından önemlidir.

üle- fiilinden türeyen *ülüş* sözünün de Eski Türkçe belgelerde "yazgı, kader" anlamı taşıdığı bilinmektedir (OTWF: 268). *ülüg* için ayrıca bkz. ED: 142b; OTWF: 213.

80. kısga k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23):

Eski Türkçede *kısga* sözünün boyut ve ölçünün yanında zaman da bildiren bir niteleme adı olduğunu tanıklaması bakımından önemli bir ibaredir. Eski Türkçe belgelerde *uzun* sözünün zaman niteliği ve ilişkisini gösteren bir söz olarak kullanılmasına mukabil, *kısa*nın da zaman niteliğini gösterdiğini *Kutadgu Bilig*de yer alan bazı dizelerde görmekteyiz: ***yaşı kıska*** *isiz ökünçün karır* / ***uzun yaşlıg*** *edgü ökünçsüz yorır* (348); *kızıl til kılur* ***kısga yaşlıg*** *sini* (964).

81. oglı t(a)rduş y(a)bgu töl(i)s ç(a)d ol(u)rtı (Tes B 6):

Cümlede, Uygur kağanı Eletmiş Bilge'nin oğullarından birinin Tarduş *yabgu*su, diğerinin Tölis *şadı* olarak yönetimde yer aldıkları bildirilmektedir (Klyaştorny 1985: 153). Dolayısıyla, yüklemi oluşturan *olur-* fiili, burada "(*kagan, yabgu* veya *şad* olarak) hüküm sürmek, hükmetmek" anlamıyla kullanılmıştır.

çad sözü, Türkçede ş->ç- değişmesinin en erken örneklerinden birini sunmaktadır[54]. *Çad* biçimiyle, Taryat Yazıtı, Kuzey Yüzü, 3-4. satırlarda ve I. Bay Bulun (Ye-42) Yazıtı, 4. satırda da belgenir (TaryK: 181; Kormuşin 1997: 168).

Sözcük, Tonyukuk Yazıtı'nda bir kez 𐰴𐰍 iki kez 𐰴𐰏 biçiminde yazılmıştır. Buna karşılık Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında düzenli olarak

---

[54] Ön, iç ve son seste ş > ç değişmesinin örnekleri, DLT'de kayıtlıdır: *çöpik* > *şöpik* "meyve yenildikten sonra atılan şey, çer çöp"; *çu* / *çü* > *şu* / *şü* "emir ve nehiyde sona gelerek pekitme bildiren *çu* yerine kullanılan bir sözcük"; *kikşür-* > *kikçür-* "iki kişiyi birbirine kışkırtmak"; *kabış-* "bir araya gelmek, toplanmak" > *kavuş-*, buna karşılık *kapçak* "su kollarının kavuştuğu yer" vb. (DLT-Dizin). Türkçede, sözcük başı, içi ve sonundaki ş>ç değişmesi, tarihî Kıpçak Türkçesinden itibaren belirginleşir. *Tuhfetü'z-Zekiye*, *Kavaninü'l- Külliye* ve *Kitabü'l-İdrak*'ta bu değişmenin bir çok örneği bulunmaktadır. Bu değişme, çağdaş Kıpçak grubu içinde bir alt grup oluşturan Aral-Hazar grubu Kıpçak Türkçelerindeki sistemli ç > ş değişmesinin habercisi niteliğinde bir fonetik olaydır (Özyetgin 2001: 102-103).

𐰴𐰍 yazımı görülür. Ongin Yazıtı'nda 𐰴𐰃, Şine Usu Yazıtı'nda 𐰴𐰍 biçiminde yazılmıştır.

𐰍 harfi her zaman ş sesini karşılarken, 𐰍 harfinin art ünlülü sözlerde *s* sesini (s[1]) de karşıladığı yönünde, Tekin tarafından önemli görüşler sunulmuştur[55]. Ona göre, Eski Türk Runik yazısının fonetiktir ve *ş* sesinin yazımındaki farklılık, *ş/s* nöbetleşmesine veya diyalekt farkına delalet eder (Tekin 1966: 416).

Tes Yazıtı'ndaki *çad* yazımının diyalekt özelliğinden kaynaklandığı düşüncesindeyiz. Bu diyalektte, Türkçe kökenli olmayan *şad*, Türkçenin fonetiğine uygun biçimde Türkçeleşmiştir. Eski Türk yazıtlarında tonsuz sızıcı diş dudak ünsüzü *ş*'nin tonsuz patlayıcı ünsüz *ç*'ye değişmesi, söz başında *şad* sözcüğünde, söz ortasında *çigşi* sözcüğünde görülür. *çigşi* "bir unvan" (Ta K 1, 2) > *çigçi* (Tepsey III=Ye 113)[56] (Vasilyev 1983: 44). *çigşi* sözcüğündeki değişmede, söz başı ünsüzünün analojisi de olmakla birlikte, yazıtlardaki *ç*'li imlanın, Türkçe kökenli olmayan *şad* ve *çigşi*'nin Türkçeleştirildiği bir diyalektten kaynaklanması yüksek bir olasılıktır.

82. bök<ä> ul(u)g k(a)[g(a)n (ä)rm(i)ş (Tes K 1):

İlk sözcüğü Karcavbay ve Şinehüü *çik*; Klyaştornıy *b(ü)kü*, Ōsawa *bök ulug kagan*; Tekin *bök*, Berta *bökü* biçiminde okur (NineNotes: 316; Klyaştornıy 1985: 152; Berta 2004: 234; Ōsawa 1999a: 159).

Tekin bu sözcüğün okuma ve anlamlandırılmasında üç olasılık üzerinde durur ve kendisi bunlardan ilkini benimser: 1. *bök* "yüksek, yüce"; 2. *bük* "kesinlikle, muhakkak" 3. *böke*.

Bu sözü, *bitigci*nin son ünlüyü yazmayı unutmuş olabileceğini öngörerek, *bök<ä>* okuyor ve erken dönemde Moğolcaya *bökö* biçiminde geçtiği Haenisch tarafından belirlenen "güçlü adam; savaşçı" anlamlı *bökä* ile ilişkilendiriyoruz (*böke* için bkz.. ED: 324b; TMEN 803; Tenişev 1997: 180; ESTY 1978: 213).

---

[55] Malov, *ş* sesinin Orhon Türkçesinde edebi dildeki varlığına karşın, halk dilinde yalnız *s* işitildiğine dair bir teori geliştirmiştir. Tekin, bu teoriye katılarak, moden Türk lehçelerindeki (Yakut, Sagay, Beltir, Koybal, Hakas, Kazak, Sarı Uygur) *ş* > *s* değişmesinin çok daha eski tarihlerde gerçekleştiğini düşünür. Ona göre, Kazakçadaki *ş* > *s* değişmesi, *ç* > *ş* değişmesinden önce gerçekleşmiştir. Aksi halde, bu dilde *ş* bulunmazdı. Altay diyalektlerinden Hakasçadaki *kizi* "kişi" sözü, *kişi*den önce *kisi*ye gider: *kişi* > *kisi* > *kizi*. Bu da, *ş* > *s* değişmesinin bir hayli eski olduğunu gösterir (Tekin 1966: 416)

[56] *ul(u)g* ***çigşi*** *(a)k(ı)nçu (a)lp b(i)lgä* ***çigşi*** (Ta K 1); *turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk* $b^2g^2zk^2r^2$ ***çigşi*** *bıla b(a)ga t(a)rk(a)n* (Ta K 2); *çigçi* (Tepsey III).

83. boz ok b(a)şın (a)k(ı)za uç(u)z kölkä (a)tl(ı)g(ı)n tökä b(a)rm(ı)ş (Tes K 3):

Cümleyi Klyaştornıy, *buzuk başın kıza uçuz kül eki atlıgın tüke barmış;* Berta, *buzuk başın akıza uçuz kölke atlıgın töke barmış* biçiminde okur (Klyaştornıy 1985: 152; Berta 2004: 235).

Tekin, NineNotes'da, Klyaştornıy'ın okuma ve anlamlandırmasındaki ("Buzuk halkı liderlerinin kışkırtmalarıyla isyan edip Küçük kül ve iki seçkin kişinin kışkırtmaları yüzünden yok olmuş") gramatik ve yazımla ilişkili yanlışlıklara değinir. Tekin, *boz ok başın* ibaresinde yükleme hali bulunduğu için, bağlandığı fiilin geçişli olması gerektiğini belirterek 𐰀𐰴𐰇 yazımını *(a)k(ı)za* okur. Böylece, cümleyi, "Bozok liderini hücum ettirip (o/onlar) (düşmanın) atlısını Uçuz Gölüne dökmüş" biçiminde anlamlandırır (NineNotes: 316). Ōsawa da, Tekin'in bu görüşünü benimser (1999a: 160).

Erdal'a göre ise, *-(X)z-* bitişli fiillere */A/* vokal gerundiumu eklenemeyeceği için, Tekin'in yorumu imkansızdır. Erdal, burada "atı bağlamak" anlamlı *kaz-* fiilinin olabileceğini söylese de, ibareyle ilgili herhangi bir okuma girişiminde bulunmaz (OTWF: 360).

Bu cümle, Taryat Yazıtı, Doğu Yüzü, 2. satırla örtüşmektedir: k¹za b¹r¹ms² wç.....k²e t¹l¹g¹n¹ t²wke b¹r¹ms² = *(a)k(ı)za b(a)rm(ı)ş uçl(u)z köllkä atl(ı)g(ı)n tökä b(a)rm(ı)ş.*

Geçişsiz bir eylem kökü olan *(a)k-* "akmak"'ın, geçişli dengi *ak-*, "bir kimseyi veya bir şeyi yağmalamak, basmak" anlamıyla *Mukaddimetü'l-edeb*'in Şuster ve Paris nüshalarında saptanmıştır (Yüce 1996: 252). Kök fiildeki bu mecazlaşma, muhtemelen KT K 8 ve T 35'te geçen *(a)k(ı)t-* "akın ettirmek"[57] fiilinin ve *akın, akıncı* gibi sözcüklerin de anlamsal kaynağını oluşturmuştur.

Cümleyi, *boz ok b(a)şın (a)k(ı)za uç(u)z kölkä (a)tl(ı)g(ı)n tökä b(a)rm(ı)ş* "Boz Ok (kavminin) liderini bastırırarak Uçuz Köl'e atlı halde (göle) dökmüş." biçiminde açıklıyoruz. Dolayısıyla, *akız-* fiiline "akıtmak" değil "bastırmak" anlamını veriyor ve *atlıgın* sözündeki *-n*'yi araç durumu eki olarak benimsiyoruz.

84. [... öŋ]re t(a)bg(a)çka b(a)zl(a)nm(ı)ş (Tes K 5):

Cümlenin yüklemi Klyaştornıy tarafından *kız(a) s(ı)nm(ı)ş* olarak okunmuş ve "önce Çin'e isyan etmişler, sonra yok olmuşlar" biçiminde anlamlandırılmıştır (1985:152-153). Karcavbay, Şinehüü, Tekin ve Berta'da, cümlenin yüklemi *b(a)zl(a)nm(ı)ş* "boyun eğmiş" olarak okunur (Karcavbay 1978: 119; NineNotes: 318; Berta 2004: 235).

Tekin tarafından da ifade edildiği gibi, *bazlan-*, ilk kez Eski Türkçe bir metinde geçmektedir. Buna karşın sözcüğün kökü *baz*, yazıtlarda bir çok defa

[57] kül t(i)g(i)n (ä)b(i)g b(a)şl(a)yu *(a)kıt(tı)m(ı)z* : (KT K 8); tün *(a)k(ı)td(ı)m(ı)z* (T 35).

belgelenir. *baz kul-* "itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek" birleşik fiilinde ve *baz kagan* "Tokuz Oguzların kağanı, bağımlı, vasal kağan" unvan grubunda geçen sözcük, *ba-* "bağlamak" fiilinden türemiştir (OTWF: 325). Bu fiilden türeyeyen bir başka politik kavram adı Yenisey yazıtlarında kayıtlanan *bag* "bağlı; birleşik, konfedere, müttehit" sözüdür: Uyuk Tarlak (Ye-1), 2. satır: *atım el togan tutuk bän täŋri elimkä älçisi ärtim altı bag bodunka bägi ärtim* "Adım El Togan Tutuk. Ben Tanrı ülkem için elçi idim, altı boyla müttefik halk(ım)a bey idim."[58] (Kormuşin 1997: 161); II. Bay Bulun (Ye-49): *altı bag bodunım küçlügin üçün arkkış äldäm taşın bunta tikti*[59] "Altı birleşik boyum güçlü olduğu için (bu) övgü ve erdem taşını buraya diktiler." (Tekin 2000a: 82).

Eski Türk kağanlık yazıtlarında politik kavramları karşılayan çok sayıda ad ve fiil bulunmaktadır. *bazlan-* dışında *iç(i)k-, içg(i)n-, kir-, kör-, yük(ü)n-* fiilleri de "itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek" anlamında kullanılmıştır. Bunlardan bir kısmı, "iltica etmek, sığınmak" anlamlarını da taşımaktadır.

85. (a)nç(ı)p (Tes D 3; Tes K 2; ŞU D 7, 8; ŞU B 1, 4):

Tes ve Şine Usu yazıtlarında geçen ve tarz bildiren bu zarfın Manihaist, Budist ve Hıristiyan kaynaklarda *ınçıp* biçimi de bulunmaktadır (ED: 173b; Erdal 2004: 206).

Bu ögenin kuruluşunu, Clauson *ança ärip* yapısının büzülmesine bağlar. Hamilton da *ınçıp* biçiminin *inçä ärip* biçiminden gelişmiş olabileceğini belirtir. Erdal ise, *ança* tarz zarfına *–p* zarf fiil ekinin gelmesiyle oluştuğunu düşünür. Erdal, *ançıp* ve *ınçıp*ın melez bir özellik sergilediğini belirterek, Türkmencedeki *şäydip* zarfına benzer bir yapı sergilediğini ifade eder (ED: 173b; Hamilton 1998: 148; Erdal 2004: 201, 327).

86. b(ä)lgüs(i)n bit(i)gin bu urdı bu y(a)r(a)tdı (Tes G 3):

Cümlede *bu* gösterme sıfatı, *yarat-* fiiline eksiz yükleme durumuyla bağlanmıştır. Dolayısıyla Klyaştornıy'ın "... made this sign of his and and this writing of his carved and created" (1985: 154) ve Ōsawa'nın "He inscribed this sign of him and erected this inscription of him." biçimindeki çevirilerinde (1999a: 160-161) *b(ä)lgüs(i)n* ve *bit(i)gin* sözleri için gördükleri *–n*, yükleme durumu değil, araç durumu ekidir.

Bu cümle "*belgü*süyle (ve) *bitig*iyle bu(nu) yazdı (ve) biçimlendirdi." biçiminde anlaşılmalıdır. İşaret sıfatlarının, dolayısıyla zamirlerin belirtisiz

---

[58] Anlamlandırmayı biz yaptık.

[59] Barutcu Özönder, bu cümleyi *(a)ltı b(a)g bod(u)n(ı)m küçl(ü)g (ü)ç(ü)n ırk (a)çu (ä)ld(ä)m (t)aş(i)n b(a)ŋa t(i)kti* (veya) *t(i)k(it)ti* "Altı Bağ Bodunum güçlü olduğu için huzurlu bir hayat dileyerek *eldem* taşını benim için dikti" olarak okur ve anlamlandırır (2006: 116).

nesne durumuna girememeleri modern Türkçeye ait bir özelliktir. Yazıtlar döneminde bu tarz görevli ögelerin belirtisiz nesne durumunda çekimlendiğini gösteren bir başka örnek de Taryat Yazıtı'nda kayıtlıdır: *t(i)g(i)t(i)m(i)n bu bit(i)dükdä* "prenslerimle birlikte bunu yazdığımızda" (Ta K 2). Taryat Yazıtı'nda geçen iki cümlede *yarat-* fiilinin nesnesi durumundaki *bu* zamirinin yükleme durumu eki almış örneklerine de rastlamaktayız: *bunı y(a)r(a)t(ı)gma [b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n* (K 5); *bunı y(a)r(a)t(ı)gma bökä tut(a)m* (Taş Kaplumbağa Yazıt).

Böylece *bu+nı* → *ur-/yarat-/biti-* ve *bu* → *ur-/yarat-/biti-* biçimli iki kuruluşun yazıtlar dönemi Türkçesinde mümkün olduğu anlaşılmaktadır (Krş. Erdal 2004: 363).

87. uygur yir(i)ntä y(a)gl(a)k(a)r k(a)nta k(ä)l[t(i)m] (S 1):

y(a)gl(a)k(a)r k(a)n özel adından sonra noktalama işareti (:) bulunduğu için, işaretten sonraki *t¹a* yazımını Ramstedt, Orkun, Malov ve Berta *(a)t(a)* biçiminde okur ve bunu *Yaglakar Kan Ata* özel adı sayar (ZweiUig: 4-5; ETY: 156-157; Malov 1951: 76-77; Berta 2004: 320).

Bazin, farklı bir görüş ileri sürerek, *y(a)gl(a)k(a)r k(a)n (a)t(a)* okuduğu ibaredeki *(a)ta* ögesini *(a)t-* fiilinin zarf fiil biçimi sayar ve bu söz öbeğini "Yaglakar Kan'ı atarak, sürerek" olarak yorumlar (1991: 96-97). İbareyle ilgili Zuev'in ileri sürdüğü okuma ise *y(a)gl(a)k(a)r k(a)nta* "Yaglakar Kan'dan" biçimindedir (1958: 134). Sertkaya, eklerin (:) ile ayrılabildikleri yazım biçimlerinin bulunduğunu belirterek, bu okuma ve anlamlandırmayı benimser (2001: 309).

Burada adına yazıt dikilen Kırgız beyinin öncelikli üst kimliğinin (*boy* kimliği) *Kırgız*, alt kimliklerinin ise *buyla kutlug yargan* ve *kutlug baga tarkan öge buyrukı* olduğu anlaşılmaktadır. Bu kişi, *boy* üst kimliğini belirttikten sonra, sırasıyla *yargan*lık ve *buyruk*luk görevlerini yürüttüğünü açıklamaktadır. Kişi, Kırgız olarak dünyaya gelmiş, "yüksek mahkeme üyeliği" (=*yargan*) yapmış ve "kumandanlık" veya "bakanlık"a (=*buyruk*) kadar yükselmiştir. Bu ad/unvanlar, adına yazıt dikilen kişinin üst düzey bir "eski Kırgız devlet adamı" olduğunu belirginleştirmektedir.

Bu bey, *Kutlug Baga Tarkan Öge* adlı/unvanlı bir kimsenin *buyruk*udur. Bu bilgi, adına yazıt dikilen Kırgız beyinden daha üst rütbede *Kutlug Baga Tarkan Öge*yi belirtmesinin yanı sıra, onun 745-780 arasında hüküm sürmüş üç kağandan biri olan *Yaglakar Kan* olamayacağının da kanıtını sunar. Dolayısıyla, Ramstedt, Orkun, Malov ve Berta'nın "Uygur yerinden (ben) Yaglakar Kan Ata geldim" yorumu hükümsüz kalır[60].

---

[60] Bu yeni okuma ve anlamlandırma, Suci Yazıtı'nın tarihini de değiştirir. Bazin'in IX. yüzyıl ortasına veya ikinci yarısına ait bir yazıt olduğu tezi, 780'i geçmemek üzere VIII. yüzyılın ikinci yarısına ait olarak değişir (Sertkaya 2001: 309).

Bu cümlede dikkati çeken bir başka söz öbeği *uygur yiri*dir. Eski Türk çağına ait sözlüklerde *yer/yir* sözcüğünün "yer; toprak; ülke memleket" anlamları belirlenmiş olsa da, bu anlamların ayırdına dair herhangi bir detaya değinilmemiştir. Yazıtlardaki bir çok cümle, *yir* sözcüğünün bir toponimi veya etnonimi izlediği durumlarda "ülke, memleket, yurt" karşılığında kullanıldığını tanıklamaktadır.

Suci 1'deki *uygur yiri* dışında *y(e)r b(a)y(ı)rku yiri, kırk(ı)z yiri, türk sir bod(u)n y(e)ri, öt(ü)k(ä)n y(e)r, (a)z yir* gibi örnekler, sözcüğün mecazlaşarak "ülke, yurt" anlamında kullanıldığını gösterir. Türkiye Türkçesinde de *yer*, aynı mecaz içerikle kullanım alanındadır. Özellikle *yer yurt* koşma sözünde (*hendiadyoin*) *yer*in "yurt, ülke memleket" anlamı belirgindir[61].

il tuts(ı)k yir, bu yirdä ol(u)r(u)p, b(a)rduk yir, yir s(a)yu b(a)rm(ı)ş gibi ibarelerde, *yer* birincil anlamıyla ("yer, toprak, arazi") kullanılırken, *teŋri* ile birlikte kullanıldığı cümlelerde, kutsallığa bürünmekte, kimi Altay kavimlerinde[62] uğruna kurbanlar verilen bir *teŋrisel*liğe hâiz olmaktadır. *Yer* ve *kök (teŋri)*, eski Türk inanışında birbirini tamamlayan iki kutsal bütündür ve İran inanışlarındaki gibi sürekli ve sonu gelmeyen bir çatışma durumunda değillerdir (Ögel 1993: 313). Etkinliklerini çoğu kez bir arada gerçekleştirirler. *kök teŋri* ve *yagız yer* aynı zamanda kılınmıştır, yukarıdaki *teŋri* ve aşağıdaki *yer* birlikte *yarlıkadığı için öz, kut, küç* ve *ülüg* sahibi olan kağan, Türk bodunu dört bir yana kondurabilmiştir.

Oğuz kavmi, önceleri Köktürklerle etnik bir bütünlük oluşturduğu halde *täŋri* ve *yer*in *bulgak*lığı yüzünden, Köktürk karşıtı bir konuma gelmiştir (KT K 4). Bu cümlede *bulgak* sözcüğü, *täŋri* ve *yer*in satatüsünün karışması veya karıştırılması karşılığında kullanılmış olabileceği kadar, *gök* ve *yer* tanrılarının kendi aralarındaki bir çarpışmayı da belirtiyor olabilir. Radloff, *Proben I*'de kayıtlı *Kara Atlı Han* adlı bir Altay masalındaki "tam bu sırada yerle gök sanki birden birbirine çarpmıştı" cümlesi, bu çarpışma/çatışmanın teŋrici inanışta var olduğunu belgelemektedir (Ögel 1993: 313). Bu nedenle çalışmamızda *t(ä)ŋri yir bulg(a)kın üçün; üzä t(ä)ŋri (a)s[ra] y(e)r y(a)rl(ı)k(a)duk üç[(ü)n]; üzä t(ä)ŋri b(a)sm(a)s(a)r (a)sra yir t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r; t(ä)ŋri y(e)r (a)yu birti; üzä [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n* ibarelerinde geçen *yer* sözünü "yer Tanrısı" olarak anlamlandırdık.

88. b(a)y b(a)r (ä)rt(i)m (S 5):

bay ve *bar*ın bu cümlede koşma (*hendiadyoin*) oluşturdukları Ramstedt, Orkun, Malov, Aydarov Clauson, Sertkaya ve Berta tarafından belirtilmiştir

---

[1] *yer sub* koşma sözüyle (*hendiadyoin*) ilişkili geniş bilgi için bkz. Barutcu Özönder 1998.

[2] Proto Moğol kavimlerinden Kıtanların kurban törenlerinde yere ve göğe erkek kurbanlar vermeleri hakkında bkz. Ögel 1993: 550.

(ZweiUig: 5; ETY: 156; Malov 1951: 77; Aydarov 1971: 354; ED: 353ab; Sertkaya 2001: 311; Berta 2004: 322). Bununla birlikte, metin sözlüklerinde *bar* sözünün "varlıklı, zengin" anlamı kayıtlanmamıştır[63]. *barın, bay* ile birlikte Suci Yazıtı'nda koşma söz olarak "zengin, varlıklı" anlamıyla kullanılışına koşut olarak, *yok* sözü, *çıgań* ile Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında koşma söz biçiminde geçmektedir: *k(a)g(a)n ol(u)r(u)p* ***yok çıg(a)ń*** *bod(u)n(u)g kop kubr(a)tdım* (KT G 9-10; BK K 7). Dolayısıyla Eski Türkçede *yok* ve *bar* sözlerinin ikinci anlamları, sırasıyla "yoksul" ve "varlıklı" olarak belirtilmelidir. Modern Türkiye Türkçesinde "yoksul" anlamlı *yok yoksul* söz öbeğinin varlığı, bu fikri destekler.

89. (a)g(ı)l(ı)m on yılk(ı)m s(a)ns(ı)z (ä)rti (S 5):

Bu cümledeki *yılkı*, eski çağ Türk dilinde, yalnızca "at sürüsü"nü değil, "sığır, deve, domuz ve koyun vb. sürüsü"nü de içeren çiftlik hayvanlarının tamamını karşılamaktadır (ED: 925b, 926a). *yılkı* sözünün geçtiği diğer yazıtlardaki cümlelerden de bu genel anlam çıkarılabilir:

og(ı)lın yu[t(u)z]ın yılkısın b(a)r(ı)mın (a)nta (a)lt(ı)m "Çocuklarını, karılarını, hayvan sürülerini, mal mülklerini orada (o zaman) ele geçirdim (ganimet aldım)." (BK D 24); *ol yılkıg (a)l(ı)p ig(i)t(ti)m* "o hayvan sürülerini alıp besledim." (BK D 38); *yılkısın b(a)r(ı)mın kızın kod(u)zın k(ä)l(ü)rt(ü)m* "Hayvan sürülerini, mal mülkünü, kızını, karısını getirdim." (ŞU D 3) vd.

90. (ä)bl(ä)d(i)m b(a)gl(a)d(ı)m (S 6):

İkinci sözcük Ramstedt, Orkun ve Malov yayınlarında Wg¹l¹mn² biçimindedir. Ramstedt ve Tekin'de *oglumin*, Orkun, Malov ve Aydarov'da *oglumın* olarak yazıçevrimi yapılır (ZweiUig: 5; ETY: 156-157; Malov 1951: 77, Aydarov 1971: 354; OTG: 230). Bu sözcük ilk kez Grønbech tarafından *[b(a)]gl(a)[d(ı)m]* olarak düzeltilir. Grønbech'in okuyuşu, Clauson ve Berta tarafından benimsenir (ED: 314b; Berta 2004: 320). Clauson, Suci Yazıtı'ndaki *bağla-* "bağlamak" fiiline, cümle bağlamında "(başka bir boya, kabileye) kız vermek" karşılığını verir (Krş. OTWF: 432).

bagla- fiilinin eski Türklerde evlilik töreni ritüelleriyle ilişkisi Çin kroniklerinde yansıma bulmaktadır. Çin yıllıklarında kayıtlanan Çin'in kuzey komşuları hakkındaki bilgiler bu konuda bazı ipuçları vermektedir. Yıllıklarda Bay-Ci kavminin düğün törenleriyle ilgili "Kadınların saçları uzun örgülüdür. Düğünden sonra ikiye ayırarak başlarına sararlar." kaydı bulunmaktadır. Hiung-nuların doğusunda konumlanan Vu-huanların evlilik gelenekleri ise "Kadınlar evlendikten sonra uzun saç bırakırlar ve düğümlerle yukarıya bağlarlar." biçiminde betimlenir (Eberhard 1996: 14; 48).

---

[63] Tenişev, her iki sözcüğü de "zenginlik" kavram alanına dahil eder (1997: 332).

Eski Altay kavimlerinin düğün törenleriyle ilişkili olduğu anlaşılan saç örgülerini bağlama geleneği, *bagla-* fiilinin anlam dünyasını belirleyen etkenlerden biri olabilir. Nitekim Şor Türkçesindeki *tuluŋ* sözcüğü "evli kadınlara mahsus saç örgüsü"; Altay Türkçesinde *tuluŋdu kalıt* söz öbeği "evli kadın" anlamına gelmektedir (Sağol 2005: 672).

Başlangıçta düğünle birlikte gerçekleştirilen bu hareketin adı zamanla "birine veya bir şeye bağlamak, intisap ettirmek" ve nihayet "nişanlamak; evlendirmek" üst anlamını kazanmıştır. Bu noktada Türkiye Türkçesi diyalektlerindeki *yağlık bağla-* "nişanlamak", *başı bağlan-* "nişanlanmak, evlendirilmek", Türkmencedeki *başını bog-* "gelin etmek, evermek"; Yeni Uygurcadaki *beşi başlaglik kız* "sözlü kız", Kazakçadaki *bası baylı* "evli kadın" verileri (Sağol 2005: 672), bu görüşe dayanak oluşturmaktadır.

Evlilik geleneğiyle ilişkili temel eylemlerin "bağ oluşturma, bağlama" bilgisinden kaynaklandığını *tügün* "düğün" (<*tüg-* "bağlamak, düğüm yapmak") sözcüğü de açıkça göstermektedir.

91. m(a)r(ı)ma yüz(ä)r torug b[er]t(i)m (S 7)

Thomsen'in Ramstedt'e gönderdiği bir mektupta ilk sözcüğün Manihaist ve Nasturi kaynaklarda "öğretmen, usta" anlamıyla geçen *mar* olabileceği belirtilmiş ve ilk kez Ramstedt tarafından *mar* biçiminde okunmuştur (ZweiUig: 7). Bu okuma ve anlam Orkun, Malov, Aydarov, Clauson, Tekin ve Berta tarafından da benimsenmiştir. Clauson, sözcüğün Süryanice bir alıntı olduğunu belirtmiştir (ZweiUig: 4; ETY: 156-157; Malov 1951: 77; Aydarov 1971: 354; ED: 772a; OTG: 230; Berta 2004: 321-322). Sözcük, Sertkaya tarafından *(a)m(ı)r(ı)ma* biçiminde okunup "hayattayken" olarak anlamlandırılır (2001: 311)

Cümlenin bütünü alan uzmanları tarafından şöyle okunup yorumlanmıştır: Ramstedt *marıma yüz är turug b...tim* "Meinem Lehrer gab ich ohne hundert Leute und einen Wohnplatz"; Orkun *marıma yüz är torug b[er]tim* "üstadıma yüz er (ve bir mesken) verdim"; Malov *marıma yüz är turug b(ir)tim* "Moemu nastavniku ya da(l) sto mujey i mestojitel'stvo (stoyanku)"; Aydarov *marıma yüz er turug birtim* "Svoemu uçitelyu ya dal sto çelovek i stoyanku"; Clauson *marıma yüzär torug [ber]tim* "I gave my teachers a hundred bay horses each"; Berta *marıma yüzär torug b[er]tim* "Tanító[i]mnak száz-száz, fakó lovat adtam"; Sertkaya *(a)m(ı)r(ı)ma yüz(e)r torug birt(i)m* "Hayattayken onlara yüzer doru (at) verdim" (ZweiUig: 4; ETY: 156-157; Malov 1951: 77; Aydarov 1971: 354 ; ED: 538a; Sertkaya 2001: 311; Berta 2004: 322).

mar sözünün "usta, öğretmen" anlamının temelinde Manihaist öğreti olmalıdır. Bu inanç sistemini, Bögü Kağan'la birlikte 762 yılında benimseyen Uygur Türkleri arasındaki Manihaist *mar*lar, belki de Hıristiyan *misyoner*lere, müslüman *dervi*şlere ve *şeyh*lere koşut bir *ruhani görev* yürütmekte ve bu inancın doktrinlerini öğretmekteydi. Bu söz, Eski Uygur metinlerinde geçen *Mar Amu*

"Mani'nin öğrencilerinden biri" (Caferoğlu 1993: 86) özel adının genelleşmesiyle ortaya çıkmış olabilir.

marıma yüz är turug b(ir)tim biçiminde önerilen okumalarda *är* sözünün sayı adıyla nitelenmesine karşın *turug*un sayı adıyla nitelenmemesi sorunu vardır. Eğer burada *turug* "konut" sözcüğü söz konusu olsaydı, sözcüğün ya sayı adıyla nitelenmesi ya da yükleme durumuyla çekimlenmesi gerekirdi. Bu nedenle t¹Wr¹Wg¹ sözünün kendisinden önceki sözle sıfat tamlaması oluşturduğu düşüncesi daha ağır basmaktadır. Dolayısıyla, Clauson ve Berta'nın okuyuş ve yorumunu benimseyerek, "usta(ları)ma (veya öğretmenlerime) yüzer doru (at) verdim" biçiminde açıklıyoruz.

Üleştirme sayı adları, Budist Uygur yazmalarında sıklıkla karşımıza çıkar: *ol lınxwa sayu birer agulug yılan bar; onar erke; birer birer tü sayu kaç kata taluyka kirip beşer yüzerini barıp* vs. (ED: 368a; 188b; 988ab).

torug "doru" renk adının eksiltim yoluyla kısalarak "doru at"ı karşılayabileceğini *ak* ve *yagız* sözlerinin de aynı yolla kısalıp "ak renkli at, kır at" anlamı taşıması destekleyebilir: *(a)lp ş(a)lçı (a)kın bin(i)p* (KT K 2; 2-3; 3-4); *(a)zın(a)n (a)k(ı)g bin(i)p* (KT K 5); *id(i)l (a)kın bin(i)p* (KÇ 19); *(a)z y(a)g(ı)zın bin(i)p* (KT K 5). Buradaki sorun, *torug* "doru" sözünün geçtiği tek yer olan Kül Tigin Yazıtı'nda sözcüğün ikinci hece ünlüsünün yazılmamasıdır: *üç(ü)nç y(e)g(ä)n sil(i)g b(ä)g(i)ŋ k(ä)d(i)ml(i)g tor(u)g (a)t bin(i)p t(ä)gdi* (KT D 33). Bununla birlikte, yazıtlarda standart bir imlanın olmadığını, aynı sözcüğün farklı biçimde yazılışlarının olduğunu da bilmekteyiz: *üçün/üç(ü)n; süŋüg/ süŋ(ü)g, ülüg/ül(ü)g* vb.

92. üç tugl(u)g türk bod(u)n (ŞU K 8; Ta D 7):

Şine Usu ve Taryat yazıtlarında geçen bu ibarenin Türk boylarından biri olduğu tezi, Gömeç tarafından ileri sürülmüştür. Ramstedt, Tekin ve Berta ilk iki sözcüğü "üç tuğlu/bayraklı" olarak anlar, dolayısıyla *Türk bodun* söz öbeğinin niteleyicisi sayarlar. Ögel, *üç tuglug türk bodun*la, boyun unvanlandırıldığını belirtir (Gömeç 1999: 441.d.n.; ZweiUig: 15, 36; TaryK: 182; Berta 2004: 302, 314; Ögel 1991a: 172).

Buradaki *üç tuglug* ibaresinin, *türk bodun*un niteleyicisi olduğu açıktır. Şine Usu ve Taryat yazıtlarındaki *Türk bodun* Köktürklerdir. *Türk bodun*, II. Köktürk Kağanlığı'nın devlet örgütlenmesi ortadan kalktıktan sonra (744), onlardan geride kalanları tanımlamak üzere de kullanılmıştır.

Bu noktada, Şine Usu Yazıtı'nın Kuzey Yüzü'deki, *Türk Bodun* ve Uygurlar arasındaki mücadelelerin anlatıldığı cümleleri yeniden okumak yararlı olabilir: *k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)n [...] ozm(ı)ş tig(i)n k(a)n bolm(ı)ş koń yılka yorıd(ı)m (e)kinti süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki (a)y (a)ltı y(a)ŋıka t[okıd(ı)m] k(a)tunın (a)nta (a)lt(ı)m türk bod(u)n (a)nta ıŋ(a)ru yok boltı* (K 9-10).

Bu tarih kayıtları, Taryat Yazıtı, Doğu Yüzü, 6-9 satırlardaki cümlelerle büyük ölçüde örtüşmektedir: *ozm(ı)ş t(ä)g(i)n ud(a)rg(a)nta yorıyur t(e)di [k(a)ra kum (a)şın(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (a)nta tokt(a)rt(ı)m k(a)n[(ı)n (a)lt(ı)m] (a)nta yok boltı türk bod(u)n(u)g (a)nta (i)çg(ä)rt(i)m (a)nta y(a)na [...] t(a)k(ı) [oz]m(ı)ş [tig(i)n k(a)n] boltı* (Ta D 6-10).

Ozmış, II. Köktürk Kağanlığı'nın, 742'de atanmış sondan bir önceki kağanıdır (Gömeç 1999: 80). Ötüken Uygur Kağanlığı'nın kurulma sürecinde, Kül Bilge Kağan, oğlu Moyun Çor'u, Köktürk *tigini* Ozmış'ın üzerine göndermiş ve bu iki Türk kavmi, Kügür'de Kömür dağda, Yar ırmağı kıyılarında savaşmıştır. Savaş neticesinde (Kök)türkler bozguna uğratılmıştır.

Ozmış'ın kağan olarak tahta çıkmasından sonra, Moyun Çor, Koyun yılında (743), Köktürkler üzerine yeniden yürümüş ve Maymun yılında (744), Köktürk ordusunu bozguna uğratarak kağan ve *katun*u tutsak almıştır. Bu, Şine Usu Yazıtı'na göre Köktürklerin sonu olmuştur. Ancak Taryat Yazıtı, Güney Yüzü, 2-3. satırlardan, Uygurların Köktürkler ve onlara sadık bazı kuvvetlerle (Oğuzların İğdir boyu gibi) bir süre daha savaşmak zorunda kaldıklarını öğrenmekteyiz (TaryK: 175).

Bu tarih verilerinin yanı sıra, *tug* sözünü de, filolojik açıdan[64] yeniden değerlendirmek gerekmektedir. Öncelikle, bu sözün boy adlarının oluşumunda

---

[64] *Tug*, eski Türk çağında kağanlık simgesi sayılan bir sancak türüdür (ED: 464a). *Pei-wen yün fu* adlı klasik Çince sözlükte *tuğ* şu anlamlarla kayıtlıdır: "Uçlarına kuş tüyleri veya öküz kuyruğu asılmış küçük bayrak; ordunun ortasında giden, siyah ipekten yapılmış küçük bir bayrak; tüyle kaplanmış, yazıtlı küçük bayrak (M.S. 523); yelpaze; arabanın soluna bağlanan ve böylece her yerden görülen tüylü bayrak; Tibet öküzünün kuyruğu; bir ağırlık birimi (M.S. 133-192); (askeri işaret olarak) sülün kuyruğu; tuğlu bayraklar; rüzgar tuğu; kurban tuğu; tuğla sevk ve idare; dişi cennet kuşunun tüyü; zırh tuğu; tuğlu Çin valisi; ordunun en önündeki komutan tarafından taşınan bayrak" (Ögel 1991: 319'dan). Türk dili ve kültüründe, sonradan "sancak" anlamını kazanacak *tug*, Proto Türk kabilelerinden kabul edilen Çuların ayinlerinde, tanrıları eğlendirmek amacıyla destan temsili dans gösterileri yapan oyuncuların ellerindeki kalkan veya balta eşliğindeki *yak* (*kotuz* "yabani sığır") kuyruğuyla ya da tüyler ve renkli şeritlerle süslü direklerin adıydı. (Esin 2001: 96, 122, 123). Buna göre, eski Türk inanç sisteminde tuğ, bir tören veya tapınma aletidir. Kamların tuğu, bir âsâ veya sopa üzerine bağlanmış at kıllarından oluşurdu. Bu sopa, aynı zamanda "kamlık rütbesi" idi. Ayrıca, kam ilahileri ve dualarında ruhlar da kişileştirilerek "tuğ sahibi" sayılırlardı. Eski Türk kültüründe büyüklüğün simgesi "tuğ sahibi" olma idi (Ögel 1991: 117). Sonraları kağanlık simgesi haline gelen tuğ, tepesine yalnızca kotuz ya da at kuyruğu asılmış çıplak bir gönderden ibaret olmamıştır. Tuğlara, Türklerce *töz* kabul edilen hayvan motifleri işlenmiş kumaşlar da eklenmiştir. Çin yıllıklarında "Türkler tuğlarının tepesine altın bir kurt başı kondururlar. Hassa birliklerine Çince "kurt" anlamına gelen *fu-li* (böri=kurt) denir. Böylece, dişi kurtttan türeyiş inancı korunuyordu" cümleleri kayıtlıdır (Chavannes 2007: 282). Kaşgarlı Mahmut, tuğların turuncu ve al renkli kumaşlardan yapıldığını, bunun uğur sayıldığını kaydeder. Cengiz Han'dan sonra tuğların başında şahin motifi görülür. Uygur kağanlarının tahta çıkışında kurt başlı tuğ dikilir ve selamlanırdı. Köktürk Devleti yıkıldıktan sonra Çin

görev almağını belirtmek gerek. Bu söz, ancak çeşitli sayı adlarıyla nitelenmek suretiyle (bir tuğlu, iki tuğlu, üç tuğlu, altı tuğlu, yedi tuğlu, dokuz tuğlu gibi)65, hükümdarlık gücünün çeşitli derecelerini belirler (Esin 2004: 284; Ögel 1991a: 126-127).

Kaşgarlı Mahmut, *tug* sözünü "hakan yanında çalınan kös ve davul, nöbet davulu; tuğ, bayrak, sancak" anlamıyla kaydeder. *Tokuz tuglug han* "dokuz tuğlu han" açıklamasında, "Her ne kadar vilayeti çok, payesi yüksek olursa olsun tuğ dokuzdan fazla olamaz. Çünkü dokuz sayısıyla uğurlanırlar. Bu tuğlar, turuncu renkte ipekten veya kumaştan yapılır. Bunu da uğur sayarlar." bilgisini verir (DLT-III; DLT IV). Dokuz sayısı, Türk kozmolojisinde, gezegenlerin ve bunların gökteki *ordu*larının simgesidir (Esin 2004: 75). Uzunçarşılı da, eski Türk kağanlarının dokuz tuğu, Osmanlı sultanlarının yedi tuğu, sadrazamların ise daha az sayıda tuğu olduğunu belirtir (Ögel 1991a: 172).

Şine Usu Yazıtı'nda ordu sevk edilirken, *tug*un dışarı çıkarılmasının anlatıldığı bir cümle bulunmaktadır: *tug t(a)şık(ı)r (ä)rkli y(ä)lme (ä)ri k(ä)lti* (D 5-6). Bu cümle, Eski Türklerin ordu sistematiğinde, kağanlık *belgü*sü olarak *tug*un taşıdığı önemi ve ordu sevkiyatlarında tuğların karargâh dışına çıkarılmasının ritüelle gerçekleştiğini göstermesi açısından dikkate değer. Bu gelenek Osmanlı İmparatorluğu'nda sürmüştür: 1695 tarihli bir belgede, Engürüs (Macaristan) seferi töreniyle ilgili şu kayıtlar bulunmaktadır: "... Arz ağaları gelip tuğlar hazırdır deyu haber verdiklerinde taşra çıkmaları ferman olunup Bab-üs-saāde ağaları *iki adet tuğları taşra çıkardıkları* saat hazret-i sāhib-i devlet ve şeyhülislam ve vezirler hareket buyurup tuğları ellerine alup...." (Ögel 1991a: 129). Eski Türk çağının *üç tug*u, yeni çağlara kadar intikal eden bir gelenek biçiminde kendisini göstermektedir. Osmanlı devlet düzeninde, üç tuğ hükümranlık simgesidir. Tuğralarda bulunan üç tuğ geleneği, bu simgenin tuğralara yansımasıdır.

Sonuç olarak, Şine Usu ve Taryat yazıtlarında geçen *üç tuglug türk bodun*, artık dokuz tuğu olmayan, dolayısıyla bozkırdaki eski gücü ve otoritesi sınırlanan Köktürkleri tanımlamak üzere kullanılmış bir ibare olmalıdır.

---

imparatorları, Türk beylerine, hatta Toharistan yabgusu gibi uzak ve eski Köktürk tâbilerine kurt başlı tuğ ile davul vermişlerdir (Ögel 1988: 2-3). Milattan önceki dönemlerde, kargı uçlarına bağlanan bu tüyler, eski inançlara ait tören ve ayinlerde, tılsımlı ve koruyucu birer nesne olarak algılanmıştır. Bu nesneler, sonraları, *alp* ve *bahadır* ve *kağan*ların kahramanlık belgüleri sayılmış; devlet olgusu ve kavramı güçlendikçe kağanın kişisel belgüleri, devleti kapsayan yüksek hakimiyetin simgesi haline gelmiştir (Krş. Şirin User 2007: 843-850).

[65] Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Osmanlı sultanının altı veya yedi tuğu olurken, paşaların derecelerine göre daha az tuğları olur (Esin 2004: 284)

93. (a)nta ıng(a)ru (ŞU K 10):

Karahanlı, Harezm, Çağatay dönemlerinde ve modern Türk lehçelerinde (Yeni Uygur, Özbek, Kırgız, Sarı Uygur ve Şor) önses ünlüsünü yitirerek görevini sürdüren *ıng(a)ru*nun edat göreviyle *–tA* lokatif-ablatif durumundaki sözlerle kullanımının ilk örneğine Şine Usu Yazıtı'nda rastlamaktayız.

Bu edat, Clauson, Erdal ve Li'ye göre, 3. teklik kişi zamirinin yönelme biçiminden kalıplaşmıştır. Hamilton'a göre ise, *ıyın/iyin* "izleyen, izleyerek" + *gArU* biçiminde bir gelişmeyle biçimlenmiştir (ED:190a; Li 2004: 231; Erdal 2004: 332; Hamilton 1998: 151).

94. t(a)y bilge tutuk (ŞU K 11):

Bayan (Moyun) Çor'un kardeşi. Babası Kutlug Bilge Kül Kagan tarafından 747'de *yabgu* atanması, onun Ötüken Uygur Kağanlığı'na resmi varis seçildiğini kanıtlar: *t(a)y] bilgä tutuk(u)g y(a)b[gu (a)t(a)]dı (a)nta kisrä k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n uçdı* "Tay Bilge Tutuk'a *yabgu* unvanı verdi; ondan sonra babam kağan vefat etti." (ŞU K 11-12).

Unvan grubunun son sözünü Ramstedt, Orkun, Malov ve Aydarov *tutuk*; Moriyasu ve Aydın *totok*; Berta 2004, *twtwk* biçiminde okur (ZweiUig: 17; ETY: 166; Malov 1959: 39; Aydarov 1971: 345; Moriyasu 1999: 179; Aydın 2007: 36; Berta 2004: 284).

Literatürde geçen yüzyıldan beri Çince olduğu ileri sürülen (Gabain 1988: 303; Ramstedt 1951: 75; Haussig 1955: 42; Menges 1968: 169; ED: 457b; Ecsedy 1996: 187; Hamilton 1988: 224) *tutuk* unvanı, Sinor 1988 ve Donuk 1988 tarafından Türkçe *tut-* "tutmak, yakalamak, ele geçirmek" fiiline bağlanır. Tenişev, sözcüğün *tut-* fiiliyle olan ilişkisine dolaylı yoldan değinir (1997: 567). Barutcu Özönder 1999 da aynı düşüncede olup *tutuk* ve *buyruk* unvanlarındaki yapı denkliğine dikkati çeker (1999: 26.dn.). *Tutuk*un görevinin, "sınır muhafazasından sorumlu askeri vali", yani "sınırı tutan üst düzey komutan olduğu düşünüldüğünde, bu ilişkilendirme çok anlamlı hale gelmektedir. *Tutuk* ile birlikte incelenmesi gereken *tutgak*, Kaşgarlı Mahmut tarafından "geceleri düşman gözcülerini ileri karakolları yakalamak için çıkarılan atlı bölük" anlamlı askeri bir unvan olarak Türk tarihinde yer almaktadır (Şirin User 2007a: 13.d.n.). *Tutuk* ve *tutgak* sözlerinin yanına, aynı kökenden türediği olası görünen *tudun* da konulabilir[66]. İncelediğimiz yazıtlarda Bilge Kağan, Doğu Yüzü 40. satırda *bir(i)yä k(a)rluk bod(u)n t(a)pa sülä tip tud(u)n y(a)mt(a)r(ı)g ıt(tı)m* cümlesinde geçen bu üst düzey unvan, *Byzantinoturcica*'da VIII-IX. yüzyıllarda Hazar-Türk

[66] Clauson, sözcüğün *todun* biçiminde transkribe edilmesi taraftarıdır. Ecsedy (1965: 89) ve Sertkaya da (1995: 218) *o*'lu okunması görüşünü savunurlar; ancak İ. Togan, Çince transkripsiyonların sözcüğü *tudun* biçiminde okuma olanağı verdiğini belirtir (Togan-Kara-Baysal. 2006: 86).

unvanı olarak tanımlanarak Avarlardaki yaygın kullanımına işaret edilir (Moravcsik 1958: 318).

Savaşçıl ve mücadeleye dönük niteliklere eski Türk çağı toplumunda verilen önem, *kapgan, çabış, yargan, uruŋu* gibi askeri-idari unvanların, "kapmak, yakalamak", "kesmek; dövmek", "yarmak", "vurmak" anlamları taşıyan fiillerden türetilmesine yol açmıştır. *at-* "atmak, vurmak", *süŋ-* "mücadele etmek, savaşmak", *tokı-* "vurmak", *ut-* "zafer kazanmak" fiillerinden türeyen Eski Türkçe *Atış, Süŋüş, Tokış* ve *Utuş* gibi özel adlar (OTWF: 266) da, bu çerçeveye sokulmalıdır.

İncelediğimiz yazıtlarda, *tut-* fiilinin, bir dizi mecazlaşmış anlamının yanında "(savaşta) yakalamak, ele geçirmek; denetim altına almak" anlamları da bulunmaktadır. Bu da, *tutuk, tudun* ve *tutgak*'ın *tut-* fiiliyle açıklanması yönündeki görüşleri güçlü kılmaktadır.

tay için bkz. 35. not.

95. kün r¹[...] tün tir(i)lm(i)ş (ŞU D 1):

İlk sözcüğü, Malov ve Aydarov *kük* biçiminde okur. İkinci sözcüğü Ramstedt *kıbi...?*; Orkun ve Aydın *kıb....?*; Malov *kaçmıs*; Aydarov *kaşmış*; Tekin *[kubran]mış*; Moriyasu ve Berta *artatılmış* okur (ZweiUig: 17; ETY: 168; Malov 1959: 35; Aydarov 1971: 345; OTG: 228; Berta 2004: 285; Aydın 2007: 37). Son sözcüğü Moriyasu *ö[çü]rülmiş*, diğer yayıncılar *tirilmiş* okur (1999: 179).

tiril- fiiline yayıncıların hepsi tarafından "toplanmak, biraraya gelmek" anlamı verilir; böylece "ordu veya düşman ordusu" anlamlı bir söz, hareketin gizli öznesi durumunda kalır. Oysa burada *tiril-* fiilinin öznesi *tün* olarak da değerlendirilebilir. Böylece *tiril-* "dirilmek, hayata dönmek" fiilinin bu cümlede mecazen "(gece) olmak" anlamında kullanıldığı ileri sürülebilir.

Şine Usu Yazıtı'nın doğu yüzünün ilk satırında Moyun Çor ve Tay Bilge Tutuk'un Bükegük (?) adlı bölgedeki çarpışmalarını betimler. Burada iki kardeş, Ötüken Uygur Kağanlığı için akşam *yaruk batar erkli* savaşmışlardır. Bu çarpışmayla birlikte, Bükegük'te Sekiz Oğuz ve Tokuz Tatar (neredeyse hiç) kalmamıştır. İkinci gün, güneş doğarken yeniden savaşmışlardır.

Görüldüğü gibi, Şine Usu Yazıtı'nın doğu yüzünün ilk satırında zaman anlatımı yoğunlukludur: *kiçä y(a)r[uk] b(a)t(a)r (ä)rkli süŋ(ü)şd(ü)m; (e)ki y(a)ŋıka kün tog(u)ru süŋ(ü)şd(ü)m.* İlk örnek, savaşın hava karardıktan sonra da sürdüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Bu nedenle, *kün r¹[...] tün tir(i)lm(i)ş* cümlesinin "güneş ....(batmış?), gece olmuş" anlamı taşıması gerektiğini düşünüyoruz.

96. kiçä y(a)r[uk] b(a)t(a)r (ä)rkli süŋ(ü)şd(ü)m (ŞU D 1):

İlk üç sözcüğü Ramstedt *kiçä yaruk batur ärikli*; Malov, Orkun ve Aydarov *kiçe yaruk batur erikli*; Tekin *kiçä yar(u)k batar ärkli*, Moriyasu ve Berta

keçä yaruk batar, ärikli; Erdal *keçä ay batar ärkli*; Aydın *kiçä yaruk batar ärkli* biçiminde okumuştur (ZweiUig: 17; ETY: 168; Malov 1959: 35; Aydarov 1971: 345; Moriyasu 1999: 179; OTG: 228; Berta 2004: 285; Erdal 2004: 476; Aydın 2007: 37).

Gömeç, cümleyi "gece ay batana kadar savaştılar" şeklinde yorumlasa da (Gömeç-tarihsiz: 26), *-kli* eki sınır koyma görevi taşımadığından, bu anlamlandırma eleştiriye açıktır. Burada *(ä)rkli*, hareketin yapıldığı zamanı bildirmektedir[67]; dolayısıyla *batar erkli* ibaresi "batarken" anlamı taşır.

Eski Türkçede "gece" için *tün* sözcüğü kullanıldığından, *kiçe* sözünü[68] "akşam" olarak aktarmak gerekir. *yaruk* ise, "ışık; parlak; parlaklık, aydınlık" anlamlı bir sözdür; bu cümlede *yaruk, yaruk kün* "aydınlık gün" sıfat grubundan (cümledeki zaman zarfı *tün* olsaydı, sıfat grubu *yaruk ay* veya *yaruk yıltız*[69] da olabilirdi) eksiltim (*elips*) yoluyla kısalmış bir öge olmalıdır. Bu nedenle sözcüğe "gün, güneş" anlamı vererek cümleyi "akşam(leyin) parlaklık/aydınlık (güneş) batarken (gömülürken/gözden kaybolurken) savaştım" olarak anlıyoruz.

97. (e)ki y(a)ŋıka kün tog(u)ru süŋ(ü)şd(ü)m (ŞU D 1):

İkinci sözcük (*yaŋı*), Şine Usu Yazıtı'nda, genel olarak "gün" anlamıyla sekiz kez geçmektedir. Clauson bu sözün anlamını "ayın ilk on gününden biri" olarak belirler (ED: 943b). Eski Uygur döneminin Budist ve sivil belgelerinde sık sık zaman bildiren bir sözlük ögesi olarak geçer. Bu sözcük *yaŋı kün(ler)* "yeni gün(ler)" sıfat grubundan eksiltim (*elips*) yoluyla kısalmış bir öge olmalıdır. *yaŋı kün*, TT VI'da kayıtlıdır (ED: 943b). Ayın ilk günleri, Eski Türkler tarafından "yeni günler" olarak algılanmış olmalıdır. Sözcük, bu anlamıyla Toktamış Han Yarlığı'nda da geçer: *takagu yıl tarih yiti yüz toksan beşte recep ayınıŋ sekiz* ***yaŋıta*** *ordu Tanta erürte bitidimiz* "Tavuk Yılı, tarih yedi yüz doksan beşte, Recep ayının sekizinci gününde ordu Tan'da iken yazdık (Özyetgin 1996: 106, 136). Bunun yanı sıra, Türkçede XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar ayın son (eski) günleri ve orta günleri anlamlı sıfat tamlamalarından da eksiltim (*elips*) yoluyla kısalmış ögeler, "gün" anlamına gelebilmekteydi: *berat ayınıŋ beş* ***iskide*** "Berat ayının beş gün öncesinde", *muharram ayınıŋ* ***ortasında*** "Muharrem ayının orta (günlerinde) (Özyetgin 1996: 110, 116).

---

[67] *ärkli* ögesi, *k(a)rluk bod(u)n (ä)rür b(a)rur (ä)rkli y(a)gı boltı* (KT K 1) cümlesinde *er-* ve *bar-* eylemlerinin; *(a)nça ol(u)r(u)r (ä)rkli og(u)zd(ı)nt(a)n kür(ä)g k(ä)lti* (T 8) cümlesinde *olur-* eyleminin; *tug t(a)şık(ı)r (ä)rkli y(ä)lmä (ä)ri k(ä)lti* (ŞU D 5-6) cümlesinde *taşık-* eyleminin gerçekleştiği zamanı bildiren donmuş bir eylem niteleyicisidir (OTG: 180). Aynı öge *yuyka (ä)rkli top(u)lg(a)lı uç(u)z (ä)rm(i)ş* (T 13) cümlesinde bir ad kökünü (*yuyka*) izlediği için, önceki cümlelerdeki gibi zaman zarfı değil, durum zarfı konumundadır.

[68] *kiçe* sözcüğünün *keç-* fiilinden değil, *keç* "geç" adının eski yönelme eki *-e* ile türemesi hakkında bkz. Ceylan 1994: 147/2.d.n.

[69] Bu yıldız hakkında bkz. Roux 2005: 86

Üçüncü ve dördüncü sözcükleri Ramstedt, Malov, Aydarov ve Berta *kün toguru* "güneş doğarken", Moriyasu ve Tekin *kün tuguru* "güneş doğarken" ve Clauson *kün tuguru* "gün doğumunda" olarak okur ve anlamlandırır (ZweiUig: 17; Malov: 1959: 39; Aydarov 1971: 345; Moriyasu 1999: 183; OTG: 228, 255; ED: 472ab; Berta 2004: 285).

Berta ve Erdal *toguru*'nun "-e doğru; boyunca" görevinde bir son çekim edatı olduğunu belirler (OTWF: Berta 2004: 393). Aydın bu ibareyi "güneş doğar doğmaz" olarak anlamlandırır (2007: 58).

Bu ibaredeki *toguru* ögesinin kökü "doğmak" anlamlı *tog-* biçimi değil, "aşmak, geçmek" anlamlı *tog-* biçimi olmalıdır. *kün toguru* biçimi "güneş doğarak" anlamını verdiğinden cümle bağlamına uymaz. Cümle bağlamı için en uygun ibare *kün toguru* "gün(ü) geçirerek/aşarak" > "gün boyunca"dır. Dolayısıyla, Erdal ve Berta'ya katılarak bu cümleyi "(Ayın) ikinci günü, gün boyunca savaştım" biçiminde aktarıyoruz.

98. kıy(ı)n (a)yd(ı)m (ŞU D 2):

Eski Türkçede *ay-* fiilinin, "emretmek, buyurmak; yaptırmak; iletmek; açıklamak, beyan etmek; söylemek, konuşmak" olarak belirlenen geniş bir anlam alanı bulunmaktadır (UW 4: 286). Clauson, *ay-*, *te-* ve *sözle-* arasında çok az farkın olduğunu, ancak erken dönemlerde *ay-*'ın diğerlerinde olmayan *saygın* (*honorofic*) bir içeriğinin olduğunu kaydeder (ED: 266a). Clauson'un kullandığı *honorofic* sıfatı, *ay-* fiilinin "demek, söylemek" alt anlamının üstündeki "emretmek, talimat vermek, buyurmak" karşılıklarıyla ilişkilidir[70]. Runik harfli Türk yazıtlarında bu fiilin anlam alanı, Röhrborn ve Clauson'un belirlediklerinden daha fazladır.

Şine Usu yazıtı'nda geçen *kıyın aydım* cümlesinde *ay-* fiili, "(ceza) tebliğ etmek" anlamında kullanılır (Krş. Gömeç-tarihsiz: 27; Aydın 2007: 58). Aynı anlam Tonyukuk Yazıtı'nda da karşımıza çıkar: *kıy(ı)n(ı)g köngl(ü)ŋçe (a)y* "Cezayı gönlünce tebliğ et." (T 32).

Tonyukuk ve Şine Usu yazıtlarındaki *kıyın ay-* "ceza tebliğ etmek; hakim sıfatıyla, işlenen suça karşı hükümde bulunmak ve nihai kararı bildirmek" gibi bir "yüksek mahkeme üyesi"nin[71] yetkileri dahilindeki yaptırımlardandır.

---

[70] Yazıtlarda *ay-* fiilinin öznesi genellikle *teŋri* veya *kagan*dır. Clauson'un altını çizdiği *honorofic* mahiyet bu öznelerle ilişkilidir.

[71] Tonyukuk "müşavir, danışman, başbakan" gibi anlamlarla karşılanan *ayguçılık* görevinden uzaklaştırıldığı 705-716 yıllarında yüksek mahkeme üyeliği (*yargan*) yapmıştır (Kafesoğlu 1995: 280).

99. s(ä)l(ä)ŋe kid(i)n yılun kol b(i)r(i)din sıŋ(a)r şıp b(a)şına t(ä)gi ç(ä)rig itd(i)m (ŞU D 3):

Bu cümledeki *yılun kol b(i)r(i)din sıŋ(a)r* ibaresini, Ramstedt "südlich vom Jilun-kol"; Malov ve Aydarov "k yogu ot yılun-gola"; Moriyasu "on the south side of Yilun-Qol"; Berta "délre a Jilun-Kol-tol"; Aydın "Yılun Kol'un güney ucundan" biçiminde çevirmişlerdir (ZweiUig: 19; Malov 1951: 35, 39-40; Aydarov 1971: 346; Moriyasu 1999: 179, 183; Aydın 2007: 58-59).

sıŋ(a)r sözcüğü burada, "-den yana, -den tarafa" karşılığında bir son çekim edatıdır. Bu edat, Eski Türkçede daha çok ayrılma durumundaki sözlerle, Harezm Türkçesinde ise yalın durumdaki adlar ve tamlayan durumundaki zamirlerle birlikte kullanılmıştır (Li 1999: 411-412; Erdal 2004: 403).

Eski Türkçede *sıŋar* sözünün "kanat, yan, taraf" temel anlamından metaforlaşarak "savaş düzeninde ordunun iki kanadından biri" ve "yarı, yarım; çiftin teki, yarım" üst anlamını kazanmasının yanı sıra, gramatikleşerek "-den yana, -den tarafa" anlamını veren bir son çekim edatına dönüşmesi[72] hakkında bkz. ED: 840b-841a; Li 1999: 411; Hesche 2001; Erdal 2004: 403.

Cümleyi "Selenge(nın) batısında, Yılun Kol'un güney tarafından Şıp Başı'na kadar asker konuşlandırdım" olarak anlamlandırıyoruz. Krş. 58., 63. not.

100. (a)k sub k(ä)zü (ŞU D 6):

İbarenin yer aldığı cümlenin bütünü şöyledir: *s(ä)k(i)z(i)nç (a)y (e)ki y(a)ŋıka çıg(ı)lt(ı)r költä (a)k sub k(ä)zü süŋ(ü)şd(ü)m* "Sekizinci ayın ikinci günü, Çıgıltır gölünden Ak Sub ırmağı(nı dolanarak) boyunca savaştım".

İbarenin ilk iki sözünü Ramstedt, Malov, Aydarov, Berta ve Aydın *k(a)suy*, Moriyasu *k(a)şuy* biçiminde okumuş ve genellikle *Kańuy* ırmak adıyla birleştirmişlerdir. Clauson, Barutcu Özönder ve Gömeç ise, sözcüğü *(a)k sub* olarak okuyup ırmak adı tespitini yapmışlardır (ZweiUig: 21; Malov 1959: 35; Aydarov 1971: 346; Berta 2004: 288; Aydın 2007: 41; Moriyasu 1999: 179; ED: 757a; Barutcu Özönder 2000: 149; Gömeç 2001a: 26).

Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında *y(a)ş(ı)l ög(ü)z*, Taryat Yazıtı'nda *k(a)ra sub*, Şine Usu Yazıtı'nda *k(a)ra yot(u)lk(a)n*, Kül Tigin Yazıtı'nda *k(a)ra köl* biçimlerinde geçen ırmak ve göl adlarında renk adlarını niteleme unsuru olarak görmekteyiz. *(a)k* renk adıyla nitelenen bir başka ırmak adı Tonyukuk Yazıtı, 25. sätırda kayıtlı *(a)k t(ä)rm(ä)l*dir.

Eski çağ Türk kültüründe renklerin, yön bildiren simgeler olduğu konusunda belirgin bilgi birikimine sahibiz (Gabain 1968 : 109; Sinor 1982). Yalnızca bu ırmak veya göl adlarını değil, *kök öŋ, kök türk, boz ok* gibi yer ve boy

---

[72] Aynı gramatikleşme, *yaŋak* sözünde de gerçekleşmiş olmalıdır: *yaŋak* "yanak" ~ *yıŋak* "taraf, yön"→ *yıŋak* "-den yana, -den tarafa". *yaŋak* sözünün kökü *yan* "yan, taraf"ın gramatikleşerek tarihi ve modern Oğuz Türkçesinde *yaŋa* "-den yana, -den tarafa" edatını oluşturduğunu da bilmekteyiz (Krş. Li 1999: 541).

adlarını da, doğu yönünün *kök*, batı yönünün *ak*, güney yönünün *kızıl*, kuzey yönünün *kara* renkleriyle simgelenişlerini göz önünde bulundurarak incelemek gerekir. *Kök Türk* adının "Doğu Türkleri" olarak da anlaşılabileceği konusunda bkz. Sinor 1982: 155. Simgesel olmayan bir yön adının, yer adını açıkça nitelediğini Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarında görebiliriz: *togu b(a)lık*.

Üçüncü sözcüğün kök biçimi *käz-*'in zarf fiilli kullanımı Açit Yazıtı 1. satırda da geçmektedir. *ç(ä)r(i)g k(ä)zi k(ä)m (a)şa* "ordu dolanıp Kem (nehrini) aşarak/geçerek" (Barutcu Özönder 2000: 149). Burada sorun oluşturan durum, *käzü* ögesinin cümle içindeki görevinin ne olduğu konusudur. Sözcüğü kuruluşundaki *–A* ekinin, bir morfem olarak görev yürüttüğünü veya eklendiği fiil kökünde kalıplaşarak edata dönüştüğünü belirlemenin Eski Türkçe eserlerde çoğu kez mümkün olmadığı, Grönbech ve Erdal tarafından dile getirilir (Grönbech 1995: 35; Erdal 2004: 334).

Biz bu çalışmada, *käzü* ile birlikte *kodı, sayu, tapa, tägi, toguru, ötrü, başlayu, ulayu, azu, takı, udu* sözlerini, kök fiilin anlamı, bu yapılarda artık sezilmediği için, edat-bağlaç kategorisinde değerlendirdik. Buna karşın *aşa, käçä* ve *toga* sözlerini, kök fiillerdeki hareket sürdüğü için, normal birer zarf fiil saydık ve bunları *aş-, käç-* ve *tog-* madde başlarında, fiiller bölümünde gösterdik.

Li, *kögmän aşa kırkız yiriŋä tägi sülädimiz* (KT D 17; BK D 15) cümlesini "Kögmen (dağlarının) ötesinde Kırgız ülkesine kadar sefer ettik (2004:110-11) biçiminde açıklayarak, *aşa*yı "öte, ötesinde" görevinde bir edat kabul eder (2002: 110). Erdal ise, *aşa*nın *postposition* değil *adverb* olduğu düşüncesini savunur (2004: 334-335). Tekin, cümleyi Li ile aynı biçimde aktarmakla birlikte, *aşa* ögesini, sözlük kısmında *aş-* fiiline dahil eder; *aşa* için ayrı bir madde açmaz (OY: 123). Li, *altun yışıg* ***aşa*** *kältimiz* (T 37) ve *ilgärü kadırkan yışıg* ***aşa*** *bodunug ança konturtumuz ança itdimiz* (KT D 21; BK D 17) cümlelerindeki *aşa* ögesini, "normal ulaç olarak yükleme durumundaki sözcüklerle de kullanılabilir" biçiminde açıklar (2002: 55.d.n.). Li, Orhon Türkçesinde *käçä* ögesi için de iki biçimli kullanım olduğunu ileri sürer ve yalın durumdaki sözcüklerle birlikte kullanıldığında, *käçä*nin *sontakı* olarak görev yaptığını belirtir. Ona göre, *ak tärmäl* ***käçä*** *ugur kalıtdım* (T 25), *käm* ***käçä*** *çik tapa sülädim* (BK D 26) ve *kurıgarı yinçü ögüz* ***käçä*** *tämir kapıgka tägi sülädim* (KT G 3-4; BK K 3) cümlelerindeki *käçä* ögesi, sontakıdır. Bununla beraber, Li, cümleleri Türkiye Türkçesine aktarırken "geçerek" zarfını kullanır (2002: 291). *ärtiş ögüzüg* ***käçä*** *kältimiz* (T 37-38), *ol yılka türgiş [tapa altun yışıg] toga ärtiş ögüzüg* ***käçä*** *yorıdımız* (KT D 36-37) ve *sogdak bodun itäyin tiyin yinçü ögüzüg* ***käçä*** *tämir kapıgka tägi sülädimiz* (KT D 39) cümlelerindeki ögeleri ise, zarf kabul eder (262.d.n.).

Böylece Li, yükleme eki almış bir sözle bağlantılı *käçä* ve *aşa* ögelerini zarf, yalın durum kabul ettiği bir sözle bağlantılı *käçä* ve *aşa* ögelerini ise *sontakı* olarak benimser. Oysa, onun verdiği örneklerde yalın durum değil, eksiz yükleme durumu söz konusudur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, *aş-* ve *käç-*

fiilleri, bu cümlelerin hepsinde etkindir. Bu cümlelerde, *aş-* ve *käç-* fiillerinin anlamları belirgin biçimde hissedilir. Bu durum, "aşmak" anlamlı *tog-* fiilinin *–A* zarf fiil eki almış biçimi için de geçerlidir. *sünüg batımı karıg söküpän kögmän yışıg toga yorıp kırkız bodunug uda basdımız* "Süngü boyu karı küremek suretiyle Kögmen dağlarını aşarak ordu sevk edip Kırgız halkını uykuda bastık." (KT D 35); *ol yılka türgiş [tapa altun yışıg toga ärtiş ögüzüg käçä yorıdımız* "O yıl, Türgiş(lere) doğru Altay dağlarını aşarak, İrtiş ırmağını geçerek ordu sevk ettik." (KT D 36-37). Dolayısıyla *aşa, käçä* ve *toga* unsurları, Runik harfli Türk yazıtlarında kalıplaşarak edatlaşma süreçlerini henüz tamamlamadıkları için zarf fiil sayılmalıdır.

101. boş(u)na boş(u)n(u)ld(u)m (ŞU D 7):

boşun- ve *boşnul-* "kurtulmak, serbest kalmak" fiilleri için bkz. ED: 383ab; OTWF: 594. Runik harfli Türk yazıtlarından Şine Usu'da *hapax legomenon* olarak belgelense de, Eski Uygur yazmalarında sıkça geçer. Aynı tarihsel dil döneminde *boşu-t-, boşlun-* gibi türevleri de bulunan *boş* "boş" sözünden türediği bilinmektedir.

102. t(a)t(a)r(ı)g (a)y(ı)td(ı)m (ŞU D 8):

Cümlenin yazımı 𐰚𐰢𐰉𐰃 𐰴𐰇𐰉𐰃'dır. Harfçevrimi $t^{1}t^{1}r^{1}g^{1}$ $y^{1}t^{1}d^{1}m$, yazıçevrimi ise, genellikle *t(a)t(a)r(ı)g (a)y(ı)td(ı)m* şeklinde yapılan cümlenin yükleminin kök biçimi, alan uzmanlarınca *ayıt-* "demek, söylemek" fiiliyle ve bu fiilin mecazlaşmış anlamlarıyla ilişkilendirilerek açıklanmıştır:

Ramstedt *tatarıg aytdım* "Den tataren liess ich befehlen"; Orkun $t^{a}t^{a}r^{1}g$ $^{a}y^{1}td^{1}m$ "Tatarları söylettim (emrettim?)"; Malov *tatarıg aytdım* "Tatar ya prizval k otvetu"; Aydarov *tatarıg aytdım* "Tatar ya prizval k otvetu"; Róna-Tas *tatarıg ayattım* "Tatarları güç duruma soktum"; Moriyasu *tatarïγ ayïtdïm* "I compelled the Tatars to in quiry"; Berta *tatarıg ayıtdım* "A tatár[oka]t felelősségre vontam"; Aydın Tatar(ları) soruşturdum; haklarında bilgi aldım" (ZweiUig: 23; ETY: 170; Malov 1959: 34, 40; Aydarov 1971: 347; Róna-Tas 1986: 55; Moriyasu 1999: 179, 184; Berta 2004: 289, 306; Aydın 2007: 42, 60)

(a)y(ı)t- ögesinin *ańıt-* "korkutmak" fiilinin ikincil biçimi olması çok yüksek bir olasılıktır. Şine Usu Yazıtı'nın Ötüken Uygur Kağanlığı dönemine ait olması, bu hükmü zorlaştırmaz. *ń* sesindeki genizlilik yitimi, Köktürk Kağanlığı'na bağlı yaşayan bazı Türk boyları arasında (Ongin Yazıtı 1. satırda yansıma bulduğu üzere) diyalekt özelliği biçiminde kendisini göstermiştir (Krş. 68. not); dolayısıyla Ongin'den yaklaşık 50-60 yıl sonra, 759-760 tarihlerinde dikilmiş bir Eski Uygurca belgede, bu özelliğe rastlamak şaşırtıcı değildir.

Üzerinde durduğumuz *ańıt-* "korkutmak" fiili, Köktürk harfli yazıtlarda yalnızca bir kez, Bilge Kağan Yazıtı, Doğu Yüzü 41. satırda kayıtlıdır: *(a)nı (a)ń(ı)t(a)y(ı)n tip sül(ä)d(i)m* (OY: 64). Bu yazımla ilgili literatürde türlü ihtilaflar

bulunsa da[73], **ań-* biçiminden genişlemiş *(a)ń(ı)g* "kötü, fena" adı ve Runik harfli Irk Bitig[74] ile Manihaist ve Budist el yazmalarında sık sık kayıtlanan *ayın-* "korkmak" fiili (Röhrborn: 1977-1998: 308; OTWF: 591), *(a)ń(ı)t-* biçimine olanak tanır. *(a)nı (a)ń(ı)t(a)y(ı)n tip sül(ä)d(i)m* cümlesi, "ordu sevk etmek" hareketinin, yalnızca fetih değil, "korkutmak, tedhiş etmek, gözdağı vermek" amaçlı yapılabildiğini de göstermektedir.

Bu kabulle, *-ń-/n-* ön damak genizlisi yitiminin (denazalizasyon), Koço Uygur döneminden daha eski bir zamanda başladığını söyleyebiliriz. Kağanlık döneminin en eski yazıtlarından biri olan Ongin'deki *y(a)y* < *y(a)ń-* "dağıtmak", bunu tanıklayan bir veri durumundadır. *(a)ń(ı)t-* fiili, bu ses değişmesiyle, Şine Usu Yazıtı'nda *(a)y(ı)t-* biçiminde kayıtlanmıştır. Bu da, "korkutmak" anlamlı *(a)ń(ı)t-*'ın "demek, söylemek" anlamlı *(a)y(ı)t-* ile eşyazılı ve eşsesli duruma girmesine yol açmıştır (Şirin User 2008a: 183-196).

Şine Usu Yazıtı doğu yüzü 8. satırdaki *(a)nç(ı)p ol yıl küz(ü)n ilg(ä)rü yorıd(ı)m t(a)t(a)r(ı)g (a)y(ı)td(ı)m* cümlesinin, Türkiye Türkçesine "Böylece o yıl güzün doğuya ordu sevkettim. Tatar(lar)ı korkuttum (tedhiş ettim/yıldırdım/tehdit ettim/Tatarlara gözdağı verdim)" biçiminde aktarılmasını öneriyoruz.

103. bit(i)g(i)m(i)n b(ä)lgüm(i)n (ŞU D 9-10):

Bu ibarenin anlam koşutları, incelediğimiz yazıtlarda *b(ä)lgüs(i)n bit(i)gin* (Tes G 3) ve *b(ä)lgüm(i)n bit(i)g(i)m(i)n* (ŞU D 8) biçimlerinde de kayıtlıdır. Yer aldığı cümlelerde *ur-*, *yarat-* ve *yaratıt-* fiillerinin nesnesi durumundadır.

bälgü sözünün genel olarak "damga, nişan" anlamı taşıdığı konusunda bkz. ED: 340a; TMEN I: 96. Yazıtlarda *urulan* veya *yaratılan bälgü*ler, genellikle kağanlık sülalesinin boy damgalarıdır. *Bitig* ise, taş yazıta kazılan veya vurulan yazıların bütününü karşılayan bir sözdür. Bu sözün kök fiili *biti-*, literatürde daha çok Çince bir alıntı olarak değerlendirilir (ED: 299b). Gabain, Brahmice bir

---

[73] Bu söz, Radloff tarafından *ınçıtayın* okunup "cezalandırayım" biçiminde anlamlandırılmıştır. Radloff Atlası'nda 𐰴𐰍𐰆𐰃 (nçt¹y¹n²), Fin Atlası'nda 𐰴𐰍𐰆𐰃 (ńt¹y¹n²) biçimindedir. Sözcüğü ilk kez Thomsen *(a)ń(ı)t(a)y(ı)n* okuyarak *ańıt-* fiiline "talep etmek" anlamı verir; ancak, bu sözle ilişkili olarak yazdığı notta, bunun *aytayın* veya *anıtayın* olarak da okunabileceğini belirtir. Orkun da, Thomsen gibi *ayıtayın* "talep edeyim" biçiminde okuyup anlamlandırır. Malov, *(a)ń(ı)t(a)y(ı)n* okur; "cezalandırmak için" anlamı verir. Malov sözlük kısmında *(a)ń(ı)t-* fiilini Yakutça hoşnutsuzluk ünlemi *aya* ile ilişkilendirir. Clauson, sözcüğü *ayıt-* "sormak, talep etmek" olarak açıklar. T. Tekin 1968 sözcüğü *(a)ń(ı)t(a)y(ı)n* "korkutayım" biçiminde okuyarak, Uygurca metinlerde geçen *ayınç* "korku", *aymanç* "korku", *ayın-* "korkmak" fiili ile ilişkili bulur (OY: 113). Karcavbay, *aŋytajyn* okuyup "cezalandırayım" anlamını verir (2003: 197). Sertkaya ise, bu fiilin "korkutmak" değil, "öldürmek" anlamı taşıdığını iddia eder (1995b: 203).

[74] Irk Bitig'de *(a)ń(ı)g*'ın 𐰽𐰃 biçimli yazımına karşın, *(a)y(ı)n-* "korkmak" 𐰋𐰃 olarak yazılmıştır (IrkB: 89).

alıntı olduğu fikrindedir (1988: 269). Aalto ve Blochet ise, İranî dillerle açıklamaya çalışmışlardır (Ölmez 1997: 180). Ölmez, bu girişimlerin kuşkular barındırdığını ve bu ödünçleme gayretlerinde bazı soruların açıklanamadan kaldığını belirtir (1997: 180-181).

Türkler, bilindiği gibi yazı yazmaya "fırça" ile başlamamış; ucu sivri nesnelerle "kazıyarak, yararak, bıçarak / biçerek" "urmuş, tokımış ve bitimiş"tir (Ş. Tekin 2001a: 61). Türkoloji literatüründe ve Türklük bilimi otoritelerince alıntı bir isimden türediği kabul edilen *biti-* fiili[75], günümüzde Moğolca ve bazı Türk lehçelerinde "yazı yazmak" anlamıyla yaşamaktadır.

Genel kabullerden farklı olarak *biti-* fiilinin Türkçe *bıç-* fiiliyle ilişkili olabileği daha önce ileri sürülmüştür (Şirin 2004: 570; Karaağaç 2008: X). Moğolcadaki *biçi-* fiilinin eski Türkçe *biti-*'in ikincil bir şekli olduğu konusu tartışmaya açıktır. Bu düşünceyi *t* ~ *ç* denkliği konusunda Poppe tarafından belirlenen şu tespitler güçlendirmektedir:

"**ı* ve **i* önündeki arkaik *-t*, proto Moğolcada *ç*'dir. Böylelikle, proto Moğolcada afrikat olan *ç*'nin kökeni heterojen bir yapıya sahiptir: Bazı durumlarda arkaik bir *t*'ye dayandırılabilir; bazılarında ise bu *t*'den daha eski olan bir *ç*'ye dayandırılabilir. Bundan dolayı, sadece Moğolcaya dayandırılan bir yöntemle ikincil *ç* olduğunu tespit etmek imkansızdır. Kriter olarak Tunguzca (Mançuca değil, çünkü burada ikincil *ç* var.) ve Türk dillerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bugünkü yazı dili Moğolcasındaki *ç*, Türk dillerindeki veya Tunguzcadaki *ç* ile örtüşme gösteriyor. Bu *ç*, ortak Altay *ç*'sine dayandırılabilir." (Poppe 1960: 26.s.).

Karaağaç da, dil ile yazının buluşmasının insan dilinin oluşum süreci içinde oldukça yeni bir olay olduğunu; diller yazı ile buluştuğunda kök dal biçimlerin çoktan oluşup komşu bilgileri adlandırmakta kullanıldıklarını, dolayısıyla *bıç- ~ biç- ~ biti-* ilişkisinin göz ardı edilemeyeceğini kaydeder (2008: X)

Bu bağlamda EDAL 1164'teki "yazı yazmak" anlamlı Korece ve Tunguzca veriler, oldukça düşündürücüdür: **p'iuso* "carving, sign": Tung. **pĩ̄si-ke-*; Kor. **psi-* PTung. **pĩ̄si-ke-* 1. "tablet for writing" 2. "tablet for cutting tobacco"; PKor. **psi-* "to write"

104. kür bud(ı)klıda k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m (ŞU D 10-11):

Bu cümle farklı biçimlerde okunmuş ve yorumlanmıştır. Ramstedt, Orkun, Malov, Aydarov ve Moriyasu tarafından *kör bod kal ıda kabışalım*

---

[75] *biti-* fiili, Rusçanın "yazı yazmak" anlamlı *pisat* fiiline de kaynaklık etmiştir (ED: 299b). Ruslar yazı yazmayı, Selanikli St. Cyrillus ve kardeşi Methodius tarafından Grek alfabesinden düzenlenen Slav alfabesinin, IX. yüzyılın son çeyreğinde Rusçaya uygulanmasıyla öğrenmişlerdir. Geç bir dönemde alfabeye kavuşan Rusların "yazmak" anlamına gelen *pisat* fiili de, Hazar veya Avar alıntısı olarak Rusçaya girmiş olmalıdır (Krş. Şirin 2004: 393-401).

okunmuş ve genellikle "gör/itaat et, (böylece) boy (olarak) kal, ormanda birleşelim" olarak anlamlandırılmıştır (ZweiUig: 23-24; ETY: 172; Malov 1959: 36, 41; Aydarov 1971: 348; Moriyasu 1999: 180, 184). Berta *budıklıda kabışalım* "Budıklı'da birleşelim", Aydın *kör, bodkal ıda kabışalım* "Bak, Budkal ormanında (veya *Bodıklı*'da) birleşelim" biçiminde okuyup anlamlandırır (Berta 2004: 291, 307; Aydın 2007: 60). İkinci sözcüğü, Clauson ihtiyatlı biçimde *bod* "boy" ile ilişkilendirerek *boδuklï* okur (ED: 297a).

Burada, *Kürbud(ı)klı* < *kür bud(ı)klı* < *kür butıklıg ı* "gür budaklı/dallı orman" biçimli bir tamlama yapısından bozulmuş ve yer adına dönüşmüş bir kuruluş söz konusu olmalıdır. Niteleme adları yaapan *–lIg* ekinin son ünsüzünün özeladlarda erken dönemde erimesinin başka örnekleri de vardır: *kaŋlı*[76] ve *bükli* (KT D 4, D 8; BK D 5, D 8)[77].

Özel adlar, genel adlardan daha çok ve daha hızlı değişikliğe uğradıkları için, *-lIg* ekindeki son ünsüz erimesinin Türkçenin erken bir döneminde gerçekleşmesi normal sayılmalıdır. "Özel adlarda görülen değişmeler, anlam değişmesi değil, ad değiştirmeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Dildeki *onomastik* birim, genel addan daha çok değişmeye uğrar." (Karaağaç 2005: 50-51)

105. b(a)sm(ı)l y(a)g(ı)d(ı)p (ä)b(i)m(ä)rü b(a)rdı (a)nı [iç]g(ä)rm(ä)d(i)m (ŞU G 4)

Üçüncü söz, tüm yayınlarda *(ä)b(i)mrü* biçiminde okunmasına karşın Tekin'de *(ä)b(i)m(ä)rü*, Moriyasu'da *ävimärü* biçimindedir (Moriyasu 1999: 180; OTG: 116). Bu ayrılık Eski Türkçede *+rU* biçiminde bir yön ekinin var olup olmadığı tartışmalarından kaynaklanır. Tekin, OTG'de yön durumu ekinin *+gArU, +ŋArU, +ArU* ve *+rA* ekleriyle kurulduğunu belirtir; böylece *+rU* ekinin varlığını benimsemez. Erdal da, *A Grammar of Old Turkic* de yön eklerini ele alırken yalnızca *–gArU* ve *–rA*'dan söz ederek, Gabain, Clauson ve Hesche gibi bilim adamlarının *+rU* ekinin varlığına inanmalarını eleştirir. Erdal, bu kabullerin *kerü, bärü, +(X)mArU, taparu* ve *sıŋaru* ögelerinden kaynaklandığını belirttikten sonra, bu söz ve ögelerin aslen *+rU* biçimli bir ek barındırmadıklarını ileri sürer. *+(X)mArU* ekinin, *+(X)mA* datifinde olduğu gibi ikinci şahsın

[76] Kanglılar hakkında geniş bilgi için bkz. Yorulmaz 2007.

[77] Kül Tigin ve Bilge Kağan Yazıtları'nda geçen 𐰴𐰚𐰼𐰀 (b²k²l²i) yazımıyla ilişkili farklı okuma ve anlamlandırmalar olsa da, bu imlanın *bükli* biçiminde okunabileceğine dair kanıtlar Şen 2001'de listelenmiştir; ancak Şen tarafından ileri sürülen *bükli* "engebeli" niteleme adı önerisi, Köktürk Türkçesi için olanaklı değildir. Bu sözün *bükli* okunabilmesi, onun ancak özel ad olması koşuluyla mümkündür. Zira, *-lIg* ekindeki son ünsüzün yıpranması Köktürk çağında olası değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi özel adlar, genel adlardan daha çok değişikliğe uğradıkları için, böyle bir gelişmenin Türkçenin erken bir döneminde ancak bir özel ad üzerinden gerçekleşebilir (*bükli, bökli, bük/bök eli* tartışmaları için bkz. Radloff 1897; Thomsen 1896; Sertkaya 1979a; Mori 1981; Orkun 1994; Karcavbay 2003; Berta 2004; Tekin 2006).

analojisiyle ortaya çıktığını ileri sürer. *kerü* ögesini **ke-gerü* olarak kurar. *taparı*nun ise XI. yüzyıldan önce görülmediğine dikkati çekerek, burada *tapa* son çekim edatına gereksiz bir ikincil yön içeriği katıldığını belirtir (2004: 178).

Biz, Eski Türkçe öncesinde *+rU* ve *+rA* biçimli iki yön ekinin olduğunu kabul etsek de, bu eklerden birincisinin bir yandan *+gArU*'yu (datif+yön) diğer yandan da *kerü, bärü, kurı* ve *biri* ögelerini oluşturduğunu; daha sonra bu ögelerin ek ve leksik birim olarak kalıplaştığını, bu süreçte *+rU* ekinin canlılığını yitirdiğini ve görevini tamamen *+gArU* ve *+rA*'ya bıraktığını varsaymaktayız. Eski Türkçe öncesinde görevini tamamlayan bir ekin iyelik üstüne gelmesi mümkün olmadığı için Tekin, Moriyasu ve Erdal'ın görüşüne katılıyoruz.

106. (ä)b(i)m(i)n (ä)rs(ä)günte yula költe kot(tı)m (ŞU G 6):

Bu cümleyi, Moriyasu ve Aydın "Karargahımı Ersegün'deki Yula Göl'de kurdum/kurdurdum" (Moriyasu 1999: 184; Aydın 2007: 61) biçiminde açıklar. Ancak, *kot-* fiilinin Türk dilinin tarihi ve çağdaş alanlarında "(yapı) kurdurmak" anlamı belirlenememektedir. Bu nedenle, biz bu cümleyi Clauson ve Berta gibi "Karargahımı (karargah konutunu) Ersegün'de Yula gölü (yakınlarında) bıraktım" olarak açıklıyoruz (ED: 595b; Berta 2004: 310).

107. (ä)bi on kün öŋre ürk(ü)p b(a)rm(ı)ş (ŞU G 7):

Bu cümleyi, Ramstedt "onların evi (veya onun evi) ürküp on gün öncesinden kaçmış"; Clauson "hane halkı paniğe kapılarak on gün önce gitmiş"; Moriyasu, "onlar on gün önce çadırlarıyla birlikte panik halinde kaçmışlar"; Berta "karargahı (veya evi) on gün önce ürküp gitmiş"; Aydın "karargahı (karargahtaki halk) on gün önceden ürküp kaçmışlar" olarak anlamlandırır (ZweiUig: 29; ED: 725b; Moriyasu 1999: 184; Berta 2004: 310; Aydın 2007: 61).

Bu anlamlandırmalar içinde, "hane halkı" ve "karargah halkı" önerileri, cümle diziminin mantığı açısından öne çıkmaktadır. Clauson ve Aydın'a katılarak, cümledeki *äb* sözünün eksiltim (*elips*) yoluyla kısaldığını düşünsek de, burada *äb* sözünün ne tür bir yerleşim birimini karşıladığı çok açık değildir. *äb*'in, eski Türk çağında temel olarak her türden meskeni karşıladığını; eski Türk boyları ve yerleşim tercihlerine göre hem geçici (çadır) hem de kalıcı (ev) konutları ifade edebildiğini bilmekteyiz[78] (ED: 3b-4a). *kül tigin* ***äbig*** *başlayu*

---

[78] Bazı cümlelerde *eb* sözünün karşıladığı anlamı belirlemek son derece güçtür. Bunlardan biri Bilge Kağan yazıtı'nda kayıtlı *bu k(a)g(a)n(ı)ŋda bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r]türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü kört(ä)çi s(ä)n (ä)b(i)ŋä kirt(ä)çi s(ä)n burŋs(u)z bolt(a)çı s(ä)n* (K 13-14) cümlesidir. Eski Türkçe *yurt* sözünün "çadır; kamp, kamp yeri, karargah, konaklama yeri" anlamlarından sıyrılarak, orta zamanda (mediavel period) "konut" ve "özel bir keçe çadır türü"nü ifade ettiğini bilmekteyiz (ED:958). Sözcük, tarihi Türk lehçelerinde itibaren ise "yurt, vatan, memleket" anlamı kazanmıştır. Buradaki *äb*in de, dünya dillerinin bir

akıtdımız "Kül Tigin'i karargâhın başında bıraktık" (KT K 8); *bän* ***äbgärü*** *tüşäyin* "Ben karargâha ineyim" (T 30); *(e)kin sü* ***(ä)bdä*** *(ä)rti* "İkinci ordu karargâhta idi." (BK D 32); *b(a)sm(ı)l y(a)g(ı)d(ı)p* ***(ä)b(i)mrü*** *b(a)rdı* "Basmıl(lar) düşman olup karargâhıma doğru saldırdı." (ŞU G 4); ***(ä)b(i)m(i)n*** *(ä)rs(ä)güntä yula költä kot(tı)m* "Karargâhımı Ersegün'de, Yula gölde bıraktım." (ŞU G 6) cümlelerindeki *äb* sözleri, "karargah" ile açıklanabilir .

Yazıtlarda *äb* sözü, *bark* ve *barım* ile birlikte (*äb bark, äb barım*) kullanıldığında, çoğu kez sivil yaşamda kullanılan çadırları –bazan hane halkıyla birlikte- karşılamaktadır: ***(ä)bin*** *b(a)r(ı)mın k(a)lıs(ı)z kop k(ä)lürti* "Çadırını (evini barkını), malını mülkünü tümüyle getirdi." (KT K 1); *sıŋ(a)r süsi* ***(ä)b(i)g*** *b(a)rk(ı)g yul(ı)g(a)lı b(a)rdı* "Ordunun yarısı evi barkı yağmalamak üzere geldi." (BK D 32); ***(ä)bin*** *b(a)rkın bozd(u)m* "Evini barkını yıktım." (BK D 34); *s(ä)l(ä)ŋä kodı yor(ı)p(a)n k(a)r(a)g(a)n kıs(ı)lta* ***(ä)bin*** *b(a)rkın (a)nta bozd(u)m* " Selenge (ırmağı) boyunca ilerleyip Karagan Kısıl geçidinde, evini barkını orada yıktım." (BK D 37); ***(ä)bin*** *[b(a)rkı[n] yıl[kısı]n [y]ul(ı)m(a)d(ı)m* "Evini barkını (ve) hayvan sürülerini yağmalamadım." (ŞU D 2).

108. yunt (ŞU B 9):

Şine Usu Yazıtı'ndan iki kez geçen bu söz, Sinor tarafından Samoyedce bir alıntı olarak değerlendirilir (2002: 45.d.n.). *yunt* için ayrıca bkz. ED: 946ab.

Sinor'un *ay-* "söylemek, demek", *sab* "söz" ve *tan* "serin" sözlerini de, Samoyed ve Ugor alıntıları olarak değerlendirmesi konusunda bkz. 1979-80: 768-771. Söz konusu bilgin, her ne kadar makalesinin başlığını "Samoyed and Ugric Elements in Old Turkic" (Eski Türkçedeki Samoyed ve Ugor Unsurları) olarak verse de, ele aldığı sözlerin Samoyed ve Ugor dillerindeki Türkçe unsurlar veya üçüncü bir dilden, muhtemelen de bir alt katman (*substratum*) dilinden alıntılanmış olabileceğine de vurgu yapar. Böylece, sözcüklerin kökeni konusunda kesin bir yargıda bulunmaktan kaçınır.

109. ulu yılka (Ta B 2):

ulu yıl "ejderha yılı" (752), Taryat Yazıtı'nın dikiliş tarihidir (TaryK: 191). Önemli bir tarih verisi durumundaki bu söz öbeği, Runik harfli Türk yazıtlarındaki diyalektal ögelerden birini içermesi bakımından da dikkate değer.

Çince (< *lung* "ejderha") kökenli bu sözcük, Eski Türkçeye *lū* ve *lu* biçiminde geçmiştir. Uygur yazmalarında sık sık *lū* biçimiyle belgelenen bu sözün Çağatay metinlerinde son ses türemeli (epithesis) biçimi (*luy*) de bulunmaktadır (ED: 763a).

çoğunda "ev" karşılığı kullanılan sözlerde olduğu gibi "yurt, vatan, memleket" üst anlam katmanı kazanmış olması mümkündür.

Türk dilinin fonetik sistemine uymayan alıntı sözlerin eski çağlardan beri, Türkçenin ses kurallarına uyarlandığını bilmekteyiz. Türkçenin ünsüz sistemine aykırı olan söz başı ünsüzlerin bir kısmı düşerken, bir kısmı değişerek dilin fonetik sistemine uygun hale gelmiştir (Krş. **81.** not: *şad* > *çad*). Ünlü türemesi (prothesis) özellikle akıcı ünsüzlerle (*l, r, v*) başlayan alıntı sözlerin başında gerçekleştiği için, Çince kökenli *lu* sözünün, Taryat Yazıtı'nın *bitigci*sinin ağzında *ulu* biçimiyle Türkçeleştirilmesi olağandır.

Ünlü türemeli biçim, günümüzde bazı Türk lehçelerinde varlığını sürdürmektedir: Kırg. *ulū cıl* "ejderha yılı", Tuv. *ulu* "ejderha", Kzk., Kklp. *uluw* aynı, Sarı Uyg. *ulu, olu, lı* aynı (TaryK: 191).

110. ılgam t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m (Ta B 4-5):

Şinehüü ve Klyaştornıy tarafından *ılgı* biçiminde okunan bu söz, ilk kez Tekin 1982 ve 1983 yayınlarında, *ılga* biçiminde okunur: *ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m.* Tekin, burada *tarıglag* ile koşma (*hendiadyoin*) oluşturan bir söz olması gerektiğinden ve Tat., Bşk. *yılga* "ırmak", Nog. *yılga* "ırmak, çay; vadi, ova", Kırg. *cılga* "ırmak yatağı" ögelerinden yola çıkarak bu sözü *ılga* okuyup "vadi, ırmak kıyısı, ırmak" olarak anlamlandırır (TaryK: 192).

Türk lehçelerindeki *yılga* vd. biçimler, Ehmetcanov tarafından *yul* "pınar, kaynak" ile ilişkilendirilir (2005: 176). Sözcük için ayrıca bkz. Räsänen 1969: 200; ESTY 1989: 36-38; Tenişev 1997: 89.

t(a)r(ı)gl(a)g sözcüğü, ilk kez bir kağanlık yazıtında geçmektedir. Bu nedenle, Taryat Yazıtı, Türk tarım kültürü açısından da önem taşımaktadır. Sözcük için bkz. ED: 541b.

111. k(a)ra bod(u)n tur(u)y(ı)n k(a)g(a)n (a)t(a)dı (Ta G 4):

Üçüncü sözcüğü Şinehüü *toryan* (1975: 90). Klyaştornıy ise *turyan* olarak okuyup Eletmiş Bilge Kağan'ın adı olarak yorumlamıştır (1982: 343, 345). Bu sözün *tur-* fiilinin *-yIn* ekli zarf biçimi olduğu Tekin tarafından belirtilir (TaryK: 188). Bu cümle, Türklerde kağanlık ataması töreninde *kara bodun*un ayağa kalktığını kanıtlaması bakımından önemlidir.

112. t(ä)ŋride bolm(ı)ş (e)l (e)tm(i)ş b(i)lge k(a)n(ı)m (Ta B 6):

Uygur Kağanlığı'nın ikinci hükümdarı Moyun Çor'un unvanı.

Kan sözcüğü, Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtlarında belgelenmez. Buna karşılık, Tonyukuk, Ongin, Tes, Şine Usu, Taryat, Suci ve Yenisey yazıtlarında sıkça geçer. Birçok sözlükte *kagan*dan ayrı bir idari unvan olarak tanımlanır; ancak görevi tam olarak belirtilmez (ED: 630a).

*kan, kagan*ın büzülmeye (*contraction*) uğramış biçimi olmalıdır. Bu türden büzülme örneklerini Eski Türkçede asıl biçimleriyle yan yana görmek olağandır.

Standart bir dilin, dolayısıyla yazımın olmadığı bu dönemde, özellikle Yenisey Yazıtları, aynı sözün dal biçimlerini senkronik olarak bize sunmaktadır: HemÇ-3: *kagadaş* "akraba"; buna karşılık Alt.II Ön-2; Eleg. -2: *kadaş* (HemÇ: 579; Alt2: 556; Eleg: 464). Özellikle Ongin Yazıtı 1. satırı anmak gerek: *(ä)çüm(ü)z (a)pam(ı)z [...]mI* ***k(a)g(a)n*** *tört bul(u)ŋ(u)g (e)tm(i)ş yıgm(ı)ş y(a)ym(ı)ş basm(ı)ş ol* ***k(a)n*** *yok boltukda k(e)srä [il] yitm(i)ş ıçg(ı)nm(ı)ş*. Burada aynı hükümdar, hem *kagan* hem de *kan* olarak anılmaktadır. Bu sebeple, Doerfer'in *kan* ve *kagan* sözlerini, Clauson'un aksine aynı maddede müzakeresi haklı ve yerindedir (TMEN III: 1161) Clauson, bu iki unvan arasındaki etimolojik ilişkinin karanlık olduğunu yazar (ED: 630a); ancak Ongin Yazıtı'nda aynı anlamla bu iki sözün kullanılması onun tezini çürütür (Krş. Şirin User 2007a: 563).

Karaağaç, Türkçede başkanlık bildiren sözleri konu aldığı çalışmasında, *kaŋ* "baba" ve *kam* "kam, büyücü, hekim" sözlerini de köken açısından *kan* ve *kagan* ile birlikte değerlendirerek "baş" ve "büyüklük" kavramlarının üyeleri arasında sayar (Karaağaç 2001: 402). Eski Türkler, aile kurumum liderini *kaŋ*; inanç kurumunun liderini *kam*; devlet kurumunun liderini *kagan* > *kan* olarak, aynı sözcüğe farklı anlamlar yükleme yoluyla adlandırmış olmalılar. Damak, dudak ve diş genizlisi olan ünsüzlerin sesbilgisi açısından nöbetleşmelerinin mümkün oluşu bu tezi güçlendirmektedir.

113. $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi bıla b(a)ga t(a)rk(a)n (Ta K 2):

Moyun Çor'a bağlı bir tarkan olduğu anlaşılan bu üst düzey rütbe sahibinin taşıdığı unvanlardan ilki, Şinehüü'de *bägzäk är čigši bilä baga tarkan*; Klyaştornıy'de *b(e)gz(i)k-(e)r čigši bıla b(a)g(a) t(a)rk(a)n*; Tekin, Katayama ve Berta'da *b(ä)g(ä)zk(ä)r çigşi bıla b(a)ga t(a)rk(a)n* okunur (Şinehüü 1975: 75; Klyaştornıy 1982: 342; TaryK: 181; Katayama 1999: 172; Berta 2004: 257). Erdal bu ibarenin yazıçevrimini *b(ä)g zk²r² çigşi bıla b(a)ga t(a)rk(a)n* olarak verir (OTWF: 392). Unvan grubunun ilk sözünde (veya sözlerinde) *b(ä)g* ögesinin varlığı belirgin gibidir; ancak bu sözler arasındaki *zk²r²* hakkında kaynaklarda hiçbir ipucu bulunmamaktadır. Taryat Yazıtı *bitigci*sinin *n* (𐰽) yerine *z* (𐰾) yazdığı ve bu ibarenin *beg nöker* (Tü. *beg* +Moğ. *nöker*) olabileceği akla gelse de, *nöker* sözünün ilk ünlüsünün yazılmamış olması bu fikri güçsüz kılmaktadır. *Nöker* hakkında geniş bilgi için bkz. Rybatzki 2006: 630.

Unvan grubundaki *bıla* sözüne Klyaştornıy tarafından "ile, birlikte anlamı verilir (1982: 344). Tekin, *buyla* unvanının değişik bir söylenişi olabileceğini belirtir (TaryK: 196). Biz de, *bıla*nın *buyla* sözünden monoftonglaşma yoluyla geliştiği ve Eski Uygur dönemine ait diyaletik bir öge olduğu kanısındayız.

114. turg(a)k turdı (Ta K 2):

Bu ibarenin geçtiği cümlenin bütünü şöyledir: *t(ä)ŋri k(a)n(ı)m (a)tl(ı)gı tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı t(i)g(i)t(i)m(i)n bu bit(i)dükde k(a)n(ı)ma turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk b²g²zk²r² çigşi bıla b(a)ga t(a)rk(a)n üç yüz turg(a)k turdı.*

Cümlenin yüklemi, Şinehüü 1975'te 𐰴𐰚𐰇𐰛 biçimindedir. Bu imlayı Tekin dışındaki alan uzmanlarının hepsi (*turdı*) biçiminde okurlar (Şinehüü 1975: 57; Klyashtorny 1982: 342; Katayama 1999: 170; Berta 2004: 254). Tekin 1982, 1983 ve 2004 yayınlarında *tur(ut)dı* biçiminde okunup *turut-* fiili, "diktirmek, inşa ettirmek" olarak anlamlandırılır. Tekin burada ettirgen fiile ihtiyaç olduğunu belirterek, fiilin nesnesi durumundaki *turgak* sözünü "nöbetçi/muhafız karakolu" olarak anlamlandırır; böylece *turgak turutdı* ibaresini "karakol inşa ettirdi" olarak anlar (TaryK: 185).

Erdal, hem *turgak* sözünün "nöbetçi karakolu" anlamına hem de Tekin'in *turut-* okuyuşuna itiraz eder. Anılan cümlenin son *kısmını k(a)n(ı)ma turg(a)k b(a)şı K¹G¹S¹ (a)t(a)çuk b(ä)g zk²r² çigşi bıla b(a)ga t(a)rk(a)n üç yüz turg(a)k turdı* biçiminde okuyup *turgak* sözüne "gündüz muhafızı" *tur-* fiiline de "(nöbet) beklemek" anlamını verir. Ayrıca *turgak başının, sü başı, bıŋa başı* gibi bir askerî terim olduğuna dikkati çeker (OTWF: 392; 456.d.n.).

Bu cümledeki 𐰴𐰚𐰇𐰛 𐰃𐰉𐰚𐰇𐰛 ibaresini, Erdal'ın yazıçevrimini izleyerek *turg(a)k turdı* biçiminde okuyor ve cümlenin bütününü "Tanrı Kağanım'ın süvari(leri) Tokuz Tatarlar ve On Yedi Azlar. Buyruk(ları) Toŋra(lar) ve Ede(ler). General ve *bıŋa*(ları) Uygur(lar). *Tigitlerimle* (prenslerimle birlikte) bu (yazıtı) yazdırırken, kağanım için muhafızlar başı Kagas Ataçuk, *b²g²zk²r²* Çigşi Buyla Baga Tarkan (ve) üç yüz muhafız ayakta bekledi (nöbet durdu)" olarak açıklıyoruz.

115. kutl(u)g bilge s(ä)ŋün ur(u)şu kutl(u)g t(a)rk(a)n s(ä)ŋün (Ta K 5):

Bu unvan grubu, Tekin tarafından "Kutluğ Bilge Sengün ile (?) Kutluğ Tarkan Sengün" olarak açıklanır. Tekin, *ur(u)şu* ögesinin *urşu* olarak da okunabileceğini belirttikten sonra, bunun "ve" anlamında bir bağlayıcı olduğunu ihtiyatla ileri sürer; ancak kendisinin de vurguladığı gibi böyle bir bağlayıcı şimdiye kadar hiçbir yerde tespit edilmemiştir (TaryK: 198).

Burada *ur-* fiilinden *–ş* ekiyle türemiş bir unvan söz konusu olmalıdır. Bu ekle türetilen kavram düzlemindeki sözler, özel adlara ve unvanlara kaynak oluşturabilmektedir. DLT'deki *Atış, Süŋüş, Tokış* ve *Utuş* özel adları, *at-* "atmak, vurmak", *süŋ-* "mücadele etmek, savaşmak", *tokı-* "vurmak", *ut-* "zafer kazanmak" fiillerinden türemiştir (OTWF: 266). II. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu Kutlug'un unvanı *İlteriş* ve Tonyukuk, Kül İç Çor ve Taryat yazıtlarında geçen *çabış* unvanı da, *-ş* ekiyle türemiştir.

Dolayısıyla burada, *kutlug bilge seŋün* adlı kişi ve onun *uruşu* ("muhafız, koruma görevlisi") *kutlug tarkan seŋün*'den bahsedilmektedir. Bunların, Taryat Yazıtı'nın *bitigci*sine yazıtta adı geçen boy ve kişi adlarını okuyan kişiler oldukları Tekin tarafından belirtilmiştir. Taryat Yazıtı, Kuzey Yüzü, 3-4. satırlarda, aynı kuruluşa sahip yapılar vardır: *t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı b(i)lge t(a)rduş ul(u)g b(i)lge y(a)bgu* ***kutl(u)gı*** *(i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...]* ***buyrukı*** *(a)z s(ı)pa t(a)y s(ä)ŋün bod(u)nı toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş üç k(a)rluk bunça bod(u)n y(a)bgu bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı b(i)lge töl(i)s ul(u)g b(i)lge ç(a)d* ***kutl(u)gı*** *[...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n* ***buyrukı*** *ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün bod(u)nı tok(u)z b(a)y(ı)rku (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] tok(u)z t(a)t(a)r bunça bod(u)n ç(a)d bod(u)nı* (Ta K 3-4).

II. KÖKTÜRK VE ÖTÜKEN UYGUR YAZITLARININ SÖZ VARLIĞI

1. ÖZEL AD BİLGİSİ VE DİL BİLGİSİ ÖGELERİ

.1. Kişi Adları (Unvan Niteleyicileri ve Unvanlarıyla)

1.1.1. Kağanlar

›ilgä kagan 𐰋𐰇𐰃 𐰴𐰍𐰚/𐰴𐰍𐰇𐰚: İlteriş Kağan'ın büyük oğlu, II. Köktürk Devleti kağanı (ö. 734)

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : türk : *bilgä* : *k(a)g(a)n* : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : türk : *bilgä* : *k(a)g(a)n* : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ *[bilgä] k(a)g(a)n* : b[it(i)gin] yol(lu)g tig(i)n : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ *bilgä* : *k(a)g(a)n* u[çdı] (BK B 2) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk *bilgä k[(a)g(a)nka]* (T 49-50) ◆ türk *bilgä k(a)g(a)n* : il(i)ŋe : bititd(i)m : (T 58) ◆ türk *bilgä* : *k(a)g(a)n* : türk sir bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ t(ä)ŋri *b(i)lgä* : *k(a)g(a)nka* : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ t(ä)ŋri *bilgä* : *k(a)g(a)nta* : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ *[b(i)lgä* : *k](a)g(a)n[(ı)ŋ* : bod(u)nı] [...] b(a)rdı : (O 11)

›umin kagan 𐰋𐰇𐰃 𐰆𐰆𐰉: İlk Köktürk kağanı, I. Köktürk Devleti'nin kurucusu (T'u-men, ö. 552)

◆ kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm (a)pam : *bum(i)n k(a)g(a)n* : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ yol[l(u)]g k(a)g(a)n : *[..... bu]min* : *k(a)g(a)n* : üç k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 1)

Iteriş/elteriş kagan 𐰋𐰇𐰃 𐰃𐰍𐰉/𐰃𐰍𐰉𐰇: II. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu, Kutlug Kağan (ö. 691)

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g* : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g* : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ bilgä toṅukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n* : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ṅ(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n* : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka* : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n* : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n* : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä :

idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ *ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n* : bilgä toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ *(e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka* (i)ç(i)<k(i)ŋ> (Ç 1) ◆ k(a)pg(a)n : *(e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n* : (e)l(i)ŋä : kıl(ı)nt(ı)m : (O 4) ◆ k(a)ŋ yor(ı)p : *(e)lt(e)r(i)ş* : *k(a)g(a)nka* : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : (O 11)

inäl kagan 𐰃𐰆𐰠 𐰸𐰍𐰣: Kapgan Kağan'ın oğlu, babasının ölümünden sonra II. Köktürk Devleti'ni kısa süre yönetti (ö. 716)

◆ sü b(a)şı : *in(ä)l k(a)g(a)n* : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzun t(e)di : (T 31) ◆ *in(ä)l k(a)g(a)nka* [... s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

istämi kagan 𐰃𐰆𐰠 𐰇𐰴𐰋𐰣: I. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu Bumin Kağan'ın kardeşi ve Batı Köktürk Devleti'nin ilk kağanı (ö. 576)

◆ kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : *ist(ä)mi k(a)g(a)n* : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3)

kapgan kagan 𐰃𐰆𐰠 𐰃𐰆𐰠: İlteriş Kağan'dan sonra tahta geçen II. Köktürk Devleti kağanı (ö. 716)

◆ *k(a)pg(a)n k(a)g(a)n* : ol(u)rtd(u)m : (T 51) ◆ *k(a)pg(a)n k(a)g(a)n* [y(e)ti] ot(u)z [y(a)ş(ı)nta] ... (ä)rti : (T 51) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r *k(a)pg(a)n k(a)g(a)n* : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : *k(a)pg(a)n k(a)g(a)n* : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ *k(a)pg(a)n* : (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : (e)l(i)ŋä : kıl(ı)nt(ı)m : (O 4) ◆ [kül i(ç) çor toñukuk *k(a)p]g(a)n* : *k(a)g(a)n* : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (KÇ 2-3)

kül ... bilge kagan ....𐰾.. 𐰸𐰏: Ötüken Uygur Devleti'nin ilk kağanı, Kutlug Bilge Kül Kağan

◆ k(a)ŋ(ı)m : *kül...[bil]g[e k(a)g(a)n* ...] (ŞU K 5)

täŋri täg täŋri yaratmış türk bilgä kagan 𐰃𐰆𐰠 𐰇𐰾𐰚𐰠 𐰉𐰆𐰴𐰍 𐰋𐰘𐰏𐰣 𐰴𐰍 𐰴𐰉: Bilge Kağan'ın küçük oğlu, Teŋri Kağan

◆ *t(ä)ŋri t(ä)g* : *t(ä)ŋri* : *y(a)r(a)tm(ı)ş* : *türk* : *bilgä* : *k(a)g(a)n* : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK C 13)

täŋridä bolmış el etmiş bilgä kagan 𐰃𐰆𐰠 𐰇𐰾𐰚𐰠 𐰋𐰍 𐰸 𐰸𐰘𐰇𐰺 𐰇𐰋𐰉𐰆𐰍: İlk Uygur kağanı Kutlug Kül Bilge'nin oğlu, ikinci Uygur kağanı, Moyun Çor'un kağanlık unvanı ve adı (ö. 759)

◆ [...] *t(ä)[ŋ]r(i)dä* : *bolm(ı)ş (e)l* : *(e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m* : ol(u)rtı : (e)l tutd (Tes D 4) ◆ *t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş* : *il] (ä)tmiş* : *b(i)lgä k(a)g(a)n* : b[(ä)n] (ŞU K 1) ◆ *t(ä)ŋridä bolm(ı)ş* : *(e)l (e)tm(i)ş* : *b(i)lgä k(a)[g(a)]n* : (a)t(a)dı : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ *t(ä)ŋridä* : *bolm(ı)ş* : *(e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä* : *k(a)g(a)n* : (ä)l b(i)lgä k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta

t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ *t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä : k(a)n(ı)m* : içr(ä)ki [bo]d(u)nı : (a)ltm(ı)ş (Ta B 6)

yollug kagan 𐰽𐰞𐰃 𐰴𐰍𐰽D: İlk Köktürk kağanlarından biri (?)

◆ *[... y]ol(lu)g* : ıya : b(a)s(ı)p : ol(u)r[tı] (Tes D 6) ◆ *yol[(lu)]g k(a)g(a)n* : [...] [bu]min : k(a)g(a)n : üç k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 1)

[...]mI kagan .𐰃𐰺.: Bumin Kağan (?)

◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]*mI* : *k(a)g(a)n* : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1)

1.1.2. *Katun*lar

elbilgä katun 𐰽𐰺𐰃 𐰇𐰉𐰚𐰉: İkinci Uygur kağanı Moyun Çor'un karısı

◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : *(e)lb(i)lgä* : *k(a)tun* : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : *(e)lb(i)lgä* : *k(a)tun* k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1)

ilbilgä katun 𐰽𐰺𐰃 𐰇𐰉𐰃𐰚𐰉: İlteriş Kağan'ın karısı, Kül Tigin ve Bilge Kağan'ın annesi

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : *ilbilgä k(a)tun(u)g* : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : *ilb(i)lgä k(a)tun(u)g* : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10)

1.1.3. Tigin, Yabgu, Tarkan, Tudun, Buyruk, İlteber, Çor, *Beg* ve Diğer Askerî-İdari Kimlikler

akınçu alp bilgä çigşi 𐰀𐰇𐰃𐰋 𐰇𐰉𐰚 𐰃𐰏 𐰽𐰾𐰃: Moyun Çor'a bağlı bir *çigşi*

◆ [....] ul(u)g çigşi *(a)k(ı)nçu (a)lp b(i)lgä çigşi* [...] og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1)

az sıpa tay säŋün 𐰀𐰢𐰃 𐰇𐰺 𐰋𐰉𐰚 𐰢: Moyun Çor'un oğlu Bilge Tarduş Ulu Bilge Yabgu'nun *buyruk*u

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : *(a)z s(ı)pa* : *t(a)y s(ä)ŋün* : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

bars 𐱅𐰋𐰽: 711 yılında Türgiş kağanı ilan edilen Köktürk beyi
◆ *b(a)rs* b(ä)g : (ä)rti : (KT D 20; BK 16-17)

bayırku tarduş bilgä tarkan kutlug 𐰴𐰇𐰾𐰃 𐰃𐰋𐰉 𐰚𐰀𐰲 𐰸𐰆𐰉 𐰾𐰋𐰉𐰽: Taryat Yazıtı'nın hazırlanması emrini veren iki kişiden biri
◆ *b(a)y(ı)rku* : *t(a)rduş* : *b(i)lgä* : *t(a)[rk(a)n* : *kutl(u)]g* : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

b²g²zk²r² çigşi bıla baga tarkan 𐰃𐰋𐰉 𐰚𐰴𐰽 𐰚𐰇𐰽 𐰘𐰀𐰚𐰀 𐰸𐰆𐰉𐰽: Moyun Çor'a bağlı bir tarkan
◆ t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : *b²g²zk²r² çigşi* : *bıla b(a)ga t(a)rk(a)n* : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K2)

bilgä ışbara tamgan tarkan 𐰃𐰋𐰉 𐰃𐰴𐰾 𐰚𐰋𐰽 𐰚𐰀𐰲: Eletmiş Yabgu'nun küçük oğlu
◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : *b(i)lgä* : *(ı)şb(a)ra* : *t(a)mg(a)n* : *t(a)rk(a)n* : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4)

bilgä tarduş ulug bilgä yabgu 𐰴𐰆𐰃 𐰚𐰀𐰲 𐰆𐰇 𐰾𐰴𐰾 𐰚𐰀𐰲: Moyun Çor'un Tarduşlara *yabgu* atadığı büyük oğlu
◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : *b(i)lgä t(a)rduş* : *ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu* (Ta K 3)

bilgä tölis ulug bilgä çad 𐰸𐰇 𐰚𐰀𐰲 𐰆𐰇 𐰋𐰽𐰏 𐰚𐰀𐰲: Moyun Çor'un Tölislere *şad* atadığı küçük oğlu
◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı *b(i)lgä töl(i)s* : *ul(u)g b(i)lgä ç(a)d* (Ta K 4)

biligä säŋün uzal öŋ erkin 𐰃𐰋𐰉 𐰽𐰃 𐰇𐰏 𐰃𐰽𐰋 𐰚𐰀𐰽𐰲: Taryat Yazıtı'nın hazırlanması emrini veren iki kişiden biri
◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : *b(i)ligä* : *s(ä)ŋün* : *uz(a)l öŋ (e)rk(i)n* (Ta K 6)

buyla kutlug yargan 𐰆𐰋𐰃 𐰴𐰇𐰾𐰃 𐰚𐰇𐰃𐰾 𐰚𐰀𐰽: Ötüken Uygur Kağanlığı'ndan Kırgızlara elçi olarak gönderilen Kırgız devlet adamı
◆ kırk(ı)z : oglı m(ä)n : *buyla* : *kutl(u)g y(a)rg(a)n* m(ä)n kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 2-3)

çabış säŋün 𐰃𐰽𐰋 𐰸𐰀𐰸 : Bilge Tölis Ulug Bilge Şad'ın *buyruk*u
◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı *ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün* : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

el etmiş yabgu 𐰺𐰼𐰇 𐰃𐰆𐰑 𐰴: II. Köktürk Kağanlığı döneminde yaşamış Köktürk *yabgu*su
◆ *(e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu* : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4)

ınançu baga tarkan 𐰋𐰍𐰏 𐰴𐰇 𐰺𐰋𐰃: Moyun Çor'a bağlı *iç buyruk*ların başı
◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı *ın(a)nçu b(a)ga* : *t(a)rk(a)n* ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

ışbara säŋün yaglakar 𐰋𐰍𐰴𐰃 𐰢𐰖𐰽 𐰍𐰋𐰆𐰴: Moyun Çor'a bağlı birliklerden birinin komutanı
◆ b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : *ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r* (Ta B 7)

ışbara tamgan çor yabgu 𐰺𐰼𐰇 𐰋𐰃 𐰴 𐰃𐰆𐰑 𐰍𐰋𐰆: Eletmiş Yabgu'nun büyük oğlu
◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : *(ı)şb(a)ra* : *t(a)mg(a)n* : *çor* : *y(a)bgu* : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4)

kagas ataçuk 𐰴𐰃𐰑 𐰺𐰇: Moyun Çor'a bağlı birliklerde bir binbaşı
◆ ... bod(u)nı bıŋa *k(a)g(a)s (a)t(a)çuk* bod(u)nı bıŋa (Ta B 9)

kutlug bilgä säŋün 𐰢𐰖𐰽 𐰍𐰏𐰣 𐰺𐰃𐰑𐰇: Taryat Yazıtı'nın *bitigci*sine yazıtta adı geçen boy ve kişi adlarını okuyan iki kişiden biri
◆ *kutl(u)g b(i)lgä s(ä)ŋün* ur(u)şu kutl(u)g t(a)rk(a)n s(ä)ŋün ol (e)ki y¹Wr¹ (Ta K 5)

kutlug tarkan säŋün 𐰢𐰖𐰽 𐰋𐰍𐰏 𐰺𐰃𐰑𐰇: Taryat Yazıtı'nın *bitigci*sine yazıtta adı geçen boy ve kişi adlarını okuyan iki kişiden biri
◆ kutl(u)g b(i)lgä s(ä)ŋün ur(u)şu *kutl(u)g t(a)rk(a)n s(ä)ŋün* ol (e)ki y¹Wr¹ (Ta K 5)

kül çor/kül iç çor 𐰴𐰼𐰍𐰚𐰇/𐰴𐰼 𐰚𐰢: Bilge Kağan, tahta çıktıktan sonra onu kutlayan Tarduş beyi
◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : *kül çor* : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)
◆ ışb(a)ra çık(a)n *kül i(ç) çor* bolm(ı)ş (KÇ 2) ◆ ul(u)g : *kül i(ç) çor* : s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : yok bol[tı] (KÇ 3) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : *[kül i(ç)] çor* [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5)

◆ *kül i(ç) çor* : türk bod(u)n b(ä)[gl(ä)]r [...] (KÇ 6) ◆ ışb(a)ra b(i)lgä : *kül i(ç) çor* : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ *kül i(ç) çor* : opl(a)yu t(ä)g(i)p : süsin [...] (KÇ 10) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : *kül i(ç) çor* : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [ışb(a)ra bil]gä *[k]ül i(ç) çor* : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : *kül i(ç) çor* : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : *kül i(ç) çor* : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17) ◆ *[kü]l i(ç) çor* : y(e)ti y(a)şıŋa : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18) ◆ [...] *kül i(ç) çor* : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆... ışb(a)ra b(i)lgä : *kül i(ç) çor* [...s]ükä : tusu bol[ayı]n : tidi : (KÇ 22-23) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : *kül i(ç) çor(u)g* : yogl(at)tı : (KÇ 24)

kül tigin 𐰴𐰇𐰼𐰞 𐰽𐰍𐰃/𐰽𐰍$: İlteriş Kağan'ın küçük oğlu, Bilge Kağan'ın kardeşi (ö. 731)
◆ in(i)m : *kül tig(i)n* : birlä : sözl(ä)şd(i)m(i)z : (KT D 26) ◆ in(i)m : *kül tig(i)n* : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : *kül tig(i)n* : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : *kül tig(i)n* : yit[i : y(a)şda : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : *kül tig(i)n* : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ *kül tig(i)n* : y(a)d(a)g(ı)n : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ *kül tig(i)n* [(a)ltı ot(u)z] y(a)şıŋa : kırk(ı)z t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z (KT D 34-35) ◆ *kül tig(i)n* : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ *kül tig(i)n* : b(a)şg(ı)l boz (a)t : bin(i)p t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : *kül tig(i)n(i)g* : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ *kül tig(i)n* yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ *[kül] tig(i)n* : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ *kül tig(i)n* : bir kırk : y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ *kül tig(i)n* : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 3-4) ◆ *kül tig(i)n* : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ *kül tig(i)n* : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ *kül tig(i)n* : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : s(a)nçdı : (KT K 6) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : *kül tig(i)n* : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ *kül tig(i)n* : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT K 7-8) ◆ *kül t(i)g(i)n* : (ä)b(i)g b(a)şl(a)yu : (a)kıt(tı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ *kül tig(i)n* : ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n : s(a)nçdı (KT K 8-9) ◆ *kül tig(i)n* : yok (ä)rs(ä)r : kop : ölt(ä)çi : (ä)rt(i)g(i)z (KT K 10) ◆ in(i)m *kül tig(i)n* : k(ä)rg(ä)k : boltı : (KT K 10) ◆ *kül tig(i)n* : koń yılka : yiti y(e)g(i)rm(i)kä : uçdı : (KT KD) ◆ *kül tig(i)n* : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : boltı : (KT KD) ◆ bunça : bit(i)g : bit(i)gme : *kül tig(i)n* : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m (KT GD) ◆ *kül tig(i)n(i)ŋ* : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t biŋ] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ in(i)m *kül tig(i)n* [...] (KT B) ◆ iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m *kül tig(i)n(i)g* : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ [..]yi *kül tig(i)n* : b^2 (KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 3) ◆ t]ig(i)n : (e)ki ş(a)d : in(i)m : *kül[l tig(i)n* :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21)

külüg oŋı 𐰴𐰃 𐰇𐰚𐰍: Moyun Çor'a bağlı beş yüz kişilik bir birliğin komutanı
◆ oŋı b(e)ş yüz b(a)şı *kül(ü)g oŋı* : (Ta B 6)

ozmış tegin/tigin 𐰾𐰇𐰞/𐰾𐰇𐰞 𐰉𐰣𐰾: 742-743 arasında hüküm sürmüş II. Köktürk Devleti'nin son kağanlarından
◆ *ozm(ı)ş* : *tig(i)n* : k(a)n bolm(ı)ş : (ŞU K 9) ◆ *ozm(ı)ş t(e)g(i)n* ud(a)rg(a)nta : yorıyur : t(e)di : (Ta D 6) ◆ [...] t(a)k(ı) *[oz]m(ı)ş* : *[tig(i)n* : k(a)n] boltı (Ta D 9)

säbig kül erkin 𐰴𐰃𐰆 𐰸𐰍 𐰇𐰚𐰲: Bilge Kağan'ın tahta çıkışını kutlayan *iç buyruk*
◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: *s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n* : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)

sir irkin 𐰾𐰃𐰉 𐰉𐰍: Tarduş beylerinden biri, Yigen Çor'un babası
◆ *sir* : *irk(i)n* : oglı : yig(ä)n çor : k(ä)lti (KÇ 21)

tay bilgä tutuk 𐱅𐰆𐰣 𐰇𐰚𐰍𐰘...: Kutlug Bilge Kül Kagan'ın 747'de babası tarafından *yabgu* atanan oğlu, Moyun Çor'un kardeşi
◆ [... *t(a)y] bilgä* : *tutuk(u)g* y(a)b[gu (a)t(a)]dı : (ŞU K 11-12)

tokuz bolmış bilgä tay säŋün 𐰽𐰺𐰋 𐰆𐰣 𐰇𐰚𐰘 𐰋𐰃𐰣 𐰾𐰃𐰆: Moyun Çor'a bağlı birliklerin başkumandanı
◆ ul(u)g buyruk *tok(u)z [bo]lm(ı)ş b(i)lgä* : *t(a)y s(ä)ŋün* : (Ta B 6)

toŋa tigin 𐰾𐰇𐰞 𐰺𐰣: Kapgan Kağan'ın oğlu (ö. 714)
◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : *toŋa tig(i)n* : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : *toŋa* : *tig(i)n* yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31)

toñukuk 𐰉𐰃𐰋𐰣: İlteriş, Kapgan, İnel ve Bilge kağanların *ayguçısı* (ö. yaklaşık 725)
◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : *toñukuk* : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ bilgä *toñukuk* : b(ä)n öz(ü)m : t(a)b(g)aç il(i)ŋe : kıl(ı)nt(ı)m : (T 1) ◆ (a)yg(ı)l tidi : (a)y(ı)gm(a)sı b(ä)n (ä)rt(i)m : bilgä : *toñukuk* : (T 5) ◆ bilgä *toñukuk* : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä *toñukuk* : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15) ◆ türk

bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : bilgä *toñukuk* < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ bilgä *toñukuk(k)a* : b(a)ŋa : (a)ydı (T 31) ◆ bilgä : *toñukuk* (a)ń(ı)g ol : üz ol (T 34) ◆ b(ä)n (a)nça : t(e)r m(ä)n : b(ä)n bilgä : *toñukuk* : (T 37) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : *toñukuk* : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ türk bilgä k(a)g(a)n : il(i)ŋe : bititd(i)m : b(ä)n bilgä *toñukuk* (T 58) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä *toñukuk* : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä *toñukuk* : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n *toñukuk* : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ [kül i(ç) çor *toñukuk* k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (KÇ 2-3)

tudun yamtar 𐰖𐰆𐰣𐰃 𐰋𐰢𐰍𐰆: Karlukların 718 yılındaki isyanını bastırmak üzere sefere çıkan Köktürk *tudunu*

◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n : t(a)pa : sülä : tip : *tud(u)n* : *y(a)mt(a)r(ı)g* : ıt(tı)m : (BK D 40)

tun bilgä 𐰇𐰏𐰽𐰚 𐰋𐰍𐰆: adına Çoyr Yazıtı dikilen iki Türk beyinden biri

◆ *tun b(i)lgä* (Ç 1)

tun yegän erkin 𐰾𐰼𐰞 𐰾𐰏𐰺 𐰋𐰍𐰆: adına Çoyr Yazıtı dikilen iki Türk beyinden biri

◆ *tun y(e)g(ä)n (e)rk(i)n* (Ç 2)

tuygun eltäbär 𐰞𐰚𐰲𐰽 𐰋𐰴𐰃𐰍𐰆: Kül Tigin'in *bark*ını inşa eden mimarları ve tezyinatçıları Çin'den getirten *elteber*

◆ t(a)ş [b(a)rk : itgüçig] bunça : b(ä)d(i)zçig : *tuyg(u)n* : *(e)lt(ä)b(ä)r* : k(ä)l[ürti] (KT KD)

tuykun ulug tarkan bukug bıŋa 𐰇𐰺𐰃 𐰴𐰍𐰃 𐰋𐰼𐰆 𐰴𐰇 𐰋𐰴𐰃𐰍𐰆: Moyun Çor'a bağlı askerî birliklerden birinin komutanı

◆ tok(u)z yüz : (ä)r : b(a)şı *tuyk(u)n* : *ul(u)g* : *t(a)rk(a)n* : *bukug* : *bıŋa* ... (Ta B 8)

udurgan 𐰴𐰞𐰼𐰢: Bilge Tölis Ulug Bilge Şad'ın *buyruk*u

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı *ud(u)rg(a)n* buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

ulug öz ınançu 𐰢𐰃𐰇 𐰾𐰍 𐰴𐰋𐰢: Moyun Çor'a bağlı birliklerde üst düzey bir asker

◆ öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı *ul(u)g* : *öz ın(a)nçu* (Ta B 6)

ulug uruŋu 𐰋𐰇𐰞 𐰺𐰃𐰞: Moyun Çar'a bağlı birliklerde bir yüzbaşı
◆ ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : *ul(u)g ur(u)ŋu* : (Ta B 7)

yigän çor 𐰃𐰍𐰣 𐰴𐰉𐰓𐰺: Tarduş beylerinden Sir İrkin'in oğlu
◆ sir : irk(i)n : oglı : *yig(ä)n çor* : k(ä)lti (KÇ 21) ◆ [...] çor(u)ŋ : oglı : *yig(ä)n çor* : k(ä)lti (KÇ 26)

1.1.4. *Bitigci*ler, *Tamgacı*lar, *Bedizci*ler (Yazıcılar, Mühürdârlar, Nakkaşlar)

biligä kutlug tarkan säŋün 𐰴𐰼𐰃 𐰆𐰴𐰍 𐰺𐰃𐰍𐰞𐰴 𐰉𐰓𐰼𐰞: Taryat Yazıtı'nın *bitigci*si
◆ [...] bi[t](i)gme : bunı y(a)r(a)t(ı)gma *[b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ]ün* (Ta K 5)

bökä tutam 𐰚𐰍𐰞𐰍 𐰋𐰞: Taryat Yazıtı'nın taş kaplumbağa heykelini yapan sanatçı
◆ bunı : y(a)r(a)t(ı)gma *bökä tut(a)m* (Ta Taş Kaplumbağa)

çaŋ säŋün 𐰴𐰼𐰃 𐰃𐰣: Kül Tigin Yazıtı'nın Batı yüzünün *bitigci*si, T'ang İmparatoru Hiuan Tsong'un yeğeni mimar-mühendis, nakkaş, hattat
◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : *ç(a)ŋ: s(ä)ŋün* k(ä)lti : (KT K 13)

makaraç tamgaçı 𐰋𐰃𐰺𐰚𐰍 𐰣𐰍𐰚: Kül Tigin'in cenaze törenine Türgiş Kağan'ı temsilen katılan mühürdar
◆ on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : *m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı* : og(u)z : bilgä : t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13)

oguz bilgä tamgaçı 𐰋𐰃𐰺𐰚𐰍 𐰆𐰉𐰋𐰞 𐰍𐰺𐰃: Kül Tigin'in cenaze törenine Türgiş Kağan'ı temsilen katılan mühürdar
◆ on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : *og(u)z* : *bilgä* : *t(a)mg(a)çı* : k(ä)lti : (KT K 13)

toluk 𐰴𐰇𐰃𐰍: Çoyr Yazıtı'nın *bitigci*si
◆ *toluk* b(i)t(i)d(i)m (Ç 4)

yollug tigin 𐰴𐰉𐰋𐰍 𐰺𐰇𐰃D: Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtlarının *bitigci*si
◆ bu bit(i)g : bit(i)gme : (a)tısı : *yol(lu)g* : *t[ig(i)n]* b[it(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ bunça : bit(i)g : bit(i)gme : kül tig(i)n : (a)tısı : *yol(lu)g tig(i)n* : bitid(i)m (KT GD) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop *yol(lu)g tig(i)n* : bitid(i)m : (KT GD) ◆ *yol(lu)g* : *tig(i)n* [bit(i)d(i)m(i)z] (KT GB) ◆ [bilgä] k(a)g(a)n : b[it(i)gin] *yol(lu)g tig(i)n* : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : *yol(lu)g tig(i)n* : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : törт kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB)

1.1.5. Başka Boyların, Kavimlerin ve Ordularının Liderleri, Temsilcileri

aşok 𐰇𐰾: Soğut kavminin lideri (710 yılı sonu)

◆ (a)nta b(ä)rüki : *(a)şok* b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 46)

bärçikär 𐰉𐰍𐰴𐰍: Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Soğut kavminden bir temsilci

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : *b(ä)rç(i)k(ä)r* : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12)

bölük 𐰉𐰺𐰘𐰆: İgdir boyuna mensup bir lider

◆ [...] içg(ä)r(i)p igd(i)r *böl[ük ...]* (Ta G 3) ◆ y(a)g(ı)m : *böl(ü)k* yok bo[ltı] (Ta B 4)

bukug tutuk 𐰇𐰆𐰃𐰆 𐰚𐰃𐰇𐰆: etnik mensubiyeti bilinmeyen Bilge Kağan'ın cenaze töreni katılımcılarından bir komutan

◆ *bukug* : *tutuk* : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11)

çaça säŋün 𐰋𐰘𐰋 𐰴𐰍𐰍: Kapgan'ın kağanlığı sırasında Kül Tigin'in savaştığı Çinli general

◆ bir ot(u)z : y(a)şıŋa : *ç(a)ça s(ä)ŋünkä* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 32) ◆ *ç(a)ça s(ä)ŋün* : s(ä)k(i)z : tüm(ä)n : [sü] bi[r]le : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 26)

änük säŋün 𐰀𐰘𐰋 𐰋𐰀: Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Buharalı general

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : *(ä)n(ü)k* : *s(ä)ŋün* : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12)

işiyi likäŋ 𐰃𐰋𐰃 𐰪𐰋𐰆: Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Çin imparatoru temsilcisi

◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : *iş(i)yi* : *lik(ä)ŋ* : k(ä)lti : (KT K 12)

koşu tutuk 𐰇𐰆𐰃𐰆 𐰴𐰃𐰇: Kül Tigin'in 710 yılı civarında savaştığı birliğin komutanı

◆ [...] birlä : *koşu tutuk* : birlä : süŋ(ü)şm(i)ş : (KT K 1)

ku säŋün 𐰘𐰋𐰘 𐰴𐰀/𐰇: **1.** 733 yılında Bilge Kağan komutasındaki Köktürk ordusunun savaşıp mağlup ettiği Tatabı komutan

◆ *ku s(ä)ŋün* : b(a)ş(a)du : tört : tüm(ä)n : sü k(ä)lti : (BK G 8) ◆ ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : *kug* : *s(ä)ŋ(ü)g* : b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m : (BK G 9)

2. Tokuz Oguzların 687'de, ittifak teklif etmek üzere Çin'e gönderdiği komutan

◆ t(a)bg(a)çg(a)ru : *kunı s(ä)ŋün(ü)g* : ıdm(ı)ş : (T 9)

lisün tay säŋün 𐰋𐰘𐰋 𐰉𐰆 𐰘𐰋𐰘𐰴: Bilge Kağan'ın cenaze törenine beş yüz kişilik askeri heyetle katılan Çinli general

◆ bukug : tutuk : [...] k(a)ŋı : *lisün* : *t(a)y s(ä)ŋün* : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11)

ogul tarkan 𐰋𐰺𐰴 𐰉𐰆𐰑: Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Buharalı bir tarkan
◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : *og(u)l t(a)rk(a)n* k(ä)lti : (KT K 12)

oŋ tutuk 𐰃𐰆𐰑𐰆 𐰇𐰑: Kül Tigin'in savaştığı elli bin kişilik Çin ordusunun kumandanı
◆ t(a)bg(a)ç : *oŋ tutuk* : biş t[üm(ä)n : sü k(ä)lti süŋ(ü)şd(ü)m(i)z] (KT D 31; BK D 25) ◆ *oŋ tutuk* : yurçın : y(a)r(a)kl(ı)g : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : (KT D 32)

tarduş ınançu çor 𐰇𐰺𐰉𐰑𐰍 𐰖𐰑𐰆𐰴: Kül Tigin'in cenaze törenine Kırgız Kağan'ı temsilen katılan *çor*
◆ kırk(ı)z k(a)g(a)nta : *t(a)rduş* : *ın(a)nçu çor* : k(ä)lti : (KT K 13)

toŋra äsim 𐰴𐰇 𐰍𐰇𐰑𐰆: VII. yüzyılın son çeyreğinde Tokuz Oguz liderinin Kıtay'a gönderdiği Toŋra boyundan bir temsilci
◆ kıt(a)ńg(a)ru : *toŋra (ä)s(i)m(i)g* : ıdm(ı)ş : (T 9)

udar säŋün 𐰋𐰇𐰘 𐰉𐰴𐰑: Kül Tigin'in cenaze törenine Kıtay ve Tatabı halklarını temsilen gelen general
◆ yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : b(a)şl(a)yu : *ud(a)r s(ä)ŋün* : k(ä)lti : (KT K 11-12)

1.1.6. Diğer Kişiler

alp şalçı 𐰀𐰋𐰍𐰖 𐰘: Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı
◆ *(a)lp ş(a)lçı* : (a)k (a)tın : bin(i)p : t(ä)gmiş : (KT D 40) ◆ *(a)lp ş(a)lçı* : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 2; 2-3; 3)

ışbara yamtar 𐰉𐰆𐰴𐰃 𐰍𐰆𐰖𐰀: Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı
◆ (e)kinti : *ışb(a)ra y(a)mt(a)r* : boz (a)t(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33)

idil 𐰖𐰋𐰀: Kül İç Çor'a at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı
◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : *id(i)l* (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19)

ozıg 𐰖𐰑𐰴: kişi adı
◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : *oz(ı)g* [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB)

sagır çulugan 𐰴𐰇𐰍𐰺 𐰖𐰇𐰲: kişi adı
◆ [...] *s(a)g(ı)r çulug(a)n* : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5)

tadıg çor 𐰋𐰃𐰇 𐰇𐰘𐰆: Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı

◆ (ä)ŋ (i)lki : *t(a)d(ı)k(ı)ŋ* : *çor(ı)ŋ* : boz [(a)t(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT D 32)

tuygut 𐰆𐰺𐰉𐰆: kişi adı

◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t biŋ] y(ı)lk[ıs]ın (a)y(a)gma : *tuyg(u)t* : bu (KT GB)

yegän silig bäg 𐰍𐰏 𐰍𐰺𐰃 𐰚𐰍𐰺: Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganime alındığı) kişinin adı

◆ üç(ü)nç : *y(e)g(ä)n sil(i)g* : *b(ä)g(i)ŋ* : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi (KT D 33)

1.2. Yer Adları

1.2.1. Kağanlık Merkezleri

ötükän 𐰚𐰼𐰴𐰍/𐰚𐰼𐰴𐰍: Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı devletlerinin merkezi

◆ türk : k(a)g(a)n : *ötük(ä)n* yış : ol(u)rs(a)r : iltä : buŋ yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ *ötük(ä)n* : yışda : yig : idi yok : (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ il tuts(ı)k : yir *ötük(ä)n* : yış (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ *ötük(ä)n* : yir : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok (KT G 8; BK K 6) ◆ *ötük(ä)n* : yış : ol(u)rs(a)r b(ä)ŋgü : il tuta ol(u)rt(a)çı s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ ıduk *ötük(ä)n* : y[ış bod(u)ı b(a)rd(ı)g : (KT D 23; BK D 19) ◆ kök öŋ(ü)g : yog(u)ru : *öt(ü)k(ä)n* yışg(a)r ud(u)zt(u)m : (T 15) ◆ türk bod(u)n(u)g : *öt(ü)k(ä)n* y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : bilg toñukuk < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ *öt(ü)k(ä)n* y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ *ö[tük(ä)n* (e)li [t(ä)]gr(ä)s ili : (e)kin [(a)ra] ol(u)rm(ı)ş (ŞU K 2) ◆ *ötük(ä)n* irin : [kı]şl(a)d(ı)m : (ŞU D 7) ◆ biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : *ö[t(ü)k(ä)* yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : örg(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : çıt (a)nta tokıtd(ı)m : biŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ ... tür[giş] [...] *[ötü]k(ä)n[tä]* : b(ä) [...] (a)nta : t[okıd(ı)m] (ŞU G 4-5) ◆ *ötük(ä)n* (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ (ä)çü (a)pa a b(a)r t(e)di *ötük(ä)n* (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p k(a)tun (a)t(a)n(ı)p *ötük(ä)n* : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a) k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i) b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı) (a)t(a)n(ı)p : *ötük(ä)n* k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)r çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ ulu yılka : *ötük(ä)n* : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2) ◆ *ötük(ä)n* (e)li t(ä)gr(ä) (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a) köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : *ötük(ä)n* : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı

öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : *ötük(ä)n* y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

tägräs 𐰉𐰆𐰴𐰺: Ötüken'le birlikte Uygur Kağanlığı'nın devlet merkezi

◆ ö[tük(ä)n (e)li *t(ä)]gr(ä)s* ili : (e)kin [(a)ra] ol(u)rm(ı)ş (ŞU K 2) ◆ ötük(ä)n (e)li *t(ä)gr(ä)s* (e)li : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ ötük(ä)n (e)li *t(ä)gr(ä)s* (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

1.2.2. Irmaklar

ak sub 𐰀𐰴𐰃: Moyun Çor'un taht mücadelesinde kardeşi Tay Bilge Tutuk'u yendiği bölgede bir ırmak

◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : *(a)k sub* : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6)

ak tärmäl 𐰀𐰴 𐰉𐰆𐰼𐰃 𐰃: Hanghai ve Tannu Ola silsilesi arasındaki ırmaklardan biri

◆ *(a)k t(ä)rm(ä)l* k(ä)çä ug(u)r k(a)l(ı)td(ı)m : (T 25)

anı 𐰀𐰉: Batı Sayan'ın kuzey yamaçlarından doğup Abakan'la birleşerek Yenisey'i besleyen ırmaklardan biri

◆ (e)ş(i)dt(i)m : (a)z yir : y[olı] *(a)nı* b[irlä... (ä)r]m(i)ş : (T 24) ◆ *(a)nı* sub[ka] b(a)rd[(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ [...] *(a)nı* ol(u)rm(ı)ş : (ŞU D 10)

arkar 𐰇𐰃𐰇: İrtiş ırmağına dökülen ırmaklardan biri

◆ ... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g¹ [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] *(a)rk(a)r* b(a)şı tuşınta : r² k¹mş...(a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1)

balıklıg 𐰚𐰃𐰏.: Orkun ırmağının kollarından biri

◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : *[b(a)]l(ı)kl(ı)g* : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10)

bolçu 𐰉𐰇𐰃𐰴: İrtiş ırmağının güneydeki kollarından biri

◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : *bolçuda*: otça : borça : k(ä)lti : (KT D 37) ◆ üç(ü)nç : *bo[lçu]da* : og(u)z birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ *bolçuda* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (BK D 28) ◆ tün (a)k(ı)td(ı)m(ı)z : *bolçuka* : t(a)ŋ ünt(ü)rü : t(ä)gd(i)m(i)z (T 35) ◆ *[bo]lçu* ög(ü)z[d]e : üç karluk(u)g : (a)nt[a] : tokıd(ı)m : (ŞU G 1-2)

burgu 𐰉𐰚𐰃𐰴: Orkun ırmağı yakınlarında bir ırmak

◆ *burguda* : y(e)td(i)m : (ŞU D 3) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga *burgu* : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

ärtiş ögüz 𐰃𐰼𐰺 𐰋𐰞𐰍: Altay dağlarının güney eteklerinin batısında bir ırmak, İrtiş ırmağı

◆ ol yılka : türg(i)ş [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g] toga : *(ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37) ◆ ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g : [(a)ş]a : *(ä)rt(i)ş* : *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ *(ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g* : k(ä)ç(i)gs(i)z(i)n : k(ä)çd(i)m(i)z : (T 35) ◆ *(ä)rt(i)ş ög(ü)züg* k(ä)çä k(ä)lt(i)m(i)z : (T 37-38) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da *(ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde]* (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1)

kanyuy 𐰴𐰣𐰼: Ötüken'in doğusunda bir ırmak

◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni *k(a)nyuy* kün(ü)y b[2]z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

kara sub 𐰴𐰀𐰾 𐰚𐰼: Kuzeybatı Moğolistan'da bir ırmak

◆ (a)nta k(e)srä küsgü yılıka s[2]In[2]l[2]g[2]dä k[2]wç k(a)ra bod(u)n t[2]ms[2] s[2]In[2]s[2]zd[2]ä k[2]wç *k(a)ra sub* (ä)rmiş : (Ta G 5)

kara yotulkan 𐰴𐰀𐰾𐰴𐰀 𐰚𐰼: bir ırmak

◆ *k(a)ra* : *yot(u)lk(a)ı* : k(ä)çip : k(ä)lirti : (ŞU G 3)

karaga 𐰚𐰀𐰼: bir ırmak

◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : *k(a)r(a)ga* burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

käm 𐰴𐰃: Yukarı Yenisey ırmağı

◆ *k(ä)m* k(ä)çä : çik t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [*k(ä)m*] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ (e)k(i)nt(i) (a)y : tört y(e)g(i)rmikä : *k(ä)mdä* : tokıd(ı)m : (ŞU D 7-8)

käyrä 𐰚𐰉𐰼: Orkun-Selenge bölgesindeki küçük ırmaklardan biri

◆ *k(ä)yr(ä)dä* : öŋd(ü)n ... (ŞU K 6) ◆ *k(ä)yrä* : b(a)şınta : üç birküdä : k(a)n süsi : [b(i)rI]ä : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m] : (ŞU K 7) ◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : *k(ä)yrä* : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6)

kök öŋ 𐰴𐰶 𐰋𐰼: Ongin ırmağı

◆ [... *kök]* : *öŋ(ü)g* : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : künli : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ *kök öŋ(ü)g* : yog(u)ru : öt(ü)k(ä)n yışg(a)ru ud(u)zt(u)m : (T 15)

künüy 𐰴𐰺𐰼: Ötüken'in doğusunda bir ırmak

◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy *küı(ü)y* b[2]z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

orkun 𐰋𐰴𐰺/𐰋𐰋𐰴𐰺: Orkun (Orhun/Orhon) ırmağı

◆ [...] *orkun* ög(ü)z [.].. (ŞU K 3) ◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : *orkun* : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra : *orkun* : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä *orkun* togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

säbin 𐰴𐰃𐰇: bir ırmak

◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : *s(ä)b(i)[n]* t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

säläŋä 𐰴𐰋𐰼𐰀: Selenge ırmağı

◆ *s(ä)l(ä)ŋä* : kodı : yor(ı)pan : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta bozdum : (BK D 37) ◆ subı : *s(ä)l(ä)ŋä* (ä)rm(i)ş : (ŞU K 2) ◆ *s(ä)l(ä)ŋä* : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şına : t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3) ◆ [...] uçı : *s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä* : t(ä)gi : ç(ä)r(i)g [it]di : (ŞU D 4) ◆ *s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä* : sıka : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 4) ◆ ök(ü)şü : *s(ä)l(ä)ŋä* : kodı : b(a)rdı : (ŞU D 4) ◆ b(ä)n : *s(ä)l(ä)ŋä* : k(ä)çä : udu : yorıd(ı)m : (ŞU D 4) ◆ [...] *s(ä)l(ä)ŋä* [...] (ŞU G 11) ◆ so[gd(a)k] : t(a)[b]g(a)çka : *s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä* : b(a)y b(a)lık : y(a)p(ı)tı : b(e)rt(i)m (ŞU B 5)

säkiz säläŋä 𐰴𐰏𐰇 𐰴𐰋𐰼𐰀: Sekiz kollu Selenge ırmağı

◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : *s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä* orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

taluy 𐰇𐰃𐰍: Taluy ırmağı

◆ *t(a)luyka* : kiç(i)g : t(ä)gm(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : *t(a)luy* ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ ş(a)ntuŋ b[(a)lık(k)a] *t(a)luy* [ög(ü)zk]ä : t(ä)gürt(ü)m : (T 19)

tälädü 𐰇𐰴𐰋𐰇𐰺: bir ırmak

◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] *t(ä)l(ä)dü* : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

täz 𐰇𐰺: Kuzeybatı Moğolistan'da bir ırmak, Tes ırmağı

◆ [k(a)rl]uk : y(a)gıt(t)ukda : *t(ä)zdä* : süŋ(ü)şdükdä [...] (KÇ 18) ◆ [... *t(ä)*z] b(a)şı : çıt(ı)m(ı)n : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g :

k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : *t(ä)*z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : *t(ä)*z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

togla 𐰚𐰺𐰇: Tola ırmağı

◆ *togla* : ög(ü)z(ü)g : yüz(ü)ti : k(ä)ç(i)p : süsi [...] (BK D 30) ◆ ing(ä)k köl(ä)k(i)n : *togl(a)da* : og(u)z k(ä)lti : (T 15) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun *togla* : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

tokuş 𐰚𐰇𐰴: bir ırmak

◆ biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş *tok(u)[ş]* : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : örg(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : biŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10)

yabaş 𐰽𐰃𐰉: bir ırmak

◆ biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : *y(a)b(a)ş* tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : örg(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : biŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10)

yar ögüz 𐰼𐰍𐰏 𐰋𐰉: Gobi'nin kuzeybatısında, Kara Kum ile Ötüken arasında bir ırmak

◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda *y(a)r ög(ü)zdä* üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

yaşıl ögüz 𐰼𐰍𐰏 𐰃𐰽𐰉: Sarı Irmak

◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : *y(a)ş(ı)l ög(ü)z* : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15)

yinçü ögüz 𐰼𐰍𐰏 𐰾𐰆𐰘/ 𐰾𐰘: Sir Derya (Seyhun) ırmağı

◆ kurıg(a)ru : *y(i)nçü ög[(ü)z]* k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3-4; BK K 3) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : *yinçü* : *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ *y(i)nçü ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : *y(i)nçü* : *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16)

1.2.3. Göller

çıgıltır köl 𐰴𐰍𐰃 𐰇𐰃𐰺𐰍𐰞: Ötüken civarında bir göl

◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki y(a)ŋıka : *çıg(ı)lt(ı)r* : *költä* : (a)k sub : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6)

kara köl 𐰴𐰍𐰃 𐰚𐰇𐰼: 715'te Kül Tigin komutasındaki Köktürk ordusunun Az kavmiyle savaştığı Tannu-Ula'nın kuzeyinde bir göl, Kara Nor

◆ *k(a)ra költä* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 2)

kazluk köl 𐰴𐰍𐰃 𐰓𐰚𐰼𐰇𐰼: bir göl

◆ *k(a)zluk költä* : [t(a)]gda : körti : (ŞU G 2-3)

sukak yulı 𐰢𐰇𐰆𐰃 𐰼𐰓𐰃𐰴: Ceylan Pınarı, bir su kaynağı

◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t¹...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : *sukak yulı* : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11)

taygan köl 𐰴𐰍𐰃 𐰉𐰴𐰆.: bir göl

◆ biş y(e)g(i)rmikä [...] *[t(a)]yg(a)n* : *költä* tir(i)lt(i)m : (ŞU G 3)

türgi yargun köl 𐰴𐰍𐰃 𐰉𐰴𐰆𐰃 𐰇𐰍𐰃𐰞: Onon ve Kerulen arasındaki Torey gölü

◆ (a)nı y(a)ń(ı)p : *türgi y(a)rgun* : *költä* : bozd(u)m(ı)z (KT D 34)

uçuz köl 𐰴𐰍𐰃 𐰋𐰓𐰉: bir göl

◆ [...]m(ı)ş : boz ok b(a)şın : (a)k(ı)za : *uç(u)z kölkä* : (a)tl(ı)g(ı)n : tökä b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3) ◆ *uç[(u) z kö]lkä* atl(ı)g(ı)n tökä : b(a)rm(ı)ş : (Ta D 2)

yula köl 𐰴𐰍𐰃 𐰚𐰉𐰆: bir göl

◆ (ä)b(i)m(i)n : (ä)rs(ä)güntä : *yula* : *költä* : kot(tı)m : (ŞU G 6)

1.2.4. Dağlar, Tepeler

altun yış 𐰴𐰍𐰃 𐰉𐰆𐰚: Altay dağları

◆ ol yılka : türg(i)ş [: t(a)pa : *(a)ltun* : *yış(ı)g*] toga : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37; BK D 27) ◆ ol üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : *(a)ltun yış* üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ *(a)ltun yışda* : ol(u)r(u)ŋ t(e)di : (T 31) ◆ *(a)ltun yışda* : ol(u)rt(u)m(u)z (T 32) ◆ *(a)ltun yış(ı)g* : yols(ı)z(ı)n (a)şd(ı)m<ız> : (T 35) ◆ *(a)ltun yış(ı)g* : (a)şa k(ä)lt(i)m(i)z : (T 37)

as öŋüz 𐰀𐰢𐰼𐰴: Ötüken'de bir zirve

◆ biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : *[(a)s ö]ŋ(ü)z* b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : örg(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : biŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a *(a)[s*

öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ ulu yılka : ötük(ä)n : ortusınta : *(a)s öŋ(ü)z* : b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2)

çogay 𐰴𐰺𐰃: Yin-shan dağları, Huang-ho'nun büyük dirseğinin kuzey yakasındaki dağ silsilesi

◆ bir(i)yä : *çog(a)y* : yış : tög(ü)lt(ü)n y(a)zı : kon(a)yın : tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5) ◆ *çog(a)y* kuzın : k(a)ra kum(u)g : ol(u)rur : (ä)rt(i)m(i)z (T 7)

äk tag 𐰀𐰴 𐰉: Altay dağlarının batı bölümünde bir silsile, *Tinsi Oglı* dağı

◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g *(ä)k t(a)g(ı)g* : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45)

ıduk baş 𐰴𐰃/𐰴𐰃 𐰓𐰆: Ötüken'in zirvelerinden biri

◆ *ıduk b(a)şda* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 25) ◆ biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : *ıduk b(a)ş* : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : örg(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : biŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş [k](a)n *[ıduk] b(a)ş* k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ ulu yılka : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : b(a)ş k(a)n *ıduk b(a)ş* k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2)

kadırkan yış 𐰴𐰍 𐰋𐰇𐰓𐰆: Büyük Kingan dağları

◆ ilg(ä)rü : *k(a)d(ı)rk(a)n* : *yışka* t(ä)gi : kirü : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ (i)lg(ä)rü : *k(a)d(ı)rk(a)n* : *yış(ı)g* : (a)şa : bod(u)n(u)g : (a)nça : konturt(u)m(ı)z : (KT D 21; BK D 17) ◆ *k(a)d(ı)rk(a)n yış* : kon[...] (BK D 39)

kögmän 𐰘𐰓𐰀𐰣: Sayan (Tannu-Tuva) dağları

◆ *kögm(ä)n* : (a)şa : kı[rk(ı)z : yir(i)ŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z] (KT D 17; BK D 15) ◆ *kögm(ä)n* : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20) ◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : *kögm(ä)n* : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ *kögm(ä)n* yir sub : id(i)s(i)z : k(a)[l]m(a)zun : tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g i[t(i)p] : y(a)r(a)t(ı)p : k(ä)lt(i)m[(i)z :] (BK D 17) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : *kögm(ä)n* : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ *kögm(ä)n* : yolı : bir (ä)rm(i)ş : (T 23) ◆ *kögm(ä)n* yış(ı)g : (ä)b(i)rü : k(ä)lt(i)m(i)z : (T 28) ◆ *kögm(ä)n* : irintä [... (ä)b] b(a)[rk(ı)nda] (ä)rm(i)ş : (ŞU D 11-12) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... *kögm(ä)n* (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

kömür tag 𐰴𐰆 𐰉𐰺𐰞: Gobi'nin kuzeybatısında, Kara Kum ile Ötüken arasında bir dağ

◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä *köm(ü)]r t(a)gda* y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : kög(ü)rde : *köm(ü)r t(a)gda* : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8)

soŋa yış 𐰴𐰍𐰃 𐰚𐰃𐰉: Sayan dağları

◆ k(a)g(a)nın : birlä : *soŋa yışda* süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 35; BK D 27)

tamag ıduk baş 𐰉𐰆 𐰃𐰢𐰍 𐰴𐰢𐰆: Tamır ırmağı yakınında bir dağ tepesi

◆ *t(a)m(a)g ıduk* : *b(a)şda* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 1; BK D 29)

tinsi/tensi oglı 𐰚𐰲𐰃 𐰚𐰲𐰉/𐰚𐰲𐰉𐰲: Altay dağlarının batı bölümünde bir silsile, *Ek Tag*

◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : *tinsi oglı* : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(e)nsi oglı* : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47)

töŋkär tag 𐰴𐰑𐰲𐰉: bir dağ

◆ [...] *töŋk(ä)r* : *t(a)gka* [...] (BK G 7) ◆ *töŋk(ä)r* : *t(a)gda* : t(ä)gip : tokıd(ı)m : (BK G 8)

1.2.5. Kentler

bay balık 𐰋𐰇 𐰉𐰇: Moyun Çor'un Selenge kıyısında Soğut ve Çinli ustalara inşa ettirdiği kent

◆ so[gd(a)k] : t(a)[b]g(a)çka : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : *b(a)y b(a)lık* : y(a)p(ı)tı : b(e)rt(i)m (ŞU B 5)

beş balık 𐰋𐰇 𐰃𐰠 : VIII. yüzyılda Basmılların oturduğu şehir (Pei-ting)

◆ ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : *b(e)ş b(a)lık* : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 28) ◆ *b(e)ş b(a)lık* : (a)nı üç(ü)n : ozdı : (BK D 28) ◆ *b(e)ş b(a)lıkda* : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11)

bukarak 𐰚𐰋𐰴𐰇: II. Köktürk Kağanlığı'na bağlı Soğutların yaşadığı Yedisu bölgesindeki şehirlerden biri, Buhara

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : *buk(a)r(a)k* ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12)

käŋü tarman/tarban 𐰇𐰋𐰆/𐰉𐰢𐰋𐰆 𐰴𐰺: Arıs ırmağının Seyhun'a döküldüğü yerde bulunan Otrar (Farab) şehri

◆ kur(ı)g(a)ru : *k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka* : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21) ◆ kur(ı)g(a)ru : *k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka* : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)r[t](u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (BK D 17-18)

kordan 𐰴𐰢𐰼𐰃: Doğu Türkistan'da bir kent, Hoten

◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : *kord(a)nta* : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14)

togu balık 𐰉𐰇 𐰢𐰼𐰴: Tola ırmağı kıyısında bir kent

◆ (ä)ŋ ilk : *togu b(a)lıkda* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z (KT K 4) ◆ (ä)ŋ ilki : *togu* : *b(a)lıkda* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30)

1.2.6. Ülkeler

bükli 𐰉𐰺𐰋𐰲: bir ülke adı (?)

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : *bükli* : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : *bükli* : k(a)g(a)nka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8)

purum 𐰚𐰼𐰃: Batı Roma İmparatorluğu, Bizans

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : *pur(u)m* : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5)

tabgaç 𐰉𐰆𐰇𐰴: Çin ⇨ 1.3.

tüpüt 𐰚𐰺𐰋𐰚: Tibet

◆ *tüpütkä* : kiç(i)g : [t(ä)g]m(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 3) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : *tüpüt* : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ *tüpüt* : k(a)g(a)nta : böl(ü)n : k(ä)lti : (KT K 12)

1.2.7. Çöller

kara kum 𐰚𐰢𐰼 𐰴𐰣: İlteriş'in kışlık ordugâhı, Yin-shan'ın (Çogay Yış) kuzeyinde, Çin kaynaklarında Hei-sha-ch'eng olarak geçen bölge

◆ çog(a)y kuzın : *k(a)ra kum(u)g* : ol(u)rur : (ä)rt(i)m(i)z (T 7) ◆ *k(a)ra* : *kum* : (a)şm(ı)ş : kög(ürde : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ [*k(a)ra kum* (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

1.2.8. Kaleler

amga/amgı korgan 𐰃𐰍𐰢𐰼 𐰴𐰚/𐰴𐰚: II. Köktürk Kağanlığı döneminde *kışlag* olarak kullanılan bir kale, Keçi Kalesi

◆ *(a)mga korg(a)n* : kışl(a)p : y(a)zıŋa : og(u)zg(a)ru : sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : (KT K 8)

◆ ot(u)z (a)rtukı (e)ki y(a)ş(ı)ma : *(a)mgı korg(a)n* : kışl(a)dukda : yut : boltı : (BK D 31)

1.2.9. Ovalar

tögültün yazı 𐰉𐰓𐰃 𐰢𐰇𐰚𐰉𐰇: Yin-shan (Çogay Yış) dağlarında ovalık bir bölge
◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : *tög(ü)lt(ü)n y(a)zı* : kon(a)yın : tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5)

yarış yazı 𐰉𐰓𐰃 𐱅𐰋𐰃: Tarbagatay ve Tanrı Dağları arasındaki Cungarya ovası
◆ *y(a)r(ı)ş y(a)zıda* : tir(i)l(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : (T 33) ◆ *y(a)r(ı)ş y(a)zıda* : on tüm(ä)n : sü t(e)r(i)lti : t(e)r : (T 36)

yogra yarış 𐰚.𐰃 𐰉𐰋𐰚𐰃: Cungarya ovasının bir bölümü
◆ *yogra* : *ya[r](ı)şda* : süsin : (a)nta : *s*(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7)

1.2.10. Geçitler

karagan kısıl 𐰴𐱅𐰉 𐰚𐰋𐰋𐰼: Selenge ırmağının doğusunda bir geçit
◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)pan : *k(a)r(a)g(a)n* : *kıs(ı)lta* : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta bozdum : (BK D 37)

tämir kapıg 𐰾𐰋𐰼 𐰔𐰢𐰼: Sir Derya'nın batısında Belh-Semerkant yolu üzerinde bir geçit, Buzgala geçidi
◆ kurıg(a)ru : y(i)nçü ög[(ü)z] k(ä)çä : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3-4; BK K 3) ◆ ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka t(ä)gi : kirü : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ kur(ı)g(a)ru : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ kur(ı)g(a)ru : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ türk bod(u)n : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka* : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16)

1.2.11. Ormanlar

kür budıklı 𐰴𐰉𐰆𐰃𐰇 𐰔𐰍: yeri belirlenemeyen bir orman
◆ siz t(a)şık(ı)ŋ : çig(i)g t(a)ş(ı)g(ı)r(ı)ŋ : tim(i)ş : m(ä)n : t(a)şık(a)yın : tim(i)ş : *kür bud(ı)klıda* : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m tim(i)ş : (ŞU D 10-11)

1.2.12. Diğer Yer Adları

agu 𐰀𐰴: 716 yılında Oğuz kütlelerinin Çin sınırına çekilmesiyle sonuçlanan Köktürk-Oğuz savaşının yapıldığı Çilka ve Onon arasında bir bölge
◆ *(a)guda* : (e)ki ul(u)g : süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 34)

antargu 𐰀𐰣𐰍𐰺: Kül Tigin'in Tokuz Oguzlarla savaştığı Tola ırmağı civarında bir bölge
◆ (e)kinti : *(a)nt(a)rguda* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30)

bükägük 𐰚𐰾𐰴...𐰴: Moyun Çor'un Sekiz Oguz ve Tokuz Tatarlarla savaştığı yer
◆ [...] *bü[k(ä)gük(k)]ä* y(e)td(i)m : (ŞU D 1)

çuş başı 𐰇𐰺 𐰉>𐰃: Bilge Kağan ve Kül Tigin'in 716 yılında Tokuz Oguzlarla yaptığı savaşlardan birinin gerçekleştiği yer
◆ tört(ü)nç : *çuş* : *b(a)şınta* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ ü]ç(ü)nç [*çuş b(a)şınta* sü]ŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30)

äzgänti kadız 𐰴𐰍𐰣 𐰴𐰃𐰍: Kül Tigin'in Tokuz Oguzlarla savaştığı Çilka ve Onon arasında bir bölge
◆ biş(i)nç : *(ä)zg(ä)nti* : *k(a)d(ı)zda* : og(u)z : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ tört(ü)nç : *(ä)zg(ä)nti* : *k(a)d(ı)zda* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 31)

irlün 𐰃𐰇𐰉𐰇: Cungarya'da bir bölge
◆ *irlüntä* : t¹l¹k¹mn¹t¹a : y(e)td(i)m : (ŞU G 8)

kara buluk 𐰴𐰃>𐰃 𐰇𐰋: Abakan'ın kuzeyinde bir bölge
◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t¹...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : y(e)g(i)rmikä : *k(a)ra* : *buluk* öŋ[d(i)]n : sukak yulı : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11)

käçän 𐰴𐰉𐰆: Kök Öng (Ongin) ırmağı yakınlarında bir bölge
◆ çor(a)kka : t(ä)gip : yol(a)gçı : [(ä)r](i)g : [...] *k(ä)ç(ä)nkä* : t(ä)gi [...] (BK GD)

käŋäräs/käŋkäräs 𐰴𐰆𐰇𐰆/𐰴𐰆𐰆: Sir Derya (Seyhun) kıyıları
◆ *k(ä)ŋ(ä)r(ä)s* t(a)pa : b(a)rdı : (KT D 39) ◆ ol bod(u)n(u)m *k(ä)ŋk(ä)r(ä)sde* [...] (Tes K 4)

kärgü 𐰴𐰉𐰜: Selenge'nin kuzeyinde bir bölge
◆ *k(ä)rgün* : s(a)k(ı)şın : şıp b(a)şın : yürä : k(ä)lti : (ŞU D 4)

koşulgak 𐰋𐰺𐰇𐰃>𐰋: Kül Tigin'in 716 yılında Tokuz Oguzlarla ikinci kez savaştığı yer
◆ (e)k(i)nti : *koş(u)lg(a)kda* : (ä)d(i)z : birlä : süŋüşd(ü)m(i)z (KT K 5)

költi 𐰴𐰃𐰆: Ötüken'in doğusunda bir bölge
◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı *költ[i]* (Ta B 5)

kügür 𐰜𐰉𐰆: Gobi'nin kuzeybatısında, Kara Kum ile Ötüken arasında bir bölge
◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş *küg(ü)rdä* köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : *küg(ü)rdä* : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8)

örpän 𐰴𐰺𐰣𐰃: Bilge Kağan komutasındaki Köktürk birliklerinin Kırgız ve Çiklerle 709 yılında savaştığı Kem ırmağı civarındaki yer
◆ *örp(ä)ntä* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 26)

sakış 𐰴𐰉𐰴: Selenge yakınlarında bir bölge
◆ k(ä)rgün : *s(a)k(ı)şın* : şıp b(a)şın : yürä : k(ä)lti : (ŞU D 4)

süy 𐰋𐰃: Ötüken'in kuzeyinde bir bölge
◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı [...] *süy* y(a)g [...] bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı [...] kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

şantuŋ 𐰖𐰆𐰴: T'ai-hang-shan dağlarının doğusunda bulunan toprakların genel adı
◆ ilg(ä)rü : *ş(a)ntuŋ* : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : *ş(a)ntuŋ* : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : *ş(a)ntuŋ* b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ *ş(a)ntuŋ* b[(a)lık(k)a] t(a)luy [ög(ü)zk]ä : t(ä)gürt(ü)m : (T 19)

şıp 𐰖𐰃𐰴: Selenge kıyılarında bir bölge
◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : *şıp* b(a)şına : t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3) ◆ k(ä)rgün : s(a)k(ı)şın : *şıp* b(a)şın : yürä : k(ä)lti : (ŞU D 4)

tabar 𐰉𐰆𐰇: Cungarya ovasını kuşatan dağlık bölge (?)
◆ ol bod(u)n(u)g : *t(a)b(a)rda* : ko[nt(u)rt(u)m(ı)z (KT D 38)

tokuz ärsin 𐰽𐰃𐰴 𐰇𐰖𐰆𐰇: Karaşar bölgesi
◆ bir(i)g(ä)rü : *tokuz* : *(ä)rs(i)nkä* : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2-3)

udargan 𐰋𐰃𐰉𐰖𐰆: Ötüken'in doğusunda bir bölge
◆ ozm(ı)ş t(e)g(i)n *ud(a)rg(a)nta* : yorıyur : t(e)di : (Ta D 6)

üç birkü 𐰚𐰽𐰃𐰇𐰸 𐰋𐰃: Hentey dağları civarında bir bölge
◆ k(ä)yrä : b(a)şınta : *üç birküdä* : k(a)n süsi : [b(i)rl]ä : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m] : (ŞU K 7) ◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : *üç birküdä* : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6)

yarış agulug 𐰼𐰋𐰼 𐰴𐰉𐰇: yeri tam olarak belirlenemeyen bir bölge
◆ *y(a)r(ı)ş (a)gul(u)g* (a)ra : y²[.] b(a)şınt(a) (a)ra : (ŞU B 6)

yılun kol 𐰋𐰃𐰉 𐰆𐰃𐰇: Selenge kıyılarında bir bölge
◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : *yılun* : *kol* : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şına : t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3)

1.3. Kavim ve Boy Adları

aba 𐰀𐰆: Tölislere *şad* atanan Moyun Çor'un küçük oğlu Bilge Tölis Ulug Bilge'ye bağlı bir boy

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y *(a)b(a)* b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

aba baş 𐰀𐰆 𐰉𐰆: Tarduşlara *yabgu* atanan Moyun Çor'un büyük oğlu Bilge Tarduş Ulug Bilge'ye bağlı bir boy

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y *(a)b(a) b(a)ş* : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

ak baş 𐰀𐰴 𐰉: Tölislere *şad* atanan Moyun Çor'un küçük oğlu Bilge Tölis Ulug Bilge'ye bağlı bir boy

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : *(a)k b(a)ş* k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

apar 𐰀𐰃𐰇: Avrupa Avarları

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : *(a)p(a)r* : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5)

az 𐰇𐰺: Az kavmi

◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : *(a)*z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : *(a)*z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [*(a)*z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : *(a)*z tutukug :

(ä)l(i)g(i)n tutdı : (KT D 38) ◆ *(a)*z bod(u)n : y(a)gı boltı : (KT K 2) ◆ *(a)*z (e)lt(ä)b(ä)r(i)g : tutdı (KT K 3) ◆ *(a)*z bod(u)n : (a)nta yok boltı : (KT K 3) ◆ *(a)*z [b]o[d(u)n(u)g (a)lt](ı)m [.....iç]g(ä)rt(i)m : (BK D 26) ◆ çölgi *(a)*z (ä)ri : bult(u)m (T 23) ◆ (e)ş(i)dt(i)m : *(a)*z yir : y[olı] (a)nı b[irlä... (ä)r]m(i)ş : (T 24) ◆ [...] bo[l(u)p] *(a)*z (e)l(i)g : [t]utdı (KÇ 6) ◆ *(a)*z ... (ä)rti (KÇ 6) ◆ is²i y(e)r t(a)pa : *(a)*z (ä)r ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : *(a)*z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

yeti yegirmi az 𐰴 𐰚𐰆𐰍𐰃 𐰚𐰉: onyedi boydan oluşan Azlar

◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [*y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z*] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : b²g²zk²r² çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

basmıl 𐰋𐰆𐰃𐰋/𐰋𐰆𐰽𐰃: Tölis kavmine mensup bir Türk boyu

◆ y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : *b(a)sm(ı)l* : ıduk(ku)t : og(u)ş(u)m : bod(u)n : (ä)rti : (BK D 25) ◆ [*b(a)s]m(ı)l* : k(a)ra [...] k(a)rluk : bod(u)n : tir[(i)l(i)p k(ä)lti ...]m : (BK D 29) ◆ *b(a)sm(ı)l* : y(a)g(ı)d(ı)p : (ä)b(i)m(ä)rü : b(a)rdı : (a)nı [iç]g(ä)rm(ä)d(i)m : (ŞU G 4) ◆ *b(a)sm(ı)l(ı)g* : [...nç] (a)y bir ot(u)zka : k(a)rl(u)k(u)g [...] yogra : y(a)[r](ı)şda : süsin : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7) ◆ [k(a)rluk] : *b(a)sm(ı)l* [...] tir(i)l(i)p [...] (ŞU G 12) ◆ [...] tüşd(ü)[m...] *b(a)sm(ı)lka* [...] (ŞU G 13) ◆ (a)nta [...]kg(a)ru : *b(a)sm(ı)l* : k(a)rluk : yok boltı : (ŞU B 2) ◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) *b(a)sm(ı)[l]* : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

bayırku 𐰉𐰆𐰾𐰇𐰽: Tölis kavmine mensup olup Tola ırmağının kuzeyinde yurt tutmuş bir Türk boyu

◆ yır(ı)g(a)ru : y(e)r *b(a)y(ı)rku* : yiriŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ (a)nta kisrä : y(e)r *b(a)y(ı)rku* : ul(u)g irk(i)n : y(a)gı boltı : (KT D 34) ◆ kül tig(i)n : *b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ* : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ ol t(ä)gdüktä : *b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ* : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : sıyu : urtı : (KT D 36) ◆ *b(a)y(ı)rkı* : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : ıız(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

tokuz bayırku 𐰉𐰆𐰾𐰇𐰽 𐰇𐰋𐰉𐰆𐰽: dokuz boydan oluşan Bayırkular

◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...]

kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : *tok(u)z b(a)y(ı)rku* : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

boz ok 𐰚𐰇𐰴: Oğuz boylarından biri

◆ [...]m(ı)ş : *boz ok* b(a)şın : (a)k(ı)za : uç(u)z kölkä : (a)tl(ı)g(ı)n : tökä b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3)

çik 𐰋𐰍𐰃: Basmıl, Kimek ve Kıpçaklarla ilişkilendirilen bir Türk boyu

◆ (a)ltı ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : *çik* : bod(u)n : kırk(ı)z : birlä : y(a)gı boltı : (BK D 26) ◆ k(ä)m k(ä)çä : *çik* t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ (a)nç(ı)p b(a)rs : yılka : *çik* t(a)pa : yorıd(ı)m : (ŞU D 7) ◆ [...] tutuk : b(a)ş(ı)n : *çık* t(a)pa : bıŋa : ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ *çik* bod(u)n(u)g : b<ı>ŋa[m] sürä : [k(ä)lti] (ŞU G 2) ◆ *çik* bod(u)nka : tutuk birt(i)m : (ŞU G 2)

ädä 𐰀𐰃𐰤: Türk boylarından biri

◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra *(ä)d]e* : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra *(ä)dä* [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

ädiz 𐰀𐰃𐰉: Tola ırmağının kuzeydoğusunda yerleşen, sırasıyla Tokuz Oguz ve On Uygur konfederasyonuna bağlı kalmış bir Türk boyu

◆ (e)k(i)nti : koş(u)lg(a)kda : *(ä)d(i)z* : birlä : süŋüşd(ü)m(i)z (KT K 5) ◆ *(ä)d(i)z* : bod(u)n : (a)nta ölti : (KT K 6)

igdir 𐰃𐰍𐰇𐰼: Oğuz boylarından biri

◆ [...] içg(ä)r(i)p *igd(i)r* böl[ük ...] (Ta G 3)

isig 𐰇𐰼: bir boy adı (?)

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı *(i)s(i)g* y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

izgil 𐰃𐰇𐰼𐰞: Tokuz Oğuz ve On Oklarla ilişkilendirilen bir Türk boyu

◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : *izg(i)l* : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3) ◆ *izg(i)l* [bod](u)n : ölti : (KT K 4)

kadır 𐰴𐰣𐰍: bir Türk kavmi

◆ [...] b²rs²l² : *k(a)d(ı)r* : k(a)s(a)r : (a)nta : b(a)rm(ı)ş : (Tes K 4)

karluk 𐰴𐰉𐰺𐰴: Beş Balık'ın kuzeybatısında, Altayların batısında yaşayan bir Türk boyu

◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : *k(a)rluk* : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ *k(a)rlukug* : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (a)lt(ı)m(ı)z (KT K 2) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)ş(ı)ma : *k(a)rluk* : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ *k(a)rluk* : bod(u)n(u)g : öl(ü)rt(ü)m : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 29) ◆ [b(a)s]m(ı)l : k(a)ra [...] *k(a)rluk* : bod(u)n : tir[(i)l(i)p k(ä)lti ...]m : (BK D 29) ◆ bir(i)yä : *k(a)rluk* : bod(u)n : t(a)pa : sülä : tip : tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m : (BK D 40) ◆ [... *k(a)rluk*] : ilt(ä)b(ä)r : yok bolm(ı)ş : (BK D 40) ◆ *[k(a)rl]uk* : y(a)gıt(t)ukda : t(ä)zdä : süŋ(ü)şdükdä [...] (KÇ 18) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : *k(a)rlukka* : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ *k(a)rluk(u)g* : içg(i)ntükin : s(a)nçdı : (KÇ 20) ◆ *k(a)rluk* : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ 20) ◆ *k(a)rluk* : (a)tl(a)ntı : (KÇ 20) ◆ *[k](a)rluk* : y(ä)gr(ä)n : r²ml²g² : (a)rkasın : sıyu : urtı : (KÇ 21) ◆ *k(a)rluk* : (a)n(ı)n : tur(u)p [... içg(i)nti] : (KÇ 21) ◆ *[k(a)rl]uk(u)g* : s[(a)nç]g(a)lı sül(ä)di : (KÇ 22) ◆ *k(a)rluk* : is²iŋ[ä] : k(ä)lm(ä)dük tidi : (ŞU G 1) ◆ ..... sü *k(a)rluk* : t(a)[pa] [...]g¹ [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r² k¹mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ *k(a)rluk* : [t(a)pa] (ä)r ı[d]m(ı)ş : (ŞU G 3-4) ◆ (a)nta : ötrü : türg(i)ş : *k(a)rluk(ı)g* : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5) ◆ b(a)sm(ı)l(ı)g : [...]nç (a)y bir ot(u)zka : *k(a)rl(u)k(u)g* [...] : yogra : ya[r](ı)şda : süsin : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7) ◆ *[k(a)r]luk* t(a)pa : t(ä)z(i)p : kirti (ŞU G 10) ◆ *[k(a)rluk]* : b(a)sm(ı)l [...] tir(i)l(i)p [...] (ŞU G 12) ◆ [...] *k(a)rluk* bod[...] (ŞU B 1) ◆ *[k(a)r]luk* : tir(i)gi b(a)rı : türg(i)şkä : k[irti] (ŞU B 1) ◆ (a)nta [...]kg(a)ru : b(a)sm(ı)l : *k(a)rluk* : yok boltı : (ŞU B 2)

üç karluk 𐰴𐰉𐰺𐰴 𐰋𐰃: Üç Karluklar, Ötüken Uygur Kağanlığı'na bağlı bir Türk boyu

◆ *üç k(a)rluk* : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı : (ŞU K 11; Ta G 3) ◆ [bo]lçu ög(ü)z[d]e : *üç karluk(u)g* : (a)nt[a] : tokıd(ı)m : (ŞU G 1-2) ◆ t(a)şd(ı)nt(a)n : *üç k(a)rluk* üç ıduk [...] tür... [öt]ük(ä)ntä : b(ä)n [...] (a)nta : t[okıd(ı)m] (ŞU G 4-5) ◆ [...] *üç [k(a)rluk]* : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : *üç k(a)rluk* : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

kasar 𐰴𐰚𐰼: Kazar (Hazar) boyu

◆ [...]b²rs²l²: k¹d¹r¹: *k(a)s(a)r* : (a)nta : b(a)rm(ı)ş : (Tes K 4) ◆ k¹d¹r¹ *k(a)s(a)r* b²d²I b²rs²l² y¹t¹z og(u)z (Ta D 2) ◆ *k(a)s(a)r* kur(ı)g : kontı : çıt : tikdi örg(i)n : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2) ◆ [...]z b(a)şınta : *k(a)s(a)r* kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8)

kay 𐰴𐰼: Türk boylarından biri

◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş *k(a)y* (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş *k(a)y* (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

kırkız 𐰴𐰼𐰞𐰴𐰼/𐰴𐰼𐰞𐰞𐰴: Kögmen dağlarının ardında yurt tutan, bugünkü Hakasların (Yenisey Kırgızlarının) atası olan Türk boyu

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : *kırk(ı)z* : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ *kırk(ı)z* : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ kögm(ä)n : (a)şa : *kı[rk(ı)z* : yir(i)ŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z] (KT D 17; BK D 15) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z *kırk(ı)z* : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ b(a)şl(a)yu : *kırk(ı)z* k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikd(i)m : (KT D 25; BK D 20) ◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : *kırk(ı)z* : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ kül tig(i)n [(a)ltı ot(u)z] y(a)şıŋa : *kırk(ı)z* t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 34-35) ◆ *kırk(ı)z* : k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 36) ◆ *kırk(ı)z* k(a)g(a)nta : t(a)rduş : ın(a)nçu çor : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ (a)ltı ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : çik : bod(u)n : *kırk(ı)z* : birlä : y(a)gı boltı : (BK D 26) ◆ y(e)ti o[t(u)z y(a)ş](ı)ma : *kırk(ı)z* : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : *kırk(ı)z* : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ (a)rt[ukı] : [*kırk(ı)z*] : küç[l(ü)g k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z] boltı : (T 20) ◆ [ilk *kırk(ı)zk]a* : sü[l(ä)s](ä)r [y(e)g (ä)r]m(i)ş : t(e)d(i)m : (T 23) ◆ *kırk(ı)z(ı)g* : uka : b(a)sd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ k(a)g(a)nka : *kırk(ı)z* : bod(u)nı : iç(i)kdi : yük(ü)nti : (T 28) ◆ *kırk(ı)zda* : y(a)nt(ı)m(ı)z : (T 29) ◆ *kırk(ı)z* : oglı m(ä)n : buyla : kutl(u)g y(a)rg(a)n m(ä)n kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 2-3) ◆ *kırk(ı)z* : t(a)pa : (ä)r ıdm(ı)ş : (ŞU D 10) ◆ *kırk(ı)z* k(a)nı : kögm(ä)n : irintä : [... (ä)b] b(a)r[k(ı)nda] (ä)rm(i)ş : (ŞU D 11-12)

kıtań 𐰴𐰆𐰾𐰢: X. yüzyılda Çin'de Liao sülalesini kuran, sonraki yüzyıllarda batıya yönelerek Karahıtayları oluşturan proto Moğol halk

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : *kıt(a)ń* : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ kırk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : *kıt(a)ń* : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : *kıt(a)ń* : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : *kıt(a)ń* : t(a)t(a)bı : bod(u)n : b(a)şl(a)yu : ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 11-12) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : *kıt(a)ń* : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z : y(a)şı)ma : kışı)n : *kıt(a)ń* t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK G 2) ◆ (ä)l(i)g y(a)şı)ma : t(a)t(a)bı : bod(u)n : *kıt(a)ńda* : (a)dr[ı)ltı : (BK G 7) ◆ bilgä toñukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çı)g : öŋrä *kıt(a)ńı)g* : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ *kıt(a)ńg(a)ru* : toŋra (ä)s(i)m(i)g : ıdm(ı)ş : (T 9) ◆ öŋrä *kıt(a)ńı)g* : öl(ü)rt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : *kıt(a)ń* : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ t(a)bg(a)ç : og(u)z : *kıt(a)ń* : büç(ä)gü k(a)bı)ş(sa)r k(a)lt(a)çı b(i)z : (T 12-13) ◆ öŋrä : *kıt(a)ńda* : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ *kıt(a)ńka* : y(e)ti süŋ(ü)şdi : (T 49) ◆ *kıt(a)ń* : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17)

kurıkan 𐰴𐰇𐰏𐰴𐰃 : Baykal gölünün batısında yurt tutan bir Türk boyu

◆ kırk(ı)z : *kurık(a)n* : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12)

üç kurıkan 𐰴𐰇𐰏𐰴𐰃 𐰋𐰍 : üç boydan oluşan Kurıkanlar

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : *üç kurık(a)n* : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5)

mançud (...): Mançular

◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p *m(a)nçud* : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

oguz 𐰃𐰏𐰴 : Tola ve Selenge kıyılarını yurt tutan Türk boyu

◆ türk .: *og(u)z* : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)n : (e)ş(i)d(i)ŋ : (KT D 22) ◆ türk : *og(u)z* : b(ä)gl(ä)ri : bo]d(u)n : (e)ş(i)d : (BK D 18) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : *og(u)z* bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ üç(ü)nç : bo[lçu]da : *og(u)z* birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ biş(i)nç : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : *og(u)z* : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ (a)mga

korg(a)n : kışl(a)p : y(a)zıŋa : *og(u)zg(a)ru* : sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ *og(u)z* y(a)gı : ordug : b(a)sdı : (KT K 8) ◆ on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : *og(u)z* : bilgä : t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ türk : *og(u)z* : b(ä)gl(ä)ri : bo]d(u)n : (e)ş(i)d : (BK D 18) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : *[o]g(u)z* bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ y(a)z(ı)ŋa : *og(u)z* : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 31-32) ◆ *og(u)z* : […]t¹ : y(a)g[ı… (BK D 32) ◆ *og(u)z* : bod[(u)n …]d : ıdm(a)yın : tiy(i)n : sül[(ä)d(i)m] : (BK D 33) ◆ *o[g](u)z* : bod(u)n : tok(u)z : t(a)t(a)r : birlä : tir(i)l(i)p : k(ä)lti : (BK D 34) ◆ ot(u)z (a)rtukı : tört : y(a)ş(ı)ma : *og(u)z* : t(ä)z(i)p : t(a)bg(a)çka : kirti : (BK D 38) ◆ bilgä toṅukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya *og(u)z(u)g* : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ (a)nça ol(u)r(u)r (ä)rkli : *og(u)zd(ı)nt(a)n* : kür(ä)g : k(ä)lti : (T 8) ◆ bini *og(u)z(u)g* : öl(ü)rt(ä)çik : tir m(ä)n : (T 10-11) ◆ t(a)bg(a)ç : *og(u)z* : kıt(a)ń : büç(ä)gü k(a)b(ı)ş(sa)r k(a)lt(a)çı b(i)z : (T 12-13) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : *og(u)zda* : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ ing(ä)k köl(ä)k(i)n : togl(a)da : *og(u)z* k(ä)lti : (T 15) ◆ (a)nta ötrü : *og(u)z* kop(ı)n : k(ä)lti : (T 16) ◆ [türk bod(u)nı y(ä)mä] : bulg(a)nç [ol t(e)m(i)ş : *og(u)zı* y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç ol t(e)m(i)ş : (T 22) ◆ *og(u)zka* : b(e)ş süŋ(ü)şdi : (T 49) ◆ türk bilgä : k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n(u)g : *og(u)z* bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t¹g² *og(u)z* : (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5) ◆ (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : *og(u)z* türk : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : b(ä)gl(ä)[r …] : (ŞU G 8) ◆ k¹d¹r¹ k(a)s(a)r b²d²I b²rs²l² y¹t¹z *og(u)z* (Ta D 2) ◆ [...] *og(u)z* bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1)

tokuz oguz 𐰉𐰆𐰴 𐰃𐰍𐰇/𐰃𐰇𐰇: dokuz boydan oluşan Oğuzlar

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z […] *tokuz og(u)z* b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla (KT G 1-2) ◆ *tokuz og(u)z* : bod(u)n : k(ä)ntü : bod(u)n(u)m : (ä)rti : (KT K 4) ◆ yır(ı)ya : b(a)z k(a)g(a)n : *tokuz og(u)z* bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n […(a)l]tı sir : *tok(u)z og(u)z* : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [… tü]rk : t[(ä)ŋ]ri […] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ *to[kuz* og](u)z : m(ä)n(i)ŋ : bod(u)n(u)m (ä)rti : (BK D 29) ◆ *tok(u)z* : *og(u)z* : bod(u)n : y(e)r(i)n : subın : ıd(ı)p : t(a)bg(a)çg(a)ru : b(a)rdı : (BK D 35) ◆ *tok(u)z og(u)z* : bod(u)n üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rtı tir : (T 9) ◆ ş(a)d : (a)t(ı)g (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : *tok(u)z* : *og(u)z* : t¹g² : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük (ä)rm(i)ş (O 6) ◆ *tok(u)z og(u)zka* : y(e)ti süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdüktä […] (KÇ 16) ◆ [..... (a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : *tok(u)z og(u)z* : üzä : yüz yı[l ol(u)rup s²[...] (ŞU K 3) ◆ *tok(u)z og(u)z* bod(u)n(u)m(ı)n : tirü kubr(a)tı : (a)lt(ı)m : (ŞU K 5) ◆ *to[kuz] og[(u)z* ...] : [b(ä)g]l(ä)ri : k(ä)l[ti] : (ŞU D 10)

säkiz oguz 𐰴𐰏𐰇 𐰃𐰍: sekiz boydan oluşan Oğuzlar
◆ [b]ü[k(ä]gükdä : *s(ä)k(i)z og(u)z* : tok(u)z t(a)t(a)r : k(a)lm(a)duk (ŞU D 1) ◆ *s(ä)k(i)z og(u)z* : tok(u)z t(a)t(a)r : k(a)lm(a)tı : k(ä)lti : (ŞU D 3) ◆ tü[rk b]o[d(u)n(u)g ... *s(ä)k(i)z] og[(u)z* t]ok[(u)z t(a)t(a)r (ŞU B 8)

üç oguz 𐰴𐰏𐰇 𐰋𐰃: üç boydan oluşan Oğuzlar
◆ *üç og(u)z* : süsi : b(a)sa : k(ä)lti : (BK D 32)

on ok 𐰃𐰇: Köktürk Kağanlığı'nın batı kanadını oluşturan on kabilelik Türk boyu
◆ ... *on ok* oglıŋ]a : t(a)tıŋa : t(ä)gi : bunı : körü : bil(i)ŋ : (KT G 12; BK K 15) ◆ *on ok* : bod(u)n : (ä)mg(ä)k : körti : (KT D 19; BK D 16) ◆ *on ok* : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : og(u)z : bilgä : t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ *on ok* k(a)g(a)nı : y(a)g(ı)m(ı)z (ä)rti : (T 19) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nı : t(a)şıkm(ı)ş tidi : *on ok* bod(u)nı : k(a)lıs(ı)z t(a)şıkm(ı)ş : (T 30) ◆ k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı : *on ok* süsi : k(a)lıs(ı)z : t(a)şıkdı : tir : (T 33) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : *on ok* b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43) ◆ on ok süsin : sül(ä)td(i)m (T 43) ◆ üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı : kur(ı)ya : *on ok(k)a* : kirti : (ŞU K 11) ◆ kur(ı)ya *on ok(k)a* kirti : (a)nta [iç(i)k]di (Ta G 3-4)

saka (...): Orta Asya'daki Hint-Avrupalı kavimlerden biri
◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : *s(a)ka*] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (e)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

sir 𐰢𐰃: VIII. yüzyılın ikinci çeyreğinde Köktürk kütleleriyle karışan bir Türk boyu
◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı *sir* : tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ türk : *sir* bod(u)n : y(e)rintä bod k(a)lm(a)dı : (T 3-4) ◆ türk *sir* bod(u)n : y(e)rintä : idi yor(ı)m(a)z(u)n : (T 11) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk *sir* bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk *sir* bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ türk bilgä : k(a)g(a)n : türk *sir* bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ *sir* : irk(i)n : oglı : yig(ä)n çor : k(ä)lti (KÇ 21)

sogdak 𐰋𐰺𐰴𐰃𐰆: Hint-Avrupa kökenli Türkleşmiş bir kavim, Soğutlar
◆ (a)ltı çub : *sogd(a)k* t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 31) ◆ *sogd(a)k* : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : (a)ltı çub [*sogd(a)k*] t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 24-25) ◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g *sogd(a)k* : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ *so[gd(a)k]* : t(a)[b]g(a)çka : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : b(a)y b(a)lık : y(a)p(ı)tı : b(e)rt(i)m (ŞU B 5) ◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n :

kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : *sogd(a)k* : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

sogud 𐽆𐽀𐽂𐽎: Hint-Avrupa kökenli Türkleşmiş bir kavim, Soğutlar

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : *sog(u)d* : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12) ◆ kur(ı)d(ı)n *[s]ogud* örti (KT B 1)

tabgaç 𐽡𐽀𐽆𐽁: Çin (T'o-ba) kavmi

◆ bu yirdä : ol(u)r(u)p : *t(a)bg(a)ç* : bod(u)n : birlä : tüz(ü)lt(ü)m : (KT G 4-5; BK K 3) ◆ *t(a)bg(a)ç* : bod(u)n : s(a)bı : süçig : (a)gısı : yımşak : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ *t(a)bg(a)ç* : k(a)g(a)nta : b(ä)d(i)zçi : k(ä)lürt(ü)m : (KT G 11) ◆ *t(a)bg(a)ç* : k(a)g(a)n(ı)ŋ : içr(ä)ki : b(ä)d(i)zçig : ıt(t)ı : (KT G 12) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : *t(a)bg(a)ç* : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : *t(a)bg(a)ç* : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7) ◆ *t(a)bg(a)ç* : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ *t(a)bg(a)çgı* : b(ä)gl(ä)r : *t(a)bg(a)ç* : atın : tut(u)p(a)n : *t(a)bg(a)ç* : k(a)g(a)nka : körm(i)ş : (KT D 7-8; BK D 7) ◆ *t(a)bg(a)ç* k(a)g(a)nka : ilin : tör(ü)sin : (a)lı birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ (a)nça tip : *t(a)bg(a)ç* : k(a)g(a)nka : y(a)gı bolm(ı)ş (KT D 9; BK D 9) ◆ b(i)r(i)yä : *t(a)bg(a)ç* : bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : *t(a)bg(a)ç* t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ *t(a)bg(a)ç* : oŋ tutuk : biş t[üm(ä)n : sü k(ä)lti süŋ(ü)şd(ü)m(i)z] (KT D 31; BK D 25) ◆ *t(a)bg(a)ç* : k(a)g(a)nta : iş(i)yi : lik(ä)ŋ : k(ä)lti : (KT K 12) ◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : *t(a)bg(a)ç* : k(a)g(a)n : çık(a)rı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ (a)nta] kisrä : *t(a)bg(a)ç* k[(a)g](a)nta : b(ä)dizç(i)g : kop : k[(ä)lürt(ü)m (BK K 14) ◆ *t(a)bg(a)ç* : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k urı og(ı)lın : kul kıltı : (BK D 7) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : *t(a)bg(a)ç* t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ (e)ki ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : *t(a)bg(a)ç* : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 25-26) ◆ tok(u)z : og(u)z : bod(u)n : y(e)r(i)n : subın : ıd(ı)p : *t(a)bg(a)çg(a)ru* : b(a)rdı : (BK D 35) ◆ *t(a)bg(a)ç* [...] bu y(e)rdä : k(ä)lti : (BK D 35) ◆ [...bi]r(i)yä : *t(a)bg(a)çda* : (a)tı küsi : yok boltı: (BK D 35-36) ◆ ot(u)z (a)rtukı : törт : y(a)ş(ı)ma : og(u)z : t(ä)z(i)p : *t(a)bg(a)çka* : kirti : (BK D 38) ◆ t[(a)t(a)b]ı : bod(u)n : *t(a)bg(a)ç* k(a)g(a)nka : körti (BK D 39) ◆ [... *t(a)b]g(a)ç* : (a)tl(ı)g : süsi : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : ilki : kün : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1) ◆ bilgä toñukuk : b(ä)n öz(ü)m : *t(a)b(g)aç* il(i)ŋe : kıl(ı)nt(ı)m : (T 1) ◆ türk bod(u)n : *t(a)bg(a)çka* : kör(ü)r (ä)rti : (T 1) ◆ türk bod(u)n : k(a)nın bulm(a)y(ı)n : *t(a)bg(a)çda* : (a)dr(ı)ltı : k(a)nl(a)ntı : (T 2) ◆ k(a)nın kod(u)p : *t(a)bg(a)çka* : y(a)na iç(i)kdi : (T 2) ◆ bilgä toñukuk : buyla b(a)ga

t(a)rk(a)n bi̯rlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : *t(a)bg(a)ç(ı)g* : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ *t(a)bg(a)çg(a)ru* : kunı s(ä)ŋün(ü)g : ıdm(ı)ş : (T 9) ◆ ol (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini *t(a)bg(a)ç(ı)g* : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ *t(a)bg(a)ç* : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ń : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ *t(a)bg(a)ç* : og(u)z : kıt(a)ń : büç(ä)gü k(a)b(ı)ş(sa)r k(a)lt(a)çı b(i)z : (T 12-13) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : *t(a)bg(a)çda* : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ *t(a)bg(a)ç* k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z (ä)rti : (T 19) ◆ *t(a)bg(a)ç* süsi : b(a)r (ä)rm(i)ş : (T 30) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : *t(a)bg(a)çka* : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : *t(a)bg(a)çka* : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ b(a)[sa] : *t(a)bg(a)çda* : yır(ı)ya : t^1g^2 og(u)z: (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5) ◆ *[t(a)b]g(a)çka* : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : üçün : kü bunça : tutdı : (KÇ 12) ◆ [... öŋ]rä : *t(a)bg(a)çka* : b(a)zl(a)nm(ı)ş : (Tes K 5) ◆ (a)şnukı : *t(a)bg(a)çd(a)kı* : og(u)z türk : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : b(ä)gl(ä)[r ...] : (ŞU G 8) ◆ [...] *t(a)bg(a)ç* k(a)nı : k(a)g(a)n ... b(a)rm(ı)ş : (ŞU B 3) ◆ so[gd(a)k] : *t(a)[b]g(a)çka* : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : b(a)y b(a)lık : y(a)p(ı)tı : b(e)rt(i)m (ŞU B 5) ◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] *t(a)gb(a)ç* : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

taŋut 𐰉𐰆𐰃𐰺: Tibetlilerin bir kolu

◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : *t(a)ŋut* : t(a)pa : sül(ä)dim : (BK D 24) ◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : *t(a)ŋut* : bod(u)n(u)g : bozd(u)m : (BK D 24)

tarduş 𐰚𐰃𐰣𐰏𐰺/𐰚𐰃𐰣𐰏𐰺: Altayların batısında yurt tutan ve Tölis kavmine mensup olan bir Türk boyu

◆ tölis : *t(a)rduş* [bod(u)n(u)g : (a)nta itm(i)ş] (KT D 13; BK D 12) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m *t(a)rduş* : bod(u)n : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m : (KT D 17) ◆ kırk(ı)z k(a)g(a)nta : *t(a)rduş* : ın(a)nçu çor : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : *t(a)rduş* : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 14-15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : *t(a)rduş* : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : tońukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ sü b(a)şı : in(ä)l k(a)g(a)n : *t(a)rduş* ş(a)d : b(a)rzun t(e)di : (T 31) ◆ *t(a)rduş* : ş(a)dra : udı : y(a)ńd(ı)m(ı)z : (T 41) ◆ [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) çor : *t(a)rduş* : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆ oglı : *t(a)rduş* : y(a)bgu : töl(i)s ç(a)d : ol(u)rtı : (Tes B 6) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : *t(a)rd(u)ş* : töl(i)s : bod(u)nka : birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz

ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n *t(a)rduş* : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı *t(a)rduş* kül(ü)g (ä)r(ä)n [*t(a)rduş*] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä *t(a)rduş* : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4) ◆ b(a)y(ı)rku : *t(a)rduş* : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

tatabı 𐰇𐰃𐰀𐰉: Proto Moğol kabilelerinden biri

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : *t(a)t(a)bı* : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ kırk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : *t(a)t(a)bı* : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : *t(a)t(a)bı* : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : *t(a)t(a)bı* : bod(u)n : b(a)şl(a)yu : ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 11-12) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : *t(a)t(a)bı* : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ *t[(a)t(a)b]ı* : bod(u)n : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : körti : (BK D 39) ◆ [...ot(u)z : (a)rtık]ı : [tok(u)z y](a)ş(ı)ma : y(a)z(ı)n : *t(a)t(a)bı* : t(a)pa : sü[l(ä)d(i)m] : (BK G 2) ◆ (ä)l(i)g y(a)ş(ı)ma : *t(a)t(a)bı* : bod(u)n : kıt(a)ńda : (a)dr[(ı)ltı : (BK G 7) ◆ *t(a)t(a)bı* [...] ö[l](ü)rti : (BK G 8-9) ◆ kıt(a)ń : *t(a)t(a)[bı* ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17)

tatar 𐰇𐰃𐰀: Ötüken Uygur Kağanlığı'na bağlı Türk boylarından biri

◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : *t(a)t(a)r* : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6) ◆ *t(a)t(a)r(ı)g* : (a)y(ı)td(ı)m (ŞU D 8)

otuz tatar 𐰴𐰃𐰀 𐰇𐰃𐰀: Proto Moğol kabilelerinden biri

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : *ot(u)z t(a)t(a)r* : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ kırk(ı)z : kurık(a)n : *ot(u)z t(a)t(a)r* : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12)

tokuz tatar 𐰴𐰃𐰀 𐰇𐰃𐰀: Ötüken Uygur Kağanlığı'na bağlı dokuz kabilelik Türk boylarından biri

◆ o[g](u)z : bod(u)n : *tok(u)z* : *t(a)t(a)r* : birlä : tir(i)l(i)p : k(ä)lti : (BK D 34) ◆ [b]ü[k(ä]gükdä : s(ä)k(i)z og(u)z : *tok(u)z t(a)t(a)r* : k(a)lm(a)duk (ŞU D 1) ◆

s(ä)k(i)z og(u)z : *tok(u)z t(a)t(a)r* : k(a)lm(a)tı : k(ä)lti : (ŞU D 3) ◆ tü[rk b]o[d(u)n(u)g ... s(ä)k(i)z] og[(u)z *t]ok[(u)z t(a)t(a)r* [...] (ŞU B 8) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : *tok(u)z t(a)t(a)r* [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : *tokuz t(a)t(a)r* [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : *tok(u)z t(a)t(a)r* : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

täzik 𐰉𐰇𐰴𐰃: Arap kavimleri

◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : *t(ä)zik* : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(ä)z(i)kkä* : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16)

tokar 𐱅𐰆𐰉: Hint-Avrupa kökenli bir kavim, Toharlar

◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : *tok(a)r* [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

toŋra 𐰚𐰋𐰺𐰉: Tölislere mensup, Tokuz Oguzların kollarından biri olan boy

◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : *toŋra* : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ (a)nta : *toŋra* : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31) ◆ kıt(a)ńg(a)ru : *toŋra* (ä)s(i)m(i)g : ıdm(ı)ş : (T 9) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [*toŋra* (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : *toŋra* (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

tölis 𐰚𐰾𐰋𐰃/𐰚𐰾𐰋𐰃: Çin kaynaklarında eski Hun boylarından biri olarak zikredilen Orta Asya'ya yayılmış Türk kütleleri bütünü

◆ *tölis* : t(a)rduş [bod(u)n(u)g : (a)nta itm(i)ş] (KT D 13; BK D 12) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş :

b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : *töl(i)s* : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toŋukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ oglı : t(a)rduş : y(a)bgu : *töl(i)s* ç(a)d : ol(u)rtı : (Tes B 6) ◆ [b²...t²] *töl(i)s* [...] (ŞU K 1) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : t(a)rd(u)ş : *töl(i)s* : bod(u)nka : birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : *töl(i)s* b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı *töl(i)s* kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä *töl(i)s* : ul(u)g b(i)lgä ç(a)d (Ta K 4)

türgiş 𐰉𐰍𐰼𐰴: On Okların Tu-lu koluna mensup Batıdaki Tölis boylarından biri

◆ *türg(i)ş* : k(a)g(a)n : türk(ü)m(i)z [bod(u)n(u)m(ı)z (ä)rti : (KT D 18) ◆ ol yılka : *türg(i)ş* [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37) ◆ *türg(i)ş* : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 37) ◆ *türg(i)ş* : k(a)g(a)n : süsi : bolçuda: otça : borça : k(ä)lti : (KT D 37; BK D 27) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p : *türg(i)ş* : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n tutdı : (KT D 38) ◆ k(a)ra *türg(i)ş* : bod(u)n : kop iç(i)kdi : (KT D 38) ◆ (a)nta kisrä : k(a)ra *türg(i)ş* : bod(u)n : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 39) ◆ k(a)ra *türg(i)ş* : bod(u)n(u)g : (a)nta öl(ü)rm(i)ş : (a)lm(ı)ş (KT D 40) ◆ on ok : ogl(u)m : *türg(i)ş* : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : og(u)z : bilgä : t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ *[t]ürg(i)ş* : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ *tür[g(i)ş* k(a)g(a)n] kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün ogl(u)ma : (a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ *türg(i)ş* : [k](a)g(a)n : türk(ü)m : bod(u)n(u)m : (ä)rti : (BK D 16) ◆ ol yılka : *türg(i)ş* : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g :[(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ *türg(i)ş* : bod(u)n(u)g] uda b(a)sd(ı)m : (BK D 27) ◆ *türg(i)ş* : k(a)g(a)n : süsi: otça : borça : k(ä)lti : (BK D 27) ◆ *türg(i)ş* k(a)g(a)n : (a)nça t(e)m(i)ş : b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : (a)nta (ä)rür : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ *türg(i)ş* k(a)g(a)nta : kür(ä)g k(ä)lti : (T 29) ◆ *türg(i)ş* k(a)g(a)nı : t(a)şıkm(ı)ş tidi : on ok bod(u)nı : k(a)lıs(ı)z t(a)şıkm(ı)ş : (T 30) ◆ *tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä* : kül i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ (a)nta : ötrü : *türg(i)ş* : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5) ◆ [k(a)r]luk : tir(i)gi b(a)rı : *türg(i)şkä* : k[irti] (ŞU B 1)

türk 𐰉𐰍𐰼𐰴/𐰚𐰍𐰼𐰴: Türk

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : *türk* : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ *türk* : k(a)g(a)n : ötük(ä)n yış : ol(u)rs(a)r : iltä : buŋ yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : *türk* : bod(u)n : ölt(ü)g : *türk* : bod(u)n : öls(i)k(i)ŋ : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n y(a)zı : kon(a)yın : tis(ä)r : *türk* : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5)

◆ ol y(e)ŋrg(ä)rü : b(a)rs(a)r : *türk* : bod(u)n : ölt(ä)çi s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ *türk* : bod(u)n : tok (a)rk(u)k sen : (KT G 8; BK K 6) ◆ *türk* : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : bunı (e)şid(i)ŋ : (KT G 10; BK K 8) ◆ *türk* [bod(u)n ti]r(i)p : il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : urt(u)m : (KT G 10; BK K 8) ◆ *türk* : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : *türk* : bod(u)n(ı)ŋ : ilin : törüsin : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ (e)kin (a)ra : idi oks(u)z : kök : *türk* : <iti> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : *türk* : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ *türk* : b(ä)gl(ä)r : *türk* : (a)tın : ıt(t)ı : (KT D 7; BK D 7) ◆ *türk* : k(a)ra k(a)m(a)g : bod(u)n : (a)nça tim(i)ş (KT D 8-9; BK D 8) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : *türk* : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ üzä : *türk* : t(ä)ŋrisi : *türk* ıduk yiri : subı : (a)nça (ä)tmiş : (KT D 10-11) ◆ *türk* : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : *türk* : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ e(ç)im k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : *türk* : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <yiçä> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : *türk* : bod(u)n(u)g : yiçä : itdi : yiçä ig(i)t(t)i : (BK D 14) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : *türk* : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21; BK D 18) ◆ *türk* : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)n : (e)ş(i)d(i)ŋ : (KT D 22) ◆ *türk* : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : bo]d(u)n : (e)ş(i)d : (BK D 18) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : *türk* : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : *türk* : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ *türk* : bod(u)n : (ä)rt(i)n] ökün : (KT D 22-23; BK D 19) ◆ *türk* : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : *türk* : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : *türk* : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ t(ä)gdükin : *türk* b(ä)gl(ä)r : kop bilirs(i)z (KT D 34) ◆ *türk* : bod(u)n : (a)d(a)k k(a)mş(a)tdı : (KT K 6-7; BK D 30-31) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : *türk* : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ *türk* : b(ä)gl(ä)r : *türk* : bod(u)n(u)m [...] (a)t : birt(i)m : (BK K 13) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : *türk* [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : y(a)r(a)tm(ı)ş : *türk* : bilgä : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13) ◆ [k](a)ŋ(ı)m : *türk* : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir : tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri :

bod(u)nı [... *tü]rk* : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : *türk* b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö]g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : *türk* : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ üzä : *türk* : t(ä)ŋrisi : <*türk*> : ıduk : yiri : subı : (a)nça : (e)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ *türk* : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ *türk* : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : *türk* bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (BK D 20-21) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : *türk* : bod(u)n : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : (BK D 33) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : *türk* : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33) ◆ [*türk*] b(ä)gl(ä)r [bod(u)n (a)nç]a : s(a)k(ı)n(ı)ŋ : (a)nça bil(i)ŋ : (BK D 33) ◆ m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n : *türk* : bod(u)n(u)g : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ *tü[r]k* : bod(u)n : aç (ä)rti : (BK D 38) ◆ k(a)ŋ(ı)m : *türk* : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : *türk* : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toŋukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ *...t]ürk* : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : itdi : ögd[i ... (BK G 15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : *türk* : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ *türk* bod(u)n : t(a)bg(a)çka : kör(ü)r (ä)rti : (T 1) ◆ *türk* bod(u)n : k(a)nın bulm(a)y(ı)n : t(a)bg(a)çda : (a)dr(ı)ltı : k(a)nl(a)ntı : (T 2) ◆ *türk* bod(u)n : ölti (a)lk(ı)ntı : yok boltı : (T 3) ◆ *türk* : sir bod(u)n : y(e)rintä bod k(a)lm(a)dı : (T 3-4) ◆ (a)zk(ı)ńa : *türk* yorıyur (ä)rm(i)ş : (T 9-10) ◆ *türk* sir bod(u)n : y(e)rintä : idi yor(ı)m(a)z(u)n : (T 11) ◆ *türk* bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : bilgä toŋukuk < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ *türk* bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : *türk* k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ öŋrä *türk* k(a)g(a)ng(a)ru : sül(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ [*türk* bod(u)nı y(ä)mä] : bulg(a)nç [ol t(e)m(i)ş : og(u)zı y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç ol t(e)m(i)ş : (T 22) ◆ *türk* bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : *türk* b(ö)gü k(a)g(a)nka : *türk* bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : bu *türk* bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ *türk* bilgä k(a)g(a)n : il(i)ŋe : bititd(i)m : (T 58) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toŋukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : *türk* sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toŋukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : *türk* sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ *türk* bilgä : k(a)g(a)n : *türk* sir bod(u)n(u)g : og(u)z

bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ *türk* bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ *türk* bod(u)n : (a)tı yok : bolu : b(a)rm(ı)ş (ä)rti : (O 3) ◆ *türk* bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(i)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆ *türk* : bod(u)nka : (KÇ 4) ◆ kül i(ç) çor : *türk* bod(u)n b(ä)[gl(ä)]r [...] (KÇ 6) ◆ *tür[k* ....] ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) çor : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ *tür[k]* ...b¹çk¹ (ä)l(li)g yıl : ol(u)rm(ı)ş : (ŞU K 4) ◆ *türk* il(i)ŋe : (a)ltı : ot(u)z y(a)ş(ı)ma : [...] (a)nta b¹W... (ŞU K 4) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : kög(ü)rde : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : *türk* bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ *türk* bod(u)n : (a)nta : ıng(a)ru: yok boltı (ŞU K 10) ◆ (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z *türk* : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : b(ä)gl(ä)[r ...] : (ŞU G 8) ◆ *tü[rk* b]o[d(u)n(u)g ... s(ä)k(i)z] og[(u)z t]ok[(u)z t(a)t(a)r [...] (ŞU B 8) ◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka *türk* : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g *türk* bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7) ◆ *türk* : bod(u)n(u)g (a)nta : (i)çg(ä)rt(i)m : (Ta D 8)

⇨ **2.8.11.** "bir hükümdarın yönetimindeki halk, teba, reaya"

uygur 𐰇𐰃𐰴𐰃/𐰇𐰴𐰃: Köktürk Kağanlığı döneminde Selenge kıyılarında yurt tutan Türk boyu

◆ *uyg(u)r* (e)lt(ä)b(ä)r : yüzçä (ä)r(i)n : ilg[(ä)r]ü : t[(ä)z(i)p b(a)rdı ...] (BK D 37) ◆ *uyg(u)r* k(a)n(ı)m tut(t)ukda : k².....t(a)k(ı)gu yıl[ka] (Tes B 4) ◆ [...ö]ŋre kıl(ı)ntukta : *uyg(u)r* : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (Tes K 1) ◆ *uygur* : k(a)g(a)n : [...] : ol(u)rm(ı)ş : (Tes K 5) ◆ [...]dä t(ä)ŋr(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)ş : *uyg(u)r* : k(a)g(a)n : ol(u)r[m(ı)ş] (Tes D 1) ◆ tok(u)z buyruk [...] g¹kw *uyg(u)r(ı)m* t¹y¹ (Tes G 4) ◆ *uygur* : yir(i)ntä : y(a)gl(a)k(a)r : k(a)nta : k(ä)l[t(i)m] (S 1) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a *uyg(u)r*] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : b²g²zk²r² çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

on uygur 𐰇𐰃𐰴𐰃 𐰃𐰃: on boydan oluşan Uygurlar

◆ [...] [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : *on uygur* : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz yı[l ol(u)rup] s²[...] (ŞU K 3)

yagma .𐰋𐰇𐰃: bir Türk boyu

◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : *y(a)gm[a]* t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

1. 4. Niteleme Adları

1.4.1. Fiziksel-Bedensel Özellikleri İçeren Niteleme Adları

aç 𐰀𐰍: aç

◆ tü[r]k : bod(u)n : *aç* (ä)rti : (BK D 38)

bäŋlig 𐰚𐰃𐰋𐰇: benekli

◆ y(i)nçüög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : *b(ä)ŋl(i)g* (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45)

bökä/bök<ä> 𐰉𐰆𐰇/𐰆𐰇: güçlü

⇨ **1.1.4.** *bökä tut(a)m* kişi adı // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

karı 𐰴𐰞𐰃: yaşlı

◆ öz(ü)m *k(a)rı* bolt(u)m : ul(u)g bolt(u)m : (T 56)

⇨ **2.8.1.**

ödsig 𐰺𐰋𐰴: yaşlı

◆ *öds(i)g* wt¹wl¹g¹ k¹wç [...] (BK D 34)

⇨ **2.8.1.**

tok 𐰉𐰆: tok

◆ türk : bod(u)n : *tok* (a)rk(u)k sen : (KT G 8; BK K 6) ◆ bod(u)n bog(u)zı : *tok* (ä)rti : (T 8)

ulug 𐰺𐰇: yaşlı

◆ öz(ü)m k(a)rı bolt(u)m : *ul(u)g* bolt(u)m : (T 56)

⇨ **1.4.2.** "ileri gelen (kimse), ulu, yüce (kişi)" // **1.4.4.** "büyük, muazzam" // **1.4.4.** (yaşça) büyük" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

yası 𐰴𐰚𐰉: yassı

◆ bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : *y(a)sı* t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta *y(a)sı* t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

1.4.2. Değer Yargılarını İçeren Niteleme Adları

adın 𐰀𐰃: başka, farklı

◆ [...] (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)n [...] (e)ki (ä)rm(i)ş : (a)nta *(a)d(ı)n* : ödk(ü)nç : k(a)g(a)n (ä)rm(i)[ş] (Tes D 2)

adınçıg 𐰀𐰃𐰍𐰇/𐰴𐰀𐰃𐰍𐰇: olağanüstü, harika

◆ (a)ŋ(a)r : *(a)d(ı)nçıg* : b(a)rk : y(a)r(a)turt(u)m : (KT G 12) ◆ için : t(a)şın : *(a)d(ı)nçıg* : b(ä)d(i)z : urturt(u)m : (KT G 12; BK K 14) ◆ (a)ŋ(a)r : *(a)d(ı)nç(ı)g* : b(a)rk : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m (BK K 14)

agır 𐰀𐰺𐰼: değerli

◆ bödkä : öz(ü)m ol(u)r(u)p : bunça : *(a)g(ı)r* törüg : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [....]d²m (BK D 2)

⇨ **1.4.4.** "ağır"

alp 𐰀𐰣𐰽: **1.** zor, çetin

◆ yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : *(a)lp* (ä)rmiş : y(i)nçgä yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük *(a)lp* (ä)rm(i)ş : (T 13-14)

2. cesur, yiğit, kahraman

◆ (ä)dgü : bilgä : kişig : (ä)dgü : *(a)lp* kişig : yor(ı)tm(a)z : (ä)rm(i)ş : (KT G 6; BK K 4) ◆ bilgä : k(a)g(a)n : (ä)rm(i)ş : *(a)lp* k(a)g(a)n (ä)rmiş : (KT D 3; BK D 4) ◆ buyrukı y(ä)mä : bilgä : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : *(a)lp* (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ y(a)bl(a)k kişi : (ä)r [...] *(a)lp* (ä)r : biz(i)ŋä : t(ä)gmiş (ä)rti : (KT D 39-40) ◆ ig(i)dm(i)ş : *(a)llp* : k(a)g(a)nıŋa y](a)ŋ(ı)ldı : (BK D 35) ◆ *(a)lp* (ä)rin : öl(ü)r(ü)p : b(a)lb(a)l : kılu : b(e)rt(i)m : (BK G 7) ◆ k(a)g(a)nı : *(a)lp* (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : (T 10) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)ç(a)n : n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı *(a)lp* (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı *(a)lp* (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ k(ä)lm(i)şi : *(a)lp* tidi : tuym(a)dı : (T 38) ◆ *(a)lp* : (ä)r(i)n : b(a)lb(a)l kışdı : (O 3) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [*(a)lp* :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi // **2.10.2.** "alplık, yiğitlik, kahramanlık"

aṅıg 𐰀𐰓𐰃: kötü

◆ ol (a)mtı : *(a)ṅ(ı)g* yok (KT G 3; BK K 2) ◆ y(a)guru : kontukda : kisrä : *(a)ṅ(ı)g* bil(i)g : (a)nta öyür (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ [y(a)gr]u : kontuk[da] : kisrä : *(a)ṅ(ı)g* bil(i)g(i)n : (a)nta ö[yür (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ (a)nta : *(a)ṅ(ı)g* kişi : (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ bilgä : toṅukuk *(a)ṅ(ı)g* ol : üz ol (T 34)

arkuk 𐰇𐰇𐰴: aksi

◆ türk : bod(u)n : tok *(a)rk(u)k* sen : (KT G 8; BK K 6)

armakçı 𐰀𐰼𐰆𐰴𐰍: yalancı, sahtekar, düzenbaz

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : *(a)rm(a)kçısın* : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7)

başlıg 𐰉𐰆𐰔𐰃: mağrur, gururlu; asi, dikbaşlı

◆ *b(a)şl(ı)g(ı)g* : yük(ü)nt(ü)rm(i)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : *b(a)şl(ı)g(ı)g* : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z :

k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : *b(a)şl(ı)g(ı)g* : yüküntü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16) ◆ tört [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] b(a)z [kılt(ı)m *b](a)ş[l](ı)g(ı)g* : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10)

⇨ **2.8.27.** "başkanlı, riyasetli"

bat 𐰚𐰴: kötü

◆ y(a)b(ı)z : *b(a)t* biz (O 7)

bilgä 𐰉𐰇𐰼𐰓/𐰉𐰇𐰼: bilge

◆ (ä)dgü : *bilgä* : kişig : (ä)dgü : (a)lp kişig : yor(ı)tm(a)z : (ä)rm(i)ş : (KT G 6; BK K 4) ◆ *bilgä* : k(a)g(a)n : (ä)rm(i)ş : (a)lp k(a)g(a)n (ä)rmiş : (KT D 3; BK D 4) ◆ buyrukı y(ä)mä : *bilgä* : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (a)lp (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : *bilgä* : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : *<bilgä>* : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ k(a)g(a)nı : (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : *bilgä* (ä)rm(i)ş : (T 10) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı *bilgä* (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : *bilgä* (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : *bilg(ä)sin* üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ *bilgä* : (a)t(a)ç(ı)m : (O 12) ◆ (a)t(a)ç(ı)m : *bilgä* : (a)t(a)ç(ı)m : koń yılka : b(i)lgä kül(ü)g (ä)r : (ä)dgü [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m : ölti : (O Ek Yazıt 3-7) ◆ ... *b(i)lgäsin* üçün : (a)lpın (ä)rd(ä)min [üçü]n : k(a)z[g(a)]ntı (KÇ 7) ◆ [...] k(a)g(a)n(ı)m : *b(i)lgäs(i)n* üç(ü)n : öŋrä : kün togsıkd(a)kı bod(u)n [...] (Tes D 5)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi

biligsiz 𐰉𐰇𐰼𐰓: bilgisiz, cahil

◆ *bil(i)gsiz* : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6) ◆ buyrukı : y(ä)mä : *bil(i)gs(i)z* <(ä)rm(i)ş> (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6)

ädgü 𐰃𐰇𐰴: iyi; has, katışıksız

◆ *(ä)dgü* : bilgä : kişig : *(ä)dgü* : (a)lp kişig : yor(ı)tm(a)z : (ä)rm(i)ş : (KT G 6; BK K4) ◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : *(ä)dgü* : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : *(ä)dgü* : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : *(ä)dgü*] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ y(a)l(a)b(a)çı : *(ä)dgü* : s(a)bı : öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : y(a)yın sül(ä)d(i)m : (BK D 39) ◆ koń yılka : b(i)lgä kül(ü)g (ä)r : *(ä)dgü* [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m : ölti : (O Ek Yazıt 3-7)

⇨ **1.4.5.** "soylu, safkan (at) // **2.10.2.** "iyilik, kâr, kazanç, yarar"

är 𐰃𐰍: yiğit, kahraman

◆ (a)t(a)ç(ı)m : bilgä : (a)t(a)ç(ı)m : koń yılka : b(i)lgä kül(ü)g *(ä)r* : (ä)dgü [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m : ölti : (O Ek Yazıt 3-7)

⇨ **2.8.2.** "adam, erkek" // **2.8.13.** *(ä)r (a)t* "erlik (yetişkinlik) unvanı" // **2.8.28.3.** "asker" // **2.10.2.** "erlik, erdem"

ärklig 𐰴𐰼𐰃𐰍: kudretli, muktedir, kadir

⇨ **2.8.26.** "Tanrı *Erklig*"

inäl 𐰼𐰃𐰇: inanılır, güvenilir

⇨ **1.1.1.** *in(ä)l k(a)g(a)n* kişi adı // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

kiçig 𐰴𐰉𐰇𐰓: ast, kıdemsiz, rütbesiz

◆ *kiç(i)g* (a)tl(ı)g[(ı)g ulg(a)rtd(ı)m] (BK D 41)

⇨ **1.4.4.** "az, pek az; hiç"

küçlüg 𐰴𐰼𐰉𐰇𐰓: güçlü

◆ (a)rt[ukı] : [kırk(ı)z] : *küçll(ü)g* k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z] boltı : (T 20) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : *küçl(ü)g* : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12)

külüg 𐰴𐰼𐰆/𐰴𐰼𐰓: ünlü

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi // **2.8.14.** "ünlü"

kürlüg 𐰴𐰼𐰚𐰓: hilekâr, aldatıcı

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : *kürl(ü)g<in>* üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7)

ödkünç 𐰋𐰴𐰘𐰓: sahte, taklit

◆ [...] (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)n [...] (e)ki (ä)rm(i)ş : (a)nta (a)d(ı)n : *ödk(ü)nç* : k(a)g(a)n (ä)rm(i)[ş] (Tes D 2)

⇨ **2.10.2.**

täblig 𐰚𐰃𐰆𐰉𐰇: hilekâr, aldatıcı

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : *t(ä)bl(i)gin* : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7)

tizlig 𐰚𐰼𐰃𐰼𐰇: güçlü, kuvvetli; asi, dikbaşlı

◆ b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rm(i)ş : *tizl(i)g(i)g* : sökürm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : *tizl(i)g(i)g* : sökürm(i)ş :

b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : *tizl(i)g(i)g* : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16) ◆ tört [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] b(a)z [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : *tizl(i)g(i)g* : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10)

uçuz 𐰺𐰇𐰚: kolay

◆ yuyka (ä)rkli : top(u)lg(a)lı *uç(u)z* (ä)rm(i)ş : y(i)nçgä (ä)rkl(i)g : üzg(ä)li : *uç(u)z* : (T 13)

⇨ **1.2.3.** *uç(u)z köl* göl adı

ulug 𐰋𐰃𐰚: ileri gelen (kimse), ulu, yüce (kişi)

◆ y(e)ti yüz : kişig: ud(u)z(u)gma : *ul(u)gı* : ş(a)d (ä)rti : (T 4-5)

⇨ **1.4.1.** "yaşlı" // **1.4.4.** "büyük, muazzam // **1.4.4.** (yaşça) büyük" // **2.8.6.** unvan niteleyisi

ülgän 𐰺𐰼𐰽𐰴: ulu, yüce, büyük

◆ *ülg(ä)n* (a)t(a)ka : (i)ş(i)g küç(i)g b(e)rt[i] (O 11)

üz 𐰺𐰴: inatçı

◆ bilgä : toŋukuk (a)ŋ́(ı)g ol : *üz* ol (T 34)

yabız 𐰾𐰃𐰉: kötü, fena, berbat

◆ içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z *y(a)b(ı)z* y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21) ◆ y(a)d(a)g : *y(a)b(ı)z* : boltı : tip : (a)lg(a)lı : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ biz : (a)z (ä)rt(i)m(i)z : *y(a)b(ı)z* : (ä)rt(i)m(i)z : (BK D 32) ◆ *y(a)b(ı)z* : b(a)t biz : (O 7)

yablak 𐰾𐰋𐰃𐰉: kötü, fena, berbat; değersiz

◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : *y(a)bl(a)k* : (a)gı birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5) ◆ bil(i)gsiz : k(a)g(a)n : ol(u)rŋ(ı)ş (ä)r(i)nç : *y(a)bl(a)k* : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç (KT D 5; BK D 6) ◆ buyrukı : y(ä)mä : bil(i)gs(i)z <(ä)rm(i)ş> (ä)r(i)nç : *y(a)bl(a)k* (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6) ◆ bilm(ä)dük üç(ü)n : *[y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n* : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı] (KT D 24; BK D 20) ◆ içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z *y(a)bl(a)k* : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21) ◆ *y(a)bl(a)k* kişi : (ä)r [...] (a)lp (ä)r : biz(i)ŋä : t(ä)gmiş (ä)rti : (KT D 39-40) ◆ *y(a)bl(a)k* bolt[(a)çlı (ä)rti : (KT K 7; BK D 30-31) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : *y(a)bl(a)k* : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ üç k(a)rluk : *y(a)bl(a)k* s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı : kur(ı)ya : on ok(k)a : kirti : (ŞU K 11; Ta G 3-4) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : *y(a)bl(a)kın* : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : *y(a)bl(a)kın* : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : (ŞU D 5)

⇨ **2.10.2.** "kötülük, nifak"

yazuklıg 𐰴𐰇𐰚𐰆𐰃: suçlu, kabahatli

◆ *y(a)zukl(ı)g* (a)tl(ı)g[(ı)g] [...] [...]ri : tuta birti : (ŞU D 2)

yeg/yig 𐰃𐰍𐰣/𐰃𐰣: iyi, daha iyi

◆ ıg(a)r (e)ll(i)gdä : [ıg(a)r : k(a)g(a)nl(ı)gda : *y(e)g* kılt(ı)m : (KT D 29; BK D 24) ◆ ötük(ä)n : yışda : *yig* : idi yok : (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : *y(e)g(i)n* : (a)nça k(a)zg(a)nu : birt(i)m : (BK G 10) ◆ [ilk kırk(ı)zk]a : sü[l(ä)s](ä)r [*y(e)g* (ä)r]m(i)ş : t(e)d(i)m : (T 23) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)şi)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n] y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı *y(e)g* : t(e)di : (T 36-37)

yollug 𐰴𐰇𐰚𐰃: talihli, şanslı

⇨ **1.1.1.** *yol(lu)g k(a)g(a)n* kişi adı // **1.1.4.** *yol(lu)g tig(i)n* kişi adı // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

1.4.3. Yüzölçümü-Zaman Nitelik ve İlgilerini İçeren Niteleme Adları

amtı 𐰀𐰢𐰾: şimdi, şimdiki, bu zamanki

◆ ol *(a)mtı* : (a)ń(ı)g yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ türk : *(a)mtı* : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : *(a)mtı* k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : *(a)mtı* : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : *(a)mtı* : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ *(a)m[tı]* : b](ä)gl(ä)r(i)m ä : t(e)r (ä)rm(i)ş : (O 7) ◆ *(a)mtı* : ölt(ü)m : (S 8)

bäŋgü 𐰚𐰃𐰋𐰸: sonsuz, ebedi

◆ ötük(ä)n : yış : ol(u)r(s)ar : *b(ä)ŋgü* : il tuta : ol(u)rt(a)çı s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ m(ä)n *b[(ä)ŋgü* : t(a)ş tikd(i)m : (KT G 11) ◆ *b(ä)ŋgü* t(a)ş : tokıtd(ı)m (KT G 12-13; BK K 15) ◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : *b(ä)ŋgü* t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ n(ä)ŋ n(ä)ŋ : s(a)b(ı)m : (ä)rs(ä)r : *b(ä)ŋgü* : t(a)şka : urt(u)m : (KT G 11; BK K 8)

ärig 𐰃𐰉: erişilebilir, yakın

◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : *(ä)rig* y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : *(ä)r(i)g* y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13)

ırak 𐰇𐰋𐰴: uzak

◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : *ır(a)k* bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ *ır(a)k* (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5)

ilk 𐰇𐰴𐰃/𐰇𐰴: ilk, birinci
⇨ **2.9.4.**

kısga 𐰴𐰾𐰋𐰃: kısa zaman içinde, hemen, uzun sürmeden
◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p ; özi : *kısga* : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23)

uzun 𐰋𐰺𐰋: uzak
◆ *uz(u)n* y(ä)lm(ä)g y(ä)mä ıt(tı)m ok (T 52)

yagru 𐰋𐰍𐰾𐰇: yakın
◆ *y(a)gru* : kontukda : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g : (a)nta öyür (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ *[y(a)gr]ıı* : kontuk[da] : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : (a)nta ö[yür (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : *y(a)gru* : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 6)

yaguk 𐰋𐰾𐰇: yakın
◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı birür : *y(a)guk* : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5) ◆ *y[(a)g]uk* (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13)

1.4.4. Miktar, Hacim, Ölçü Bildiren Niteleme Adları

agır 𐰀𐰍: ağır
◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] *(a)g(ı)r* t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15)
⇨ **1.4.2.** "değerli"

artuk 𐰋𐰚𐰃: (sayıca) çok, fazla
◆ biz(i)ntä : (e)ki uçı : sıŋ(a)rça : *(a)rtuk* (ä)rti : (T 40) ◆ b¹[...]m : k(a)zg(ä)ntı : *(a)rtuk* : yılkıg : ig(i)t(t)i (KÇ 25)
⇨ **1.9.4.** "-den çok, -i aşkın"

az 𐰀𐰇: (sayıca) az
◆ *(a)*z bod(u)n(u)g : öküş : kılt(ı)m (KT G 10; KT D 29; BK K 7; BK D 24) ◆ *(a)z* bod(u)n(u)g : öküş : kılt(ı)m (KT G 10; KT D 29; BK K 7; BK D 24) ◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : *(a)*z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ çıg(a)ń(ı)g [b(a)y kıltı: *(a)z(ı)g* ök(ü)ş kıltı] (KT D 16; BK D 14) ◆ biz : *(a)*z (ä)rt(i)m(i)z : y(a)b(ı)z : (ä)rt(i)m(i)z : (BK D 32) ◆ *(a)*z t(e)y(i)n : nä b(a)s(ı)n(a)l(ı)m : (T 39) ◆ *(a)z(ı)g* ök(ü)ş(ü)g : kört(i)g : (ä)rti : (O 7) ◆ *(a)*z b(i)z : t(e)y(i)n : yo[r...] kork[...] (O 7) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : *(a)z(ı)n* (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ 20)

azça 𐰀𐰴𐰃: az miktarda

◆ k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : it(i)p : yıg(ı)p *(a)zça* : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş (ä)rti (T 43)

azkıńa 𐰀𐰵𐰓𐰃: azıcık, az miktarda

◆ ul(u)g irk(i)n : *(a)zkıńa* : (ä)r(i)n : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (KT D 34) ◆ *(a)zk(ı)ńa* : türk yorıyur (ä)rm(i)ş : (T 9-10)

bädük 𐰉𐰍𐰴: büyük

◆ ş(a)d : (a)t(ı)g : (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t^1g^2 : y(a)gı (ä)rm(i)ş : *b(ä)dük* : (ä)rm(i)ş (O 6)

ärtiŋü 𐰇𐰺𐰞𐰼: pek, pek çok

◆ [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g *(ä)rt(i)ŋü* : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın : *(ä)rt(i)ŋü* : ul(u)g : törün ogl(u)ma : (a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ *(ä)rt(i)ŋü* : ul(u)g : törün (a)lı birt(i)m : (BK K 10) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : tońukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bınça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : *(ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü* : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)

idi/edi 𐰃𐰇𐰃/𐰃𐰇: hiç; tamamen, bütünüyle, hepten

◆ ötük(ä)n : yışda : yig : *idi* yok : (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ (e)kin (a)ra : *idi* oks(u)z : kök : türk : <iti> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ türk sir bod(u)n : y(e)rintä : *idi* yor(ı)m(a)z(u)n : (T 11) ◆ us(a)r *idi* : yok kış(a)l(ı)m : tir m(ä)n : (T 11-12) ◆ üç(ä)gün : k(a)b(ı)ş(ı)p : sül(ä)l(i)m : *(e)di* yok kış(a)l(ı)m : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş *idi* yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä tońukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : *idi* yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60)

kalın 𐰴𐰋𐰼: kalın

◆ yuyka : *k(a)l(ı)n* bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş : (T 13-14)

kalısız 𐰸𐰃𐰴𐰋𐰼: bütünüyle, tamamen

◆ (ä)bin b(a)r(ı)mın : *k(a)lıs(ı)z* : kop : k(ä)lürti : (KT K 1) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nı : t(a)şıkm(ı)ş tidi : on ok bod(u)nı : *k(a)lıs(ı)z* t(a)şıkm(ı)ş : (T 30) ◆ k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı : on ok süsi : *k(a)lıs(ı)z* : t(a)şıkdı : tir : (T 33)

kärgäksiz 𐰴𐰇𐰜𐰃𐰇𐰣: gereğinden çok, çok miktarda

◆ bir tüm(ä)n (a)gı : (a)ltun küm(ü)ş : *k(ä)rg(ä)ks(i)z* : k(ä)lürti (KT K 12) ◆ kok(ı)l(ı)k : [...] (a)ltun : küm(ü)ş : *k(ä)rg(ä)ks(i)z* : k(ä)lürti : (BK G 11)

kiçig 𐰚𐰋𐰃: az, pek az, hiç

◆ t(a)luyka : *kiç(i)g* : t(ä)gm(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2) ◆ tüpütkä : *kiç(i)g* : [t(ä)g]m(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 3)

⇨ **1.4.2.** "ast, kıdemsiz, rütbesiz"

kür 𐰴𐰃: gür

⇨ **1.2.11.** *kür bud(ı)klı* orman adı

näŋ 𐰇𐰆: hiç; herhangi, her ne kadar

◆ ötük(ä)n : yir : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : ıs(a)r : *n(ä)ŋ* buŋ(u)g yok (KT G 8; BK K 6) ◆ *n(ä)ŋ n(ä)ŋ* : s(a)b(ı)m : (ä)rs(ä)r : b(ä)ŋgü : t(a)şka : urt(u)m : (KT G 11; BK K 8) ◆ *n(ä)ŋ* yıls(ı)g : bod(u)nka : ol(u)rm(a)d(ı)m : (KT D 26) ◆ *[n(ä)ŋ* y]ıls(ı)g : bod(u)nta : üze: ol(u)rm(a)d(ı)m (BK D 21) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)ç(a)n : *n(ä)ŋ* (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n *n(ä)ŋ* (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç *n(ä)ŋ* (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ *n(ä)ŋ* y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57)

öküş 𐰋𐰉𐰽/𐰋𐰉𐰾/𐰋𐰾𐰋/𐰋𐰋: çok

◆ süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : *öküş* : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : (KT G 6; BK K 5) ◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : *ök(ü)ş* kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 6) ◆ (a)z bod(u)n(u)g : *öküş* : kılt(ı)m (KT G 10; KT D 29; BK K 7; BK D 24) ◆ çıg(a)ń(ı)g [b(a)y kıltı: (a)z(ı)g *ök(ü)ş* kıltı] (KT D 16; BK D 14) ◆ *ök(ü)ş* ölt(ä)çi : (a)nta : tir(i)lti : (BK D 31) ◆ bilgä tońukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : *ök(ü)ş* ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ *öküş* t(e)y(i)n : n(ä)kä korkur biz : (T 39) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : *öküş* t(e)y(i)n korkm(a)d(ı)m(ı)z : (T 40-41) ◆ (a)z(ı)g *ök(ü)ş(ü)g* : kört(i)g : (ä)rti : (O 7) ◆ *ök(ü)şü* : s(ä)l(ä)ŋä : kodı : b(a)rdı : (ŞU D 4)

sansız 𐰴𐰍𐰍/𐰴𐰚𐰍: sayısız, çok fazla

◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : *s(a)ns(ı)z* : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12) ◆ (a)g(ı)l(ı)m : on : yılkım : *s(a)ns(ı)z* : (ä)rti : (S 5)

ulug 𐰺𐰍𐰃/𐰺𐰍: **1.** büyük, muazzam

◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : *ul(u)g* sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ *ul(u)g* süŋ(ü)ş süŋ(ü)şm(i)ş (KT D 40) ◆ [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : *ul(u)g* : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın : (ä)rt(i)ŋü : *ul(u)g* : törün ogl(u)ma :

(a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ (ä)rt(i)ŋü : *ul(u)g* : törün (a)lı birt(i)m : (BK K 10) ◆ (a)guda : (e)ki *ul(u)g* : süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 34)

2. (yaşça) büyük

◆ *ul(u)g* : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m : (BK G 9) ◆ *ulug* : ogul(u)m : s²[..]ä: b(a)[r]dı körm(ä)d(i)m : (S 10-11)

⇨ **1.4.1.** "yaşlı" // **1.4.2.** "ileri gelen (kimse), ulu, yüce (kişi)" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

yinçgä 𐰾𐰍𐰣𐰃: ince

◆ yuyka (ä)rkli : top(u)lg(a)lı uç(u)z (ä)rm(i)ş : *y(i)nçgä* (ä)rkl(i)g : üzg(ä)li : uç(u)z : (T 13) ◆ yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : *y(i)nçgä* yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş : (T 13-14)

yogun 𐰾𐰆𐰓𐰃/𐰾𐰆𐰓𐰃: yoğun

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : *yog(u)n* ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä *yog(u)n* bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş : (T 13-14)

yuyka 𐰾𐰇𐰋𐰓: ince

◆ *yuyka* (ä)rkli : top(u)lg(a)lı uç(u)z (ä)rm(i)ş : y(i)nçgä (ä)rkl(i)g : üzg(ä)li : uç(u)z : (T 13) ◆ *yuyka* : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş : (T 13-14)

1.4.5. Hayvanlara Ait Niteleme Adları

azıglıg 𐰀𐰴𐰀𐰽: azılı, azgın

◆ [kü]l i(ç) çor : y(e)ti y(a)şıŋa : y²g²r² : öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : *(a)z(ı)gl(ı)g* : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18)

azman 𐰀𐰍𐰽: iğdiş (at)

◆ kül tig(i)n : *(a)zm(a)n* (a)k(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : *(a)zm(a)n* (a)k(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT K 6)

başgıl 𐰉𐰀𐰲𐰇: alnı akıtmalı (at)

◆ kül tig(i)n : *b*(a)şg(ı)l boz (a)t : bin(i)p t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ *b(a)şg(ı)l* boz : k[...] tut(u)zt[ı] : (KT D 37-38)

ädgü 𐰋𐰍𐰺: soylu, safkan (at)

◆ *(ä)dgü* : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12)

⇨ **1.4.2.** "iyi; has, katışıksız" // **2.10.2.** "iyilik, kâr, kazanç, yarar"

ägri 𐰀𐰞𐰉: hörgüçlü (deve)

◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : *(ä)gri* t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

kädimlig 𐰴𐰘𐰢𐰇𐰘: teçhizatlı, mücehhez, donanımlı (at, asker vb.)

⇨ **2.8.28.3.**

ögsüz 𐰆𐰍𐰴𐰺: orta yaşa erişmemiş (at)

◆ kül tig(i)n : *ögs(ü)z* (a)kın : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n : s(a)nçdı (KT K 8-9)

özlük 𐰇𐰘𐰆𐰺/𐰋𐰘𐰆𐰺: şahsi at

⇨ **2.8.18.** "kişiye ait, kişisel (mal mülk, at vb.)"

sämiz 𐰆𐰢𐰃: semiz

◆ toruk buk(a)lı : *s(ä)m(i)*z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : *s(ä)m(i)*z buka : toruk buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6)

toruk 𐰚𐰍𐰢𐰴: zayıf

◆ biz(i)ŋ sü : (a)tı : *toruk* : (a)zukı : yok (ä)rti (KT D 39) ◆ *toruk* buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z buka : *toruk* buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6)

tügünlüg 𐰔𐰘𐰆𐰋𐰺𐰴: kuyruğu düğümlü (at)

◆ *tüg(ü)nl(ü)g* (a)t(ı)g : yüg(ü)rtm(ä)d(i)m : (T 54)

1.4.6. Devlet, Toplum ve Askerlikle İlgili Niteleme Adları

aşsız 𐰆𐰖𐰉: aç, sefil, perişan ⇨ **2.8.16**

barmış 𐰉𐰢𐰍𐰴: zengin, müreffeh ⇨ **2.8.16**

başlıg 𐰉𐰖𐰃𐰴: başkanlı, riyasetli ⇨ **2.8.27.**

bay 𐰉𐰴: zengin ⇨ **1.2.5.** *b(a)y b(a)lık* kent adı // **2.8.16.**

baz 𐰉𐰴: bağımlı, tâbi ⇨ **2.8.27.**

biriki 𐰉𐰃𐰇𐰆: birleşik, müttehit ⇨ **2.8.27.**

bulgak 𐰉𐰇𐰖𐰍𐰴: kargaşalı, anarşi içinde ⇨ **2.8.27.**

bulganç 𐰢𐰇𐰖𐰍𐰴: kargaşalı, anarşi içinde ⇨ **2.8.27.**

çıgań 𐰢𐰇𐰖𐰀: yoksul ⇨ **2.8.16**

eltäbärlig 𐰋𐰚𐰉𐰇𐰴: *ilteber*le yönetilen ⇨ **2.8.11.**

ärmiş 𐰴𐰾𐰉/𐰃𐰾𐰉: zengin, müreffeh ⇨ **2.8.16**

ıgar 𐰉𐰍𐰣: güçlü, kudretli, erkli, nüfuzlu ⇨ **2.8.27.**

içräki 𐰃𐰍𐰉𐰴/𐰃𐰍𐰉𐰺: içerideki, dahilî; has, saraya mahsus, kağana mahsus ⇨ **2.8.27.**

illig/ellig 𐰋𐰴𐰍/𐰋𐰴𐰴: devlet sahibi, devletli; bağımsız (boy, *bodun*) ⇨ **2.8.11.**

kaganlıg 𐰴𐰀𐰍𐰣: kağanı olan, kağanlı ⇨ **2.8.11.**

kalınsız 𐰘𐰴𐰃𐰼: çeyizsiz ⇨ **2.8.21.**

kamşag 𐰴𐰋𐰾: sallantılı, kargaşa içinde, kaotik, anarşik ⇨ **2.8.27.**

kädimlig 𐰋𐰋𐰾𐰸: teçhizatlı, mücehhez, donanımlı ⇨ **2.8.28.3.**

külüg 𐰋𐰴𐰆: ünlü ⇨ **2.8.6.** // **2.8.14.**

oksuz 𐰆𐰢𐰾: boy örgütü olmayan, örgütsüz ⇨ **2.8.27.**

sünüglüg 𐰋𐰴𐰋𐰆: mızraklı, silahlı (asker) ⇨ **2.8.28.3.**

tarkınç 𐰚𐰾𐰆𐰉: karışık; huzursuz ⇨ **2.8.27.**

tat 𐰉𐰉: yabancı (boy veya *bodun* bireyleri) ⇨ **2.8.11.**

tonlug 𐰴𐰀𐰍𐰉: giyimli kuşamlı, varlıklı ⇨ **2.8.16**

tonsuz 𐰃𐰢𐰍𐰉: çıplak, sefil, perişan ⇨ **2.8.16**

tuglug 𐰴𐰀𐰆𐰉: sancaklı, bayraklı ⇨ **2.8.9.**

tüz 𐰃𐰆: barışık, uyumlu ⇨ **2.8.27.**

tüzsüz 𐰃𐰸𐰃𐰆: itaatsiz, uyumsuz, kavgalı ⇨ **2.8.27.**

yadag 𐰴𐰋𐰇: yaya, piyade ⇨ **2.8.28.3.**

yagısız 𐰃𐰆𐰴𐰇: düşmansız; dost, barışık ⇨ **2.8.27.**

yalıŋ 𐰀𐰇: çıplak, yoksul ⇨ **2.8.16.**

yaraklıg 𐰴𐰾𐰆𐰇: silahlı (asker) ⇨ **2.8.28.3.**

yarıklıg 𐰴𐰇𐰼𐰃: zırhlı ⇨ **2.8.28.3.**

yılsıg 𐰴𐰆𐰍𐰴: zengin, müreffeh ⇨ **2.8.16**

1.4.7. Duyularla Anlaşılan Özellikleri Karşılayan Niteleme Adları

bir 𐰚𐰍𐰘: aynı

◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : *bir* og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7 ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : *bir* : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31) ◆ üç kür(ä)g ki[ş]i k(ä)lti : s(a)bı : *bir* : (T 33)

⇨ **2.9.1.** "bir; tek // **2.9.4.** "birinci, ilk"

katı 𐰴𐰆𐰇: katı, sert, şiddetli

◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : *k(a)tı* : tokıd(ı)m : (ŞU D 6)

kırgaglıg 𐰴𐰃𐰉𐰉𐰼𐰃#: kenarlı, kıyılanmış

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : *kırg(a)gl(ı)g* : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12)

kinlig 𐰴𐰃𐰼𐰃: kokulu

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : *kinl(i)g* : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12)

süçig 𐰴𐰇𐰋𐰼: tatlı

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)n : s(a)bı : *süçig* : (a)gısı : yımş(a)k : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ *süçig* : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ *süçig* : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)ŋ : (KT G 6-7; BK K 5)

yımşak 𐰴𐰽𐰆𐰍𐰴/𐰴𐰽𐰆𐰴: yumuşak

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)n : s(a)bı : süçig : (a)gısı : *yımş(a)k* : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : s(a)b(ı)n : *y(ı)mş(a)k* : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : s(a)bıŋa : *y(ı)mş(a)k* : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)ŋ : (KT G 6-7; BK K 5)

1.4.8. Psikolojik Durumla İlgili Niteleme Adları

buŋsuz 𐰉𐰔𐰺𐰇/𐰉𐰺𐰇: sıkıntısız

◆ (a)ltun : küm(ü)ş : işg(i)ti : kut(a)y : *buŋs(u)z* : (a)nça : birür : (KT G 5; BK K 3-4)

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g :

(ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : [...](i)n : *buŋs(u)z* : kılt(ı)m : (BK K 11-12) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n öz(ü)ŋ] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : *buŋs(u)z* : bolt(a)çı : s(ä)n (BK K 13-14) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)şı(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : *buŋs(u)z* [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı *buŋs(u)z* : k(ä)lürti : (T 47-48)

1.4.9. Renk Adları

ak 𐰀𐰴: ak, beyaz

◆ kül tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : *(a)k* (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ ol t(ä)gdükdä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : *(a)k* : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : sıyu : urtı : (KT D 36) ◆ (a)lp ş(a)lçı : *(a)k* (a)tın : bin(i)p : t(ä)gmiş : (KT D 40)

⇨ **1.2.2.** *(a)k t(ä)rm(ä)l* ırmak adı **1.3.** *(a)k b(a)ş* kavim adı // **2.4.1.** "kır at"

boz 𐰃𐰆𐰍: boz

◆ (ä)ŋ (i)lki : t(a)d(ı)k(ı)ŋ : çor(ı)ŋ : *boz* [(a)t(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ (e)kinti : ışb(a)ra y(a)mt(a)r : *boz* (a)t(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ kül tig(i)n : b(a)şg(ı)l *boz* (a)t : bin(i)p t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ b(a)şg(ı)l *boz* : k[...] tut(u)zt[ı] : (KT D 37-38) ◆ [...] özl(ü)ki : *boz* (a)t : (ä)rti : (KÇ 4)

⇨ **1.3.** *boz ok* kavim adı

kara 𐰴𐰇𐰼: kara, siyah

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : *k(a)ra* k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : *k(a)ra* : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12) ◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(ų)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : *k(a)ra* t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

⇨ **1.2.2.** *k(a)ra sub; k(a)ra yot(u)lk(a)n* ırmak adları // **1.2.3.** *k(a)ra köl* göl adı // **1.2.7.** *k(a)ra kum* çöl adı // **1.2.12.** *k(a)ra buluk* yer adı // **2.8.11.** "doğuştan veya hükümdar buyruğuyla bazı ayrıcalıklara sahip olan ve özel unvanlar taşıyanların dışındaki kişiler, avam, halk"

kızıl 𐰴𐰼𐰇: kızıl, kırmızı

◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : *kız(ı)l* k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

kök 𐰴𐰾𐰴: mavi; yeşil; boz, gri, lacivert (gökyüzünün her türlü rengi)

◆ üzä *kök* : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] *kök* : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : kişin : *kök* : t(ä)y(ä)ŋin :

s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12) ◆ (a)t(ı)m(ı)n üzä *kök* t(ä)ŋri : (a)sra y(a)g(ı)z y(e)r y(a)na [....] (Ta D 4) ◆ üzä : *[k]ök* t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **1.2.2.** *kök öŋ* ırmak adı // **1.3.** *kök türk* kavim adı

sarıg 𐰴𐰇𐰾: sarı

◆ *s(a)r(ı)g* (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n *s(a)r(ı)g* (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

torug 𐰚𐰇𐰺/𐰚𐰇𐰉: doru

◆ üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : *tor(u)g* : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33)

⇨ **2.4.1.** "doru renkli at"

ürüŋ 𐰼𐰞𐰃: ak, beyaz

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : *ür(ü)ŋ* : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : *ür(ü)ŋ* küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

yagız 𐰴𐰇𐰉: yağız, kızılımsı kahverengi

◆ üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : *y(a)g(ı)z* : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ (a)t(ı)m(ı)n üzä kök t(ä)ŋri (a)sra *y(a)g(ı)z* y(e)r y(a)na [....] (Ta D 4) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri : y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra *y(a)g(ı)]z* y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **2.4.1.** "yağız renkli at"

yaşıl 𐰴𐰇𐰉: yeşil

⇨ **1.2.2.** *y(a)ş(ı)l ög(ü)z* ırmak adı

yägrän 𐰴𐰇𐰼: kestane rengi

◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : özlüki : *y(ä)gr(ä)n* (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ [k](a)rluk : *y(ä)gr(ä)n* : r²ml²g²: (a)rkasın : sıyu : urtı : (KÇ 21)

1.4.10. Gösterme-Belirtme Niteleyicileri

bu 𐰉𐰆: bu

◆ *bu* s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla (KT G 2) ◆ *bu* yirdä : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : birlä : tüz(ü)lt(ü)m (KT G 4-5; BK K 3) ◆ (a)zu *bu* s(a)b(ı)mda : ig(i)d b(a)r gu : (KT G 10; BK K 7-8) ◆ türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : *bunı* (e)ş(i)d(i)ŋ : (KT G 10; BK K 8) ◆ *bu* bit(i)g : bit(i)gme : (a)tısı : yol(lu)g : t[ig(i)n]

b[it(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : *bu* t(a)şka : *bu* tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m : (KT GD) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : *bu* (KT GB) ◆ [...] *bu* k(a)g(a)n(ı)ŋda : *bu* b(ä)gl(ä)r(i)g[dä *bu* y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ t(a)bg(a)ç [...] *bu* y(e)rdä : k(ä)lti : (BK D 35) ◆ *bu* y(e)rdä : m(a)ŋa : kul boltı : (BK D 36) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : *bu* [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ tum(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : *bu* yol(u)n : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : (T 23) ◆ *bu* süg (e)lt : tidi : (T 32) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : *bu* türk bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı *bu* (T 61)

⇨ **1.8.4.**

ol ↓>: o

◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : *ol* s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 5-6) ◆ *ol* y(e)rg(ä)rü : b(a)rs(a)r : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ *ol* [t(a)ş(ı)g : tokıtd](ı)m (KT G 13) ◆ *ol* törüdä : üzä : (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtı : (KT D 16; BK D 14) ◆ *ol* ödkä : kul : kull(u)g : bolm(ı)ş (ä)rti [küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : (KT D 21) ◆ *ol* ödkä : kul : kull(u)g : küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : (BK D 18) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : *ol* t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ *ol* süg : (a)nta yok kışd(ı)m(ı)z : (KT D 32; 34) ◆ *ol* (a)t (a)nta] ölti : (KT D 32-33; 33) ◆ *ol* yılka : türg(i)ş [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37) ◆ *ol* bod(u)n(u)g : t(a)b(a)rda : ko[nt(u)rt(u)m(ı)z (KT D 38) ◆ [kül] tig(i)n : *ol* süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ *ol* (a)t (a)nta : tüş[d]i : (KT K 4) ◆ *ol* sü : (a)nta öl[ti] : (KT K 8) ◆ *ol*] t(a)ş : b(a)rkın [...] (BK K 15) ◆ *ol* bilm(ä)dük(ü)g(i)n üç(ü)n y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı : (BK D 20)◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : *ol* t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (BK D 20-21) ◆ *ol* süg : (a)nta yok kışd(ı)m : (BK D 25) ◆ *ol* yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g : [(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ *ol* yılkıg : (a)l(ı)p : ig(i)t(ti)m : (BK D 38) ◆ *ol* (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ *ol* s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ *ol* üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun yış üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ *ol* s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m

k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : *ol* yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ *ol* sub kodı : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ *ol* s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin tidi : (T 30) ◆ *ol* s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)ŋg(a)ru : *ol* s(a)b(ı)g-ı(d)t(ı)m : (T 33) ◆ *ol* s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : sü yorıtd(ı)m : (T 35) ◆ *ol* s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n] y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : (T 36-37) ◆ *ol* ok tün : bod(u)nın s(a)yu : ıt(tı)m(ı)z : (T 42) ◆ *ol* s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43) ◆ *ol* y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ *ol* k(a)n yok : boltukda : k(e)srä : [il] yitm(i)ş : ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ *ol* bod(u)n(u)m k(ä)ŋk(ä)r(ä)sde (Tes K 4) ◆ *ol* (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6) ◆ *ol* y[ıl ...] (ŞU D 8) ◆ (a)nç(ı)p : *ol* yıl : küz(ü)n : ilg(ä)rü : yorıd(ı)m : (ŞU D 8) ◆ *ol* y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

⇨ **1.8.1. // 1.8.4.**

1.5. Tarz-Durum Bildiren Adlar

ança ⇶: öyle, şöyle, öylece

◆ (a)ltun : küm(ü)ş : işg(i)ti : kut(a)y : buŋs(u)z : *(a)nça* : birür : (KT G 5; BK K 3-4) ◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : *(a)nça* y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ (a)nta : (a)ń(ı)g kişi : *(a)nça* : boşgurur : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip *(a)nça* : boşgurur : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5) ◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : *(a)nça* t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r *(a)nça* : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ (a)nı kör(ü)p : *(a)nça* bil(i)ŋ : (KT G 13) ◆ (e)kin (a)ra : idi oks(u)z : kök : türk : <iti> : *(a)nça* : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ (a)nı üçün : il(i)g : *(a)nça* tutm(ı)ş : (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ özi *(a)nça* : k(ä)rg(ä)k : bolm(ı)ş : (KT D 3-4; BK D 4) ◆ türk : k(a)ra k(a)m(a)g : bod(u)n : *(a)nça* tim(i)ş (KT D 8-9; BK D 8) ◆ *(a)nça* tip : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : türk ıduk yiri : subı : *(a)nça* (ä)tmiş : (KT D 10-11) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : *(a)nça* il(i)g] törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça . b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ (i)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : (a)şa bod(u)n(u)g : *(a)nça* kont(u)rt(u)m(ı)z : *(a)nça* itd(i)m(i)z (KT D 21; BK D 17) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : *(a)nça* kont(u)rt(u)m(ı)z : *(a)nça* itd(i)m(i)z : (KT D 21) ◆ *(a)nça* k(a)zg(a)nm(ı)ş <*(a)nça*> itm(i)ş : (e)l(i)m(i)z : törüm(i)z : (ä)rti : (KT D 22; BK D 18) ◆ *(a)nça* k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : ot sub : kılm(a)d(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül tig(i)n : özi *(a)nça* : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : (ä)çim k(a)g(a)n : ilin : törüsin : *(a)nça* k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ *(a)nça* : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ bu[nı kör(ü)p : *(a)nça* bil(i)ŋ (BK K 15) ◆ [türk] b(ä)gl(ä)r [bod(u)n (a)nç]a : s(a)k(ı)n(ı)ŋ : *(a)nça* bil(i)ŋ : (BK D 33) ◆ *(a)nça* k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : y(e)g(i)n : *(a)nça* k(a)zg(a)nu : birt(i)m : (BK G 10) ◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä *(a)nç[a]* t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [*(a)nça*] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 4-5-6) ◆ t(ä)ŋri :

(a)nça t(e)ń(i)ş (ä)r(i)nç : (T 2) ◆ toruk buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z buka : toruk buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n *(a)nça* s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6) ◆ *(a)nça* ol(u)r(u)r (ä)rkli : og(u)zd(ı)nt(a)n : kür(ä)g : k(ä)lti : (T 8) ◆ s(a)b *(a)nça* ıdm(ı)ş : (T 9) ◆ *(a)nça* öt(ü)nt(ü)m : (T 12; 14) ◆ *(a)nça* ögl(ä)şm(i)ş : (T 20) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)n : *(a)nça* t(e)m(i)ş : b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : (a)nta (ä)rür : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ bög<ü> k(a)g(a)n : b(a)ŋ(a)ru : *(a)nça* yıdm(ı)ş : (T 34) ◆ b(ä)n *(a)nça* : t(e)r m(ä)n : (T 37) ◆ k(a)ŋ(ı)m : ş(a)d : *(a)nça* : öt(ü)nm(i)ş : (O 8) ◆ t(ä)g(i)p : in(i)mä : ogl(ı)ma : *(a)nça* ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ t(ä)ŋri bilgä : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : *(a)nça* ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ *(a)nça* [...] (KÇ 20)

ançak 𐰀𐰆: öylece

◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : *(a)nç(a)k* : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17)

ançıp 𐰀𐰆: öylece, öylelikle

◆ *(a)nç(ı)p* : y(a)şı t(ä)gdi (Tes D 3) ◆ *(a)nç(ı)p* : bod(u)nı : b(a)rd[ı] (Tes K 2) ◆ *(a)nç(ı)p* b(a)rs : yılka : çik t(a)pa : yorıd(ı)m : (ŞU D 7) ◆ *(a)nç(ı)p* : ol yıl : küz(ü)n : ilg(ä)rü : yorıd(ı)m : (ŞU D 8) ◆ *[(a)nç](ı)p* [s(ä)k(i)z(i)nç (a)y üç] y(a)ŋıka [yorıd(ı)m] (ŞU B 1) ◆ *(a)nç(ı)p* : k(ä)lti : (ŞU B 4)

antag/antäg 𐰀𐰢/𐰀𐰢: öyle, şöyle

◆ *(a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n* : üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ *(a)nt(a)g* : kül(ü)g : k(a)g(a)n (ä)rm(i)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ *(a)nt(a)g* ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ kür(ä)g s(a)bı *(a)nt(a)g* (T 9) ◆ s(a)bı *(a)nt(ä)g* (T 29) ◆ s(a)bı *(a)nt(a)g* (T 36)

barça 𐰉𐰇𐰴: tümüyle, bütünüyle, toptan, tamamen

◆ [....]ın¹ : *b(a)[r]ça* : tök(ü)p : t(ä)zä : [...] (ŞU GA)

bintägi 𐰚𐰢𐰃𐰚𐰀: böyle, böylesi

◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka *bint(ä)gi* : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57)

bunça 𐰉𐰆𐰴: bunca, bu kadar

◆ *bunç]a* : bod(u)n : kop : itd(i)m : (KT G 2-3; BK K 2) ◆ *bunça* yirkä : t(ä)gi : yor(ı)td(ı)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : *bunça* : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ *bunça* : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : *bunça* [...] (KT D 14) ◆ *bunça* : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül tig(i)n : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : *bunça* y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ

bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ t(a)ş [b(a)rk : itgüçig] *bunça* : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : k(ä)l[ürti] (KT KD) ◆ *bunça* : bit(i)g : bit(i)gme : kül tig(i)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m (KT GD) ◆ bödkä : öz(ü)m ol(u)r(u)p : *bunça* : (a)g(ı)r törüg : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [....] (BK D 2) ◆ *bunça* : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ k(a)ŋ](ı)m k[(a)g(a)n : *bunça* .... bod(u)n(u)g ...] (BK D 12) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : *bunça* : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33) ◆ *bunça* : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ *bunça* : bod(u)n : s(a)çın : kulk(a)kın : y(a)ŋ[(a)k(ı)n b]ıçdı (BK G 12) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : *bunça* : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ öz(ü)me : *bunça* [....] (BK G 15) ◆ *bunça* b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ [t(a)b]g(a)çka : *bunça* : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : üçün : kü *bunça* : tutdı : (KÇ 12) ◆ [...]ın : üçün : *bunça* : bod(u)n : kubr(a)p : yogl(a)dı : (KÇ 27) ◆ bilm(ä)z b(i)l(i)g(i)n : b(i)ltük(ü)m(ü)n : ödük(ü)m(ü)n : *bunça* : b(i)tig : bitid(i)m (KÇ 28) ◆ [...] b(ä)n : itd(i)m : *bunça* : b(i)t(i)g(i)g [...] (ŞU GB) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık baş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : *bunça* : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : *bunça* : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4) ◆ *bunça* bod(u)n(u)g : (a)tın yolın y(a)gma : (a)lumçısı (e)ki y¹Wr¹ t(e)di (Ta K 5)

ädgüti 𐰀𐰇𐰍𐰺: adamakıllı, iyice

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : *(ä)dgüti* : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ y(ä)lmä : k(a)rgu : *(ä)dgüti* : urg(ı)l : b(a)s(ı)tma : t(e)m(i)ş : (T 34)

katıgdı 𐰴𐰆𐰓𐰃: sıkı, iyice

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : *k(a)t(ı)gdı* : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ *k(a)t(ı)gdı* : s(a)k(ı)nt(ı)m (KT K 11)

kop 𐰴𐰍: tümüyle, bütünüyle, toptan, tamamen

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)k(k)a : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : *ko[p]* :

m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ bunç]a : bod(u)n : *kop* : itd(i)m : (KT G 2-3; BK K 2) ◆ *kop* (a)nta : (a)lk(ı)nt(ı)g : (a)r(ı)lt(ı)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ (a)nta k(a)lm(ı)şı : yir : s(a)yu *kop* : toru : ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p yok : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : *kop* kubr(a)tdım : (KT G 9-10; BK K 7) ◆ tört : bul(u)ŋ : *kop* : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : *kop* (a)lm(ı)ş : *kop* b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ kırk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : *kop* : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ tört bul(u)ŋd(a)kı] bod(u)n(u)g : *kop* : b(a)z kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ *kop* m(a)ŋa : körti : (KT D 30; BK D 24) ◆ t(ä)gdükin : türk b(ä)gl(ä)r : *kop* bil(i)rsiz : (KT D 34) ◆ k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : *kop* iç(i)kdi : (KT D 38) ◆ (ä)rin *kop* : öl(ü)rm(i)ş : (KT K 1) ◆ (ä)bin b(a)r(ı)mın : k(a)lıs(ı)z : *kop* : k(ä)lürti : (KT K 1) ◆ kül tig(i)n : yok (ä)rs(ä)r : *kop* : ölt(ä)çi : (ä)rt(i)g(i)z (KT K 10) ◆ öd t(ä)ŋri : (a)ys(a)r : kişi oglı : *kop* : ölg(ä)li : törüm(i)ş : (KT K 10) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : *kop* (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : *kop* yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m : (KT GD) ◆ (a)nta] kisrä : t(a)bg(a)ç k[(a)g](a)nta : b(ä)dizç(i)g : *kop* : k[(ä)lürt(ü)m (BK K 14) ◆ [...s]üsin : *kop* : ö[l](ü)rt(ü)m : (BK D 28) ◆ y(a)d(a)g : süsin : (e)k(i)nti kün : *kop* : [öl(ü)r]t(ü)m : (BK G 1) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : *kop* : kot(t)ı (BK G 12) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : *kop* k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43) ◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : *kop* k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ yog(u)ŋ : kor(a)g(ı)ŋ *kolp* (a)lk(d)ım(ı)z] : ....l²y²w t(e)ŋri ..... (O 12)

kopın 𐰴𐰃𐰞: tümüyle, bütünüyle, toptan, tamamen

◆ (a)nta ötrü : og(u)z *kop(ı)n* : k(ä)lti : (T 16) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : *kop[(ı)n]* y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : (T 36-37)

nänçä 𐰋𐰃𐰋: nice, pek çok

◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : *n(ä)nçä* : itm[(i)ş *n(ä)nçä* y(a)r(a)tmış (BK K 8-9)

tükäti 𐰚𐰸𐰋𐰚: tamamıyla, baştan sona kadar

◆ s(a)b(ı)m(ı)n : *tük(ä)ti* : (e)şidg(i)l : (KT G 1) ◆ s(a)b(ı)m(ı)n : *tük(ä)ti* : (e)şid : (BK K 1)

yana 𐰼𐰍: yeniden, tekrar

◆ y(a)gı bol(u)p : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : *y(a)na* : iç(i)km(i)ş : (KT D 10; BK D 9) ◆ ... *y(a)na* : birt(i)m(i)z : (KT D 20-21; BK D 17) ◆ (a)nta *y(a)na* : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n tutdı : (KT D 38) ◆ *y(a)na* : yor(ı)p [...] birlä : koşu tutuk : birlä : süŋ(ü)şm(i)ş (KT D 40-K 1) ◆ k(a)nın kod(u)p : t(a)bg(a)çka : *y(a)na* iç(i)kdi : (T 2) ◆ *y(a)na* : (a)g(ı)t(ı)p [...] (KÇ 19-20) ◆ içg(ä)r(i)p : *y(a)na* : yorıd(ı)m : (ŞU K 7) ◆ *y(a)na* : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ (a)nta : *y(a)na* :

tüşd(ü)m : (ŞU D 7; ŞU G 2) ◆ (a)nta : *y(a)na* (ŞU D 8) ◆ (a)nta : *y(a)na* : yorıp : tüşd(ü)m : (ŞU G 7) ◆ (a)nta : *y(a)na* : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10) ◆ *y(a)na* : tüş(ü)p [o]n(u)nç (a)y [iki] y(a)ŋıka : b(a)r[d(ı)m] : (ŞU B 1-2) ◆ [...] *y(a)na* [tüş]d(ü)[m] (ŞU B 3) ◆ (a)t(ı)m(ı)n üzä kök t(ä)ŋri : (a)sra y(a)g(ı)z y(e)r *y(a)na* [....] (Ta D 4) ◆ (a)nta *y(a)na* (Ta D 8)

yaraklıgdı 𐰾𐰴𐰺𐰓𐰍: silahlı olarak

◆ *y(a)r(a)kl(ı)gdı* : k(a)g(a)nka : (a)nçul(a)dı : (KT D 32)

yegdi 𐰾𐰇𐰴: daha iyi bir biçimde

◆ ıg(a)r ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda: t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda : *y(e)gdi* : ig(i)dür : (ä)rt(i)g(i)z : (KT GD) ◆ [il(i)g t]örüg : *y(e)gdi* : k(a)zg(a)nt(ı)m : (BK D 36)

yiçä 𐰾𐰃𐰾: yine, yeniden, tekrar

◆ e(ç)im k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <*yiçä*> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : *yiçä* : itdi : *yiçä* ig(i)t(t)i : (BK D 14) ◆ *yiçä* : irt(i)m : burguda : y(e)td(i)m : (ŞU D 2-3) ◆ y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : *yiçä*: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5)

yolı 𐰾𐰆𐰍: defa, kere, kez

◆ kırk : (a)rtukı : y(e)ti : *yolı* : sül(ä)m(i)ş : (KT D 15; BK D 12-13) ◆ bir yılka : biş *yolı* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 4) ◆ (a)ltı *yolı* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 28) ◆ bir yılka : tört : *yolı* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ [... *y]olı* : sül(ä)d(i)m : (BK G 2)

1.6. Yer-Zaman Sözleri

anta 𐰀𐰋/𐰀𐰉: **1.** oraya; orada; oradan; o sırada

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : *(a)nta* : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ y(a)gru : kontukda : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g : *(a)nta* öyür (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ *(a)nta* : (a)ń(ı)g kişi : (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ kop *(a)nta* : (a)lk(ı)nt(ı)g : (a)r(ı)lt(ı)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ *(a)nta* k(a)lm(ı)şı : yir : s(a)yu kop : toru : ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ tölis : t(a)rduş [bod(u)n(u)g : *(a)nta* itm(i)ş] (KT D 13; BK D 12) ◆ y(a)bgug : ş(a)d(ı)g : *(a)nta* : b(e)rmiş : (KT D 14; BK D 12) ◆ ol süg : *(a)nta* yok kışd(ı)m(ı)z : (KT D 32; 34) ◆ ol (a)t *(a)nta*] ölti : (KT D 32-33; 33; 33) ◆ *(a)nta* y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n tutdı : (KT D 38) ◆ k(a)g(a)nın *(a)nta* : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 38) ◆ k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n(u)g : *(a)nta* öl(ü)rm(i)ş : (a)lm(ı)ş (KT D 40) ◆ (a)z bod(u)n : *(a)nta* yok boltı : (KT K 3) ◆ ol (a)t *(a)nta* : tüş[d]i : (KT K 4) ◆ (ä)d(i)z : bod(u)n : *(a)nta* ölti : (KT K 6) ◆ ol sü : *(a)nta* öl[ti] : (KT K 8) ◆ [y(a)gr]u : kontuk[da] : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : *(a)nta* ö[yür (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ bod(u)n(u)g : *(a)nta* bozd(u)m : (BK D 25; BK D 39) ◆ ol süg : *(a)nta* yok kışd(ı)m : (BK D 25) ◆ süsin : *(a)nta* öl(ü)rt(ü)m : (BK D 26) ◆ k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : *(a)nta* (a)lt(ı)m : (BK D 27) k(a)g(a)nın :

y(a)bgu[sı]ɦ : ş(a)dın : *(a)nta* öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : *(a)nta* (a)lt(ı)m : (BK D 28) ◆ *(a)nta* : içr(ä)ki nä : kişi [...] (BK D 28) ◆ k(a)rluk : bod(u)n(u)g : öl(ü)rt(ü)m : *(a)nta* (a)lt(ı)m : (BK D 29) ◆ ök(ü)ş ölt(ä)çi : *(a)nta* : tir(i)lti : (BK D 31) ◆ *(a)nta* : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31) ◆ süsin *(a)nta* : s(a)nçd(ı)m : (BK D 31) ◆ t(ä)ŋri] küç : birtük : üç(ü)n : *(a)nta* s(a)nçd(ı)m : (BK D 32) ◆ süsin : bo[z]d(u)m : (e)lin : *(a)nta* (a)lt(ı)m : (BK D 34) ◆ ıd[uk...] tir(i)l(i)p : [...] *[(a)nta* süŋ](ü)şd(ü)m : (BK D 36-37) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)pan : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : b(a)rkın : *(a)nta* bozdum : (BK D 37) ◆ suk(u)n [...o]g(ı)lın : yut(u)zın : *(a)nta* (a)lt(ı)m : (BK D 38) ◆ bod(u)n(u)g : *(a)nta* bozd(u)m : yılk[ısın b(a)r(ı)mın *(a)nta* (a)lt(ı)m : (BK D 39) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)n : (a)nça t(e)m(i)ş : b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : *(a)nta* (ä)rür : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ *(a)nta* s(a)k(ı)nt(ı)ma : (T 22) ◆ y(a)bgusın : ş(a)dın *(a)nta* öl(ü)rti : (T 41-42) ◆ *(a)nta* y(a)nturt(u)m(u)z : (T 45) ◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] *(a)nta* b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ *(a)nta* (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ k(a)ŋ(ı)m [...] t(ä)ŋr(i)k(ä)n : y(ä)n : (a)nta : yor(ı)m(ı)ş : (O 5) ◆ ş(a)d : (a)t(ı)g : *(a)nta* : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t^1g^2 : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş (O 6) ◆ t(ä)ŋr(i)k(ä)n : *(a)nta* [kut] (ä)rm(ä)zkä : [...] (O 8) ◆ (a)lpı (ä)rd(ä)mi : *(a)nta* : kükdi (KÇ 4) ◆ [...] *(a)nta* k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16) ◆ [...] $b^2rs^2l^2$: k(a)d(ı)r : k(a)s(a)r : *(a)nta* : b(a)rm(ı)ş : (Tes K 4) ◆ [...] (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)n [...] (e)ki (ä)rm(i)ş : *(a)nta* (a)d(ı)n : ödk(ü)nç : k(a)g(a)n (ä)rm(i)[ş] (Tes D 2) ◆ [...] *[(a)nt]a* : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz yı[l ol(u)rup] s^2[...] (ŞU K 3) ◆ ... *(a)nta* b^1W..... (ŞU K 4) ◆ *(a)nta* .... (ŞU K 7) ◆ k(a)tunın : *(a)nta* : (a)lt(ı)m : (ŞU K 10) ◆ *(a)nta* : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 1; 3; 4; 6; G 5; 9; Ta G 1; 3) ◆ *(a)nta* : udu : yorıd(ı)m : (ŞU D 6) ◆ *(a)nta* : y(a)na : tüşd(ü)m : ötük(ä)n irin : [kı]şl(a)d(ı)m : (ŞU D 7) ◆ [...]z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n *(a)nta* : it(i)td(i)m : çıt *(a)nta* : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : *(a)nta* : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8) ◆ b(ä)lgüm(i)n : bit(i)g(i)m(i)n : *(a)nta* : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 8) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : *(a)nta* y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-9) ◆ örg(i)n : *(a)nta* : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (ŞU D 9) ◆ çıt *(a)nta* : tokıtd(ı)m (ŞU D 9) ◆ bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : *(a)nta* : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ y(ä)lm(ä)sin : m(ä)n(i)ŋ (ä)r *(a)nta* : b(a)sm(ı)ş : tıl tutm(ı)ş : (ŞU D 12) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g^1 [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r^2 k^1mş ..... *(a)nta* ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ [bo]lçu ög(ü)z[d]e : üç karluk(u)g : *(a)nt[a]* : tokıd(ı)m : (ŞU G 1-2) ◆ *(a)nta* : y(a)na : tüşd(ü)m : (ŞU G 2) ◆ [... t(ä)z] b(a)şı : çıt(ı)m(ı)n : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : *(a)nta* : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : *(a)nta* : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2) ◆ [.... *(a)nta* ...] (ä)r k(ä)lti : (ŞU G 2) ◆ ... *(a)nta* : t[okıd(ı)m] (ŞU G 5) ◆ yogra : ya[r](ı)şda : süsin : *(a)nta* : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7) ◆ *(a)nta* : y(a)na : yorıp : tüşd(ü)m : (ŞU G 7) ◆ (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z türk : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : *(a)nta* : k(a)t(ı)lm(ı)ş *(a)nta* :

b(ä)gl(ä)[r ...] : (ŞU G 8) ◆ küŋ(i)m : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri y(e)r : *(a)nta* : (a)yu [b](ä)rti : (ŞU G 9) ◆ *(a)nta* : bod(u)n : iç(i)k[di] (ŞU G 10) ◆ *(a)nta* : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : *(a)nta* : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10) ◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t¹...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : sukak yulı : *(a)nta* : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11) ◆ *(a)nta* [...]kg(a)ru : b(a)sm(ı)l : k(a)rluk : yok boltı : (ŞU B 2) ◆ *(a)nta* : ol(u)r(u)p : (ä)biŋä : ıt(tı)m : (ŞU B 3) ◆ .... *(a)nta* ..... (ŞU B 6) ◆ [...] üç [ot(u)z]ka : *(a)nta* : s(a)nçd(ı)m : (ŞU B 6) ◆ *(a)nta* : [...] yıl b(a)rm(ı)ş : (Ta D 4) ◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka türk : (e)l(i)n *(a)nta* : bulg(a)d(ı)m : *(a)nta* : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5) ◆ [...] *(a)nta* tokt(a)rt(ı)m : (Ta D 8) ◆ k(a)n[(ı)n (a)lt(ı)m] *(a)nta* : yok boltı : (Ta D 8) ◆ türk : bod(u)n(u)g *(a)nta* : (i)çg(ä)rt(i)m : (Ta D 8) ◆ *(a)nta* : y(a)na (ŞU D 8) ◆ k(a)nın *(a)nta* tutd(u)m [...] (Ta G 1-2) ◆ *(a)nta* [iç(i)k]di [...] [ö]lt[i] (Ta G 4) ◆ [...] *(a)nta* : y(a)bgu : (a)t(a)dı (Ta G 5) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [*(a)nta* : (e)t(i)td(i)m çıt] *(a)nta* : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1)

2. o sıradan, o zamandan, ondan

◆ *(a)nta* kisrä : in(i)si k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : oglıtı : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : (KT D 4-5; BK D 5) ◆ *(a)nta* : kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ *(a)nta]* kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ *(a)nta* kisrä : y(e)r b(a)y(ı)rku : ul(u)g irk(i)n : y(a)gı boltı : (KT D 34) ◆ *(a)nta* kisrä : k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 39) ◆ *(a)nta]* kisrä : t(a)bg(a)ç k[(a)g](a)nta : b(ä)dizç(i)g : kop : k[(ä)lürt(ü)m (BK K 14) ◆ *(a)nta* kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ *(a)nta* kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ *(a)nta* ötrü : k(a)g(a)n(ı)ma öt(ü)nt(ü)m : (T 12) ◆ *(a)nta* ötrü : og(u)z kop(ı)n : k(ä)lti : (T 16) ◆ [...] kül i(ç) çor : *(a)nta* k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ türk bod(u)n : *(a)nta* : ıng(a)ru : yok boltı (ŞU K 10) ◆ *(a)nta* : kisrä : t(a)k(a)gu : yılka [...] bod(u)n [...] (ŞU K 10) ◆ *(a)nta* : kisrä : k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n : uçdı : (ŞU K 12) ◆ *(a)nta* : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5) ◆ *(a)nta* k(e)srä ıt yılka : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä b(a)rdı : (Ta G 3) ◆ *(a)nta* k(e)srä küsgü yılıka $s^2In^2l^2g^2$dä k^2wç k(a)ra bod(u)n t^2ms^2 $s^2In^2s^2zd^2$ä k^2wç k(a)ra sub (ä)rmiş : (Ta G 5)

bunta ᒃᑐᓗ: burada

◆ türk [bod(u)n ti]r(i)p : il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : *bunta* : urt(u)m : (KT G 10; BK K 8) ◆ y(a)ŋ(ı)l(ı)p : öls(i)k(i)ŋ(i)n : y(ä)mä ; *bunta* : urt(u)m : (KT G 10-11; BK K 8) ◆ k(a)g(a)n (a)t : *bunta* : biz : birt(i)m(i)z : (KT D 20) ◆ k(a)g(a)n (a)t(ı)g : *bunta* : biz birt(i)m(i)z : (BK D 17) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş [k](a)n [ıduk] b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : *bunta*

(e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ örgin : *bunta* y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2) ◆ çıt *bunta* t[ok(ı)t]d(ı)m : (Ta B 2) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : *bunta* y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

1.7. Soru-Belirsizlik Sözleri

kaç 𐰴𐰇: kaç

◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : *k(a)ç* n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30)

kaçan 𐰆𐰴𐰇: ne zaman

◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : *k(a)ç(a)n* : n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : *k(a)ç(a)n* n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21)

kanı 𐰴𐰃: hani

◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı *k(a)nı* : k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : *k(a)nı* : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş (KT D.9; BK D 9)

kantan 𐰆𐰉𐰃: nereden

◆ y(a)r(a)kl(ı)g : *k(a)nt(a)n* : k(ä)l(i)p : y(a)ńa (e)ltdi : (KT D 23; BK D 19) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : *k(a)nt(a)n* : k(ä)l(i)p(ä)n : sürä (e)ltdi : (KT D 23) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : *k(a)nt(a)n* : [k(ä)l(i)p] : sürä i[ltdi (BK D 19)

kim 𐰴𐰣: kim

◆ ili(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: *k(i)mkä* : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : *k(i)m* (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : *k(i)m* (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19)

ne 𐰋𐰃: ne; niye

◆ *nä* k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş (KT D 9; BK D 9) ◆ (a)nta : içr(ä)ki *nä* : kişi [...]i yok [bolt](a)çı : (ä)r[ti ...] (BK D 28) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu *nä* : (T 14) ◆ b(ä)n s(a)ŋa *nä* (a)y(a)yın : tidi : (T 32) ◆ (a)z t(e)y(i)n : *nä* b(a)s(ı)n(a)l(ı)m : (T 39) ◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : *nä* buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57)

näkä 𐰋𐰴: niye, niçin

◆ *n(ä)kä* t(ä)z(ä)r biz (T 38) ◆ öküş t(e)y(i)n : *n(ä)kä* korkur biz : (T 39)

1.8. Zamirler

1.8.1. Kişi Zamirleri

bän/bin/män 𐰉𐰆/𐰉𐰃𐰆/𐰉𐰆: 1. ben

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : *m[(a)ŋ]a* : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ *m(ä)n* b[(ä)ŋgü : t(a)ş tikd(i)m : (KT G 11) ◆ *m(ä)n(i)ŋ* : s(a)b(ı)m(ı)n : sım(a)dı : (KT G 11; BK K 14) ◆ *m(ä)n* [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [*m(ä)n* öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ kop *m(a)ŋa* : körti : (KT D 30; BK D 24) ◆ *m(ä)n* : [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ to[kuz og](u)z : *m(ä)n(i)ŋ* : bod(u)n(u)m (ä)rti : (BK D 29) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : *m(ä)n* k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : türk : bod(u)n : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : (BK D 33) ◆ *m(ä)n* in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : *m(ä)n* ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ *m(ä)n* öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n : türk : bod(u)n(u)g : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ bu y(e)rdä : *m(a)ŋa* : kul boltı : (BK D 36)◆ *m(ä)n* [...] öl(ü)rt(ü)m : (BK G 3) ◆ *m(ä)n* : tok(u)z : y(e)girmi : yıl : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK G 9) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : *m(ä)n* : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ bilgä toñukuk : *b(ä)n* öz(ü)m : t(a)b(g)aç il(i)ŋe : kıl(ı)nt(ı)m : (T 1) ◆ (a)yg(ı)l tidi : (a)y(ı)gm(a)sı *b(ä)n* (ä)rt(i)m : (T 5) ◆ b(i)lg(ä)si : ç(a)b(ı)şı : *b(ä)n* ök (ä)rt(i)m : (T 7) ◆ *bini* og(u)z(u)g : öl(ü)rt(ä)çik : tir m(ä)n : (T 10-11) ◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ń : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : *b(ä)n* yır(ı)d(ı)nta y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : *b(ä)n*] öz(ü)m : bilgä toñukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15) ◆ türk bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : *b(ä)n* öz(ü)m : bilgä toñukuk < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)n : (a)nça t(e)m(i)ş : *b(ä)n(i)ŋ* bod(u)n(u)m : (a)nta (ä)rür : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : *b(ä)n* (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin tidi : (T 30) ◆ bilgä toñukuk(k)a : *b(a)ŋa* : (a)ydı (T 31) ◆ *b(ä)n* s(a)ŋa nä (a)y(a)yın : tidi : (T 32) ◆ bög<ü> k(a)g(a)n : *b(a)ŋ(a)ru* : (a)nça yıdm(ı)ş : (T 34) ◆ *b(ä)n* (a)nça : t(e)r m(ä)n : (T 37) ◆ *b(ä)n* bilgä : toñukuk : (T 37) ◆ ol y(e)rkä : *b(ä)n* bilgä : toñukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(å)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : *b(ä)n* ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : *b(ä)n* ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu *b(ä)n* öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti (T 54-55) ◆ türk bilgä k(a)g(a)n : il(i)ŋe : bititd(i)m : *b(ä)n* bilgä toñukuk (T 58) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : *b(ä)n* öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : *b(ä)n* yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yo

(ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ırk (a)çu (a)yg(ı)l *b(a)ŋ<a>* (Ç 4) ◆ *b(ä)n* : s(ä)l(ä)ŋa : k(ä)çä : udu : yorıd(ı)m : (ŞU D 4) ◆ siz t(a)şık(ı)ŋ : çig(i)g t(a)şg(a)r(ı)ŋ : tim(i)ş : *m(ä)n* : t(a)şık(a)yın : tim(i)ş : kür bud(ı)kl(ı)da : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m tim(i)ş : (ŞU D 10-11) ◆ [*b(ä)n*] : utru yorı[d(ı)m] : (ŞU G 3) ◆ içrä : *b(ä)n* bulg(a)yın : t(e)m(i)ş : (ŞU G 4) ◆ [...öt](ü)k(ä)ntä : *b(ä)n* (ŞU G 4) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : *b(ä)n* : udu : yorıd(ı)m : (ŞU G 6) ◆ y(ä)lm(ä)sin : *m(ä)n(i)ŋ* (ä)r (a)nta : b(a)sm(ı)ş : tıl tutm(ı)ş : (ŞU D 12) ◆ *m(ä)n(i)ŋ* süm : üç [...]p : [birti] : (ŞU G 9) ◆ [...] b(a)şı : *b(ä)n* [b¹...] [(e)l]t(ä)b(ä)r : bıŋ yunt : tüm(ä)n koń *b(ä)n* [...] (ŞU Der-Kenar) ◆ [...] *b(ä)n* : (Ta G 3)

2. fiil çekimi ögesi

◆ b(ä)n (a)nça : t(e)r *m(ä)n* : (T 37) ◆ t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş : il] (ä)tmiş : b(i)lgä k(a)g(a)n : *b[(ä)n]* (ŞU K 1) ◆ ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r *b(ä)n* : (Ta B 4) ◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur *m(ä)n* : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür *m(ä)n* : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur *m(ä)n* : (BK B 3-4-5-6) ◆ ol (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir *m(ä)n* : (T 10) ◆ bini og(u)z(u)g : öl(ü)rt(ä)çik : tir *m(ä)n* : (T 10-11) ◆ us(a)r idi : yok kış(a)l(ı)m : tir *m(ä)n* : (T 11-12) ◆ t(ä)gm(ä)çi *m(ä)n* : t(e)y(i)n : s(a)k(ı)nt(ı)m : (O 10) ◆ kırk(ı)z : oglı *m(ä)n* : buyla : kutl(u)g y(a)rg(a)n *m(ä)n* kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : *m(ä)n* : (S 2-3)

›iz 𐰋𐰺/𐰋𐰃𐰺: 1. biz

◆ bilm(ä)dükin] üçün : *biz(i)ŋä* : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : buyrukı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (KT D 18-19) ◆ k(a)g(a)n (a)t : bunta : *biz* : birt(i)m(i)z : (KT D 20) ◆ *biz(i)ŋ* sü : (a)tı : toruk : (a)zukı : yok (ä)rti (KT D 39) ◆ y(a)bl(a)k kişi : (ä)r [...] (a)lp (ä)r : *biz(i)ŋä* : t(ä)gmiş (ä)rti : (KT D 39-40) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : *biz(i)ŋä* : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (BK D 16) ◆ k(a)g(a)n (a)t(ı)g : bunta : *biz* : birt(i)m(i)z : (BK D 17) ◆ *biz* : (a)z (ä)rt(i)m(i)z : y(a)b(ı)z : (ä)rt(i)m(i)z : (BK D 32) ◆ y(a)g(ı)m(ı)z : t(ä)grä : oçuk t(ä)g (ä)rti : *biz* : aş <t>(ä)g : (ä)rt(i)m(i)z : (T 8) ◆ *biz* : (e)ki bıŋ : (ä)rt(i)m(i)z : (T 16) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol *bizni* [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : *bizni* : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r *bizni* : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ *biz(i)ntä* : (e)ki uçı : sıŋ(a)rça : (a)rtuk (ä)rti : (T 40) ◆ *biz* y(ä)mä : sül(ä)d(i)m(i)z : (T 44) ◆ (a)z *b(i)z* : t(e)y(i)n : yo[r...] kork[...] (O 7)

2. fiil çekimi ögesi

◆ t(a)bg(a)ç : og(u)z : kıt(a)ń : büç(ä)gü k(a)b(ı)ş(sa)r k(a)lt(a)çı *biz* : (T 12-13) ◆ öz (i)çi t(a)ş(ı)n : tutm(ı)ş t(ä)g *biz* : (T 13) ◆ n(ä)kä t(ä)z(ä)r *biz* (T 38) ◆ öküş t(e)y(i)n : n(ä)kä korkur *biz* : (T 39) ◆ y(a)b(ı)z : b(a)t *biz* : (O 7)

ol 𐰴𐰺: **1.** o

◆ *ol* (a)mtı : (a)ńı)g yok : (BK G 3; BK K 2) ◆ *ol* t(ä)gdüktä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : sıyu : urtı : (KT D 36) ◆ *(a)ŋ(a)ru* sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : *ol* b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ *(a)ŋ(a)r* : (a)d(ı)nç(ı)g : b(a)rk : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m (BK K 14) ◆ *(a)ŋ(a)ru* sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)ç(a)n : n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ *(a)ŋ(a)r* (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ *(a)nı* y(a)ńı)p : türgi y(a)rgun : költä : bozd(u)m(ı)z (KT D 34) ◆ *[(a)n]ı* ögtürt[(ü)m] (KT B) ◆ *(a)nı* (a)ńı)t(a)y(ı)n : tip : sül(ä)d(i)m : (BK D 41) ◆ k(a)tun : yok bolm(ı)ş (ä)rti : *(a)nı* yogl(a)t(a)yın : t(e)di : (T 31) ◆ *(a)n(ı)ŋ* (e)li : üç yüz : yıl : (e)l tutm(ı)ş : (Tes K 2) ◆ b(a)sm(ı)l : y(a)g(ı)d(ı)p : (ä)b(i)m(ä)rü : b(a)rdı : *(a)nı* [iç]g(ä)rm(ä)d(i)m : (ŞU G 4) ◆ *(a)nı* : ud[u ...] (ŞU G 6) ◆ *ol* (e)ki y[ı]Wr[ı] y(a)rluk(a)dı : (Ta K 5-6)

2. fiil çekimi ögesi

◆ b(a)rduk : yirdä : (ä)dgüg : *ol* (ä)r(i)nç : (KT D 24; BK D 20) ◆ [türk bod(u)nı y(ä)mä] : bulg(a)nç [*ol* t(e)m(i)ş : og(u)zı y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç *ol* t(e)m(i)ş : (T 22) ◆ bilgä : toŋukuk (a)ńı)g *ol* : üz *ol* (T 34)

⇨ **1.4.10.**

sän/sin 𐰴𐰣/𐰴𐰺: **1.** sen

◆ ol (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : *sini* t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ b(ä)n *s(a)ŋa* nä (a)y(a)yın : tidi : (T 32)

2. fiil çekimi ögesi

◆ ol y(e)rg(ä)rü : b(a)rs(a)r : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi *s(ä)n* : (KT G 8; BK K 6) ◆ ötük(ä)n : yış : ol(u)r(s)ar : b(ä)ŋgü : il tuta : ol(u)rt(a)çı *s(ä)n* : (KT G 8; BK K 6) ◆ türk : bod(u)n : tok (a)rk(u)k *s(e)n* : (KT G 8; BK K 6) ◆ açs(a)r : tos(ı)k : öm(ä)z *s(ä)n* : bir tods(a)r : açs(ı)k : öm(ä)z *s(ä)n* : (KT G 8; BK K 6) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi *s(ä)n* : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi *s(ä)n* : buŋs(u)z bolt(a)çı *s(ä)n* (BK K 13-14) ◆ y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : *s(ä)n* tid(i)m : yiçä iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5)

siz 𐰴𐰺/𐰴𐰣: **1.** siz

◆ *siz* t(a)şık(ı)ŋ : çig(i)g t(a)şg(a)r(ı)ŋ : tim(i)ş : m(ä)n : t(a)şık(a)yın : tim(i)ş : kü bud(ı)kl(ı)da : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m tim(i)ş : (ŞU D 10-11) ◆ (ä)çü (a)pa atı b(a)r t(e)d ötük(ä)n (e)li *s(i)zdä* (ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5)

2. fiil çekimi ögesi

◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü y(a)ŋ(ı)lt(a)çı *siz* : (KT G 11; BK K 8) ◆ t(ä)gdükin : türk b(ä)gl(ä)r : kop bilir *s(i)z* (KT D 34) ◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü y(a)ŋ(ı)lt(a)çı *siz* : (KT G 11; BK K 8)

1.8.2. Dönüşlülük Zamirleri

käntü 𐰴𐰓𐰇/𐰴𐰞𐰇: kendi

◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : *k(ä)ntü* : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ tokuz og(u)z : bod(u)n : *k(ä)ntü* : bod(u)n(u)m : (ä)rti : (KT K 4) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : *k(ä)ntü* : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ *k(ä)ntü* bod(u)n(ı)m : tid(i)m : udu : k(ä)l(i)ŋ tid(i)m : (ŞU D 2) ◆ *k(ä)ntü* [...] bod(u)n [...] (ŞU G 8)

öz 𐰃𐰺: kendi

◆ *özi* (a)nça : k(ä)rg(ä)k : bolm(ı)ş : (KT D 3-4; BK D 4) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : *öz(ü)m* t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m : (KT D 17) ◆ *özi* y(a)ŋ(ı)ltı : k(a)g(a)nı : ölti (KT D 20; BK D 17) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : *öz(ü)m(i)n* : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ m(ä)n [*öz(ü)m* : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n *öz(ü)m* : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül tig(i)n : *özi* (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ (e)kisin *özi* (a)lt(ı)zdı : (KT D 38) ◆ *öz(ü)m* : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 10; 10) ◆ kül tig(i)n : *ö[zi]* kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : boltı : (KT KD) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n *ö]z(ü)m* : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ bödkä : *öz(ü)m* ol(u)r(u)p : bunça : (a)g(ı)r törüg : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [....] (BK D 2) ◆ k(a)ŋım] k(a)g(a)n : uçdukda : *öz(ü)m* : s(ä)k(i)z y(a)şda : k(a)lt(ı)m : (BK D 13-14) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(k)a : *öz(ü)m* tig(i)n (ä)rk [...] (BK D 14) ◆ m(ä)n *öz(ü)m* : k(a)g(a)n : ol(u)rtık(u)m : üç(ü)n : türk : bod(u)n(u)g : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ *öz(ü)me* : bunça [....] (BK G 15) ◆k(a)ŋ(ı)m k[(a)g(a)n] t(a)ş(ı)n : *öz(ü)m* : k(a)g(a)n [...] (BK B 6-7) ◆ bilgä toñukuk : b(ä)n *öz(ü)m* : t(a)b(g)aç il(i)ŋe : kıl(ı)nt(ı)m : (T 1) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : *öz(ü)m* ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ *öz* (i)çi t(a)ş(ı)n : tutm(ı)ş t(ä)g biz : (T 13) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] *öz(ü)m* : bilgä toñukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15) ◆ türk bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n *öz(ü)m* : bilgä toñukuk < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n *öz(ü)m* : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu *öz(ü)m* : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : il y(ä)mä : il boltı : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56) ◆ *öz(ü)m* k(a)rı bolt(u)m : ul(u)g bolt(u)m : (T 56) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n *öz(ü)m* bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ (e)lt(ä)b(ä)r : *özi* : k(ä)lti :

(KÇ 21) ◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p : *özi* : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23) ◆ *öz(ü)m(ü)n* : öŋrä : bıŋa : b(a)şı : ıt(t)ı : (ŞU K 6)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi // **2.8.26.** "(*teŋri* tarafından bahşedilen) benlik, manevi varlık, öz"

1.8.3. Belirsizlik Zamirleri

barı 𐰉𐰇𐰞: hepsi

◆ [k(a)r]luk : tir(i)gi *b(a)rı* : türg(i)şkä : k[irti] (ŞU B 1)

kamagı 𐰴𐰃𐰓𐰇: hepsi

◆ *k](a)m(a)gı* y(e)ti yüz (ä)r : bolm(ı)ş : (KT D 12-13; BK D 11) ◆ *k(a)m(a)gı* : biş ot(u)z : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 18; BK D 15)

1.8.4. İşaret Zamirleri

bu 𐰋𐰢: bu

◆ ... on ok oglıŋ]a : t(a)tıŋa : t(ä)gi : *bunı* : körü : bil(i)ŋ (KT G 12; BK K 15) ◆ *bu[nı* kör(ü)p : (a)nça bil(i)ŋ (BK K 15) ◆ b(ä)lgüs(i)n : bit(i)gin : *bu* urdı : *bu* y(a)r(a)tdı : (Tes G 3) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : *bu* bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ [...] bi[t](i)gme : *bunı* y(a)r(a)t(ı)gma [b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ]ün (Ta K 5) ◆ *bunı* y(a)r(a)t(ı)gma bökä tut(a)m (Ta Taş Kaplumbağa Yazıt)

⇨ **1.4.10.**

ol 𐰇𐰺: o

◆ *(a)ŋ(a)r* (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ *(a)ŋ(a)r* körü bil(i)ŋ : (KT G 11; BK K 8) ◆ *(a)nı* kör(ü)p : (a)nça bil(i)ŋ : (KT G 13) ◆ *(a)nı* üçün : il(i)g : (a)nça tutm(ı)ş : (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ b(e)ş b(a)lık : *(a)nı* üç(ü)n : ozdı : (BK D 28) ◆ bir (a)t orukı : (ä)rm(i)ş : *(a)nın* b(a)rm(ı)ş : (T 24) ◆ *(a)nı* (ä)rt(di)m(i)z : (T 44) ◆ k(a)rluk : *(a)n(ı)n* : tur(u)p [... içg(i)nti] : (KÇ 21)

⇨ **1.4.10.**

1.9. Dil Bilgisi Görevleri (Edatlar-Bağlaçlar)

1.9.1. Soru Edatı

gu/gü/mu 𐰴𐰺/𐰾𐰆/𐰴𐰾: soru edatı

◆ (a)zu bu s(a)b(ı)mda : ig(i)d b(a)r *gu* : (KT G 10; BK K 7-8) ◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r *gü* : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ k(a)g(a)n *mu* kış(a)yın t(e)d(i)m : (T 5) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r *mu* nä : (T 14)

1.9.2.Pekiştirme-Vurgulama Edatları

kök 𐰴𐰺/𐰋𐰋/𐰴𐰴: pekiştirme ve vurgulama edatı

◆ y(a)ŋ́duk yolta : y(ä)mä : ölti *kök* : (T 16) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi *kök* : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi *kök* : t(e)m(i)ş : (T 29-30)

ok/ök 𐰴: pekiştirme ve vurgulama edatı

◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m *ök* : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ bilgä toŋukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ŋ́(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş *ök* öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ b(i)lg(ä)si : ç(a)b(ı)şı : b(ä)n *ök* (ä)rt(i)m : (T 7) ◆ ol *ok* tün : bod(u)nın s(a)yu : ıt(tı)m(ı)z : (T 42) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n *ök* (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n *ök* (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m *ök* : (T 51-52) ◆ uz(u)n y(ä)lm(ä)g y(ä)mä ıt(tı)m *ok* (T 52) ◆ (a)rkuy k(a)rgug : olg(u)rtd(u)m *ok* : (T 53)

1.9.3. Olasılık Edatı

ärinç 𐰇𐰃𐰆: şüphesiz, muhakkak ki; galiba, muhtemelen

◆ buyrukı y(ä)mä : bilgä : (ä)rm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (a)lp (ä)rm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (KT D 3; BK D 4) ◆ (a)nı üçün : il(i)g : (a)nça tutm(ı)ş : *(ä)r(i)nç* : (KT D 3; BK D 4) ◆ (a)nta kisrä : in(i)si k(a)g(a)n : bolm(ı)ş *(ä)r(i)nç* : oglıtı : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş *(ä)r(i)nç* : (KT D 4-5; BK D 5) ◆ (a)nta : kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk *(ä)r(i)nç* : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk *(ä)r(i)nç* : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ bil(i)gsiz : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş *(ä)r(i)nç* : y(a)bl(a)k : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş *(ä)r(i)nç* (KT D 5; BK D 6) ◆ buyrukı : y(ä)mä : bil(i)gs(i)z <(ä)rm(i)ş> *(ä)r(i)nç* : y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (KT D 5; BK D 6) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (KT D 11) ◆ b(a)rduk : yirdä : (ä)dgüg : ol *(ä)r(i)nç* : (KT D 24; BK D 20) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı *(ä)r(i)nç* : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : <türk> : ıduk : yiri : subı : (a)nça : (e)tm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (BK D 10) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti *(ä)r(i)nç* : (BK D 10) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : türk : bod(u)n : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] *(ä)rinç* : (BK D 33) ◆ üzä t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı *(ä)r(i)nç* : (BK D 35) ◆ t(ä)ŋri : (a)nça t(e)m(i)ş *(ä)r(i)nç* : (T 2) ◆ iç(i)kdük üç(ü)n : t(ä)ŋri :

öl(ü)tm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (T 3) ◆ t(ä)ŋri um(a)y : ıduk y(e)r sub : b(a)sa b(e)rti *(ä)r(i)nç* : (T 38) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : *(ä)r(i)nç* : (O 10) ◆ ül(ü)gi : (a)nça : (ä)rm(i)ş *(ä)r(i)nç* : (KÇ 23)

1.9.4. Son Çekim Edatları

ara 𐰴𐰼: arasında, içinde

◆ üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin *(a)ra* : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ (e)kin *(a)ra* : idi oks(u)z : kök : türk : <iti> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : bu türk bod(u)n *(a)ra* : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t¹g² og(u)z: *(a)ra* : y(e)ti (ä)r(ä)n : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5) ◆ *(e)k(i)n (a)ra* t¹g² : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 10) ◆ ö[tük(ä)n (e)li [t(ä)]gr(ä)s ili : (e)kin [*(a)ra*] ol(u)rm(ı)ş (ŞU K 2) ◆ y(a)r(ı)ş (a)gul(u)g *(a)ra* : y²[.] b(a)şınt(a) *(a)ra* : (ŞU B 6)◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n *(a)ra* : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl oı(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n *(a)ra* ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

artuk 𐰇𐰞𐰴: -den çok, -i aşkın

◆ y(a)r(ı)kınta : y(a)lm(a)sınta : yüz *(a)rtuk* : okın urtı : (KT D 33)

⇨ **1.4.4.** "(sayıca) çok, fazla"

basa 𐰉𐰞: sonra, -den sonra

◆ *b(a)[sa]* : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t¹g² og(u)z: (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5)

başlayu 𐰚𐰃𐰇𐰞: -den itibaren

◆ kül t(i)g(i)n : (ä)b(i)g *b(a)şl(a)yu* : (a)kıt(tı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : *b(a)şl(a)yu* : ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 11-12) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : *b(a)şl(a)yu* : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] *b(a)şl(a)yu* : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : tońukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : *b(a)şl(a)yu* : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)

⇨ **1.9.5.** "önce, ilkin, ilk olarak"

birlä 𐰉𐰃𐰓𐰇: ile, birlikte

◆ bu yirdä : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : *birlä* : tüz(ü)lt(ü)m : (KT G 4-5; BK K 3) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : *birlä* : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ in(i)m : kül tig(i)n : *birlä* : sözl(ä)şd(i)m(i)z : (KT D 26) ◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : *birlä* : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ k(a)g(a)nın : *birlä* : soŋa yışda süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 35; BK D 27) ◆ [...] *birlä* : koşu tutuk : *birlä* : süŋ(ü)şm(i)ş : (KT K 1) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n

: *birlä* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3) ◆ (e)k(i)nti : koş(u)lg(a)kda : (ä)d(i)z : *birlä* : süŋüşd(ü)m(i)z (KT K 5) ◆ üç(ü)nç : bo[lçu]da : og(u)z *birlä* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ biş(i)nç : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : og(u)z : *birlä* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ t]ig(i)n : (e)ki ş(a)d : in(i)m : kü[l tig(i)n :] *[bir]le* : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21) ◆ ç(a)ça s(ä)ŋün : s(ä)k(i)z : tüm(ä)n : [sü] *bi[r]le* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 26) ◆ (a)ltı ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : çik : bod(u)n : kırk(ı)z : *birlä* : y(a)gı boltı : (BK D 26) ◆ o[g](u)z : bod(u)n : tok(u)z : t(a)t(a)r : *birlä* : tir(i)l(i)p : k(ä)lti : (BK D 34) ◆ (a)z yir : y[olı] (a)nı *b[irlä* ... (ä)r]m(i)ş : (T 24) ◆ k(ä)yrä : b(a)şınta : üç birküdä : k(a)n süsi : *[b(i)rl]ä* : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m] : (ŞU K 7) ◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : *birlä* : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6)

⇨ **1.9.5.** "ile"

ıngaru 𐰾𐰃𐰍𐰞: -dan sonra

◆ türk bod(u)n : (a)nta : *ıng(a)ru*: yok boltı (ŞU K 10)

käzü 𐰴𐰃𐰋: boyunca

◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : *k(ä)zü* : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6)

kisrä/kesrä 𐰴𐰉𐰢𐰋/𐰴𐰉𐰢𐰋: -den sonra

◆ y(a)gru : kontukda : *kisrä* : (a)ń(ı)g bil(i)g : (a)nta öyür (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ [y(a)gr]u : kontuk[da] : *kisrä* : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : (a)nta ö[yür (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ (a)nta *kisrä* : in(i)si k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : oglıtı : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : (KT D 4-5; BK D 5) ◆ (a)nta : *kisrä* : inisi : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ (a)nta] *kisrä* : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta *kisrä* : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ (a)nta *kisrä* : y(e)r b(a)y(ı)rku : ul(u)g irk(i)n : y(a)gı boltı : (KT D 34) ◆ (a)nta *kisrä* : k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 39) ◆ (a)nta] *kisrä* : t(a)bg(a)ç k[(a)g](a)nta : b(ä)dizç(i)g : kop : k[(ä)lürt(ü)m (BK K 14) ◆ (a)nta *kisrä* : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ ol k(a)n yok : boltukda : *k(e)srä* : [il] yitm(i)ş : ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta *k(e)srä* : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ (a)nta : *kisrä* : t(a)k(a)gu : yılka [...] bod(u)n [...] (ŞU K 10) ◆ (a)nta : *kisrä* : k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n : uçdı : (ŞU K 12) ◆ (a)nta *k(e)srä* ıt yılka : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä b(a)rdı : (Ta G 3) ◆ (a)nta *k(e)srä* küsgü yılıka s²In²l²g²dä k²wç k(a)ra bod(u)n t²ms² s²In²s²zd²ä k²wç k(a)ra sub (ä)rmiş : (Ta G 5)

⇨ **2.6.3.** "batı"

kodı 𐰴𐰇𐰼𐰃/𐰴𐰇𐰼𐰃: boyunca; aşağı doğru

◆ s(ä)l(ä)ŋä : *kodı* : yor(ı)pan : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta bozdum : (BK D 37) ◆ ol sub *kodı* : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ ök(ü)şü : s(ä)l(ä)ŋä : *kodı* : b(a)rdı : (ŞU D 4)

öŋrä 𐰴𐰆𐰼: önce

◆ (ä)bi : on kün : *öŋrä* : ürk(ü)p : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 7)

ötrü 𐰴𐰆𐰞: -dęn sonra

◆ (a)nta *ötrü* : k(a)g(a)n(ı)ma öt(ü)nt(ü)m : (T 12) ◆ (a)nta *ötrü* : og(u)z kop(ı)n : k(ä)lti : (T 16) ◆ (a)nta : *ötrü* : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5)

sayu 𐱃𐰇𐰽: her

◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir *s(a)yu* : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ (a)nta k(a)lmışı : yir : *s(a)yu* kop : toru : ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir *s(a)yu*] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir *s(a)yu* : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ ol ok tün : bod(u)nın *s(a)yu* : ıt(tı)m(ı)z : (T 42)

sınar 𐰴𐰉𐰾: -den yana, -den tarafa

◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : *sıŋ(a)r* : şıp b(a)şına : t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3)

⇨ **2.8.28.2.** "(savaş düzeninde) ordunun iki kanadından biri" // **2.7.6.** "yüzde elli, yarı, yarım

tapa 𐰴𐰃𐰔: -e doğru, -e karşı

◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : *t(a)pa* : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : *t(a)pa* : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç *t(a)pa* : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ (a)ltı çub : sogd(a)k *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 31) ◆ kül tig(i)n [(a)ltı ot(u)z] y(a)şıŋa : kırk(ı)z *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 34-35) ◆ ol yılka : türg(i)ş [: *t(a)pa* : (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rtiş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä: yorıd(ı)m(ı)z (KT D 36-37) ◆ k(ä)ŋ(ä)r(ä)s *t(a)pa* : b(a)rdı : (KT D 39) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n *t(a)pa* : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : *t(a)pa* : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç *t(a)pa* : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : *t(a)pa* : sül(ä)dim : (BK D 24) ◆ s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : (a)ltı çub [sogd(a)k] *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK D 24-25) ◆ (e)ki ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : t(a)bg(a)ç : *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK D 25-26) ◆ k(ä)m k(ä)çä : çik *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ y(e)ti o[t(u)z y(a)ş](ı)ma : kırk(ı)z : *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ ol yılka : türg(i)ş : *t(a)pa* : (a)ltun yış(ı)g :[(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : b(e)ş b(a)lık : *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK D 28) ◆ y(a)z(ı)ŋa : og(u)z : *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK D 31-32) ◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n : *t(a)pa* : sülä : tip: tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m b(a)rdı (BK D 40) ◆ ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z : y(a)ş(ı)ma : kış(ı)n : kıt(a)ń *t(a)pa* : sül(ä)d(i)m : (BK G 2) ◆ [...ot(u)z : (a)rtuk]ı : [tok(u)z y](a)ş(ı)ma : y(a)z(ı)n : t(a)t(a)bı : *t(a)pa* : sü[l(ä)d(i)m] : (BK G 2) ◆ k(a)rluk : *t(a)pa* [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ

20) ◆ (a)nçƒı)p b(a)rs : yılka : çik *t(a)pa* : yorıd(ı)m : (ŞU D 7) ◆ kırk(ı)z : *t(a)pa* : (ä)r ıdm(ı)ş : (ŞU D 10) ◆ [...] tutuk : b(a)ş(ı)n : çik *t(a)pa* : bıŋa : ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ is²i y(e)r *t(a)pa* : (a)z (ä)r ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ ..... sü k(a)rluk : *t(a)[pa]* [...]g¹ [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r² k¹mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ k(a)rluk : [*t(a)pa*] (ä)r ı[d]m(ı)ş : (ŞU G 3-4) ◆ [...] tur(u)p : y(e)rin *t(a)pa* : b(a)rdı : (ŞU G 6) ◆ [k(a)r]luk *t(a)pa* : t(ä)z(i)p : kirti (ŞU G 10)

täg ϵʜ: gibi

◆ t(ä)ŋri *t(ä)g* : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ (a)nta : kisrä : inisi : (ä)çisin *t(ä)g* : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın *t(ä)g* : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri *t(ä)g* : (ä)rm(i)ş : y(a)gısı : koń *t(ä)g* (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ um(a)y *t(ä)g* : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ körür : köz(ü)m : körm(ä)z *t(ä)g* : bil(i)r : bil(i)g(i)m : bilm(ä)z t(ä)g : boltı : (KT K 10) ◆ t(ä)ŋri *t(ä)g* : t(ä)ŋri : y(a)r(a)tm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13) ◆ y(a)g(ı)m(ı)z : t(ä)grä : oçuk *t(ä)g* (ä)rti : biz : aş <*t*>*(ä)g* : (ä)rt(i)m(i)z : (T 8) ◆ öz (i)çi t(a)ş(ı)n : tutm(ı)ş *t(ä)g* biz : (T 13) ◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r²ml²I : *t(ä)g* (ä)rti (KÇ 9) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m t²k²m *t(e)g* (e)l(i)g tutdı (Ta K 1)

tägi ϵʜ: -e kadar, - değin

◆ ilg(ä)rü : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2) ◆ bir(i)g(ä)rü : tokuz : (ä)rs(i)nkä : *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2-3) ◆ kurıg(a)ru : y(i)nçü ög[(ü)z] k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m : (KT G 3-4; BK K 3) ◆ yır(ı)g(a)ru : y(e)r b(a)y(ı)rku : yiriŋä : *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ bunça yirkä : *t(ä)gi* : yor(ı)td(ı)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋä : *t(ä)gi* : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5) ◆ ... on ok oglıŋ]a : t(a)tıŋa : *t(ä)gi* : bunı : körü : bil(i)ŋ (KT G 12; BK K 15) ◆ ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka *t(ä)gi* : kirü : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka *t(ä)gi* : kont(u)rm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : bükli : k(a)g(a)nka : *t(ä)gi* : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(ä)gi* : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ kögm(ä)n : (a)şa : kı[rk(ı)z : yir(i)ŋä : *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m(i)z] (KT D 17; BK D 15) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : *t(ä)gi* : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(ä)gi* : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : *t(ä)gi* : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka : *t(ä)gi* : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)r[t](u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (BK D 17-18) ◆ çor(a)kka : t(ä)gip : yol(a)gçı : [(ä)r](i)g : [...] k(ä)ç(ä)nkä : *t(ä)gi* [...] (BK GD) ◆

y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : *t(ä)gi* : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : *t(ä)gi* : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : *t(ä)gi* : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şıŋa : *t(ä)gi* : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3) ◆ [...] uçı : s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : *t(ä)gi* : ç(ä)r(i)g [it]di : (ŞU D 4)

toguru 𐰚𐰇𐰴𐰆: boyunca; -e doğru

◆ (e)ki y(a)ŋıka : kün *tog(u)ru* : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1) ◆ [...] *toguru* : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 5)

üçün 𐰼𐰃𐰣/𐰼𐰃𐰣: için

◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : *üçün* : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : *üçün* : [ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7) ◆ (a)nı *üçün* : il(i)g : (a)nça tutm(ı)ş : (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z *üç(ü)n* : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> *üçün* : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : *üçün* : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : *üçün* : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük *üç(ü)n* : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : *üçün* : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ bilm(ä)dükin] *üçün* : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : *üçün* : k(a)g(a)nı : ölti : buyrukı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (KT D 18-19) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : *üçün* : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ ol bilm(ä)dük *üç(ü)n* : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : *üç(ü)n* : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı] (KT D 24; BK D 20) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : *üçün* : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r *üç(ü)n* : ülüg(ü)m : b(a)r *üçün* : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : *üç(ü)n* : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r *üç(ü)n* : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ t(ä)ŋri : yir : bulg(a)kın : *üçün* : y(a)gı boltı : (KT K 4) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : birtük : *üç(ü)n* : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk *ü]ç[(ü)n* ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : *üç[(ü)n]* köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk *üçün* tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 14-15)

◆ bilm(ä)dükin : *üç(ü)n* : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : *üç(ü)n* : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (BK D 16) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : *üç(ü)n* : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ b(e)ş b(a)lık : (a)nı *üç(ü)n* : ozdı : (BK D 28) ◆ t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : *üç(ü)n* : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : *üç(ü)n* : y(a)gı boltı : (BK D 29-30) ◆ t(ä)ŋri] küç : birtük : *üç(ü)n* : (a)nta s(a)nçd(ı)m : (BK D 32) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk *üç(ü)n* : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : *üç(ü)n* : türk : bod(u)n : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : (BK D 33) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : *üçün* : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : *üç(ü)n* : türk : bod(u)n(u)g : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ iç(i)kdük *üç(ü)n* : t(ä)ŋri : öl(ü)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (T 3) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük *üç(ü)n* : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)duk *üç(ü)n* : öküş t(e)y(i)n korkm(a)d(ı)m(ı)z : (T 40-41) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük *üç(ü)n* s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin *üç(ü)n* (a)lpın *üç(ü)n* : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ k(a)zg(a)ntukın *üç(ü)n* : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m *üç(ü)n* : il y(ä)mä : il boltı : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toŋukuk : k(a)zg(a)ntuk *üç(ü)n* : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] *üçün* : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n toŋukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ [...]g(a)n(ı)ŋa : (e)li[n ...] b(i)lgäsin *üçün* : (a)lpın (ä)rd(ä)min [*üçü]n* : k(a)z[g(a)]ntı (KÇ 7) ◆ [t(a)b]g(a)çka : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : *üçün* : kü bunçá : tutdı : (KÇ 12) ◆ [...]ın : *üçün* : bunça : bod(u)n : kubr(a)p : yogl(a)dı : (KÇ 27) ◆ [...] k(a)g(a)n(ı)m : b(i)lgäs(i)n *üç(ü)n* : öŋrä : kün togsıkd(a)kı bod(u)n [...] (Tes D 5) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : *üç(ü)n* : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : *üç(ü)n* : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk *üç(ü)[n* (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] *üç(ü)n* : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

üzä 𐰺𐰴: üstüne, üzerine, üstünde, üzerinde ;-a göre, gereğince

◆ kişi : oglınta : *üzä* : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ ol törüdä : *üzä* : (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtı : (KT D 16; BK D 14) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : *üzä* : ş(a)d (ä)rt(i)m : (KT D 17) ◆ içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : *üzä* : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21) ◆ tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] *üzä* : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : *üzä* : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 14-15) ◆ tok(u)z og(u)z : bod(u)n *üzä* : k(a)g(a)n : ol(u)rtı tir : (T 9) ◆ ol üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun yış *üzä* : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ (a)t *üzä* : b(i)nt(ü)rä k(a)r(ı)g : sökd(ü)m : (T 25) ◆ [...] [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : *üzä* : yüz yı[l ol(u)rup] s²[...] (ŞU K 3) ◆ (a)t(ı)m(ı)n *üzä* kök t(ä)ŋri : (a)sra y(a)g(ı)z y(e)r y(a)na [....] (Ta D 4)

⇨ **2.6.4.** "yukarı, üst; yukarıda, üstte"

yan/yän 𐰾𐰺/𐰃𐰍: -den yana, -den tarafa

◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n *y(ä)n* t(ä)g : kıt(a)ń : öŋd(ü)n *y(ä)n* t(ä)g : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta *y(a)n* : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ k(a)nt(a) *y(a)n* : s(a)b(ı)g : y(a)na k(ä)lti : (T 33-34) ◆ k(a)ŋ(ı)m [...] t(ä)ŋr(i)k(ä)n : *y(ä)n* : (a)nta : yor(ı)m(ı)ş : (O 5)

⇨ **2.6.4.** "yan, taraf"

1.9.5. Bağlaçlar

artukı 𐰀𐰼𐰇𐰴: ve, ayrıca

◆ *(a)rt[ukı]* : [kırk(ı)z] : küç[l(ü)g k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z] boltı : (T 20)

⇨ **2.9.7.** "artı"

aşnukı 𐰀𐰾𐰃𐰺: önce, ilk olarak, evvela

◆ *(a)şnukı* : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z türk : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : b(ä)gl(ä)[r ...] : (ŞU G 8)

azu 𐰀𐰍: veya, yoksa

◆ *(a)zu* bu s(a)b(ı)mda : ig(i)d b(a)r gu : (KT G 10; BK K 7-8)

başlayu 𐰉𐰃𐰾𐰼: önce, ilkin, ilk olarak

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : *b(a)şl(a)yu* : b(a)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikm(i)ş : (KT D 16; BK D 13) ◆ *b(a)şl(a)yu* : kırk(ı)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikd(i)m : (KT D 25; BK D 20)

⇨ **1.9.4.** "-den itibaren"

birlä 𐰉𐰾𐰆𐰚: ile

◆ in(i)m : kül tig(i)n : *birlä* : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bilgä toŕukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n *birlä* : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7)

⇨ **1.9.4.** "ile, birlikte"

takı 𐰇𐰴𐰼: dahi; daha; ve

◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) *t(a)kı* : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä : k(a)g(a)nka : *[t](a)kı* : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆[...] *t(a)k(ı)* [oz]m(ı)ş : [tig(i)n : k(a)n] boltı (Ta D 9)

tip 𐰇𐰃𐰉: diye

◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı : birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : *tip* (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ (a)nça *tip* : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı *tip* : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ y(a)d(a)g : y(a)b(ı)z : boltı : *tip* : (a)lg(a)lı : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n t(a)pa : sülä : *tip* : tıd(u)n :

y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m (BK D 40) ◆ (a)nı (a)ń(ı)t(a)y(ı)n : *tip* : sül(ä)d(i)m : (BK D 41) ◆ k(a)r(a) bod(u)n : k(a)g(a)n(ı)m : k(ä)lti : *tip* : ög[(i)r(i)p s(ä)b(i)nti (BK D 41) ◆ y¹g¹[...]l² : *tip* : (a)yu k(ä)lti : (ŞU G 3)

tiyin/teyin 𐽆𐽀𐽊/𐽆𐽀𐽍𐽊: diye

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : *tiy(i)n* : bod(u)n : bolçun *tiy(i)n* : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ t(a)şra : yor(ı)yur : *tiy(i)n* : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10) ◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : *tiy(i)n* : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun *tiy(i)n* : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [*tiy(i)n* : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [*tiy(i)n* : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] *tiy(i)n* : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : *tiy(i)n* : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin *tiy(i)n* : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : *tiy(i)n* : bod(u)n : bolçun *tiy(i)n* : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun *[tiy](i)n* : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun *tiy(i)n* : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : *tiy(i)n* : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (BK D 20-21) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : *tiy(i)n* : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ (a)rk(ı)ş ıdm(a)z : *tiy(i)n* : sül(ä)d(i)m : k[...]t içg(ä)rt(i)m : (BK D 25) ◆ og(u)z : bo[d(u)n ...]d : ıdm(a)yın : *tiy(i)n* : sül[(ä)d(i)m] (BK D 33) ◆ ig(i)d(ä)yin : *tiy(i)n* : s(a)k[(ı)nt(ı)m ...] (BK D 35) ◆ y(a)l(a)b(a)çı : (ä)dgü : s(a)bı : öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z *tiy(i)n* : y(a)yın sül(ä)d(i)m : (BK D 39) ◆ toruk buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z buka : toruk buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş *t(e)y(i)n* (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş *t(e)y(i)n* : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ tum(ı)ş *t(e)y(i)n* : (e)ş(i)d(i)p : bu yol(u)n : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : (T 23) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış *t(e)y(i)n* : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ ol(u)r(u)ŋ *tiy(i)n* : t(ä)miş : (T 34) ◆ öküş *t(e)y(i)n* : n(ä)kä korkur biz : (T 39) ◆ (a)z *t(e)y(i)n* : nä b(a)s(ı)n(a)l(ı)m : (T 39) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : öküş *t(e)y(i)n* korkm(a)d(ı)m(ı)z : (T 40-41) ◆ türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : *t(e)y(i)n* : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : *t(e)y(i)n* : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆

t(ä)ŋr(i)k(ä)nkä : iş(i)g : b(e)rt(i)ŋ : *t(e)y(i)n* : y(a)rl(ı)k(a)m(ı)ş : (O 6) ◆ (a)z b(i)z : *t(e)y(i)n* : yo[r...] kork[...] (O 7) ◆ t(ä)gm(ä)çi m(ä)n : *t(e)y(i)n* : s(a)k(ı)nt(ı)m : (O 10) ◆ t(ä)ŋri bilgä : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : *t(e)y(i)n* : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11)

udu >𐰆𐰴>: ve

◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : *udu* b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : *udu* öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : il y(ä)mä : il boltı : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56)

ulayu >𐰋𐰇𐰽>: ve; ayrıca

◆ *ul(a)yu* : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ ög(ü)m k(a)tun : *ul(a)yu* : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ (e)ki ş(a)d : *ul(a)yu* : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : *ul(a)yu* : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : *ul(a)yu* : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : *ul(a)yu* : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : *ul(a)yu* : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ *ul(a)yu* : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ *ul(a)yu* : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : bir(i)ki : og(u)ş(u)m : [bod(u)n(u)m] [...] (BK K 1)

yämä 𐰃𐰆𐰣: da/de, dahi, ve

◆ y(a)ŋ(ı)l(ı)p : öls(i)k(i)ŋ(i)n : *y(ä)mä* : bunta : urt(u)m : (KT G 10-11; BK K 8) ◆ buyrukı *y(ä)mä* : bilgä : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (a)lp (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ b(ä)gl(ä)ri *y(ä)mä* : bod(u)nı *y(ä)mä* : tüz (ä)rm(i)ş : (KT D 3; BK D 4) ◆ buyrukı : *y(ä)mä* : bil(i)gs(i)z <(ä)rm(i)ş> (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6) ◆ bilm(ä)dükin] üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : buyrukı : b(ä)gl(ä)ri : *y(ä)mä* : ölti : (KT D 18-19) ◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça *y(ä)mä* : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ [... b(ä)gl](ä)r(i)g : bod(u)n[(u)g] *[y](ä)mä* : ig(i)d(i)ŋ : (BK K 12-13) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : *y(ä)mä* : ölti : (BK D 16) ◆ y(a)ńduk yolta : *y(ä)mä* : ölti kök : (T 16) ◆ [türk bod(u)nı *y(ä)mä*] : bulg(a)nç

[ol t(e)m(i)ş : ˈog(u)zı *y(ä)mä* : t(a)rk(ı)nç ol t(e)m(i)ş : (T 22) ◆ ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : tün *y(ä)mä* : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < kün *y(ä)mä* : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (T 22) ◆ kün *y(ä)mä* : tün *y(ä)mä* : y(ä)lü : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ biz *y(ä)mä* : sül(ä)d(i)m(i)z : (T 44) ◆ (a)nta (a)yguçı : *y(ä)mä* : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı *y(ä)mä* : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ uz(u)n y(ä)lm(ä)g *y(ä)mä* ıt(tı)m ok (T 52) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il *y(ä)mä* : bod(u)n *y(ä)mä* : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : il *y(ä)mä* : il boltı : bod(u)n *y(ä)mä* : bod(u)n boltı : (T 55-56) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod *y(ä)mä* : bod(u)n *y(ä)mä* : kişi *y(ä)mä* : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : *y(ä)m[ä]* süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ *y(ä)mä* : [y(a)]r(a)m(a)tın : y(a)gı[dı [...]miş : (ŞU D 10)

2. KONULARA GÖRE ADLAR

2.1. Zaman

2.1.1. Zaman, Çağ, Devir

böd 𐰉𐰴𐰣: içinde bulunulan, yaşanan devir, bu çağ

◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : *bödkä* : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ *bödkä* : öz(ü)m ol(u)r(u)p : bunça : (a)g(ı)r törüg : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [....] (BK D 2)

öd 𐰴𐰣: çağ

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bu *ödkä* : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ ol *ödkä* : kul : kull(u)g : bolm(ı)ş (ä)rti [küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : (KT D 21) ◆ ol *ödkä* : kul : kull(u)g : küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : (BK D 18) ◆ (a)nt(a)g *ödkä* : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ *öd* t(ä)ŋri : (a)ys(a)r : kişi oglı : kop : ölg(ä)li : törüm(i)ş : (KT K 10)

2.1.2. Yıl, Mevsim, Ay, Gün

2.1.2.1. Yıl

yıl 𐰚𐰃/𐰚𐰃: yıl

◆ (ä)l(i)g *yıl* : iş(i)g küç(ü)g : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 7-8) ◆ ol *yılka* : türg(i)ş [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37) ◆ bir *yılka* : biş yolı : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 4) ◆ kül tig(i)n : koń *yılka* : yiti y(e)g(i)rm(i)kä : uçdı : (KT KD) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : *yılka* : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ ol *yılka* : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g : [(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ bir *yılka* : tört : yolı : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ m(ä)n : tok(u)z : y(e)girmi : *yıl* : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK G 9) ◆ tokuz [y(e)g(i)r]mi : *yıl* : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (BK G 9) ◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt *yıl* : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ l(a)gzın (...) : *yıl* : biş(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m : (BK G 10) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : *yılka* : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12) ◆ (a)t(a)ç(ı)m : bilgä : (a)t(a)ç(ı)m : koń *yılka* : b(i)lgä kül(ü)g (ä)r : (ä)dgü [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m : ölti : (O Ek Yazıt 3-7) ◆ uyg(u)r k(a)n(ı)m tut(t)ukda : k².....t(a)k(ı)gu *yıl[ka]* (Tes B 4) ◆ (a)n(ı)ŋ (e)li : üç yüz : *yıl* : (e)l tutm(ı)ş : (Tes K 2) ◆ y(e)tm(i)ş : *yıl* (ä)rm(i)[ş] (Tes K 5) ◆ [...] [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz *yıl[l* ol(u)rup] s²[...] (ŞU K 3) ◆ tür[k] ...b¹çk¹ (ä)l(i)g *yıl* : ol(u)rm(ı)ş : (ŞU K 4) ◆ koń *yılka* : yorıd(ı)m : (ŞU K 9; Ta D 9) ◆ (a)nta : kisrä : t(a)k(a)gu : *yılka* [...] bod(u)n [...] (ŞU K 10) ◆ l(a)gzın *yılka* : t[okıd(ı)m] (ŞU K 11) ◆ küsgü : *yıl[ka ...]* (ŞU K 12) ◆ (a)nç(ı)p b(a)rs : *yılka* : çik t(a)pa : yorıd(ı)m : (ŞU D 7) ◆ ol *yl[ıl* ...] (ŞU D 8) ◆ (a)nç(ı)p : ol *yıl* : küz(ü)n : ilg(ä)rü : yorıd(ı)m : (ŞU D 8) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : *yıl* : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... *yıl]ka* : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-10) ◆ koń: *yılka* [...] (ŞU B 2) ◆ t(a)k(a)gu : *yılka* [...] (ŞU B 4) ◆ (e)ki yüz *yıl* : ol(u)rm(ı)ş (Ta D 1) ◆ [...] eçüm : (a)pam : s(ä)k(i)z on *yıl* ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 3) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş *yıl*

ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ [...] *yıl* b(a)rm(ı)ş : (Ta D 4) ◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : *yılka* türk : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5) ◆ [...] b(e)ç(i)n *yılka* y[orıd(ı)m] : (Ta G 1) ◆ t(a)kıgu : *yıl[ka]* yorıd(ı)m : yıll(a)d(ı)m : (Ta G 2) ◆ (a)nta k(e)srä ıt *yılka* : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä b(a)rdı : (Ta G 3) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n *yılka* : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ (a)nta k(e)srä küsgü *yılıka* $s^2In^2l^2g^2$dä k^2wç k(a)ra bod(u)n t^2ms^2 $s^2In^2s^2zd^2$ä k^2wç k(a)ra sub (ä)rmiş : (Ta G 5) ◆ b(a)rs *yılka* yıl(a)n *yılka* : (e)ki *yıl* y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 1-2) ◆ ulu *yılka* : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2)

2.1.2.2. Mevsim

kış ϒΓ4: kış

◆ ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z : y(a)ş(ı)ma : *kış(ı)n* : kıt(a)ń t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK G 2)

küz ᚠᚱϞ: sonbahar

◆ (a)nç(ı)p : ol yıl : *küz(ü)n* : ilg(ä)rü : yorıd(ı)m : (ŞU D 8)

yay DD: yaz

◆ y(a)l(a)b(a)çı : (ä)dgü : s(a)bı : öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : *y(a)yın* sül(ä)d(i)m : (BK D 39) ◆ *y(a)y* bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6) ◆ [...]z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : *y(a)y* (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8)

yaz ϟD: ilkbahar

◆ (a)mga korg(a)n : kışl(a)p : *y(a)zıŋa* : og(u)zg(a)ru : sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ *y(a)z(ı)ŋa* : og(u)z : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 31-32) ◆ [...ot(u)z : (a)rtuk]ı : [tok(u)z y](a)ş(ı)ma : *y(a)z(ı)n* : t(a)t(a)bı : t(a)pa : sü[l(ä)d(i)m] : (BK G 2)

2.1.2.3. Ay

ay D: ay, bir aylık zaman dilimi

◆ tok(u)z(u)nç *(a)y* : y(e)ti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m(i)z : (KT KD) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç *(a)y* : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç *(a)y* : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ tok(u)z(u)nç *(a)y* : y(e)ti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m(i)z : (KT KD) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : *(a)y* (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ üç(ü)nç *(a)y* y(e)tika (a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t t(a)b(a)rda (Ç 1) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tinç [*(a)y*] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12) ◆ (e)kinti : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki *(a)y* : (a)ltı : y(a)ŋıka : t[okıd(ı)m] (ŞU K 9) ◆ tört(ü)nç *(a)y* :

tok(u)z [y(ạ)ŋık]a : süŋ(ü)şd(ü)m : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 3) ◆ b(e)ş(i)nç *(a)y* : ud[u] : k(ä)lti : (ŞU D 3) ◆ biş(i)nç *(a)y* : tok(u)z ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 4) ◆ (e)ki *(a)y* kütd(i)m : (ŞU D 5) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç *(a)y* bir y(a)ŋ(ı)ka : sü yorıyın : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç *(a)y* : (e)ki y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6) ◆ ol *(a)y* : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6) ◆ (e)k(i)nt(i) *(a)y* : tört y(e)g(i)rmikä : k(ä)mdä : tokıd(ı)m : (ŞU D 7-8) ◆ [biş(i)nç *(a)y* (a)ltı] ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU G 5) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç *(a)yka* t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-10) ◆ bir y(e)g(i)rm(i)nç *(a)y* : s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä] [...] [y]olukd(ı)m : (ŞU G 1) ◆ [biş(i)nç *(a)y* (a)ltı] ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU G 5) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç *(a)y* : b(ä)n : udu : yorıd(ı)m : (ŞU G 6) ◆ b(a)sm(ı)l(ı)g : [...] *(a)y* bir ot(u)zka : k(a)rluk(u)g [...] yogra : ya[r](ı)şda : süsin : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7) ◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t[1]...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç *(a)y* : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : sıkak yılı : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11) ◆ [(a)nç](ı)p [s(ä)k(i)z(i)nç *(a)y* üç] y(a)ŋıka [yorıd(ı)m] (ŞU B 1) ◆ y(a)na : tüş(ü)p [o]n(u)nç *(a)y* [iki] y(a)ŋıka : b(a)r[d(ı)m] : (ŞU B 1-2) ◆ [...]k[2]i bod(u)n(u)g [(a)l(ı)p] : t[o]k(u)z(u)nç *(a)y* ...]n[2]g[2] tokıd(ı)m : (ŞU B 3) ◆ (ä)b(i)mä : (e)kinti *(a)y* : (a)ltı y(a)ŋıka : [tüş]d(ü)m : (ŞU B 4) ◆ (e)kinti *(a)y* : (a)ltı : y(e)g(i)rmikä : üç tugl(u)g [...] (ŞU B 7-8) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç *(a)y* tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7) ◆ b(e)ş(i)nç *(a)y* : üç y(e)g(i)rmikä : k(a)l(ı)şdı (Ta G 2)

⇨ **2.6.3.** *(a)y togs(ı)k* yön adı

2.1.2.4. Gün

kiçä ᛇᚣᛁᚴ: akşam

◆ *kiçä* y(a)r[uk] b(a)t(a)r (ä)rkli : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1)

kün ᚴᚢᚾ/ᚴᚢᚴ: **1.** gün

◆ yig(i)rmi : *kün* : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : bitidim : (KT GD) ◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : *künli* : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ [... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : süsi : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : ilki : *kün* : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1) ◆ y(a)d(a)g : süsin : (e)k(i)nti *kün* : kop : [öl(ü)r]t(ü)m : (BK G 1) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört *kün* : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ (e)kinti *kün* örtçä kız(ı)p k(ä)lti : (T 39-40) ◆ (ä)bi : on *kün* : öŋrä : ürk(ü)p : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 7)

2. gündüz

◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : *künli* : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < *kün* y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (T 22) ◆ *kün* y(ä)mä : tün y(ä)mä : y(ä)lü : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27)

⇨ **2.2.1.** "güneş" // **2.6.3.** *kün togs(ı)k; kün b(a)tsık/b(a)tsık; kün ortusı* yön adları

küntüz 𐰴𐰸𐰴𐰚𐰃/𐰴𐰸𐰴𐰚𐰇/𐰴𐰋𐰚𐰇: gündüz

◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün : ud(ı)m(a)d(ı)m : *künt(ü)*z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> : (KT D 26-27; BK D 22) ◆ ol s(a)b(ı)g¯: (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : *künt(ü)*z : ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ tün ud(ı)m(a)tı *künt(ü)z* ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

ödüş 𐰋𐰼𐰽: bir gün, 24 saat

◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : künli : yiti : *öd(ü)şkä* : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD)

taŋ 𐰉𐰆: tan vakti

◆ bolçuka : *t(a)ŋ* ünt(ü)rü : t(ä)gd(i)m(i)z (T 35)

tün 𐰴𐰽𐰺: gece

◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : *tün* ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : *tünli* : künli : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : *tün* ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : *tün* y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < kün y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (T 22) ◆ on *tünkä* : y(a)nt(a)kı tug (ä)birü : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 26) ◆ kün y(ä)mä : *tün* y(ä)mä : y(ä)lü : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ *tün* (a)k(ı)td(ı)m(ı)z : bolçuka : t(a)ŋ ünt(ü)rü : t(ä)gd(i)m(i)z (T 35) ◆ ol ok *tün* : bod(u)nın s(a)yu : ıt(tı)m(ı)z : (T 42) ◆ *tün* ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52) ◆ kün : r¹[...] : *tün* tir(i)lm(i)ş : (ŞU D 1)

⇨ **2.6.3.** *tün ortusı* yön adı

yaŋı 𐰾𐰍: ayın ilk on gününden biri

◆ (e)kinti : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki (a)y: (a)ltı : *y(a)ŋıka* : t[okıd(ı)m] (ŞU K 9) ◆ (e)ki *y(a)ŋıka* : kün tog(u)ru : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1) ◆ tört(ü)nç (a)y : tok(u)z *[y(a)ŋık]a* : süŋ(ü)şd(ü)m : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 3) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y bir *y(a)ŋ(ı)ka* : sü yorıyın : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki *y(a)ŋıka* : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6) ◆ [(a)nç](ı)p [s(ä)k(i)z(i)nç (a)y üç] *y(a)ŋıka* [yorıd(ı)m] (ŞU B 1) ◆ y(a)na : tüş(ü)p [o]n(u)nç (a)y [iki] *y(a)ŋıka* : b(a)r[d(ı)m] : (ŞU B 1-2) ◆ (ä)b(i)mä : (e)kinti (a)y : (a)ltı *y(a)ŋıka* : [tüş]d(ü)m : (ŞU B 4)

2.1.3. Takvim

bars 𐰉𐰇𐰼: kaplan yılı

◆ (a)nç(ı)p *b(a)rs* : yılka : çik t(a)pa : yorıd(ı)m : (ŞU D 7) ◆ *b(a)rs* yılka yıl(a)n yılka : (e)ki yıl y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 1-2)

⇨ **1.1.3.** *b(a)rs b(ä)g* kişi adı

biçin/beçin 𐰚𐰃𐰴𐰍/𐰚𐰴𐰍: maymun yılı

◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : *biçin* : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ [...] *b(e)ç(i)n* yılka y[orıd(ı)m] : (Ta G 1)

ıt 𐰃𐰉: köpek yılı

◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n *ıt* yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ (a)nta k(e)srä *ıt* yılka : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä b(a)rdı : (Ta G 3)

koń 𐰴>𐰇: koyun yılı

◆ kül tig(i)n : *koń* yılka : yiti y(e)g(i)rm(i)kä : uçdı : (KT KD) ◆ üzä : t(ä)ŋri : *koń* : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12) ◆ (a)t(a)ç(ı)m : bilgä : (a)t(a)ç(ı)m : *koń* yılka : b(i)lgä kül(ü)g (ä)r : (ä)dgü [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m : ölti : (O Ek Yazıt 3-7) ◆ *koń* yılka : yorıd(ı)m : (ŞU K 9; Ta D 9) ◆ *koń*: yılka ... (ŞU B 2)

⇨ **2.4.1.** "koyun"

küsgü 𐰴𐰺𐰋𐰽: sıçan yılı

◆ *küsgü* : yıl[ka ...] (ŞU K 12) ◆ (a)nta k(e)srä *küsgü* yılıka s²In²l²g²dä k²wç k(a)ra bod(u)n t²ms² s²In²s²zd²ä k²wç k(a)ra sub (ä)rmiş : (Ta G 5)

lagzın 𐰋𐰃𐰏𐰾/𐰋𐰏𐰾: domuz yılı

◆ *l(a)gzın* : yıl : biş(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m : (BK G 10) ◆ *l(a)gzın* yılka : t[okıd(ı)m] (ŞU K 11) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : *l(a)gz(ı)n* yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4)

tabışgan 𐰉𐰆𐰴𐰃𐰍: tavşan yılı

◆ *t(a)b(ı)şg(a)n* : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-10)

⇨ **2.4.1.** "tavşan"

takagu/takıgu 𐰉𐰆𐰇𐰃/𐰉𐰆𐰇𐰃: tavuk yılı

◆ uyg(u)r k(a)n(ı)m tut(t)ukda : k². *t(a)k(ı)gu* yıl[ka] (Tes B 4) ◆ (a)nta : kisrä : *t(a)k(a)gu* : yılka [...] bod(u)n [...] (ŞU K 10) ◆ *t(a)k(a)gu* : yılka [...] (ŞU B 4) ◆ *t(a)kıgu* : yıl[ka] yorıd(ı)m : yıll(a)d(ı)m : (Ta G 2)

ulu 𐰺𐰴/𐰆𐰇: ejderha yılı

◆ *ulu* yılka : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2)

yılan 𐰆𐰇𐰋: yılan yılı

◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : *yıl(a)n* : yılka türk : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5) ◆ b(a)rs yılka *yıl(a)n* yılka : (e)ki yıl y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 1-2)

2.2. Gökyüzü, Hava Olayları

2.2.1. Gökyüzü, Gök Cisimleri

kün 𐰴𐰺𐰼: güneş

◆ (e)ki y(a)ŋıka : *kün* tog(u)ru : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1) ◆ *kün* : r[1][...] : tün tir(i)lm(i)ş : (ŞU D 1)

⇨ **2.1.2.** "gün; gündüz" // **2.6.3.** *kün togs(ı)k; kün b(a)tsık/b(a)tsık; kün ortusı* yön adları

täŋri 𐰉𐰍𐰃𐰇: gökyüzü

◆ üzä kök : *t(ä)ŋri* : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ üzä *t(ä)ŋri* : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ *t(ä)ŋr[ide]* tir(i)gd(ä)kiçä [...] (KT GD) ◆ [...] b(ä)g(i)m : tig(i)n : yüg(ä)rü : *t(ä)ŋri* bol(u)ça [...] (KT GB)◆ *t(ä)ŋri* : yir : bulg(a)kın : üçün : y(a)gı boltı : (KT K 4) ◆ *t(ä)ŋri* : yir : bulg(a)kın : üçün : y(a)gı boltı : (KT K 4) ◆ üzä *t(ä)ŋri* : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ *t(ä)ŋri* : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı : (BK D 29-30) ◆ y(a)y bols(a)r : üzä : *t[(ä)ŋri]* köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6) ◆ (a)t(ı)m(ı)n üzä kök *t(ä)ŋri* : (a)sra y(a)g(ı)z y(e)r y(a)na [....] (Ta D 4) ◆ üzä : [k]ök *t(ä)ŋri* y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi // **2.8.26.** "tanrı"

yaruk 𐰚𐰃𐰆: güneş

◆ kiçä *y(a)r[uk]* b(a)t(a)r (ä)rkli : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1)

2.2.2. Hava, Meteoroloji Olayları

bor 𐰚𐰃𐰉: kar fırtınası, boran

◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : bolçuda: otça : *borça* : k(ä)lti : (KT D 37) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : otça : *borça* : k(ä)lti : (BK D 27)

kar 𐰴𐰇: kar

◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : *k(a)r(ı)g* : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı :

k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ (a)t üzä : b(i)nt(ü)rä *k(a)r(ı)g* : sökd(ü)m : (T 25)

2.3. Bitkiler

çıntan 𐰋𐰓𐰆𐰀𐰣: sandal ağacı

◆ *çınt(a)n* : ıg(a)ç : k(ä)lür(ü)p : öz y(a)r [...] (BK G 11)

ı 𐰆: ağaç

◆ öŋr(ä)ki (ä)r : yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p *ı* b(a)r baş : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26) ◆ (a)t(ı)g : *ıka* : b(a)yur (ä)rt(i)m(i)z : (T 27)

⇨ **2.6.1.** "orman, ağaçlık arazi" // **2.7.8.** "kereste, tomruk"

ıgaç 𐰀𐰇𐰆: ağaç

◆ çınt(a)n : *ıg(a)ç* : k(ä)lür(ü)p : öz y(a)r [...] (BK G 11) ◆ yuk(a)ru : (a)t y(e)tä y(a)d(a)g(ı)n : *ıg(a)ç* tut(u)nu : (a)gturt(u)m : (T 25)

2.4. Hayvanlar

2.4.1. Evcil Hayvanlar

adgır 𐰃𐰇𐰴: aygır

◆ kül tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k *(a)dg(ı)r(ı)g]* bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ ol t(ä)gdüktä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : *(a)dg(ı)r(ı)g* : udl(ı)kın : sıyu : **urtı** : (KT D 36) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : *(a)dg(ı)rın* : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12)

ak 𐰀𐰴: kır at

◆ (a)lp ş(a)lçı : *(a)kın* : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 2; 2-3; 3-4) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n *(a)k(ı)g* : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n *(a)k(ı)g* : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT K 6) ◆ kül tig(i)n : ögs(ü)z *(a)kın* : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n: s(a)nçdı : (KT K 8-9) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l *(a)kın* : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19)

⇨ **1.2.2.** *(a)k t(ä)rm(ä)l* yer adı // **1.3.** *(a)k b(a)ş* kavim adı // **1.4.9.** "ak, beyaz"

at 𐰉: at

◆ (ä)ŋ (i)lki : t(a)d(ı)k(ı)ŋ : çor(ı)ŋ : boz [*(a)t(ı)g* : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ ol *(a)t* (a)nta] ölti : (KT D 32-33; 33; 33) ◆ (e)kinti : ışb(a)ra y(a)mt(a)r : boz *(a)t(ı)g* : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : *(a)t* : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ kül tig(i)n : b(a)şg(ı)l boz *(a)t* : bin(i)p t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ biz(i)ŋ sü : *(a)tı* : toruk : (a)zukı : yok (ä)rti (KT D 39) ◆ (a)lp ş(a)lçı : (a)k *(a)tın* : bin(i)p : t(ä)gmiş : (KT D 40) ◆ ol *(a)t* (a)nta : tüş[d]i : (KT K 4) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : *(a)tın* : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin :

türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k *(a)tın* : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12) ◆ bir *(a)t* orukı : (ä)rm(i)ş : (T 24) ◆ yuk(a)ru : *(a)t* y(e)tä y(a)d(a)g(ı)n : ıg(a)ç tut(u)nu : (a)gturt(u)m : (T 25) ◆ *(a)t(ı)g* : ıka : b(a)yur (ä)rt(i)m(i)z : (T 27) ◆ tüg(ü)nl(ü)g *(a)t(ı)g* : yüg(ü)rtm(ä)d(i)m : (T 54) ◆ üç(ü)nç (a)y y(e)tika (a)dr(ı)ldım(ı)z *(a)t* t(a)b(a)rda (Ç 1) ◆ [...] özl(ü)ki : boz *a)t* : (ä)rti : (KÇ 4) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n *(a)t* : bin(i)p [...] (KÇ 15)

buka 𐰚𐰇𐰴: boğa

◆ toruk *buk(a)lı* : s(ä)m(i)z *buk(a)lı* : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z *buka* : toruk *buka* t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6)

koń 𐰴𐰃𐰇: koyun

◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : *koń* t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11)

⇨ **2.1.3.** "koyun yılı"

sıpa 𐰚𐰉𐰆: bir yaşındaki eşek yavrusu

⇨ **1.1.3.** *(a)z s(ı)pa t(a)y s(ä)ŋün* kişi adı // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

tay 𐰉𐰆: bir veya iki yaşındaki at yavrusu

⇨ **1.1.3.** *(a)z s(ı)pa t(a)y s(ä)ŋün; t(a)y bilgä tutuk; tok(u)z bolm(ı)ş b(i)lgä t(a)y s(ä)ŋün* kişi adları // **1.1.5.** *lisün t(a)y s(ä)ŋün* kişi adı **2.8.6.** unvan niteleyicisi

täbi 𐰉𐰍𐰃: deve

◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri *t(ä)bi* : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

torug 𐰉𐰓𐰇/𐰉𐰓𐰇: doru renkli at

◆ m(a)r(ı)ma : yüz(ä)r : *torug* : b[er]t(i)m (S 7)

⇨ **1.4.9.** "doru"

yagız 𐰀𐰉𐰆: yağız renkli at

◆ kül tig(i)n : (a)z *y(a)g(ı)zın* : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)z *y(a)g(ı)zın* : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT K 7-8)

⇨ **1.4.9.** "yağız, kızılımsı kahverengi"

yunt 𐰀𐰇𐰆: at

◆ [bi]ŋ *yunt* : k¹[...] [t]üm(ä)n koń : k(a)lm(ı)ş (ŞU B 9) ◆ [...] b(a)şı : b(ä)n [b¹...] [(e)l]t(ä)b(ä)r : bıŋ *yunt* : tüm(ä)n koń b(ä)n [...] (ŞU Der-Kenar)

2.4.2. Yabani Hayvanlar, Av Hayvanları

bars 𐰉𐰋𐰼/ 𐰸𐰋𐰼: kaplan
⇨ **1.1.3.** *b(a)rs b(ä)g* kişi adı // **2.1.3.** "kaplan yılı"

böri 𐰚𐰇𐰴: kurt
◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : *böri* t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11)

änük 𐰀𐰃: aslan, kaplan, kurt, köpek gibi etle beslenen hayvanların yavruları
⇨**1.1.5.** *(ä)n(ü)k s(ä)ŋün* kişi adı // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

käyik 𐰴𐰸𐰽: av hayvanı; geyik
◆ *k(ä)yi(k)* yiyü : t(a)b(ı)şg(a)n y(e)yü : ol(u)rur (ä)rt(i)m(i)z : (T 8)
⇨ **2.8.19.**

kiş 𐰴𐰯: samur
◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra *k[işin]* kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : *kişin* : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12)
⇨ **2.7.9.1.** "samur kürkü"// **2.8.19.**

sıgun 𐰋𐰃𐰍: bir geyik cinsi
◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : *sıgun* : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6)
⇨ **2.8.19.**

tabışgan 𐰉𐰸𐰋𐰀𐰓: tavşan
◆ k(ä)yi(k) yiyü : *t(a)b(ı)şg(a)n* y(e)yü : ol(u)rur (ä)rt(i)m(i)z : (T 8)
⇨ **2.1.3.** "tavşan yılı"// **2.8.19.**

täyäŋ 𐰉𐰸𐰏: sincap
◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : *t(ä)y(ä)ŋin* : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : *t(ä)y(ä)ŋin* : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12)
⇨ **2.7.9.1.** "sincap kürkü"// **2.8.19.**

toŋa 𐰚𐰆𐰓: kaplan
⇨ **1.1.1.** *toŋa tig(i)n* kişi adı // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

toŋuz 𐰚𐰇𐰾𐰉: domuz

◆ [kü]l i(ç) çor : y(e)ti y(a)şıŋa : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : *toŋ(u)z* : öl(ü)rti : (KÇ 18)

⇨ **2.8.19.**

2.4.3. Hayvan Toplulukları

yılkı 𐰴𐰺𐰃/𐰽𐰴𐰺𐰃/𐰽𐰴𐰺𐰃: dört ayaklı evcil hayvanlar, çiftlik hayvanları

◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] *y(ı)lk[ıs]ın* : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ og(ı)lın : yu[t(u)z]ın : *yılkısın* : b(a)r(ı)mın : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 24) ◆ ol *yılkıg* : (a)l(i)p : ig(i)t(ti)m : (BK D 38) ◆ bod(u)n(u)g : (a)nta bozd(u)m : *yılk[ısın* b(a)r(ı)mın (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 39) ◆ og(ı)l(ı)n : yut(u)zın : *[yı]lk(ı)sın* : b(a)r(ı)mın [...] (BK G 3) ◆ (a)rtuk : *yılkıg* : ig(i)t(t)i (KÇ 25) ◆ (a)g(ı)l(ı)m : on : *yılkım* : s(a)ns(ı)z : (ä)rti : (S 5) ◆ (ä)bin [b(a)rkı[n] *yıl[kısı]n* : [y]ul(ı)m(a)d(ı)m : (ŞU D 2) ◆ *yılkısın* : b(a)r(ı)mın : kızın : kod(u)zın : k(ä)l(ü)rt(ü)m : (ŞU D 3)

2.5. İnsan Bedeni

2.5.1. Beden, Organlar, Dokular

adak 𐰃𐰇: ayak

◆ türk : bod(u)n : *(a)d(a)k* k(a)mş(a)tdı : (KT K 6-7; BK D 30-31) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t *(a)d(a)kl(ı)g* (y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB)

arka 𐰇𐰃𐰴: sırt

◆ [k](a)rluk : y(ä)gr(ä)n : $r^2ml^2g^2$: *(a)rkasın* : sıyu : urtı : (KÇ 21)

baş 𐰉𐰆: baş, kafa

◆ yüz[(i)ŋe] : *b(a)şıŋa* : bir t^2[...] (KT D 33)

⇨ **1.2.4.** *ıduk b(a)ş; t(a)m(a)g ıduk b(a)ş* dağ adları // **1.2.12.** *çuş b(a)şı* yer adı // **1.3.** *(a)b(a) b(a)ş; (a)k b(a)ş* kavim adları // **2.6.1.** "tepe, zirve, doruk; ırmak başı" // **2.8.5.** "bir kavim, boy, topluluk veya ordunun lideri"

boguz 𐰚𐰆𐰉𐰆: boğaz

◆ bod(u)n *bog(u)zı* : tok (ä)rti : (T 8)

älig 𐰋𐰉: el, kol

◆ oŋ tutuk : yurçın : y(a)r(a)kl(ı)g : *(ä)l(i)g(i)n* : tutdı : (KT D 32) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : *(ä)l(i)g(i)n* : tutdı : (KT D 38)

iç 𐰉/𐰲𐰽: mide

◆ *içrä* : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21)

⇨ 2.6.4. "iç" // **2.8.27.** "has, hassa, kağana bağlı; siyasal merkez"

kaş 𐰴𐰇: kaş

◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : *k(a)şı* : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11)

köz 𐰘𐰾𐰍: göz

◆ körür : *köz(ü)m* : körm(ä)z t(ä)g : bil(i)r : bil(i)g(i)m : bilm(ä)z t(ä)g : boltı : (KT K 10) ◆ *közdä* : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : tıda : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : *közi* : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ *[k]öz(ü)m* ....g[1] ... (KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 5) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] *köz(ü)n* : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö)g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş *közi* : yüg(ä)rü körti : (BK D 2)

kulkak 𐰴𐰼𐰓𐰀: kulak

◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : *kulk(a)kı(n)* : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ bunça : bod(u)n : s(a)çın : *kulk(a)kın* : y(a)ŋ[(a)k(ı)n b]ıçdı (BK G 12)

öd 𐰚𐰃: safra kesesi

◆ t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : *ödiŋ[ä]* küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı : (BK D 29-30)

saç 𐰋𐰏: saç

◆ bunça : bod(u)n : *s(a)çın* : kulk(a)kın : y(a)ŋ[(a)k(ı)n b]ıçdı (BK G 12)

süŋük 𐰏𐰽𐰴𐰀: kemik

◆ k(a)n(ı)ŋ : subça : yüg(ü)rti : *süŋükün* : t(a)gça : y(a)tdı : (KT D 24) ◆ [k](a)n(ı)ŋ : ög(ü)zçä : yüg(ü)rti : *süŋük(ü)g* : t(a)gça : y(a)tdı : (BK D 20)

taş 𐰉𐰆/𐰏𐰆/𐰉𐰆: bedenin dış yüzü, ten; sırt

◆ içrä : (a)şs(ı)z : *t(a)şra* : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21)

⇨ **2.6.4.** "dış" // **2.8.27.** "siyasal merkezin dışı"

udlık 𐰼𐰇𐰛𐰃: uyluk, kalçadan dize kadar olan bacak bölümü

◆ ol t(ä)gdükdä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : *udl(ı)kın* : sıyu : urtı : (KT D 36)

yaŋak ...𐰴𐰃: yanak

◆ bunça : bod(u)n : s(a)çın : kulk(a)kın : *y(a)ŋ[(a)k(ı)n* b]ıçdı (BK G 12)

yüz 𐰼𐰣𐰾: yüz

◆ *yüz[(i)ŋe]* : b(a)şıŋa : bir t²[...] (KT D 33)

2.5.2. Vücut Salgıları

kan 𐰆𐰣: kan

◆ *k(a)n(ı)ŋ* : subça : yüg(ü)rti : süŋüküŋ : t(a)gça : y(a)tdı : (KT D 24) ◆ *[k](a)n(ı)ŋ* : ög(ü)zçä : yüg(ü)rti : süŋük(ü)g : t(a)gça : y(a)tdı : (BK D 20) ◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l *k(a)n(ı)m* : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

tär 𐰉𐰣: ter

◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra *t(ä)r(i)m* : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

yaş 𐰴𐰃: göz yaşı

◆ közdä : *y(a)ş* k(ä)ls(ä)r : tıda : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11)

⇨ **2.8.1.** "yaş, doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman"

2.5.3. Beden Sağlığı

u 𐰆: uyku

◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : *uda* : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ türg(i)ş : bod(u)n(u)g : *uda* : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 37) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : *uda* : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ türg(i)ş : bod(u)n(u)g] *uda* b(a)sd(ı)m : (BK D 27) ◆ kırk(ı)z(ı)g : *uka* : b(a)sd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ *[usı]n* süŋ(ü)g(ü)n : (a)çd(ı)m(ı)z : (T 28)

2.6. Coğrafya

2.6.1. Kara Kütleleri

baş 𐰋/𐰴𐰽/𐰴𐰽: tepe, zirve, doruk; ırmak başı

◆ tört(ü)nç : çuş : *b(a)şınta* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ ıduk *b(a)şda* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 25) ◆ t(a)m(a)g ıduk : *b(a)şda* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 1; BK D 29) ◆ ü]ç(ü)nç [çuş *b(a)şınta* sü]ŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ öŋr(ä)ki (ä)r : yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p ı b(a)r *baş* : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26) ◆ k(ä)yrä : *b(a)şınta* : üç birküdä : k(a)n süsi : [b(i)rl]ä : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m] : (ŞU K 7) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp *b(a)şınta* : t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3) ◆ k(ä)rgün : s(a)k(ı)şın : şıp *b(a)şın* : yürä : k(ä)lti : (ŞU D 4) ◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : *b(a)şı* : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D

6) ◆ [...]z *b(a)şınta* : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : (ŞU D 8) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış *b](a)şınt[a]* : [(a)s ö]ŋ(ü)z *b(a)şınta* : ıduk *b(a)ş* : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-9) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r *b(a)şı* tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ [... t(ä)z] *b(a)şı* : çıt(ı)m(ı)n : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z *b(a)ş* k(a)n ıduk *b(a)ş* k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z *b(a)şınta* örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ ulu yılka : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : *b(a)ş* k(a)n ıduk *b(a)ş* k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z *b(a)şı* : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b[2]z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

⇨ **1.2.4.** *ıduk b(a)ş; t(a)m(a)g ıduk b(a)ş* dağ adları // **1.2.12.** *çuş b(a)şı* yer adı // **1.3.** *(a)b(a) b(a)ş; (a)k b(a)ş* kavim adları // **2.5.1.** "baş, kafa" // **2.8.5.** "bir kavim, boy, topluluk veya ordunun lideri"

bältir 𐰚𐰇𐰾𐰴: yol ya da ırmak kavşağı

◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : *b(ä)lt(i)rint[e]* : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-9) ◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : *b(ä)lt(i)rintä* : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10)

çorak 𐰋𐰋𐰺: çorak yer, çöl

◆ *çor(a)kka* : t(ä)gip : yol(a)gçı : [(ä)r](i)g : [...] k(ä)ç(ä)nkä : t(ä)gi [...] (BK GD)

çöl 𐰋𐰾𐰺: çöl, bozkır

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : *çöl(lü)g* (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ *çölgi* (a)z (ä)ri : bult(u)m (T 23)

çub 𐰋𐱅𐰺: bölge, mıntıka

◆ (a)ltı *çub* : sogd(a)k t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 31) ◆ s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : (a)ltı *çub* [sogd(a)k] t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 24-25)

ı 𐰃: orman, ağaçlık arazi

◆ *ıda* t(a)şda : k(a)lm(ı)şı : kubr(a)n(ı)p : y(e)ti yüz boltı : (T 4)

⇨ **2.3.** "ağaç" // **2.7.8.** "kereste, tomruk"

ılga 𐰃𐰍𐰃: vadi; ırmak kıyısı

◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra *ılg(a)m* : t(a)r(ı)gl(a)g(ı).n : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç *(ı)lg(a)m* : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

käçig 𐰴𐰇𐰋: geçit

◆ (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : *k(ä)ç(i)gs(i)z(i)n* : k(ä)çd(i)m(i)z : (T 35)

kısıl 𐰇𐰃𐰼: dağ geçidi, dar vadi

◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)p(a)n : k(a)r(a)g(a)n : *kıs(ı)lta* : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta bozd(u)m (BK D 37)

kum 𐰴𐰺𐰽: kum, çöl

⇨ **1.2.7.** *k(a)ra kum* yer adı

kuz 𐰴𐰺𐰾: dağın kuzey yamacı

◆ çog(a)y *kuzın* : k(a)ra kum(u)g : ol(u)rur : (ä)rt(i)m(i)z (T 7) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : *kuzı* k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

⇨ **2.6.3.** "kuzey"

subsuz 𐰠𐰺𐰯: susuz, çorak yer, çöl

◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : künli : yiti : öd(ü)şkä : *subs(u)z* : k(ä)çd(i)m : (BK GD)

tag 𐰉𐰆: dağ

◆ t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (ē)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : *t(a)gd(a)kı* : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10-11) ◆ k(a)n(ı)ŋ : subça : yüg(ü)rti : süŋüküŋ : *t(a)gça* : y(a)tdı : (KT D 24) ◆ [k](a)n(ı)ŋ : ög(ü)zçä : yüg(ü)rti : süŋük(ü)g : *t(a)gça* : y(a)tdı : (BK D 20) ◆[...] töŋk(ä)r : *t(a)gka* [...] (BK G 7) ◆ töŋk(ä)r : *t(a)gda* : t(ä)gip : tokıd(ı)m : (BK G 8) ◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] *t(a)gda* : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6) ◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k *t(a)g(ı)g* : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma *t(a)gka* : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : kög(ü)rde : köm(ü)r *t(a)gda* : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ k(a)zluk költä : *[t(a)]gda* : körti : (ŞU G 2-3) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r *t(a)gda* y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

/**aylag** 𐰺𐰇𐰃: yayla

◆ *y(a)yl(a)g(ı)mı* : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ŋgı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

/**azı** 𐰴𐰋: ova, step

◆ ilg(ä)rü : ş(a)ntuŋ : *y(a)zıka* t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2) ◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n *y(a)zı* : kon(a)yın : tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : *y(a)zıka* t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ y(a)r(ı)ş *y(a)zıda* : tir(i)l(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : (T 33) ◆ y(a)r(ı)ş *y(a)zıda* : on tüm(ä)n : sü t(e)r(i)lti : t(e)r : (T 36)

/**er/yir** 𐰃𐰍/𐰃𐰍: yer, toprak, arazi, yeryüzü

◆ il tuts(ı)k : *yir* : ötük(ä)n : yış (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ bunça *yirkä* : t(ä)gi : yor(ı)td(ı)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ bu *yirdä* : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : birlä : tüz(ü)lt(ü)m : (KT G 4-5; BK K 3) ◆ ol *y(e)rg(ä)rü* : b(a)rs(a)r : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : *yir* s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ (a)nta k(a)lm(ı)şı : *yir* : s(a)yu kop : toru : ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g (KT G 9; BK K 7) ◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig *y(e)rtä* irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g *y(e)rtä* : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : *y(e)r* : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2)◆ b(a)rduk : *yirdä* : (ä)dgüg : ol (ä)r(i)nç : (KT D 24; BK D 20) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : *yir* s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ t(ä)ŋri : *yir* : bulg(a)kın : üçün : y(a)gı boltı : (KT K 4) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : *yir* s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ t(ä)ŋri : *y(e)r* : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı : (BK D 29-30) ◆ t(a)bg(a)ç [...] bu *y(e)rdä* : k(ä)lti : (BK D 35) ◆ bu *y(e)rdä* : m(a)ŋa : kul boltı : (BK D 36) ◆ ol *y(e)rkä* : b(ä)n bilgä : toṅukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ n(ä)ŋ *y(e)rd(ä)ki* : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57) ◆ ogl(ı)n k[işis]in : ud(u)zt[ukı ko]ntukı : itdüki : *y(e)r* (a)ldukı [...] (KÇ 13) ◆ [...] tur(u)p : *y(e)rin* t(a)pa : b(a)rdı : (ŞU G 6) ◆ [...] üç tüm(ä)n [...] s(a)nçduk *y(e)rd[e]* [...] (ŞU B 7)

⇨ **1.1.6.** *(i)s(i)g yir* kavim adı // **2.8.8.** "ülke, memleket" // **2.8.26.** "yer tanrısı" // **2.8.26.** *yir/y(e)r sub* "(dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan"

/**ış** 𐰾𐰃/𐰾𐰃𐰍/𐰽𐰃: orman, ormanla kaplı dağ

◆ türk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n *yış* : ol(u)rs(a)r : iltä : buŋ yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ ötük(ä)n : *yışda* : yig : idi yok : (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ il tuts(ı)k : yir : ötük(ä)n : *yış* (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ bir(i)yä : çog(a)y : *yış* : tög(ü)lt(ü)n : y(a)zı : kon(a)yın tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ ötük(ä)n

: *yış* : ol(u)rs(a)r : b(ä)ŋgü : il tuta ol(u)rt(a)çı s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : *yışka* t(ä)gi : kirü : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ (i)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : *yış(ı)g* : (a)şa bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z (KT D 21; BK D 17) ◆ ıduk ötük(ä)n : *yl*ış bod(u)n b(a)rd(ı)g : (KT D 23; BK D 19) ◆ sünüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : *yış(ı)g* : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ k(a)g(a)nın : birlä : soŋa *yışda* sün(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 35) ◆ ol yılka : türg(i)ş [:t(a)pa : (a)ltun : *yış(ı)g* toga : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m)(ı)z : (KT D 36-37) ◆ sün(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : *yış(ı)g* : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ k(a)g(a)nın : birlä : soŋa *yışda* sün(ü)şd(ü)m (BK D 27) ◆ ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun *yış(ı)g* : [(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ [...] *y(ı)şka* : (a)gdı (BK D 37) ◆ k(a)d(ı)rk(a)n *yış* : kon[...] (BK D 39) ◆ kök öŋ(ü)g : yog(u)ru : öt(ü)k(ä)n *yışg(a)ru* ud(u)zt(u)m : (T 15) ◆ ol üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun *yış* üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ kögm(ä)n *yış(ı)g* : (ä)b(i)rü : k(ä)lt(i)m(i)z : (T 28) ◆ (a)ltun *yışda* : ol(u)r(u)ŋ t(e)di : (T 31) ◆ (a)ltun *yışda* : ol(u)rt(u)m(u)z (T 32) ◆ (a)ltun *yış(ı)g* : yols(ı)z(ı)n (a)şd(ı)m<ız> : (T 35) ◆ (a)ltun *yış(ı)g* : (a)şa k(ä)lt(i)m(i)z : (T 37) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n *yış* b](a)şınt[a] : [(a)s öŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-9)

2.6.2. Su Kütleleri

balık 𐰃𐰇𐰴: çamur, bataklık

◆ (e)ki (ä)r(i)g : s(a)nçdı : *b(a)lık(k)a* : b(a)s(ı)kdı : (KT K 8)

⇨ **1.2.5.** *b(a)y b(a)lık, b(e)ş b(a)lık, togu b(a)lık* kent adları // **2.7.10.1.** "şehir"

köl 𐰴𐰺𐰼/𐰴𐰺𐰚: göl

◆ (a)nı y(a)ń(ı)p : türgi y(a)rgun : *költä* : bozd(u)m(ı)z (KT D 34) ◆ k(a)ra *költä* sün(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 2) ◆ [...]m(ı)ş : boz ok b(a)şın : (a)k(ı)za : uç(u)z *kölkä* (a)tl(ı)g(ı)n : tökä b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki y(a)ŋıka çıg(ı)lt(ı)r : *költä* : (a)k sub : k(ä)zü : sün(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6) ◆ k(a)zluk *költä* [t(a)]gda : körti : (ŞU G 2-3) ◆ biş y(e)g(i)rmikä [...] [t(a)]yg(a)n *költä* tir(i)lt(i)m (ŞU G 3) ◆ (ä)b(i)m(i)n : (ä)rs(ä)güntä : yula : *költä* : kot(tı)m : (ŞU G 6) ◆ uç[(u)z *köl]lkä* atl(ı)g(ı)n tökä : b(a)rm(ı)ş : (Ta D 2)

köläk 𐰴𐰺𐰉: küçük göl, gölcük, bataklık

◆ ing(ä)k *köl(ä)k(i)n* : togl(a)da : og(u)z k(ä)lti : (T 15)

ögüz 𐰋𐰏𐰽: ırmak

◆ kurıg(a)ru : y(i)nçü *ögl(ü)z*] k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m (KT G 3-4; BK K 3) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l *ög(ü)z* : ş(a)ntuŋ y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ ol yılka : türg(i)ş [: t(a)pa (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rt(i)ş *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gk

: t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ [k](a)n(ı)ŋ : *ög(ü)zçä* : yüg(ü)rti : (BK D 20) ◆ ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g : [(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ togla : *ög(ü)z(ü)g* : yüz(ü)ti : k(ä)ç(i)p : süsi [...] (BK D 30) ◆ *ög(ü)zkä* : tüşdi : (T 16) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy *ög(ü)zkä* : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ ş(a)ntuŋ b[(a)lık(k)a] t(a)luy *[ög(ü)zk]ä* : t(ä)gürt(ü)m : (T 19) ◆ (ä)rt(i)ş *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)ç(i)gs(i)z(i)n : k(ä)çd(i)m(i)z : (T 35) ◆ (ä)rt(i)ş *ög(ü)züg* k(ä)çä k(ä)lt(i)m(i)z : (T 37-38) ◆ y(i)nçü *ög(ü)z(ü)g* : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ [...] orkun *ög(ü)z* [.]. (ŞU K 3) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : kög(ü)rde : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r *ög(ü)zdä* : üç tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş *öl[g(ü)zde]* (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ [bo]lçu *ög(ü)z[d]e* : üç karluk(u)g : (a)nt[a] : tokıd(ı)m : (ŞU G 1-2) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : *ög(ü)zdä* : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r *ög(ü)zdä* üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

sub 𐰃𐰆𐰢/𐰃𐰆𐰉: ırmak

◆ k(a)n(ı)ŋ : *subça* : yüg(ü)rti : süŋüküŋ : t(a)gça : y(a)tdı : (KT D 24) ◆ (a)nı *sub[ka]* b(a)rd[(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ ol *sub* kodı : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27) ◆ *subı* : s(ä)l(ä)ŋä (ä)rm(i)ş : (ŞU K 2) ◆ (a)nta k(e)srä küsgü yılıka $s^2In^2l^2g^2$dä k^2wç k(a)ra bod(u)n t^2ms^2 $s^2In^2s^2zd^2$ä k^2wç k(a)ra *sub* (ä)rmiş : (Ta G 5) ◆ ol y(e)r(i)m(i)n : *sub(u)m(ı)n* : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

⇨ **1.2.2.** *(a)k sub, k(a)ra sub* ırmak adları // **2.7.1.** "su" // **2.8.26.** *yir/y(e)r sub* "(dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan"

taluy 𐰃𐰆𐰇𐰾: ırmak

⇨ **1.2.2.**

2.6.3. Coğrafi Yönler

ay togsık 𐰇𐰃𐰴𐰆𐰾 𐰃: batı

◆ öŋrä kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : kisrä : *(a)y togs(ı)kd(a)kı* : bod(u)n tört bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4)

biri 𐰉𐰇𐰴/𐰉𐰇𐰇𐰴: güney

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : **biriki** : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : *bir(i)yä* : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : *bir(i)g(ä)rü* : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ *bir(i)g(ä)rü* : tokuz : (ä)rs(i)nkä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2-3) ◆ *bir(i)yä* : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n y(a)zı : kon(a)yın : tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5) ◆ *b(i)r(i)yä* :

t(a)bg(a)ç : bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ bod(u)n(u)g ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : *bir(i)g(ä)rü* : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)k y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] *bir(i)g(ä)rü* [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kür b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : *bir(i)g(ä)rü* : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[m: : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ ...] bod(u)n [...] y(a)zukl(a)[...*bi]r(i)yä* : t(a)bg(a)çda (a)tı küsi : yok boltı: (BK D 35-36) ◆ *bir(i)yä* : k(a)rluk : bod(u)n : t(a)pa : sülä : tip tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m : (BK D 40) ◆ bilgä toṅukuk : buyla b(a)gz t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : *b(i)r(i)yä* : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda *b(i)r(i)yä* : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : *b(i)r(i)y(ä)ki* : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : *b(i)r(i)yä* : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı *b(i)rig(ä)rü* uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

biridin 𐰚𐰇𐰴𐰣: güney

◆ t(a)bg(a)ç : *b(i)r(i)d(i)n* y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ń : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : *b(i)r(i)din* : sıŋ(a)r : şıp b(a)şına : t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3)

ilgärü/iligärü 𐰃𐰇𐰉𐰽/𐰃𐰇𐰽𐰉: doğu

◆ *ilg(ä)rü* : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ *ilg(ä)rü* : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3; BK K 2) ◆ *ilg(ä)rü* : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka t(ä)gi : kirü : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ *ilg(ä)rü* : kün : togs(ı)kda : bükli : k(a)g(a)nka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ *ilg(ä)rü* : kur(ı)g(a)ru : sül(ä)p : ti[r]m[(i)ş] kubr(a)t[mış : (KT D 12; BK D 11) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : *ilg(ä)rü* : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ *(i)lg(ä)rü* : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : (a)şa bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z (KT D 21; BK D 17) ◆ *ilg(ä)rü* : b(a)r(ı)gma] b(a)rd(ı)g : kurıg(a)ru : b(a)r(ı)gma : b(a)rd(ı)g : (KT D 23-24; BK D 19-20) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : *ilg(ä)rü* : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : *ilg(ä)rü* : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a :

kur(ı)g(a)rıı : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : *ilg(ä)rü* : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ uyg(u)r (e)lt(ä)b(ä)r : yüzçä (ä)r(i)n : *ilg[(ä)r]ü* : t[(ä)z(i)p b(a)rdı ...] (BK D 37) ◆ [...] l²s²r² *(i)lg(ä)rü* : kontı : (Tes G 3) ◆ (a)nç(ı)p : ol yıl : küz(ü)n : *ilg(ä)rü* : yorıd(ı)m : (ŞU D 8) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n *(i)lig(ä)rü* uçı költ[i] (Ta B 5)

kidin 𐰴𐰇𐰋𐰃/𐰴𐰇𐰃: batı

◆ s(ä)l(ä)ŋä : *kid(i)n* : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şıŋa: t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m : (ŞU D 3) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : *kid(i)n[tä]* : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-9) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş *k(i)d(i)nin* : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n *k(i)d(i)n* uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ ulu yılka : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş *k(i)d(i)nintä* y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 2) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı *k(i)d(i)n* uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

kirü/kärü 𐰴𐰉𐰇/𐰴𐰉𐰇: batı

◆ ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka t(ä)gi : *kirü* : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ *k(ä)rü* b(a)r(ı)gma : b(a)rdı : (O 11) ◆ [...] (a)nta *k(ä)rü* : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16)

kisrä/kesrä 𐰴𐰉𐰢𐰇/𐰴𐰉𐰇: batı

◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : *kisrä* : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : *k(e)srä* : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış [...] (O 2) ◆ öŋrä kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : *kisrä* : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n tört bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4)

⇨**1.9.4.** "-den sonra"

kurı 𐰴𐰇𐰆/𐰴𐰇𐰆: batı

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : *kurıg(a)ru* : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ *kurıg(a)ru* : y(i)nçü ög[(ü)z] k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3-4; BK K 3) ◆ *kur(ı)g(a)ru* : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş (KT D 8; BK D 8) ◆ ilg(ä)rü : *kur(ı)g(a)ru* : sül(ä)p : ti[r]m[(i)ş] kubr(a)t[mış : (KT D 12; BK D 11) ◆ *kur(ı)g(a)ru* : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ *kur(ı)g(a)ru* : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21) ◆ ilg(ä)rü : b(a)r(ı)gma] b(a)rd(ı)g : *kurıg(a)ru* : b(a)r(ı)gma : b(a)rd(ı)g : (KT D 23-24; BK D 19-20) ◆ *kur(ı)ya* : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : *kur(ı)g(a)ru* : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ *kur(ı)g(a)ru* : k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)r[t](u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (BK D 17-18) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(ı)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : *kur(ı)ya* : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : *kur(ı)y(a)kı* : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ k(a)s(a)r *kur(ı)g* : kontı : çıt : tikdi örg(i)n : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2) ◆ üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı : *kur(ı)ya* : on ok(k)a : kirti : (ŞU K 11) ◆ *kur(ı)ya* on ok(k)a kirti : (a)nta [iç(i)k]di (Ta G 3-4)

kurıdın 𐰴𐰇𐰆/𐰴𐰇𐰆: batı

◆ *kur(ı)d(ı)n* [s]ogud örti (KT B 1) ◆ [...]z b(a)şınta : k(a)s(a)r *kur(ı)d(ı)n* : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8)

kuz 𐰃𐰇: kuzey

◆ çog(a)y *kuzın* : k(a)ra kum(u)g : ol(u)rur : (ä)rt(i)m(i)z (T 7) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : *kuzı* k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

⇨ **2.6.1.** "dağın kuzey yamacı"

kün batsık/batsık 𐰚𐰸𐰉/𐰚𐰉𐰀𐰋𐰃𐰴/𐰋𐰉𐰀𐰋𐰃𐰴: batı

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : *kün* : *b(a)tsıkıŋa* : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ kur(ı)ya : kün : *b(a)ts(ı)kd(a)kı* : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün :

to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [*kün b(a)ts(ı)kıŋa* : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : *kün* : *b(a)ts(ı)k(ı)ŋa* : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ küm : sorug(u)m : kün togsık(k)a : *b(a)tsık(k)a* : t(ä)gdi : (S 4-5)

kün ortusı 𐰴𐰞𐰃 𐰃𐰍𐰏: güney

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : *kün* : *ortusıŋ(a)ru* : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü *[kün ortusıŋ]a* : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11)

kün togsık 𐰴𐰞𐰃𐰓𐰍𐰏/𐰴𐰞𐰃𐰓𐰍𐰇/𐰴𐰉𐰃𐰓 𐰃𐰍𐰏/𐰚𐰉𐰃𐰓𐰍𐰏/𐰴𐰋𐰃𐰓𐰍𐰏: doğu

◆ ilg(ä)rü : *kün* : *togs(ı)kıŋa* : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2) ◆ [.....*kün]* *togs(ı)kıŋa* : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (BK K 2) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : *kün* : *togs(ı)kda* : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ ilg(ä)rü : *kün* : *togs(ı)kda* : bükli : k(a)g(a)nka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : *kün* : *to[gs(ı)kıŋa]* bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : *kün* : *togs(ı)k(ı)ŋa* : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ [...] k(a)g(a)n(ı)m : bilgäs(i)n üç(ü)n : öŋrä : *kün togs(ı)kd(a)kı* bod(u)n [...] (Tes D 5) ◆ küm : sorug(u)m : *kün togs(ı)k(k)a* : b(a)tsık(k)a : t(ä)gdi : (S 4-5) ◆ öŋrä *kün togs(ı)kd(a)kı* : bod(u)n : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n tört bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4)

öŋ 𐰋𐰍: doğu

◆ yogçı : sıg(ı)tçı : *öŋrä* : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : *öŋrä* : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ bilgä toñukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : *öŋrä* kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T

6-7) ◆ *öŋrä* kıt(a)ńı(ı)g : öl(ü)rt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ *öŋrä* : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : *öŋr(ä)ki* : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ *öŋrä* türk k(a)g(a)ŋg(a)ru : sül(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ türk bod(u)n : *öŋrä* : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün :b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ [... *öŋ]rä* : t(a)bg(a)çka : b(a)zl(a)nm(ı)ş : (Tes K 5) ◆ [...] k(a)g(a)n(ı)m : bilgäs(i)n üç(ü)n : *öŋrä* : kün togsıkd(a)kı bod(u)n [...] (Tes D 5) ◆ öz(ü)m(ü)n : *öŋrä* : bıŋa : b(a)şı : ıt(t)ı : (ŞU K 6) ◆ *öŋrä* kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n tört bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4)

⇨ **1.2.2.** *kök öŋ* ırmak adı // **2.6.4.** "ön, ileri" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

öŋdün 𐰴𐰚𐰼𐰾: doğu

◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ń : *öŋd(ü)n* y(ä)n t(ä)g : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ *öŋd(ü)n* k(a)g(a)ng(a)ru : sü yorıl(ı)m t(e)m(i)ş : (T 29) ◆ k(ä)yr(ä)dä : *öŋd(ü)n* y(a)ntç...]md[1]a (ŞU K 6) ◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t[1]...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk *öŋ[d(i)]n* : sukak yulı : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : *öŋd(ü)nı* k(a)nyuy kün(ü)y b[2]z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ŋgı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

togu 𐰚𐰺𐰚𐰉: doğu

⇨ **1.2.5.** *togu b(a)lık* yer adı

tün ortusı 𐰔𐰣 𐰚𐰍𐰃𐰺: kuzey

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : *tün* : *ortusıŋ(a)ru* : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : *tün ortusıŋa* t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11)

yırı 𐰽𐰃𐰇/𐰽𐰃𐰇: kuzey

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : *yır(ı)ya* : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : *yır(ı)g(a)ru* : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ *yır(ı)g(a)ru* : y(e)r b(a)y(ı)rku : yiriŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ *yır(ı)ya* : b(a)z k(a)g(a)n : tokuz og(u)z bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : *yır(ı)g(a)ru* : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m :

(KT D 28)' ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : *yır(ı)g(a)ru* : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : *yır(ı)g(a)ru* : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ bilgä tońukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : *yır(ı)ya* og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ń : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : b(ä)n *yır(ı)d(ı)nta* y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : *yır(ı)ya* : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : *yır(ı)y(a)kı* : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : *yır(ı)ya* : yış[...] (O 2) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : *yır(ı)ya* : t¹g²og(u)z: (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5)

yırıdın 𐰽𐰼𐰇𐰴: kuzey

◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ń : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : b(ä)n *yır(ı)d(ı)nta* y(a)n : t(ä)g(ä)yin : (T 11)

yir/ir 𐰽𐰇/𐰽: kuzey

◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n *y(i)ri* oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögım(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5) ◆ ötük(ä)n *irin* : [kı]şl(a)d(ı)m : (ŞU D 7) ◆ kırk(ı)z k(a)nı : kögm(ä)n : *irintä* : [... (ä)b] b(a)r[k(ı)nda] (ä)rm(i)ş : (ŞU D 11-12)

2.6.4. Yer-Yön Adları

asra 𐰀𐰼𐰃/𐰀𐰼𐰋: aşağı, alt; aşağıda, altta

◆ üzä kök : t(ä)ŋri : *(a)sra* : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : *(a)sra* yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : *(a)sra*] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19)◆ üzä : t(ä)ŋri : *(a)s[ra]* y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ (a)t(ı)m(ı)n üzä kök t(ä)ŋri : *(a)sra* y(a)g(ı)z y(e)r y(a)na [....] (Ta D 4) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n *(a)sra* y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

bärü 𐰚𐰴𐰼: beri yan

◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta *b(ä)rüki* : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

buluŋ 𐰆𐰇𐰃: köşe, bucak, taraf

◆ tört : *bul(u)ŋ* : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ sü sül(ä)p(ä)n : tört : *bul(u)ŋd(a)kı* : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ tört *bul(u)ŋd(a)kı*] bod(u)n(u)g : kop : b(a)z kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört *bul(u)ŋd(a)kı* bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : *b]ul(u)ŋd(a)kı* bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ tört [*bul(u)ŋd(a)kı* bod(u)n(u)g] b(a)z [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10) ◆ bödkä : öz(ü)m ol(u)r(u)p : bunça : (a)g(ı)r törüg : tört : *bul(u)ŋd(a)gı* : [....] (BK D 2) ◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : *bul(u)ŋ(u)g* : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ öŋrä kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n tört *bul(u)ŋd(a)kı* : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4)

iç 𐰉/𐰇𐰋: iç

◆ *için* : t(a)şın : (a)d(ı)nçıg : b(ä)d(i)z : urturt(u)m : (KT G 12; BK K 14)

⇨ **2.8.27.** "has, hassa, kağana bağlı; siyasal merkez" // **2.5.1.** "mide"

öŋ 𐰋𐰍: ön, ileri

◆ *öŋr(ä)ki* (ä)r : yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p ı b(a)r baş : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26)

⇨ **1.2.2.** *kök öŋ* ırmak adı // **2.6.3.** "doğu" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

taş 𐰉𐰆/𐰋𐰆/𐰉𐰆: dış

◆ için : *t(a)şın* : (a)d(ı)nçıg : b(ä)d(i)z : urturt(u)m : (KT G 12; BK K 14)

⇨ **2.5.1.** "bedenin dış yüzü, ten; sırt" // **2.8.27.** "siyasal merkezin dışı"

tägrä 𐰇𐰴𐰓𐰺: çevre, etraf

◆ y(a)g(ı)m(ı)z : *t(ä)grä* : oçuk t(ä)g (ä)rti : biz : aş <t>(ä)g : (ä)rt(i)m(i)z : (T 8)

töpü 𐰇𐰋𐰺: en üst, tepe

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : *töp(ü)sintä* : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : *töp(ü)sintä* : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10)

tuş 𐰉𐰇𐰴: karşı

◆….. sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı *tuşınta* : (ä)r k(a)m(ı)ş [(a)lt(ı)]n[ta] (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : bir y(e)g(i)rm(i)nç (a)y : s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä] [...] [y]olukd(ı)m : (ŞU G 1)

uç 𐰋𐰇: uç

◆ biz(i)ntä : (e)ki *uçı* : sıŋ(a)rça : (a)rtuk (ä)rti : (T 40)

⇨ **2.8.10.** "sınır"

utru 𐰇𐰃𐰴𐰇: karşı

◆ [b(ä)n] : *utru* yorı[d(ı)m] : (ŞU G 3)

üzä 𐰚𐰾𐰍: yukarı, üst; yukarıda, üstte

◆ *üzä* kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ *üzä* : türk : t(ä)ŋrisi : türk ıduk yiri : subı : (a)nça (ä)tmiş : (KT D 10-11) ◆ *üzä* t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ *üzä* t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ *üzä* : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ *üzä* : t(ä)ŋri : (ä)rkl(i)g [… t²] (BK K 12) ◆ *üzä* : türk : t(ä)ŋrisi : <türk> : ıduk : yiri : subı : (a)nça : (e)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (BK D 9-10) ◆ *üzä* t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35) ◆ y(a)y bols(a)r : *üzä* : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6) ◆ türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : *üzä* : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆ *üzä* : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12) ◆ (a)t(ı)m(ı)n *üzä* kök t(ä)ŋri : (a)sra y(a)g(ı)z y(e)r y(a)na [….] (Ta D 4) ◆ *üzä* : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **1.9.4.** "üstüne, üzerine, üstünde, üzerinde ;-a göre, gereğince"

yan 𐰖𐰃: yan, taraf

◆ on tünkä : *y(a)nt(a)kı* tug (ä)birü : b(a)rd(ı)m(ı)z (T 26)

⇨ **1.9.4.** "-den yana, -den tarafa"

yukaru 𐰖𐰇𐰆𐰃: yukarı

◆ *yuk(a)ru* : (a)t y(e)tä y(a)d(a)g(ı)n : ıg(a)ç tut(u)nu : (a)gturt(u)m : (T 25)

yügärü 𐰼𐰍𐰴𐰼: yukarı

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p :

yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ [...] b(ä)g(i)m : tig(i)n : *yüg(ä)rü* : t(ä)ŋri bol(u)ça [...] (KT GB) ◆ üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö)g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : *yüg(ä)rü* körti : (BK D 2) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g :ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : *yüg(ä)rü* : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10)

2.7. Gündelik Yaşam Ögeleri

2.7.1. Ateş-Su

oçuk 𐰴𐰍𐰆: ocak

◆ y(a)g(ı)m(ı)z : t(ä)grä : *oçuk* t(ä)g (ä)rti : biz : aş <t>(ä)g : (ä)rt(i)m(i)z : (T 8)

ot 𐰺𐰆: ateş

◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : *ot* sub : kılm(a)d(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : bolçuda: *otça* : borça : k(ä)lti : (KT D 37) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : *otça* : borça : k(ä)lti : (BK D 27)

ört 𐰴𐰼𐰾: ateş

◆ (e)kinti kün *örtçä* kız(ı)p k(ä)lti : (T 39-40)

sub 𐰽𐰆𐰢: su

◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : ot *sub* : kılm(a)d(ı)m : (KT D 27; BK D 22)

⇨ **1.2.2.** *(a)k sub, k(a)ra sub* ırmak adları // **2.7.1.** "ırmak" // **2.8.26.** *yir/y(e)r sub* "(dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan"

2.7.2. Beslenme

aş 𐰋: yemek

◆ y(a)g(ı)m(ı)z : t(ä)grä : oçuk t(ä)g (ä)rti : biz : *aş* <t>(ä)g : (ä)rt(i)m(i)z : (T 8)

⇨ **2.8.16.** *(a)şs(ı)z* "aç, sefil, perişan"

azuk 𐰀𐰆𐰇: yemek, azık

◆ biz(i)ŋ sü : (a)tı : toruk : *(a)zukı* : yok (ä)rti (KT D 39)

2.7.3. Yol, Geçit

käçig 𐰓𐰍𐰢: geçit

⇨ **2.6.1.**

kısıl 𐰴𐰢𐰃: dağ geçidi, dar vadi

⇨ **2.6.1.**

oruk 𐰴𐰆𐰃: dar yol, patika

◆ bir (a)t *orukı* : (ä)rm(i)ş : (a)nın b(a)rm(ı)ş : (T 24)

ugur 𐰺𐰇𐰛: yol

◆ (a)k t(ä)rm(ä)l k(ä)çä *ug(u)r* k(a)l(ı)td(ı)m : (T 25)

yol 𐰴𐰛𐰃: yol

◆ öl(ü)gi : yurtda : *yolta* : y(a)tu k(a)lt(a)çı : (ä)rt(i)g(i)z : (KT K 9) ◆ y(a)ṅduk *yolta* : y(ä)mä : ölti kök : (T 16) ◆ kögm(ä)n : *yolı* : bir (ä)rm(i)ş : (T 23) ◆ tum(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : bu *yol(u)n* : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : (T 23) ◆ (a)z yir : *y[olı]* (a)nı b[irlä... (ä)r]m(i)ş : (T 24) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol *yol(u)n* : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ (a)ltun yış(ı)g : *yols(ı)z(ı)n* (a)şd(ı)m<ız> : (T 35)

2.7.4. Madenler, Mineraller

altun 𐰀𐰇𐰞𐰴: altın

⇨ **1.2.4.** *(a)ltun yış* dağ adı // **2.7.9.1.** "altın para"

kümüş 𐰓𐰢𐰋/𐰚𐰢𐰍𐰣/𐰓𐰢𐰍𐰣: gümüş

⇨ **2.7.9.1.** "gümüş para"

taş 𐰚𐰀/𐰚𐰉: taş

⇨ **2.7.11.** "yazıt taşı"

tämir 𐰚𐰢𐰃: demir

⇨ **1.2.10.** *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)g* yer adı

yinçü 𐰍𐰆𐰍𐰤: inci

⇨**1.2.2.** *yinçü ög(ü)z* yer adı

2.7.5. Giyim

kädim 𐰓𐰼𐰣: giyim, kuşam

⇨ **2.8.28.3.** *k(ä)d(i)ml(i)g* "teçhizatlı, mücehhez, donanımlı"

ton 𐰀𐰇𐰉: giysi

⇨ **2.8.16.** *tonl(u)g* "giyim-kuşamlı, varlıklı" // *tons(u)z* "çıplak, sefil, perişan"

2.7.6. Ölçü

at orukı 𐰃𐰴𐰀𐰺 𐰇: bir at geçebilecek genişlikte (yol)

◆ bir *(a)t orukı* : (ä)rm(i)ş : (a)nın b(a)rm(ı)ş : (T 24)

batım 𐰢𐰇𐰉: (*süŋü* sözü ile) bir süngü boyu uzunluk

◆ süŋüg : *b(a)t(ı)mı* : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ süŋ(ü)g : *b(a)t(ı)mı* :

k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27)

sınar 𐰴𐰍𐰼: yüzde elli, yarı, yarım

◆ biz(i)ntä : (e)ki uçı : *sıŋ(a)rça* : (a)rtık (ä)rti : (T 40) ◆ *sıŋ(a)rı* : bod(u)n : iç(i)kdi : *sıŋ(a)rı* : b[od(u)n ...]a : kirti : (ŞU D 6-7)

⇨ **1.9.4.** *sıŋ(a)r* "-den yana, -den tarafa" // **2.8.28.2.** *sıŋ(a)r* "(savaş düzeninde) ordunun iki kanadından biri"

2.7.7. Müzik Aleti

köbürgä 𐰴𐰺𐰑𐰴𐰍𐰓: davul

◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] *köb(ü)rg(ä)si* : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6)

2.7.8. Zanaat, Yapı İşleri

ı 𐰃: kereste, tomruk

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n *ıg* : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15)

⇨ **2.3.** "ağaç" // **2.6.1.** "orman, ağaçlık arazi"

taş 𐰚𐰉/𐰚𐰉: taş

⇨ **2.7.11.** "yazıt taşı"

2.7.9. Ticaret, Endüstri

2.7.9.1. Mal, Mülk, Servet, Takas, Para

agı 𐰀𐰇: ipekli kumaş

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)n : s(a)bı : süçig : *(a)gısı* : yımş(a)k : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : *(a)gın* : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : *(a)gısıŋa* : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : (KT G 6; BK K 5) ◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : *(a)gı* birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : *(a)gı* birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5) ◆ bir tüm(ä)n *(a)gı* : (a)ltun küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti (KT K 12) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : *(a)gısın* : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toñukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : *(a)gı* buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

altun 𐰀𐰇𐰞: altın para

◆ *(a)ltun* : küm(ü)ş : işg(i)ti : kut(a)y : buŋs(u)z : (a)nça : birür : (KT G 5; BK K 3-4) ◆ bir tüm(ä)n (a)gı : *(a)ltun* küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti (KT K 12) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : *(a)ltunın* : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ s(a)r(ı)g *(a)ltu]nın* : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra

k[işin] kök ; t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ kok(ı)l(ı)k : [...] *(a)ltun* : küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti : (BK G 11) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toṅukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g *(a)ltun* : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

⇨ **1.2.4.** *(a)ltun yış* dağ adı // **2.7.4** "altın"

barım 𐰚𐰇𐰼: mal mülk, servet

◆ (ä)bin *b(a)r(ı)mın* : k(a)lıs(ı)z : kop : k(ä)lürti : (KT K 1) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : *b(a)r(ı)mın* tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ og(ı)lın : yu[t(u)z]ın : yılkısın : *b(a)r(ı)mın* : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 24) ◆ bod(u)n(u)g : (a)nta bozd(u)m : yılk[ısın *b(a)r(ı)mın* (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 39) ◆ og(ı)l(ı)n : yut(u)zın : [yı]lk(ı)sın : *b(a)r(ı)mın* [...] ◆ yılkısın : *b(a)r(ı)mın* : kızın : kod(u)zın : k(ä)l(ü)rt(ü)m : (ŞU D 3)

äşgiti/işgiti 𐰀𐰾𐰓𐰃𐰇/𐰃𐰾𐰓𐰃𐰇: ipekli kumaş

◆ (a)ltun : küm(ü)ş : *işg(i)ti* : kut(a)y : buŋs(u)z : (a)nça : birür : (KT G 5; BK K 3-4) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : *(ä)şg[(i)tis]in* : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : [...](i)n : buŋs(u)z : kılt(ı)m : (BK K 11-12)

kalıŋ 𐰴𐰃𐰽: haraç, ganimet

◆ *k(a)l(ı)ŋ* .... (ä)b(i)rü : k(ä)lürt(ü)m : (BK D 25)

⇨ **2.8.21.** "çeyiz"

kidiz 𐰲𐰇𐰋𐰼: keçe kumaş

◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir : tok(u)z og(u)z : *kid(i)z* k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2)

kiş 𐰲𐰼: samur kürkü

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra *k[işin]* kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : *kişin* : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12)

⇨ **2.4.2.** "samur"

kutay 𐰴𐰆𐰾𐰉: ipekli kumaş

◆ (a)ltun : küm(ü)ş : işg(i)ti : *kut(a)y* : buŋs(u)z : (a)nça : birür : (KT G 5; BK K 3-4) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : *kut(a)yın* : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : [...](i)n : buŋs(u)z : kılt(ı)m : (BK K 11-12)

kümüş 𐰴𐰺𐰆/𐰸𐰺𐰆/𐰴𐰺𐰆: gümüş para

◆ (a)ltun : *küm(ü)ş* : işg(i)ti : kut(a)y : buŋs(u)z : (a)nça : birür : (KT G 5; BK K 3-4) ◆ bir tüm(ä)n (a)gı : (a)ltun *küm(ü)ş* : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti (KT K 12) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : *küm(ü)şin* : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : *küm(ü)şin* : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ kok(ı)l(ı)k : [...] (a)ltun : *küm(ü)ş* : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti : (BK G 11) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ *küm(ü)ş* : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

⇨ 2.7.4 "gümüş"

tabar 𐰚𐰃𐰉: mal, davar

◆ üç(ü)nç (a)y y(e)tika (a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t *t(a)b(a)rda* (Ç 1) ◆ (a)nta : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : *t(a)b(a)rın* : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5)

täyäŋ 𐰇𐰜𐰋: sincap kürkü

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : *t(ä)y(ä)ŋin* : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : özl(ü)k (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : *t(ä)y(ä)ŋin* : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12)

⇨ 2.4.2. "sincap"

2.7.9.2. Ticari Taşımacılık

arkış 𐰀𐰴𐰲: kervan

◆ ötük(ä)n : yir : ol(u)r(u)p : *(a)rk(ı)ş* : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok (KT G 8; BK K 6) ◆ *(a)rk(ı)ş* ıdm(a)z : tiy(i)n : sül(ä)d(i)m : (BK D 25) ◆ [... *(a)r]k(ı)şı* : k(ä)lm(ä)di : (BK D 41)

tirkiş 𐰇𐰼𐰇𐰴: kervan

◆ ötük(ä)n : yir : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş : *tirk(i)ş* : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok (KT G 8; BK K 6)

2.7.10. Kent, Konut, İstihkam
2.7.10.1. Kent

balık 𐰉𐰋𐰃: şehir

◆ t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : *b(a)lıkd(a)kı* : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10-11) ◆ (ä)ŋ ilk : togu *b(a)lıkda* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z (KT K 4) ◆ ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : b(e)ş *b(a)lık* : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 28) ◆ b(e)ş *b(a)lık* : (a)nı üç(ü)n : ozdı : (BK D 28) ◆ (ä)ŋ ilki : togu : *b(a)lıkda* : süŋ(ü)şd(ü)m :

(BK D 30) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ *b(a)lık(k)a* : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ ş(a)ntuŋ *b[(a)lık(k)a]* t(a)luy [ög(ü)zk]ä : t(ä)gürt(ü)m : (T 19) ◆ üç ot(u)z *b(a)lık* : sıdı : (T 19) ◆ k¹m[...] : *b(a)lık[k]a* : t(ä)gd(i)m : kunl(a)d(ı)m : (a)lt(ı)m : (O 9) ◆ b(e)ş *b(a)lıkda* : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ so[gd(a)k] : t(a)[b]g(a)çka : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : b(a)y *b(a)lık* : y(a)p(ı)tı : b(e)rt(i)m (ŞU B 5)

⇨ **1.2.5.** *b(a)y b(a)lık; b(e)ş b(a)lık; togu b(a)lık* kent adları // **2.6.2.** "çamur, bataklık"

uluş 𐰇𐰼𐰃: kent, şehir

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k *ul(u)ş* : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12)

2.7.10.2. Konut, İstihkam

agıl 𐰀𐰺: ağıl

◆ *(a)g(ı)l(ı)m* : on : yılkım : s(a)ns(ı)z : (ä)rti : (S 5)

arkuy 𐰃𐰴𐰸: müstahkem mevki

◆ *(a)rkuy* k(a)rgug : olg(u)rtd(u)m ok : (T 53)

bark 𐰉𐰴𐰆: ev, barınak, konut

◆ sıŋ(a)r : süsi : (ä)b(i)g *b(a)rk(ı)g* : yul(ı)g(a)lı : b(a)rdı : (BK D 32) ◆ (ä)bin : *b(a)rkın* : bozd(u)m (BK D 34) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)p(a)n : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : *b(a)rkın* : (a)nta bozd(u)m (BK D 37) ◆ (ä)bin *[b(a)rkı[n]* yıl[kısı]n : [y]ul(ı)m(a)d(ı)m : (ŞU D 2) ◆ [... (ä)b] *b(a)r[k(ı)nda]* (ä)rm(i)ş : (ŞU D 12)

⇨ **2.8.22.** "türbe, anıtmezar"

äb 𐰀: çadır, konut; karargâh

◆ *(ä)bin* b(a)r(ı)mın : k(a)lıs(ı)z : kop : k(ä)lürti : (KT K 1) ◆ kül t(i)g(i)n : *(ä)b(i)g* b(a)şl(a)yu : (a)kıt(tı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : *(ä)b(i)ŋä* : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ (e)kin sü : *(ä)bdä* : (ä)rti : (BK D 32) ◆ sıŋ(a)r : süsi : *(ä)b(i)g* b(a)rk(ı)g : yul(ı)g(a)lı : b(a)rdı : (BK D 32) ◆ *(ä)bin* : b(a)rkın : bozd(u)m : (BK D 34) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)p(a)n : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : *(ä)bin* : b(a)rkın : (a)nta bozd(u)m (BK D 37) ◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n *(ä)bg(ä)rü* : tüş(ä)yin tidi : (T 30) ◆ *(ä)bkä* : t(ä)gdük(ü)m (O 10) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : *(ä)biŋä* : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ 20) ◆ *(ä)bin* [b(a)rkı[n] yıl[kısı]n : [y]ul(ı)m(a)d(ı)m : (ŞU D 2) ◆ [... *(ä)b]* b(a)r[k(ı)nda] (ä)rm(i)ş : (ŞU D 12) ◆ b(a)sm(ı)l : y(a)g(ı)d(ı)p : *(ä)b(i)m(ä)rü* : b(a)rdı : (ŞU G 4) ◆ (a)nta : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : *(ä)bin* : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5) ◆ *(ä)b(i)mä* : tüş[d(ü)m] (ŞU G 5) ◆ *(ä)b(i)m(i)n* : (ä)rs(ä)güntä : yula : költä : kot(tı)m : (ŞU G 6) ◆ *(ä)bi* : on kün : öŋrä : ürk(ü)p : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 7) ◆ (a)nta : ol(u)r(u)p : *(ä)biŋä* :

ıt(tı)m : (ŞU B 3) ◆ (ä)l *(ä)b(i)n* [...] (ŞU G 10) ◆ *(ä)b(i)mä* : (e)kinti (a)y : (a)ltı y(a)ŋıka : [tüş]d(ü)m : (ŞU B 4)

kargu 𐰴𐰇𐰼: gözetleme kulesi

◆ y(ä)lmä : *k(a)rgu* : (ä)dgüti : urg(ı)l : b(a)s(ı)tma : t(e)m(i)ş : (T 34) ◆ (a)rkuy *k(a)rgug* : olg(u)rtd(u)m ok : (T 53) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : *[k(a)rgusın]da* (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1)

käräkü 𐰘𐰃𐰇: çadır

◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir : tok(u)z og(u)z : kid(i)z *k(ä)r(ä)kül(ü)g* : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2)

korgan 𐰴𐰇𐰺↓/𐰴𐰇𐰺𐰼: korugan, sığınak, kale

◆ (a)mga *korg(a)n* : kışl(a)p : y(a)zıŋa : og(u)zg(a)ru : sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ ot(u)z (a)rtukı (e)ki y(a)ş(ı)ma : (a)mgı *korg(a)n* : kışl(a)dukda : yut : boltı : (BK D 31) ◆ in(i)si : bir : *korg[(a)nka* t(ä)z(i)p b(a)rm(ı)ş ...] (BK D 40)

ordu 𐰴𐰢𐰇: kağan karargâhı

◆ og(u)z y(a)gı : *ordug* : b(a)sdı : (KT K 8) ◆ *ordug* : birm(ä)di : (KT K 9)

örgin 𐰋𐰉𐰆𐰋/𐰋𐰃𐰉𐰆𐰋: kağan otağı

◆ k(a)s(a)r kur(ı)g : kontı : çıt : tikdi *örg(i)n* : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2) ◆ [...]z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : *örg(i)n* (a)nta : it(i)td(i)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8) ◆ *örg(i)n* : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (ŞU D 9) ◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l *örginin* : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş [k](a)n [ıduk] b(a)ş k(i)d(i)nin : *örgin* : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta *örg(i)n* [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ *örgin* : bunta y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2)

turgak 𐰚𐰇𐰴𐰃: konut

◆ [...*tur]g(a)k(ı)ŋa* : y(e)r(i)ŋ(ä)rü : subıŋ(a)ru : kontı : (BK D 40)

⇨ **2.8.7.** "gece bekçisi, muhafız"

yurt 𐰃𐰴𐰇𐰍: yurt; kamp yeri, konaklama yeri

⇨ **2.8.22.** "cenaze çadırı"

2.7.10.3. Konut Bölümleri

çıt 𐰴𐰇𐰼: çit

◆ k(a)s(a)r kur(ı)g : kontı : *çıt* : tikdi örg(i)n : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2) ◆ [...]z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : *çıt* (a)nta : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8) ◆ *çıt* (a)nta : tokıtd(ı)m (ŞU D 8; ŞU D 9) ◆ [... t(ä)z] b(a)şı : *çıt(ı)m(ı)n* : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m *çıt*] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ *çıt* bunta t[ok(ı)t]d(ı)m : (Ta B 2)

kapıg 𐰴𐰃𐰉𐰓: kapı

⇨ **1.2.10.** *t(ä)m(i)r k(a)p(ı)g* yer adı

tam 𐰚𐰃𐰣: duvar

◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu *tamka* : kop yol(lu)g tig(i)n : bitidim : (KT GD)

2.7.11. Sanat (Bezeme, Resim, Heykel, Yazıt)

balbal 𐰉𐰃𐰉𐰣: savaşta öldürülen düşman için yapılan heykel

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : b(a)şl(a)yu : b(a)z k(a)g(a)n(ı)g : *b(a)lb(a)l* : tikm(i)ş : (KT D 16; BK D 13) ◆ b(a)şl(a)yu : kırk(ı)z k(a)g(a)n(ı)g : *b(a)lb(a)l* : tikd(i)m : (KT D 25; BK D 20) ◆ (a)lp (ä)rin : öl(ü)r(ü)p : *b(a)lb(a)l* : kılu : b(e)rt(i)m : (BK G 7) ◆ ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : *b(a)lb(a)l* : tikä : birt(i)m : (BK G 9) ◆ (a)lp : (ä)r(i)n : *b(a)lb(a)l* kışdı : (O 3)

bädiz 𐰉𐰇𐰋𐰺: süs, bezeme, motif, oyma; resim; heykel

◆ için : t(a)şın : (a)d(ı)nçıg : *b(ä)d(i)z* : urturt(u)m : (KT G 12; BK K 14) ◆ b(a)rk itgüçi : *b(ä)d(i)z* : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ b(a)rkın : *b(ä)d(i)zin* : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : *b(ä)d(i)z(i)g* : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ *b(ä)d(i)zin* : b(ä)d(i)z(et)ti : ol(u)rt(t)ı (KÇ 24)

bälgü 𐰉𐰋𐰀𐰺: damga, nişan

◆ *b(ä)lgüs(i)n* : bit(i)gin : bu urdı : bu y(a)r(a)tdı : (Tes G 3) ◆ *b(ä)lgüm(i)n* : bit(i)g(i)m(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 8) ◆ bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : *b(ä)lgüm(i)n* : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : *b(ä)lgüm(i)n* : bunta y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

bitig 𐰚𐰃𐰾𐰍: yazı; yazıt

◆ bu *bit(i)g* : bit(i)gme : (a)tısı : yol(lu)g : t[ig(i)n] b[it(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : *bit(i)g* t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : *bit(i)g* t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ bunça : *bit(i)g* : bit(i)gme : kül tig(i)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m (KT GD) ◆ [bilgä] k(a)g(a)n : *b[it(i)gin]* yol(lu)g tig(i)n : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ [(a)t(a)ç(ı)m]ka *bit(i)g* : t(a)ş(ı)g [tok(ı)t]d(ı)m : (O Ek Yazıt 1-2) ◆ bilm(ä)z b(i)l(i)g(i)n : b(i)ltük(ü)m(ü)n : ödük(ü)m(ü)n : bunça : *b(i)tig* : bitid(i)m (KÇ 28) ◆ b(ä)lgüs(i)n : *bit(i)gin* : bu urdı : bu y(a)r(a)tdı : (Tes G 3) ◆ b(ä)lgüm(i)n : *bit(i)g(i)m(i)n* : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 8) ◆ bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : *bit(i)g(i)m(i)n* : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ [...] b(ä)n : itd(i)m : bunça : *b(i)t(i)g(i)g* [...] (ŞU GB) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : *b(i)t(i)g(i)m(i)n* : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

taş 𐰚𐰇/𐰚𐰇: yazıt taşı

◆ n(ä)ŋ n(ä)ŋ : s(a)b(ı)m : (ä)rs(ä)r : b(ä)ŋgü : *t(a)şka* : urt(u)m : (KT G 11; BK K 8) ◆ m(ä)n b[(ä)ŋgü : *t(a)ş* tikd(i)m : (KT G 11) ◆ *t(a)ş* tokıtd(ı)m : (KT G 12; BK K 14) ◆ b(ä)ŋgü *t(a)ş* : tokıtd(ı)m (KT G 12-13; BK K 15) ◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü *t(a)ş* : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ ol [*t(a)ş(ı)g* : tokıtd](ı)m (KT G 13) ◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g *t(a)ş* : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g *t(a)ş[ın]* : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ *t(a)ş* [b(a)rk : itgüçig] bunça : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : k(ä)l[ürti] (KT KD) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu *t(a)şka* : bu tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m : (KT GD) ◆ [...] *t(a)ş* : bit(i)d(i)m : (KT GB) ◆ [...]ka *t(a)ş(ı)g* [...] (BK K 13) ◆ ol] *t(a)ş* : b(a)rk(ı)n [...] (BK K 15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r *t(a)ş(ı)g* : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ *t(a)şın* : öz(ü)m : k(a)g(a)n [...] (BK B 7) ◆ [(a)t(a)ç(ı)m]ka bit(i)g : *t(a)ş(ı)g* [tok(ı)t]d(ı)m : (O Ek Yazıt 1-2) bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı *t(a)şka* y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı *t(a)şka* : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3) ◆ tolku : *t(a)şka* tokıtd(ı)m : (Ta B 3)

⇨ **2.7.4.** "taş"

tolku 𐰚𐰆𐰴𐰇: yazıt taşı

◆ *tolku* : t(a)şka tokıtd(ı)m : (Ta B 3)

2.8. Birey, Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş

2.8.1. Yaşam Evreleri

karı 𐰴𐰞𐰃: yaşlı

◆ öz(ü)m *k(a)rı* bolt(u)m : ul(u)g bolt(u)m : (T 56)

⇨ **1.4.1.** "yaşlı"

ödsig 𐰋𐰃𐰇𐰴: yaşlı

◆ *ödsi(i)g* wtʲwlʲgʲ kʲwç [...] (BK D 34)

⇨ **1.4.1.** "yaşlı"

ölüg 𐰋𐰾𐰴: ceset, ölü beden

⇨ **2.8.22.**

tirig 𐰚𐰼𐰴𐰞: diri, canlı

◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : *tir(i)gi* : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ t(ä)ŋr[ide] tir(i)gd(ä)kiçä [...] (KT GD) ◆ [k(a)r]luk : *tir(i)gi* b(a)rı : türg(i)şkä : k[irti] (ŞU B 1)

tun 𐰚𐰆𐰃: yeni doğmuş

⇨ **1.1.3.** *tun b(i)lgä*; *tun y(e)g(ä)n (e)rk(i)n* kişi adları // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

yaş 𐰾𐰉/𐰾𐰉: yaş, doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman

◆ k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : kül tig(i)n : yit[i : *y(a)şda* : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : *y(a)şıŋa* : (ä)çim k(a)g(a)n : ilin : törüsin : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ bir ot(u)z : *y(a)şıŋa* : ç(a)ça s(ä)ŋünkä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 32) ◆ kül tig(i)n [(a)ltı ot(u)z] *y(a)şıŋa* : kırk(ı)z t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 34-35) ◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : *y(a)şıŋa* : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ kül tig(i)n : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : *y(a)şı[ŋa]* : boltı : (KT KD) ◆ k(a)ŋım] k(a)g(a)n : uçdukda : öz(ü)m : s(ä)k(i)z *y(a)şda* : k(a)lt(ı)m : (BK D 13-14) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : *y(a)ş(ı)mka* : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 14-15) ◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : *y(a)ş(ı)ma* : t(a)ŋut : t(a)pa : sül(ä)dim : (BK D 24) ◆ s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : *y(a)ş(ı)ma* : (a)ltı çub [sogd(a)k] t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 24-25) ◆ y(e)g(i)rmi : *y(a)ş(ı)ma* : b(a)sm(ı)l : ıduk(ku)t : og(u)ş(u)m : bod(u)n : (ä)rti : (BK D 25) ◆ (e)ki ot(u)z : *y(a)ş(ı)ma* : t(a)bg(a)ç : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 25-26) ◆ (a)ltı ot(u)z : *y(a)ş(ı)ma* : çik : bod(u)n : kırk(ı)z : birlä : y(a)gı boltı : (BK D 26) ◆ y(e)ti o[t(u)z *y(a)ş](ı)ma* : kırk(ı)z : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ ot(u)z : *y(a)ş(ı)ma* : b(e)ş b(a)lık : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 28) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : *y(a)ş(ı)ma* : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ ot(u)z (a)rtukı (e)ki *y(a)ş(ı)ma* : (a)mgı korg(a)n : kışl(a)dukda : yut : boltı : (BK D 31) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [*y(a)ş(ı)ma* ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ ot(u)z (a)rtukı : tört : *y(a)ş(ı)ma* : og(u)z : t(ä)z(i)p : t(a)bg(a)çka : kirti : (BK D 38) ◆ ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z : *y(a)ş(ı)ma* : kış(ı)n : kıt(a)ń t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK

G 2) ◆ [...ot(u)z : (a)rtuk]ı : [tok(u)z *y](a)ş(ı)mıa* : y(a)z(ı)n : t(a)t(a)bı : t(a)pa : sü[l(ä)d(i)m] : (BK G 2) ◆ (ä)l(i)g *y(a)ş(ı)ma* : t(a)t(a)bı : bod(u)n : kıt(a)ńda : (a)dr[(ı)ltı : (BK G 7) ◆ k(a)pg(a)n k(a)g(a)n [y(e)ti] ot(u)z [*y(a)ş(ı)nta*] ... (ä)rti : (T 51) ◆ [kü]l i(ç) çor : y(e)ti *y(a)şıŋa* : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : tok(u)z : *[y(a)]şı[ŋa]* : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18) ◆ [(e)l (e)t]m(i)ş : k(a)n(ı)m *y(a)şı* : t(ä)g(i)p uçdı : (Tes B 5) ◆ (a)nç(ı)p : *y(a)şı* t(ä)gdi (Tes D 3) ◆ türk il(i)ŋe : (a)ltı : ot(u)z *y(a)ş(ı)ma* : [...] (a)nta b¹W... (ŞU K 4) ◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] *y(a)ş(ı)ma* : yıl(a)n : yılka türk : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5)

⇨ **2.5.2.** "göz yaşı"

2.8.2. İnsan, Kadın, Erkek

är 𐰃𐰍: adam, erkek

⇨**1.4.2.** "yiğit, kahraman" // **2.8.13.** *(ä)r (a)t* "erlik (yetişkinlik) unvanı" // **2.8.28.3.** "asker" // **2.10.2.** "erlik, erdem"

äräŋ 𐰃𐰍𐰓: adamlar, erkekler

⇨ **2.8.28.2.** "askerler"

kız 𐰴𐰆𐰺/𐰴𐰆𐰼: kız, evlenmemiş kadın

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : *kız* oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k *kız* ogl(u)ŋ : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ (ä)ş(i)l(i)k *kız* og(ı)lın : küŋ kıltı : (BK D 7) ◆ (ä)ş(i)l(i)k [*kız* ogl(u)ŋ(ı)n küŋ] kılt(ı)g : (BK D 20) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : tońukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : *kız* kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ yılkısın : b(a)r(ı)mın : *kızın* : kod(u)zın : k(ä)l(ü)rt(ü)m : (ŞU D 3)

⇨ **2.8.4.1.** "kız çocuk"

kişi 𐰴𐰼𐰾: kişi, insan

◆ (ä)dgü : bilgä : *kişig* : (ä)dgü : (a)lp *kişig* : yor(ı)tm(a)z : (ä)rm(i)ş : (KT G 6; BK K 4) ◆ bir *kişi* : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋä : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5) ◆ (a)nta : (a)ń(ı)g *kişi* : (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ bil(i)g : bilm(ä)z : *kişi* : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş *kişi* : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 5-6) ◆ y(a)bl(a)k *kişi* : (ä)r [...] (a)lp (ä)r : biz(i)ŋä : t(ä)gmiş (ä)rti : (KT D 39-40) ◆ (a)nta : içr(ä)ki nä : *kişi* [...] (BK D 28) ◆ kor(ı)gu : (e)ki üç : *kiş(i)l(i)gü* : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (BK D 41) ◆ y(e)ti yüz : *kişig*: ud(u)z(u)gma : ul(u)gı : ş(a)d (ä)rti : (T 4-5) ◆ ol (e)ki *kişi* : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ üç kür(ä)g *ki[ş]li* k(ä)lti : (T 33) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä tońukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : *kişi* y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : *kişis(i)n* : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) çor : *kişi* [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ ogl(ı)n

k[işis]in : ud(u)zt[ukı ko]ntukı : itdüki : y(e)r (a)ldukı [...] (KÇ 13) ◆ oglın : *kişisin* : buln(a)d[ıp] (KÇ 22)

kişi oglı 𐰴𐰍𐰇 𐰃𐰓𐰇: insanoğlu

◆ üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : *kişi oglı* : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ *kişi* : *oglınta* : üzä : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ öd t(ä)ŋri : (a)ys(a)r : *kişi oglı* : kop : ölg(ä)li : törüm(i)ş : (KT K 10)

koduz 𐰴𐰢𐰆𐰃/𐰴𐰢𐰆𐰇: kadın

◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız *kod(u)z* : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ yılkısın : b(a)r(ı)mın : kızın : *kod(u)zın* : k(ä)l(ü)rt(ü)m : (ŞU D 3)

urı 𐰺𐰆: erkek

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : *urı* oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : *urı* ogl(u)ŋ : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k *urı* og(ı)lın : kul kıltı : (BK D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : *urı* ogl(u)ŋ(ı)n : kul kılt(ı)g : (BK D 20) ◆ s(ä)[k(i)z *urı* ogl(ı)n] : tutd(ı)m : (ŞU B 3)

⇨ **2.8.4.1.** "erkek çocuk"

2.8.3. Birey, Grup

ülüg 𐰋𐰺𐰃: bölüm, bölük

◆ (e)ki *ül(ü)gi* : (a)tl(ı)g (ä)rti : bir *ül(ü)gi* : y(a)d(a)g (ä)rti : (T 4)

⇨ **2.8.26.** "kısmet, nasip; kader, yazgı"

yalŋus 𐰚𐰇𐰃: yalnız, tek başına

◆ y(a)gıka : *y(a)lŋus* : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23)

2.8.4. Akrabalık

2.8.4.1. Kan Akrabalığı

apa 𐰀𐰉: ata, ecdat

◆ kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm *(a)pam* : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm *(a)pam* : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ (ä)çüm(i)z : *(a)pam(ı)*z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ (ä)çü[miz *(a)p(a)m(ı)*z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ (ä)çüm(ü)z : *(a)pam(ı)*z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ [...]

(ä)çüm : *(a)pam* : s(ä)k(i)z on yıl ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 3) ◆ (ä)çü *(a)pa* atı b(a)r t(e)d ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi

ata 𐰀𐰉𐰆: baba

◆ [(e)l] (e)tm(i)ş : *(a)t(a)m* : [...] (O 4) ◆ ülg(ä)n *(a)t(a)ka* : (i)ş(i)g küç(i)g b(e)rt[i :] (O 11) ◆ bilgä : *(a)t(a)ç(ı)m* : (O 12) ◆ *[(a)t(a)ç(ı)m]ka* bit(i)g : t(a)ş(ı)g [tok(ı)t]d(ı)m : (O Ek Yazıt 1-2) ◆ *(a)t(a)ç(ı)m* : bilgä : *(a)t(a)ç(ı)m* : koń yılka : b(i)lgä kül(ü)g (ä)r (ä)dgü [k¹..] *(a)t(a)ç(ı)m* : ölti : (O Ek Yazıt 3-7)

atı 𐰀𐰉: yeğen

◆ bu bit(i)g : bit(i)gme : *(a)tısı* : yol(lu)g : t[ig(i)n] b[i¹(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ bunça : bit(i)g : bit(i)gme : kül tig(i)n : *(a)tısı* : yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m (KT GD) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : *(a)tısı* : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ y(e)g(ä)n(i)m(i)n : *(a)t(ı)m(ı)n* : kört(ü)m : (S 8)

bişük 𐰚𐰇𐰴𐰺: akraba

◆ bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : *bişükiŋä* : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5)

çıkan 𐰋𐰇𐰤: teyze oğlu

◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(ä)n : *çık(a)nı* : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi

äçi 𐰀𐰤: ağabey; amca

◆ (a)nta : kisrä : inisi : *(ä)çisin* t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : *(ä)çili* : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(ä)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ ol törüdä : üzä : *(ä)çim* k(a)g(a)n : ol(u)rtı : (KT D 16; BK D 14) ◆ *e(ç)im* k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <yiçä> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ *(ä)çim* k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m (KT D 17) ◆ *(ä)ç(i)m* k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ ol bilm(ä)dük üç(ü)n : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : *(ä)ç(i)m* k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı] (KT D 24; BK D 20) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : *(ä)çim(i)z* : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 21-22) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : *(ä)çim* k(a)g(a)n : ilin : törüsin : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ *(ä)çim* k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : *(ä)ç(i)m* k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä

y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ *(ä)çim* k(a)g(a)n : ol(ı)rtuk(k)a : öz(ü)m tig(i)n (ä)rk [...] (BK D 14) ◆ in(i)si : *[(ä)ç]isin* : bilm(ä)z : (ä)rti : oglı : k(a)ŋın : bilm(ä)z : (ä)rti : (BK D 18) ◆ üzä t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [*(ä)çim* k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35)

äçü 𐰀𐰴: ecdat, cet, ata

◆ kişi : oglınta : üzä : *(ä)çüm* (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : *(ä)çüm* (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ *(ä)çüm(i)z* : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ *(ä)çü[mi*z (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ *(ä)çüm(ü)z* : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ [...] *(ä)çüm* : (a)pam : s(ä)k(i)z on yıl ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 3) ◆ *(ä)çü* (a)pa atı b(a)r t(e)di ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5)

äkä 𐰀𐰸: abla

◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : *(ä)k(ä)l(ä)r(i)m* : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9)

ini 𐰃𐰋: erkek kardeş

◆ (a)nta kisrä : *in(i)si* k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : oglıtı : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : (KT D 4-5; BK D 5) ◆ (a)nta : kisrä : *inisi* : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : *in(i)li* : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ *in(i)m* : kül tig(i)n : birlä : sözl(ä)şd(i)m(i)z : (KT D 26) ◆ *in(i)m* : kül tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : *in(i)m* : kül tig(i)n : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : *in(i)m* : kül tig(i)n : yit[i : y(a)şda : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : *in(i)m* : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ *in(i)m* kül tig(i)n : k(ä)rg(ä)k : boltı :(KT K 10) ◆ *in(i)m* kül tig(i)n [...] (KT B) ◆ *in(i)m* kül tig(i)n ... iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üçün : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ *in(i)si* : [(ä)ç]isin : bilm(ä)z : (ä)rti : oglı : k(a)ŋın : bilm(ä)z : (ä)rti : (BK D 18) ◆ t]ig(i)n : (e)ki ş(a)d : *in(i)m* : kü[l tig(i)n :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21) ◆ m(ä)n *in(i)l(i)gü* : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33) ◆ *in(i)si* : bir : korg[(a)nka t(ä)z(i)p b(a)rm(ı)ş ...] (BK D 40) ◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : *in(i)si* : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ t(ä)g(i)p : *in(i)mä* : ogl(ı)ma : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ [...] k(a)g(a)n : *in(i)si*

: (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ *in(i)m* : yiti : ur(ı)m : üç : kız(ı)m : üç : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : [b(a)]gl(a)[d(ı)m] (S 6)

iniygün 𐰃𐰇𐰴𐰍𐰇: erkek kardeşler

◆ ul(a)yu : *in(i)ygün(ü)m* : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : *in(i)ygün(ü)m* : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ ul(a)yu : *in(i)ygün(ü)m* : ogl(a)n(ı)m : bir(i)ki : og(u)ş(u)m : [bod(u)n(u)m] [...] (BK K 1)

kaŋ 𐰴𐰃: baba

◆ (a)nta : kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : *k(a)ŋın* t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : *k(a)ŋ(ı)m* ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n : yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n : t(a)ş(ı)km(ı)ş (KT D 11; BK D 10) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n : bunça [...] (KT D 14; BK D 12) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g] törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* : k(a)g(a)nka : b(a)şl(a)yu : b(a)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikm(i)ş : (KT D 16; BK D 13) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ *k(a)ŋ(ı)m(ı)z* : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : kül tig(i)n : yit[i y(a)şda : k(a)ltı (KT D 30) ◆ *[k(a)ŋ(ı)m]* k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ *[k](a)ŋ(ı)m* : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...] (BK D 1) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : *k(a)ŋ(ı)m* ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ *k(a)ŋ](ı)m* k[(a)g(a)n : bunça .... bod(u)n(u)g ...] (BK D 12) ◆ *k(a)ŋım]* k(a)g(a)n : uçdukda : öz(ü)m : s(ä)k(i)z y(a)şda : k(a)lt(ı)m : (BK D 13-14) ◆ in(i)si : [(ä)çlisin : bilm(ä)z : (ä)rti : oglı : *k(a)ŋın* : bilm(ä)z : (ä)rti : (BK D 18) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : *k(a)ŋ(ı)m* k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (BK D 20-21) ◆ *k(a)ŋ(ı)m(ı)z* : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 21-22) ◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : *k(a)ŋ[(ı)m* k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça :

b(a)rdı : (BK G 10) ◆ bukug : tutuk : ... *k(a)ŋı* : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toŋukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r *k(a)ŋ(ı)m* : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* k(a)[g(a)n] t(a)ş(ı)n : öz(ü)m : k(a)g(a)n [...] (BK B 6-7) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* [...] t(ä)ŋr(i)k(ä)n : y(ä)n : (a)nta : yor(ı)m(ı)ş : (O 5) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* : ş(a)d : (a)nça : öt(ü)nm(i)ş : (O 8) ◆ *k(a)ŋ* yor(ı)p : (e)lt(e)r(i)ş : k(a)g(a)nka : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : (O 11) ◆ *k(a)ŋ(ı)m* : kül ... [bil]g[e k(a)g(a)n] (ŞU K 5)

kız 𐰴𐰇𐰼/𐰃𐰇𐰴: kız çocuk

◆ m(ä)n : [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : *kız(ı)m* [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] *kızın* : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün ogl(u)ma : (a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ in(i)m : yiti : ur(ı)m : üç : *kız(ı)m* : üç : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : (S 6) ◆ *kız(ı)m(ı)n* : k(a)l(ı)ŋs(ı)z : birt(i)m : (S 7) ◆ (e)ki *kızım* : t(a)p(ı)g b²[...] (ŞU B 4-5)

⇨ **2.8.2.** "kız, evlenmemiş kadın"

oglan 𐰋𐰇𐰾: oğullar

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : *ogl(a)n(ı)m* : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : *ogl(a)n(ı)m* : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ ıg(a)r *ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda* : t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda : y(e)gdi : ig(i)dür : (ä)rt(i)g(i)z : (KT GD) ◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : *ogl(a)n(ı)m* : bir(i)ki : og(u)ş(u)m : [bod(u)n(u)m] [...] (BK K 1) ◆ *ogl(a)n(ı)m* : (ä)rdä m(a)r(ı)m(ı)nça : bol : (S 9)

oglıt 𐰋𐰇𐰾𐰆: oğullar

◆ (a)nta kisrä : in(i)si k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : *oglıtı* : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : (KT D 4-5; BK D 5)

ogul 𐰋𐰇: evlat, çocuk

◆ ... on ok *oglıŋ]a* : t(a)tıŋa : t(ä)gi : bunı : körü : bil(i)ŋ (KT G 12; BK K 15) ◆ (a)nta : kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : *ogl*ı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı *oglın* : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız *oglın* : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : urı *ogl(u)ŋ* : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız *ogl(u)ŋ* : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün *ogl(u)ma* : (a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ on ok : *ogl(u)m* : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : og(u)z : bilgä :

t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k urı *og(ı)lın* : kul kıltı : (BK D 7) ◆ (ä)şi)l(i)k kız *og(ı)lın* : küŋ kıltı : (BK D 7) ◆ in(i)si : [(ä)ç]isin : bilm(ä)z : (ä)rti : *oglı* : k(a)ŋın : bilm(ä)z : (ä)rti : (BK D 18) ◆ b(ä)gl(i)k : urı *ogl(u)ŋ(ı)n* : kul kılt(ı)g : (BK D 20) ◆ (ä)şi)l(i)k [kız *ogl(u)ŋ(ı)n* küŋ] kılt(ı)g : (BK D 20) ◆ *og(ı)lın* : yu[t(u)z]ın : yılkısın : b(a)r(ı)mın : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 24) ◆ suk(u)n *[...o]g(ı)lın* : yut(u)zın : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 38) ◆ *og(ı)l(ı)n* : yut(u)zın : [yı]lk(ı)sın : b(a)r(ı)mın [...] (BK G 3) ◆ ul(u)g : *ogl(u)m* : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m : (BK G 9) ◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : *oglı* : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ t(ä)g(i)p : in(i)mä : *ogl(ı)ma* : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : *oglın* : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ *ogl(ı)n* k[işis]in : ud(u)zt[ukı ko]ntukı : itdüki : y(e)r (a)ldukı [...] (KÇ 13) ◆ sir : irk(i)n : *oglı* : yig(ä)n çor : k(ä)lti (KÇ 21) ◆ *oglın* : kişisin : buln(a)d[ıp] (KÇ 22) ◆ [...] çor(u)ŋ : *oglı* : yig(ä)n çor : k(ä)lti (KÇ 26) ◆ *oglı* : y(a)bgu : k(a)g(a)n boltı : (Tes B 5) ◆ *oglı* : t(a)rduş : y(a)bgu : töl(i)s ç(a)d : ol(u)rtı : (Tes B 6) ◆ kırk(ı)z : *oglı* m(ä)n : buyla : kutl(u)g y(a)rg(a)n m(ä)n kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 2-3) ◆ ulug : *ogul(u)m* : s²[ük]ä : b(a)[r]dı körm(ä)d(i)m : (S 10-11) ◆ r¹ ..... *og(ı)l* (S 11) ◆ (e)ki *ogl(ı)ma* : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : t(a)rd(u)ş : töl(i)s : bod(u)nka : birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ s(ä)[k(i)z urı *ogl(ı)n*] : tutd(ı)m : (ŞU B 3) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m *oglı* : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu (Ta K 3) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m *oglı* b(i)lgä töl(i)s : ul(u)g b(i)lgä ç(a)d (Ta K 4)

⇨ **1.2.4.** *tınsı oglı* dağ adı // **2.8.2.** *kişi oglı* "kişi oğlu"// **2.8.6.** unvan niteleyicisi

ög 𐰺𐰴: anne; üvey anne

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : *ög(ü)m* : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g *ög(ü)m* k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ um(a)y t(ä)g : *ög(ü)m* : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ *ög(ü)m* k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g *ög(ü)m* : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (BK D 20-21)

siŋil 𐰴𐰍𐰃𐰇: kız kardeş

◆ *siŋ(i)l(i)m* : kunç(u)yug : birt(i)m(i)z : (KT D 20; BK D 17)

taygun 𐱅𐰀𐰽𐰍𐰆: oğullar

◆ ıg(a)r ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda : *t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda* : y(e)gdi : ig(i)dür : (ä)rt(i)g(i)z : (KT GD)

ur 𐰇𐰼: oğul, erkek çocuk

◆ in(i)m : yiti : *ur(ı)m* : üç : kız(ı)m : üç : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : (S 6)

⇨ **2.8.2.** "erkek"

yegän/yigän 𐰺𐰓𐰍𐰃/𐰺𐰓𐰃: yeğen

◆ *y(e)g(ä)n(i)m(i)n* : (a)t(ı)m(ı)n : kört(ü)m : (S 8) ◆ [...]ms[1] : k(a)tun *yig(ä)ni* : öz [b](i)lge : b[1]w... (ŞU B 8)

⇨ **2.8.6.** unvan niteleyicisi

2.8.4.2. Evliliğe Dayalı Akrabalık

käliŋün 𐰴𐰼𐰋𐰍: gelinler

◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : *k(ä)l(i)ŋünüm* : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9)

yurç 𐰚𐰇𐰃: kayınbirader

◆ oŋ tutuk : *yurçın* : y(a)r(a)kl(ı)g : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : (KT D 32)

yutuz 𐰖𐰆𐰃: eş, zevce

◆ og(ı)lın : *yu[t(u)z]ın* : yılkısın : b(a)r(ı)mın : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 24) ◆ suk(u)n [...o]g(ı)lın : *yut(u)zın* : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 38) ◆ og(ı)l(ı)n : *yut(u)zın* : [yı]lk(ı)sın : b(a)r(ı)mın [...] (BK G 3) ◆ [...] bod(u)n [... *y]ut(u)zın* : yok kılt(ı)m : (BK G 4)

2.8.5. Unvanlar, Rütbeler

akınçu 𐰀𐰴𐰇: akıncı, baskıncı

◆ [....] ul(u)g çigşi *(a)k(ı)nçu* (a)lp b(i)lgä çigşi [...] (Ta K 1)

ayguçı 𐰀𐰚𐰴𐰖: kağan sözcüsü, danışman

◆ k(a)g(a)nı : (a)lp (ä)rm(i)ş : *(a)yguçısı* : bilgä (ä)rm(i)ş : (T 10) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : *(a)yguçısı* bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : *(a)yguçısı* : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ (a)nta *(a)yguçı* : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50)

baş 𐰉𐰆: bir kavim, boy, topluluk veya ordunun lideri

◆ [...]m(ı)ş : boz ok *b(a)şın* : (a)k(ı)za : uç(u)z kölkä : (a)tl(ı)g(ı)n : tökä b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3) ◆ y(a)gın *b(a)[şı]* : yorıyu : k(ä)lti : (ŞU D 6) ◆ [...] *b(a)şı* : b(ä)n [b[1]...] [(e)l]t(ä)b(ä)r : bıŋ yunt : tüm(ä)n koń b(ä)n [...] (ŞU Der-Kenar)

beş yüz başı 𐰚𐰃𐰏 𐰃𐰍𐰇 𐰇𐰆: beş yüz kişilik askeri birlik başı
◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı *b(e)ş yüz b(a)şı* kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : *b(e)ş yüz b(a)şı* ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

beş bıŋ är başı 𐰚𐰃𐰏 𐰉 𐰃𐰍𐰇 𐰋: beş bin askerden oluşan askeri birliğin başı
◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : *b(e)ş bıŋ* : *(ä)r* : *b(a)şı* : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

bıŋ başı/bıŋa başı 𐰚𐰃𐰏 𐰉𐰇/𐰚𐰃𐰏 𐰋𐰉𐰇: bin askerden oluşan askeri birliğin başı
◆ öz(ü)m(ü)n : öŋrä : *bıŋa* : *b(a)şı* : ıt(t)ı : (ŞU K 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı *b(ı)ŋ* : *b(a)şı* töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı *bıŋ b(a)şı* t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

iç buyruk başı 𐰚𐰃𐰏 𐰴𐰇𐰍𐰃𐰏 •: *iç buyruk* başı
◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : *iç buyruk* : *b(a)şı* ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

sü başı 𐰚𐰴𐰃 𐰋: ordu komutanı
◆ *sü b(a)şı* : in(ä)l k(a)g(a)n : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzun t(e)di : (T 31)

tokuz yüz är başı 𐰚𐰃𐰏 𐰇 𐰃𐰍𐰇 𐰽𐰼𐰇: dokuz yüz kişilik askeri birlik başı
◆ *tok(u)z yüz* : *(ä)r* : *b(a)şı* tuyk(u)n : ul(u)g : t(a)rk(a)n : bukug : bıŋa ...(Ta B 8)

turgak başı 𐰚𐰃𐰏 𐰋𐰾𐰽𐰇 𐰇𐰼𐰇: gece bekçilerinin başı
◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä :

k(a)n(ı)ma : *turg(a)k b(a)şı* k(a)g(a)s (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

tutuk başı 𐰚𐰃𐰴 𐰇𐰺𐰼𐰺: *tutuk* başı
◆ [...] *tutuk* : *b(a)ş(ı)n* : çik t(a)pa : bıŋa : ıt(tı)m : (ŞU D 11)

yüz başı 𐰚𐰃𐰴 𐰋𐰍𐰏: yüz kişilik askeri birlik başı
◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)ncu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)ncu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)ncu ur(u)ŋu *yüz* : *b(a)şı* : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

⇨ **1.2.4.** *ıduk b(a)ş; t(a)m(a)g ıduk b(a)ş* dağ adları // **1.2.12.** *çuş b(a)şı* yer adı // **1.3.** *(a)b(a) b(a)ş; (a)k b(a)ş* kavim adları // **2.5.1.** "baş, kafa" // **2.6.1.** "tepe, zirve, doruk; ırmak başı"

bäg 𐰉𐰆: bir boyun veya kavmin başkanı
◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt *b(ä)gl(ä)r* : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : *b(ä)gl(ä)r* ot(u)z [...] tokuz og(u)z *b(ä)gl(ä)ri* : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tınla : (KT G 1-2) ◆ türk : *b(ä)gl(ä)r* : bod(u)n : bunı (e)şid(i)ŋ : (KT G 10; BK K 8) ◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : *b(ä)gl(ä)r* : bödkä : kör(ü)gmä : *b(ä)gl(ä)r* gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ *b(ä)gl(ä)ri* y(ä)mä : bod(u)nı y(ä)mä : tüz (ä)rm(i)ş : (KT D 3; BK D 4) ◆ *b(ä)gl(ä)ri* : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : *b(ä)gli* : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ türk : *b(ä)gl(ä)r* : türk : (a)tın : ıt(t)ı : (KT D 7; BK D 7) ◆ t(a)bg(a)çgı : *b(ä)gl(ä)r* : t(a)bg(a)ç : atın : tut(u)p(a)n : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : körm(i)ş : (KT D 7-8; BK D 7) ◆ bilm(ä)dükin] üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : buyrukı : *b(ä)gl(ä)ri* : y(ä)mä : ölti : (KT D 18-19) ◆ [...b(a)rs *b(ä)g*] erti (KT D 20; BK D16-17) ◆ türk : og(u)z : *b(ä)gl(ä)ri* : bod(u)n : (e)ş(i)d(i)ŋ : (KT D 22) ◆ üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : *b(ä)g(i)ŋ* : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ t(ä)gdükin : türk *b(ä)gl(ä)r* : kop bil(i)rsiz : (KT D 34) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : *b(ä)gl(ä)r(i)m* : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ [...] *b(ä)g(i)m* : tig(i)n : yüg(ä)rü : t(ä)ŋri bol(u)ça [...] (KT GB) ◆ *[b](e)gl(e)r* : bod(u)n : k[1](KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 2) ◆ [... *b(ä)gl](ä)r(i)g* : bod(u)n[(u)g] [y](ä)mä : ig(i)d(i)ŋ : (BK K 12-13) ◆ türk : *b(ä)gl(ä)r* : türk : bod(u)n(u)m [...] (a)t : birt(i)m : (BK K 13) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu *b(ä)gl(ä)r(i)gldä* bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir :

tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : *b(ä)gl(ä)ri* : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : *b(ä)gl(ä)r* : bod(u)n : [ö)g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : *b(ä)gl(ä)ri* : y(ä)mä : ölti : (BK D 16) ◆ türk : og(u)z : *b(ä)gl(ä)ri* : bo]d(u)n : (e)ş(i)d : (BK D 18) ◆ [türk] *b(ä)gl(ä)r* [bod(u)n (a)nç]a : s(a)k(ı)n(ı)ŋ : (a)nça bil(i)ŋ : (BK D 33) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : *b(ä)gl(ä)r* : kisrä : t(a)rduş : *b(ä)gl(ä)r* : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : *b(ä)gl(ä)r* : öŋrä : töl(i)s : *b(ä)gl(ä)r* : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : *b(ä)gl(ä)r* : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : *b(ä)gl(ä)r* k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ ...t]ürk : *b(ä)gl(ä)rin* : bod(u)nın : (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : itdi : ögd[i ... (BK G 15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : *b(ä)gl(ä)r* : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : *b(ä)gl(ä)r* : kop[(ı)n] y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : (T 36-37) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok *b(ä)gl(ä)ri* : bod(u)nı : kop k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43) ◆ k(ä)l(i)gmä : *b(ä)gl(ä)rin* : bod(u)nın : it(i)p : yıg(ı)p (a)zça : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş (ä)rti (T 43) ◆ (a)m[tı] : *b](ä)gl(ä)r(i)m* ä : t(e)r (ä)rm(i)ş : (O 7) ◆ [k(a)r(a)]s(ı)[n] [yıgd](ı)m : *[b(ä)]gi* : [k(a)ç]dı (O 9) ◆ kül i(ç) çor : türk bod(u)n *b(ä)[gl(ä)]r* [...] (KÇ 6) [...] kül : *b(ä)g* : b(i)lgä k(a)g(a)n [...] (Tes G 1) ◆ to[kuz] og[(u)z ...] : *[b(ä)g]l(ä)ri* : k(ä)l[ti] : (ŞU D 10) ◆ (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z türk : t(a)[ş(ı)k]ım(ı)ş : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : *b(ä)gl(ä)[r* ...] : (ŞU G 8) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s *b(ä)gl(ä)r* : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : *b(ä)gl(ä)r* oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

bıŋa 𐰉𐰋𐰞: bin askerden oluşan askeri birliğin başı

◆ [...] tutuk : b(a)ş(ı)n : çik t(a)pa : *bıŋa* : ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ çik bod(u)n(u)g : *b<ı>ŋa[m]* sürä : [k(ä)lti] (ŞU G 2) ◆ *bıŋa* [yo]r(ı)dı : (Ta D 6) ◆ tok(u)z yüz : (ä)r : b(a)şı tıyk(u)n : ul(u)g : t(a)rk(a)n : bukug : *bıŋa* ...(Ta B 8) ◆ ... bod(u)nı *bıŋa* k(a)g(a)s (a)t(a)çuk bod(u)nı *bıŋa* (Ta B 9) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt *bıŋ[a* uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

bölün 𐰋𐰼𐰍𐰣: üst düzey görevli, bakan

◆ tüpüt : k(a)g(a)nta : *böl(ü)n* : k(ä)lti : (KT K 12)

ukug 𐰺𐰴𐰇: bir unvan

◆ *bukug* : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)şa)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ tok(u)z yüz : (ä)r : b(a)şı tuyk(u)n : ul(u)g : t(a)rk(a)n : *bukug* : bıŋa ...(Ta B 8)

uyla/bıla 𐰋𐰃𐰴𐰇/𐰋𐰃𐰇: göçebe boyların ve ordunun gönderileceği yerleri belirleyen üst düzey bir unvan

◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : tońukuk : *buyla* : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ bilgä tońukuk : *buyla* b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ kırk(ı)z : oglı m(ä)n : *buyla* : kutl(u)g y(a)rg(a)n m(ä)n kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 2-3)◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : *bıla* b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

uyruk 𐰋𐰼𐰃𐰇: kumandan

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : *buyruk* : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ *buyrukı* y(ä)mä : bilgä : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (a)lp (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ *buyrukı* : y(ä)mä : bil(i)gs(i)z <(ä)rm(i)ş> (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6) ◆ bilm(ä)dükin] üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : *buyrukı* : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (KT D 18-19) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : *buyrukı* : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n tutdı : (KT D 38) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : *buy[ruk]ı* : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (BK D 16) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : tońukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : *buyruk* [...] iç *buyruk*: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : *buyruk* : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ tok(u)z *buyruk* [...] g^1kw uyg(u)r(ı)m t^1y^1 (Tes G 4) ◆ kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : *buyrukı* : m(ä)n : (S 3) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z *buyruk* [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç *buyruk* : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g *buyruk* : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu :

töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r ogl bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : toku t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] *buyruk* [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2 ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)g (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] *buyrukı* : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)d [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)r t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)g ud(u)rg(a)n *buyrukı* ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a) k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta I 3-4)

çabış ϒδʎ/lδʎ: başkumandan

◆ b(i)lg(ä)si : *ç(a)b(ı)şı* : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : (T 7) ◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : *ç(a)b(ı)şı* (ä)rti : (K 17) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)g (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)d [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)r t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)g ud(u)rg(a)n buyrukı *ç(a)b(ı)ş* s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a) k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta I 3-4)

çigşi ΠϵϷʎ: bir unvan

◆ [....] ul(u)g *çigşi* (a)k(ı)nçu (a)lp b(i)lgä *çigşi* [...] (Ta K 1) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ *çigşi* : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı (Ta K 2)

çor ЧϷʎ: *kagan*dan aşağı, *beg*den yukarı derecede bir unvan

◆ (ä)ŋ (i)lki : t(a)d(ı)k(ı)ŋ : *çor(ı)ŋ* : boz [(a)t(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT I 32) ◆ kırk(ı)z k(a)g(a)nta : t(a)rduş : ın(a)nçu *çor* : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ k(a)ŋ(ı)m türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş b(ä)gl(ä)r : kül *çor* : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [... (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [... iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15 ◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : *çor* : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t^1....] ((4) ◆ [...]tukda : [.]$wg^2t^2wr^2mIs^2$: ışb(a)ra çık(a)n kül i(ç) *çor* bolm(ı)ş (KÇ 2) ◆ [kü i(ç) *çor* toṅukuk k(a)p]g(a)n : *k(a)g(a)n* : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (K

2-3) ◆ ul(u)g : kül i(ç) *çor* : s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : yok bol[tı] (KÇ 3) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] *çor* [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ kül i(ç) *çor* : türk bod(u)n b(ä)[gl(ä)]r [...] (KÇ 6) ◆ ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) *çor* : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ kül i(ç) *çor* : opl(a)yu t(ä)g(i)p : süsin [...] (KÇ 10) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) *çor* : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) *çor* : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) *çor* : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) *çor* : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17) ◆ [kü]l i(ç) *çor* : y(e)ti y(a)şıŋa : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18) ◆ [...] kül i(ç) *çor* : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ sir : irk(i)n : oglı : yig(ä)n *çor* : k(ä)lti (KÇ 21) ◆... ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) *çor* [...s]ükä : tusu bol[ayı]n : tidi : (KÇ 22-23) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l *çor* : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) *çor(u)g* : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ [...] *çor(u)ŋ* : oglı : yig(ä)n *çor* : k(ä)lti (KÇ 26)

eltäbär/iltäbär 𐱅𐰇𐰴𐰉/𐱅𐰇𐰴𐰉𐰃: kağanlığa bağlı bazı boyların yöneticilerine verilen bir unvan

◆ (a)z *(e)lt(ä)b(ä)r(i)g* : tutdı (KT K 3) ◆ t(a)ş [b(a)rk : itgüçig] bunça : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : *(e)lt(ä)b(ä)r* : k(ä)l[ürti] (KT KD) ◆ uyg(u)r *(e)lt(ä)b(ä)r* : yüzçä (ä)r(i)n : ilg[(ä)r]ü : t[(ä)z(i)p b(a)rdı ...] (BK D 37) ◆ (e)ki *(e)lt(ä)b(ä)rl(i)g* : bod[(u)n ...] (BK D 38) ◆ [... k(a)rluk] : *ilt(ä)b(ä)r* : yok bolm(ı)ş : (BK D 40) ◆ *(e)lt(ä)b(ä)r* : özi : k(ä)lti : (KÇ 21) ◆ [...] b(a)şı : b(ä)n [b¹...] *[(e)l]t(ä)b(ä)r* : bın yunt : tüm(ä)n koń b(ä)n [...] (ŞU Der-Kenar)

erkin/irkin 𐰃𐰍𐰖𐰃/𐰃𐰍𐰖𐱅𐰃: On Okların Batı kanadını oluşturan Nu-shih-pilerin her bir *ok*unun başındaki yönetici

◆ (a)nta kisrä : y(e)r b(a)y(ı)rku : ul(u)g *irk(i)n* : y(a)gı boltı : (KT D 34) ◆ ul(u)g *irk(i)n* : (a)zkıńa : (ä)r(i)n : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (KT D 34) ◆ tun y(e)g(ä)n *(e)rk(i)n* (Ç 2) ◆ sir : *irk(i)n* : oglı : yig(ä)n çor : k(ä)lti (KÇ 21) ◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ *(e)rk(i)n* (Ta K 6)

ıdukkut 𐰆𐰞𐰴: bazı Türk boylarının (Basmıl gibi) liderlerinin unvanı

◆ y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : b(a)sm(ı)l : *ıduk(ku)t* : og(u)ş(u)m : bod(u)n : (ä)rti : (BK D 25)

ışbara 𐰺𐰋𐰇/𐰺𐰋𐰆𐰾/𐰺𐰋𐰆𐰾𐰃: bir unvan

◆ (e)kinti : *ışb(a)ra* y(a)ımt(a)r : boz (a)t(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : *(ı)şb(a)ra* : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(ä)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ [...]tukda : [.]$wg^2t^2wr^2mIs^2$: *ışb(a)ra* çık(a)n kül i(ç) çor bolm(ı)ş (KÇ 2) ◆ *ışb(a)ra* b(i)lgä : kül i(ç) çor : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ *[ışb(a)ra* bil]gä

[k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆... *ışb(a)ra* b(i)lgä : kül i(ç) çor [...s]ükä : tusu bol[ayı]n : tidi : (KÇ 22-23) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : *ışb(a)ra* : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : *ışb(a)ra* s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

ışbaras 𐰴𐰋𐰴𐰇/𐰴𐰃𐰋𐰴𐰇: *ışbara* unvanının çokluk biçimi, ışbaralar

◆ [... t(ä)z] b(a)şı : çıt(ı)m(ı)n : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : *ışb(a)r(a)s* : t(a)rk(a)t : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] *ışb(a)ras* : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

kagan 𐰴𐰓𐰍: kağan

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : türk : bilgä : *k(a)g(a)n* : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ türk : *k(a)g(a)n* : ötük(ä)n yış : ol(u)rs(a)r : iltä : buŋ yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : *k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n* : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : [ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : *k(a)g(a)n* : ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7) ◆ *k(a)g(a)n* : ol(u)r(u)p yok : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : kop kubr(a)tdım : (KT G 9-10; BK K 7) ◆ t(a)bg(a)ç : *k(a)g(a)nta* : b(ä)d(i)zçi : k(ä)lürt(ü)m : b(ä)d(i)z(ä)t(ti)m : (KT G 11) ◆ t(a)bg(a)ç : *k(a)g(a)n(ı)ŋ* : içr(ä)ki : b(ä)d(i)zçig : ıt(t)ı : (KT G 12) ◆ kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n *k(a)g(a)n* : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ bilgä : *k(a)g(a)n* : (ä)rm(i)ş : (a)lp *k(a)g(a)n* (ä)rmiş : (KT D 3; BK D 4) ◆ (a)nt(a)g : kül(ü)g : *k(a)g(a)n* (ä)rm(i)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ (a)nta kisrä : in(i)si *k(a)g(a)n* : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : oglıtı : *k(a)g(a)n* : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : (KT D 4-5; BK D 5) ◆ bil(i)gsiz : *k(a)g(a)n* : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k : *k(a)g(a)n* : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç (KT D 5; BK D 6) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : *k(a)g(a)nın* : yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7) ◆ t(a)bg(a)çgı : b(ä)gl(ä)r : t(a)bg(a)ç : atın : tut(u)p(a)n : t(a)bg(a)ç : *k(a)g(a)nka* : körm(i)ş : (KT D 7-8; BK D 7) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : bükli : *k(a)g(a)nka* : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ t(a)bg(a)ç *k(a)g(a)nka* : ilin : tör(ü)sin : (a)lı : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : *k(a)g(a)n(ı)m* :

k(a)nı : nä *k(a)g(a)nka* : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ (a)nça tip : t(a)bg(a)ç : *k(a)g(a)nka* : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n(ı)g* :ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ k(a)ŋ(ı)m *k(a)g(a)n* : yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n : t(a)ş(ı)km(ı)ş (KT D 11; BK D 10) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m *k(a)g(a)n* : süsi : böri t(ä)g : (ä)rm(i)ş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ yır(ı)ya : b(a)z *k(a)g(a)n* : tokuz og(u)z bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ k(a)ŋ(ı)m : *k(a)g(a)n* bunça [...] (KT D 14; BK D 12) ◆ k(a)ŋ(ı)m *k(a)g(a)n* : (a)nça il(i)g] törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ k(a)ŋ(ı)m : *k(a)g(a)nka* : b(a)şl(a)yu : b(a)z *k(a)g(a)n(ı)g* : b(a)lb(a)l : tikm(i)ş : (KT D 16; BK D 13) ◆ ol törüdä : üzä : (ä)çim *k(a)g(a)n* : ol(u)rtı : (KT D 16; BK D 14) ◆ e(ç)im *k(a)g(a)n* : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <yiçä> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ (ä)çim *k(a)g(a)n* : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m (KT D 17) ◆ (ä)ç(i)m *k(a)g(a)n* : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 17; BK D 15) ◆ türg(i)ş : *k(a)g(a)n* : türk(ü)m(i)z [bod(u)n(u)m(ı)z (ä)rti : (KT D 18) ◆ bilın(ä)dükin] üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : *k(a)g(a)nı* : ölti : buyrukı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (KT D 18-19) ◆ *k(a)g(a)n* (a)t : bunta : biz : birt(i)m(i)z : (KT D 20) ◆ özi y(a)ŋ(ı)ltı : *k(a)g(a)nı* : ölti (KT D 20; BK D 17) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : *k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n* : (ä)rm(i)ş : b(a)rın(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ ol bilm(ä)dük üç(ü)n : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m *k(a)g(a)n* : uça : b(a)rdı] (KT D 24; BK D 20) ◆ b(a)şl(a)yu : kırk(ı)z *k(a)g(a)n(ı)g* : b(a)lb(a)l : tikd(i)m : (KT D 25; BK D 20) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m *k(a)g(a)n(ı)g* ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] *k(a)g(a)n* : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : *k(a)g(a)n* : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : *k(a)g(a)n* : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ k(a)ŋım *k(a)g(a)n* : uçdukda : in(i)m : kül tig(i)n : yit[i : y(a)şda : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : (ä)çim *k(a)g(a)n* : ilin : törüsin : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ y(a)r(a)kl(ı)gdı : *k(a)g(a)nka* : (a)nçul(a)dı : (KT D 32) ◆ *k(a)g(a)nın* : birlä : soŋa yışda süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 35) ◆ kırk(ı)z : *k(a)g(a)nın* : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 36) ◆ türg(i)ş : *k(a)g(a)n* : süsi : bolçuda: otça : borça : k(ä)lti : (KT D 37) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : *k(a)g(a)n* : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : (KT D 38) ◆ *k(a)g(a)nın* (a)nta : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 38) ◆ (ä)çim *k(a)g(a)n* : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3) ◆ t(a)bg(a)ç : *k(a)g(a)nta* : iş(i)yi : lik(ä)ŋ : k(ä)lti : (KT K 12) ◆ tüpüt : *k(a)g(a)nta* : böl(ü)n : k(ä)lti : (KT K 12) ◆ on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : *k(a)g(a)nta* : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : og(u)z : bilgä : t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ kırk(ı)z *k(a)g(a)nta* : t(a)rduş : ın(a)nçu çor : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : *k(a)g(a)n* : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : birtük :

üç(ü)n : türk : bilgä : *k(a)g(a)n* : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] *k(a)g(a)n* : (ä)ç(i)m *k(a)g(a)n* : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ m(ä)n : [t]ürg(i)ş : *k(a)g(a)nka* : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş *k(a)g(a)n*] kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün ogl(u)ma : (a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ [...] bu *k(a)g(a)n(ı)ŋda* : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ (a)nta] kisrä : t(a)bg(a)ç *k[(a)g](a)nta* : b(ä)dizç(i)g : kop : k[(ä)lürt(ü)m (BK K 14) ◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : y(a)r(a)tm(ı)ş : türk : bilgä : *k(a)g(a)n* : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13) ◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [*k(a)g(a)n* ...(a)l]tı sir : tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n(ı)g* : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ k(a)ŋ](ı)m *k[(a)g(a)n* : bunça .... bod(u)n(u)g ...] (BK D 12) ◆ k(a)ŋım] *k(a)g(a)n* : uçdukda : öz(ü)m : s(ä)k(i)z y(a)şda : k(a)lt(ı)m : (BK D 13-14) ◆ (ä)çim *k(a)g(a)n* : ol(u)rtuk(k)a : öz(ü)m tig(i)n (ä)rk [...] (BK D 14) ◆ türg(i)ş : *[k](a)g(a)n* : türk(ü)m : bod(u)n(u)m : (ä)rti : (BK D 16) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : *k(a)g(a)nı* : ölti : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (BK D 16) ◆ *k(a)g(a)n* (a)t(ı)g : bunta : biz : birt(i)m(i)z : (BK D 17) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : *k(a)g(a)n(ı)ŋa* : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m *k(a)g(a)n(ı)g* ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : *k(a)g(a)n* : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (BK D 20-21) ◆ *k(a)g(a)nın* : birlä : soŋa yışda süŋ(ü)şd(ü)m BK D 27) ◆ *k(a)g(a)nın* : öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 27) türg(i)ş : *k(a)g(a)n* : süsi : otça : borça : k(ä)lti : (BK D 27) ◆ *k(a)g(a)nın* : y(a)bgu[sı]n : ş(a)dın : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 28) ◆ ig(i)dm(i)ş : (a)l[p : *k(a)g(a)nıŋa* y](a)ŋ(ı)ldı : (BK D 35) ◆ üzä t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim *k](a)g(a)n* : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35) ◆ m(ä)n öz(ü)m : *k(a)g(a)n* : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n : türk : bod(u)n(u)g : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ t[(a)t(a)b]ı : bod(u)n : t(a)bg(a)ç *k(a)g(a)nka* : körti (BK D 39) ◆ k(a)r(a) bod(u)n : *k(a)g(a)n(ı)m* : k(ä)lti : tip : ög[(i)r(i)p s(ä)b(i)nti (BK D 41) ◆ tokuz [y(e)g(i)r]mi : yıl : *k(a)g(a)n* : ol(u)rt(u)m : (BK G 9) ◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m *k](a)g(a)n* ıt yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : *k(a)g(a)n* : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toŋukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : *k(a)g(a)nka* : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : *k(a)g(a)n* [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ [bilgä] *k(a)g(a)n* : b[it(i)gin] yol(lu)g tig(i)n : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ bunça

b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... *k](a)g(a)n* : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ bilgä : *k(a)g(a)n* u[çdı] (BK B 2) ◆ k(a)ŋ(ı)m *k(a)[g(a)n]* t(a)ş(ı)n : öz(ü)m : *k(a)g(a)n* [...] (BK B 6-7) ◆ *k(a)g(a)n* mu kış(a)yın t(e)d(i)m : s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : *k(a)g(a)n* kışd(ı)m (T 6) ◆ bilgä toñukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n* : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ tok(u)z og(u)z : bod(u)n üzä : *k(a)g(a)n* : ol(u)rtı tir : (T 9) ◆ *k(a)g(a)nı* : (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : (T 10) ◆ (a)nta ötrü : *k(a)g(a)n(ı)ma* öt(ü)nt(ü)m : (T 12) ◆ *k(a)g(a)n[(ı)m* : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä toñukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk *k(a)g(a)n* : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ *k(a)g(a)n(ı)ma* : öt(ü)n(ü)p : sü (e)ltd(i)m (T 18) ◆ t(a)bg(a)ç *k(a)g(a)n* : y(a)g(ı)m(ı)z (ä)rti : (T 19) ◆ on ok *k(a)g(a)nı* : y(a)g(ı)m(ı)z (ä)rti : (T 19) ◆ (a)rt[ukı] : [kırk(ı)z] : küç[l(ü)g *k(a)g(a)n* : y(a)g(ı)m(ı)z] boltı : (T 20) ◆ ol üç *k(a)g(a)n* : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltın yış üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ öŋrä türk *k(a)g(a)ng(a)ru* : sül(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [*k(a)g(a)nı* (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ türg(i)ş *k(a)g(a)n* : (a)nça t(e)m(i)ş : b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : (a)nta (ä)rür : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ *k(a)g(a)n(ı)ma* öt(ü)nt(ü)m : (T 24-25) ◆ buŋ(a)d(ı)p : *k(a)g(a)n* : y(ä)lü kör t(e)m(i)ş : (T 26) ◆ *k(a)g(a)nka* : kırk(ı)z : bod(u)nı : iç(i)kdi : yük(ü)nti : (T 28) ◆ türg(i)ş *k(a)g(a)nta* : kür(ä)g k(ä)lti : (T 29) ◆ öŋd(ü)n *k(a)g(a)ng(a)ru* : sü yoŕıl(ı)m t(e)m(i)ş : (T 29) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : *k(a)g(a)nı* (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ türg(i)ş *k(a)g(a)nı* : t(a)şıkm(ı)ş tidi : on ok bod(u)nı : k(a)lıs(ı)z t(a)şıkm(ı)ş : (T 30) ◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : *k(a)g(a)n(ı)m* : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin tidi : (T 30) ◆ sü b(a)şı : in(ä)l *k(a)g(a)n* : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzun t(e)di : (T 31) ◆ *k(a)g(a)n* sü t(a)şıkdı : on ok süsi : k(a)lıs(ı)z : t(a)şıkdı : tir : (T 33) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : *k(a)g(a)ng(a)ru* : ol s(a)b(ı)g ı(d)t(ı)m : (T 33) ◆ bög<ü> *k(a)g(a)n* : b(a)ŋ(a)ru : (a)nça yıdm(ı)ş : (T 34) ◆ *k(a)g(a)nın* : tutd(u)m(u)z : (T 41) ◆ in(ä)l *k(a)g(a)nka* [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n* : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)nka* : türk b(ö)gü *k(a)g(a)nka* : türk bilgä *k[(a)g(a)nka]* (T 49-50) ◆ k(a)pg(a)n *k(a)g(a)nı* [y(e)ti] ot(u)z [y(a)ş(ı)nta]... (ä)rti : (T 51) ◆ k(a)pg(a)n *k(a)g(a)n* : ol(u)rtd(u)m : (T 51) ◆ *k(a)g(a)n(ı)m(ı)n* sü (e)ltd(i)m(i)z : (T 53) ◆ ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n* : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ türk bilgä *k(a)g(a)n* : il(i)ŋe : bititd(i)m : (T 58) ◆ ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n* : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n *k(a)g(a)n* : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n* : bilgä toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n *k(a)g(a)n* : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ türk bilgä : *k(a)g(a)n* :

türk sir bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ (e)lt(e)r(i *k(a)g(a)nka* (i)ç(i)<k(i)ŋ> (Ç 1) ◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : *k(a)g(a)n* : tör bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ k(a)g(a)nl(a)dul *k(a)g(a)n(ı)g* : ıçg(ı)nı : ıdm(ı)ş : (O 2) ◆ k(a)pg(a)n : (e)lt(e)r(i)ş *k(a)g(a)n* : (e)l(i)ŋ kıl(ı)nt(ı)m : (O 4) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä : *k(a)g(a)nka* : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ k(a)ŋ yor(ı)p : (e)lt(e)r(i)ş *k(a)g(a)nka* : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : (O 11) ◆ t(ä)ŋri bilgä : *k(a)g(a)nt* (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ [b(i)lgä *k](a)g(a)n[(ı)ŋ* : bod(u)nı] [...] b(a)rdı : (O 11) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tir [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] *k(a)[g(a)n](ı)mda* : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12) ◆ [k i(ç) çor tońukuk k(a)p]g(a)n : *k(a)g(a)n* : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (K 2-3) ◆ [...] *k(a)g(a)n* : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ oglı : y(a)bgu *k(a)g(a)n* boltı : (Tes B 5) ◆ [...w]ŋrä kıl(ı)ntukta : uyg(u)r : *k(a)g(a)n* : ol(u)rm(ı)ş (Tes K 1) ◆ bök<ä> ul(u)g *k(a)[g(a)n* (ä)rm(i)ş (Tes K 1) ◆ uygur : *k(a)g(a)n* : [...] ol(u)rm(ı)ş : (Tes K 5) ◆ [...]dä t(ä)ŋr(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)ş : uyg(u)r *k(a)g(a)n* : ol(u)r[m(ı)ş] (Tes D 1) ◆ [...] (ä)rm(i)ş : *k(a)g(a)n* [...] (e)ki (ä)rm(i)ş (a)nta (a)d(ı)n : ödk(ü)nç : *k(a)g(a)n* (ä)rm(i)[ş] (Tes D 2) ◆ [...] t(ä)[ŋ]r(i)dä bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)[ş b(i)lgä *k(a)]g(a)n(ı)m* : ol(u)rtı : (e)l tutdı (Tes D 4) ◆ [.. *k(a)g(a)n(ı)m* : b(i)lgäs(i)n üç(ü)n : öŋrä : kün togsıkd(a)kı bod(u)n [...] (Tes D 5) [...] kül : b(ä)g : b(i)lgä *k(a)g(a)n* [...] (Tes G 1) ◆ t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş : il] (ä)tmiş b(i)lgä *k(a)g(a)n* : b[(ä)n] (ŞU K 1) ◆ (a)nta : kisrä : k(a)ŋ(ı)m : *k(a)g(a)n* : uçdı : (Ş K 12) ◆ [...] t(a)bg(a)ç k(a)nı : *k(a)g(a)n* ... b(a)rm(ı)ş : (ŞU B 3) ◆ yol[l(u)]g *k(a)g(a)* : [...] [bu]min : *k(a)g(a)n* : üç *k(a)g(a)n* ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 1) ◆ k(a)ra bod(u)n tur(u)y(ı)n : *k(a)g(a)n* : (a)t(a)dı (Ta G 4) ◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lg *k(a)[g(a)]n* : (a)t(a)dı : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ *k(a)g(a)n* (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıdu b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e (e)tm(i)ş b(i)lgä : *k(a)g(a)n* : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun *k(a)g(a)n* (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı) (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)ı çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n u : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı . süy y(a)g... bod(u)nkı *k(a)g(a)ngı* : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[(Ta B 5)

kan ɔɲ: kağan

◆ türk bod(u)n : *k(a)nın* bulm(a)y(ı)n : t(a)bg(a)çda : (a)dr(ı)ltı : k(a)nl(a)ntı : (2) ◆ *k(a)nın* kod(u)p : t(a)bg(a)çka : y(a)na iç(i)kdi : (T 2) ◆ *k(a)n* b(e)rt(i)m : (T 2 ◆ *k(a)n(ı)ŋ(ı)n* : kod(u)p : iç(i)kd(i)ŋ : (T 3) ◆ *k(a)nı* : süsi : t(e)r(i)lm(i)ş : (T 28) ◆ *k(a)nın* : öl(ü)rt(ü)m(ü)z : (T 28) ◆ *k(a)nt(a)* y(a)n : s(a)b(ı)g : y(a)na k(ä)lti : (T 33 34) ◆ ol *k(a)n* yok : boltukda : k(e)srä : [il] yitm(i)ş : ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ uyg(u) *k(a)n(ı)m* tut(t)ukda : k².....t(a)k(ı)gu yıl[ka] (Tes B 4)◆ [(e)l (e)t]m(i)ş : *k(a)n(ı)* y(a)şı : t(ä)g(i)p uçdı : (Tes B 5) ◆ *k(a)n(ı)m* : (e)l tutm[(ı)ş] (Tes B 6) ◆ uygur yir(i)ntä : y(a)gl(a)k(a)r : *k(a)nta* : k(ä)l[t(i)m] (S 1) ◆ *k(a)nka* : t(a)p : k(a)t(ı)gl(a) : (S 9) ◆ k(ä)yrä : b(a)şınta : üç birküdä : *k(a)n* süsi : [b(i)rl]ä : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m]

(ŞU K 7) ◆ ozm(ı)ş : tig(i)n : *k(a)n* bolm(ı)ş : (ŞU K 9) ◆ kırk(ı)z *k(a)nı* : kögm(ä)n : irintä : [... (ä)b] b(a)r[k(ı)nda] (ä)rm(i)ş : (ŞU D 11-12) ◆ *k(a)nıŋa* is²ŋe (ä)r k(ä)lti : (ŞU D 12-G 1) ◆ [...] t(a)bg(a)ç *k(a)nı* : k(a)g(a)n ... b(a)rm(ı)ş : (ŞU B 3) ◆ *k(a)n[(ı)n* (a)lt(ı)m] (a)nta : yok boltı : (Ta D 8) ◆ [...] t(a)k(ı) [oz]m(ı)ş : [tig(i)n : *k(a)n*] boltı (Ta D 9) ◆ *k(a)nın* (a)nta tutd(u)m [...] (Ta G 1-2) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m *k(a)nka* : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä *k(a)n(ı)m* : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ t(ä)ŋr(i)m *k(a)n(ı)m* (Ta K 1) ◆ t(ä)ŋri *k(a)n(ı)m* : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : *k(a)n(ı)ma* : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : b²g²zk²r² çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ t(ä)ŋr(i)m *k(a)n(ı)m* oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu (Ta K 3) ◆ t(ä)ŋr(i)m *k(a)n(ı)m* oglı b(i)lgä töl(i)s : ul(u)g b(i)lgä ç(a)d (Ta K 4)

katun 𐰴𐰇𐰼𐰣: kağan eşlerinin unvanı

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä *k(a)tun(u)g* : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m *k(a)tun(u)g* : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : *k(a)tun* : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ ög(ü)m *k(a)tun* : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä *k(a)tun(u)g* : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ *k(a)tun* : yok bolm(ı)ş (ä)rti : (a)nı yogl(a)t(a)yın : t(e)di : (T 31) ◆ *k(a)tunın* : (a)nta : (a)lt(ı)m : (ŞU K 10) [...]ms¹ : *k(a)tun* yig(ä)ni : öz [b](i)lge : b¹w... (ŞU B 8) ◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : (ä)l b(i)lgä : *k(a)tun* : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : *k(a)tun* (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : *k(a)tun* k(a)g(a)n (a)t(ı)g : *k(a)tun* (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1)

kunçuy 𐰴𐰆𐰼↓: kağan kızı veya kız kardeşi

◆ siŋ(i)l(i)m : *kunç(u)yug* : birt(i)m(i)z : (KT D 20; BK D 17) ◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : *kunç(u)yl(a)r(ı)m* : bunça

y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ m(ä)n : [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m *[kunç(u)y(u)]g* (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : (BK K 9)

oŋı 𐰃𐰍𐰼: askeri bir unvan

◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g *oŋı* : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

öge 𐰋𐰀𐰾: siyasi bir unvan

◆ kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : *öge* : buyrukı : m(ä)n : (S 3)

säŋün 𐰴𐰀𐰾: general

◆ bir ot(u)z : y(a)şıŋa : ç(a)ça *s(ä)ŋünkä* : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 32) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : b(a)şl(a)yu : ud(a)r *s(ä)ŋün* : k(ä)lti : (KT K 11-12) ◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : *s(ä)ŋün* : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12) ◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ *s(ä)ŋün* : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ ç(a)ça *s(ä)ŋün* : s(ä)k(i)z : tüm(ä)n : [sü] bi[r]le : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 26) ◆ ku *s(ä)ŋün* : b(a)ş(a)du : tört : tüm(ä)n : sü k(ä)lti : (BK G 8) ◆ bukug : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y *s(ä)ŋün* : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ t(a)bg(a)çg(a)ru : kunı *s(ä)ŋün(ü)g* : ıdm(ı)ş : (T 9) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y *s(ä)ŋün* : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra *s(ä)ŋün* y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y *s(ä)ŋün* : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş *s(ä)ŋün* : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4) ◆ [...] bi[t](i)gme : bunı y(a)r(a)t(ı)gma [b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [*s(ä)ŋ*]*lün* (Ta K 5) ◆ kutl(u)g bilgä *s(ä)ŋün* ur(u)şu : kutl(u)g t(a)rk(a)n *s(ä)ŋün* : (Ta K 5)

säŋüt 𐰴𐰀𐰾: *s(ä)ŋün* sözünün çokluk biçimi, generaller

◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] *s(ä)ŋüt* : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ [...] og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz *s(ä)ŋüt* : bir tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra

(ä)d]e : *s(ä)ŋüt* bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

şad/çad 𐰴𐰺/𐰴𐰾/𐰴𐰺/𐰴𐰇/𐰴𐰋: *yabgu* ile birlikte *kagan*dan sonraki en yüksek rütbe olan ve kağanın erkek kardeşine veya oğluna bizzat ihsan ettiği bir unvan

◆ y(a)bgug : *ş(a)d(ı)g* : (a)nta : b(e)rmiş : (KT D 14; BK D 12) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : üzä : *ş(a)d* (ä)rt(i)m : (KT D 17) ◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : (e)ki *ş(a)d* : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ (e)ki *ş(a)d* : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : *ş(a)d* : ol(u)rt(u)m : (BK D 15) ◆ t]ig(i)n : (e)ki *ş(a)d* : in(i)m : kü[l tig(i)n :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21) ◆ k(a)g(a)nın : y(a)bgu[sı]n : *ş(a)dın* : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 28) ◆ m(ä)n : tok(u)z : y(e)girmi : yıl : *ş(a)d* : ol(u)rt(u)m : (BK G 9) ◆ y(e)ti yüz : kişig: ud(u)z(u)gma : ul(u)gı : *ş(a)d* (ä)rti : (T 4-5) ◆ sü b(a)şı : in(ä)l k(a)g(a)n : t(a)rduş *ş(a)d* : b(a)rzun t(e)di : (T 31) ◆ t(a)rduş : *ş(a)dra* : udı : y(a)ńd(ı)m(ı)z : (T 41) ◆ y(a)bgusın : *ş(a)dın* (a)nta öl(ü)rti : (T 41-42) ◆ *ş(a)d* : (a)t(ı)g : (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t^1g^2 : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş (O 6) ◆ k(a)ŋ(ı)m : *ş(a)d* : (a)nça : öt(ü)nm(i)ş : (O 8) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu *ş(a)d* (a)t birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ oglı : t(a)rduş : y(a)bgu : töl(i)s *ç(a)d* : ol(u)rtı : (Tes B 6) ◆ kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä *ç(a)d* kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : *ç(a)d* : bod(u)nı (Ta K 3-4)

şadapıt 𐰴𐰇𐰺𐰾: *şad* maiyetindekilerin taşıdığı bir unvan

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : *ş(a)d(a)pıt* b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : *ş(a)d(a)pıt* : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : *ş(a)d(a)pıt* : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : tońukuk : buyla : b(a)g(a)t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)

tarkan 𐰚𐰃𐰏: yüksek bir unvan

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l *t(a)rk(a)n* k(ä)lti : (KT K 12) ◆ in(ä)nçu : (a)pa : y(a)rg(a)n : t(a)rk(a)n : at(ı)g : [bi]rt(i)m : (KT B) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül

çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa *t(a)rk[(a)n]* b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n *t(a)rk(a)n* : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) *t(a)rk(a)n* : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ bilgä toṅukuk : buyla b(a)ga *t(a)rk(a)n* birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ṅ(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ (a)pa *t(a)rk(a)ŋg(a)ru* : içrä s(a)b : ıdm(ı)ş : (T 34) ◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : *t(a)rk(a)n* : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] *[t(a)rk(a)n]* çık(a)n toṅukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ kutl(u)g : b(a)ga : *t(a)rk(a)n* : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 3) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : *t(a)rk(a)n* ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ tok(u)z yüz : (ä)r : b(a)şı tıyk(u)n : ul(u)g : *t(a)rk(a)n* : bukug : bıŋa ...(Ta B 8) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga *t(a)rk(a)n* : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ [...] bi[t](i)gme bunı y(a)r(a)t(ı)gma [bilgä k]utl(u)g *t(a)rk(a)n* : [s(ä)ŋ]ün (Ta K 5) ◆ kutl(u)g bilgä s(ä)ŋün ur(u)şu : kutl(u)g *t(a)rk(a)n* s(ä)ŋün : (Ta K 5) ◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : *t(a)[rk(a)n* : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

tarkat 𐰉𐰇𐰴𐰉: *tarkan*ın çokluk biçimi, tarkanlar

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : *t(a)rk(a)t* : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ [... t(ä)z] b(a)şı : çıt(ı)m(ı)n : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : *t(a)rk(a)t* : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2)

täŋrikän 𐰚𐰃𐰠𐰇𐰴: "haşmetmeap, majeste" anlamında bir unvan

◆ k(a)ŋ(ı)m [...] *t(ä)ŋr(i)k(ä)n* : y(ä)n : (a)nta : yor(ı)m(ı)ş : (O 5) ◆ *t(ä)ŋr(i)k(ä)nkä* : iş(i)g : b(e)rt(i)ŋ : t(e)y(i)n : y(a)rl(ı)k(a)m(ı)ş : (O 6) ◆ *t(ä)ŋr(i)k(ä)n* [...] (O 6) ◆ *t(ä)ŋr(i)k(ä)n* : (a)nta [kut] (ä)rm(ä)zkä : [...] (O 8)

tigin/tegin 𐰉𐰍𐰴/𐰉𐰍𐰃𐰴: *kagan*ın erkek kardeşlerine ve oğullarına verilen unvan, prens

◆ bu bit(i)g : bit(i)gme : (a)tısı : yol(lu)g : *t[ig(i)n]* b[it(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ in(i)m : kül *tig(i)n* : birlä : sözl(ä)şd(i)m(i)z : (KT D 26) ◆ in(i)m : kül *tig(i)n* : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül *tig(i)n* : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆

k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : kül *tig(i)n* : yit[i : y(a)şda : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül *tig(i)n* : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ kül *tig(i)n* : y(a)d(a)g(ı)n : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ kül *tig(i)n* [(a)ltı ot(u)z] y(a)şıŋa : kırk(ı)z t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z (KT D 34-35) ◆ kül *tig(i)n* : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ kül *tig(i)n* : b(a)şg(ı)l boz (a)t : bin(i)p t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül *tig(i)n(i)g* : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ kül *tig(i)n* yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ [kül] *tig(i)n* : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ kül *tig(i)n* : bir kırk : y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ kül *tig(i)n* : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 3-4) ◆ kül *tig(i)n* : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ kül *tig(i)n* : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ kül *tig(i)n* : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : s(a)nçdı : (KT K 6) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül *tig(i)n* : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa *tig(i)n* : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ kül *tig(i)n* : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT K 7-8) ◆ kül *t(i)g(i)n* : (ä)b(i)g b(a)şl(a)yu : (a)kıt(tı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ kül *tig(i)n* : ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n : s(a)nçdı (KT K 8-9) ◆ kül *tig(i)n* : yok (ä)rs(ä)r : kop : ölt(ä)çi : (ä)rt(i)g(i)z (KT K 10) ◆ in(i)m kül *tig(i)n* : k(ä)rg(ä)k : boltı : (KT K 10) ◆ kül *tig(i)n* : koń yılka : yiti y(e)g(i)rm(i)kä : uçdı : (KT KD) ◆ kül *tig(i)n* : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : boltı : (KT KD) ◆ bunça : bit(i)g : bit(i)gme : kül *tig(i)n* : (a)tısı : yol(lu)g *tig(i)n* : bitid(i)m (KT GD) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop yol(lu)g *tig(i)n* : bitid(i)m : (KT GD) ◆ kül *tig(i)n(i)ŋ* : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t biŋ] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ [...] b(ä)g(i)m : *tig(i)n* : yüg(ä)rü : t(ä)ŋri bol(u)ça [...] (KT GB) ◆ yol(lu)g : *tig(i)n* [bit(i)d(i)m(i)z] (KT GB) ◆ in(i)m kül *tig(i)n* [...] (KT B) ◆ iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül *tig(i)n(i)g* : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(k)a : öz(ü)m *tig(i)n* (ä)rk [...] (BK D 14) ◆ *t]ig(i)n* : (e)ki ş(a)d : in(i)m : kü[l *tig(i)n* :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : *tig(i)n* yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31) ◆ [bilgä] k(a)g(a)n : b[it(i)gin] yol(lu)g *tig(i)n* : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g *tig(i)n* : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : *tig(i)n* : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört *tig(i)n* : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ [...] *tig(i)n* : k(ä)lti : (KÇ 26) ◆ ozm(ı)ş : *tig(i)n* : k(a)n bolm(ı)ş : (ŞU K 9) ◆ ozm(ı)ş *t(e)g(i)n* ud(a)rg(a)nta : yorıyur : t(e)di : (Ta D 6) ◆ [...] t(a)k(ı) [oz]m(ı)ş : [*tig(i)n* : k(a)n] boltı (Ta D 9)

tigit ᚻᛈᚻ: *tigin*in çokluk biçimi, *tigin*ler, prensler

◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : *t(i)g(i)t(i)m(i)n* : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

tudun 𐰉𐰆𐰉𐰃: üst düzey bir askeri unvan

◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n : t(a)pa : sülä : tip : *tud(u)n* : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m (BK D 40)

tutuk 𐰚𐰃𐰉𐰃: askeri vali, bölge yöneticisi

◆ t(a)bg(a)ç : oŋ *tutuk* : biş t[üm(ä)n : sü k(ä)lti (KT D 31; BK D 25) ◆ oŋ *tutuk* yurçın : y(a)r(a)kl(ı)g : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : (KT D 32) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z *tutukug* : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : (KT D 38) ◆ [... birlä : koşu *tutuk* : birlä : süŋ(ü)şm(i)ş : (KT K 1) ◆ bukug : *tutuk* : ... k(a)ŋı : lisün t(a)y s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ [... t(a)y] bilg : *tutuk(u)g* y(a)b[gu (a)t(a)]dı : (ŞU K 11-12) ◆ t(a)y bilgä : *tutuk* : y(a)bl(a)kın üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ y(e)td(i)ŋ : y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ [...] *tutuk* : b(a)ş(ı)n : çik t(a)pa : bıŋa : ıt(tı)m : (ŞU I 11) ◆ çik bod(u)nka : *tutuk* birt(i)m : (ŞU G 2) ◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t¹...] bi y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : sukak yulı : (a)nta [çi]g(i)l *tutuk* [...] (ŞU G 11)

uruş 𐰺𐰇𐰴: bir unvan

◆ kutl(u)g bilgä s(ä)ŋün *ur(u)şu* : kutl(u)g t(a)rk(a)n s(ä)ŋün : (Ta K 5)

⇨ **2.8.28.1.** "savaş"

yabgu 𐰴𐰇𐰃𐰍: *şad* ile birlikte *kagan*dan sonraki en yüksek rütbe olan ve kağanın erkek kardeşine veya oğluna bizzat ihsan ettiği bir unvan

◆ *y(a)bgug* : ş(a)d(ı)g : (a)nta : b(e)rmiş : (KT D 14; BK D 12) ◆ k(a)g(a)nın *y(a)bgu[sı]n* : ş(a)dın : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 28) ◆ *y(a)bgusın* : ş(a)dın (a)nta öl(ü)rti : (T 41-42) ◆ (e)l (e)tm(i)ş *y(a)bgu* : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : *y(a)bgu* : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ oglı : *y(a)bgu* : k(a)g(a)n bolt : (Tes B 5) ◆ oglı : t(a)rduş : *y(a)bgu* : töl(i)s ç(a)d : ol(u)rtı : (Tes B 6) ◆ (e)k ogl(ı)ma : *y(a)bgu* ş(a)d (a)t birt(i)m : t(a)rd(u)ş : töl(i)s : bod(u)nka : birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ [... t(a)y] bilgä : tutuk(u)g *y(a)b[gu* (a)t(a)]dı : (ŞU K 11-12) ◆ [...] (a)nta *y(a)bgu* : (a)t(a)dı (Ta G 5) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä *y(a)bgu* kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : *y(a)bgu* : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

yargan 𐰴𐰺𐰍: yargıç

◆ in(ä)nçu : (a)pa : *y(a)rg(a)n* : t(a)rk(a)n : at(ı)g : [bi]rt(i)m : (KT B) ◆ kırk(ı)z : oglı m(ä)n : buyla : kutl(u)g *y(a)rg(a)n* m(ä)n kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 2-3)

⇨ **2.8.7.**

2.8.6. Unvan Niteleyicileri

alp 𐰋𐰞𐰚: bir unvan niteleyicisi

◆ *(a)lp* ş(a)lçı : (a)k (a)tın : bin(i)p : t(ä)gmiş : (KT D 40) ◆ *(a)lp* ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 2; 2-3, 3) ◆ [....] ul(u)g çigşi (a)k(ı)nçu *(a)lp* b(i)lgä çigşi [...] (Ta K 1)

⇨ **1.4.2.** "zor, çetin; cesur, yiğit, kahraman" // **2.10.2.** "alplık, yiğitlik, kahramanlık"

apa 𐰀𐰉: bir unvan niteleyicisi

◆ in(ä)nçu : *(a)pa* : y(a)rg(a)n : t(a)rk(a)n : at(ı)g : [bi]rt(i)m : (KT B) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : *(a)pa* t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ *(a)pa* t(a)rk(a)ng(a)ru : içrä s(a)b : ıdm(ı)ş : (T 34) ◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : *(a)p[a]* [t(a)rk(a)n] çık(a)n toñukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1)

⇨ **2.8.4.1.** "ata, ecdat"

ataman 𐰀𐰇𐰴: bir unvan niteleyicisi

◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] *(a)t(a)m(a)n* t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)

baga 𐰉𐰀𐰍: bir unvan niteleyicisi

◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : *b(a)g(a)* t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ bilgä toñukuk : buyla *b(a)ga* t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ kutl(u)g : *b(a)ga* : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 3) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu *b(a)ga* : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : ogl ı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r ogl ı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä :

k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla *b(a)ga* t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

bilgä/biligä 𐰇𐰼𐰃𐰚/𐰇𐰼𐰚/𐰇𐰼𐰃𐰚: bir unvan niteleyicisi

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : türk : *bilgä* : k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)ımg(a)çı : og(u)z : *bilgä* : t(a)ımg(a)çı : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : türk : *bilgä* : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : y(a)r(a)tm(ı)ş : türk : *bilgä* : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : *bilgä* : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15)◆ [*bilgä*] k(a)g(a)n : b[it(i)gin] yol(lu)g tig(i)n : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ *bilgä* : k(a)g(a)n u[çdı] (BK B 2) ◆ *bilgä* toñukuk : b(ä)n öz(ü)m : t(a)b(g)aç il(i)ŋe : kıl(ı)nt(ı)m : (T 1) ◆ (a)yg(ı)l tidi : (a)y(ı)gm(a)sı b(ä)n (ä)rt(i)m : *bilgä* : toñukuk : (T 5) ◆ *bilgä* toñukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ *b(i)lg(ä)si* : ç(a)b(ı)şı : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : (T 7) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : *bilgä* toñukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15) ◆ türk bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : *bilgä* toñukuk < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ *bilgä* toñukuk(k)a : b(a)ŋa : (a)ydı (T 31) ◆ *bilgä* : toñukuk (a)ń(ı)g ol : üz ol (T 34) ◆ b(ä)n (a)nça : t(e)r m(ä)n : b(ä)n *bilgä* : toñukuk : (T 37) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n *bilgä* : toñukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48) ◆ (a)ınta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk *bilgä* k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ türk *bilgä* k(a)g(a)n : il(i)ŋe : bititd(i)m : b(ä)n *bilgä* toñukuk (T 58) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m *bilgä* toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : *bilgä* toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ türk *bilgä* : k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ tun *b(i)lgä* (Ç 1) ◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : ogl ı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : *b(i)lgä* : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ t(ä)ŋri *b(i)lgä* : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ t(ä)ŋri *bilgä* : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zım(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ [*b(i)lgä* : k](a)g(a)n[(ı)ŋ : bod(u)nı] [...] b(a)rdı : (O 11) ◆ ışb(a)ra *b(i)lgä* : kül i(ç) çor : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ [ışb(a)ra *bilgä* [k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆... ışb(a)ra *b(i)lgä* : kül i(ç) çor [...s]ükä : tusu bol[ayı]n : tidi : (KÇ 22-23) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l

çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : *b(i)lgä* : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ [...] t(ä)[ŋ]r(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)[ş *b(i)lgä* k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : (e)l tutdı (Tes D 4) ◆ [...] kül : b(ä)g : *b(i)lgä* k(a)g(a)n [...] (Tes G 1) ◆ t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş : il] (ä)tmiş : *b(i)lgä* k(a)g(a)n : b[(ä)n] (ŞU K 1) ◆ [... t(a)y] bilgä : tıtuk(u)g y(a)b[gu (a)t(a)]dı : (ŞU K 11-12) ◆ t(a)y *bilgä* : tıtuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : *b(i)lgä* k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : (e)lb(i)lgä : k(a)tın : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş *b(i)lgä* : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş *b(i)lgä* k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş *b(i)lgä* : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ [....] ul(u)g çigşi (a)k(ı)nçu (a)lp *b(i)lgä* çigşi [...] og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1) ◆ t(ä)ŋr(i)ım k(a)n(ı)m oglı : *b(i)lgä* t(a)rduş : ul(u)g *b(i)lgä* y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı *b(i)lgä* töl(i)s ul(u)g *b(i)lgä* ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4) ◆ [...] bi[t](i)gme : bunı y(a)r(a)t(ı)gma [b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ]ün (Ta K 5) ◆ kutl(u)g *bilgä* s(ä)ŋün ur(u)şu : kutl(u)g t(a)rk(a)n s(ä)ŋün : (Ta K 5) ◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : *b(i)lgä* : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : *b(i)ligä* : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

⇨ **1.4.2.** "bilge"

ɔögü/bög<ü> ⟨ᵑ𐰴/ᵑ⟩: bir unvan niteleyicisi

◆ *bög<ü>* k(a)g(a)n : b(a)ŋ(a)ru : (a)nça yıdm(ı)ş : (T 34) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk *b(ö)gü* k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50)

bökä/bök<ä> ᛒ𐰴/⟨⟩: bir unvan niteleyicisi

◆ *bök<ä>* ul(u)g k(a)[g(a)n (ä)rm(i)ş (Tes K 1) ◆ bunı y(a)r(a)t(ı)gma *bökä* tut(a)m (Ta Taş Kaplumbağa Yazıt)

çıkan ⟩ᚴ: bir unvan niteleyicisi

◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] *çık(a)n* toŋukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ ışb(a)ra *çık(a)n* kül i(ç) çor bolm(ı)ş (KÇ 2)

⇨ **2.8.4.1.** "teyze çocuğu, kuzen"

el 𐰃: bir unvan niteleyicisi

◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : *(e)l* çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24)

⇨ **1.1.2.** *ilt(e)r(i)ş/(e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n; t(ä)ŋridä bolm(ı)ş (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)g(a)n* kişi adları **1.1.2.** *ilbilgä k(a)tun; (e)lb(i)lgä k(a)tun* kişi adları **2.8.6.** *ilt(e)r(i)ş/(e)lt(e)r(i)ş; e)lt(ä)b(ä)r/ilt(ä)b(ä)r; (e)l (e)tm(i)ş; ilbilgä/(e)lb(i)lgä* unvan niteleyicileri // **2.8.8.** "ülke, yurt, vatan, memleket; devlet, yönetim"

ilbilgä/elbilgä 𐰋𐰇𐰃𐰆𐰃/𐰋𐰇𐰃𐰚𐰃𐰆: kağan eşlerinin unvanlarının (*katun*) niteleyicisi

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : *ilbilgä* k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : *ilb(i)lgä* k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : *(e)lb(i)lgä* : k(a)tun : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : *(e)lb(i)lgä* : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1)

el/il etmiş 𐰋𐰼𐰴 𐰃𐰆/𐰃: bir unvan niteleyicisi

◆ *(e)l (e)tm(i)ş* y(a)bgu : ogl ı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : *[(e)]l (e)tm(i)ş* : (a)t(a)m [t¹....] (O 4) ◆ *[(e)l (e)t]m(i)ş* : k(a)n(ı)m y(a)şı : t(ä)g(i)p uçdı : (Tes B 5) ◆ [...] t(ä)[ŋ]r(i)dä : bolm(ı)ş *(e)l* : *(e)tm(i)[ş* b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : (e)l tutdı (Tes D 4) ◆ t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş : *il] (ä)tmiş* : b(i)lgä k(a)g(a)n : b[(ä)n] (ŞU K 1) ◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : *(e)l (e)tm(i)ş* : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : *(e)l (e)tm(i)ş* b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : *(e)l (e)tm(i)ş* : b(i)lgä : k(a)n(ı)m : içr(ä)ki [bo]d(u)nı : (a)ltm(ı)ş (Ta B 6)

ilteriş/elteriş 𐰃𐰼𐰃𐰴/𐰋𐰼𐰃𐰴: II. Köktürk Devleti'nin kurucu kağanının unvanının niteleyicisi

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ bilgä toṅukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çı(ı)g : öŋrä kıt(a)ṅ(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka

: türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ *ilt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n : bilgä toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ *(e)lt(e)r(i)ş* k(a)g(a)nka (i)ç(i)<k(i)ŋ> (Ç 1) ◆ k(a)pg(a)n : *(e)lt(e)r(i)ş* k(a)g(a)n : (e)l(i)ŋä : kıl(ı)nt(ı)m : (O 4) ◆ k(a)ŋ yor(ı)p : *(e)lt(e)r(i)ş* : k(a)g(a)nka : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : (O 11)

änük 𐰀𐰃𐰴: bir unvan niteleyicisi

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : *(ä)n(ü)k* : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12)

ınançu/inänçu 𐰃𐰆𐰍/𐰃𐰀𐰍: bir unvan niteleyicisi

◆ kırk(ı)z k(a)g(a)nta : t(a)rduş : *ın(a)nçu* çor : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ *in(ä)nçu* : (a)pa : y(a)rg(a)n t(a)rk(a)n : at(ı)g : [bi]rt(i)m : (KT B) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı *ın(a)nçu* b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz *ın(a)nçu* : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz *ın(a)nçu* ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

inäl 𐰃𐰇𐰼: bir unvan niteleyicisi

◆ sü b(a)şı : *in(ä)l* k(a)g(a)n : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzun t(e)di : (T 31) ◆ *in(ä)l* k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

kapgan 𐰆𐰉𐰃: İlteriş Kağan'dan sonra tahta geçen II. Köktürk Devleti kağanının unvanının niteleyicisi

◆ *k(a)pg(a)n* k(a)g(a)n : ol(u)rtd(u)m : (T 51) ◆ *k(a)pg(a)n* k(a)g(a)n [y(e)ti] ot(u)z [y(a)ş(ı)nta]... (ä)rti : (T 51) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r *k(a)pg(a)n* k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toñukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : *k(a)pg(a)n* k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ *k(a)pg(a)n* : (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : (e)l(i)ŋä : kıl(ı)nt(ı)m : (O 4) ◆ [kül i(ç) çor toñukuk *k(a)p]g(a)n* : k(a)g(a)n : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (KÇ 2-3)

kutlug 𐰴𐰘𐰽: bir unvan niteleyicisi

◆ kırk(ı)z : oglı m(ä)n : buyla : *kutl(u)g* y(a)rg(a)n m(ä)n *kutl(u)g* : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n : (S 2-3 ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g

b(i)lgä y(a)bgu *kutl(u)gı* (i)s(i)g y[ir] *kutl(u)gı* [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)ş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d *kutl(u)gı* [...] *kutl(u)gı* ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4) ◆ [...] bi[t](i)gme : bunı y(a)r(a)t(ı)gma [b(i)ligä *k]utl(u)g* t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ]ün (Ta K 5) ◆ *kutl(u)g* bilgä s(ä)ŋün ur(u)şu : *kutl(u)g* t(a)rk(a)n s(ä)ŋün : (Ta K 5) ◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : *kutl(u)]g* : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n (Ta K 6)

kül 𐰴𐰣/𐰴𐰺: bir unvan niteleyicisi

◆ in(i)m : *kül* tig(i)n : birlä : sözl(ä)şd(i)m(i)z : (KT D 26) ◆ in(i)m : *kül* tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : *kül* tig(i)n : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : *kül* tig(i)n : yit[i : y(a)şda : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : *kül* tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ *kül* tig(i)n : y(a)d(a)g(ı)n : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ *kül* tig(i)n [(a)ltı ot(u)z] y(a)şıŋa : kırk(ı)z t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z (KT D 34-35) ◆ *kül* tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ *kül* tig(i)n : b(a)şg(ı)l boz (a)t : bin(i)p t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : *kül tig(i)n(i)g* : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ *kül* tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ [*kül*] tig(i)n : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ *kül* tig(i)n : bir kırk : y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ *kül* tig(i)n : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 3-4) ◆ *kül* tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ *kül* tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ *kül* tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : s(a)nçdı : (KT K 6) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : *kül* tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ *kül* tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT K 7-8) ◆ *kül* t(i)g(i)n : (ä)b(i)g b(a)şl(a)yu : (a)kıt(tı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ *kül* tig(i)n : ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n : s(a)nçdı (KT K 8-9) ◆ *kül* tig(i)n : yok (ä)rs(ä)r : kop : ölt(ä)çi : (ä)rt(i)g(i)z (KT K 10) ◆ in(i)m *kül* tig(i)n : k(ä)rg(ä)k : boltı : (KT K 10) ◆ *kül* tig(i)n : koń yılka : yiti y(e)g(i)rm(i)kä : uçdı : (KT KD) ◆ *kül* tig(i)n : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : boltı : (KT KD) ◆ bunça : bit(i)g : bit(i)gme : *kül* tig(i)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m (KT GD) ◆ *kül* tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t biŋ] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ in(i)m *kül* tig(i)n [...] (KT B) ◆ işi(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m *kül* tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ [..]yi *kül* tig(i)n : b² (KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 3) ◆ t]ig(i)n : (e)ki ş(a)d : in(i)m : *kül*[l tig(i)n :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : *kül* çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n

t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g *kül* (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toṅukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g *kül* (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ [...] *kül* : b(ä)g : b(i)lgä k(a)g(a)n [...] (Tes G 1) ◆ ışb(a)ra çık(a)n *kül* i(ç) çor bolm(ı)ş (KÇ 2) ◆ ul(u)g : *kül* i(ç) çor : s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : yok bol[tı] (KÇ 3) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [*kül* i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ *kül* i(ç) çor : türk bod(u)n b(ä)[gl(ä)]r [...] (KÇ 6) ◆ ışb(a)ra b(i)lgä : *kül* i(ç) çor : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok [...] (KÇ 8) ◆ *kül* i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : süsin [...] (KÇ 10) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : *kül* i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [ışb(a)ra bil]gä *[k]ül* i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : *kül* i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ kıt(a)ṅ : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : *kül* i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17) ◆ *[kü]l* i(ç) çor : y(e)ti y(a)şıŋa : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18) ◆ [...] *kül* i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆... ışb(a)ra b(i)lgä : *kül* i(ç) çor [...s]ükä : tusu bol[ayı]n : tidi : (KÇ 22-23) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : *kül* i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24)

külüg 𐰴𐰾𐰋𐰼: bir unvan niteleyicisi

◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı *kül(ü)g* oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s *kül(ü)g* (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş *kül(ü)g* (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

⇨ **2.8.14.** "ünlü"

ogul 𐰃𐰺: bir unvan niteleyicisi

◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : *og(u)l* t(a)rk(a)n k(ä)ltı : (KT K 12)

⇨ **1.2.4.** *tinsi oglı* dağ adı // **2.8.2.** *kişi oglı* "kişi oğlu" // **2.8.4.1.** "evlat, çocuk"

ozmış 𐰀𐰾𐰢𐰃: bir unvan niteleyicisi

◆ *ozm(ı)ş* : tig(i)n : k(a)n bolm(ı)ş : (ŞU K 9) ◆ *ozm(ı)ş* t(e)g(i)n ud(a)rg(a)nta : yorıyur : t(e)di : (Ta D 6) ◆ [...] t(a)k(ı) *[oz]m(ı)ş* : [tig(i)n : k(a)n] boltı (Ta D 9)

öŋ 𐰴𐰺: bir unvan niteleyicisi

◆ b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l *öŋ* (e)rk(i)n (Ta K 6)

⇨ **1.2.2.** *kök öŋ* ırmak adı // **2.6.3.** "doğu" // **2.6.4.** "ön, ileri"

öz 𐰃𐰺: bir unvan niteleyicisi

◆ [...]ms[ı] : k(a)tun yig(ä)ni : *öz* [b](i)lge : b[ı]w... (ŞU B 8) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : *öz* ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : *öz* ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

⇨ **1.8.2.** "kendi" // **2.8.26.** "(*teŋri* tarafından bahşedilen) benlik, manevi varlık, öz"

sıpa 𐰴𐰍: bir unvan niteleyicisi

◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z *s(ı)pa* : t(a)y s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

tay 𐰉𐰆: bir unvan niteleyicisi

◆ bukug : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : *t(a)y* s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ [... *t(a)y*] bilgä : tutuk(u)g y(a)b[gu (a)t(a)]dı : (ŞU K 11-12) ◆ *t(a)y* bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : *t(a)y* s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : *t(a)y* s(ä)ŋün : bod(u)nı : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı (Ta K 3-4)

täŋri 𐰉𐰆𐰑𐰴: "haşmetmeap, majeste" anlamında *kagan/kan* unvanının niteleyicisi

◆ *t(ä)ŋri* b(i)lgä : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ *t(ä)ŋri* bilgä : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ *t(ä)ŋri* k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

⇨ **2.2.1.** "gökyüzü" // **2.8.26.** "tanrı"

täŋride bolmış 𐰉𐰆𐰑𐰴 𐰃𐰇𐰉𐰴: Moyun Çor'un kağanlık unvanının niteleyicisi

◆ [...] *t(ä)[ŋ]r(i)dä* : *bolm(ı)ş* (e)l : (e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : (e)l tutdı (Tes D 4) ◆ *t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş* : il] (ä)tmiş : b(i)lgä k(a)g(a)n : b[(ä)n] (ŞU K 1) ◆ *t(ä)ŋridä bolm(ı)ş* : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ *t(ä)ŋridä* : *bolm(ı)ş* : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ *t(ä)ŋridä* : *bolm(ı)ş* : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä : k(a)n(ı)m : içr(ä)ki [bo]d(u)nı : (a)ltm(ı)ş (Ta B 6)

täŋri täg täŋri yaratmış 𐰉𐰆𐰑𐰴 𐰃𐰇𐰉𐰴 𐰀𐰴 𐰃𐰇𐰉𐰴: Bilge Kağan'ın küçük oğlu Teŋri Kağan'ın unvan niteleyicisi

◆ *t(ä)ŋri t(ä)g* : *t(ä)ŋri* : *y(a)r(a)tm(ı)ş* : türk : bilgä : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13)

täŋri täg täŋride bolmış 𐰉𐰆𐰑𐰴 𐰃𐰇𐰉𐰴 𐰀𐰴 𐰃𐰇𐰉𐰴: İlteriş Kağan'ın büyük oğlu, II. Köktürk Devleti kağanı Bilge'nin unvan niteleyicisi

◆ *t(ä)ŋri t(ä)g* : *t(ä)ŋridä* : *bolm(ı)ş* : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1)

täŋrim 𐰉𐰆𐰑𐰴: "haşmetmeap, majeste" anlamında *kagan/kan* unvanının niteleyicisi

◆ *t(ä)ŋr(i)m* k(a)n(ı)m (Ta K 1) ◆ *t(ä)ŋr(i)m* k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu (Ta K 3) ◆ *t(ä)ŋr(i)m* : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d (Ta K 3-4)

toŋa 𐰃𐰇𐰀: Kapgan Kağan'ın oğlunun unvanının niteleyicisi

◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : *toŋa* tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : *toŋa* : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31)

tun 𐰇𐰀: bir unvan niteleyicisi

◆ *tun* b(i)lgä (Ç 1) ◆ *tun* y(e)g(ä)n (e)rk(i)n (Ç 2)

ulug 𐰋𐰃𐰇: bir unvan niteleyicisi

◆ (a)nta kisrä : y(e)r b(a)y(ı)rku : *ul(u)g* irk(i)n : y(a)gı boltı : (KT D 34) ◆ *ul(u)g* irk(i)n : (a)zkıńa : (ä)r(i)n : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (KT D 34) ◆ *ul(u)g* : kül i(ç) çor :

s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : yok bol[tı] (KÇ 3) ◆ bök<ä> *ul(u)g* k(a)[g(a)n (ä)rm(i)ş (Tes K 1) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n *ul(u)g* buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı *ul(u)g* : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : *ul(u)g* ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ tok(u)z yüz : (ä)r : b(a)şı tuyk(u)n : *ul(u)g* : t(a)rk(a)n : bukug : bıŋa ...(Ta B 8) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : *ul(u)g* b(i)lgä y(a)bgu (Ta K 3) ◆ t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s *ul(u)g* b(i)lgä ç(a)d (Ta K 3-4)

⇨ **1.4.1.** "yaşlı" // **1.4.2.** "ileri gelen (kimse), ulu, yüce (kişi)" // **1.4.4.** "büyük, muazzam // **1.4.4.** (yaşça) büyük"

yegän/yigän 𐰼𐰀𐰇𐰃/𐰼𐰀𐰇𐰃: bir unvan niteleyicisi

◆ üç(ü)nç : *y(e)g(ä)n* sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ tun *y(e)g(ä)n* (e)rk(i)n (Ç 2) ◆ sir : irk(i)n : oglı : *yig(ä)n* çor : k(ä)lti (KÇ 21) ◆ [...] çor(u)ŋ : oglı : *yig(ä)n* çor : *k(ä)lti* (KÇ 26)

⇨ **2.8.4.1.** "yeğen"

yollug 𐰴𐰺𐰞𐰍: bir unvan niteleyicisi

◆ bu bit(i)g : bit(i)gme : (a)tısı : *yol(lu)g* : t[ig(i)n] b[it(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ bunça : bit(i)g : bit(i)gme : kül tig(i)n : (a)tısı : *yol(lu)g* tig(i)n : bitid(i)m (KT GD) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop *yol(lu)g* tig(i)n : bitid(i)m : (KT GD) ◆ *yol(lu)g* : tig(i)n [bit(i)d(i)m(i)z] (KT GB) ◆ [bilgä] k(a)g(a)n : b[it(i)gin] *yol(lu)g* tig(i)n : bit(i)d(i)m : (BK GB) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : *yol(lu)g* tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ [... *y]ol(lu)g* : ıya : b(a)s(ı)p : ol(u)r[tı] (Tes D 6) ◆ *yol[(lu)]g* k(a)g(a)n : [...] [bu]min : k(a)g(a)n : üç k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 1)

2.8.7. Meslekler

alumçı 𐰴𐰃𐰾𐰍: devlet alacaklarını tahsil etmekle görevli kimse

◆ [b]un[ça] : [bo]d(u)n(u)g : (a)tın : yolın : y(a)gma : *(a)lumçısı* : (e)ki : y¹Wr¹ t(e)di: (Ta K 5)

bark itgüçi 𐰉𐰀𐰼𐰇𐰉 𐰘𐰍𐰽: mimar

◆ *b(a)rk itgüçi* : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ t(a)ş [*b(a)rk* : *itgüçig*] bunça : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : k(ä)l[ürti] (KT KD)

bädizçi 𐰉𐰀𐰋𐰃𐰸: ressam, heykeltraş

◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : *b(ä)d(i)zçi* : k(ä)lürt(ü)m : (KT G 11) ◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n(ı)ŋ : içr(ä)ki : *b(ä)d(i)zçig* : ıt(t)ı : (KT G 12) ◆ t(a)ş [b(a)rk : itgüçig] bunça :

b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : k(ä)l[ürti] (KT KD) ◆ (a)nta] kisrä : t(a)bg(a)ç k[(a)g](a)nta : *b(ä)dizç(i)g* : kop : k[(ä)lürt(ü)m (BK K 14) ◆ içr(ä)ki : *b(ä)d(i)zçig* : ıt(t)ı : (BK K 14)

bitig taş itgüçi 𐰉𐰃𐰋𐰀𐰉 𐰚𐰉 𐰀𐰇𐰉𐰴: yontucu, heykeltraş

◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : *bit(i)g t(a)ş* : *itgüçi* : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13)

çärig 𐰀𐰚𐰃: asker

⇨ **2.8.28.3.**

korıgu 𐰴𐰓𐰍𐰴: muhafız, kale muhafızı

◆ *kor(ı)gu* : (e)ki üç : kiş(i)l(i)gü : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (BK D 41)

mar 𐰚𐰍: öğretmen

◆ *m(a)r(ı)ma* : yüz(ä)r : torug : b[er]t(i)m (S 7) ◆ ogl(a)n(ı)m : (ä)rdä *m(a)r(ı)m(ı)nça* : bol : (S 9)

sıgıtçı 𐰉𐰃𐰇𐰓𐰉: ağıtçı

◆ yogçı : *sıg(ı)tçı* : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ yogçı : *sıg(ı)tçı* : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : b(a)şl(a)yu : ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 11-12)

⇨ **2.8.22.**

sü 𐰖: asker

⇨ **2.8.28.3.** "silahlı kuvvetler, ordu" **2.8.7.** "asker"

tamgaçı 𐰉𐰃𐰓𐰇𐰇: mühürdar

◆ on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : *t(a)mg(a)çı* : og(u)z : bilgä : *t(a)mg(a)çı* : k(ä)lti : (KT K 13)

tıl 𐰉𐰇/𐰉𐰇: mühbir, casus, ajan

⇨ **2.8.27.**

turgak 𐰚𐰓𐰍𐰴: gece bekçisi, muhafız

◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : *turg(a)k* b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : *turg(a)k* : turdı : (Ta K 2)

⇨ **2.7.10.2.** "konut"

yagıçı 𐰉𐰃𐰓D: savaşçı, savunmacı

⇨ **2.8.28.3.**

yalabaç ᚣᚢᛇᛞ: elçi

◆ *y(a)l(a)b(a)çı* : (ä)dgü : s(a)bı : öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : y(a)yın sül(ä)d(i)m : (BK D 39)

yargan ᚥᚴᛋᛞ: yargıç

⇨ **2.8.5.**

yerçi ᚴᚣᛏᚹ: kılavuz, rehber

◆ *y(e)rçi* t(i)l(ä)d(i)m : (T 23) ◆ *y(e)rçi* : y(e)r y(a)ŋ(ı)l(ı)p : bog(u)zl(a)ntı : (T 26)

yälmä ᛇᚮᚣᚹ: keşif kolu, keşif devriyesi

◆ *y(ä)lmä* : k(a)rgu : (ä)dgüti : urg(ı)l : b(a)s(ı)tma : t(e)m(i)ş : (T 34) ◆ uz(u)n *y(ä)lm(ä)g* y(ä)mä ıt(tı)m ok (T 52) ◆ tug : t(a)şık(ı)r : (ä)rkli *y(ä)lmä* : (ä)ri k(ä)lti : (ŞU D 5-6) ◆ *y(ä)lm(ä)sin* : is² : y(e)riŋ(ä)rü : ıdm(ı)ş : (ŞU D 12) ◆ *y(ä)lm(ä)sin* : m(ä)n(i)ŋ (ä)r (a)nta : b(a)sm(ı)ş : tıl tutm(ı)ş : (ŞU D 12)

yogçı ᚴᚣᚴᚮᛞ: yasçı

◆ *yogçı* : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)ın : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ *yogçı* : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : b(a)şl(a)yu : ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 11-12)

⇨ **2.8.22.**

yolagçı ᚴᚣᛚᚮᛞ: kılavuz, rehber

◆ çor(a)kka : t(ä)gip : *yol(a)gçı* : [(ä)r](i)g : [...] k(ä)ç(ä)nkä : t(ä)gi [...] (BK GD)

2.8.8. *İl*, Vatan, Yurt

el/il ᛉ/ᚴᛉ: ülke, yurt, vatan, memleket; devlet, yönetim

◆ türk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n yış : ol(u)rs(a)r : *iltä* : buŋ yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ *il* tuts(ı)k : yir : ötük(ä)n : yış (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ ötük(ä)n : yış : ol(u)r(s)ar : b(ä)ŋgü : *il* tuta : ol(u)rt(a)çı s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ türk [bod(u)n ti]r(i)p : *il* tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : urt(u)m : (KT G 10; BK K 8) ◆ y[(a)g]uk *(e)l* : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(ı)ŋ : *ilin* : törüsin : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ (a)nı üçün : *il(i)g* : (a)nça tutm(ı)ş : (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ *il(i)g* tut(u)p : törüg : itm(i)ş : (KT D 3; BK D 4) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g *(e)l* : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : *ilin* : ıçg(ı)nu

: ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : *ilin* : tör(ü)sin : (a)lı birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : *il(i)m* : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : *il(i)g* : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça *il(i)g*] törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş <(a)nça> itm(i)ş : *(e)l(i)m(i)*z : törüm(i)z : (ä)rti : (KT D 22; BK D 18) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : *(e)l(i)ŋ(i)n* : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : *(e)l(i)ŋ(i)n* : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : *(e)l(i)ŋä* : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : *il* bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : (ä)çim k(a)g(a)n : *ilin* : törüsin : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ kırk(ı)z : k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m(i)z : *ilin* : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 36) ◆ k(a)g(a)nın (a)nta : öl(ü)rt(ü)m(i)z : *ilin* : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 38) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : *ili* : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : *il(i)g* : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3) ◆ süsin : s(a)nçd(ı)m(ı)z : *ilin* (a)lt(ı)m(ı)z : (KT K 6) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : *(e)l(i)ŋä* : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m : *il(i)n* : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 27) ◆ k(a)g(a)nın : y(a)bgu[sı]n : ş(a)dın : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : *il(i)n* : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 28) ◆ süsin : bo[z]d(u)m : *(e)lin* : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 34) ◆ [*il(i)g* t]örüg : y(e)gdi : k(a)zg(a)nt(ı)m : (BK D 36) ◆ *il* tutd(u)m : (BK G 9) ◆ bilgä toñukuk : b(ä)n öz(ü)m : t(a)b(g)aç *il(i)ŋe* : kıl(ı)nt(ı)m : (T 1) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : *il* y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : *il* y(ä)mä : *il* boltı : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56) ◆ türk bilgä k(a)g(a)n : *il(i)ŋe* : bititd(i)m : (T 58) ◆ ol k(a)n yok : boltukda : k(e)srä : [*il*] yitm(i)ş : ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ k(a)pg(a)n : (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : *(e)l(i)ŋä* : kıl(ı)nt(ı)m : (O 4) ◆ [kül i(ç) çor toñukuk k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : *il(i)ntä* : k(a)nıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (KÇ 2-3) ◆ [...] bo[](u)p] (a)z *(e)l(i)g* : [t]utdı (KÇ 6) ◆ [...]g(a)n(ı)ŋa : *(e)li[n* ...] b(i)lgäsin üçün : (a)lpın (ä)rd(ä)min [üçü]n : k(a)z[g(a)]ntı (KÇ 7) ◆ *(e)l(i)n* : (a)ltı : (KÇ 22) ◆ k(a)n(ı)m : *(e)l* tutm[(ı)ş] (Tes B 6) ◆ (a)n(ı)ŋ *(e)li* : üç yüz : yıl : *(e)l* tutm(ı)ş : (Tes K 2) ◆ [...] üç(ü)n ot(u)z [...] *(e)l* tut[dı] : (Tes D 3) ◆ [...] t(ä)[ŋ]r(i)dä : bolm(ı)ş *(e)l* : (e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : *(e)l* tutdı (Tes D 4) ◆ ö[tük(ä)n *(e)li* [t(ä)]gr(ä)s *ili* : (e)kin [(a)ra] ol(u)rm(ı)ş (ŞU K 2) ◆ (a)nt<a> *(e)li* [....] [(ä)rm(i)ş] : b(a)rm(ı)[ş]: (ŞU K 2) ◆ türk *il(i)ŋe* : (a)ltı : ot(u)z y(a)ş(ı)ma : [...] (a)nta b¹W... (ŞU K 4) ◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : *(e)l* örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10) ◆ ötük(ä)n *(e)li* t(ä)gr(ä)s *(e)li* : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka türk : *(e)l(i)n* (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5) ◆ (ä)çü (a)pa atı b(a)r t(e)di ötük(ä)n *(e)li* s(i)zdä

(ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : *(e)l(i)m(i)n* törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3) ◆ ötük(ä)n *(e)li* t(ä)gr(ä)s *(e)li*] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m t^2k^2m t(e)g *(e)l(i)g* tutdı..... (Ta K 1)

⇨ **1.1.2.** *ilt(e)r(i)ş/(e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n; t(ä)ŋridä bolm(ı)ş (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)g(a)n* kişi adları **1.1.2.** *ilbilgä k(a)tun; (e)lb(i)lgä k(a)tun* kişi adları **2.8.6.** *ilt(e)r(i)ş/(e)lt(e)r(i)ş; e)lt(ä)b(ä)r/ilt(ä)b(ä)r; (e)l (e)tm(i)ş; ilbilgä/(e)lb(i)lgä* unvan niteleyicileri // **2.8.6.** unvan niteleyicisi // **2.8.8.** "ülke, yurt, vatan, memleket; devlet, yönetim"

yer/yir 𐰚𐰼/𐰚𐰃𐰼: ülke, memleket

◆ yır(ı)g(a)ru : y(e)r b(a)y(ı)rku : *yiriŋä* : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 4; BK K 3) ◆ ötük(ä)n : *yir* : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok (KT G 8; BK K 6) ◆ kögm(ä)n : (a)şa : kı[rk(ı)z : *yir(i)ŋä* : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z] (KT D 17; BK D 15) ◆ türk : sir bod(u)n : *y(e)rintä* bod k(a)lm(a)dı : (T 3-4) ◆ türk sir bod(u)n : *y(e)rintä* : idi yor(ı)m(a)z(u)n : (T 11) ◆ türk bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n *y(e)rkä* : b(ä)n öz(ü)m : bilgä toñukuk < k(ä)lürt(ü)m : > (T 17) ◆ öt(ü)k(ä)n *y(e)r(i)g* : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ (a)z *yir* : y[olı] (a)nı b[irlä... (ä)r]m(i)ş : (T 24) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : *y(e)rintä* bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ uygur : *yir(i)ntä* : y(a)gl(a)k(a)r : k(a)nta : k(ä)l[t(i)m] (S 1) ◆ is^2i *y(e)r* t(a)pa : (a)z (ä)r ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ y(ä)lm(ä)sin : is^2 : *y(e)riŋ(ä)rü* : ıdm(ı)ş : (ŞU D 12)

⇨ **1.1.6.** *(i)s(i)g yir* kavim adı // **2.6.1.** "yer, toprak, arazi, yeryüzü" // **2.8.26.** "yer tanrısı" // **2.8.26.** *yir/y(e)r sub* "(dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan"

2.8.9. Bayrak, Sancak

tug 𐰚𐰆𐰍: bayrak, sancak

◆ *tug* : t(a)şık(ı)r : (ä)rkli y(ä)lmä : (ä)ri k(ä)lti : (ŞU D 5-6) ◆ ..... *t[ugın]* [...] $t^1l^1g^1$ [...]s^2 k(a)b(ı)ş(ı)p [...] : (ŞU B 6)

tuglug 𐰚𐰇𐰚𐰍: sancaklı, bayraklı

◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : küg(ü)rdä : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç *tugl(u)g* : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ (e)kinti (a)y : (a)ltı : y(e)g(i)rmikä : üç *tugl(u)g* [...] (ŞU B 7-8) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç *tugl(u)g* türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

2.8.10. Sınır

uç 𐰇𐰴: sınır

◆ [...] *uçı* : s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : t(ä)gi : ç(ä)r(i)g [it]di : (ŞU D 4) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n *uçınta* : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n *uçı* : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü *uçı* ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü *uçı* költ[i] (Ta B 5)

⇨ **2.6.4.** "uç"

yaka 𐰽𐰃𐰆: sınır

◆ *y(a)ka* : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8; G 2)

2.8.11. *Bodun*, Boy, Oymak, Halk

aymag 𐰀𐰽𐰆: oymak, aşiret

◆ (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : *(a)ym(a)gl(ı)g* : [(e)]l (e)tm(i)ş : (a)t(a)m [t¹....] (O 4)

bod 𐰉𐰴𐰞: boy, kabile

◆ türk : sir bod(u)n : y(e)rintä *bod* k(a)lm(a)dı : (T 3-4) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä *bod* y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60)

bodun 𐰋𐰉𐰴𐰞: kabile, boylar, halk; maiyet

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : *bod(u)n(u)m* : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : *bod(u)nı* : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : *bod(u)n* : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ bunç]a : *bod(u)n* : kop : itd(i)m : (KT G 2-3; BK K 2) ◆ bu yirdä : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : *bod(u)n* : birlä : tüz(ü)lt(ü)m : (KT G 4-5; BK K 3) ◆ t(a)bg(a)ç : *bod(u)n* : s(a)bı : süçig : (a)gısı : yımş(a)k : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k *bod(u)n(u)g* : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : *bod(u)m* : bişükiŋä : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5) ◆ süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : *bod(u)n* : ölt(ü)g : türk : *bod(u)n* : öls(i)k(i)ŋ : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n : y(a)zı : kon(a)yın tis(ä)r : türk : *bod(u)n* : öls(i)k(i)g : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ ol y(e)rg(ä)rü : b(a)rs(a)r : türk : *bod(u)n* : ölt(ä)çi s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ türk : *bod(u)n* : tok (a)rk(u)k sen : (KT G 8; BK K 6) ◆ k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p yok :

çıg(a)ń : *bod(u)n(u)g* : kop kubr(a)tdım : (KT G 9-10; BK K 7) ◆ çıg(a)ń : *bod(u)n(u)g* : b(a)y kılt(ı)m : (KT G 10; BK K 7; BK D 23) ◆ (a)z *bod(u)n(u)g* : öküş : kılt(ı)m (KT G 10; KT D 29; BK K 7; BK D 24) ◆ türk : b(ä)gl(ä)r : *bod(u)n* : bunı (e)şid(i)ŋ : (KT G 10; BK K 8) ◆ türk [*bod(u)n* ti]r(i)p : il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : urt(u)m : (KT G 10; BK K 8) ◆ türk : (a)mtı : *bod(u)n* : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : *bod(u)n(ı)ŋ* : ilin : törüsin : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : *bod(u)n(u)g* : kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ b(ä)gl(ä)ri y(ä)mä : *bod(u)nı* y(ä)mä : tüz (ä)rm(i)ş : (KT D 3; BK D 4) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : *bod(u)n* : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ b(ä)gl(ä)ri : *bod(u)nı* : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : *bod(u)n* : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : *bod(u)nlı* : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : *bod(u)n* : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7) ◆ t(a)bg(a)ç : *bod(u)nka* : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ türk : k(a)ra k(a)m(a)g : *bod(u)n* : (a)nça tim(i)ş (KT D 8-9; BK D 8) ◆ ill(i)g : *bod(u)n* (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : *bod(u)n* : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : *bod(u)n* : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ türk : *bod(u)n* : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : *bod(u)n* : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : *bod(u)n(u)g* : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : *bod(u)n(u)g* : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : *bod(u)n(u)g* : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ tölis : t(a)rduş [*bod(u)n(u)g* : (a)nta itm(i)ş] (KT D 13; BK D 12) ◆ b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç : *bod(u)n* : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ yır(ı)ya : b(a)z k(a)g(a)n : tokuz og(u)z *bod(u)n* : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ e(ç)im k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : türk : *bod(u)n(u)g* : yiçä: itdi : <yiçä> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : *bod(u)n(u)g* : yiçä : itdi : yiçä ig(i)t(t)i : (BK D 14) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : *bod(u)n* : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m (KT D 17) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : türk(ü)m(i)z [*bod(u)n(u)m(ı)z* (ä)rti : (KT D 18) ◆ on ok : *bod(u)n* : (ä)mg(ä)k : körti : (KT D 19; BK D 16) ◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z *bod(u)n(u)g* : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ *bod(u)nı* : küŋ kul : boltı : (KT D 20; BK D 17) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : *bod(u)n(u)g* : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ (ä)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : (a)şa *bod(u)n(u)g* : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21; BK D 17) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : türk : *bod(u)n(u)g* : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21) ◆ türk : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : *bod(u)n* : (e)ş(i)d(i)ŋ : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : *bod(u)n* : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)ç

(ä)rti : (KṬ D 22) ◆ k(a)ŋ](ı)m k[(a)g(a)n : bunça ... *bod(u)n(u)g* (BK D 12) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : *bod(u)n* : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ türk : *bod(u)n* : (ä)rt(i)n] ökün : (KT D 22-23; BK D 19) ◆ ıduk ötük(ä)n : y[ış *bod(u)n* b(a)rd(ı)g : (KT D 23; BK D 19) ◆ türk : *bod(u)n(u)g* : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : *bod(u)n* : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ n(ä)ŋ yıls(ı)g : *bod(u)nka* : ol(u)rm(a)d(ı)m : (KT D 26) ◆ [n(ä)ŋ y]ıls(ı)g : *bod(u)nta* : üzä: ol(u)rm(a)d(ı)m (BK D 21) ◆ içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : *bod(u)nta* : üzä : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : *bod(u)n* : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : *bod(u)n* : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : *bod(u)n(u)g* : ot sub : kılm(a)d(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : *bod(u)n* : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : *bod(u)n* [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ *bod(u)n(u)g* : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z *bod(u)n* : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : *bod(u)n* : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : *bod(u)n(u)g* : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : *bod(u)n(u)g* : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ y(a)l(ı)ŋ : *bod(u)n(u)g* : tonl(u)g : çıg(a)ń : *bod(u)n(u)g* : b(a)y kılt(ı)m : (KT D 29) ◆ tört bul(u)ŋd(a)kı] *bod(u)n(u)g* : kop : b(a)z kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : *bod(u)n(u)g* : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ türg(i)ş : *bod(u)n(u)g* : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 37) ◆ k(a)ra türg(i)ş : *bod(u)n* : kop iç(i)kdi : (KT D 38) ◆ ol *bod(u)n(u)g* : t(a)b(a)rda : ko[nt(u)rt(u)m(ı)z (KT D 38) ◆ sogd(a)k : *bod(u)n* : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ (a)nta kisrä : k(a)ra türg(i)ş : *bod(u)n* : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 39) ◆ k(a)ra türg(i)ş : *bod(u)n(u)g* : (a)nta öl(ü)rm(i)ş : (a)lm(ı)ş (KT D 40) ◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : *bod(u)n* : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ (a)z *bod(u)n* : y(a)gı boltı : (KT K 2) ◆ (a)z *bod(u)n* : (a)nta yok boltı : (KT K 3) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : *bod(u)n* : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : *bod(u)n* : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3) ◆ izg(i)l *[bod](u)n* : ölti : (KT K 4) ◆ tokuz og(u)z : *bod(u)n* : k(ä)ntü : *bod(u)n(u)m* : (ä)rti : (KT K 4) ◆ (ä)d(i)z : *bod(u)n* : (a)nta ölti : (KT K 6) ◆ türk : *bod(u)n* : (a)d(a)k k(a)mş(a)tdı : (KT K 6-7; BK D 30-31) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : *bod(u)n(u)m* : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : *bod(u)n* : b(a)şl(a)yu : ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 11-12) ◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : *bod(u)nta* : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti : (KT K 12) ◆ *[b]odun* : [...] (KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 1) ◆ [b](e)gl(e)r : *bod(u)n* : k¹(KT Mermer

Kaplumbağa Yazıt 2) ◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : bir(i)ki : og(u)ş(u)m : [*bod(u)n(u)m*] [...] (BK K 1) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı *bod(u)n(u)g* : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı *bo[d(u)n(u)g* : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ tört [bul(u)ŋd(a)kı *bod(u)n(u)g*] b(a)z [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : *bod(u)n(u)m(ı)n* : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : *bod(u)n(u)ma* : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ [... b(ä)gl](ä)r(i)g : *bod(u)n[(u)g]* [y](ä)mä : ig(i)d(i)ŋ : (BK K 12-13) ◆ türk : b(ä)gl(ä)r : türk : *bod(u)n(u)m* [...] (a)t : birt(i)m : (BK K 13) ◆ bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [*bod(u)n*] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir : tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : *bod(u)nı* [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : *bod(u)n* : [ö)g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : *bod(u)n(u)g* : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ türk : *bod(u)n* : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : *bod(u)n* : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(ı)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : *bod(u)n* : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 15) ◆ türg(i)ş : [k](a)g(a)n : türk(ü)m : *bod(u)n(u)m* : (ä)rti : (BK D 16) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z *bod(u)n(u)g* it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka : t(ä)gi : türk : *bod(u)n(u)g* : (a)nça kon[t](u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : (BK D 17-18) ◆ türk : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : *bo]d(u)n* : (e)ş(i)d : (BK D 18) ◆ türk : *bod(u)n* : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk *bod(u)n* : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (BK D 20-21) ◆ *bod(u)n(u)g* : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z *bod(u)n* t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : *bod(u)n* : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ y(a)l(ı)ŋ : *bod(u)n(u)g* : tonl(u)g : kılt(ı)m : (BK D 23) ◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : *bod(u)n(u)g* : bozd(u)m (BK D 24) ◆ *bod(u)n(u)g* : (a)nta bozd(u)m (BK D 25; BK D 39) ◆ y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : b(a)sm(ı)l : ıduk(ku)t : og(u)ş(u)m : *bod(u)n* : (ä)rti : (BK D 25) ◆ (a)ltı ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : çik : *bod(u)n* : kırk(ı)z : birlä : y(a)gı boltı : (BK D 26) ◆ (a)z *[b]o[d(u)n(u)g* (a)lt](ı)m [... iç]g(ä)rt(i)m : (BK D 26) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : *bod(u)n(u)g* : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ türg(i)ş : *bod(u)n(u)g*] uda b(a)sd(ı)m : (BK D 27) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : *bod(u)n* :

buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ k(a)rluk : *bod(u)n(u)g* : öl(ü)rt(ü)m : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 29) ◆ [b(a)s]m(ı)l : k(a)ra [...] k(a)rluk : *bod(u)n* : tir[(i)l(i)p k(ä)lti ...]m : (BK D 29) ◆ to[kuz og](u)z : m(ä)n(i)ŋ : *bod(u)n(u)m* (ä)rti : (BK D 29) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : türk : *bod(u)n* : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : (BK D 33) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : *bod(u)n* : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33) ◆ [türk] b(ä)gl(ä)r [*bod(u)n* (a)nç]a : s(a)k(ı)n(ı)ŋ : (a)nça bil(i)ŋ : (BK D 33) ◆ og(u)z : *bo[d(u)n* ...]d : ıdm(a)yın : tiy(i)n : sül[(ä)d(i)m] (BK D 33) ◆ o[g](u)z : *bod(u)n* : tok(u)z : t(a)t(a)r : birlä : tir(i)l(i)p : k(ä)lti : (BK D 34) ◆ tokuz : og(u)z : *bod(u)n* : y(e)r(i)n : subın : ıd(ı)p : t(a)bg(a)çg(a)ru : b(a)rdı : (BK D 35) ◆ *bod(u)n* ... y(a)zukl(a) [...bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : (a)tı küsi : yok boltı: (BK D 35-36) ◆ m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n : türk : *bod(u)n(u)g* : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ iç(i)k(i)gme : iç(i)kdi: *bod(u)n* : boltı : (BK D 37) ◆ tü[r]k : *bod(u)n* : aç (ä)rti : (BK D 38) ◆ (e)ki (e)lt(ä)b(ä)rl(i)g : *bod[(u)n* ...] (BK D 38) ◆ t[(a)t(a)b]ı : *bod(u)n* : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : körti (BK D 39) ◆ bir(i)yä : k(a)rluk : *bod(u)n* t(a)pa : sülä : tip : tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m (BK D 40) ◆ k(a)r(a) *bod(u)n* : k(a)g(a)n(ı)m : k(ä)lti : tip : ög[(i)r(i)p s(ä)b(i)nti (BK D 41) ◆ [...] *bod(u)n* [... y]ut(u)zın : yok kılt(ı)m : (BK G 4) ◆ (ä)l(i)g y(a)ş(ı)ma : t(a)t(a)bı : *bod(u)n* : kıt(a)ńda : (a)dr[(ı)ltı : (BK G 7) ◆ türk(ü)mä : *bod(u)n(u)ma* : y(e)g(i)n : (a)nça k(a)zg(a)nu : birt(i)m : (BK G 10) ◆ bunça : *bod(u)n* : s(a)çın : kulk(a)kın : y(a)ŋ[(a)k(ı)n b]ıçdı (BK G 12) ◆ ...t]ürk : b(ä)gl(ä)rin : *bod(u)nın* : (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : itdi : ögd[i ... (BK G 15) ◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : *bod(u)n* : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ türk *bod(u)n* : t(a)bg(a)çka : kör(ü)r (ä)rti : (T 1) ◆ türk *bod(u)n* : k(a)nın bulm(a)y(ı)n : t(a)bg(a)çda : (a)dr(ı)ltı : k(a)nl(a)ntı : (T 2) ◆ türk *bod(u)n* : ölti (a)lk(ı)ntı : yok boltı : (T 3) ◆ türk : sir *bod(u)n* : y(e)rintä bod k(a)lm(a)dı : (T 3-4) ◆ *bod(u)n* bog(u)zı : tok (ä)rti : (T 8) ◆ tok(u)z og(u)z : *bod(u)n* üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rtı tir : (T 9) ◆ türk sir *bod(u)n* : y(e)rintä : idi yor(ı)m(a)z(u)n : (T 11) ◆ türk *bod(u)n(u)g* : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : bilgä tońukuk < k(ä)lürt(ü)m : (T 17) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : *bod(u)n* : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : *bod(u)n* k(ä)lti : (T 17) ◆ türk *bod(u)n* : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)n : (a)nça t(e)m(i)ş : b(ä)n(i)ŋ *bod(u)n(u)m* : (a)nta (ä)rür : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ [türk *bod(u)nı* y(ä)mä] : bulg(a)nç [ol t(e)m(i)ş : og(u)zı y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç ol t(e)m(i)ş : (T 22) ◆ k(a)g(a)nka : kırk(ı)z : *bod(u)nı* : iç(i)kdi : yük(ü)nti : (T 28) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nı : t(a)şıkm(ı)ş tidi : on ok *bod(u)nı* : k(a)lıs(ı)z t(a)şıkm(ı)ş : (T 30) ◆ ol ok tün : *bod(u)nın* s(a)yu : ıt(tı)m(ı)z : (T 42) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : *bod(u)nı* : kop k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43) ◆ k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : *bod(u)nın* : it(i)p : yıg(ı)p (a)zça : *bod(u)n* : t(ä)zm(i)ş (ä)rti (T 43) ◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : *bod(u)n* : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ türk *bod(u)n* : t(ä)m(i)p k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : bu türk *bod(u)n* (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(a)l[ınm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä :

bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : il y(ä)mä : il boltı : *bod(u)n* y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56) ◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g *bod(u)nka* bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir *bod(u)n* : y(e)rintä bod y(ä)mä : *bod(u)n* y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir *bod(u)n* : yorıdukı bu (T 61) ◆ türk bilgä : k(a)g(a)n : türk sir *bod(u)n(u)g* : og(u)z *bod(u)n(u)g* : ig(i)dü : ol(u)rur : (T 62) ◆ ṭürk *bod(u)n* : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış[...] (O 2) ◆ türk *bod(u)n* : (a)tı yok : bolu : b(a)rm(ı)ş (ä)rti : (O 3) ◆ türk *bod(u)n* : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆ [b(i)lgä : k](a)g(a)n[(ı)ŋ : *bod(u)nı*] [...] b(a)rdı : (O 11) ◆ türk : *bod(u)nka* : (KÇ 4) ◆ kül i(ç) çor : türk *bod(u)n* b(ä)[gl(ä)]r [...] (KÇ 6) ◆ [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : *bod(u)n(u)g* : iti ayu ol(u)rtı (KÇ 14) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ [...]ın : üçün : bunça : *bod(u)n* : kubr(a)p : yogl(a)dı : (KÇ 27) ◆ (a)nç(ı)p : *bod(u)nı* : b(a)rd[ı] (Tes K 2) ◆ ol *bod(u)n(u)m* k(ä)ŋk(ä)r(ä)sde [...] (Tes K 4) ◆ [...] k(a)g(a)n(ı)m : b(i)lgäs(i)n üç(ü)n : öŋrä : kün togsıkd(a)kı *bod(u)n* [...] (Tes D 5) ◆ [...] [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : *bod(u)n* : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz yı[l ol(u)rup] s²[...] (ŞU K 3) ◆ tok(u)z *og(u)*z bod(u)n(u)m(ı)n : tirü kubr(a)tı : (a)lt(ı)m : (ŞU K 5) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : kög(ü)rde : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk *bod(u)n* [...] (ŞU K 8) ◆ türk *bod(u)n* : (a)nta : ıng(a)ru : yok boltı (ŞU K 10) ◆ k(a)ra : *bod(u)n* kılınç [...] (ŞU K 12) ◆ kul(ı)m : küŋ(i)m : *bod(u)n(ı)g* : t(ä)ŋri : y(e)r : (a)yu : birti : (ŞU D 1-2) ◆ k(a)ra : ig(i)l : *bod(u)n(u)g* : yok kılm(a)d(ı)m : (ŞU D 2) ◆ kıy(ı)n : (a)yd(ı)m : turgur[u] kot(tı)m : k(ä)ntü *bod(u)n(ı)m* : tid(i)m : (ŞU D 2) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : *bod(u)n(ı)m* : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : (ŞU D 5) ◆ sıŋ(a)rı : *bod(u)n* : iç(i)kdi : sıŋ(a)rı : *b[od(u)n* ....]a : kirti : (ŞU D 6-7) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : t(a)rd(u)ş : töl(i)s : *bod(u)nka* : birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ çik *bod(u)n(u)g* : b<ı>ŋa[m] sürä : [k(ä)lti] (ŞU G 2) ◆ k(ä)ntü [...] *bod(u)n* [...] (ŞU G 8) ◆ küŋ(i)m : kul(ı)m : *bod(u)n(ı)g* : t(ä)ŋri y(e)r : (a)nta : (a)yu [b](ä)rti : (ŞU G 9) ◆ (a)nta : *bod(u)n* : iç(i)k[di] (ŞU G 10) ◆ [...]k²I *bodun(u)g* [(a)l(ı)p] : t[o]k(u)z(u)nç (a)y ...]n²g² tokıd(ı)m : (ŞU B 3) ◆ tü[rk *b]o[d(u)n(u)g* ... s(ä)k(i)z] og[(u)z t]ok[(u)z t(a)t(a)r [...] (ŞU B 8) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk *bod(u)nka* y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7) ◆ türk : *bod(u)n(u)g* (a)nta : (i)çg(ä)rt(i)m : (Ta D 8) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra *bod(u)n* : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ (a)nta k(e)srä küsgü yılıka s²ln²l²g²dä k²wç k(a)ra *bod(u)n* t²ms² s²In²s²zd²ä k²wç k(a)ra sub (ä)rmiş : (Ta G 5) ◆ k(a)ra *bod(u)n* : tur(u)y(ı)n : k(a)g(a)n : (a)t(a)dı (Ta G 4 ◆ öŋrä kün togs(ı)kd(a)kı : *bod(u)n* : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : *bod(u)n* tört bul(u)ŋd(a)kı : *bod(u)n* i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g...

bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : *bod(u)nı* (a)ltm(ı)ş (Ta B 6) ◆ ... *bod(u)nı* bıŋa k(a)g(a)s (a)t(a)çuk *bod(u)nı* bıŋa (Ta B 9) ◆ [...] og(u)z *bod(u)n* [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : *bod(u)n* : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] *bod(u)nı* : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün : *bod(u)nı* : toŋra (ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : *bod(u)n* : y(a)bgu : *bod(u)nı* t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : *bod(u)nı* : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : *bod(u)n* : ç(a)d : *bod(u)nı* (Ta K 3-4) ◆ bunça *bod(u)n(u)g* : (a)tın yolın y(a)gma : (a)lumçısı (e)ki y^1Wr^1 t(e)di (Ta K 5)

eltäbärlig ЄΥΤЖҺΥ: *ilteber*le yönetilen (boy, *bodun*)
◆ (e)ki *(e)lt(ä)b(ä)rl(i)g* : bod[(u)n ...] (BK D 38)

illig/ellig ЄΥΥΙ/ЄΥΥ: devlet sahibi, devletli; bağımsız (boy, *bodun*)
◆ *ill(i)g* : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : *ill(i)g(i)g* : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ *ill(i)g(i)g* : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16) ◆ ıg(a)r *(e)ll(i)gdä* : [ıg(a)r : k(a)g(a)nl(ı)gda : y(e)g kılt(ı)m : (KT D 29; BK D 24)

kaganlıg ΥΛΟΥΗ: kağanı olan, kağanlı; bağımsız (boy, *bodun*)
◆ *k(a)g(a)nl(ı)g* : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : *k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g* : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : *k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g* : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16) ◆ ıg(a)r (e)ll(i)gdä : [ıg(a)r : *k(a)g(a)nl(ı)gda* : y(e)g kılt(ı)m : (KT D 29; BK D 24) ◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : *k(a)g(a)nl(ı)g* bod(u)nka bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57)

kamag ΥЖΗ: topluluk, halk kitlesi
◆ türk : k(a)ra *k(a)ın(a)g* : bod(u)n : (a)nça tim(i)ş (KT D 8-9; BK D 8)

kara 𐰴𐰇𐰼: doğuştan veya hükümdar buyruğuyla bazı ayrıcalıklara sahip olanların ve özel unvanlar taşıyanların dışındaki kişiler, avam, halk

◆ türk : *k(a)ra* k(a)m(a)g : bod(u)n : (a)nça tim(i)ş (KT D 8-9; BK D 8) ◆ *k(a)ra* türg(i)ş : bod(u)n : kop iç(i)kdi : (KT D 38) ◆ (a)nta kisrä : *k(a)ra* türg(i)ş : bod(u)n : y(a)gı bolm(ı)ş : (KT D 39) ◆ *k(a)ra* türg(i)ş : bod(u)n(u)g : (a)nta öl(ü)rm(i)ş : (a)lm(ı)ş (KT D 40) ◆ [b(a)s]m(ı)l : *k(a)ra* [...] k(a)rluk : bod(u)n : tir[(i)l(i)p k(ä)lti ...]m : (BK D 29) ◆ *k(a)r(a)* bod(u)n : k(a)g(a)n(ı)m : k(ä)lti : tip :ög[(i)r(i)p s(ä)b(i)nti (BK D 41) ◆ *[k(a)r(a)]s(ı)[n]* [yıgd](ı)m : [b(ä)]gi : [k(a)ç]dı (O 9) ◆ *k(a)ra* : bod(u)n kılınç [...] (ŞU K 12) ◆ *k(a)ra* : ig(i)l : bod(u)n(u)g : yok kılm(a)d(ı)m : (ŞU D 2) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : *k(a)ra* : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : (ŞU D 5) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : *k(a)ra* bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ (a)nta k(e)srä küsgü yılıka $s^2In^2l^2g^2$dä k^2wç *k(a)ra* bod(u)n t^2ms^2 $s^2In^2s^2zd^2$ä k^2wç k(a)ra sub (ä)rmiş : (Ta G 5) ◆ *k(a)ra* bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)g(a)n : (a)t(a)dı (Ta G 4)

⇨ **1.4.9.** "kara, siyah" // **1.2.2.** *k(a)ra sub; k(a)ra yot(u)lk(a)n* ırmak adları// **1.2.3.** *k(a)ra köl* göl adı // **1.2.7.** *k(a)ra kum* çöl adı // **1.2.12.** *k(a)ra buluk* yer adı

oguş 𐰉𐰆𐰑: boy, kabile

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : *og(u)ş(u)m* : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : *og(u)şı* : bod(u)nı : bişükiŋä : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir *og(u)ş* : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : bir(i)ki : *og(u)ş(u)m* : [bod(u)n(u)m] [...] (BK K 1) ◆ y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : b(a)sm(ı)l : ıduk(ku)t : *og(u)ş(u)m* : bod(u)n : (ä)rti : (BK D 25) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : *og(u)ş(u)g* : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31)

tat 𐰚𐰀𐰚: yabancı (boy veya *bodun* bireyleri)

◆ on ok oglıŋ]a : *t(a)tıŋa* : t(ä)gi : bunı : körü : bil(i)ŋ : (KT G 12; BK K 15)

türk 𐱅𐰉𐰛𐰇𐰼/𐱅𐰉𐰛𐰼: bir hükümdarın yönetimindeki halk, teba, reaya

◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : *türk(ü)m(i)z* [bod(u)n(u)m(ı)z (ä)rti : (KT D 18) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(ü)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : *türk(ü)mä* : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ türg(i)ş : [k](a)g(a)n : *türk(ü)m* : bod(u)n(u)m : (ä)rti : (BK D 16) ◆ *türk(ü)mä* : bod(u)n(u)ma : y(e)g(i)n : (a)nça k(a)zg(a)nu : birt(i)m : (BK G 10)

⇨ **1.3.** "türk"

2.8.12. İletişim, Etkileşim

bilig 𐰉𐰇𐰴/𐰉𐰇𐰃𐰴: bilgi; hikmet; akıl, zihin

◆ y(a)gru : kontukda : kisrä : (a)ńı)g *bil(i)g* : (a)nta öyür (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ [y(a)gr]u : kontuk[da] : kisrä : (a)ńı)g *bil(i)g(i)n* : (a)nta ö[yür (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ *bil(i)g* : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 5-6) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : *bil(i)g* b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ bilm(ä)z *b(i)l(i)g(i)n* : b(i)ltük(ü)m(ü)n : ödük(ü)m(ü)n : bunça : b(i)tig : bitid(i)m (KÇ 28)

⇨ **2.10.2.**

igid 𐰋𐰉𐰃: yalan

◆ (a)zu bu s(a)b(ı)mda : *ig(i)d* b(a)r gu : (KT G 10; BK K 7-8)

⇨ **2.10.2.**

kü 𐰴𐰭: haber; duyum, istihbarat

◆ t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : *kü* (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10-11)

⇨ **2.8.14.** "ün, şan, şöhret"

ötüg 𐰆𐰓𐰺: rica

◆ y(a)l(a)b(a)çı : (ä)dgü : s(a)bı : *öt(ü)gi* : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : y(a)yın sül(ä)d(i)m : (BK D 39)

ötünç 𐱃𐰓𐰺: rica, arz

◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä tońukuk : öt(ü)ntük *öt(ü)nç(ü)m(i)n* : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15)

sab 𐰋𐰯: söz; haber, bilgi; mesaj

◆ *s(a)b(ı)m(ı)n* : tük(ä)ti : (e)şidg(i)l : (KT G 1) ◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu *s(a)b(ı)m(ı)n* : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)n : *s(a)bı* : süçig : (a)gısı : yımş(a)k : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : *s(a)b(ı)n* : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4) ◆ süçig : *s(a)bıŋa* : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)ŋ : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol *s(a)b(ı)g* : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 5-6) ◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : *s(a)bın* : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ (a)zu bu *s(a)b(ı)mda* : ig(i)d b(a)r gu : (KT G 10; BK K 7-8) ◆ n(ä)ŋ n(ä)ŋ : *s(a)b(ı)m* : (ä)rs(ä)r : b(ä)ŋgü : t(a)şka : urt(u)m : (KT G 11; BK K 8) ◆ m(ä)n(i)ŋ : *s(a)b(ı)m(ı)n* : sım(a)dı : (KT G 11; BK K 14) ◆ köŋ(ü)lt(ä)ki : *s(a)b(ı)m(ı)n* : u[rturt(u)m : (KT G 12; BK K 14) ◆ *s(a)b(ı)m(ı)n* : tük(ä)ti : (e)şid : (BK K 1) ◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : y(a)r(a)tm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : *s(a)b(ı)m* (BK D 1; BK G 13) ◆ y(a)l(a)b(a)çı : (ä)dgü : *s(a)bı* :

öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : y(a)yın sül(ä)d(i)m : (BK D 39) ◆ kür(ä)g *s(a)bı* (a)nt(a)g (T 9) ◆ *s(a)b* (a)nça ıdm(ı)ş : (T 9) ◆ ol *s(a)b(ı)g* : (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ ol *s(a)bın* : (e)ş(i)d(i)p : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < kün y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (T 22) ◆ *s(a)bı* (a)nt(ä)g : (T 29) ◆ ol *s(a)b(ı)g* : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin tidi : (T 30) ◆ k(ä)lir (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z (ä)rs(ä)r : tıl(ı)g *s(a)b(ı)g* : (a)lı olur : tidi : (T 32) ◆ üç kür(ä)g ki[ş]i k(ä)lti : *s(a)bı* : bir : (T 33) ◆ k(a)nt(a) y(a)n : *s(a)b(ı)g* : y(a)na k(ä)lti : (T 33-34) ◆ ol *s(a)b(ı)g* (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)ng(a)ru : ol *s(a)b(ı)g* ı(d)t(ı)m : (T 33) ◆ (a)pa t(a)rk(a)ng(a)ru : içrä *s(a)b* : ıdm(ı)ş : (T 34) ◆ ol *s(a)b(ı)g* (e)ş(i)d(i)p : sü yorıtd(ı)m : (T 35) ◆ *s(a)bı* (a)nt(a)g (T 36) ◆ ol *s(a)b(ı)g* (e)ş(i)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n] y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : (T 36-37) ◆ ol *s(a)b(ı)g* (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43)

söz 𐰴𐰺: söz

◆ *[söz](i)ŋä* : y(a)zm(a)yın t(e)di [y(a)ŋ(ı)l]m(a)[y(ı)]n tidi : (ŞU B 5)

2.8.13. Kimlik, Ad, Unvan

at 𐰉𐰇/𐰉: 1. kimlik, *bodun* kimliği; ad

◆ türk : b(ä)gl(ä)r : türk : *(a)tın* : ıt(t)ı : (KT D 7; BK D 7) ◆ t(a)bg(a)çgı : b(ä)gl(ä)r : t(a)bg(a)ç : *atın* : tut(u)p(a)n : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : körm(i)ş : (KT D 7-8; BK D 7) ◆ türk : bod(u)n(u)g : *(a)tı* küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : *(a)tı* küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : *(a)tı* küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün : ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> : (KT D 26-27; BK D 21-22) ◆ türk : b(ä)gl(ä)r : türk : bod(u)n(u)m [...] *(a)t* : birt(i)m : (BK K 13) ◆ ...] bod(u)n [...] y(a)zukl(a)[...bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : *(a)tı* küsi : yok boltı: (BK D 35-36) ◆ türk bod(u)n : *(a)tı* yok : bolu : b(a)rm(ı)ş (ä)rti : (O 3) ◆ (ä)çü (a)pa *atı* b(a)r t(e)di ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5) ◆ bunça bod(u)n(u)g : *(a)tın* yolın y(a)gma : (a)lumçısı (e)ki y¹Wr¹ t(e)di (Ta K 5)

2. unvan

◆ k(a)g(a)n *(a)t* : bunta : biz : birt(i)m(i)z : (KT D 20) ◆ in(ä)nçu : (a)pa : y(a)rg(a)n : t(a)rk(a)n : *at(ı)g* : [bi]rt(i)m : (KT B) ◆ k(a)g(a)n *(a)t(ı)g* : bunta : biz : birt(i)m(i)z : (BK D 17) ◆ *(a)ts(ı)z* ...]ka : *at* birt(i)m (BK D 41) ◆ ş(a)d : *(a)t(ı)g* : (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t¹g² : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş (O 6) ◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n toŋukuk : *(a)t(ı)g* b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d *(a)t* birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (ä)l b(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n *(a)t(ı)g* : k(a)tun *(a)t(ı)g* (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın

: üç(ü)n : bir (e)ki *(a)tl(ı)g* : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : (ŞU D 5)

ıtlıg 𐰴𐰇𐰛: unvanlı, unvan sahibi

◆ kiç(i)g *(a)tl(ı)gl(ı)g* ulg(a)rtd(ı)m ...] (BK D 41)

ir at 𐰛 𐰉: erlik (yetişkinlik) unvanı

◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : *(ä)r (a)t* bultı : (KT D 31)

yol 𐰇𐰃𐰆: unvan (?)

◆ bunça bod(u)n(u)g : (a)tın *yolın* y(a)gma : (a)lumçısı (e)ki y[1]Wr[1] t(e)di (Ta K 5)

2.8.14. Ün, Şan, Şöhret

cü 𐰋𐰼/𐰋𐰚: şan, şöhret

◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı *küsi* : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı *küsi* : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı *küsi* : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün : ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> : (KT D 26-27; BK D 22) ◆ ...] bod(u)n [...] y(a)zukl(a)[...bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : (a)tı *küsi* : yok boltı: (BK D 35-36) ◆ [t(a)b]g(a)çka : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : üçün : *kü* bunça : tutdı : (KÇ 12) ◆ *küm* : sorug(u)m : kün togsık(k)a : b(a)tsık(k)a : t(ä)gdi : (S 4-5)

⇨ 2.8.12. "haber, duyum, istihbarat"

:ülüg 𐰾𐰽𐰋: ünlü

◆ (a)nt(a)g : *kül(ü)g* : k(a)g(a)n (ä)rm(i)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ (a)t(a)ç(ı)m : bilgä : (a)t(a)ç(ı)m : koń yılka : b(i)lgä *kül(ü)g* (ä)r : (ä)dgü [k[1]..] (a)t(a)ç(ı)m : ölti : (O Ek Yazıt 3-7) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı *kül(ü)g* oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s *kül(ü)g* (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş *kül(ü)g* (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

⇨ 2.8.6. unvan niteleyicisi

ɔrug 𐰴𐰃𐰍𐰃𐰾: ün, şöhret

◆ küm : *sorug(u)m* : kün togsık(k)a : b(a)tsık(k)a : t(ä)gdi : (S 4-5)

2.8.15. İş, Hizmet

: 𐰇𐰚: iş, hizmet

◆ t(ä)ŋr(i)k(ä)nkä : *iş(i)g* : b(e)rt(i)ŋ : t(e)y(i)n : y(a)rl(ı)k(a)m(ı)ş : (O 6)

iş küç 𐰃𐰍 𐰇/𐰃𐰍𐰋 𐰇/𐰃𐰍 I: iş güç, hizmet

◆ (ä)l(i)g yıl : *iş(i)g küç(ü)g* : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 7-8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)ı : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : *iş(i)g küç(ü)g* : birür m(ä)n : ti (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ bunça : *iş(i)g küç(ü)g* : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ *iş(i)g küç(ü)g* : birür : (KT D 30) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] *iş(i)g* : *küç(ü)g* : birtük : üç(ü)n türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m (KT B) ◆ bunça : *iş(i)g küç(ü)g* : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü): ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : *(i)ş(i)g küç(ü)* : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52) ◆ *iş(i)g* : *küç(i)n* : [b(e)rm(i)ş (ä)rti] (O 5) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä k(a)g(a)nka : [t](a)kı : *(i)ş(i)g küç(i)g* : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : ((10) ◆ ülg(ä)n (a)t(a)ka : *(i)ş(i)g küç(i)g* b(e)rt[i :] (O 11) ◆ y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: *iş(i)g* : *küç(ü)g* : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ öŋr kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n tört bul(u)ŋd(a)k : bod(u)n *il̲ş k]üç* b(e)rür : (Ta B 3-4)

tapıg 𐰉𐰆𐰃𐰇: iş, hizmet

◆ (e)ki kızın : *t(a)p(ı)g* b²[...] (ŞU B 4-5)

2.8.16. Zenginlik, Yoksulluk

aşsız 𐰀𐰱𐰏: aç, sefil, perişan

◆ içrä : *(a)şs(ı)z* : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)n : (KT D 26; BK D 21)

⇨ **2.7.2.** *(a)ş* "yemek"

bar 𐰉𐰇: varlıklı, zengin

◆ b(a)y : *b(a)r* : (ä)rt(i)m : (S 5)

⇨ **2.11.** "var, mevcut"

barmış 𐰉𐰇𐰾: zengin, müreffeh

◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : *b(a)rm(ı)ş* (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : *b(a)r[m(ı)ş* (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19)

bay 𐰉𐰃: zengin

◆ çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : *b(a)y* kılt(ı)m : (KT G 10; BK K 7; BK D 23) ◆ çıg(a)ń(ı) [*b(a)y* kıltı: (a)z(ı)g ök(ü)ş kıltı] (KT D 16; BK D 14) ◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g tonl(u)g : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : *b(a)y* kılt(ı)m : (KT D 29) ◆ *b(a)y* : b(a)r : (ä)rt(i)m (S 5)

⇨ **1.2.5.** *b(a)y b(a)lık* kent adı

çıgań 𐰋𐰇𐰴: yoksul

◆ k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p yok : *çıg(a)ń* : bod(u)n(u)g : kop kubr(a)tdım : (KT G 9-10; BK K 7) ◆ *çıg(a)ń* : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (KT G 10; BK K 7; BK D 23) ◆ *çıg(a)ń(ı)g* [b(a)y kıltı: (a)z(ı)g ök(ü)ş kıltı] (KT D 16; BK D 14) ◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : tonl(u)g : *çıg(a)ń* : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (KT D 29)

ärmiş 𐰴𐰺𐰚/𐰺𐰚: zengin, müreffeh

◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : *(ä)rm(i)ş* : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : *(ä)rm(i)ş* : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19)

tonlug 𐰚𐰆𐰓𐰃: giyim-kuşamlı, varlıklı

◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : *tonl(u)g* : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (KT D 29) ◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : *tonl(u)g* : kılt(ı)m : (BK D 23)

tonsuz 𐰚𐰢𐰓𐰺𐰃: çıplak, sefil, perişan

◆ içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : *tons(u)z* y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)m : (KT D 26; BK D 21)

yalıŋ 𐰇𐰆𐰉: yoksul

◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : *y(a)l(ı)ŋın* : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n *y(a)l(ı)ŋın*] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ *y(a)l(ı)ŋ* : bod(u)n(u)g : tonl(u)g : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (KT D 29) ◆ *y(a)l(ı)ŋ* : bod(u)n(u)g : tonl(u)g : kılt(ı)m : (BK D 23)

yılsıg 𐰇𐰆𐰢𐰃: zengin, müreffeh

◆ n(ä)ŋ *yıls(ı)g* : bod(u)nka : ol(u)rm(a)d(ı)m : (KT D 26) ◆ [n(ä)ŋ *y]ıls(ı)g* : bod(u)nta : üze: ol(u)rm(a)d(ı)m (BK D 21)

yok 𐰇𐰆: yoksul

◆ k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p *yok* : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : kop kubr(a)tdım : (KT G 9-10; BK K 7)

⇨ **2.11.** "yok"

2.8.17. Tutsaklık

bulun 𐰉𐰆𐰃: esir, tutsak

◆ s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : *bul(u)n* kıl[ıp ...] (KÇ 5)

kul 𐰴𐰣𐰃/𐰴𐰣𐰆: erkek tutsak

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : *kul* boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ bod(u)nı : küŋ *kul* : boltı : (KT D 20; BK D 17) ◆ ol ödkä : *kul* : *kull(u)g* : bolm(ı)ş (ä)rti [küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : (KT D 21) ◆ ol ödkä : *kul* : *kull(u)g* : küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : (BK D 18) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ : *kul* : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k urı og(ı)lın : *kul* kıltı : (BK D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ(ı)n : *kul* kılt(ı)g : (BK D 20) ◆ bu y(e)rdä : m(a)ŋa : *kul* boltı : (BK D 36) ◆ *kul(ı)m* : küŋ(i)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri : y(e)r : (a)yu : birti : (ŞU D 1-2) ◆ küŋ(i)m : *kul(ı)m* : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri y(e)r : (a)nta : (a)yu [b](ä)rti : (ŞU G 9)

küŋ 𐰴𐰍𐰇: kadın tutsak

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : *küŋ* boltı : (KT D 7) ◆ bod(u)nı : *küŋ* kul : boltı : (KT D 20; BK D 17) ◆ ol ödkä : kul : kull(u)g : bolm(ı)ş (ä)rti [*küŋ* : *küŋl(ü)g* : bolm(ı)ş : (ä)rti : (KT D 21) ◆ ol ödkä : kul : kull(u)g : *küŋ* : *küŋl(ü)g* : bolm(ı)ş : (ä)rti : (BK D 18) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : *küŋ* boltı : (KT D 24) ◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : *küŋ* bolt(a)çı (ä)rti : (KT K 9) ◆ (ä)ş(i)l(i)k kız og(ı)lın : *küŋ* kıltı : (BK D 7) ◆ (ä)ş(i)l(i)k [kız ogl(u)ŋ(ı)n *küŋ*] kılt(ı)g : (BK D 20) ◆ kul(ı)m : *küŋ(i)m* : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri : y(e)r : (a)yu : birti : (ŞU D 1-2) ◆ *küŋ(i)m* : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri y(e)r : (a)nta : (a)yu [b](ä)rti : (ŞU G 9)

2.8.18. Mülkiyet

idi 𐰃𐰋𐰃: sahip

◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : *idis(i)*z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ kögm(ä)n : yir sub : *id(i)s(i)*z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: *id(i)s(i)*z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16)

özlük 𐰋𐰾𐰃/𐰆𐰾𐰃: kişiye ait, kişisel (mal mülk, at vb.)

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : *özl(ü)k* : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ (ä)dgü : *özl(ü)k* (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)l(ü)r(ü)p : kop : kot(t)ı (BK G 12) ◆ [...] *özlüki* : boz (a)t : (ä)rti : (KÇ 4) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : *özlüki* : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ [...] *özlükin* : bin(i)p : o[pl(a)yu t(ä)gi]p : üç (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KÇ 15)

⇨ **1.4.5.** "şahsi at"

2.8.19. Avcılık

ab 𐰀𐰃: av

◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : *(a)b* (a)bl(a)s(a)r : r²ml²I: t(ä)g (ä)rti (KÇ 9)

käyik 𐰴𐰍𐰼: av hayvanı; geyik

⇨ 2.4.2.

kiş 𐰴𐰯: samur

⇨ 2.7.9.1. "samur kürkü"

sıgun 𐰾𐰍𐰯: bir geyik cinsi

⇨ 2.4.2.

tabışgan 𐰉𐰆𐰾𐰀: tavşan

⇨ 2.1.3. "tavşan yılı" // 2.4.2.

täyäŋ 𐰍𐰍𐰓: sincap

⇨ 2.7.9.1. "sincap kürkü" // 2.4.2.

toŋuz 𐰚𐰍𐰾𐰀: domuz

⇨ 2.4.2.

2.8.20. Tarım

tarıglag 𐰉𐰭𐰍𐰾𐰀: tarla

◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : *t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m* : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

2.8.21. Evlilik

kalıŋ 𐰴𐰃𐰣: çeyiz

◆ kız(ı)m(ı)n : *k(a)l(ı)ŋs(ı)z* : birt(i)m : (S 7)

⇨ 2.7.9.1. "haraç, ganimet"

törü 𐰚𐰇𐰣: tören, merasim

◆ m(ä)n : [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : *törün* : (a)lı birt(i)m : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : *törün* ogl(u)ma : (a)lı birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : *törün* (a)lı birt(i)m : (BK K 10)

⇨ 2.8.24. "toplumsal yasalar bütünü, töre"

2.8.22. Cenaze

bark ᚸᛋᛃ: türbe, anıtmezar

◆ (a)ŋ(a)r : (a)d(ı)nçıg : *b(a)rk* : y(a)r(a)turt(u)m : (KT G 12) ◆ *b(a)rk* itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13) ◆ *b(a)rkın* : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ t(a)ş [*b(a)rk* : itgüçig] bunça : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : k(ä)l[ürti] (KT KD) ◆ (a)ŋ(a)r : (a)d(ı)nç(ı)g : *b(a)rk* : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m (BK K 14) ◆ ol] t(a)ş : *b(a)rk(ı)n* [...] (BK K 15) ◆ bunça *b(a)rk(ı)g* : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB)

⇨ **2.7.10.2.** "ev, bark, konut"

kokılık ᚸᚸᚸ>ᛦ: (cenaze ritüellerinde kullanılan) kokuluk, tütsü

◆ *kok(ı)l(ı)k* : [...] (a)ltın : küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti : (BK G 11)

korag ᛏᛋ>ᛦ: cenaze töreni

◆ yog(u)ŋ : *kor(a)g(ı)ŋ* ko[p (a)lk(d)ım(ı)z] : ....l²y²w t(e)ŋri ..... (O 12)

ölüg ᛫ᛉᛘ: ceset, cenaze

◆ *öl(ü)gi* : yurtda : yolta : y(a)tu k(a)lt(a)çı : (ä)rt(i)g(i)z : (KT K 9)

⇨ **2.8.1.** "ceset, ölü beden"

sıgıt ᛒᛏᚿ: yas, matem

◆ közdä : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : tıda : köŋ(ü)ltä : *sıg(ı)t* : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ *[sı]g(ı)t(ı)m(ı)n* : b(a)sd(ı)m : (KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 4)

sıgıtçı ᚴᛦᛒᛏᚿ: ağıtçı

⇨ **2.8.7.**

yıpar ᛋᛁᚴᛩ: (cenaze ritüellerinde kullanılan) kokulu mum, tütsü

◆ yog : *yıp(a)r(ı)g* : k(ä)lür(ü)p : tikä : birti : (BK G 11)

yog ᛏ>ᛞ: cenaze töreni

◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : *yogınta* : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ tok(u)z(u)nç (a)y : y(e)ti ot(u)zka : *yog* : (ä)rtürt(ü)m(i)z : (KT KD) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n *yog[ınta]* (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31) ◆ l(a)gzın : yıl : biş(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : *yog* : (ä)rtürt(ü)m : (BK G 10) ◆ *yog* : yıp(a)r(ı)g : k(ä)lür(ü)p : tikä : birti : (BK G 11) ◆ *yog(u)ŋ* : kor(a)g(ı)ŋ ko[p (a)lk(d)ım(ı)z] : ....l²y²w t(e)ŋri ..... (O 12)

/ogçı ᚠᛦᚴ>D: yasçı ,
⇨ 2.8.7. "yasçı"

/urt ᛒᚺ>ᚴ/ᛒᚺ>D: cenaze çadırı
◆ öl(ü)gi : *yurtda* : yolta : y(a)tu k(a)lt(a)çı : (ä)rt(i)g(i)z : (KT K 9) ◆ ws¹n¹ b¹wntt¹w : *yurtda* : y(a)tu k(a)lur (ä)rti (T 19)
⇨ 2.7.10.2. "yurt; kamp yeri, konaklama yeri"

2.8.23. Kıtlık

/ut ᛒ>D: kıtlık
◆ ot(u)z (a)rtukı (e)ki y(a)ş(ı)ma : (a)mgı korg(a)n : kışl(a)dukda : *yut* : boltı : (BK D 31)

2.8.24. Yasa, Töre

:örü ᚴᛏᚴᚱ: toplumsal yasalar bütünü, töre
◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(ı)ŋ : ilin : *törüsin* : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ il(i)g tut(u)p : *törüg* : itm(i)ş : (KT D 3; BK D 4) ◆ t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : ilin : *tör(ü)sin* : (a)lı birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : *törüsin* : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : *törüsinçä* : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g] *törüg* : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ ol *törüdä* : üzä : (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtı : (KT D 16; BK D 14) ◆ (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş <(a)nça> itm(i)ş : (e)l(i)m(i)z : *törüm(i)z* : (ä)rti : (KT D 22; BK D 18) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : *törüŋ(i)n* : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : *törüg(i)n* : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ bunça : *törüg* : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül tig(i)n : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : (ä)çim k(a)g(a)n : ilin : *törüsin* : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ bödkä : öz(ü)m ol(u)r(u)p : bunça : (a)g(ı)r *törüg* : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [....] (BK D 2) ◆ [il(i)g *t]örüg* : y(e)gdi : k(a)zg(a)nt(ı)m : (BK D 36) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n *törüm(i)n* : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)
⇨ 2.8.21. "tören, merasim"

2.8.25. Ceza, Yaptırım

kıyın ᚲᛇᚴ/ᚲᛇᚴ: ceza
◆ *kıy(ı)n(ı)g* : köngl(ü)ŋçe (a)y : (T 32) ◆ *kıy(ı)n* : (a)yd(ı)m : (ŞU D 2)

2.8.26. Kozmogoni, Din, İnanç

ärklig 𐰴𐰼𐰞𐰃: Tanrı *Erklig*

◆ üzä : t(ä)ŋri : *(ä)rkl(i)g* [... t]üm(ä)n : [...b(ä)gl](ä)r(i)g bod(u)n[(u)g] (BK K 12)

ıduk 𐰇𐰢𐰴: kutsal

◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : türk *ıduk* yiri : subı : (a)nça (ä)tmiş : (KT D 10-11) ◆ *ıduk* ötük(ä)n : y[ış bod(u)n b(a)rd(ı)g : (KT D 23; BK D 19) ◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi <türk> : *ıduk* : yiri : subı : (a)nça : (e)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (BK D 9-10) ◆ üzä t(ä)ŋri : *ıduk* : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35) ◆ *ıd[uk...* tir(i)l(i)p : [...] [(a)nta sün]ŋ](ü)şd(ü)m : (BK D 36-37) ◆ t(ä)ŋri um(a)y : *ıduk* y(e)r sub : b(a)sa b(e)rti (ä)r(i)nç : (T 38) ◆ t(a)şd(ı)nt(a)n : üç k(a)rluk üç *ıduk* [...] tür.. [öt]ük(ä)ntä : b(ä)n [...] (a)nta : t[okıd(ı)m] (ŞU G 4-5)

⇨ **1.2.4.** *ıduk b(a)ş* yer adı // **2.8.5.** *ıduk(ku)t* unvan

ırk 𐰃𐰍𐰴: fal

◆ ırk (a)çu (a)yg(ı)l b(a)ŋ<a> (Ç 4)

kut 𐰴>𐰆: kut, talih; tanrı lütfu

◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : [ö]z(ü)m : *kut(u)m* : b(a)r üçün : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : *kut(u)m* b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : *kut(u)m* : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : *kut(ı)ŋa* : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ üzä t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : *kutı* : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35) ◆ t(ä)ŋr(i)k(ä)n : (a)nta [*kut*] (ä)rm(ä)zkä : [...] (O 8)

⇨ **2.8.5.** *ıduk(ku)t* unvan

öz 𐰋𐰺: (*teŋri* tarafından bahşedilen) benlik, manevi varlık, öz

◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : *[ö]z(ü)m* : kut(u)m : b(a)r üçün : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7)

⇨ **1.8.2.** "kendi" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

täŋri 𐰚𐰃𐰍𐰃: tanrı

◆ *t(ä)ŋri* t(ä)g : *t(ä)ŋridä* : bolm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ *t(ä)ŋri* : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : [ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7) ◆ üzä : türk : *t(ä)ŋrisi* : türk ıduk yiri : subı : (a)nça (ä)tmiş : (KT D 10-11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : *t(ä)ŋri* : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ *t(ä)ŋri* : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ *t(ä)ŋri* : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15;

BK D 13) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : *t(ä)ŋri* : il bir(i)gmä : *t(ä)ŋri* : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol *t(ä)ŋri*] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ (a)nta] kisrä : *t(ä)ŋri* : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : *t(ä)ŋri* : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ öd *t(ä)ŋri* : (a)ys(a)r : kişi oglı : kop : ölg(ä)li : törüm(i)ş : (KT K 10) ◆ *t](ä)ŋr[i]* y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ üzä : *t(ä)ŋri* : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ üzä : *t(ä)ŋri* : (ä)rkl(i)g [... t²] (BK K 12) ◆ *t(ä)ŋri* t(ä)g : *t(ä)ŋri* : y(a)r(a)tm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13) ◆ tü]rk : *t[(ä)ŋ]ri* [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ üzä : türk : *t(ä)ŋrisi* : türk ıduk yiri : subı : (a)nça (ä)tmiş : (KT D 9-10) ◆ üzä : türk : *t(ä)ŋrisi* : <türk> : ıduk : yiri : subı : (a)nça : (e)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : *t(ä)ŋri* : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ *t(ä)ŋri* : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 14-15) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : *t(ä)ŋri* : il b(e)r(i)g[mä *t](ä)ŋri* : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol *t(ä)ŋri* : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (BK D 20-21) ◆ *t(ä)ŋri*] küç : birtük : üç(ü)n : (a)nta s(a)nçd(ı)m : (BK D 32) ◆ *t(ä)ŋri* : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : türk : bod(u)n : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : (BK D 33) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [*t(ä)ŋri* y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ üzä *t(ä)ŋri* : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35) ◆ *t(ä)ŋri* : (a)nça t(e)m(i)ş (ä)r(i)nç : (T 2) ◆ iç(i)kdük üç(ü)n : *t(ä)ŋri* : öl(ü)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (T 3) ◆ (a)nta kisrä : *t(ä)ŋri* : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) ◆ *t(ä)ŋri* y(a)rl(ı)k(a)dı : y(a)ńd(ı)m(ı)z (T 16) ◆ *t(ä)ŋri* um(a)y : ıduk y(e)r sub : b(a)sa b(e)rti (ä)r(i)nç : (T 38) ◆ *t(ä)ŋri* y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : öküş t(e)y(i)n korkm(a)d(ı)m(ı)z : (T 40-41) ◆ *t(ä)ŋri* y(a)rl(ı)k(a)zu : bu türk bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(i)y(i)n : üzä : *t(ä)ŋri* : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆ üzä : *t(ä)ŋri* : koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12)◆ kul(ı)m : küŋ(i)m : bod(u)n(ı)g : *t(ä)ŋri* : y(e)r : (a)yu : birti : (ŞU D 1-2) ◆ küŋ(i)m : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : *t(ä)ŋri* y(e)r : (a)nta : (a)yu [b](ä)rti : (ŞU G 9) ◆ üzä : [k]ök *t(ä)ŋri* y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **2.2.1.** "gökyüzü" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

umay 𐰃𐰣𐰺: *Teŋrici* inanışta kadınları doğum sonrasındaki evrede koruduğuna inanılan tanrıça

◆ *um(a)y* t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (KT D 31) ◆ t(ä)ŋri *um(a)y* : ıduk y(e)r sub : b(a)sa b(e)rti (ä)r(i)nç : (T 38)

ülüg 𐰋𐰼𐰽: kısmet, nasip; kader, yazgı

◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : *ülüg(ü)m* : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : *ülüg(ü)m* : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ *ül(ü)gi* : (a)nça : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (KÇ 23)

⇨ **2.8.3.** "bölüm, bölük"

yer/yir 𐰸𐰇/𐰸𐰃: yer tanrısı

◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] *y(e)r* : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra *yir* : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] *y(e)r* : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19) ◆ kul(ı)m : küŋ(i)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri : *y(e)r* : (a)yu : birti : (ŞU D 1-2) ◆ küŋ(i)m : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri *y(e)r* : (a)nta : (a)yu [b](ä)rti : (ŞU G 9) ◆ (a)t(ı)m(ı)n üzä kök t(ä)ŋri : (a)sra y(a)g(ı)z *y(e)r* y(a)na [....] (Ta D 4) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z *y(e)r* : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (ä)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **1.1.6.** *(i)s(i)g yir* kavim adı // **2.6.1.** "yer, toprak, arazi, yeryüzü" // **2.8.8.** "ülke, memleket" // **2.8.26.** *yir/y(e)r sub* "(dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan"

yir/yer sub 𐰽𐰃𐰍 𐰸𐰇/𐰽𐰃𐰏 𐰸𐰇/𐰽𐰃𐰏 𐰸𐰃𐰇: (dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan toprağı

◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : türk ıduk *yiri* : *subı* : (a)nça (ä)tmiş : (KT D 10-11) ◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : *yir sub* : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ kögm(ä)n : *yir sub* : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä *su]b(u)ŋdl[a* (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : <türk> : ıduk : *yiri* : *subı* : (a)nça : (e)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş *yi]r sub* [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ üzä t(ä)ŋri : ıduk : *y(e)r sub* : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : (BK D 35) ◆ tok(u)z : og(u)z : bod(u)n : *y(e)r(i)n* : *subın* : ıd(ı)p : t(a)bg(a)çg(a)ru : b(a)rdı : (BK D 35) ◆ [...tur]g(a)k(ı)ŋa : *y(e)r(i)ŋ(ä)rü* : *subıŋ(a)ru* : kontı : (BK D 40) ◆ t(ä)ŋri um(a)y :

ıduk *y(e)r sub* : b(a)sa b(e)rti (ä)r(i)nç : (T 38) ◆ ol *y(e)r(i)m(i)n* : *sub(u)m(ı)n* : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

2.8.27. Politika

ɔaşlıg 𐰴𐰇𐰚𐰃: başkanlı, riyasetli

◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok *b(a)şl(ı)g* sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : (T 45-46)

⇨ **1.4.2** "mağrur, gururlu; asi, dikbaşlı"

ɔaz 𐰇𐰃: bağımlı, tâbi

◆ sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop *b(a)z* : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ yır(ı)ya : *b(a)z* k(a)g(a)n : tokuz og(u)z bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : *b(a)z* kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : b(a)şl(a)yu : *b(a)z* k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikm(i)ş : (KT D 16; BK D 13) ◆ tört bul(u)ŋd(a)kı] bod(u)n(u)g : kop : *b(a)z* kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ tört [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] *b(a)z* [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10)

biriki 𐰉𐰺𐰴𐰆: birleşik, müttehit

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : *bir(i)ki* : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : *bir(i)ki* : bod(u)n(u)g : ot sub : kılm(a)d(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ biş yü[z] k(ä)d(i)ml(i)g : y(a)d(a)g : *bir(i)k<i>* [...]ş(ı)p : k(ä)lti : (ŞU G 9)

bulgak 𐰇𐰼𐰓𐰃: kargaşalı, anarşik

◆ t(ä)ŋri : yir : *bulg(a)kın* : üçün : y(a)gı boltı : (KT K 4) ◆ t(ä)ŋri : y(e)r : *bulg(a)kın* : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı : (BK D 29-30)

bulganç 𐰇𐰼𐰓𐰆: kargaşalı, anarşi içinde, kaotik

◆ [türk bod(u)nı y(ä)mä] : *bulg(a)nç* [ol t(e)m(i)ş : og(u)zı y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç ol t(e)m(i)ş : (T 22)

ıgar 𐰃𐰼𐰴: güçlü, kudretli, erkli, nüfuzlu

◆ *ıg(a)r* (e)ll(i)gdä : [*ıg(a)r* : k(a)g(a)nl(ı)gda : y(e)g kılt(ı)m : (KT D 29; BK D 24) ◆ *ıg(a)r* ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda : t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda : y(e)gdi : ig(i)dür : (ä)rt(i)g(i)z : (KT GD)

iç 𐰃/𐰋𐰴: has, hassa, kağana bağlı; siyasal merkez

◆ öz *(i)çi* t(a)ş(ı)n : tutm(ı)ş t(ä)g biz : (T 13) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : *iç* buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga :

t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7) ◆ y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... *iç* (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i] (Ta B 5)

⇨ **2.6.4.** "iç"

içrä 𐰃𐰆𐰠: **1.** gizli, devlet, savaş vs. sırrı içeren (bilgi)

◆ (a)pa t(a)rk(a)ng(a)ru : *içrä* s(a)b : ıdm(ı)ş : (T 34)

2. siyasal merkez, yönetim merkezi

◆ k(a)rluk : [t(a)pa] (ä)r ı[d]m(ı)ş : *içrä* : b(ä)n bulg(a)yın : t(e)m(i)ş : t(a)şd(ı)nt(a)n [...] (ŞU G 4)

içräki 𐰃𐰆𐰠𐰴/𐰃𐰆𐰺: içerideki, dahilî; has, saraya mahsus, kağana mahsus

◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : *içr(ä)ki* : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r (KT G 2; BK K 2) ◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n(ı)ŋ : *içr(ä)ki* : b(ä)d(i)zçig : ıt(t)ı : (KT G 12) ◆ *içr(ä)ki* : b(ä)d(i)zçig : ıt(t)ı : (BK K 14) ◆ (a)nta : *içr(ä)ki* nä : kişi..... (BK D 28) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : *içr(ä)ki* : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

kamşag 𐰴𐰍𐰖𐰃: kargaşa içinde, kaotik, anarşik

◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : *k(a)mş(a)g* : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3)

küräg 𐰏𐰆𐰋: kaçak, mülteci

◆ (a)nça ol(u)r(u)r (ä)rkli : og(u)zd(ı)nt(a)n : *kür(ä)g* : k(ä)lti : (T 8) ◆ kür(ä)g s(a)bı *(a)nt(a)g* : (T 9) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nta : *kür(ä)g* k(ä)lti : (T 29) ◆ üç *kür(ä)g* ki[ş]i k(ä)lti : (T 33)

kürägü 𐰴𐰏𐰆𐰋: itaatsiz olma durumu, anarşizm

◆ *kür(ä)güŋ(i)n* : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ *kür(ä)güŋ(i)n* : üçün : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋ(a) : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19)

)ksuz 𐰴𐰍𐰃>: boy örgütü olmayan, örgütsüz

◆ (e)kin (a)ra : idi *oks(u)z* : kök : türk : <iti> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4)

ıarkınç 𐰋𐰃𐰴𐰆: karışık; huzursuz

◆ [türk bod(u)nı y(ä)mä] : bulg(a)nç [ol t(e)m(i)ş : og(u)zı y(ä)mä : *t(a)rk(ı)nç* ol t(e)m(i)ş : (T 22)

taş 𐰚𐰆/𐰚𐰆: siyasal merkezin dışı

◆ öz (i)çi *t(a)ş(ı)n* : tutm(ı)ş t(ä)g biz : (T 13)

ıda taşda 𐰃𐰋𐰚𐰆 𐰃𐰋𐰃: (vatansızlar için) sağda solda, orada burada, diasporada

◆ *ıda t(a)şda* : k(a)lm(ı)şı : kubr(a)n(ı)p : y(e)ti yüz boltı : (T 4)

⇨ **2.5.1.** "bedenin dış yüzü, ten; sırt" // **2.6.4.** "dış"

taşdın 𐰋𐰋𐰚𐰆: siyasal merkezin dışı

◆ k(a)rluk : [t(a)pa] (ä)r ı[d]m(ı)ş : içrä : b(ä)n bulg(a)yın : t(e)m(i)ş : *t(a)şd(ı)nt(a)n* […] (ŞU G 4) ◆ *t(a)şd(ı)nt(a)n* : üç k(a)rluk üç ıduk [...] tür... [öt]ük(ä)ntä : b(ä)n [...] (a)nta : t[okıd(ı)m] (ŞU G 4-5)

taşra 𐰃𐰍𐰚𐰆: siyasal merkezin dışı

◆ *t(a)şra* : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10-11)

tıl 𐰃𐰆/𐰃𐰏: muhbir, casus, ajan

◆ k(ä)lir (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z (ä)rs(ä)r : *tıl(ı)g* s(a)b(ı)g : (a)lı olur : tidi : (T 32) ◆ *tıl(ı)g* k(ä)lürti : (T 36) ◆ y(ä)lm(ä)sin : m(ä)n(i)ŋ (ä)r (a)nta : b(a)sm(ı)ş : *tıl* tutm(ı)ş : (ŞU D 12)

⇨ **2.8.7.** "muhbir, casus, ajan

tüz 𐰇𐰃𐰏: barışık, uyumlu, dostâne

◆ b(ä)gl(ä)ri y(ä)mä : bod(u)nı y(ä)mä : *tüz* (ä)rm(i)ş : (KT D 3; BK D 4)

tüzsüz 𐰇𐰇𐰃𐰏: itaatsiz, uyumsuz, kavgalı

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : *tüzs(ü)z* üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rın(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7)

yagısız 𐰇𐰃𐰲𐰉: düşmansız; barışık

◆ tört bul(u)ŋd(a)kı] bod(u)n(u)g : koр : b(a)z kılt(ı)m : *y(a)g(ı)sız* : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24)

2.8.28. Savaş, Ordu

2.8.28.1. Savaş

süŋüş 𐰴𐰺𐰼/𐰾𐰼𐰺: savaş

◆ y(e)g(i)rmi : *süŋ(ü)ş* : süŋ(ü)şm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ul(u)g *süŋ(ü)ş* süŋ(ü)şm(i)ş (KT D 40) ◆ [kül] tig(i)n : ol *süŋ(ü)şdä* : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ (a)guda : (e)ki ul(u)g : *süŋ(ü)ş* : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 34) ◆ *süŋ(ü)ş* bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r²ml²I: t(ä)g (ä)rti (KÇ 9) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört *sü[ŋ(ü)ş* s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ tok(u)z og(u)zka : y(e)ti *süŋ(ü)ş* : süŋ(ü)şdüktä [...] (KÇ 16) ◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş *süŋ(ü)ş* : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : *süŋ(ü)ş* : kigürti : (KÇ 20) ◆ (e)kinti : *süŋ(ü)ş* [(ä)ŋ il]ki (a)y: (a)ltı : y(a)ŋıka : t[okıd(ı)m] (ŞU K 9) ◆ *süŋ(ü)şdä* : tut(u)p : on (ä)r ıt(tı)m : (ŞU D 4)

tägiş 𐰾𐰀.: çarpışma, savaş

◆ sü *[t](ä)gişintä* : yit(i)nç (ä)r(i)g : kıl(ı)çl(a)dı : (KT K 5)

uruş 𐰾𐰣: savaş

◆ *ur(u)ş* kı[l(ı)p] : ..... (O 10)

⇨ **2.8.5.** unvan

2.8.28.2. Ordu

sınar 𐰴𐰼𐰃/𐰴𐰼𐰃𐰾: (savaş düzeninde) ordunun iki kanadından biri

◆ *sıŋ(a)r* : süsi : (ä)b(i)g b(a)rk(ı)g : yul(ı)g(a)lı : b(a)rdı : (BK D 32) ◆ *sıŋ(a)r* : süsi : süŋ(ü)şg(ä)li : k(ä)lti : (BK D 32)

⇨ **1.9.4.** "-den yana, -den tarafa" // **2.7.6.** "yüzde elli, yarı"

sü 𐰴: silahlı kuvvetler, ordu

◆ *sü* sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : *süsi* : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g *sü* : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ t(a)bg(a)ç : oŋ tutuk : biş t[üm(ä)n : *sü* k(ä)lti (KT D 31; BK D 25) ◆ ol *süg* : (a)nta yok kışd(ı)m(ı)z : (KT D 32; 34) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : *süsi* : bolçuda: otça : borça : k(ä)lti : (KT D 37) ◆ biz(i)ŋ *sü* : (a)tı : toruk : (a)zukı : yok (ä)rti (KT D 39) ◆ *sü* [t](ä)gişintä : yit(i)nç (ä)r(i)g : kıl(ı)çl(a)dı : (KT K 5) ◆ *süsin* : s(a)nçd(ı)m(ı)z : ilin (a)lt(ı)m(ı)z : (KT K 6) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : *süsin* : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ ol *sü* : (a)nta öl[ti] : (KT K 8) ◆ (a)mga korg(a)n : kışl(a)p : y(a)zıŋa : og(u)zg(a)ru : *sü* t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ ol *süg* : (a)nta yok kışd(ı)m : (BK D 25) ◆ ç(a)ça s(ä)ŋün : s(ä)k(i)z : tüm(ä)n : [*sü*] bi[r]le : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 26) ◆ *süsin* : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : (BK D 26) ◆ *süsin* : s(a)nçd(ı)m (BK D 26; BK D 30; 37) ◆ [...*s*]*üsin* :

kop : ö[l](ü)rt(ü)m : (BK D 28) ◆ togla : ög(ü)z(ü)g : yüz(ü)ti : k(ä)ç(i)p : *süsi* [...] (BK D 30) ◆ oza : y(a)ńa : k(ä)l(i)gmä : *süsin* : (a)g(ı)t(tı)m : (BK D 31) ◆ *süsin* (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (BK D 31) ◆ ilki *sü* : t(a)ş[ık]m(ı)ş : (ä)rti : (BK D 32) ◆ (e)kin *sü* : (ä)bdä : (ä)rti : (BK D 32) ◆ üç og(u)z : *süsi* : b(a)sa : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ sıŋ(a)r : *süsi* : (ä)b(i)g b(a)rk(ı)g : yul(ı)g(a)lı : b(a)rdı : (BK D 32) ◆ sıŋ(a)r : *süsi* : süŋ(ü)şg(ä)li : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ *süsin* : bo[z]d(u)m : (e)lin : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 34) ◆ *süsi* : tir(i)l(i)p : k(ä)lti : (BK D 39) ◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : *sü* yor(ı)p : tünli : künli : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ [... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : *süsi* : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : *süg* : ilki : kün : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1) ◆ y(a)d(a)g : *süsin* : (e)k(i)nti kün : kop : [öl(ü)r]t(ü)m : (BK G 1) ◆ ku s(ä)ŋün : b(a)ş(a)du : tört : tüm(ä)n : *sü* k(ä)lti : (BK G 8) ◆ üç tüm(ä)n *süg* : [öl(ü)rt](ü)m : (BK G 8) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : *süm(ü)z* : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ [*süsi* üç bıŋ] (ä)rm(i)ş : (T 16) ◆ [: (e)ki] *süm[(ü)z* b]oltı : (T 18) ◆ k(a)g(a)n(ı)ma : öt(ü)n(ü)p : *sü* (e)ltd(i)m (T 18) ◆ *sü* yorıtd(ı)m : (T 25) ◆ k(a)nı : *süsi* : t(e)r(i)lm(i)ş : (T 28) ◆ öŋd(ü)n k(a)g(a)ng(a)ru : *sü* yorıl(ı)m t(e)m(i)ş : (T 29) ◆ t(a)bg(a)ç *süsi* : b(a)r (ä)rm(i)ş : (T 30) ◆ *sü* b(a)r(ı)ŋ : t(e)di : (T 31) ◆ *sü* b(a)şı : in(ä)l k(a)g(a)n : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzın t(e)di : (T 31) ◆ bu *süg* (e)lt : tidi : (T 32) ◆ k(a)g(a)n *sü* t(a)şıkdı : on ok *süsi* : k(a)lıs(ı)z : t(a)şıkdı : tir : (T 33) ◆ *sü* yorıl(ı)m t(e)d(ä)çi : unam(a)ŋ (T 35) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : *sü* yorıtd(ı)m : (T 35) ◆ y(a)r(ı)ş y(a)zıda : on tüm(ä)n : *sü* t(e)r(i)lti : t(e)r : (T 36) ◆ on ok *süsin* : sül(ä)td(i)m (T 43) ◆ k(a)g(a)n(ı)m(ı)n *sü* (e)ltd(i)m(i)z : (T 53) ◆ *süsi* : k(ä)lti : (O 9) ◆ k(ä)ç(ä)[n]dä : tüm(ä)n *sükä* : süŋ(ü)şdi : (KÇ 10) ◆ kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : *süsin* : [...] ıt(t)ı (KÇ 10-11) ◆ [...] *sü* sürti (KÇ 20) ◆ süŋ(ü)ş(ü)p : *süsin* : s(a)nçdı : (KÇ 22) ◆ [...*s]ükä* : tusu bol[ayı]n : tidi : (KÇ 23) ◆ *sü* yorıdı : (ŞU K 6) ◆ k(ä)yrä : b(a)şınta : üç birküdä : k(a)n *süsi* : [b(i)rl]ä : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m] : (ŞU K 7) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y bir y(a)ŋ(ı)ka : *sü* yorıyın : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ *sü* yorı<t>d(ı)m : (ŞU D 11) ◆ ..... *sü* k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : (ŞU G 1) ◆ yogra : ya[r](ı)şda : *süsin* : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7) ◆ m(ä)n(i)ŋ *süm* : üç [...]p : [birti] : (ŞU G 9)

⇨ **2.8.7.** "asker"

2.8.28.3. Asker, Savaşçı

alpagu 𐰀𐰴𐰍𐰇: cesur savaşçı, yiğit savaşçı

◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : *(a)lp(a)gu* : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7)

atlıg 𐰀𐰔𐰃𐰏: süvari, atlı asker

◆ [... t(a)b]g(a)ç : *(a)tl(ı)g* : süsi : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : ilki : kün : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1) ◆ (e)ki ül(ü)gi : *(a)tl(ı)g* (ä)rti : bir ül(ü)gi : y(a)d(a)g (ä)rti : (T 4) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir *(a)tl(ı)g* b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ [...]m(ı)ş : boz ok b(a)şın : (a)k(ı)za : uç(u)z kölkä : *(a)tl(ı)g(ı)n* : tökä b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3) ◆ y(a)zukl(ı)g *(a)tl(ı)g[(ı)g]* [...] [...]ri : tuta birti : (ŞU D 2) ◆ uç[(u)z kö]lkä *atl(ı)g(ı)n* tökä : b(a)rm(ı)ş : (Ta D 2) ◆ [...] [*(a)tl(ı)]g(ı)n* :

y(a)m(a)şdı (Ta D 6) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : *(a)tl(ı)gı* : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

çärig 𐰚𐰇𐰴: asker

◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : *ç(ä)r(i)g* : it(ä)r (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r^2ml^2I : t(ä)g (ä)rti (KÇ 9) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılın : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şıŋa: t(ä)gi : *ç(ä)rig* itd(i)m : (ŞU D 3) ◆ [...] uçı : s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : t(ä)gi : *ç(ä)r(i)g* [it]di : (ŞU D 4)

⇨ **2.8.7.** "asker"

är 𐰇: asker

◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : yiti y(e)g(i)rmi *(ä)r(i)n* : t(a)ş(ı)km(ı)ş (KT D 11; BK D 10) ◆ tir(i)l(i)p : y(e)tm(i)ş *(ä)r* bolm(ı)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ k](a)m(a)gı y(e)ti yüz *(ä)r* : bolm(ı)ş : (KT D 12-13; BK D 11) ◆ y(e)ti yüz *(ä)r* : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ ul(u)g irk(i)n : (a)zkıńa : *(ä)r(i)n* : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (KT D 34) ◆ bir : *(ä)r(i)g* : okun urtı : (e)ki *(ä)r(i)g* : udş(u)ru : s(a)nçdı : (KT D 36) ◆ y(a)bl(a)k kişi : *(ä)r* [...] (a)lp *(ä)r* : biz(i)ŋä : t(ä)gmiş (ä)rti : (KT D 39-40) ◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : (a)z *(ä)r(i)n* : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ *(ä)rin* kop : öl(ü)rm(i)ş : (KT K 1) ◆ (e)ki *(ä)r(i)g* : udş(u)ru : s(a)nçdı : (KT K 2) ◆ (a)ltı *(ä)r(i)g* : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ sü [t](ä)gişintä : yit(i)nç *(ä)r(i)g* : kıl(ı)çl(a)dı : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir *(ä)r(i)g* : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ tokuz *(ä)r(i)g* (ä)g(i)re : tokıdı : (KT K 6) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on *(ä)r(i)g* : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ (e)ki *(ä)r(i)g* : s(a)nçdı : (KT K 8) ◆ uyg(u)r (e)lt(ä)b(ä)r : yüzçä *(ä)r(i)n* : ilg[(ä)r]ü : t[(ä)z(i)p b(a)rdı ...] (BK D 37) ◆ çor(a)kka : t(ä)gip : yol(a)gçı : *[(ä)r](i)g* : [...] k(ä)ç(ä)nkä : t(ä)gi [...] (BK GD) ◆ (a)lp *(ä)rin* : öl(ü)r(ü)p : b(a)lb(a)l : kılu : b(e)rt(i)m : (BK G 7) ◆ çölgi (a)z *(ä)ri* : bult(u)m (T 23) ◆ öŋr(ä)ki *(ä)r* : yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p ı b(a)r baş : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26) ◆ (ä)l(i)gçe *(ä)r* : tutd(u)m(u)z : (T 42) ◆ (a)łp : *(ä)r(i)n* : b(a)lb(a)l kışdı : (O 3) ◆ [...] özlükin : bin(i)p : o[pl(a)yu t(ä)gi]p : üç *(ä)r(i)g* : s(a)nçdı : (KÇ 15) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n *(ä)r(i)g* : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ 20) ◆ süŋ(ü)şdä : tut(u)p : on *(ä)r* ıt(tı)m : (ŞU D 4) ◆ tug : t(a)şık(ı)r : (ä)rkli y(ä)lmä : *(ä)ri* k(ä)lti : (ŞU D 5-6) ◆ kırk(ı)z : t(a)pa : *(ä)r* ıdm(ı)ş : (ŞU D 10) ◆ is^2i y(e)r t(a)pa : (a)z *(ä)r* ıt(tı)m : (ŞU D 11) ◆ y(ä)lm(ä)sin : m(ä)n(i)ŋ *(ä)r* (a)nta : b(a)sm(ı)ş : tıl tutm(ı)ş : (ŞU D 12) ◆ k(a)nıŋa $is^2ŋe$ *(ä)r* k(ä)lti : (ŞU D 12-G 1) ◆ [.... (a)nta ...] *(ä)r* k(ä)lti : (ŞU G 2) ◆ *[(ä)r* k(ä)]lti : (ŞU G 3) ◆ $b^2Id^2g^2wçI$ *(ä)r* : (a)nta : ıt(t)[ım] (ŞU G 3) ◆ k(a)rluk : [t(a)pa] *(ä)r* ı[d]m(ı)ş : (ŞU G 3-4)

⇨ **1.4.2.** "yiğit, kahraman" // **2.8.2.** "adam, erkek" // **2.8.13.** *(ä)r (a)t* "erlik (yetişkinlik) unvanı" // **2.10.2.** "erlik, erdem"

ärän 𐰃𐰼𐰞: askerler

◆ kül tig(i)n : ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : tokuz *(ä)r(ä)n* : s(a)nçdı (KT K 8-9) ◆ bukug : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)şa)d[u] : biş yüz : *(ä)r(ä)n* : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t¹g²og(u)z: (a)ra : y(e)ti *(ä)r(ä)n* : y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g *(ä)r(ä)n* t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g *(ä)r(ä)n* [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

⇨ **2.8.2.** "adamlar, erkekler"

kädimlig 𐰴𐰘𐰾𐰇: teçhizatlı, mücehhez, donanımlı (at, asker vb.)

◆ üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : *k(ä)d(i)ml(i)g* : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ *k(e)d(i)m[l(i)g* ..... (KÇ 4) ◆ biş yü[z] *k(ä)d(i)ml(i)g* : y(a)d(a)g : bir(i)k<i> [...]ş(ı)p : k(ä)lti : (ŞU G 9)

sü 𐰢: asker

⇨ **2.8.28.3.** "silahlı kuvvetler, ordu"

süŋüglüg 𐰴𐰘𐰢𐰍: mızraklı, silahlı (asker)

◆ *süŋ(ü)gl(ü)g* : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sürä (e)ltdi : (KT D 23) ◆ *süŋ(ü)gl(ü)g* : k(a)nt(a)n : [k(ä)l(i)p] : sürä i[ltdi (BK D 19)

yadag 𐰸𐰇𐰃: yaya, piyade

◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : *y(a)d(a)g(ı)n* : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [*y(a)d(a)g(ı)n* y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ kül tig(i)n : *y(a)d(a)g(ı)n* : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ *y(a)d(a)g* : y(a)b(ı)z : bolu : tip : (a)lg(a)lı : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ *y(a)d(a)g* : süsin : (e)k(i)nti kün : kop : [öl(ü)r]t(ü)m : (BK G 1) ◆ (e)ki ül(ü)gi : (a)tl(ı)g (ä)rti : bir ül(ü)gi : *y(a)d(a)g* (ä)rti : (T 4) ◆ yuk(a)rı : (a)t y(e)tä *y(a)d(a)g(ı)n* : ıg(a)ç tut(u)nu : (a)gturt(u)m : (T 25) ◆ biş yü[z] k(ä)d(i)ml(i)g : *y(a)d(a)g* : bir(i)k<i> [...]ş(ı)p : k(ä)lti : (ŞU G 9)

yagıçı 𐰸𐰀𐰴𐰇: savaşçı, savunmacı

◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : *y(a)gıçı* y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50)

⇨ **2.8.7.** "savaşçı, savunmacı"

yaraklıg 𐰸𐰀𐰉𐰴𐰇: silahlı (asker)

◆ *y(a)r(a)kl(ı)g* : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p : y(a)ŋa (e)ltdi : (KT D 23; BK D 19) ◆ oŋ tutuk : yurçın : *y(a)r(a)kl(ı)g* : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : (KT D 32)

yarıklıg 𐰴𐰇𐰼𐰃: zırhlı (asker)

◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : bu türk bod(u)n (a)ra : *y(a)r(ı)kl(ı)g* : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54)

yılpagut 𐰚𐰴𐰇𐰼𐰺: savaşçılar

◆ (a)nta : toŋra : *yılp(a)gutı* : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : (BK D 31)

2.8.28.4. Savaş Gereçleri, Silah, Teçhizat

ok 𐰆: ok

◆ y(a)r(ı)kınta : y(a)lm(a)sınta : yüz (a)rtuk : *okın* urtı : (KT D 33) ◆ bir : (ä)r(i)g : *okun* urtı : (KT D 36)

süŋüg 𐰢𐰼𐰍𐰼/𐰢𐰼𐰍𐰼: süngü, mızrak

◆ *süŋüg* : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ *süŋ(ü)g* : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ [usı]n *süŋ(ü)g(ü)n* : (a)çd(ı)m(ı)z : (T 28)

yarık 𐰴𐰇𐰼: zırh

◆ *y(a)r(ı)kınta* : y(a)lm(a)sınta : yüz (a)rtuk : okın urtı : (KT D 33)

yalma 𐰴𐰃𐰼: kalkan

◆ y(a)r(ı)kınta : *y(a)lm(a)sınta* : yüz (a)rtuk : okın urtı : (KT D 33)

2.8.28.5. Düşman

yagı 𐰴𐰺: düşman

◆ tört : bul(u)ŋ : kop : *y(a)gı* (ä)rm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ (a)nça tip : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : *y(a)gı* bolm(ı)ş (KT D 9; BK D 9) ◆ *y(a)gı* bol(u)p : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : y(a)na : iç(i)km(i)ş : (KT D 10; BK D 9) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : *y(a)gısı* : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : *y(a)gı* (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ yır(ı)ya : b(a)z k(a)g(a)n : tokuz og(u)z bod(u)n : *y(a)gı* (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ kırk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : *y(a)gı* (ä)rm(i)ş : (KT D 14; BK D 12) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : *y(a)gıg* : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ tört bul(u)ŋd(a)kı] bod(u)n(u)g : kop : b(a)z kılt(ı)m : *y(a)g(ı)sız* : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ (a)nta kisrä : y(e)r b(a)y(ı)rku : ul(u)g irk(i)n : *y(a)gı* boltı : (KT D 34) ◆ (a)nta kisrä : k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : *y(a)gı* bolm(ı)ş : (KT D 39) ◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : *y(a)gı* boltı : (KT K 1) ◆ (a)z bod(u)n : *y(a)gı* boltı : (KT K 2) ◆ t(ä)ŋri : yir : bulg(a)kın : üçün : *y(a)gı* boltı : (KT K 4) ◆ og(u)z *y(a)gı* : ordug : b(a)sdı : (KT K 8)

◆ (a)ltı ot(u)z : y(a)şı(ı)ma : çik : bod(u)n : kırk(ı)z : birlä : *y(a)gı* boltı : (BK D 26) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)şı(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : *y(a)gı* boltı : (BK D 28-29) ◆ t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : *y(a)gı* boltı : (BK D 29-30) ◆ [...]t¹ *y(a)gl(ı...)* (BK D 32) ◆ *y(a)g(ı)m(ı)z* : t(ä)grä : oçuk t(ä)g (ä)rti : biz : aş <t>(ä)g : (ä)rt(i)m(i)z : (T 8) ◆ t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n : *y(a)g(ı)m(ı)z* (ä)rti : (T 19) ◆ on ok k(a)g(a)nı : *y(a)g(ı)m(ı)z* (ä)rti : (T 19) ◆ (a)rt[ukı] : [kırk(ı)z] : küç[l(ü)g k(a)g(a)n : *y(a)g(ı)m(ı)z*] boltı : (T 20) ◆ y(a)n(ı)gma : *y(a)gıg* : k(ä)lür[ü]r (ä)rt(i)m : (T 53) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : bu türk bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : *y(a)gıg* : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t¹g² og(u)z: (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : *y(a)gı* : bolm(ı)ş : (O 5) ◆ ş(a)d : (a)t(ı)g : (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t¹g² : *y(a)gı* (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş (O 6) ◆ (e)k(i)n (a)ra t¹g² : *y(a)gı* : bolm(ı)ş : (O 10) ◆ *y(a)gıka* : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23) ◆ *y(a)gı* [k(ä)l(ü)]r : tidi : (ŞU D 6) ◆ *y(a)gın* b(a)[şı] : yorıyu : k(ä)lti : (ŞU D 6) ◆ *y(a)g(ı)da* : boş(u)na : boş(u)n(u)ld(u)m : (ŞU D 7) ◆ *y(a)gı* ... (ŞU G 6) ◆ *y(a)g(ı)m* : bö[lük] yok bo[ltı] (Ta B 4)

2.8.28.6. Engel, Bariyer

tug 𐰉𐰍𐰃: engel, bariyer

◆ on tünkä : y(a)nt(a)kı *tug* (ä)birü : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 26)

2.9. Sayı Adları

2.9.1. Asıl Sayılar

bir 𐰚𐰃𐰼: bir; tek

◆ *bir* kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋä : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5) ◆ açs(a)r : tos(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : *bir* tods(a)r : açs(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ yüz[(i)ŋe] b(a)şıŋa : *bir* t².... (KT D 33) ◆ *bir* : (ä)r(i)g : okun urtı : (e)ki (ä)r(i)g : udş(u)ru : s(a)nçdı : (KT D 36; KT K 2) ◆ *bir* yılka : biş yolı : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 4) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : *bir* (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ *bir* tüm(ä)n (a)gı : (a)ltun küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti (KT K 12) ◆ *bir* yılka : tört : yolı : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ in(i)si : *bir* : korg[(a)nka t(ä)z(i)p b(a)rm(ı)ş ...] (BK D 40) ◆ [... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : süsi : *bir* tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : ilki : kün : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1) ◆ *bi[r* ...] (ä)rs(ä)r [...] (BK G 8) ◆ (e)ki ül(ü)gi : (a)tl(ı)g (ä)rti : *bir* ül(ü)gi : y(a)d(a)g (ä)rti : (T 4) ◆ kögm(ä)n : yolı : *bir* (ä)rm(i)ş : (T 23) ◆ *bir* (a)t orukı : (ä)rm(i)ş : (T 24) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : *bir* (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : *bir* (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : (ŞU D 5) ◆ [...] og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : *bir* tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1)

⇨ **1.4.7.** "aynı" // **2.9.4.** "birinci, ilk"

eki 𐰃𐰴: iki

◆ üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : *(e)kin* (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : (KT D 1; BK D 2) ◆ *(e)kin* (a)ra : idi oks(u)z : kök : türk : <iti> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4)◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : *(e)ki* ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bir : (ä)r(i)g : okun urtı : *(e)ki* (ä)r(i)g : udş(u)ru : s(a)nçdı : (KT D 36; KT K 2) ◆ *(e)kisin* özi (a)lt(ı)zdı : (KT D 38) ◆ *(e)ki* (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 8) ◆ *(e)ki* ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ t]ig(i)n : *(e)ki* ş(a)d : in(i)m : kü[l tig(i)n :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z (BK D 21) ◆ (a)guda : *(e)ki* ul(u)g : süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 34) ◆ *(e)ki* (e)lt(e)b(e)rl(i)g : bod[(u)n ...] (BK D 38) ◆ kor(ı)gu : *(e)ki* üç : kiş(i)l(i)gü : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (BK D 41) ◆ *(e)ki* ül(ü)gi : (a)tl(ı)g (ä)rti : bir ül(ü)gi : y(a)d(a)g (ä)rti : (T 4) ◆ ol *(e)ki* kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ [: *(e)ki*] süm[(ü)z b]oltı : (T 18) ◆ biz(i)ntä : *(e)ki* uçı : sıŋ(a)rça : (a)rtuk (ä)rti : (T 40) ◆ *(e)k(i)n* (a)ra t¹g²: y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 10) ◆ [...] (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)n [...] *(e)ki* (ä)rm(i)ş : (a)nta (a)d(ı)n : ödk(ü)nç : k(a)g(a)n (ä)rm(i)[ş] (Tes D 2) ◆ ö[tük(ä)n (e)li [t(ä)]gr(ä)s ili : *(e)kin* [(a)ra] ol(u)rm(ı)ş (ŞU K 2) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir *(e)ki* (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : (ŞU D 5) ◆ *(e)ki* (a)y kütd(i)m : (ŞU D 5) ◆ *(e)ki* ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : (ŞU D 7) ◆ *(e)ki* kızın : t(a)p(ı)g b²[...] (ŞU B 4-5) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : *(e)k(i)n* (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4) ◆ b(a)rs yılka yıl(a)n yılka : *(e)ki* yıl y(a)yl(a)d(ı)m : (Ta B 1-2) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] *(e)k(i)n* (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4) ◆ bunça bod(u)n(u)g : (a)tın yolın y(a)gma : (a)lumçısı *(e)ki* y¹Wr¹ t(e)di (Ta K 5) ◆ ol *(e)ki* y¹Wr¹ y(a)rluk(a)dı : (Ta K 5-6)

⇨ **2.9.4.** "ikinci"

üç 𐰇𐰴: üç

◆ kor(ı)gu : (e)ki *üç* : kiş(i)l(i)gü : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : (BK D 41) ◆ ol *üç* k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun yış üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ *üç* kür(ä)g ki[ş]i k(ä)lti : (T 33) ◆ [...] özlükin : bin(i)p : o[pl(a)yu t(ä)gi]p : *üç* (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KÇ 15) ◆ in(i)m : yiti : ur(ı)m : *üç* : kız(ı)m : *üç* : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : (S 6) ◆ k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : kög(ü)rde : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : *üç* tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ t(a)şd(ı)nt(a)n : üç k(a)rluk *üç* ıduk [...] t²wr²... [öt]ük(ä)ntä : b(ä)n [...] (a)nta : t[okıd(ı)m] (ŞU G 4-5) ◆ m(ä)n(i)ŋ süm : *üç* [...]p : [birti] : (ŞU G 9) ◆ (e)kinti (a)y : (a)ltı : y(e)g(i)rmikä : *üç* tugl(u)g [...] (ŞU B 7-8) ◆ yol[l(u)]g k(a)g(a)n : [...] [bu]min : k(a)g(a)n : *üç* k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 1) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gd[a y](a)r ög(ü)zdä *üç* tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

⇨ **1.3.** *üç kurık(a)n; üç og(u)z; üç k(a)rluk* kavim adları // **1.2.12.** *üç birkü* yer adı // **2.9.4.** "üçüncü"

tört 𐰚𐰃𐰣𐰚: dört

◆ *tört* : bul(u)ŋ : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ sü sül(ä)p(ä)n : *tört* : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ *tört* bul(u)ŋd(a)kı] bod(u)n(u)g : kop : b(a)z kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın *tör[t* biŋ] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu (KT GB) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : *tört* bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : *tör[t* : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ *tört* [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] b(a)z [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10) ◆ bödkä : öz(ü)m ol(u)r(u)p : bunça : (a)g(ı)r törüg : *tört* : bul(u)ŋd(a)gı : [....] (BK D 2) ◆ bir yılka : *tört* : yolı : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : *tört* kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : *tört* : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : *tört* sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : *tört* tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ *tört* bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : (Ta B 3-4)

biş/beş 𐰉𐰇𐰾/𐰇𐰾: beş

◆ bir yılka : *biş* yolı : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 4) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : kıt(a)ńka : y(e)ti süŋ(ü)şdi : og(u)zka : *b(e)ş* süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : *b(e)ş* süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk *[b]il[ş]* s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tır(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4)

⇨ **1.2.5.** *b(e)ş b(a)lık* kent adı

altı 𐰃𐰇𐰞: altı

◆ *(a)ltı* çub : sogd(a)k t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 31) ◆ *(a)ltı* (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...*(a)l]tı* sir : tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : (BK D 1-2) ◆ s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : *(a)ltı* çub [sogd(a)k] t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 24-25) ◆ *(a)ltı* yolı : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 28)

⇨ **2.9.4.** "altıncı"

yeti/yiti 𐰇𐰀/𐰇𐰀: yedi

◆ k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : kül tig(i)n : *yit[i* : y(a)şda : k(a)ltı ...] (KT D 30) ◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : künli : *yiti* : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : kıt(a)ńka : *y(e)ti* süŋ(ü)şdi : og(u)zka : b(e)ş süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ üç(ü)nç (a)y *y(e)tika* (a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t t(a)b(a)rda (Ç 1) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t^1g^2og(u)z: (a)ra : *y(e)ti* (ä)r(ä)n :

y(a)gı : bolm(ı)ş : (O 5) ◆ tok(u)z og(u)zka : *y(e)ti* süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdüktä [...] (KÇ 16) ◆ [kü]l i(ç) çor : *y(e)ti* y(a)şıŋa : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18) ◆ in(i)m : *yiti* : ur(ı)m : üç : kız(ı)m : üç : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : (S 6)

säkiz 𐰴𐰇𐰺: sekiz

◆ k(a)ŋım] k(a)g(a)n : uçdukda : öz(ü)m : *s(ä)k(i)z* y(a)şda : k(a)lt(ı)m : (BK D 13-14) ◆ *s(ä)[k(i)z* urı ogl(ı)n] : tutd(ı)m : (ŞU B 3)

⇨ **1.3.** *s(ä)k(i)z og(u)z* kavim adı // **1.2.2.** *s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä* ırmak adı

tokuz 𐰴𐰆𐰓𐰃/𐰴𐰓𐰃: dokuz

◆ *tokuz* (ä)r(i)g (ä)g(i)re : tokıdı : (KT K 6) ◆ kül tig(i)n : ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : *tokuz* (ä)r(ä)n : s(a)nçdı (KT K 8-9) ◆ [kü]l i(ç) çor : y(e)ti y(a)şıŋa : $y^2g^2r^2$: öl(ü)rti : *tok(u)z* : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : (KÇ 18) ◆ ... *tok(u)z* buyruk ... (Tes G 4) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : *tok(u)z* t(a)t(a)r [...] *tok(u)z* buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : *tok(u)z* : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

⇨ **1.3.** *tokuz og(u)z; tok(u)z t(a)t(a)r; tok(u)z b(a)y(ı)rku; tokuz (ä)rs(i)n* kavim adları // **2.9.4.** "dokuzuncu"

on 𐰃𐰓: on

◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : *on* (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ *on* tünkä : y(a)nt(a)kı tug (ä)birü : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 26) ◆ (a)g(ı)l(ı)m : *on* : yılkım : s(a)ns(ı)z : (ä)rti : (S 5)

⇨ **1.3.** *on ok; on uygur* kavim adları

yegirmi/yigirmi 𐰚𐰃𐰍𐰀𐰇/𐰚𐰃𐰍𐰀𐰇: yirmi

◆ *y(e)g(i)rmi* : süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ *yig(i)rmi* : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m : (KT GD) ◆ *y(e)g(i)rmi* : y(a)ş(ı)ma : b(a)sm(ı)l : ıduk(ku)t : og(u)ş(u)m : bod(u)n : (ä)rti : (BK D 25) ◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t[1]...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : *y(e)g(i)rmikä* : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : sukak yulı : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11)

otuz 𐰴𐰆𐰃: otuz

◆ [kül] tig(i)n : ol süŋ(ü)şdä : *ot(u)z* y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2) ◆ *ot(u)z* : y(a)ş(ı)ma : b(e)ş b(a)lık : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 28) ◆ [...] üç(ü)n *ot(u)z* [...] (e)l tut[dı] : (Tes D 3)

⇨ **1.3.** *ot(u)z t(a)t(a)r* kavim adı

älig 𐰀𐰴: elli

◆ *(ä)l(i)g* yıl : iş(i)g küç(ü)g : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 7-8) ◆ *(ä)l(i)g* y(a)ş(ı)ma : t(a)t(a)bı : bod(u)n : kıt(a)ṅda : (a)dr[(ı)ltı : (BK G 7) ◆ tür[k] ...b[1]çk[1] *(ä)l(i)g* yıl : ol(u)rm(ı)ş : (ŞU K 4)

altmış 𐰇𐰼𐰣: altmış

◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı *(a)ltm(ı)ş* : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r (Ta B 6-7)

yetmiş 𐰼𐰞𐰍: yetmiş

◆ tir(i)l(i)p : *y(e)tm(i)ş* (ä)r bolm(ı)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ *y(e)tm(i)ş* : yıl (ä)rm(i)[ş] (Tes K 5) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] *[y(e)t]m(i)ş* yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (Ta D 3-4)

säkiz on 𐰴𐰞 𐰴𐰼: seksen

◆ ul(u)g : kül i(ç) çor : *s(ä)k(i)z on* : y(a)ş(a)p : yok bol[tı] (KÇ 3) ◆ [...] eçüm : (a)pam : *s(ä)k(i)z on* yıl ol(u)rm(ı)ş : (Ta D 3)

yüz 𐰴𐰍: yüz

◆ y(a)r(ı)kınta : y(a)lm(a)sınta : *yüz* (a)rtuk : okın urtı : (KT D 33) ◆ [...] [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : *yüz* yı[l ol(u)rup] s[2][...] (ŞU K 3)

⇨ **2.8.5.** *yüz b(a)şı* unvan

eki yüz 𐰴𐰍 𐰃: iki yüz

◆ *(e)ki yüz* yıl : ol(u)rm(ı)ş (Ta D 1)

üç yüz 𐰴𐰍 𐰸: üç yüz

◆ (a)n(ı)ŋ (e)li : *üç yüz* : yıl : (e)l tutm(ı)ş : (Tes K 2) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : b[2]g[2]zk[2]r[2] çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : *üç yüz* : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

beş yüz 𐰴𐰍 𐰋: beş yüz

◆ bukug : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : *biş yüz* : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11) ◆ *biş yü[z]* k(ä)d(i)ml(i)g : y(a)d(a)g : bir(i)k<i> [...]ş(ı)p : k(ä)lti : (ŞU G 9)

⇨ **2.8.5.** *b(e)ş yüz b(a)şı* unvan

altı yüz 𐰃𐰣𐰏 𐰴.: altı yüz

◆ [...] og(u)z bod(u)n *[(a)lt]ı yüz* s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1)

yeti yüz 𐰃𐰣𐰏 𐰋𐰇𐰏: yedi yüz

◆ k](a)m(a)gı *y(e)ti yüz* (ä)r : bolm(ı)ş : (KT D 12-13; BK D 11) ◆ *y(e)ti yüz* (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ ıda t(a)şda : k(a)lm(ı)şı : kubr(a)n(ı)p : *y(e)ti yüz* boltı : (T 4) ◆ *y(e)ti yüz* : kişig: ud(u)z(u)gma : ul(u)gı : ş(a)d (ä)rti : (T 4-5)

tokuz yüz 𐰃𐰣𐰏 𐰇𐰆𐰃𐰔: dokuz yüz

⇨ **2.8.5.** *tok(u)z yüz (ä)r b(a)şı* unvan

bın 𐰉𐰆𐰔: bin

◆ *bıŋ* yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ *[bı]ŋ* yunt : k¹[...] [t]üm(ä)n koń : k(a)lm(ı)ş (ŞU B 9) ◆ [...] b(a)şı : b(ä)n [b¹...] [(e)l]t(ä)b(ä)r : *bıŋ* yunt : tüm(ä)n koń b(ä)n [...] (ŞU Der-Kenar) ◆ *bıŋ* yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

⇨ **2.8.5.** *b(ı)ŋ b(a)şı* unvan

eki bın 𐰃𐰆𐰔 𐰴: iki bin

◆ biz : *(e)ki bıŋ* : (ä)rt(i)m(i)z : (T 16) ◆ *(e)ki bıŋ* (ä)rt(i)m(i)z : (T 18)

beş bın 𐰉𐰆𐰔 𐰋: beş bin

⇨ **2.8.5.** *b(e)ş bıŋ (ä)r b(a)şı* unvan

tümän 𐰚𐰸𐰃𐰍: on bin

◆ [... *t]üm(ä)n* : wg¹... (BK K 12) ◆ k(ä)ç(ä)[n]dä : *tüm(ä)n* sükä : süŋ(ü)şdi : (KÇ 10) ◆ bıŋ yıll(ı)k : *tüm(ä)n* künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ [bi]ŋ yunt : k¹[...] *[t]üm(ä)n* koń : k(a)lm(ı)ş (ŞU B 9) ◆ [...] b(a)şı : b(ä)n [b¹...] [(e)l]t(ä)b(ä)r : bıŋ yunt : *tüm(ä)n* koń b(ä)n [...] (ŞU Der-Kenar) ◆ bıŋ yıl(l)ık : *tüm(ä)n* künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

bir tümän 𐰚𐰸𐰃𐰍 𐰇𐰉: on bin

◆ *bir tüm(ä)n* (a)gı : (a)ltun küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti (KT K 12) ◆ [...] og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : *bir tüm(ä)n* : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı (Ta K 1)

üç tümän 𐰚𐰸𐰃𐰍 𐰋𐰍: otuz bin

◆ *üç tüm(ä)n* süg : [öl(ü)rt](ü)m : (BK G 8) ◆ [...] *üç tüm(ä)n* [...] s(a)nçduk y(e)rd[e] [...] (ŞU B 7)

tört tümän 𐰴𐰆𐰚𐰃 𐰇𐰉𐰚𐰃: kırk bin

◆ ku s(ä)ŋün : b(a)şa)du : *tört* : *tüm(ä)n* : sü k(ä)lti : (BK G 8)

biş tümän 𐰇 𐰴𐰆: elli bin

◆ t(a)bg(a)ç : oŋ tutuk : *biş t[üm(ä)n* : sü k(ä)lti (KT D 31; BK D 25)

säkiz tümän 𐰴𐰆𐰚𐰃 𐰴𐰋: seksen bin

◆ ç(a)ça s(ä)ŋün : *s(ä)k(i)z* : *tümı(ä)n* : [sü] bi[r]le : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 26)

on tümän 𐰴𐰆𐰚𐰃 𐰆: yüz bin

◆ y(a)r(ı)ş y(a)zıda : *on tüm(ä)n* : sü t(e)r(i)lti : t(e)r : (T 36)

2.9.2. Onluklar Arası Sayılar

bir yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰉𐰴: onbir

◆ *bir y(e)g(i)rmi* [...] s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 8)

eki yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰚: oniki

◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : *(e)ki y(e)g(i)r[mi* : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : *(e)ki y(e)g(i)r[mi* : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23)

üç yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰋: onüç

◆ *üç y(e)g(i)rmi* süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15) ◆ b(e)ş(i)nç (a)y : *üç y(e)g(i)rmikä* : k(a)l(ı)şdı (Ta G 2)

tört yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰇𐰉𐰚𐰃: ondört

◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün *tört y(e)girmi* : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 15) ◆ (e)k(i)nt(i) (a)y : *tört y(e)g(i)rmikä* : k(ä)mdä : tokıd(ı)m : (ŞU D 7-8) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gd[a y](a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y *tört y(e)g(i)rmikä* [...] (Ta D 7)

biş yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰇𐰴: onbeş

◆ ol (a)y : *biş y(e)g(i)rmikä* : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : (ŞU D 6) ◆ *biş y(e)g(i)rmikä* [...] [t(a)]yg(a)n költä tir(i)lt(i)m : (ŞU G 3)

altı yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰃𐰖/𐰃𐰣: onaltı

◆ *(a)ltı y(e)g(i)rmi* : y(a)şıŋa : (ä)çim k(a)g(a)n : ilin : törüsin : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (KT D 31) ◆ (e)kinti (a)y : *(a)ltı* : *y(e)g(i)rmikä* : üç tugl(u)g [...] (ŞU B 7-8)

yiti/yeti yegirmi 𐰚𐰆𐰉𐰍 𐰇𐰃𐰍/𐰃𐰇𐰍: onyedi

◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : *yiti y(e)g(i)rmi* (ä)r(i)n : t(a)ş(ı)km(ı)ş (KT D 11; BK D 10) ◆ kül tig(i)n : koń yılka : *yiti y(e)g(i)rm(i)kä* : uçdı : (KT KD) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n :

yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n : t(a)ş(ı)km(ı)ş (KT D 11; BK D 10) ◆ *y(e)ti y(e)g(i)rmi* : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : t(a)pa : sül(ä)dim : (BK D 24) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : *y(e)ti* : *y(e)girmi* : süŋ(ü)şdi : kıt(a)ṅka : y(e)ti süŋ(ü)şdi : og(u)zka : b(e)ş süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [*y(e)ti y(e)g(i)rmi* (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2)

säkiz yegirmi 𐰴𐰣𐰆𐰃𐰍 𐰴𐰗𐰇: onsekiz

◆ *s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi* : y(a)ş(ı)ma : (a)ltı çub [sogd(a)k] t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 24-25) ◆ bir y(e)g(i)rm(i)nç (a)y : *s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä]* [...] [y]olukd(ı)m : (ŞU G 1)

tokuz yegirmi 𐰴𐰣𐰆𐰃𐰍 𐰴𐰘𐰃𐰉: ondokuz

◆ m(ä)n : *tok(u)z* : *y(e)girmi* : yıl : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK G 9) ◆ *tokuz [y(e)g(i)r]mi* : yıl : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (BK G 9)

bir otuz 𐰴𐰉 𐰆𐰃𐰉: yirmibir

◆ *bir ot(u)z* : y(a)şıŋa : ç(a)ça s(ä)ŋünkä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT D 32) ◆ b(a)sm(ı)l(ı)g : [...] (a)y *bir ot(u)zka* : k(a)rluk(u)g [...] yogra : ya[r](ı)şda : süsin : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 7) ◆ [...] *bir ot(u)zka* [...] (ŞU B 6)

eki otuz 𐰴𐰃 𐰆𐰃𐰉: yirmiiki

◆ *(e)ki ot(u)z* : y(a)ş(ı)ma : t(a)bg(a)ç : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 25-26)

üç otuz 𐰴𐰇 𐰋𐰆: yirmiüç

◆ *üç ot(u)z* b(a)lık : sıdı : (T 19) ◆ [...] *üç [ot(u)z]ka* : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ŞU B 6)

biş otuz 𐰴𐰉 𐰆𐰃𐰉: yirmibeş

◆ k(a)m(a)gı : *biş ot(u)z* : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 18; BK D 15)

altı otuz 𐰴𐰀 𐰆𐰃𐰋: yirmialtı

◆ kül tig(i)n [*(a)ltı ot(u)z*] y(a)şıŋa : kırk(ı)z t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 34-35) ◆ *(a)ltı ot(u)z* : y(a)ş(ı)ma : çik : bod(u)n : kırk(ı)z : birlä : y(a)gı boltı : (BK D 26) ◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç (a)y : *(a)ltı ot(u)zka* : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ türk il(i)ŋe : *(a)ltı* : *ot(u)z* y(a)ş(ı)ma [...] (ŞU K 4) ◆ [biş(i)nç (a)y *(a)ltı] ot(u)zka* : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU G 5)

yiti/yeti otuz 𐰴𐰀 𐰆𐰇𐰃/𐰆𐰇𐰃: yirmiyedi

◆ kül tig(i)n *yiti ot(u)z* : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ tok(u)z(u)nç (a)y : *y(e)ti ot(u)zka* : yog : (ä)rtürt(ü)m(i)z : (KT KD) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : *yiti ot(u)zka* : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ *y(e)ti o[t(u)z* y(a)ş](ı)ma : kırk(ı)z : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ l(a)gzın : yıl : biş(i)nç (a)y : *yiti ot(u)zka* : yog : (ä)rtürt(ü)m : (BK G 10) ◆ k(a)pg(a)n k(a)g(a)n *[y(e)ti] ot(u)z* [y(a)ş(ı)nta]... (ä)rti : (T 51)

säkiz otuz 𐰴𐰉𐰆 𐰆𐰞𐰍: yirmisekiz

◆ *s(ä)k(i)[z ot(u)z]* y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka türk : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5)

tokuz otuz 𐰴𐰉𐰆 𐰆𐰞𐰉𐰆: yirmidokuz

◆ biş(i)nç (a)y : *tok(u)z ot(u)zka* : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 4)

bir kırk 𐰆𐰞𐰆𐰞 𐰞𐰆𐰚: otuzbir

◆ kül tig(i)n : *bir kırk* : y(a)ş(a)yur (ä)rti : (KT K 2)

2.9.3. Yaklaşıklık-Belirsizlik Sayıları

iligçe 𐰋𐰃𐰇𐰽: elli civarında

◆ *(ä)l(i)gçe* (ä)r : tutd(u)m(u)z : (T 42)

eki üç bıŋ 𐰆𐰉 𐰃𐰍 𐰋: iki üç bin

◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : *(e)ki üç biŋ* : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (T 14)

üzçä 𐰋𐰃𐰢𐰍𐰺: yüz civarında

◆ uyg(u)r (e)lt(ä)b(ä)r : *yüzçä* (ä)r(i)n : ilg[(ä)r]ü : t[(ä)z(i)p b(a)rdı ...] (BK D 37)

2.9.4. Sıra Sayıları

birinç 𐰆𐰞𐰃𐰇: birinci, ilk

◆s(ä)k(i)z(i)nç (a)y *bir* y(a)ŋ(ı)ka : sü yorıyın : tid(i)m : (ŞU D 5)

⇨ **2.9.1.** "bir, tek"

ilk 𐰋𐰽/𐰋𐰽: ilk, birinci

◆ (ä)ŋ *(i)lki* : t(a)d(ı)k(ı)ŋ : çor(ı)ŋ : boz [(a)t(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ (ä)ŋ *ilk* : togu b(a)lıkda : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z (KT K 4) ◆ (ä)ŋ *ilki* : togu : b(a)lıkda : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ *ilki* sü : t(a)ş[ık]m(ı)ş : (ä)rti : (BK D 32) ◆ [... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : süsi : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : *ilki* : kün : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1) ◆ [*ilk* kırk(ı)zk]a : sü[l(ä)s](ä)r [y(e)g (ä)r]m(i)ş : t(e)d(i)m : (T 23) ◆ (e)kinti : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ *il]ki* (a)y: (a)ltı : y(a)ŋıka : t[okıd(ı)m] (ŞU K 9)

ki 𐰆𐰉: ikinci

◆ *(e)ki* y(a)ŋıka : kün tog(u)ru : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : *(e)ki* y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6) ◆ y(a)na : tüş(ü)p [o]n(u)nç (a)y [*(e)ki*] y(a)ŋıka : b(a)r[d(ı)m] : (ŞU B 1-2)

⇨ **2.9.1.** "iki"

kin 𐰚𐰆𐰉: ikinci

◆ *(e)kin* sü : (ä)bdä : (ä)rti : (BK D 32)

ekinti ᚴᚳᚾᛏᛁ: ikinci

◆ *(e)kinti* : ışb(a)ra y(a)mt(a)r : boz (a)t(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ *(e)k(i)nti* : koş(u)lg(a)kda : (ä)d(i)z : birlä : süŋüşd(ü)m(i)z (KT K 5) ◆ *(e)kinti* : (a)nt(a)rguda : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ y(a)d(a)g : süsin : *(e)k(i)nti* kün : kop : [öl(ü)r]t(ü)m : (BK G 1) ◆ *(e)kinti* kün örtçä kız(ı)p k(ä)lti : (T 39-40) ◆ *(e)kinti* : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki (a)y: (a)ltı : y(a)ŋıka : t[okıd(ı)m] (ŞU K 9) ◆ *(e)k(i)nt(i)* (a)y : tört y(e)g(i)rmikä : k(ä)mdä : tokıd(ı)m : (ŞU D 7-8) ◆ (ä)b(i)mä : *(e)kinti* (a)y : (a)ltı y(a)ŋıka : [tüş]d(ü)m : (ŞU B 4) ◆ *(e)kinti* (a)y : (a)ltı : y(e)g(i)rmikä : üç tugl(u)g [...] (ŞU B 7-8) ◆ *(e)k(i)nti* [...] b(e)ç(i)n yılka y[orıd(ı)m] : (Ta G 1)

üç ᛦᚴ: üçüncü

◆ [(a)nç](ı)p [s(ä)k(i)z(i)nç (a)y *üç*] y(a)ŋıka [yorıd(ı)m] (ŞU B 1)

⇨ **2.9.1.** "üç"

üçünç ᚹᛦᚴ: üçüncü

◆ *üç(ü)nç* : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ *üç(ü)nç* : bo[lçu]da : og(u)z birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ *ü]ç(ü)nç* [çuş b(a)şınta sü]ŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 30) ◆ *üç(ü)nç* (a)y y(e)tika (a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t t(a)b(a)rda (Ç 1)

törtünç ᚹᚢᛏᚢᚾᚳ: dördüncü

◆ *tört(ü)nç* : çuş : b(a)şınta : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 6) ◆ *tört(ü)nç* : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : süŋ(ü)şd(ü)m : (BK D 31) ◆ *tört(ü)nç* (a)y : tok(u)z [y(a)ŋık]a : süŋ(ü)şd(ü)m : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 3)

beşinç/bişinç ᛒᛁᛥᛦᚴ/ᛒᛁᛦᚴ: beşinci

◆ *biş(i)nç* : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : og(u)z : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ l(a)gzın : yıl : *biş(i)nç* (a)y : yiti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m : (BK G 10) ◆ *b(e)ş(i)nç* (a)y : ud[u] : k(ä)lti : (ŞU D 3) ◆ *biş(i)nç* (a)y : tok(u)z ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 4) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : *biş(i)nç* (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : (ŞU D 8-10) ◆ [*biş(i)nç* (a)y (a)ltı] ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU G 5) ◆ *b(e)ş(i)nç* (a)y : üç y(e)g(i)rmikä : k(a)l(ı)şdı (Ta G 2)

altı ᚨᛚᛏᛁ: altıncı

◆ (e)kinti : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki (a)y: *(a)ltı* : y(a)ŋıka : t[okıd(ı)m] (ŞU K 9) ◆ (ä)b(i)mä : (e)kinti (a)y : *(a)ltı* y(a)ŋıka : [tüş]d(ü)m : (ŞU B 4)

⇨ **2.9.1.** "altı"

yetinç/yitinç ᛦᛁᛏᚾᚴ/ᛦᛁᛏᚾᚴ: yedinci

◆ sü [t](ä)gişintä : *yit(i)nç* (ä)r(i)g : kıl(ı)çl(a)dı : (KT K 5) ◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : *yit(i)nç* (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z : (KT KD) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : *y(e)tinç* [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mdä : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12) ◆ [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]ı

t(a)gd[a y](a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka *y(e)t(i)nç* (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

säkizinç 𐰴𐰉𐰖𐰃: sekizinci

◆ *s(ä)k(i)z(i)nç* (a)y bir y(a)ŋ(ı)ka : sü yorıyın : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ *s(ä)k(i)z(i)nç* (a)y : (e)ki y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 6) ◆ *s(ä)k(i)z(i)nç* (a)y : b(ä)n : udu : yorıd(ı)m : (ŞU G 6) ◆ bir y(e)g(i)rm(i)nç (a)y : s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä] [...] [y]olukd(ı)m : (ŞU G 1) ◆ [(a)nç](ı)p *[s(ä)k(i)z(i)nç* (a)y üç] y(a)ŋıka [yorıd(ı)m] (ŞU B 1)

tokuz 𐰚𐰆𐰴𐰍: dokuzuncu

◆ tört(ü)nç (a)y : *tok(u)*z [y(a)ŋık]a : süŋ(ü)şd(ü)m : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 3)

⇨ **2.9.1.** "dokuz"

tokuzunç 𐰚𐰆𐰴𐰖𐰍: dokuzuncu

◆ *tok(u)z(u)nç* (a)y : y(e)ti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m(i)z : (KT KD) ◆ [...]k²i bod(u)n(u)g [(a)l(ı)p] : *t[o]k(u)z(u)nç* (a)y ...]n²g² tokıd(ı)m : (ŞU B 3)

onunç 𐰴𐰆𐰖: onuncu

◆ bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : *on(u)nç* (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ y(a)na : tüş(ü)p *[o]n(u)nç* (a)y [(e)ki] y(a)ŋıka : b(a)r[d(ı)m] : (ŞU B 1-2)

bir yegirminç 𐰉𐰃𐰇𐰃𐰞𐰍 𐰸𐰃𐰺: onbirinci

◆ *bir y(e)g(i)rm(i)nç* (a)y : s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä] [...] [y]olukd(ı)m : (ŞU G 1) ◆ [...] s(ä)l(ä)ŋä [t¹...] *bir y(e)[g(i)r]m(i)nç* (a)y : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : sukak yulı : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk [...] (ŞU G 11)

2.9.5. Topluluk Sayıları

ikägü 𐰴𐰞𐰋: iki, iki parça, iki bölük

◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : *ik(ä)gü* : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3)

üçägü 𐰴𐰞𐰃: üçü; üçü birlikte

◆ *üç(ä)gün* : k(a)b(ı)ş(ı)p : sül(ä)l(i)m : (i)di yok kış(a)l(ı)m : t(e)m(i)ş : (T 21)

büçägü 𐰴𐰞𐰃𐰆: bu üçü birlikte

◆ t(a)bg(a)ç : og(u)z : kıt(a)ń : *büç(ä)gü* k(a)b(ı)ş(sa)r k(a)lt(a)çı b(i)z : (T 12-13)

2.9.6. Üleştirme Sayıları

yüzär 𐰸𐰋𐰴: yüzer

◆ m(a)r(ı)ma : *yüz(ä)r* : torug : b[er]t(i)m (S 7)

2.9.7. Artırmalı Sistem Sayıları

otuz artukı bir 𐰚𐰃𐰺 𐰇𐱅𐰴 𐰋𐰾: otızbir

◆ *ot(u)z : (a)rtukı : bir* : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ *ot(u)z (a)rtukı : bir* [y(a)ş(ı)ma ...] (BK G 9)

otuz artukı eki 𐰇𐰃 𐰇𐱅𐰴 𐰋𐰾: otızıki

◆ *ot(u)z (a)rtukı (e)ki* y(a)ş(ı)ma : (a)mgı korg(a)n : kışl(a)dukda : yut : boltı : (BK D 31)

otuz artukı üç 𐰺𐰇 𐰇𐱅𐰴 𐰋𐰾: otızüç

◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n *ot(u)z (a)rtukı : üç* [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34)

otuz artukı tört 𐰉𐰚𐰇𐰉 𐰇𐱅𐰴 𐰋𐰾: otızdört

◆ *ot(u)z (a)rtukı : tört* : y(a)ş(ı)ma : og(u)z : t(ä)z(i)p : t(a)bg(a)çka : kirti : (BK D 38)

ay artukı tört 𐰉𐰚𐰇𐰉 𐰇𐱅𐰴 D: bir ay dört gün

◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : *(a)y (a)rtukı : tört* kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB)

otuz artukı säkiz 𐰴𐰋 𐰇𐱅𐰴 𐰋𐰾: otızsekiz

◆ *ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z* : y(a)ş(ı)ma : kış(ı)n : kıt(a)ń t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK G 2)

otuz artukı tokuz . 𐰇.: otız dokuz

◆ [...*ot(u)z (a)rtuk]ı [tok(u)z* y](a)ş(ı)ma : y(a)z(ı)n : t(a)t(a)bı : t(a)pa : sü[l(ä)d(i)m] : (BK G 2)

kırk artukı yeti 𐰇𐰉 𐰇𐱅𐰴 𐰴𐰍𐰇#: kırkyedi

◆ *kırk : (a)rtukı : y(e)ti* : yolı : sül(ä)m(i)ş : (KT D 15; BK D 12-13) ◆ kül tig(i)n : ö[zi] *kırk : (a)rtuk[ı y]iti* : y(a)şı[ŋa] : boltı : (KT KD)

bir tümän artukı yeti biŋ 𐰚𐰃𐰺 𐰇𐰉 𐰇𐱅𐰴 𐰴𐰼𐰇𐰉 𐰚𐰃𐰺: onyedi bin

◆ [... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : süsi : *bir tüm(ä)n (a)rtukı y(e)ti biŋ* süg : ilki : kün : öl(ü)rt(ü)m : (BK G 1)

2.10. Kavramlar

2.10.1. Zaman Kavramı

künlik 𐰑𐰽𐰴𐰇𐰑: günlük

◆ bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n *künl(i)k* : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n *künl(i)k* : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

yıllık 𐰴𐰇𐰚𐰃/𐰴𐰚𐰇𐰚𐰃: yıllık

◆ bıŋ *yıll(ı)k* : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (ŞU D 9-10) ◆ bıŋ *yıl(l)ık* : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : (Ta B 2-3)

2.10.2. Değer Yargıları

alp 𐰇𐰃: alplık, yiğitlik, kahramanlık

◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n *(a)lpın* üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : (T 48-49) ◆ [*(a)lpın* : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n toñukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ *(a)lpı* (ä)rd(ä)mi : (a)nta : kükdi (KÇ 4) ◆ [...]g(a)n(ı)ŋa : (e)li[n ...] b(i)lgäsin üçün : *(a)lpın* (ä)rd(ä)min [üçü]n : k(a)z[g(a)]ntı (KÇ 7) ◆ [t(a)b]g(a)çka : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : *(a)lpın* : (ä)rd(ä)min : üçün : kü bunça : tutdı : (KÇ 12)

⇨ **1.4.2.** zor, çetin; cesur, yiğit, kahraman" // **2.8.6.** unvan niteleyicisi

arıg 𐰀𐰚𐰼: temizlik, temiz olma

◆ *(a)rıg* ubutı y(e)g t(e)di : (T 37)

bäglik 𐰉𐰴𐰍𐰔: bey olmaya layık, beylik

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : *b(ä)gl(i)k* : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ *b(ä)gl(i)k* : urı ogl(u)ŋ : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : *b(ä)gl(i)k* urı og(ı)lın : kul kıltı : (BK D 7) ◆ *b(ä)gl(i)k* : urı ogl(u)ŋ(ı)n : kul kılt(ı)g : (BK D 20)

bilig 𐰚𐰴𐰔/𐰚𐰴𐰀𐰔: bilgi; hikmet; akıl, zihin

⇨ **2.8.12.**

ädgü 𐰀𐰚𐰍: iyilik, kâr, kazanç, yarar

◆ b(a)rduk : yirdä : *(ä)dgüg* : ol (ä)r(i)nç : (KT D 24; BK D 20) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] *(ä)dgü* : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ [kül i(ç) çor toñukuk k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : il(i)ntä : k(a)rıp : *(ä)dgü* b(ä)ŋi : körti : (KÇ 2-3)

⇨**1.4.2.** "iyi; has, katışıksız" // **1.4.5.** "soylu, safkan (at)

är 𐰃: erlik, erdem

◆ ogl(a)n(ı)m : *(ä)rdä* m(a)r(ı)m(ı)nça : bol : (S 9)

⇨ **1.4.2.** "yiğit, kahraman" // **2.8.2.** "adam, erkek" // **2.8.13.** *(ä)r (a)t* "erlik (yetişkinlik) unvanı" // **2.8.28.3.** "asker"

ärdäm 𐰀𐰃𐰉: kahramanlık, yiğitlik, erlik

◆ [(a)lpın : *(ä)rd(ä)min*] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n toñukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş (KÇ 1) ◆ (a)lpı *(ä)rd(ä)mi* : (a)nta : kükdi (KÇ 4) ◆ [...]g(a)n(ı)ŋa : (e)li[n ...] b(i)lgäsin üçün : (a)lpın *(ä)rd(ä)min* [üçü]n : k(a)z[g(a)]ntı (KÇ 7) ◆

[t(a)b]g(a)çka : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : *(ä)rd(ä)min* : üçün : kü bunça : tutdı : (KÇ 12)

äşilik 𐰴𐰚𐰺/𐰴𐰚𐰾: hanım olmaya layık, hanımefendilik

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : *(ä)şil(i)k* : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ b(ä)gl(i)k urı ogl(u)ŋ : kul : boltı : *(ä)ş(i)l(i)k* kız ogl(u)ŋ : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ *(ä)ş(i)l(i)k* kız og(ı)lın : küŋ kıltı : (BK D 7) ◆ *(ä)ş(i)l(i)k* [kız ogl(u)ŋ(ı)n küŋ] kılt(ı)g : (BK D 20)

igid 𐰇𐰋𐰼: yalan

⇨ **2.8.12.**

küç 𐰴𐰼𐰍/𐰴𐰼𐰽: güç, kuvvet

◆ t(ä)ŋri : *küç* : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ t(ä)ŋri] *küç* : birtük : üç(ü)n : (a)nta s(a)nçd(ı)m : (BK D 32)

⇨ **2.8.15.** "iş, hizmet" // **2.8.15.** *iş/(i)ş küç* "iş güç, hizmet"

ödkünç 𐰋𐰴𐰇𐰼: sahte, taklit

◆ [...] (ä)rın(i)ş : k(a)g(a)n [...] (e)ki (ä)rm(i)ş : (a)nta (a)d(ı)n : *ödk(ü)nç* : k(a)g(a)n (ä)rm(i)[ş] (Tes D 2)

⇨ **1.4.2.**

tusu 𐰚𐰢𐰚𐰃: yarar

◆ [...s]ükä : *tusu* bol[ayı]n : tidi : (KÇ 23)

yablak 𐰺𐰀𐰓𐰉: kötülük, nifak

◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : *y(a)bl(a)k* : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : *y(a)bl(a)k* : kigürt(ü)g : (BK D 19)

⇨ **1.4.2.** "kötü, fena, berbat; değersiz"

2.10.3. Duygu, Ruhsal Durum

bänı 𐰺𐰘: memnuniyet, huzur

◆ [kül i(ç) çor toṅukuk k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü *b(ä)ŋi* : körti : (KÇ 2-3)

buŋ 𐰃𐰚𐰉: sıkıntı

◆ türk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n yış : ol(u)rs(a)r : iltä : *buŋ* yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ ötük(ä)n : yir : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ *buŋ(u)g* yok (KT G 8; BK K 6) ◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä *buŋı* b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57)

mgäk 𐰃𐰍𐰴: zahmet, eziyet

◆ on ok : bod(u)n : *(ä)mg(ä)k* : körti : (KT D 19; BK D 16)

:üni 𐰋𐰃𐰇: haset, kıskançlık

◆ t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] *küni* : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı : (BK D 29-30)

:öŋül 𐰋𐰇𐰃: (insanın) iç dünyası, gönül

◆ *köŋ(ü)lt(ä)ki* : s(a)b(ı)m(ı)n : u[rturt(u)m : (KT G 12; BK K 14) ◆ közdä : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : tıda : *köŋ(ü)ltä* : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11) ◆ *köŋl(ü)ŋçä* : ud(u)z t(e)di : (T 15)

ıgıt 𐰀𐰍𐰇: keder, üzüntü

⇨ **2.8.22.** "yas, matem"

uk 𐰇𐰴: haset, kıskançlık, hırs, öfke

◆ *suk(u)n* [...o]g(ı)lın : yut(u)zın : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 38)

but 𐰀𐰉: utanç

◆ (a)rıg *ubutı* y(e)g t(e)di : (T 37)

.11. Varlıkların Olma ve Bulunmaları

ar 𐰇𐰉: var, mevcut

◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : [ö]z(ü)m : kut(u)m : *b(a)r* üçün : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7) ◆ (a)zu bu s(a)b(ı)mda : ig(i)d *b(a)r* gu : (KT G 10; BK K 7-8) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : *b(a)r* üç(ü)n : ülüg(ü)m : *b(a)r* üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : *b(a)r* üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ ol (e)ki kişi : *b(a)r* (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : *b(a)r* mu nä : (T 14) ◆ öŋr(ä)ki (ä)r : yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p ı *b(a)r* baş : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26) ◆ t(a)bg(a)ç süsi : *b(a)r* (ä)rm(i)ş : (T 30) ◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka bint(ä)gi : *b(a)r* (ä)rs(ä)r : nä buŋı *b(a)r* (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş : (T 56-57) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : *b(a)r* (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ (ä)çü (a)pa atı *b(a)r* t(e)di ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di] (Ta G 4-5)

⇨ **2.8.16.** "varlıklı, zengin"

ık 𐰴𐰘/𐰴𐰃/𐰴𐰺: yok

◆ ol (a)mtı : (a)ńı(ı)g *yok* (KT G 3; BK K 2) ◆ türk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n yış : ol(u)rs(a)r : iltä : buŋ *yok* : (KT G 3; BK K 2) ◆ ötük(ä)n : yışda : yig : idi *yok* : (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ ötük(ä)n : yir : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g *yok* (KT G 8; BK K 6) ◆ türk : bod(u)n : *yok* : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä

k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT I 11) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : *yok* bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)r k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : *yok* bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş bod(u)n : (a)tı küsi : *yok* bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tü ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 21-22) ◆ ol süg (a)nta *yok* kışd(ı)m(ı)z : (KT D 32; 34) ◆ biz(i)ŋ sü : (a)tı : toruk : (a)zukı : *yok* (ä)r (KT D 39) ◆ (a)z bod(u)n : (a)nta *yok* boltı : (KT K 3) ◆ kül tig(i)n : *yok* (ä)rs(ä)r kop : ölt(ä)çi : (ä)rt(i)g(i)z (KT K 10) ◆ türk : bod(u)n : *yok* : bolm(a)zun : tiy(i)n bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lg k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 1(◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : *yok* bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)ı : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a) küsi : *yok* bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç (BK D 20-21) ◆ ol süg : (a)nta *yok* kışd(ı)m : (BK D 25) ◆ [...]i *yok* [bolt](a)çı : (ä)r[(BK D 28) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : *yok* bolt(a)çı : (ä)rti : (BK D 33) ◆ ...] bod(u)n [.. y(a)zukl(a)[...bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : (a)tı küsi : *yok* boltı: (BK D 35-36) ◆ [. k(a)rluk] : ilt(ä)b(ä)r : *yok* bolm(ı)ş : (BK D 40) ◆ [...] bod(u)n [... y]ut(u)zın : *y*(kılt(ı)m : (BK G 4) ◆ ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : *yok* bol(u)ça : kug : s(ä)ŋün(ü)g b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m : (BK G 9) ◆ türk bod(u)n : ölti (a)lk(ı)ntı : *yok* boltı : (T 1 ◆ us(a)r idi : *yok* kış(a)l(ı)m : tir m(ä)n : (T 11-12) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)l türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş *y*((ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ üç(ä)gün : k(a)b(ı)ş(ı)p : sül(ä)l(i)m : (i)di *yok* kış(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ k(a)tun : *yok* bolm(ı)ş (ä)rti : (a)nı yogl(a)t(a)yın : t(e)di : (T 3 ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i idi *yok* (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : *yok* (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (54-55) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : *yok* (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü): bilgä toñukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n *yok* (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä idi *yok* (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ol k(a)n *yok* : boltukda : k(e)srä : [il] yitm(i)ş ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ türk bod(u)n : (a)tı *yok* : bolu : b(a)rm(ı)ş (ä)rti : (O 3) ◆ ul(u : kül i(ç) çor : s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : *yok* bol[tı] (KÇ 3) ◆ ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(çor : kişi [...] (ä)bm(ä)düki *yok* [...] (KÇ 8) ◆ türk bod(u)n : (a)nta : ıng(a)ru : *y* boltı (ŞU K 10) ◆ k(a)ra : ig(i)l : bod(u)n(u)g : *yok* kılm(a)d(ı)m : (ŞU D 2) ◆ (a)n [...]kg(a)ru : b(a)sm(ı)l : k(a)rluk : *yok* ltı : (ŞU B 2) ◆ [...] *yok* kılm(ı)ş : (ŞU B 4) k(a)n[(ı)n (a)lt(ı)m] (a)nta : *yok* boltı : (Ta D 8) ◆ y(a)g(ı)m : bö[lük] *yok* bo[ltı] (Ta 4)

⇨ **2.8.16.** "yoksul"

2.12. Olasılık

unç ɜ›: mümkün, olabilir

◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : *unç* t(e)d(i)m : (T 24)

3. KONULARA GÖRE FİİLLER

3.1. Temel Kılış, Oluş, Durum

3.1.1. Oluş Fiilleri

adrıl- 𐰀𐰃𐰼: ayrılmak

⇨ 3.3.1. (*at, tabar, kagan* vb. sözlerin bulunma-ayrılma durumuyla) "ölmek, vefat etmek" // 3.5.2.1. (*kagan, beg, yer sub* sözleri *ve bodun* adlarının bulunma-ayrılma durumuyla) "belirli bir siyasal oluşumdan kopmak"

ag- 𐰀𐰺: çıkmak, tırmanmak

◆ [...] y(ı)şka : *(a)gdı* (BK D 37)

alkın- 𐰀𐰴𐰽: bitmek

⇨ 3.6.1. "(*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak"

az- 𐰀𐰾: ayrılmak

⇨ 3.5.2.1. "bağlı olunan siyasal oluşumun önderinden ayrılmak, başsız kalmak"

bar- 𐰉𐰆: 1. gitmek, yol alınmak, ilerlemek

◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : *b(a)r(ı)p* : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 6) ◆ ol y(e)rg(ä)rü : *b(a)rs(a)r* : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi s(ä)n : (KT G 8; BK K6) ◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : *b(a)rd(ı)g* : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ ıduk ötük(ä)n : y[ış bod(u)n *b(a)rd(ı)g* : (KT D 23; BK D 19) ◆ ilg(ä)rü : *b(a)r(ı)gma] b(a)rd(ı)g* : kurıg(a)ru : *b(a)r(ı)gma* : *b(a)rd(ı)g* : (KT D 23-24; BK D 19-20) ◆ *b(a)rduk* : yirdä : (ä)dgüg : ol (ä)r(i)nç : (KT D 24; BK D 20) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] *b(a)rmış* : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : *b(a)rmış* : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ ul(u)g irk(i)n : (a)zkıńa : (ä)r(i)n : t(ä)z(i)p : *b(a)rdı* : (KT D 34) ◆ k(ä)ŋ(ä)r(ä)s t(a)pa : *b(a)rdı* : (KT D 39) ◆ tok(u)z : og(u)z : bod(u)n : y(e)r(i)n : subın : ıd(ı)p : t(a)bg(a)çg(a)ru : *b(a)rdı* : (BK D 35) ◆ uyg(u)r (e)lt(ä)b(ä)r : yüzçä (ä)r(i)n : ilg[(ä)r]ü : t[(ä)z(i)p *b(a)rdı* ...] (BK D 37) ◆ kor(ı)gu : (e)ki üç : kiş(i)l(i)gü : t(ä)z(i)p : *b(a)rdı* : (BK D 41) ◆ [...] tir(i)lip : *b(a)rdı* (BK G 1) ◆ bir (a)t orukı : (ä)rm(i)ş : (a)nın *b(a)rm(ı)ş* : (T 24) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g *b(a)rmış* t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24) ◆ on tünkä : y(a)nt(a)kı tug (ä)birü : *b(a)rd(ı)m(ı)z* : (T 26) ◆ ol sub kodı : *b(a)rd(ı)m(ı)z* : (T 27) ◆ kün y(ä)mä : tün y(ä)mä : y(ä)lü : *b(a)rd(ı)m(ı)z* : (T 27) ◆ k(ä)rü *b(a)r(ı)gma* : *b(a)rdı* : (O 11) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : *b(a)r(ı)p* : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : *b(a)r(ı)p* : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ 20) ◆ ulug : ogul(u)m : s²[..]ä: *b(a)[r]dı* körm(ä)d(i)m : (S 10-11) ◆ üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : *b(a)rdı* : kur(ı)ya : on ok(k)a : kirti : (ŞU K 11) ◆ kod(u)p : *b(a)rd(ı)m* : (ŞU D 2) ◆ ök(ü)şü : s(ä)l(ä)ŋä : kodı : *b(a)rdı* : (ŞU D 4) ◆ (a)nta : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : *b(a)rm(ı)ş* : (ŞU G 5) ◆ [...]

tur(u)p : y(e)rin t(a)pa : *b(a)rdı* : (ŞU G 6) ◆ (ä)bi : on kün : öŋrä : ürk(ü)p : *b(a)rm(ı)ş* : (ŞU G 7) ◆ [...] yıl *b(a)rm(ı)ş* : (Ta D 4) ◆ (a)nta k(e)srä ıt yılka : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä *b(a)rdı* : (Ta G 3)

2. (yönelme durumuyla) varmak, ulaşmak, erişmek
◆ in(i)si : bir : korg[(a)nka t(ä)z(i)p *b(a)rm(ı)ş* ...] (BK D 40) ◆ (a)nı sub[ka] *b(a)rd[(ı)m(ı)z* : (T 27)
⇨ **3.3.1.** "(Türk *kağan*ları ve *kağan*lık ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak" // **3.14.1.** (genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

başla- 𐰉𐰇𐰴: başlamak
⇨ **3.5.1.1.** "başa geçmek, lider olmak"

bat- 𐰚𐰴: batmak, gömülmek
⇨ **3.20.1.** "(güneş) batmak"

bol- 𐰃𐰇𐰴: olmak, varlık kazanmak
⇨ **3.19.1.** "olmak, yaratılmak, vücuda gelmek" // **3.22.1.** yardımcı fiil

äb- 𐰀: acele etmek
◆ ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) çor : kişi [...] *(ä)bm(ä)düki* yok [...] (KÇ 8)

içgin- 𐰾𐰍𐰋𐰾: girmek
⇨ **3.6.1.** "tâbi olmak, bağımlı olmak; katılmak, iltihak etmek; sığınmak, iltica etmek"

içik- 𐰋𐰋𐰾/𐰋•: girmek.
⇨ **3.6.1.** "tâbi olmak, bağımlı olmak; katılmak, iltihak etmek; sığınmak, iltica etmek"

ikägü bol- 𐰃𐰇𐰴 𐰾𐰍𐰋𐰾: ikiye ayrılmak, bölünmek
⇨ **3.5.2.1.** "(*il* ve *bodun*) bölünmek, parçalanmak, birliği bozulmak"

in- 𐰾𐰃: inmek
◆ t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : *inm(i)ş* : (KT D 11-12; BK D 10-11) ◆ yub(u)lu : *int(i)m(i)z* : (T 26)

ir- 𐰸𐰃: (yönelme durumuyla) erişmek, varmak, ulaşmak
◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : *irt(i)m(i)z* : (T 44-45) ◆ yiçä : *irt(i)m* : burguda : y(e)td(i)m : (ŞU D 2-3)
⇨ **3.14.1.** (*el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak" // **3.22.3.** yardımcı fiil

:in-/etin- 𐰃𐰇𐰴/𐰃𐰇: eḍinmek, temin etmek, kendisine bir şey sağlamak
⇨ **3.5.1.** (*el* ve *törü*) kurulmak, düzenlenmek, örgütlenmek

:abış- 𐰴𐰆𐰍/𐰆𐰍/𐰲𐰆𐰍: toplanmak, bir araya gelmek
⇨ **3.6.1.** "politik ve askeri ittifak yapmak"

:al- 𐰋𐰍: **1.** kalmak, herhangi bir durumu sürdürmek, olmak, herhangi bir durumda veya mekanda bulunmak
◆ k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : kül tig(i)n : yit[i : y(a)şda : *k(a)ltı* ...] (KT D 30) ◆ k(a)ŋım] k(a)g(a)n : uçdukda : öz(ü)m : s(ä)k(i)z y(a)şda : *k(a)lt(ı)m* : (BK D 13-14) ◆ türk : sir bod(u)n : y(e)rintä bod *k(a)lm(a)dı* : (T 3-4) ◆ [b]ü[k(ä]gükdä : s(ä)k(i)z og(u)z : tok(u)z t(a)t(a)r : *k(a)lm(a)duk* (ŞU D 1) ◆ s(ä)k(i)z og(u)z : tok(u)z t(a)t(a)r : *k(a)lm(a)tı* : k(ä)lti : (ŞU D 3) ◆ [bi]ŋ yunt : k¹[...] [t]üm(ä)n koń : *k(a)lm(ı)ş* (ŞU B 9)

2. hayatta kalmak, sağ kalmak
◆ (a)nta *k(a)lm(ı)şı* : yir : s(a)yu kop : toru : ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g (KT G 9; BK K 7) ◆ ıda t(a)şda : *k(a)lm(ı)şı* : kubr(a)n(ı)p : y(e)ti yüz boltı : (T 4) ◆ [...] [(a)nt]a : *k(a)lm(ı)şı* : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz yı[l ol(u)rup] s²[...] (ŞU K 3)
⇨ **3.4.1.1.** "çaresiz kalmak, hiçbir şey yapamamak" // **3.5.2.1.** (*idisiz* sözüyle) "*yir sub* sahipsiz kalmak, öndersiz ve *bodun*suz kalmak" // **3.22.2.** yardımcı fiil

:alış- 𐰴𐰋𐰍: birlikte ayağa kalkmak
⇨ **3.6.1.** "baş kaldırmak, isyan etmek"

kamşag bol- 𐰋𐰆 𐰴𐰺𐰍: sarsılmak, sendelemek, yalpalamak
⇨ **3.5.2.1.** "(*il*) kargaşa içinde olmak, kaosta olmak, istikrarsız duruma gelmek"

katıglan- 𐰆𐰋𐰴𐰆𐰍: katılaşmak, sertleşmek
⇨ **3.13.1.** "çalışmak; çabalamak"

katıl- 𐰋𐰆𐰍: katılmak, eklenmek; karışmak
⇨ **3.7.1.** "askerî birliğe katılmak"

käl- 𐰴𐰼: gelmek
◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : *k(ä)l(i)p(ä)n* : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p *k(ä)lt(i)m(i)z* süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na *k(ä)lti* : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] *k(ä)lti* : (BK D 22-23) ◆ yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n :

b(a)şl(a)yu : ud(a)r s(ä)ŋün : *k(ä)lti* : (KT K 11-12) ◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : iş(i)yi lik(ä)ŋ : *k(ä)lti* : (KT K 12) ◆ tüpüt : k(a)g(a)nta : böl(ü)n : *k(ä)lti* : (KT K 12) ◆ kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n *k(ä)lti* : (KT K 12) ◆ on ok : ogl(u)n : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : og(u)z : bilgä : t(a)mg(a)çı *k(ä)lti* : (KT K 13) ◆ kırk(ı)z k(a)g(a)nta : t(a)rduş : ın(a)nçu çor : *k(ä)lti* : (KT K 13) ◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : *k(ä)lti* : (KT K 13) ◆ [...]a ok(ı)g(a)lı : *k(ä)lti* : (BK D 28) ◆ t(a)bg(a)ç [...] bu y(e)rdä : *k(ä)lti* : (BK D 35) ◆ [... (a)r]k(ı)şı : *k(ä)lm(ä)di* (BK D 41) ◆ k(a)r(a) bod(u)n : k(a)g(a)n(ı)m : *k(ä)lti* : tip : ög[(i)r(i)p s(ä)b(i)nti (BK D 41) ◆ (a)nça ol(u)r(u)r (ä)rkli : og(u)zd(ı)nt(a)n : kür(ä)g : *k(ä)lti* : (T 8) ◆ (a)nta ötrü : og(u)z kop(ı)n : *k(ä)lti* : (T 16) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n *k(ä)lti* : (T 17) ◆ kögm(ä)n yış(ı)g : (ä)b(i)rü : *k(ä)lt(i)m(i)z* : (T 28) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nta : kür(ä)g *k(ä)lti* : (T 29) ◆ *k(ä)lir* (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : *k(ä)lm(ä)z* (ä)rs(ä)r : tıl(ı)g s(a)b(ı)g : (a)lı olur : tidi : (T 32) ◆ üç kür(ä)g ki[ş]i *k(ä)lti* : (T 33) ◆ (a)ltun yış(ı)g : (a)şa *k(ä)lt(i)m(i)z* : (T 37) ◆ (ä)rt(i)ş ög(ü)züg k(ä)çä *k(ä)lt(i)m(i)z* : (T 37-38) ◆ *k(ä)lm(i)şi* : (a)lp tidi : tuym(a)dı : (T 38) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop *k(ä)lti* : yük(ü)nti : (T 42-43) ◆ *k(ä)l(i)gmä* : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : it(i)p : yıg(ı)p (a)zça : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş (ä)rti : (T 43) ◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop *k(ä)lti* : yük(ü)nti : (T 45-46) ◆ *k(ä)l(i)r* (ä)rt(i)m(i)z : (O 10) ◆ (e)lt(ä)b(ä)r : özi : *k(ä)lti* : (KÇ 21) ◆ sir : irk(i)n : oglı : yig(ä)n çor : *k(ä)lti* (KÇ 21) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : *k(ä)l(i)p* : ul(a)yu : tört tig(i)n : *k(ä)l(i)p* : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : (KÇ 24) ◆ [...] tig(i)n : *k(ä)lti* : (KÇ 26) ◆ [...] çor(u)ŋ : oglı : yig(ä)n çor : *k(ä)lti* (KÇ 26) ◆ uygur : yir(i)ntä : y(a)gl(a)k(a)r : k(a)nta : *k(ä)l[t(i)m]* (S 1) ◆ udu : *k(ä)l(i)ŋ* tid(i)m : (ŞU D 2) ◆ *k(ä)lm(ä)di* : (ŞU D 2; 5) ◆ b(e)ş(i)nç (a)y : ud[u] : *k(ä)lti* : (ŞU D 3) ◆ s(ä)k(i)z og(u)z : tok(u)z t(a)t(a)r : k(a)lm(a)tı : *k(ä)lti* : (ŞU D 3) ◆ tug : t(a)ş(ı)k(ı)r : (ä)rkli y(ä)lmä : (ä)ri *k(ä)lti* : (ŞU D 5-6) ◆ y(a)gı *[k(ä)l(ü)]r* : tidi : (ŞU D 6) ◆ to[kuz] og[(u)z ...] : [b(ä)g]l(ä)ri : *k(ä)l[ti]* : (ŞU D 10) ◆ k(a)nıŋa is²ŋe (ä)r *k(ä)lti* : (ŞU D 12-G 1) ◆ k(a)rluk : is²iŋ[ä] : *k(ä)lm(ä)d[ük]* tidi : (ŞU G 1) ◆ çik bod(u)n(u)g : b<ı>ŋa[m] sürä : *[k(ä)lti]* (ŞU G 2) ◆ [.... (a)nta ...] (ä)r *k(ä)lti* : (ŞU G 2) ◆ [(ä)r *k(ä)]lti* : (ŞU G 3) ◆ (a)nç(ı)p : *k(ä)lti* : (ŞU B 4)

⇨ **3.4.1.1** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) "üzülmek, kederlenmek, acı çekmek" // **3.4.1.1** *k(ä)lme-* (*udısık, olursık* sıfat-fiilleriyle) "huzuru kaçmak, dirlik, düzenlik ve rahat içinde olamamak" // **3.7.1.** "saldırmak, hücum etmek" // **3.9.1.** (*yalabaç, sab, ötüg* sözleriyle) "mesaj gelmek; bir *bodun*dan başka bir *boduna* iyi niyet mesajı gelmek" // **3.9.1.** "(*ädgü sab* söz öbeğiyle) bir *bodun*dan başka bir *boduna* iyi niyet mesajı gelmek"

kız- 𐰴𐰇𐰼: çok ısınmak, sıcaklığı artmak

⇨ **3.4.1.1.** "kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek"

kir- 𐰴𐰇𐰛: (yönelme durumuyla) bir yere girmek

◆ bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : *kirt(ä)çi s(ä)n* : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14)

⇨ **3.6.1.** (*bodun* sözü ve *bodun* adlarıyla) (yönelme durumuyla ve yön edatlarıyla) "bağımlı olmak; iltihak etmek; iltica etmek" // **3.7.1.** "(düşman saflarının arasına) dalmak, hücum etmek"

kubra- 𐰴𐰺𐰼𐰃: toplanmak, bir araya gelmek

◆ [...]ın : üçün : bunça : bod(u)n : *kubr(a)p* : yogl(a)dı : (KÇ 27)

kubran- 𐰴𐰺𐰼𐰃𐰣: toplanmak, bir araya gelmek

⇨ **3.5.1.1.** "siyasal teşekkül oluşturmak amacıyla toplanmak, bir araya gelmek"

olur- 𐰋𐰇𐰼: **1.** oturmak

◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n t(a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : *ol(u)rın(a)d<(ı)m>* (KT D 26-27; BK D 22) ◆ yig(i)rmi : kün : *ol(u)r(u)p* : bu t(a)şka : bu tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : bitidim : (KT GD) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : *[ol](u)r(u)p* : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : *ol(u)rs(ı)k(ı)m* k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < kün y(ä)mä : > *ol(u)rs(ı)k(ı)m* : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (T 22) ◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z *ol(u)rın(a)tı* : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

2. varlığını sürdürmek, hayat geçirmek

◆ k(ä)yi(k) yiyü : t(a)b(ı)şg(a)n y(e)yü : *ol(u)rur* (ä)rt(i)m(i)z : (T 8) ◆ (a)nça *ol(u)r(u)r* (ä)rkli : og(u)zd(ı)nt(a)n : kür(ä)g : k(ä)lti : (T 8)

⇨ **3.5.1.1.** "(*kagan, yabgu, şad vd.*) tahta çıkmak; hüküm sürmek, hükmetmek" // **3.7.1.** "konuşlanmak, mevzilenmek" // **3.8.1.** "ikamet etmek, yerleşmek, yurt tutmak"

opla- 𐰋𐰃𐰼: atılmak, ileri fırlamak

⇨ **3.7.1.** "atılmak, hücum etmek, boğa gibi saldırmak"

opul- 𐰋𐰃𐰼: ileri atılmak

⇨ **3.7.1.** "savaşta ileri atılmak, hamle yapmak"

ör- 𐰴𐰍: yükselmek, kalkmak

⇨ **3.6.1.** "baş kaldırmak, isyan etmek"

tagık- 𐰚𐰇𐰉: dağa çıkmak

◆ t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : *t(a)gıkm(ı)ş* : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10-11)

taşık- 𐰚𐰴𐰃/𐰋𐰴𐰃/𐰚𐰴𐰃: dışarı çıkmak

◆ tug : *t(a)ş(ı)k(ı)r* : (ä)rkli y(ä)lmä : (ä)ri k(ä)lti : (ŞU D 5-6)

⇨ **3.6.1.** "baş kaldırmak, isyan etmek" // **3.7.1.** "(ordu) sefere çıkmak

täg- 𐰉𐰏: (yönelme durumuyla) değmek; ulaşmak, erişmek

◆ t(a)luyka : kiç(i)g : *t(ä)gm(ä)d(i)m* : (KT G 3; BK K-2) ◆ tüpütkä : kiç(i)g : *[t(ä)g]m(ä)d(i)m* : (KT G 3; BK K 3) ◆ çor(a)kka : *t(ä)gip* : yol(a)gçı : [(ä)r](i)g : [...] k(ä)ç(ä)nkä : t(ä)gi [...] (BK GD) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : *t(ä)gm(i)ş* yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ tün (a)k(ı)td(ı)m(ı)z : bolçuka : t(a)ŋ ünt(ü)rü : *t(ä)gd(i)m(i)z* (T 35) ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : *t(ä)gm(i)ş* idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47) ◆ (ä)bkä : *t(ä)gdük(ü)m* : (O 10) ◆ *t(ä)g(i)p* : in(i)mä : ogl(ı)ma : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11) ◆ küm : sorug(u)m : kün togsık(k)a : b(a)tsık(k)a : *t(ä)gdi* : (S 4-5)

⇨ **3.3.1.** (*yaş* sözüyle) "yaşı kemale ermek, yaşlanmak" // **3.4.1.1.** (*küni* sözüyle) "hasetlenmek, kıskanmak" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak"

tälin- 𐰋𐰽𐰉: delinmek

⇨ **3.19.1.** "yer yarılmak, toprak yarılıp çökmek"

täz- 𐰋𐰉: koşmak, koşarak uzaklaşmak

⇨ **3.7.1.** "kaçmak; (savaşta) geri çekilmek"

tiril-/teril- 𐰽𐰇𐰉/𐰽𐰇𐰋𐰉: birleşmek, toplanmak

⇨ **3.6.1.** "politik veya askerî ittifak yapmak"

topul- 𐰖𐰇𐰆: delinmek

◆ yuyka (ä)rkli : *top(u)lg(u)lı* uç(u)z (ä)rm(i)ş : (T 13) ◆ yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : *top(u)lguluk* : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş.: (T 13-14)

⇨ **3.7.1.** "(savaşta) safları yararak düşman güçlerinin arasına atılmak"

tur- 𐰇𐰇𐰆: ayağa kalkmak

◆ k(a)rluk : (a)n(ı)n : *tur(u)p* [... içg(i)nti] : (KÇ 21) ◆ [...] *tur(u)p* : y(e)rin t(a)pa : b(a)rdı : (ŞU G 6) ◆ [...] üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : *tur(u)y(ı)n* : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (Ta G 4) ◆ k(a)ra bod(u)n : *tur(u)y(ı)n* : k(a)g(a)n : (a)t(a)dı (Ta G 4)

⇨ **3.13.1.** "bekçilik, muhafızlık yapmak, nöbet tutmak"

tutun- 𐰇𐰆𐰇𐰆: tutunmak

◆ yuk(a)ru : (a)t y(e)tä y(a)d(a)g(ı)n : ıg(a)ç *tut(u)nu* : (a)gturt(u)m : (T 25)

tüş- 𐰚𐰼𐰴: **1.** (yönelme-bulunma ve yön durumuyla) gitmek

◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : *tüş(ä)yin* tidi : (T 30) ◆ (ä)b(i)mä : *tüş[d(ü)m]* (ŞU G 5) ◆ (ä)b(i)mä : (e)kinti (a)y : (a)ltı y(a)ŋıka : *[tüş]d(ü)m* : (ŞU B 4)

2. konaklamak veya mola vermek üzere at, at arabası vb.den inmek

◆ (a)nta : y(a)na : *tüşd(ü)m* : ötük(ä)n irin : [kı]şl(a)d(ı)m : (ŞU D 7) ◆ (a)nta : y(a)na : *tüşd(ü)m* : (ŞU G 2) ◆ (a)nta : y(a)na : yorıp : *tüşd(ü)m* : (ŞU G 7) ◆ (a)nta : y(a)na : *tüş(ü)p* : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10) ◆ y(a)na : *tüş(ü)p* [o]n(u)nç (a)y [iki] y(a)ŋıka : b(a)r[d(ı)m] : (ŞU B 1-2) ◆ [...] y(a)na *[tüş]d(ü)[m]* (ŞU B 3)

⇨ **3.7.1.** "(düşman ordusu) ırmağa, denize vb.ye dökülmek" // **3.21.2.1.** "düşmek, düşüp yaralanmak veya telef olmak" // **3.23.** *kab*

tüzül- 𐰚𐰾𐰼𐰴: düzenlenmek, tertip edilmek

⇨ **3.5.1.1.** "(bir *bodun* başka bir *bodun*la) anlaşmak, antlaşma yapmak" // **3.9.1.** "(bir *bodun* başka bir *bodun*la) anlaşmak, antlaşma yapmak"

u- 𐰺: mümkün olmak, olanaklı olmak

◆ *us(a)r* idi : yok kış(a)l(ı)m : tir m(ä)n : (T 11-12)

⇨ **3.22.2.** yardımcı fiil

uç- 𐰋𐰺: uçmak

⇨ **3.3.1.** (Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için) "ölmek, vefat etmek"

ün- 𐰾𐰼: yükselmek; (bitki) çıkmak, boy vermek; kalkmak, tırmanmak

⇨ **3.7.1.** "(düşman saflarının) içinden çıkmak, sıyrılmak, (delip) geçmek"

yabız bol- 𐰃𐰺𐰉 𐰾𐰉𐰇: kötü duruma gelmek, kötülemek, niteliği bozulmak

⇨ **3.7.1.** "(düzenli askerî birlik vb.) bozulmak"

yablak bol- 𐰃𐰺𐰉 𐰾𐰆𐰉𐰇: kötü duruma gelmek, kötülemek, niteliği bozulmak

⇨ **3.7.1.** "(savaşta) kötü bir duruma düşmek, yenilmek" // **3.12.1.** (*köz*, *kaş* sözleriyle) "çok ağlama sonucunda gözleri şişmek"

yan- 𐰃𐰇: geri dönmek

◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : *y(a)na* k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [*y(a)na*] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ *y(a)nt(ı)m(ı)z* : kögm(ä)n yış(ı)g : (ä)b(i)rü : k(ä)lt(i)m(i)z : (T 28) ◆ kırk(ı)zda : *y(a)nt(ı)m(ı)z* : (T 29) ◆ k(a)nt(a) y(a)n : s(a)b(ı)g : *y(a)na* k(ä)lti : (T 33-34) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : *y(a)na* : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : (KÇ 20)

⇨ **3.7.1.** "(savaşta) geri çekilmek"

yaratun- 𐰽𐰺𐰇𐰃: oluşmak, yapılanmak
⇨ **3.5.1.1.** "(*il* ve *bodun*) yapılanmak, örgütlenmek"

yat- 𐰇𐰃: yatmak; bir yerde uzanır halde bulunmak
⇨ **3.3.1.** "(kemikler) yığılmak, kötü biçimde ölmüş olmak" // **3.12.** "(cenaze) gömülmeden kalmak, ortada kalmak"

yet- 𐰴𐰍: (yönelme-bulunma durumuyla) ulaşmak; erişmek
◆ [...] bü[k(ä)gük(k)]ä *y(e)td(i)m* : (ŞU D 1) ◆ yiçä: irt(i)m : burguda : *y(e)td(i)m* : (ŞU D 3) ◆ irlüntä :t[l]l[k]mn[t]a: *y(e)td(i)m* : (ŞU G 8)

yit-/yet- 𐰴𐰍/𐰴𐰋𐰍: kaybolmak, yitmek
⇨ **3.4.1.1.** "çok sıkıntı ya da acı çekmek" // **3.6.1.** (*il, bodun* vb. sözlerle) "ortadan kalkmak"

yokad- 𐰚𐰆𐰺𐰇: yok olmak
⇨ **3.6.1.** "(*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak"

yok bol- 𐰺𐰇/𐰺𐰇/𐰺𐰍/𐰺𐰍: yok olmak
⇨ **3.3.1.** "(*kan, ilteber, katun* ve diğer *kaganlık* ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek" // **3.6.1.** "(*bodun* birliği) bozulmak, (bodun varlığı) ortadan kalkmak, asimile olmak, (bodun adı) silinmek"

yoluk- 𐰺𐰃𐰇: yolda karşılaşmak
⇨ **3.7.1.** "düşmanla karşılaşmak"

yorı- 𐰼𐰆𐰇: adım atarak ilerlemek, gitmek, yürümek, yol almak, ilerlemek
◆ (a)nta k(a)lmışı : yir : s(a)yu kop : toru : ölü : *yor(ı)yur* (ä)rt(i)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ tum(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : bu yol(u)n : *yorıs(a)r* : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : (T 23) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : *yorıs(a)r* : unç t(e)d(i)m : (T 24)
⇨ **3.6.1.** "isyan etmek, baş kaldırmak" // **3.7.1.** "ordu sevk etmek; akın etmek, düşman topraklarına saldırmak, baskın yapmak" // **3.14.1.** "ilerlemek, gelişmek, kalkınmak"

yubul- 𐰾𐰃𐰇: yuvarlanmak
◆ *yub(u)lu* : int(i)m(i)z : (T 26)

yügür- 𐰸𐰏𐰼𐰍: koşmak
⇨ **3.3.1.** "(*kan*) akmak, yaralanmak, ölmek"

3.1.2. Kılış Fiilleri

aç- 𐰀: açmak
⇨ **3.2.2.** (*u* sözüyle) "uyandırmak" // **3.19.2.** (*ırk* sözüyle) "fal açmak; uğur dilemek"

agıt- 𐰀𐰣𐰉𐰆: yükseltmek, yukarı kaldırmak
⇨ **3.7.2.** "(düşman ordusunu) püskürtmek"

agtur- 𐰀𐰣𐰉𐰆>𐰀𐰣𐰉: tırmandırmak
◆ yuk(a)ru : (a)t y(e)tä y(a)d(a)g(ı)n : ıg(a)ç tut(u)nu : *(a)gturt(u)m* : (T 25)

akıt- 𐰀𐰴𐰉𐰆: akıtmak, dökmek
⇨ **3.7.2.** "akın ettirmek"

akız- 𐰀𐰴𐰇: yağmalatmak
⇨ **3.7.2.** "bastırmak"

al- 𐰀𐰇: almak
⇨ **3.7.2.** (*bodun, il, törü* sözleriyle veya *bodun* adlarıyla) "ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek" // **3.7.2.** "ganimet almak, ele geçirmek; tutsak etmek" // **3.9.2.** (*sab* sözüyle) "bilgi almak, mesaj almak" // **3.11.1.** "kız almak, evlendirmek"

alk- 𐰀𐰇𐰴: bitirmek, tamamlamak
◆ b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin : yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop *(a)lk[(d)ım](ı)z* : (KT KD) ◆ yog(u)ŋ : kor(a)g(ı)ŋ ko[p *(a)lk(d)ım(ı)z*] : ....l²y²w t(e)ŋri ..... (O 12)

altız- 𐰀𐰇𐰃: aldırmak
⇨ **3.7.2.** "yakalatmak"

aş- 𐰀𐰢/𐰀𐰢/𐰢: aşmak, geçmek; (dağ, tepe vb. yüksek yerleri) aşmak
◆ kögm(ä)n : *(a)şa* : kı[rk(ı)z : yir(i)ŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z] (KT D 17; BK D 15) ◆ (i)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : *(a)şa* : bod(u)n(u)g : (a)nça : konturt(u)m(ı)z : (KT D 21; BK D 17) ◆ ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g :*[(a)ş]a* : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ öŋr(ä)ki (ä)r : yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p ı b(a)r baş : *(a)şd(ı)m(ı)z* : (T 25-26) ◆ (a)ltun yış(ı)g : yols(ı)z(ı)n *(a)şd(ı)m<ız>* : (T 35) ◆ (a)ltun yış(ı)g : *(a)şa* k(ä)lt(i)m(i)z : (T 37) ◆ k(a)ra : kum : *(a)şm(ı)ş* : küg(ü)rdä : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk bod(u)n [...] (ŞU K 8) ◆ [k(a)ra kum *(a)şm(ı)ş* küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gd[a y](a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä [...] (Ta D 7)

ba- 𐰉𐰃: bağlamak
⇨ **3.21.3.1.** "(hayvan) bağlamak"

bagla- ..𐰉𐰢.: bağlamak
⇨ **3.11.1.** "evlendirmek, başını bağlamak"

bas- 𐰃/𐰢𐰃/𐰢𐰃: basmak, bastırmak
⇨ **3.4.1.2.** (*sıgıt* sözüyle) "feryat figan etmek" // **3.5.1.1.** "hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak" // **3.7.2.** "basmak, baskın vermek" //

3.19.2. (*teŋri, umay, yer sub* sözleriyle) "bastırmak, durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek" // 3.19.2. (*teŋri* sözüyle) "bastırmak, sıkıştırmak, tazyik etmek"

basıt- 𐰉𐰢𐰃: bastırmak
⇨ 3.7.2. "baskına uğramak, düşman saldırısına maruz kalmak"

bıç- 𐰋...: kesmek
⇨ 3.12.2. (*saç, kulgak ve yaŋak sözleriyle*) "ölmüş kimsenin ardından yas göstergesi olarak saçları kesmek, yanak ve kulakları yırtmak, çizmek"

bir-/ber- 𐰚𐰇𐰴/𐰚𐰴: vermek, iletmek
◆ (a)ltun : küm(ü)ş : işg(i)ti : kut(a)y : buŋs(u)z : (a)nça : *birür* : (KT G 5; BK K 3-4) ◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı : *birür* : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı *birür* : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ m(a)r(ı)ma : yüz(ä)r : torug : *b[er]t(i)m* (S 7)
⇨ 3.7.2. "düşmana teslim etmek" // 3.11.1. (*siŋil, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // 3.13.2. (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" // 3.13.2. (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // 3.15.2. (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // 3.19.2. (*küç* sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // 3.19.2. (*il* sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // 3.19.2. (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // 3.19.2. (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // 3.22.2. yardımcı fiil // 3.23. *kab*

boz- 𐰃𐰆𐰃: bozmak
⇨ 3.7.2. "tahrip etmek, yıkmak, dağıtmak" // 3.7.2. "(savaşta) bozguna uğratmak" 3.23. *kab*

bul- 𐰆𐰇𐰃: bulmak, temin etmek
◆ çölgi (a)z (ä)ri : *bult(ı)m* (T 23)
⇨ 3.5.1.2. (*kan* sözüyle) "kağan önderliğinde siyasal örgütlenme kurmak, *il* ve *bodun*u yönetecek bir lider bulmak" // 3.15.2. (*er at* sözleriyle) "erlik, kahramanlık adını veya unvanını almak"

bulga- 𐰆𐰃𐰆𐰃: bulamak, karıştırmak
⇨ 3.6.2. "iç karışıklık çıkarmak, kaosa sürüklemek" // 3.7.2. "safları karıştırmak, dağıtmak"

äbir- 𐰚𐰴: evirmek, çevirmek; (bir yeri) dolanarak ilerlemek
◆ ... *(ä)b(i)rü* : k(ä)lürt(ü)m : (BK D 25) ◆ on tünkä : y(a)nt(a)kı tug *(ä)birü* : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 26) ◆ kögm(ä)n yış(ı)g : *(ä)b(i)rü* : k(ä)lt(i)m(i)z : (T 28)
⇨ 3.5.1.2. "*il*i yönetmek, çekip çevirmek"

ägir- 𐰚𐰾: sarmak, eğirmek, bükmek
⇨ 3.7.2. "çevresini sarmak, kuşatmak, ablukaya almak"

ärt- 𐰴𐰞: (ırmak vb. su kütlesini, dağ, tepe vb. yüksek yerleri) aşmak, geçmek
◆ (a)nı *(ä)rt(dı)m(ı)*z : (T 44) ◆ y(i)nçüög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : *(ä)rtü* t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45)

ärtür- 𐰴𐰍𐰴: yaptırmak
⇨ **3.12.2.** (*yog* sözüyle) cenaze töreni yaptırmak

elt- 𐰇𐰽: iletmek, alıp götürmek, taşımak
⇨ **3.7.2.** "ordu sevk etmek"

ı- 𐰃: göndermek
◆ ötük(ä)n : yir : ol(u)r(ı)p : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : *ıs(a)r* : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok (KT G 8; BK K 6)

ıçgın- 𐰋𐰆𐰃: çıkarmak, düşürmek, ayırmak, koparmak, sökmek
⇨ **3.5.2.2.** "(*il, törü* veya *kagan*ı) yitirmek, elden kaçırmak"

ıd-/yıd-/ıt- 𐰔𐰃/𐰔𐰃𐰇/𐰚𐰃: göndermek, yollamak
◆ (a)rk(ı)ş *ıdm(a)*z : tiy(i)n : sül(ä)d(i)m : (BK D 25) ◆ og(u)z : bo[d(u)n ...]d : *ıdm(a)yın* : tiy(i)n : sül[(ä)d(i)m] (BK D 33) ◆ öŋr(ä)ki (ä)r : yog(u)r(u)ça: *ıd(ı)p* ı b(a)r baş : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26) ◆ süŋ(ü)şdä : tut(u)p : on (ä)r *ıt(tı)m* : (ŞU D 4) ◆ (a)nta : ol(u)r(u)p : (ä)biŋä : *ıt(tı)m* : (ŞU B 3)
⇨ **3.6.2.** (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) "vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek" // **3.9.2.** (genellikle *sab* sözüyle) "mesaj göndermek, haber iletmek" // **3.13.2.** "görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

içgär- 𐰋𐰉𐰴/𐰋𐰉𐰃/𐰋𐰉•: içeri sokmak; içine almak, ihtiva etmek
⇨ **3.6.2.** "itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek"

irtür- 𐰃𐰍𐰴𐰃: ulaştırmak, eriştirmek
◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : (a)z (ä)r(i)n : *irtürü* ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40)

it-/et- 𐰇𐰃/𐰇: yapmak, etmek
⇨ **3.5.1.2.** "*bodun* ve *törü* düzeni kurmak" // **3.7.2.** (*çerig* sözüyle) "asker konuşlandırmak" // **3.9.2.** (*timag* sözüyle) "takdir etmek, methüsenada bulunmak" // **3.18.3.1.** (*bark, taş, taş bark,* ı sözleriyle) "mimari yapı kurmak" // **3.19.2.** "(*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek"

itit-/etit- 𐰇𐰇/𐰇𐰇𐰃: yaptırmak
⇨ **3.18.3.1.** (*örgin* sözüyle) "kurdurmak, inşa ettirmek"

kalıt- 𐰴𐰋𐰼: bırakmak; (*ıgur* sözüyle) yolu bırakmak, gidilen istikameti değiştirmek
◆ (a)k t(ä)rm(ä)l k(ä)çä ug(u)r *k(a)l(ı)td(ı)m* : (T 25)

kamşat- 𐰴𐰃𐰾𐰼: (birisini veya bir şeyi) sarsmak, silkelemek; dengesizleştirmek, istikrarını bozmak
⇨ 3.7.2. (*adak* sözüyle) "savaşta yenilmek üzere olmak, bozguna uğramaya ramak kalmak"

käç- 𐰚𐰍: geçmek; (ırmak vb. su kütlesini) aşmak
◆ kurıg(a)ru : y(i)nçü ög[(ü)z] *k(ä)çä* : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : (KT G 3-4; BK K 3) ◆ ol yılka : türg(i)ş [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : *k(ä)çä* : yorıd(ı)m(ı)z : (KT D 36-37) ◆ ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g :[(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : *k(ä)çä* : yor[(ı)dım : (BK D 27) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : *k(ä)çä* : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ k(ä)m *k(ä)çä* : çik t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (BK D 26) ◆ togla : ög(ü)z(ü)g : yüz(ü)ti : *k(ä)ç(i)p* : süsi [...] (BK D 30) ◆ [... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : künli : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : *k(ä)çd(i)m* : (BK GD) ◆ (a)k t(ä)rm(ä)l *k(ä)çä* ug(u)r k(a)l(ı)td(ı)m : (T 25) ◆ (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)gs(i)z(i)n : *k(ä)çd(i)m(i)z* : (T 35) ◆ (ä)rt(i)ş ög(ü)züg *k(ä)çä* k(ä)lt(i)m(i)z : (T 37-38) ◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : *k(ä)çä* : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : *k(ä)ç(i)p* : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16) ◆ b(ä)n : s(ä)l(ä)ŋa : *k(ä)çä* : udu : yorıd(ı)m : (ŞU D 4) ◆ ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g[1] [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : r[2] k[1]mş ..... (a)nta ş[...]p *k(ä)çd(i)m* : (ŞU G 1) ◆ k(a)ra : yot(u)lk(a)n : *k(ä)çip* : k(ä)lirti : (ŞU G 3)

käçür- 𐰚𐰍𐰴: geçirmek
◆ [...] tog(u)rgug : *k(ä)çürü* [...] s(a)nçd(ı)m : (ŞU G 12)

kälür-/kälir- 𐰚𐰇𐰴/𐰚𐰍𐰇: getirmek, getirtmek
◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : b(ä)d(i)zçi : *k(ä)lürt(ü)m* : (KT G 11) ◆ (ä)bin b(a)r(ı)mın : k(a)lıs(ı)z : kop : *k(ä)lürti* : (KT K 1) ◆ bir tüm(ä)n (a)gı : (a)ltun küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : *k(ä)lürti* : (KT K 12) ◆ t(a)ş [b(a)rk : itgüçig] bunça : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : *k(ä)l[ürti]* (KT KD) ◆ (a)nta] kisrä : t(a)bg(a)ç k[(a)g](a)nta : b(ä)dizç(i)g : kop : *k[(ä)lürt(ü)m* (BK K 14) ◆ ... (ä)b(i)rü : k(ä)lürt(ü)m : (BK D 25) ◆ kok(ı)l(ı)k : [...] (a)ltun : küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : *k(ä)lürti* : (BK G 11) ◆ yog : yıp(a)r(ı)g : *k(ä)lür(ü)p* : tikä : birti : (BK G 11) ◆ çınt(a)n : ıg(a)ç : *k(ä)lür(ü)p* : öz y(a)r [...] (BK G 11) ◆ (ä)dgü : özl(i)k (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : *k(ä)l(ü)r(ü)p* : kop : kot(t)ı (BK G 12) ◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p *k(ä)l]ürti* : (BK G 15) ◆ türk bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : bilgä toñukuk < *k(ä)lürt(ü)m* : > (T 17) ◆ tıl(ı)g *k(ä)lürti* : (T 36) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toñukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : *k(ä)lürti* : (T 47-48) ◆ y(a)n(ı)gma : y(a)gıg : *k(ä)lür[ü]r* (ä)rt(i)m : (T 53) ◆

yılkısın : b(a)r(ı)mın : kızın : kod(u)zın : *k(ä)l(ü)rt(ü)m* : (ŞU D 3) ◆ k(a)ra : yot(u)lk(a)n : k(ä)çip : *k(ä)lirti* : (ŞU G 3)

kigür- 𐰴𐰾𐰼𐰣: sokmak

⇨ **3.6.2.** (*yablak* ve *sünüş* sözleriyle) "devlet düzenini bozmak, devlet içine nifak sokmak; devleti savaşa sürüklemek"

kod-/kot- 𐰴𐰇/𐰴𐰇/𐰴𐰇𐰃/𐰴𐰃: koymak; bırakmak

◆ (ä)dgü : özl(i)k : (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)lür(ü)p : kop : *kot(t)ı* : (BK G 12) ◆ kıy(ı)n : (a)yd(ı)m : turgur[u] *kot(tı)m* : (ŞU D 2) ◆ (ä)b(i)m(i)n : (ä)rs(ä)güntä : yula : költä : *kot(tı)m* : (ŞU G 6) ◆ *kod(u)p* : b(a)rd(ı)m : (ŞU D 2)

⇨ **3.6.2.** (*kan* sözüyle) "kağan önderliğindeki siyasal örgütlenmeyi bırakmak"

kötür- 𐰴𐰉𐰾𐰼: kaldırmak, yükseltmek, yukarı çıkarmak

⇨ **3.19.2.** "(*Türk teŋri*si) *kagan* ve *katun*u yüceltmek, ululamak"

kubrat- 𐰴𐰸𐰇𐰃/𐰴𐰸𐰇𐰇: bir araya getirmek, derlemek, toparlamak

⇨ **3.6.2.** "(*bodun*u, boyları) derleyip toparlamak, siyasal teşekkül oluşturmak amacıyla bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak"

küt- 𐰉𐰾𐰼: beklemek

◆ (e)ki (a)y *kütd(i)m* : k(ä)lm(ä)di : (ŞU D 5)

olgurt- 𐰴𐰸𐰖𐰇: oturtmak; yerleştirmek

⇨ **3.18.3.1.** (bina, yapı, konut vb.) "kurdurmak, tesis ettirmek"

olurt- 𐰴𐰸𐰇: oturtmak; yerleştirmek

⇨ **3.5.1.2.** "tahta çıkarmak; kağan yapmak" // **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsletmek, bezetmek"

oz- 𐰃𐰇: geçmek, aşmak, öne geçmek

◆ *oza*-[k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ *oza* : y(a)ńa : k(ä)l(i)gmä : süsin : (a)g(ı)t(tı)m : (BK D 31)

⇨ **3.7.1.** "kurtulmak"

öküş kıl-/öküş kıl- 𐰋𐰺/𐰺𐰉𐰃/𐰋𐰾𐰣/𐰋𐰾𐰃/𐰉𐰾𐰃: çoğaltmak

⇨ **3.14.2.** "(*bodun* nüfusunu) çoğaltmak, bozulmuş demografik yapıyı düzeltmek"

sanç- 𐰋𐰋/𐰋𐰢: (ucu sivri bir nesneyi bir yere veya birine) batırmak, saplamak

⇨ **3.7.2.** "kargıyla yaralamak veya öldürmek"

sı- 𐰋𐰃: kırmak

◆ ol t(ä)gdükdä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : *sıyu* : urtı : (KT D 36) ◆ [k](a)rluk : y(ä)gr(ä)n : r²ml²g² : (a)rkasın : *sıyu* : urtı : (KÇ 21)

⇨ **3.7.2.** "ele geçirmek, fethetmek" // **3.9.2.** (*sab* sözüyle) "dileğini kabul etmemek, bir istek veya ricayı yerine getirmemek"

sık- 𐰋𐰆𐰴: bastırmak, sıkıştırmak

⇨ **3.7.2.** (savaşta) "bastırmak, sıkıştırmak; püskürtmek"

sök- 𐰋𐰺/𐰋: bir nesneyi yerinden sökmek; (kar) küremek

◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : *sök(ü)p(ä)n* : kögm(ä)n : yışı(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : *sök(ü)p(ä)n* : kögm(ä)n : yışı(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ (a)t üzä : b(i)nt(ü)rä k(a)r(ı)g : *sökd(ü)m* : (T 25)

⇨ **3.23.** *kab*

sökür- 𐰴𐰺𐰼/𐰴𐰼: diz çöktürmek

⇨ **3.6.2.** "itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek"

sür- 𐰴𐰼: sürmek

⇨ **3.7.2.** "(savaşta) uzaklaştırmak, püskürtmek"

taşgar- 𐰉𐰆𐰴𐰓: dışarı çıkarmak

⇨ **3.7.2.** "(orduyu) sefere çıkarmak"

tägür- 𐰴𐰺𐰍: (bulunma durumuyla) ulaştırmak, götürmek

◆ ş(a)ntuŋ b[(a)lık(k)a] t(a)luy [ög(ü)zk]ä : *t(ä)gürt(ü)m* : (T 19) ◆ ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toŋukuk : *t(ä)gürtük* üç(ü)n s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : (T 47-48)

tıd- 𐰚𐰃: tıkamak, engel olmak

⇨ **3.4.1.2.** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) "acıyı içe gömmek, bastırmak"

tik- 𐰉𐰃: bir cismi dik biçimde durdurmak, dikmek

⇨ **3.12.2.** (*yıpar* sözüyle) "cenaze töreninde mum dikmek" // **3.18.2.1.** "(heykel) kaideye oturtmak" // **3.18.3.1.** (*çıt* sözüyle) "çakmak, toprağa yerleştirmek, dikmek" // **3.18.4.1.** "yazıt dikmek"

tir- 𐰴𐰃: bir araya getirmek, derlemek, toparlamak

⇨ **3.6.2.** "(bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak"

tog- 𐰚𐰇𐰴: aşmak, geçmek

◆ sünüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : *toga* : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ ol yılka : türg(i)ş [:t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g *toga* : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m)(ı)z : (KT D 36-37)

tokı- 𐰚𐰆𐰴: vurmak, hızla değmek, çarpmak

⇨ **3.7.1.** "vuruşmak, çarpışmak, savaşmak" // **3.7.2.** "ok, kılıç, kargı vb. ile vurmak; vurarak yaralamak veya öldürmek"

tokıt- 𐰴𐰚𐰲𐰴: vurdurmak, çaktırmak

⇨ **3.18.3.1.** (*çıt* sözüyle) "ordugâh, karargâh çevresine çit çakmak" // **3.18.4.1.** (*taş, beŋgü taş, bitig taş, tolku taş* sözleriyle) "yazı yazdırmak"

tolgat- 𐰴𐰞𐰆𐰴: dolaştırmak, dolandırmak

⇨ **3.4.1.2.** "sıkıntı vermek, eziyet etmek"

tonlug kıl- 𐰆𐰚𐰲 𐰞𐰆𐰃𐰴: giydirmek, kuşatmak, donatmak

⇨ **3.14.2.** "kalkındırmak; müreffeh düzeye getirmek"

tök- 𐰉𐰚𐰽: dökmek

⇨ **3.7.2.** "düşmanı deniz, göl, ırmak vb.ye dökmek"

töküt- 𐰽𐰃𐰽: akıtmak

⇨ **3.13.2.** (*kan* sözüyle) "kan akıtırcasına çalışmak, emek sarf etmek, büyük gayret göstermek, çok çalışmak"

tu- 𐰴𐰇: kapamak; kapanmak

◆ *tum(ı)ş* t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : bu yol(u)n : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : (T 23)

tut- 𐰇𐰴𐰇: tutmak

⇨ **3.5.1.2.** (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) "vatan edinmek, yurt tutmak; ülkeyi yönetmek" // **3.5.1.2.** "(*il*) varlık sürdürmek" // **3.6.2.** "denetim altına almak" // **3.7.2.** "(savaşta) yakalamak, ele geçirmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak" // **3.15.2.** (*kü* sözüyle) "adı duyulmak, ün kazanmak" // **3.19.2.** "(*Türk teŋri*) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak; muhafaza etmek"

tutuz- 𐰋𐰇𐰴𐰇: tutturmak

⇨ **3.7.2.** "yakalatmak"

tüşür- 𐰶𐰋𐰉𐰽: indirmek

◆ s¹n¹g¹l¹I : *tüşürt(ü)m(ü)*z : (T 27)

ud- 𐰴>: takip etmek, kovalamak, peşine düşmek
⇨ **3.7.2.** "(savaşta) takip etmek, kovalamak, peşine düşmek"

udşur- 𐰇𐰾𐰴>: takip ettirmek, kovalatmak, peşine düşürmek
⇨ **3.7.2.** (savaşta) birbirini takip ettimek, kovalatmak, peşine düşürmek

uduz- 𐰋𐰴>: takip ettirmek, izletmek
⇨ **3.7.2.** "komuta etmek, sevk etmek"

ulgart- 𐰃𐰇𐰾𐰚>: büyütmek, yükseltmek
⇨ **3.15.2.** "terfi ettirmek, yükseltmek"

ur- 𐰇>: vurmak
⇨ **3.7.2.** "okla vurmak, okla vurarak yaralamak" // **3.18.3.1.** "kurmak, tesis etmek" // **3.18.4.1.** "yazmak, sert zemin üzerine ucu keskin bir nesneyle harfleri kazıyarak, çizerek yazı yazmak" // **3.21.2.1.** "(hayvan) vurmak"

urtur- 𐰇>𐰃𐰇>: vurdurmak
⇨ **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsletmek, bezetmek" // **3.18.4.1.** "yazı yazdırtmak"

üntür- 𐰚𐰆𐰋𐰍: yükseltmek
⇨ **3.20.1.** (*taŋ*) atmak

üz- 𐰋𐰍: kırmak; koparmak
◆ yuyka (ä)rkli : top(u)lg(a)lı uç(u)z (ä)rm(i)ş : y(i)nçgä (ä)rkl(i)g : *üzg(ä)li* : uç(u)z : (T 13) ◆ yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä yog(u)n bols(a)r : *üzg(ü)lük* (a)lp (ä)rm(i)ş : (T 13-14)

yabrıt- 𐰃𐰉𐰇𐰃𐰛: yıpratmak, zayıflatmak
⇨ **3.7.2.** "bozguna uğratmak"

yagut- 𐰃>𐰸𐰛: yaklaştırmak
◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça *y(a)gutır* : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4)

yamaş- 𐰸𐰾𐰛: katılmak
◆ [...] [(a)tl(ı)]g(ı)n : *y(a)m(a)şdı* (Ta D 6)

yań-/yay- 𐰾𐰛/𐰛𐰛: dağıtmak, yaymak
⇨ **3.7.2.** "püskürtmek, bozguna uğratmak"

yantur- 𐰇𐰺𐰛: döndürmek
⇨ **3.4.1.2.** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) "acıyı içe gömmek, bastırmak" // **3.7.2.** "(orduyu) geri çekmek"

yapıt- 𐰴𐰇𐰛: yaptırmak

⇨ **3.18.3.1.** (*balık* sözüyle) "şehir kurdurmak, inşa ettirmek, yaptırmak"

yarat- 𐰴𐰋𐰛: yapmak

⇨ **3.5.1.2.** (*bodun* sözüyle) "dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek" // **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsleme yapmak, nakşetmek" // **3.18.3.1.** (*taş, ı, örgi* sözleriyle) "yapı kurmak, inşa etmek" // **3.18.4.1.** (*bitig* sözüyle) "yazıt dikmek" // **3.19.2.** "(*teŋri*) yaratmak"

yaratıt-/yaratıt- 𐰴𐰴𐰋𐰛/𐰴𐰋𐰛: yaptırmak

⇨ **3.18.3.1.** (*bark, örgin, çıt* sözleriyle) "inşa ettirmek, yapı kurdurmak, yaptırmak" // **3.18.4.1.** (*belgü, bitig* sözleriyle) "yazdırmak"

yaratur- 𐰋>𐰴𐰋𐰛: yaptırmak

⇨ **3.18.3.1.** (*bark* sözüyle) "inşa ettirmek"

yeg kıl- 𐰃𐰍𐰇 𐰉𐰺: iyi kılmak, iyileştirmek

⇨ **3.14.2.** "(*bodunu*) iyi duruma getirmek, kalkındırmak"

yıg- 𐰽𐰍𐰛/𐰽𐰍𐰺: yığmak, toplamak

⇨ **3.6.2.** "(bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak"

yitür- 𐰾𐰀𐰍𐰺: kaybetmek, yitirmek

⇨ **3.5.2.2.** "(*kagamı*) yitirmek, elden kaçırmak"

yogur- 𐰋𐰽>𐰛: bir yeri yoğururcasına yürüyerek aşmak

◆ [... kök] : öŋ(ü)g : *yog(u)ru* : sü yor(ı)p : tünli : künli : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : (BK GD) ◆ kök öŋ(ü)g : *yog(u)ru* : öt(ü)k(ä)n yışg(a)ru ud(u)zt(u)m : (T 15) ◆ öŋr(ä)ki (ä)r : *yog(u)r(u)ça*: ıd(ı)p ı b(a)r baş : (a)şd(ı)m(ı)z : (T 25-26) 3

yorıt- 𐰴𐰋>𐰛: yürütmek, ilerletmek

⇨ **3.7.2.** "orduyu sefere çıkarmak" // **3.14.2.** "kalkındırmak, ilerletmek, geliştirmek, gönenç içinde yaşatmak"

yügürt- 𐰀𐰾𐰉𐰍𐰺: koşturmak

⇨ **3.13.2.** (*ter* sözüyle) "emek sarf etmek, büyük gayret göstermek, çok çalışmak, ter dökmek" // **3.21.1.2.** "(atı) hızla koşturmak"

yür- 𐰾𐰍𐰺: yürümek

⇨ **3.7.2.** "savaşta piyade olarak ilerlemek"

yüzüt- 𐰀𐰼𐰍𐰺: yüzdürmek

◆ togla : ög(ü)z(ü)g : *yüz(ü)ti* : k(ä)ç(i)p : süsi [...] (BK D 30)

3.2. Fiziksel Gereksinim (Acıkma, Yeme, İçme, Doyma, Uyuma, Uyanma)

3.2.1. Oluş Fiilleri

aç- 𐰀𐰍: acıkmak

◆ *açs(a)r* : tos(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : bir tods(a)r : *açs(ı)k* : öm(ä)z s(ä)n : (KT G 8; BK K 6)

to- 𐰚𐰆: doymak

◆ açs(a)r : *tos(ı)k* : öm(ä)z s(ä)n : bir tods(a)r : açs(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : (KT G 8; BK K 6)

tod- 𐰴𐰚𐰆: doymak

◆ açs(a)r : tos(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : bir *tods(a)r* : açs(ı)k : öm(ä)z s(ä)n (KT G 8;BK K 6)

udı- 𐰋𐰴𐰚: uyumak

◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün : *ud(ı)m(a)d(ı)m* : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> : (KT D 26-27; BK D 22) ◆ tün *ud(ı)m(a)tı* künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

3.2.2. Kılış Fiilleri

aç- 𐰀: (*u* sözüyle) uyandırmak

◆ [usı]n süŋ(ü)g(ü)n : *(a)çd(ı)m(ı)z* : (T 28)

⇨ **3.19.2.** (*ırk* sözüyle) "fal açmak; uğur dilemek"

igid-/igit- 𐰇𐰃𐰋/𐰇𐰃𐰋: beslemek, doyurmak

⇨ **3.14.2.** "(*kagan*) *bodunu* himaye etmek, kalkındırmak" // **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer*) himaye etmek, korumak, kollamak" // **3.21.3.1.** "hayvan beslemek"

yi-/ye- 𐰽𐰃/𐰃: yemek yemek

◆ k(ä)yi(k) *yiyü* : t(a)b(ı)şg(a)n *y(e)yü* : ol(u)rur (ä)rt(i)m(i)z : (T 8)

3.3. İnsan ve Bedeni (Doğum, Yaşayış, Ölüm, Hastalık, Yaralanma, Sakatlanma)

3.3.1. Oluş Fiilleri

adrıl- 𐰀𐰇𐰴: (*at, tabar, kagan* vb. sözlerin bulunma-ayrılma durumuyla) ölmek, vefat etmek

◆ üç(ü)nç (a)y y(e)tika *(a)dr(ı)ldım(ı)z* (a)t t(a)b(a)rda (Ç 1) ◆ koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : *(a)dr(ı)lu* b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : (O 12)

⇨ **3.5.2.1.** (*kagan, beg, yer sub* sözleri *ve bodun* adlarının bulunma-ayrılma durumuyla) "belirli bir siyasal oluşumdan kopmak"

agrı- 𐰀𐰼𐰇: hastalanmak

◆ ul(u)g : ogl(u)m : *(a)gr(ı)p* : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m (BK G 9)

bar- 𐰉𐰇: (Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek, vefat etmek

◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g] törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : *b(a)rm(ı)ş* : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ ol bilm(ä)dük üç(ü)n : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : *b(a)rdı]* (KT D 24; BK D 20) ◆ üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu *b(a)rd(ı)ŋ(ı)z* : (O 12)

⇨ **3.1.1.** "gitmek, yol almak, ilerlemek"; (yönelme durumuyla) "varmak, ulaşmak, erişmek" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak" // **3.14.1.** (genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

boguzlan- 𐰆𐰋𐰃𐰚𐰇: boğazlanmak; boğazı kesilmek suretiyle yara almak veya ölmek

◆ y(e)rçi : y(e)r y(a)ŋ(ı)l(ı)p : *bog(u)zl(a)ntı* : (T 26)

karı- 𐰴𐰋: yaşlanmak

◆ [kül i(ç) çor toṅukuk k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : il(i)ntä : *k(a)rıp* : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : (KÇ 2-3)

karı bol- 𐰆𐰚 𐰴𐰋: yaşlanmak

◆ öz(ü)m *k(a)rı bolt(u)m* : ul(u)g bolt(u)m : (T 56)

kärgäk bol- 𐰆𐰚 𐰇𐰛𐰃𐰇: (Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri, beyler vb. için) ölmek, vefat etmek

◆ özi (a)nça : *k(ä)rg(ä)k* : *bolm(ı)ş* : (KT D 3-4; BK D 4) ◆ bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül tig(i)n : özi (a)nça : *k(ä)rg(ä)k boltı* : (KT D 30) ◆ in(i)m kül tig(i)n : *k(ä)rg(ä)k* : *boltı* : (KT K 10) ◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p : özi : kısga : *k(ä)rg(ä)k boltı* (KÇ 23)

öl- 𐰸𐰼: (sıradan kişiler, Türk Kağanlığı'ndan başka *bodun*ların kağanları, *beg*leri, *buyruk*ları, halkı, askerleri vb. için) ölmek

◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : *ölt(ü)g* : (KT G 7; BK K 6) ◆ bilm(ä)dükin] üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : *ölti* : buyrukı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : *ölti* : (KT D 18-19) ◆ özi y(a)ŋ(ı)ltı : k(a)g(a)nı : *ölti* : (KT D 20; BK D 17) ◆ ol sü : (a)nta *öl[ti]* : (KT K 8) ◆ öd t(ä)ŋri : (a)ys(a)r : kişi oglı : kop : *ölg(ä)li* : törüm(i)ş : (KT K 10) ◆ ol(u)rtuk(u)ma : *ölt(ä)çiçä* : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö]g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tmış közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : *ölti* : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : *ölti* : (BK D 16) ◆ *öl(ü)gmä ölti* : (BK D 37) ◆ y(a)ńduk yolta : y(ä)mä : *ölti* kök : (T 16) ◆ (a)t(a)ç(ı)m : bilgä : (a)t(a)ç(ı)m : koń yılka : b(i)lgä kül(ü)g (ä)r : (ä)dgü [k¹..] (a)t(a)ç(ı)m : *ölti* : (O Ek Yazıt 3-7) ◆ (a)mtı : *öl(ü)m* : (S 8)

⇨ **3.4.1.1.** "çok sıkıntı veya acı çekmek" // **3.6.1.** "(*bodun* birliği) bozulmak, (*bodun* varlığı) ortadan kalkmak, mahvolmak, helak olmak; asimile olmak" // **3.21.2.1.** "(hayvan) ölmek, telef olmak"

täg- 𐰉𐰇: (*yaş* sözüyle) yaşı kemale ermek, yaşlanmak

◆ [(e)l (e)t]m(i)ş : k(a)ŋ(ı)m y(a)şı : *t(ä)g(i)p* uçdı : (Tes B 5) ◆ (a)nç(ı)p : y(a)ş *t(ä)gdi* (Tes D 3)

⇨ **3.1.1.** "(yönelme durumuyla) "değmek; ulaşmak, erişmek" // **3.4.1.1.** (*küni* sözüyle) "hasetlenmek, kıskanmak" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak saldırmak"

tiril- 𐱅𐰴𐰇: dirilmek, hayata dönmek

⇨ **3.7.1.** "(ordu) "savaşta hezimete uğramaktan kurtulmak, toparlanarak güçlenmek" // **3.20.1.** (*tün* sözüyle) "gece olmak"

tor- 𐰇𐰺𐰉: zayıflamak

⇨ **3.4.1.1.** "çok sıkıntı ya da acı çekmek"

uç- 𐰋𐰺: (Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek

◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g] törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : *uça* : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ ol bilm(ä)dük üç(ü)n : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : *uça* : b(a)rdı] (KT D 24; BK D 20) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : *uçdukda* : in(i)m : kül tig(i)n : yit[i y(a)şda : k(a)ltı (KT D 30) ◆ k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : *uçdukda* öz(ü)m : s(ä)k(i)z y(a)şda : k(a)lt(ı)m : (BK D 13-14) ◆ kül tig(i)n : koń yılka : yit y(e)g(i)rm(i)kä : *uçdı* : (KT KD) ◆ *uça* b(a)rd(ı)g(ı)z : (KT GD) ◆ bunça k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : *uça* b(a)rdı : (BK G 10) ◆ bilgä : k(a)g(a)n *u[çdı]* (BK B 2) ◆ [(e)l (e)t]m(i)ş : k(a)n(ı)m y(a)şı : t(ä)g(i)p *uçdı* : (Tes B 5) ◆ (a)nta : kisrä : k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n : *uçdı* : (ŞU K 12)

ulug bol- 𐰋𐰺𐰃 𐰼𐰋𐰺: yaşlanmak, ihtiyarlamak

◆ öz(ü)m k(a)rı bolt(u)m : *ul(u)g bolt(u)m* : (T 56)

yat- 𐰃𐰆: (kemikler) yığılmak, kötü biçimde ölmüş olmak

◆ k(a)n(ı)ŋ : subça : yüg(ü)rti : sünükün : t(a)gça : *y(a)tdı* : (KT D 24) ◆ [k](a)n(ı)ŋ : ög(ü)zçä : yüg(ü)rti : sünük(ü)g : t(a)gça : *y(a)tdı* : (BK D 20)

⇨ **3.12.** (cenaze) gömülmeden kalmak, ortada kalmak

yok bol- 𐰋𐰺𐰃 𐰴𐰆/𐰴𐰺𐰆/𐰴𐰺𐰼: (*kan, ilteber, katun* ve diğer *kagan*lık ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek

◆ [... k(a)rluk] : ilt(ä)b(ä)r : *yok bolm(ı)ş* : (BK D 40) ◆ ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : *yok bol(u)ça* : kug : s(ä)ŋün(ü)g : b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m : (BK G 9) ◆ k(a)tun : *yok bolm(ı)ş* (ä)rti : (a)nı yogl(a)t(a)yın : t(e)di : (T 31) ◆ ol k(a)n *yok* : *boltukda* : k(e)srä : [il] yitm(i)ş : ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ ul(u)g : kül i(ç) çor : s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : *yok bol[tı]* (KÇ 3) ◆ k(a)n[(ı)n (a)lt(ı)m] (a)nta : *yok boltı* : (Ta D 8)

⇨ **3.6.1.** "(*bodun* birliği) bozulmak, (bodun varlığı) ortadan kalkmak, asimile olmak, (bodun adı) silinmek"

yügür- 𐰼𐰴𐰺: (*kan*) akmak, yaralanmak, ölmek

◆ k(a)n(ı)ŋ : subça : *yüg(ü)rti* : sünükünŋ : t(a)gça : y(a)tdı : (KT D 24) ◆ [k](a)n(ı)ŋ : ög(ü)zçä : *yüg(ü)rti* : sünük(ü)g : t(a)gça : y(a)tdı : (BK D 20)

3.3.2. Kılış Fiilleri

kıd- 𐰴𐰾: öldürmek

◆ bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋä : t(ä)gi : *kıdm(a)z* : (ä)rm(i)ş (KT G 6; BK K 4-5)

ölür- 𐰼𐰸𐰺: öldürmek

⇨ **3.6.2.** "*bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak" // **3.7.2.** "(savaş sırasında düşman boyların kağanlarını, yabgularını, şadlarını ve askerlerini) öldürmek" // **3.10.1.** "hayvan avlamak"

ölüt- 𐰋𐰸𐰺: öldürmek

⇨ **3.19.2.** (*teŋri*) "ceza vermek, cezalandırmak"

tirgür- 𐰼𐰇𐰼𐰋: diriltmek

⇨ **3.6.2.** "*bodun*u ihya etmek, yok olmaktan, asimile olmaktan kurtarmak"

turgur- 𐰚𐰆𐰍𐰚𐰃: yaşatmak

⇨ **3.7.2.** "savaş sonunda düşmanı sağ bırakmak"

yaşa- 𐰍𐰸𐰉: belli bir yaşı sürdürmek

◆ [kül] tig(i)n : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z *y(a)ş(a)yur* (ä)rti : (KT K 2) ◆ kül tig(i)n : bir kırk : *y(a)ş(a)yur* (ä)rti : (KT K 2) ◆ ul(u)g : kül i(ç) çor : s(ä)k(i)z on : *y(a)ş(a)p* : yok bol[tı] (KÇ 3)

yok kıl-/yok kış- 𐰾𐰼 𐰃𐰺/𐰾𐰼 𐰃𐰉/𐰃𐰼𐰽 𐰃𐰉/𐰸𐰼𐰽 𐰃𐰉/𐰸𐰼𐰽 𐰃𐰸𐰉: yok kılmak, yok etmek, öldürmek

⇨ **3.7.2.** "savaşta orduyu ve karşı kavmin halkını hezimete uğratmak, ortadan kaldırmak"

3.4. Duygu, Zihin

3.4.1. Duygular (Ruhsal Durum)

3.4.1.1. Oluş Fiilleri

basın- 𐰋𐰾𐰃: çekinmek, baskı altında olduğunu hissetmek

◆ (a)z t(e)y(i)n : nä *b(a)s(ı)n(a)l(ı)m* : (T 39)

buŋad- 𐰘𐰃𐰸𐰃: sıkılmak

◆ *buŋ(a)d(ı)p* : k(a)g(a)n : y(ä)lü kör t(e)m(i)ş : (T 26)

buŋsuz bol- 𐰋𐰆𐰴𐰃𐰆: sıkıntısız olmak, huzurlu olmak

◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : *buŋs(u)z* : *bolt(a)çı s(ä)n* (BK K 13-14)

kal- 𐰋𐰇: çaresiz kalmak, hiçbir şey yapamamak

◆ t(a)bg(a)ç : og(u)z : kıt(a)ń : büç(ä)gü k(a)b(ı)ş(sa)r *k(a)lt(a)çı* b(i)z : (T 12-13)

⇨ **3.1.1.** "kalmak, herhangi bir durumu sürdürmek, olmak, herhangi bir durumda veya mekanda bulunmak" // **3.1.1.** "hayatta kalmak, sağ kalmak" // **3.5.2.1.** (*idisiz* sözüyle) "*yir sub* sahipsiz kalmak, öndersiz ve *bodun*suz kalmak"

käl- 𐰴𐰼: **1.** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) üzülmek, kederlenmek, acı çekmek

◆ közdä : y(a)ş *k(ä)ls(ä)r* : tıda : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : *k(ä)ls(ä)r* : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11)

2. (*k(ä)lmä* -: (*udısık, olursık* sıfat-fiilleriyle) huzuru kaçmak, dirlik, düzenlik ve rahat içinde olamamak

◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : *k(ä)lm(ä)di* : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m *k(ä)lm(ä)di* : (T 12) ◆ ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m *k(ä)lm(ä)z* (ä)rti : < kün y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : *k(ä)lm(ä)z* (ä)rti : (T 22)

⇨ **3.1.1.** "gelmek" // **3.7.1.** "saldırmak, hücum etmek" // **3.9.1.** (*yalabaç, sab, ötüg* sözleriyle) mesaj gelmek// **3.9.1.** (*ädgü sab* söz öbeğiyle) "bir *bodun*dan başka bir *bodun*a iyi niyet mesajı gelmek"

kız- 𐰴𐰾: kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek

◆ (e)kinti kün örtçä *kız(ı)p* k(ä)lti : (T 39-40)

kork- 𐰴𐰍𐰇/𐰴𐰍𐰇𐰃/𐰃𐰍𐰇𐰃: korkmak

◆ öküş t(e)y(i)n : n(ä)kä *korkur* biz : (T 39) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : öküş t(e)y(i)n *korkm(a)d(ı)m(ı)z* : (T 40-41) ◆ (a)z b(i)z : t(e)y(i)n : yo[r...] *kork*[...] (O 7)

ögir- 𐰺𐰉𐰴: sevinmek

◆ üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : *[ö)g(i)r(i)p* : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ k(a)r(a) bod(u)n : k(a)g(a)n(ı)m : k(ä)lti tip : *ög[(i)r(i)p* s(ä)b(i)nti (BK D 41)

ögün- 𐰴𐰉𐰴: övünmek, kıvanmak, kıvanç duymak

◆ *ög(ü)ni* s(ä)b(i)ni b(a)r(ı)ŋ (Ç 6)

ökün-/ökün- 𐰴𐰉𐰴𐰃/𐰴𐰋𐰴𐰃/𐰴𐰋𐰴: pişman olmak; (can) sıkılmak

◆ türk : bod(u)n : (ä)rt(i)n] *ökün* : (KT D 22-23; BK D 19) ◆ (a)nt(a)g ödkä : *ök(ü)n(ü)p* : kül tig(i)n(i)g : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : (KT D 40) ◆ *ök(ü)n(ü)p* : sül(ä)d(i)m : (BK D 38)

öl- 𐰴𐰣: çok sıkıntı veya acı çekmek

◆ (a)nta k(a)lm(ı)şı : yir : s(a)yu kop : toru : *ölü* : yor(ı)yur (ä)rt(i)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : *ölü* yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : *ölü* yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] *ölü* : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23)

⇨ **3.3.1.** "(sıradan kişiler, Türk Kağanlığı'ndan başka *bodun*ların kağanları, *beg*leri, *buyruk*ları, halkı, askerleri vb. için) ölmek" // **3.6.1.** "(*bodun* birliği) bozulmak, (*bodun* varlığı) ortadan kalkmak, mahvolmak, helak olmak; asimile olmak" // **3.21.2.1.** "(hayvan) ölmek, telef olmak"

sakın- 𐰋𐰇𐰴/𐰋𐰇𐰾/𐰋𐰇𐰾: endişelenmek, kaygılanmak

◆ öz(ü)m : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (KT K 10; 10) ◆ (a)nça : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (KT K 11) ◆ közdä : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : tıda : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (KT K 11) ◆ k(a)t(ı)gdı : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (KT K 11) ◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (KT K 11) ◆ ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : *s(a)k(ı)n(ı)gma* : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö)g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] *s(a)k(ı)nur m(ä)n* : (BK B 4-5-6)

⇨ **3.4.2.1.** "düşünmek"

säbin- 𐰢𐰉𐰃: sevinmek

◆ üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö)g(i)r(i)p : *s(ä)b(i)n(i)p* : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ k(a)r(a) bod(u)n : k(a)g(a)n(ı)m : k(ä)lti : tip : ög[(i)r(i)p *s(ä)b(i)nti* (BK D 41) ◆ ög(ü)ni *s(ä)b(i)ni* b(a)r(ı)ŋ (Ç 6)

täg- 𐰚𐰏: (*küni* sözüyle) hasetlenmek, kıskanmak

◆ t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : *t(ä)gdük* : üç(ü)n : y(a)gı boltı : (BK D 29-30)

⇨ **3.1.1.** "(yönelme durumuyla) "değmek; ulaşmak, erişmek" // **3.3.1.** (*yaş* sözüyle) "yaşı kemale ermek, yaşlanmak" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak"

tor- 𐰚𐰆: çok sıkıntı veya acı çekmek

◆ (a)nta k(a)lm(ı)şı : yir : s(a)yu kop : *toru* : ölü : yor(ı)yur : (ä)rt(i)g (KT G9;BK K 7)

ürk- 𐰼𐰞𐰴: ürkmek, korkmak

◆ (ä)bi : on kün : öŋrä : *ürk(ü)p* : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 7)

yit-/yet- 𐰾𐰃/𐰾𐰉𐰃: çok sıkıntı veya acı çekmek

◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü *yitü* : k(a)zg(a)nt(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu] b(a)rmış :

bod(u)n : ölü *yitü* : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : *yitü*: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23)

⇨ **3.6.1.** (*il, bodun* vb. sözlerle) "ortadan kalkmak"

3.4.1.2. Kılış Fiilleri

ańıt-/ayıt- 𐰉D/𐰃: korku salmak, korkutmak, tedhiş etmek, yıldırmak

◆ (a)nı *(a)ń(ı)t(a)y(ı)n* tip : sül(ä)d(i)m(BK D 41) ◆ t(a)t(a)r(ı)g : *(a)y(ı)td(ı)m* (ŞU D 8)

bas- 𐰋/𐰴𐰍/𐱅𐰍: (*sıgıt* sözüyle) feryat figan etmek

◆ [sı]g(ı)t(ı)m(ı)n : *b(a)sd(ı)m* : (KT Mermer Kaplumbağa Yazıt 4)

⇨ **3.5.1.1.** "hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak" // **3.7.2.** "basmak, baskın vermek" // **3.19.2.** (*teŋri, umay, yer sub* sözleriyle) "bastırmak, durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek" // **3.19.2.** (*teŋri* sözüyle) "bastırmak, sıkıştırmak, tazyik etmek"

buŋsuz kıl- 𐰘𐰠𐰇 𐰇𐰱𐰆𐰍: sıkıntısız kılmak, dertten kurtarmak, ferahlatmak

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(i)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : [...](i)n : *buŋs(u)z* : *kılt(ı)m* : (BK K 11-12)

ämgät- 𐰇𐰋𐰔: eziyet etmek

◆ *(ä)mg(ä)tm(ä)ŋ* : tolg(a)tm(a)ŋ (BK K 12-13)

kör- 𐰴𐰘/𐰴𐰾: **1.** (*emgek* sözüyle) eziyet çekmek

◆ on ok : bod(u)n : (ä)mg(ä)k : *körti* : (KT D 19; BK D 16)

2. (*edgü/beŋi* sözleriyle) esenlik ve huzur içinde yaşamak, gün yüzü görmek

◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : *kört(ä)çi s(ä)n* : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ [kül i(ç) çor toñukuk k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : *körti* : (KÇ 2-3)

⇨ **3.6.1.** (yönelme-bulunma durumuyla) "bağımlı olmak; itaat etmek; iltihak etmek; iltica etmek" // **3.6.2.** (*yügerü* zarfıyla) "asayiş, esenlik ve huzura kavuşmak" // **3.6.2.** (*köz* sözüyle) "aldırış etmek, önemsemek, önem vermek" // **3.9.2.** "görmek, bakmak" // **3.9.2.** "yaşamak, görüp geçirmek, tanık olmak" // **3.22.2.** yardımcı fiil

tıd- 𐰚𐰴: (*yaş* sözüyle) göz yaşlarını bastırmak, acıyı içe gömmek

◆ közdä : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : *tıda* : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11)

tolgat- 𐰃𐰺𐰖𐰃: sıkıntı vermek, eziyet etmek

◆ (ä)mg(ä)tm(ä)ŋ : *tolg(a)tm(a)ŋ* (BK K 12-13)

oŋıt- 𐰴𐰺𐰇: (*köz* sözüyle) üzüntü ve çaresizlik içinde olmak

◆ ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö]g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : *toŋ(ı)tm(ı)ş* közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2)

ʃantur- 𐰋𐰢𐰃: (*sıgıt* sözüyle) acıyı içe gömmek, acıyı bastırmak

◆ közdä : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : tıda : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : *y(a)nt(ı)rıı* : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11)

⇨ **3.7.2.** "(orduyu) geri çekmek"

3.4.2. Akıl, Zihin

3.4.2.1. Oluş Fiilleri

ırıl- 𐰋𐰼: aldanmak

⇨ **3.6.1.** "(*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak"

irtin- 𐰃𐰼𐰚: vazgeçmek

◆ türk : bod(u)n : (ä)rt(i)n] *ökün* : (KT D 22-23; BK D 19)

ıakın- 𐰉𐰆𐰴/𐰉𐰆𐰸/𐰉𐰆𐰽: düşünmek

◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : *s(a)k(ı)nm(a)tı* : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : *s(a)k(ı)nm(a)tı* : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ [türk] b(ä)gl(ä)r [bod(u)n (a)nç]a : *s(a)k(ı)n(ı)ŋ* : (a)nça bil(i)ŋ : (BK D 33) ◆ ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : *s(a)k[(ı)nt(ı)m ...]* (BK D 35) ◆ k(a)g(a)n mu kış(a)yın t(e)d(i)m : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (T 5) ◆ toruk buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z buka : toruk buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n (a)nça *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (T 5-6) ◆ (a)nta *s(a)k(ı)nt(ı)ma* : (T 22) ◆ *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (T 24) ◆ t(ä)gm(ä)çi m(ä)n : t(e)y(i)n : *s(a)k(ı)nt(ı)m* : (O 10) ◆ üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k *s(a)k(ı)n(ı)p* : t(ä)zä : b(a)rdı : kur(ı)ya : on ok(k)a : kirti : (ŞU K 11) ◆ (a)nta k(e)srä ıt yılka : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k *s(a)k(ı)n(ı)p* : t(ä)zä b(a)rdı : (Ta G 3)

⇨ **3.4.1.1.** "endişelenmek, kaygılanmak"

ʃaŋıl- 𐰋𐰍: yanılmak, hata yapmak

◆ bir kişi : *y(a)ŋ(ı)ls(a)r* : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋe : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş : (KT G 6; BK K 4) ◆ *y(a)ŋ(ı)l(ı)p* : öls(i)k(i)ŋ(i)n : y(ä)mä : bunta : urt(u)m : (KT G 10-11; BK K 8) ◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü : *y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz* : (KT G 11; BK K 8) ◆ bilm(ä)dükin] üçün : biz(i)ŋä : *y(a)ŋ(ı)ltukın* : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : (KT D 18-19) ◆ özi *y(a)ŋ(ı)ltı* : k(a)g(a)nı : ölti (KT D 20; BK D 17) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : *y(a)ŋ(ı)lt(ı)g* : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : *y(a)ŋ(ı)ltukın* : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]i : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (BK D 16) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : *y(a)ŋ(ı)lt(ı)g* : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ ig(i)dm(i)ş :

(a)l[p : k(a)g(a)nıŋa *y](a)ŋ(ı)ldı* : (BK D 35) ◆ y(e)rçi : y(e)r *y(a)ŋ(ı)l(ı)p* : bog(u)zl(a)ntı : (T 26) ◆ k(a)ŋ yor(ı)p : (e)lt(e)r(i)ş : k(a)g(a)nka : (a)dr(ı)lm(a)duk : *y(a)ŋ(ı)lm(a)duk* : (O 11) ◆ [söz](i)ŋä : y(a)zm(a)yın t(e)di *[y(a)ŋ(ı)l]m(a)[y(ı)]n* tidi : (ŞU B 5)

yaz- 𐰴𐰍: yanılmak; aldanmak

◆ [söz](i)ŋä : *y(a)zm(a)yın* t(e)di [y(a)ŋ(ı)l]m(a)[y(ı)]n tidi : (ŞU B 5)

yazın- 𐰃𐰴𐰍: yanılmak; hata etmek

◆ bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : *y(a)z(ı)ntukın* : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : (BK D 16)

3.4.2.2. Kılış Fiilleri

bil- 𐰚𐰇𐰜: 1. bilmek, bilgi sahibi olmak

◆ bil(i)g : *bilm(ä)z* : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 5-6) ◆ *bilm(ä)dükin*] üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : (KT D 18-19; BK D 16) ◆ *bilm(ä)dük* üç(ü)n : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı] (KT D 24) ◆ ol *bilm(ä)dük(ü)g(i)n* üç(ü)n y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı : (BK D 20) ◆ t(ä)gdükin : türk b(ä)gl(ä)r : kop *bil(i)rsiz* : (KT D 34) ◆ körür : köz(ü)m : körm(ä)z t(ä)g : *bil(i)r* : bil(i)g(i)m : *bilm(ä)z* t(ä)g : boltı : (KT K 10) ◆ [türk] b(ä)gl(ä)r [bod(u)n (a)nç]a : s(a)k(ı)n(ı)ŋ : (a)nça *bil(i)ŋ* : (BK D 33) ◆ *bilm(ä)z* b(i)l(i)g(i)n : *b(i)ltük(ü)m(ü)n* : ödük(ü)m(ü)n : bunça : b(i)tig : bitid(i)m (KÇ 28)

2. öğrenmek, bilgi edinmek

◆ (a)ŋ(a)r körü *bil(i)ŋ* : (KT G 11; BK K 8) ◆ ... on ok oglıŋ]a : t(a)tıŋa : t(ä)gi : bunı : körü : *bil(i)ŋ* (KT G 12; BK K 15) ◆ bu[nı kör(ü)p : (a)nça *bil(i)ŋ* (BK K 15) ◆ (a)nı kör(ü)p : (a)nça *bil(i)ŋ* : (KT G 13)

3. tanımak, bilip ayırmak, seçmek, idrak etmek

◆ in(i)si : [(ä)ç]isin : *bilm(ä)z* : (ä)rti : oglı : k(a)ŋın : *bilm(ä)z* : (ä)rti : (BK D 18) ◆ toruk buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z buka : toruk buka t(e)y(i)n : *bilm(ä)z* (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6)

ö- 𐰾: düşünmek

◆ y(a)gru : kontukda : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g : (a)nta *öyür* (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ [y(a)gr]u : kontuk[da] : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : (a)nta *ö[yür* (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ açs(a)r : tos(ı)k : *ön(ä)z s(ä)n* : bir tods(a)r : açs(ı)k : *öm(ä)z s(ä)n* : (KT G 8; BK K 6) ◆ bilm(ä)z b(i)l(i)g(i)n : b(i)ltük(ü)m(ü)n : *ödük(ü)m(ü)n* : bunça : b(i)tig : bitid(i)m (KÇ 28)

ti-/te- 𐰾/𐰽: düşünmek

◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n y(a)zı : kon(a)yın : *tis(ä)r* : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5) ◆ türk : k(a)ra k(a)m(a)g : bod(u)n : (a)nça *tim(i)ş* (KT

D 8-9; BK D' 8) ◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : *tir* (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : *tir* (ä)rm(i)ş (KT D 9; BK D 9) ◆ (a)nça *tip* : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : y(a)gı bolm(ı)ş (KT D 9; BK D 9) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : *tir* (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : *tir* (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ t(ä)ŋri : (a)nça *t(e)m(i)ş* (ä)r(i)nç : (T 2) ◆ ol (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : *tir* m(ä)n : (T 10) ◆ öŋrä kıt(a)ń(ı)g : öl(ü)rt(ä)çi : *tir* m(ä)n : (T 10) ◆ bini og(u)z(u)g : öl(ü)rt(ä)çik : *tir* m(ä)n : (T 10-11) ◆ us(a)r idi : yok kış(a)l(ı)m : *tir* m(ä)n : (T 11-12) ◆ [ilk kırk(ı)zk]a : sü[l(ä)s](ä)r [y(e)g (ä)r]m(i)ş : *t(e)d(i)m* : (T 23) ◆ tum(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : bu yol(u)n : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı *t(e)dim* : (T 23)

⇨ **3.9.2.** "demek, söylemek"

yazukla- 𐰾𐰆𐰴𐰋𐰃: hata yapmak

◆ ...] bod(u)n [...] *y(a)zukl(a)*.. [...bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : (a)tı küsi : yok boltı: (BK D 35-36)

3.5. Devlet

3.5.1. Devlet Kurma, Devletleşme

3.5.1.1. Oluş Fiilleri

bas- 𐰋𐰃/𐰉𐰃/𐰍𐰃: hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak, egemenlik kurmak

◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI: k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : *basm(ı)ş* : (O 1) ◆ [... y]oll(u)g : ıya : *b(a)s(ı)p* : ol(u)r[tı] (Tes D 6)

⇨ **3.4.1.2.** (*sıgıt* sözüyle) "feryat figan etmek" // **3.7.2.** "basmak, baskın vermek" // **3.19.2.** (*teŋri, umay, yer sub* sözleriyle) "bastırmak, durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek" // **3.19.2.** (*teŋri* sözüyle) "bastırmak, sıkıştırmak, tazyik etmek"

başla- 𐰚𐰉𐰃: başa geçmek, lider olmak

◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : *b(a)şl(a)yu* : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33)

bodun bol- 𐰉𐰆𐰃 𐰓𐰇𐰆𐰃: millet olmak

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : *bod(u)n* : *bolçun* tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : *bod(u)n* : *bolçun* tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ iç(i)k(i)gmä : iç(i)kdi: *bod(u)n* : *boltı* : (BK D 37) ◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : il y(ä)mä : il boltı : bod(u)n y(ä)mä : *bod(u)n boltı* : (T 55-56)

ıy- 𐰃𐰉: hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak
◆ [... y]oll(u)g : *ıya* : b(a)s(ı)p : ol(u)r[tı] (Tes D 6)

il bol- 𐰇𐰃𐰆 𐰋𐰉: devlet olmak, devletleşmek
◆ k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n : il y(ä)mä : *il boltı* : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56)

itin-/etin- 𐰃𐰍𐰉/𐰀𐰍𐰉: (*el* ve *törü*) kurulmak, düzenlenmek, örgütlenmek
◆ y(a)gı bol(u)p : *it(i)nü* : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : y(a)na : iç(i)km(i)ş : (KT D 10; BK D 9) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (e)l(i)m(i)n törüm(i)n : *(e)t(i)nt[(i)m]* (Ta B 3)

kagan bol- 𐰇𐰃𐰆 𐰴𐰓𐰣 𐰋𐰉: kağan olmak; tahta çıkmak
◆ (a)nta kisrä : in(i)si *k(a)g(a)n* : *bolm(ı)ş* (ä)r(i)nç : oglıtı : *k(a)g(a)n* : *bolm(ı)ş* (ä)r(i)nç : (KT D 4-5; BK D 5) ◆ oglı : y(a)bgu : *k(a)g(a)n boltı* : (Tes B 5)

kan bol- 𐰇𐰃𐰆 𐰴𐰣 𐰋𐰉: kağan olmak; tahta çıkmak
◆ ozm(ı)ş : tig(i)n : *k(a)n bolm(ı)ş* : (ŞU K 9) ◆ [...] t(a)k(ı) [oz]m(ı)ş : [tig(i)n : *k(a)n] boltı* (Ta D 9)

kanlan- 𐰴𐰢𐰣: (*bodun*) kağan önderliğinde siyasal örgütlenme kurmak, bir başı, lideri olmak
◆ türk bod(u)n : k(a)nın bulm(a)y(ı)n : t(a)bg(a)çda : (a)dr(ı)ltı : *k(a)nl(a)ntı* : (T 2)

kubran- 𐰴𐰸𐰆𐰃: siyasal teşekkül oluşturmak amacıyla toplanmak
◆ ıda t(a)şda : k(a)lm(ı)şı : *kubr(a)n(ı)p* : y(e)ti yüz boltı : (T 4)

olur- 𐰸𐰇𐰆: (*kagan, yabgu, şad vd.* vd.) tahta çıkmak; hüküm sürmek, hükmetmek
◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä : *ol(u)rt(u)m* (KT G 1; BK K 1) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : [ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : k(a)g(a)n : *ol(u)rt(u)m* : (KT G 9; BK K 7) ◆ k(a)g(a)n : *ol(u)r(u)p* yok : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : kop kubr(a)tdım : (KT G 9-10; BK K 7) ◆ kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : *ol(u)rm(ı)ş* : (KT D 1; BK D 3) ◆ *ol(u)r(u)p(a)n* : türk : bod(u)n(ı)ŋ : ilin : törüsin : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ (e)kin (a)ra : idi oks(u)z : kök : türk : <iti> : (a)nça : *ol(u)rur* (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ bil(i)gsiz : k(a)g(a)n : *ol(u)rm(ı)ş* (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k : k(a)g(a)n : *ol(u)rm(ı)ş* (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6) ◆ ol törüdä : üzä : (ä)çim k(a)g(a)n : *ol(u)rtı* : (KT D 16; BK D 14) ◆ e(ç)im k(a)g(a)n : *ol(u)r(u)p(a)n* : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <yiçä> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ *ol(u)r(u)p(a)n* : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : yiçä ig(i)t(t)i : (BK D 14) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : *ol(u)rtukda* : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m : (KT D 17) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : *ol(u)rtuk(k)a* : öz(ü)m tig(i)n (ä)rk [...] (BK D 14) ◆ n(ä)ŋ yıls(ı)g : bod(u)nka : *ol(u)rm(a)d(ı)m* : (KT D 26) ◆ [n(ä)ŋ y]ıls(ı)g : bod(u)nta : üzä: *ol(u)rm(a)d(ı)m* (BK D 21) ◆ içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : *ol(u)rt(u)m* : (KT D 26; BK D 21) ◆ m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : *ol(u)rtuk(u)ma* : yir

s(a)yu] b(a)rmış : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋın : y(a)na k(ä)lti : (KT D 27-28) ◆ [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : *ol(u)rtuk(u)ma*] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na] k(ä)lti : (BK D 22-23) ◆ in(i)m kül tig(i)n ... iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üçün : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : *ol(u)rt[(u)m]* (KT B) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : *ol(u)rtukında* : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : *ol(u)rt(u)k(u)ma* : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [...] üzä : k(a)g(a)n *ol(u)rt(u)m* : (BK D 1-2) ◆ *ol(u)rtuk(u)ma* : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö]g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : (BK D 2) ◆ bödkä : öz(ü)m *ol(u)r(u)p* : bunça : (a)g(ı)r törüg : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [....] (BK D 2) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : *ol(u)rt(u)m* : (BK D 15) ◆ m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : *ol(u)rtuk(u)m* : üç(ü)n : türk : bod(u)n(u)g : [...]ı : kılm(a)d(ı)m (BK D 36) ◆ m(ä)n : tok(u)z : y(e)girmi : yıl : ş(a)d : *ol(u)rt(u)m* : (BK G 9) ◆ tokuz [y(e)g(i)r]mi : yıl : k(a)g(a)n : *ol(u)rt(u)m* : (BK G 9) ◆ k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : *ol(u)rtukınta* : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n] b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [...] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toŋukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [...] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı (BK G 13-15) ◆ tok(u)z og(u)z : bod(u)n üzä : k(a)g(a)n : *ol(u)rtı* tir : (T 9) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : *ol(u)rg(a)lı* : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ türk bilgä : k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : ig(i)dü : *ol(u)rur* : (T 62) ◆ [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu *ol(u)rtı* (KÇ 14) ◆ oglı : t(a)rduş : y(a)bgu : töl(i)s ç(a)d : *ol(u)rtı* : (Tes B 6) ◆ [...w]ŋrä kıl(ı)ntukta : uyg(u)r : k(a)g(a)n : *ol(u)rm(ı)ş* : (Tes K 1) ◆ uygur : k(a)g(a)n : [...] : *ol(u)rm(ı)ş* : (Tes K 5) ◆ [...]dä t(ä)ŋr(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)ş : uyg(u)r : k(a)g(a)n : *ol(u)r[m(ı)ş]* (Tes D 1) ◆ [...]t(ä)[ŋ]r(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : *ol(u)rtı* : (e)l tutdı (Tes D 4) ◆ [... y]oll(u)g : ıya : b(a)s(ı)p : *ol(u)r[tı]* (Tes D 6) ◆ [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz yı[l *ol(u)rup*] s²[...] (ŞU K 3) ◆ tür[k] ...b¹çk¹ (ä)l(i)g yıl : *ol(u)rm(ı)ş* : (ŞU K 4) ◆ yol[l(ı)]g k(a)g(a)n : [...] [bu]min : k(a)g(a)n : üç k(a)g(a)n *ol(u)rm(ı)ş* : (Ta D 1) ◆ (e)ki yüz yıl : *ol(u)rm(ı)ş* (Ta D 1) ◆ [...] (ä)çüm : (a)pam : s(ä)k(i)z on yıl *ol(u)rm(ı)ş* : (Ta D 3)

⇨ **3.1.1.** "oturmak" // **3.1.1.** "varlığını sürdürmek, hayat geçirmek" // **3.7.1.** "konuşlanmak, mevzilenmek" // **3.8.1.** "ikamet etmek, yerleşmek, yurt tutmak"

tüzül- 𐰉𐰺𐰞𐰃: (bir *bodun* başka bir *bodun*la) anlaşmak, antlaşma yapmak

◆ bu yirdä : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : birlä : *tüz(ü)lt(ü)m* : (KT G 4-5; BK K 3)

⇨ **3.9.1.**

yaratun- 𐰃𐰇𐰴𐰆𐰉: (*il* ve *bodun*) yapılanmak, örgütlenmek

◆ y(a)gı bol(u)p : it(i)nü : *y(a)r(a)tunu* : um(a)duk : y(a)na : iç(i)km(i)ş : (KT D 10; BK D 9)

3.5.1.2. Kılış Fiilleri

bul- 𐰋𐰇𐰾: (*kan* sözüyle) *il* ve *bodun*u yönetecek bir lider bulmak, sağlamak, temin etmek

◆ türk bod(u)n : k(a)nın *bulm(a)y(ı)n* : t(a)bg(a)çda : (a)dr(ı)ltı : k(a)nl(a)ntı : (T 2)

⇨ **3.1.2.** "bulmak, temin etmek" // **3.15.2.** (*er at* sözleriyle) "erlik, kahramanlık adını veya unvanını almak"

äbir- 𐰀𐰃𐰼: *il*i yönetmek, çekip çevirmek

◆ (ä)çü (a)pa atı b(a)r t(e)di ötük(ä)n (e)li s(i)zdä *(ä)b(i)r* ti[di] (Ta G 4-5)

⇨ **3.1.2.** "evirmek, çevirmek; (bir yeri) dolanarak ilerlemek"

illä- 𐰋𐰼𐰋: devlet haline getirmek, devlet kurmak

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : *ill(ä)dük* : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 6-7)

it-/et- 𐰃𐰇/𐰽: *bodun* ve *törü* düzeni kurmak, düzenlemek

◆ bunç]a : bod(u)n : kop : *itd(i)m* : (KT G 2-3; BK K 2) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(ı)ŋ : ilin : törüsin : tuta : birm(i)ş : *iti* : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ (e)kin (a)ra : idi oks(u)z : kök : türk : <*iti*> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ il(i)g tut(u)p : törüg : *itm(i)ş* : (KT D 3; BK D 4) ◆ tölis : t(a)rduş [bod(u)n(u)g : (a)nta *itm(i)ş*] (KT D 13; BK D 12) ◆ e(ç)im k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: *itdi* : <yiçä> ig(i)t(t)i : (KT D 16) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: *itdi* : yiçä ig(i)t(t)i : (BK D 14) ◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : *it(i)p* : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <*it(i)p*> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g *it(i)p* : y(a)r(a)t(ı)p ...] (BK D 16) ◆ (ä)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : (a)şa bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça *itd(i)m(i)z* : (KT D 21; BK D 17) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça *itd(i)m(i)z* : (KT D 21) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)r[t](u)m(ı)z : (a)nça *itd(i)m(i)z* : (BK D 17-18) ◆ (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş <(a)nça> *itm(i)ş* : (e)l(i)m(i)z : törüm(i)z : (ä)rti : (KT D 22; BK D 18) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : *it(ä)yin* tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (KT D 39) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : *itm[(i)ş* n(ä)nçä y(a)r(a)tmış (BK K 8-9) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : *itd(i)m* y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g :

kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(i)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : *iti* birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : *it(i)p* : yıg(ı)p (a)zça : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş (ä)rti : (T 43) ◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : *(e)tm(i)ş* : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ [(e)l] *(e)tm(i)ş* : (a)t(a)m : [...] (O 4) ◆ ogl(ı)n k[işis]in : ud(u)zt[ukı ko]ntukı : *itdüki* : y(e)r (a)ldukı [...] (KÇ 13) ◆ [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : *iti* ayu ol(u)rtı (KÇ D 14) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p [...] (KÇ 15) ◆ [b(ä)n] : *itd(i)m* : (ŞU GB)

⇨ **3.7.2.** (*çerig* sözüyle) "asker konuşlandırmak" // **3.9.2.** (*timag* sözüyle) "takdir etmek, methüsenada bulunmak" // **3.18.3.1.** (*bark, taş, taş bark, ı* sözleriyle) "mimari yapı kurmak" // **3.19.2.** "(*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek"

kagan kış- 𐰴𐰍𐰣/𐰴𐰍𐰆 𐰃𐰓𐰣: kağan yapmak, tahta çıkarmak

◆ *k(a)g(a)n mu kış(a)yın* t(e)d(i)m : (T 5) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : *k(a)g(a)n kışd(ı)m* : (T 6)

kaganla- 𐰴𐰃𐰓𐰣: kağan yapmak, tahta çıkarmak

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtıkın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş *k(a)g(a)nl(a)duk* : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7) ◆ *k(a)g(a)nl(a)duk* : k(a)g(a)n(ı)g : ıçg(ı)nı : ıdm(ı)ş : (O 2)

kazgan- 𐰃𐰓𐰇𐰣: (*il, bodun, törü*) kazanmak, elde etmek, edinmek

◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : *k(a)zg(a)nur m(ä)n* : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g] törüg : *k(a)zg(a)n(ı)p* : uça : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ (a)nça *k(a)zg(a)nm(ı)ş* <(a)nça> itm(i)ş : (e)l(i)m(i)z : törüm(i)z : (ä)rti : (KT D 22; BK D 18) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : *k(a)z[g(a)nm(ı)ş* : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 22) ◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : *k(a)zg(a)nt(ı)m* : (KT D 27; BK D 22) ◆ (a)nça *k(a)zg(a)n(ı)p* : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : ot sub : kılm(a)d(ı)m : (KT D 27; BK D 22) ◆ bunça : törüg : *k(a)zg(a)n(ı)p* : in(i)m : kül tig(i)n : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : (KT D 30) ◆ (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : (ä)çim k(a)g(a)n : ilin : törüsin : (a)nça *k(a)zg(a)nıtı* : (KT D 31) ◆ [...] *k(a)zg(a)n...* (BK K 13) ◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g] törüg : *k(a)zg(a)n(ı)p* : uça : b(a)rm(ı)ş : (KT D 15-16; BK D 13) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : m(ä)n *k(a)zg(a)ntuk* : üç(ü)n : türk : bod(u)n : [(a)nça] *k(a)zg(a)n[m(ı)ş]* (ä)rinç : (BK D 33) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : *k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r]* : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : (BK D 33) ◆ (a)nça *k(a)zg(a)n(ı)p* [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ [il(i)g t]örüg : y(e)gdi : *k(a)zg(a)nt(ı)m* : (BK D 36) ◆ türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : y(e)g(i)n : (a)nça *k(a)zg(a)nu* : birt(i)m : (BK G 10) ◆ bunça : *k(a)zg(a)n(ı)p* : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : (BK G 10) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : *k(a)zg(a)nm(a)s(a)r* : udu b(ä)n öz(ü)m :

k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 54-55) ◆ *k(a)zg(a)ntukın* üç(ü)n : udu öz(ü)m : *k(a)zg(a)ntuk(u)m* üç(ü)n : il y(ä)mä : il boltı : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : (T 55-56) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : *k(a)zg(a)nm(a)s(a)r* : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toŋukuk : *k(a)zg(a)nm(a)s(a)r* : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : (T 59-60) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toŋukuk : *k(a)zg(a)ntuk* üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu (T 61) ◆ [...]g(a)n(ı)ŋa : (e)li[n ...] b(i)lgäsin üçün : (a)lpın (ä)rd(ä)min [üçü]n : *k(a)z[g(a)]ntı* (KÇ 7) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : *k(a)zg(a)ntı* : (KÇ 16) ◆ [...] og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : bod(u)n : *k(a)zg(a)ntı* (Ta K 1)

⇨ **3.13.2.** "kazanmak, kazanç elde etmek, ganimet sağlamak"

olurt- 𐰴𐰇𐰞: tahta çıkarmak; kağan yapmak

◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : *ol(u)rtdı* (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21); ◆ k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : *ol(u)rtd(u)m* : (T 51)

⇨ **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsletmek, bezetmek"

tut- 𐰉𐰆𐰉: **1.** (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) vatan edinmek, yurt tutmak; ülke yönetmek

◆ il *tuts(ı)k* : yir : ötük(ä)n : yış (ä)rm(i)ş : (KT G 4; BK K 3) ◆ ötük(ä)n : yış : ol(u)r(s)ar : b(ä)ŋgü : il *tuta* : ol(u)rt(a)çı s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ türk [bod(u)n ti]r(i)p : il *tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n* : bunta : urt(u)m : (KT G 10; BK K 8) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)ŋ : ilin : törüsin : *tuta* : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : (KT D 1; BK D 3) ◆ (a)nı üçün : il(i)g : (a)nça *tutm(ı)ş* : (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ il(i)g *tut(u)p* : törüg : itm(i)ş : (KT D 3; BK D 4) ◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : *tutm(ı)ş* : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (KT D 19) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : *tutm(ı)ş* yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ il *tutd(u)m* : (BK G 9) ◆ uyg(u)r k(a)n(ı)m *tut(t)ukda* : k²... t(a)k(ı)gu yıl[ka] (Tes B 4) ◆ k(a)n(ı)m : (e)l *tutm[(ı)ş]* (Tes B 6) ◆ [...] üç(ü)n ot(u)z [...] (e)l *tut[dı]* : (Tes D 3) ◆ [...]t(ä)[ŋ]r(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : (e)l *tutdı* (Tes D 4) ◆ t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m t²k²m t(e)g (e)l(i)g *tutdı* (Ta K 1)

2. (*il*) varlık sürdürmek

◆ (a)n(ı)ŋ (e)li : üç yüz : yıl : (e)l *tutm(ı)ş* : (Tes K 2)

⇨ **3.6.2.** "denetim altına almak" // **3.7.2.** "(savaşta) yakalamak, ele geçirmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak" // **3.15.2.** (*kü* sözüyle) "adı duyulmak, ün kazanmak" // **3.19.2.** "(*Türk teŋri*) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak; muhafaza etmek".

yarat- 𐰚𐰇𐰃: (*bodun* sözüyle) dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek, örgütlemek

◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : *y(a)r(a)tm(ı)ş* : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : *y(a)r[(a)t(ı)p* ...] (KT D 19) ◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> *y(a)r(a)t[(ı)p* k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : *y(a)r(a)t(ı)p* [...] (BK D 16) ◆ [k(a)ŋ(ı)m] k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä *y(a)r(a)tmış* (BK K 8-9) ◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m *y(a)r]a(t)d(ı)m* : [....] kılt(ı)m : (BK K 9)

⇨ **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsleme yapmak, nakşetmek" // **3.18.3.1.** (*taş, ı, örgi* sözleriyle) "yapı kurmak, inşa etmek" // **3.18.4.1.** (*bitig* sözüyle) "yazıt dikmek" // **3.19.2.** "(*teŋri*) yaratmak"

yakala- 𐰴𐰇𐰃: sınır çizmek

◆ y(a)ka : (a)nta : *y(a)k(a)l(a)d(ı)m* : (ŞU D 8; G 2)

3.5.2. Devlet Düzeninin Bozulması

3.5.2.1. Oluş Fiilleri

adrıl- 𐰴𐰼𐰚: (*kagan, beg, yer sub* sözleri *ve bodun* adlarının bulunma-ayrılma durumuyla) belirli bir siyasal oluşumdan kopmak

◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a *(a)dr(ı)lm(a)s(a)r*] : türk [bod(u)n] [...] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n (BK K 13-14) ◆ [...] bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a *(a)dr(ı)lm(a)s(a)r*] : türk [bod(u)n öz(ü)ŋ] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋ(s)uz : bolt(a)çı : s(ä)n (BK K 13-14) ◆ (ä)l(i)g y(a)ş(ı)ma : t(a)t(a)bı : bod(u)n : kıt(a)ŕda : *(a)dr[(ı)ltı* : (BK G 7) ◆ türk bod(u)n : k(a)nın bulm(a)y(ı)n : t(a)bg(a)çda : *(a)dr(ı)ltı* : k(a)nl(a)ntı : (T 2) ◆ k(a)ŋ yor(ı)p : (e)lt(e)r(i)ş : k(a)g(a)nka : *(a)dr(ı)lm(a)duk* : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : (O 11) ◆ t(ä)ŋri bilgä : k(a)g(a)nta : *(a)dr(ı)lm(a)l(ı)m* : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11)

⇨ **3.3.1.** (*at, tabar, kagan* vb. sözlerin bulunma-ayrılma durumuyla) "ölmek, vefat etmek"

az- 𐰀: bağlı olunan siyasal oluşumun önderinden ayrılmak, baştan çıkmak

◆ k(a)ŋ yor(ı)p : (e)lt(e)r(i)ş : k(a)g(a)nka : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : t(ä)ŋri bilgä : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : *(a)zm(a)l(ı)m* : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : (O 11)

elsirä- 𐰋𐰼𐰃𐰾: (*bodun*) egemen devletini yitirmek, devlet düzeni, birliği kaybolmak

◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : *(e)ls(i)r(ä)m(i)ş* : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12)

idisiz bol- 𐰋𐰇𐰃 𐰇𐰃𐰉𐰋: (*yir sub*) sahipsiz kalmak, kağansız ve *bodun*suz kalmak

◆ (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : *id(i)s(i)z* : *bolm(a)zun* : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...] (BK D 16)

ikägü bol- 𐰋𐰇𐰃 𐰆𐰴𐰍: (*il* ve *bodun*) bölünmek, parçalanmak, birliği bozulmak

◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : *ik(ä)gü* : *boltukınta* : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3)

kagansıra- 𐰴𐰓𐰏𐰃𐰼: kağansız kalmak, liderini kaybetmek

◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : *k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş* : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12)

kal- 𐰴𐰼: (*idisiz* sözüyle) *yir sub* sahipsiz kalmak, öndersiz ve *bodun*suz kalmak

◆ kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : *k(a)lm(a)zun* tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...] (KT D 20; BK D 17) ◆ (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [: id(i)s(i)z : *k(a)lm(a)zun* [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [...] (BK D 16) ◆ kögm(ä)n yir sub : id(i)s(i)z : *k(a)[l]m(a)zun* : tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g i[t(i)p] : y(a)r(a)t(ı)p : k(ä)lt(i)m[(i)z :] (BK D 17)

⇨ **3.1.1.** "kalmak, herhangi bir durumu sürdürmek, olmak, herhangi bir durumda veya mekanda bulunmak" // **3.1.1.** "hayatta kalmak, sağ kalmak" // **3.4.1.1.** "çaresiz kalmak, hiçbir şey yapamamak"

kamşag bol- 𐰋𐰇𐰃 𐰴𐰭𐰼: (*il*) kargaşa içinde olmak, kaosta olmak, istikrarsız duruma gelmek

◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : *k(a)mş(a)g* : *boltukınta* : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (KT K 3)

3.5.2.2. Kılış Fiilleri

ıçgın- 𐰇𐰆𐰼: (*il, törü* veya *kagan*ı) yitirmek, elden kaçırmak

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : *ıçg(ı)nu* : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : *ıçg(ı)nm(ı)ş* : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ ol k(a)n yok : boltukda : k(e)srä : [il] yitm(i)ş : *ıçg(ı)nm(ı)ş* : (O 1) ◆ k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)n(ı)g : *ıçg(ı)nı* : ıdm(ı)ş : (O 2)

yitür- 𐰷𐰇𐰾: (*kagan*ı) yitirmek, elden kaçırmak
◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: *yit(ü)rü* : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7)

3.6. Politika, Diplomasi

3.6.1. Oluş Fiilleri

alkın- 𐰋𐰃𐰴: (*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak
◆ kop (a)nta : *(a)lk(ı)nt(ı)g* : (a)r(ı)lt(ı)g : (KT G 9; BK K 7) ◆ türk bod(u)n : ölti *(a)lk(ı)ntı* : yok boltı : (T 3)

arıl- 𐰀𐰃: (*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak
◆ kop (a)nta : (a)lk(ı)nt(ı)g : *(a)r(ı)lt(ı)g* : (KT G 9; BK K 7)

bazlan- 𐰉𐰆𐰣: (bulunma durumuyla) tâbi olmak, bağımlı olmak; katılmak, iltihak etmek; sığınmak, iltica etmek
◆ [... öŋ]rä : t(a)bg(a)çka : *b(a)zl(a)nm(ı)ş* : (Tes K 5)

içgin- 𐰃𐰇𐰴: tâbi olmak, bağımlı olmak; katılmak, iltihak etmek; sığınmak, iltica etmek
◆ k(a)rluk(u)g : *içg(i)ntükin* : s(a)nçdı : (KÇ 20) ◆ k(a)rluk : (a)n(ı)n : tur(u)p [... *içg(i)nti*] : (KÇ 21)

içik- 𐰃𐰴𐰀/𐰃•: tâbi olmak, bağımlı olmak; katılmak, iltihak etmek; sığınmak, iltica etmek
◆ y(a)gı bol(u)p : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : y(a)na : *iç(i)km(i)ş* : (KT D 10; BK D 9) ◆ k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : kop *iç(i)kdi* : (KT D 38) ◆ *iç(i)k(i)gmä* : *iç(i)kdi*: bod(u)n : boltı : (BK D 37) ◆ k(a)nın kod(u)p : t(a)bg(ä)çka : y(a)na *iç(i)kdi* : (T 2) ◆ k(a)n(ı)ŋ(ı)n : kod(u)p : *iç(i)kd(i)ŋ* : (T 3) ◆ *iç(i)kdük* üç(ü)n : t(ä)ŋri : öl(ü)tm(i)ş (ä)r(i)nç : (T 3) ◆ k(a)g(a)nka : kırk(ı)z : bod(u)nı : *iç(i)kdi* : yük(ü)nti : (T 28) ◆ (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka *(i)ç(i)<k(i)ŋ>* (Ç 1) ◆ y(a)na : *iç(i)k* ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ sıŋ(a)rı : bod(u)n : *iç(i)kdi* : sıŋ(a)rı : b[od(u)n ....]a : kirti : (ŞU D 6-7) ◆ (a)nta : bod(u)n : *iç(i)k[di]* (ŞU G 10) ◆ [...] *iç(i)k[m(ä)di]* (ŞU B 5) ◆ kur(ı)ya on ok(k)a kirti : (a)nta *[iç(i)k]di* (Ta G 3-4) ◆ (a)nta *[iç(i)k]di* [...] [ö]lt[i] (Ta G 4)

kabış- 𐰴𐰃𐰆/𐰆𐰃/𐰲𐰃: politik ve askerî ittifak yapmak
◆ t(a)bg(a)ç : og(u)z : kıt(a)ń : büç(ä)gü *k(a)b(ı)ş(sa)r* k(a)lt(a)çı b(i)z : (T 12-13) ◆ ol üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun yış üzä : *k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m* t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ üç(ä)gün : *k(a)b(ı)ş(ı)p* : sül(ä)l(i)m : (i)di yok kış(a)l(ı)m : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ siz t(a)ş(ı)k(ı)ŋ : çig(i)g *t(a)şg(a)r(ı)ŋ* : tim(i)ş : m(ä)n : t(a)ş(ı)k(a)yın : tim(i)ş : kür bud(ı)kl(ı)da : *k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m* tim(i)ş : (ŞU D 10-11) ◆ ..... t[ugın] [...] $t^{1}l^{1}g^{1}$ [...]s^{2} *k(a)b(ı)ş(ı)p* [...] : (ŞU B 6)

kalış- 𐰴𐰇𐰼: baş kaldırmak, isyan etmek
◆ b(e)ş(i)nç (a)y : üç y(e)g(i)rmikä : *k(a)l(ı)şdı* (Ta G 2)

kir- 𐰴𐰼𐰺: (*bodun* sözü ve *bodun* adlarıyla) (yönelme durumuyla ve yön edatlarıyla) bağımlı olmak; iltihak etmek; iltica etmek
◆ ot(u)z (a)rtukı : tört : y(a)ş(ı)ma : og(u)z : t(ä)z(i)p : t(a)bg(a)çka : *kirti* : (BK D 38) ◆ [k(a)r]luk : tir(i)gi b(a)rı : türg(i)şkä : *k[irti]* (ŞU B 1) ◆ üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı : kur(ı)ya : on ok(k)a : *kirti* : (ŞU K 11; Ta G 3-4) ◆ sıŋ(a)rı : bod(u)n : iç(i)kdi : sıŋ(a)rı : b[od(u)n ....]a : *kirti* : (ŞU D 6-7) ◆ [k(a)r]luk t(a)pa : t(ä)z(i)p : *kirti* (ŞU G 10)
⇨ **3.1.1.** (yönelme durumuyla) "bir yere girmek" // **3.7.1.** "(düşman saflarının arasına) dalmak, hücum etmek"

kör- 𐰴𐰾𐰆/𐰴𐰼𐰺: (yönelme-bulunma durumuyla) bağımlı olmak; itaat etmek; iltihak etmek; iltica etmek
◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kıŋa : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : *kör(ü)r* (KT G 2; BK K 2) ◆ türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : *kör(ü)gmä* : b(ä)gl(ä)r gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : (KT G 11; BK K 8) ◆ t(a)bg(a)çgı : b(ä)gl(ä)r : t(a)bg(a)ç : atın : tut(u)p(a)n : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : *körm(i)ş* : (KT D 7-8; BK D 7) ◆ kop m(a)ŋa : *körti* : (KT D 30; BK D 24) ◆ t[(a)t(a)b]ı : bod(u)n : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : *körti* (BK D 39) ◆ türk bod(u)n : t(a)bg(a)çka : *kör(ü)r* (ä)rti : (T 1) ◆ *kör* tid(i)m : (ŞU D 11) ◆ k(a)zluk költä : [t(a)]gda : *körti* : (ŞU G 2-3)
⇨ **3.4.1.2.** (*emgek* sözüyle) "eziyet çekmek" // **3.4.1.2.** (*edgü/beŋi* sözleriyle) "esenlik ve huzur içinde yaşamak, gün yüzü görmek" // **3.6.2.** (*yügerü* zarfıyla) "asayiş, esenlik ve huzura kavuşmak" // **3.6.2.** (*köz* sözüyle) "aldırış etmek, önemsemek, önem vermek" // **3.9.2.** "görmek, bakmak" // **3.9.2.** "yaşamak, görüp geçirmek, tanık olmak" // **3.22.2.** yardımcı fiil

öl- 𐰸𐰼: (*bodun* birliği) bozulmak, (*bodun* varlığı) ortadan kalkmak, mahvolmak, helak olmak; asimile olmak
◆ süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : *ölt(ü)g* : türk : bod(u)n : *öls(i)k(i)ŋ* : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n : y(a)zı : kon(a)yın tis(ä)r : türk : bod(u)n : *öls(i)k(i)g* : (KT G 6-7; BK K 5) ◆ ol y(e)rg(ä)rü : b(a)rs(a)r : türk : bod(u)n : *ölt(ä)çi s(ä)n* : (KT G 8; BK K 6) ◆ y(a)ŋ(ı)l(ı)p: *öls(i)k(i)ŋ(i)n* : y(ä)mä : bunta : urt(u)m : (KT G 10-11; BK K 8) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : *ölt(ä)çi* : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(ı)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : *ölt(ä)çi* : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ izg(i)l [bod](u)n : *ölti* : (KT K 4) ◆ (ä)d(i)z : bod(u)n : (a)nta *ölti* : (KT K 6) ◆ kül tig(i)n : yok (ä)rs(ä)r : kop : *ölt(ä)çi* : (ä)rt(i)g(i)z (KT K 10) ◆ ök(ü)ş *ölt(ä)çi* : (a)nta : tir(i)lti : (BK D 31) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : *ölt(ä)çi* : (ä)rti : (BK D 33) ◆ türk bod(u)n : *ölti* (a)lk(ı)ntı : yok boltı : (T 3) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : *ölt(ü)ŋ* : y(e)td(i)ŋ :

y(a)na : iç(i)k *ölm(ä)çi* : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ (a)nta [iç(i)k]di [...] *[ö]lt[i]* (Ta G 4)

⇨ **3.3.1.** "(sıradan kişiler, Türk Kağanlığı'ndan başka *bodun*ların kağanları, *beg*leri, *buyruk*ları, halkı, askerleri vb. için) ölmek" // **3.4.1.1.** "çok sıkıntı veya acı çekmek" // **3.21.2.1.** "(hayvan) ölmek, telef olmak"

ör- 𐰴𐰺: baş kaldırmak, isyan etmek

◆ kur(ı)d(ı)n [s]ogud *örti* : (KT B)

taşık- 𐰉𐰔𐰆/𐰉𐰍𐰆/𐰋𐰍𐰆: baş kaldırmak, isyan etmek

◆ k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n : *t(a)ş(ı)km(ı)ş* (KT D 11; BK D 10) ◆ (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z türk : *t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş* : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : b(ä)gl(ä)[r ...] : (ŞU G 8)

⇨ **3.1.1.** "dışarı çıkmak" // **3.7.1.** (ordu) sefere çıkmak

tiril-/teril- 𐰴𐰇𐰃/𐰴𐰇𐰇𐰃: politik veya askerî ittifak yapmak

◆ *tir(i)l(i)p* : y(e)tm(i)ş (ä)r bolm(ı)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ [b(a)s]m(ı)l : k(a)ra [...] k(a)rluk : bod(u)n : *tir[(i)l(i)p* k(ä)lti ...]m : (BK D 29) ◆ o[g](u)z : bod(u)n : tok(u)z : t(a)t(a)r : birlä : *tir(i)l(i)p* : k(ä)lti : (BK D 34) ◆ ıd[uk...] *tir(i)l(i)p* : [...] [(a)nta süŋ](ü)şd(ü)m : (BK D 36-37) ◆ süsi : *tir(i)l(i)p* : k(ä)lti : (BK D 39) ◆ [...] *tir(i)lip* : b(a)rdı ... (BK G 1) ◆ k(a)nı : süsi : *t(e)r(i)lm(i)ş* : (T 28) ◆ y(a)r(ı)ş y(a)zıda : *tir(i)l(ä)l(i)m* t(e)m(i)ş : (T 33) ◆ y(a)r(ı)ş y(a)zıda : on tüm(ä)n : sü *t(e)r(i)lti* : t(e)r : (T 36) ◆ biş y(e)g(i)rmikä [...] [t(a)]yg(a)n költä *tir(i)lt(i)m* : (ŞU G 3) ◆ [k(a)rluk] : b(a)sm(ı)l [...] *tir(i)l(i)p* [...] (ŞU G 12)

yit-/yet- 𐰋𐰀/𐰋𐰇𐰀: (*il*, *bodun* vb. sözlerle) ortadan kalkmak, asimile olmak

◆ ol k(a)n yok : boltukda : k(e)srä : [il] *yitm(i)ş* : ıçg(ı)nm(ı)ş : (O 1) ◆ türk bod(u)n : *[y]itm(ä)z(ü)n* : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆ t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : *y(e)td(i)ŋ* : (ŞU D 5) ◆ y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : *yitm(ä)çi* : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (ŞU D 5)

⇨ **3.4.1.1.** "çok sıkıntı ya da acı çekmek"

yokad- 𐰚𐰋𐰃: (*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak

◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : *yok(a)du* : b(a)rır : (ä)rm(i)ş : (KT D 10)

yok bol- 𐰇𐰃𐰲 𐰃𐰆/𐰃𐰃𐰆/𐰃𐰃𐰋/𐰃𐰋: (*bodun* birliği) bozulmak, (bodun varlığı) ortadan kalkmak, asimile olmak, (bodun adı) silinmek

◆ türk : bod(u)n : *yok* : *bolm(a)zun* : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : *yok* : *bolm(a)zun* : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç :

(BK D 10) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : *yok bolm(a)zun* : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : *yok bolma(z)un* [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : *yok bolm(a)zun*] tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> (KT D 26-27; BK D 21-22) ◆ (a)z bod(u)n : (a)nta *yok boltı* : (KT K 3) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : *yok bolm(a)zun* tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : *yok bolm(a)zun* : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (BK D 20-21) ◆ [...]i *yok [bolt](a)çı* : (ä)r[ti (BK D 28) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : *yok bolt(a)çı* : (ä)rti : (BK D 33) ◆ ...] bod(u)n [...] y(a)zukl(a)[...bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : (a)tı küsi : *yok boltı* : (BK D 35-36) ◆ türk bod(u)n : ölti (a)lk(ı)ntı : *yok boltı* : (T 3) ◆ türk bod(u)n : (a)tı *yok* : *bolu* : b(a)rm(ı)ş (ä)rti : (O 3) ◆ türk bod(u)n : (a)nta : ıng(a)ru : *yok boltı* (ŞU K 10) ◆ (a)nta [...]kg(a)ru : b(a)sm(ı)l : k(a)rluk : *yok boltı* : (ŞU B 2) ◆ y(a)g(ı)m : bö[lük] *yok bo[ltı]* (Ta B 4)

⇨ **3.3.1.** "(*kan, ilteber, katun* ve diğer *kaganlık* ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek"

yorı- 𐰚𐰇𐰴: baş kaldırmak, isyan etmek

◆ t(a)şra : *yor(ı)yur* : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10); ◆ k(a)ŋ *yor(ı)p* : (e)lt(e)r(i)ş : k(a)g(a)nka : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : (O 11)

⇨ **3.1.1.** "adım atarak ilerlemek, gitmek, yürümek, yol almak, ilerlemek" // **3.7.1.** "ordu sevk etmek; akın etmek, düşman topraklarına saldırmak, baskın yapmak" // **3.14.1.** "ilerlemek, gelişmek, kalkınmak"

yükün- 𐰼𐰃𐰺: boyun eğmek, biat etmek, bir kimsenin veya bir yönetimin egemenliğini tanımak

◆ k(a)g(a)nka : kırk(ı)z : bod(u)nı : iç(i)kdi : *yük(ü)nti* : (T 28) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop k(ä)lti : *yük(ü)nti* (T 42-43) ◆ in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...] (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : *yük(ü)nti* : (T 45-46)

3.6.2. Kılış Fiilleri

ay- 𐰃: (*bodun* sözüyle) egemenlik altına almak

◆ [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti *ayu* ol(u)rtı (KÇ D 14)

⇨ **3.9.2.** "demek, söylemek; açıklamak" // **3.9.2.** "talimat vermek, buyurmak" // **3.9.2.** "yol göstermek, bilgi sunmak, danışmanlık yapmak" // **3.17.** (*kıyın* sözüyle) "ceza tebliğ etmek" // **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer* sözleriyle) egemen olmak, hükmetmek" // **3.23.** *kab*

baz kıl- 𐰚𐰃𐰇 𐰴𐰺: itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek

◆ sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop *b(a)z* : *kılm(ı)ş* : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : *b(a)z kılm(ı)ş* : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ tört bul(u)ŋd(a)kı] bod(u)n(u)g : kop : *b(a)z kılt(ı)m* : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : (KT D 29-30; BK D 24) ◆ tört [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] *b(a)z [kılt(ı)m* b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10)

bulga- 𐰚𐰇𐰜𐰴: iç karışıklık çıkarmak, kaosa sürüklemek

◆ içrä : b(ä)n *bulg(a)ıın* : t(e)m(i)ş : (ŞU G 4) ◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka türk : (e)l(i)n (a)nta : *bulg(a)d(ı)m* : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m : (Ta D 5)

⇨ **3.7.2.** "safları karıştırmak, dağıtmak"

eşid- 𐰋𐰇/𐰋𐰚: 1. (genellikle *kü ve sab* sözleriyle) haber almak, duyum almak, istihbarat edinmek

◆ t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü : *(e)ş(i)d(i)p* : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : (KT D 11-12; BK D 10) ◆ ol s(a)b(ı)g : *(e)ş(i)d(i)p* : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)di : (T 12) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konım(ı)ş t(e)y(i)n : *(e)ş(i)d(i)p* : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öıŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ ol s(a)bın : *(e)ş(i)d(i)p* : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < kün y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (T 22) ◆ tum(ı)ş t(e)y(i)n : *(e)ş(i)d(i)p* : bu yol(u)n : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : (T 23) ◆ *(e)ş(i)dt(i)m* : (a)z yir : y[olı] (a)nı b[irlä... (ä)r]m(i)ş : (T 24) ◆ ol s(a)b(ı)g : *(e)ş(i)d(i)p* : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin tidi : (T 30) ◆ ol s(a)b(ı)g *(e)ş(i)d(i)p* : k(a)g(a)ng(a)ru : ol s(a)b(ı)g ı(d)t(ı)m : (T 33) ◆ ol s(a)b(ı)g *(e)ş(i)d(i)p* : sü yorıtd(ı)m : (T 35) ◆ ol s(a)b(ı)g *(e)ş(i)d(i)p* : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n] y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : (T 36-37) ◆ ol s(a)b(ı)g *(e)ş(i)d(i)p* : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop k(ä)lti : yük(ü)nti (T 42-43)

2. (*kulkak* sözüyle) aldırış etmek, önemsemek, önem vermek

◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : *(e)ş(i)dın(ä)dük* : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) 21

⇨ **3.9.2.** "işitmek, duymak; dinlemek" // **3.9.2.** "(arz, talep vb.) dikkate almak, gereğini yerine getirmek, kabul etmek"

ıd-/yıd-/ıt- 𐰇𐰃/𐰇𐰃𐰍/𐰃𐰃: (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek

◆ türk : b(ä)gl(ä)r : türk : (a)tın : *ıt(t)ı* : (KT D 7; BK D 7) ◆ tokuz : og(u)z : bod(u)n : y(e)r(i)n : subın : *ıd(ı)p* : t(a)bg(a)çg(a)ru : b(a)rdı : (BK D 35)

⇨ **3.1.2.** "göndermek, yollamak" // **3.9.2.** (genellikle *sab* sözüyle) "mesaj göndermek, haber iletmek" // **3.13.2.** "görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

içgär- 𐰇𐰴𐰃/𐰇𐰴𐰃𐰍/𐰇𐰴𐰍: **1.** itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek

◆ (a)rk(ı)ş ıdm(a)z : tiy(i)n : sül(ä)d(i)m : k[1][...]t[2] *içg(ä)rt(i)m* : (BK D 25) ◆ (a)z [b]o[d(u)n(u)g (a)lt](ı)m [...*iç]g(ä)rt(i)m* : (BK D 26) ◆ *içg(ä)r(i)p* : y(a)na : yorıd(ı)m : (ŞU K 7) ◆ türk : bod(u)n(u)g (a)nta : *(i)çg(ä)rt(i)m* : (Ta D 8) ◆ [...] *içg(ä)r(i)p* igd(i)r böl[ük ...] (Ta G 3)

2. (savaşta) düşmanı ülke veya karargah sınırlarına sokmak

◆ b(a)sm(ı)l : y(a)g(ı)d(ı)p : (ä)b(i)m(ä)rü : b(a)rdı : (a)nı *[iç]g(ä)rm(ä)d(i)m* : (ŞU G4)

kigür- 𐰴𐰍𐰇𐰍: (*yablak* ve *süŋüş* sözleriyle) devlet düzenini bozmak, devlet içine nifak sokmak; devleti savaşa sürüklemek

◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : *kigürt(ü)g* : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋ(a) : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : *kigürt(ü)g* : (BK D 19) ◆ k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : *kigürti* : (KÇ 20)

kod-/kot- 𐰴>𐰆/𐰉>𐰆/𐰴>𐰋/𐰉>𐰋: (*kan* sözüyle) kağan önderliğindeki siyasal örgütlenmeyi bırakmak

◆ k(a)nın *kod(u)p* : t(a)bg(a)çka : y(a)na iç(i)kdi : (T 2) ◆ k(a)n(ı)ŋ(ı)n : *kod(u)p* : iç(i)kd(i)ŋ : (T 3)

⇨ **3.1.2.** "koymak; bırakmak"

kör- 𐰇𐰋/𐰇𐰍: **1.** (*yügerü* zarfıyla) asayiş, esenlik ve huzura kavuşmak

◆ ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö]g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü *körti* : (BK D 2)

2. (*köz* sözüyle: aldırış etmek, önemsemek, önem vermek

◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : *körm(ä)dük* : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11)

⇨ **3.4.1.2.** (*emgek* sözüyle) "eziyet çekmek" // **3.4.1.2.** (*edgü/beŋi* sözleriyle) "esenlik ve huzur içinde yaşamak, gün yüzü görmek" // **3.6.1.** (yönelme-bulunma durumuyla) "bağımlı olmak; itaat etmek; iltihak etmek; iltica etmek" // **3.9.2.** "görmek, bakmak" // **3.9.2.** "yaşamak, görüp geçirmek, tanık olmak" // **3.22.2.** yardımcı fiil

kubrat- 𐰚𐰸𐰆>𐰋/𐰚𐰸𐰆>𐰆: (*bodun*u, boyları) derleyip toparlamak, siyasal teşekkül oluşturmak amacıyla bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak

◆ k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p yok : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : kop *kubr(a)tdım* : (KT G 9-10; BK K 7) ◆ ilg(ä)rü : kur(ı)g(a)ru : sül(ä)p : ti[r]m[(i)ş] *kubr(a)t[mış* : (KT D 12; BK D 11) ◆ tok(u)z og(u)z bod(u)n(u)m(ı)n : tirü *kubr(a)tı* : (a)lt(ı)m : (ŞU K 5)

ot sub kıl- 𐰴𐰞 𐰃𐰆𐰉𐰃: halk arasında nifak saçmak, kin ve nefret aşılamak

◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : *ot sub* : *kılm(a)d(ı)m* : (KT D 27; BK D 22)

ölür- 𐱅𐰼𐰺: *bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak

◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : *ölür(ä)yin* : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : *ölür(ä)yin* : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n(u)g : (a)nta *öl(ü)rm(i)ş* : (a)lm(ı)ş (KT D 40) ◆ k(a)rlukug : *öl(ü)rt(ü)m(i)z* : (a)lt(ı)m(ı)z (KT K 2) ◆ k(a)rluk : bod(u)n(u)g : *öl(ü)rt(ü)m* : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 29) ◆ t(a)t(a)bı [...] *ö[l](ü)rti* : (BK G 8-9) ◆ bilgä toñukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök *öl(ü)rti* : (T 6-7) ◆ ol (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : *ölürt(ä)çi* : tir m(ä)n : (T 10) ◆ öŋrä kıt(a)ń(ı)g : *öl(ü)rt(ä)çi* : tir m(ä)n : (T 10) ◆ bini og(u)z(u)g : *öl(ü)rt(ä)çik* : tir m(ä)n : (T 10-11) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)ç(a)n : n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : *öl(ü)rt(ä)çi* kök : (T 20-21) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : *öl(ü)rt(ä)çi* kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30)

⇨ **3.7.2.** "(savaş sırasında düşman boyların kağanlarını, yabgularını, şadlarını ve askerlerini) öldürmek" // **3.10.1.** "hayvan avlamak"

sökür- 𐰢𐰼𐰺/𐰢𐰼𐰺: itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek

◆ b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rm(i)ş : tizl(i)g(i)g : *sökürm(i)ş* : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : *sökürm(i)ş* : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : *sök(ü)rt(ü)m(i)z* : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16) ◆ b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : *sök(ü)rt(ü)m* : (BK K 10)

tir- 𐰉𐰇: (bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak

◆ türk [bod(u)n *ti]r(i)p* : il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : urt(u)m : (KT G 10; BK K 8) ◆ ilg(ä)rü : kur(ı)g(a)ru : sül(ä)p : *ti[r]m[(i)ş]* kubr(a)t[mış : (KT D 12; BK D 11) ◆ tok(u)z og(u)z bod(u)n(u)m(ı)n : *tirü* kubr(a)tı : (a)lt(ı)m : (ŞU K 5)

tirgür- 𐰉𐰼𐰉𐰇: *bodun*u ihya etmek, yok olmaktan, asimile olmaktan kurtarmak

◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : *tirg(ü)rü* : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : *t[irg](ü)rü* : ig(i)t(ti)m : (BK D 23)

tut- 𐰚>𐰚: denetim altına almak

◆ öz (i)çi t(a)ş(ı)n : *tutm(ı)ş* t(ä)g biz : (T 13) ◆ [...] bo[l(u)p] (a)z (e)l(i)g : *[t]utdı* (KÇ 6)

⇨ **3.5.1.2.** (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) "vatan edinmek, yurt tutmak; ülkeyi yönetmek" // **3.5.1.2.** "(*il*) varlık sürdürmek" // **3.7.2.** "(savaşta) yakalamak, ele geçirmek" // **3.15.2.** // (*at* sözüyle) adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak" // **3.15.2.** (*kü* sözüyle) "adı duyulmak, ün kazanmak" // **3.19.2.** "(*Türk teŋri*) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak; muhafaza etmek"

urugsırat- 𐰚𐰼𐰴𐰼>: *bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak

◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : *ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın* : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : *ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın* : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9)

yıg- 𐰴𐰃/𐰴𐰃: (bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek; başka bodun ve boyları müttefik kılmak

◆ k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : it(i)p : *yıg(ı)p* (a)zça : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş (ä)rti (T 43) ◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : *yıgm(ı)ş* : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : (O 1) ◆ [k(a)r(a)]s(ı)[n] [*yıgd](ı)m* : (O 9)

yüküntür- 𐰾𐰋𐰃/𐰾𐰋𐰴: baş eğdirmek, boyun eğdirmek, biat ettirmek

◆ b(a)şl(ı)g(ı)g : *yük(ü)nt(ü)rm(i)ş* : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : *yük(ü)ntü[rm(i)ş* : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : *yükünt(ü)rt(ü)m(i)z* : (KT D 18; BK D 15-16) ◆ tört [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] b(a)z [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : *yük(ü)nt(ü)rt(ü)m* : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : (BK K 10)

3.7. Savaş

3.7.1. Oluş Fiilleri

bar- 𐰉𐰇: (savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak

◆ sıŋ(a)r : süsi : (ä)b(i)g b(a)rk(ı)g : yul(ı)g(a)lı : *b(a)rdı* : (BK D 32) ◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n : t(a)pa : sülä : tip: tud(u)n : y(a)ımt(a)r(ı)g : ıt(tı)m *b(a)rdı* (BK D 40) ◆ sü *b(a)r(ı)ŋ* : t(e)di : (T 31) ◆ sü b(a)şı : in(ä)l k(a)g(a)n : t(a)rduş ş(a)d : *b(a)rzun* t(e)di : (T 31) ◆ b(a)sm(ı)l : y(a)g(ı)d(ı)p : (ä)b(i)m(ä)rü : *b(a)rdı* : (ŞU G 4) ◆ y(a)na : tüş(ü)p [o]n(u)nç (a)y [(e)ki] y(a)ŋıka : *b(a)r[d(ı)m]* : (ŞU B 1-2)

⇨ **3.1.1.** "gitmek, yol almak, ilerlemek"; (yönelme durumuyla) "varmak, ulaşmak, erişmek" // **3.3.1.** "(Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek" // **3.14.1.** (genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

başad- 𐰴𐰚𐰉: önder olmak, komutan olmak

◆ ku s(ä)ŋün : *b(a)ş(a)du* : tört : tüm(ä)n : sü k(ä)lti : (BK G 8) ◆ bukug : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : *b(a)ş(a)d[u]* : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti (BK G 10-11)

boşun- 𐰚𐰆𐰃𐰉: kurtulmak

◆ y(a)g(ı)da : *boş(u)na* : boş(u)n(u)ld(u)m : (ŞU D 7)

boşunul- 𐰚𐰆𐰃𐰇𐰉: serbest kalmak

◆ y(a)g(ı)da : boş(u)na : *boş(u)n(u)ld(u)n* : (ŞU D 7)

kaç- 𐰴𐰋: kaçmak

◆ [k(a)r(a)]s(ı)[n] [yıgd](ı)m : [b(ä)]gi : *[k(a)ç]dı* (O 9)

katıl- 𐰴𐰇𐰋: askerî birliğe katılmak, müttefik olmak

◆ k(ä)yrä : b(a)şınta : üç birküdä : k(a)n süsi : [b(i)rl]ä : *[k(a)]t(ı)lt(ı)[m]* : (ŞU K 7) ◆ (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z türk : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : (a)nta : *k(a)t(ı)lm(ı)ş* (a)nta : b(ä)gl(ä)[r ...] : (ŞU G 8)

käl- 𐰴𐰣: saldırmak, hücum etmek

◆ y(a)r(a)kl(ı)g : k(a)nt(a)n : *k(ä)l(i)p* : y(a)ńa (e)ltdi : (KT D 23; BK D 19) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : *k(ä)l(i)p(ä)n* : sürä (e)ltdi : (KT D 23) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : [*k(ä)l(i)p*] : sürä i[ltdi (BK D 19) ◆ t(a)bg(a)ç : oŋ tutuk : biş t[üm(ä)n : sü *k(ä)lti* (KT D 31; BK D 25) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : bolçuda: otça : borça : *k(ä)lti* : (KT D 37) ◆ oza *[k](ä)lm(i)ş* : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : otça : borça : *k(ä)lti* : (BK D 27) ◆ [b(a)s]m(ı)l : k(a)ra [...] k(a)rluk : bod(u)n : tir[(i)l(i)p *k(ä)lti* ...]m : (BK D 29) ◆ oza : y(a)ńa : *k(ä)ligme* : süsin : (a)g(ı)t(tı)m : (BK D 31) ◆ üç og(u)z : süsi : b(a)sa : *k(ä)lti* : (BK D 32) ◆ y(a)d(a)g : y(a)b(ı)z : boltı : tip : (a)lg(a)lı : *k(ä)lti* : (BK D 32) ◆ sıŋ(a)r : süsi : süŋ(ü)şg(ä)li : *k(ä)lti* : (BK D 32) ◆ o[g](u)z : bod(u)n : tok(u)z : t(a)t(a)r : birlä : tir(i)l(i)p : *k(ä)lti* : (BK D 34) ◆ süsi : tir(i)l(i)p : *k(ä)lti* : (BK D 39) ◆ ku s(ä)ŋün : b(a)ş(a)du : tört : tüm(ä)n : sü *k(ä)lti* : (BK G 8) ◆ bukug : tutuk : ... k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : *k(ä)lti* (BK G 10-11) ◆ öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : *k(ä)lt(ä)çim(i)z* : b(a)r mu nä : (T 14) ◆ ing(ä)k köl(ä)k(i)n : togl(a)da : og(u)z *k(ä)lti* : (T 15) ◆ (e)kinti kün örtçä kız(ı)p *k(ä)lti* : (T 39-40) ◆ süsi : *k(ä)lti* : (O 9) ◆ k(ä)rgün : s(a)k(ı)şın : şıp b(a)şın : yürä : *k(ä)lti* : (ŞU D 4) ◆ y(a)gın b(a)[şı] : yorıyu : *k(ä)lti* : (ŞU D 6) ◆ [...]g¹d¹a : körti : y¹g¹[...]l² : tip : (a)yu *k(ä)lti* : (ŞU G 3) ◆ biş yü[z] k(ä)d(i)ml(i)g : y(a)d(a)g : bir(i)k<i> [...]ş(ı)p : *k(ä)lti* : (ŞU G 9)

⇨ **3.1.1.** "gelmek" // **3.4.1.1** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) "üzülmek, kederlenmek, acı çekmek" // **3.4.1.1** *k(ä)lme-* (*udısık, olursık* sıfat-fiilleriyle) "huzuru kaçmak, dirlik, düzenlik ve rahat içinde olamamak" // **3.9.1.** (*yalabaç, sab, ötüg* sözleriyle) mesaj gelmek // **3.9.1.** "(*ädgü sab* söz öbeğiyle) bir *bodun*dan başka bir *bodun*a iyi niyet mesajı gelmek"

kir- 𐰴𐰇𐰼: (düşman saflarının arasına) dalmak, hücum etmek

◆ (a)nta y(a)na : *kir(i)p* : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n tutdı : (KT D 38) ◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu *kir(i)p* : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23)

⇨ **3.1.1.** (yönelme durumuyla) "bir yere girmek" // **3.6.1.** (*bodun* sözü ve *bodun* adlarıyla) (yönelme durumuyla ve yön edatlarıyla) "bağımlı olmak; iltihak etmek; iltica etmek"

kulad- 𐰴𐰺𐰣𐰃: tutsak olmak

◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : *kul(a)dm(ı)ş* : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12)

kul bol- 𐰴𐰺𐰇 𐰴𐰣𐰃: tutsak olmak

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : *kul boltı* : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : (KT D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ : *kul* : *boltı* : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : küŋ boltı : (KT D 24) ◆ bu y(e)rdä : m(a)ŋa : *kul boltı* : (BK D 36)

küŋ bol- 𐰴𐰺𐰇 𐰾𐰍: (kadın) tutsak olmak

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : *küŋ boltı* : (KT D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : *küŋ boltı* : (KT D 24) ◆ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : *küŋ bolt(a)çı* (ä)rti : (KT K 9)

küŋäd- 𐰴𐰾𐰍𐰃: (kadın) tutsak olmak

◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : *küŋ(ä)dm(i)ş* : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12)

küŋ kul bol- 𐰴𐰺𐰇 𐰴𐰣𐰃: tutsak olmak

◆ bod(u)nı : *küŋ kul* : *boltı* : (KT D 20; BK D 17)

olur- 𐰇𐰺𐰼: konuşlanmak, mevzilenmek

◆ (a)ltun yışda : *ol(u)r(u)ŋ* t(e)di : (T 31) ◆ k(ä)lir (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z (ä)rs(ä)r : tıl(ı)g s(a)b(ı)g : (a)lı *olur* : tidi : (T 32) ◆ (a)ltun yışda : *ol(u)rt(u)m(u)z* (T 32) ◆ *ol(u)r(u)ŋ* tiy(i)n : t(ä)miş : (T 34) ◆ (a)nta : *ol(u)r(u)p* : (ä)biŋä : ıt(tı)m : (ŞU B 3)

⇨ **3.1.1.** "oturmak" // **3.1.1.** "varlığını sürdürmek, hayat geçirmek" // **3.5.1.1.** "(*kagan, yabgu, şad vd.*) tahta çıkmak; hüküm sürmek, hükmetmek" // **3.8.1.** "ikamet etmek, yerleşmek, yurt tutmak"

opla- 𐰃𐰇𐰼: atılmak, hücum etmek, boğa gibi saldırmak

◆ kül tig(i)n : y(a)d(a)g(ı)n : *opl(a)yu* t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ kül tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : *opl(a)yu* : t(ä)gdi : (KT D 35-36) ◆ kül tig(i)n : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : *opl(a)yu* : t(ä)gdi : (KT K 2; 2-3; 3-4) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : *opl(a)yu* t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : *opl(a)yu* : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [*opl(a)yu* t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ kül i(ç) çor : *opl(a)yu* t(ä)g(i)p : süsin : [...] ıt(t)ı (KÇ 10-11) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : *opl(a)yu* t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [...] özlükin : bin(i)p : *o[pl(a)yu* t(ä)gi]p : üç (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KÇ 15) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : *opl(a)yu* t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : *opl(a)yu* t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23)

opul- 𐰃𐰇: savaşta ileri atılmak, hamle yapmak

◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : *op(u)lu* kir(i)p : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23)

oz- 𐰃: kurtulmak

◆ b(e)ş b(a)lık : (a)nı üç(ü)n : *ozdı* : (BK D 28)

⇨ **3.1.2.** "geçmek, aşmak, öne geçmek"

süŋüş- 𐰴𐰣𐰃/𐰣𐰃: savaşmak

◆ y(e)g(i)rmi : süŋ(ü)ş : *süŋ(ü)şm(i)ş* : (KT D 15; BK D 13) ◆ üç y(e)g(i)rmi *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT D 18; BK D 15) ◆ *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT D 20; 31; 37; BK D 17) ◆ *süŋ(ü)şd(ü)m* : (KT D 28; BK D 23; Ta G 1; G 3) ◆ bir ot(u)z : y(a)şıŋa : ç(a)ça s(ä)ŋünkä : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT D 32) ◆ k(a)g(a)nın : birlä : soŋa yışda *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT D 35) ◆ ul(u)g süŋ(ü)ş *süŋ(ü)şm(i)ş* : (KT D 40) ◆ [...] birlä : koşu tutuk : birlä : *süŋ(ü)şm(i)ş* : (KT K 1) ◆ t(a)m(a)g ıduk : b(a)şda : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 1; BK D 29) ◆ k(a)ra költä : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 2) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 3) ◆ bir yılka : biş yolı : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 4) ◆ (ä)ŋ ilk : togu b(a)lıkda : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 4) ◆ (e)k(i)nti : koş(u)lg(a)kda : (ä)d(i)z : birlä : *süŋüşd(ü)m(i)z* : (KT K 5) ◆ üç(ü)nç : bo[lçu]da : og(u)z birlä : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 6) ◆ tört(ü)nç : çuş : b(a)şınta : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 6) ◆ biş(i)nç : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : og(u)z : birlä : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (KT K 7) ◆ ıduk b(a)şda : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 25) ◆ ç(a)ça s(ä)ŋün : s(ä)k(i)z : tüm(ä)n : [sü] bi[r]lä : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 26) ◆ örp(ä)ntä : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 26) ◆ k(a)g(a)nın : birlä : soŋa yışda *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 27) ◆ bolçuda : *süŋ(ü)şd(ü)m(i)z* : (BK D 28) ◆ (a)ltı yolı : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 28) ◆ bir yılka : tört : yolı : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 30) ◆ (ä)ŋ ilki : togu : b(a)lıkda : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 30) ◆ (e)kinti : (a)nt(a)rguda : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 30) ◆ ü]ç(ü)nç [çuş b(a)şınta *sü]ŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 30) ◆ tört(ü)nç : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 31) ◆ sıŋ(a)r : süsi : *süŋ(ü)şg(ä)li* : k(ä)lti : (BK D

32) ◆ (a)guda : (e)ki ul(u)g : süŋ(ü)ş : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (BK D 34) ◆ [(a)nta *süŋ](ü)şd(ü)m* (BK D 37) ◆ *süŋ[(ü)şd(ü)m* ...] (BK G 6) ◆ *süŋ(ü)şd(ü)m(ü)z* : (T 16; 28; 40; 41) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : *süŋ(ü)şdi* : (T 48-49) ◆ kıt(a)ńka : y(e)ti *süŋ(ü)şdi* : (T 49) ◆ og(u)zka : b(e)ş *süŋ(ü)şdi* : (T 49) ◆ k(ä)ç(ä)[n]dä : tüm(ä)n sükä : *süŋ(ü)şdi* : (KÇ 10) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş *s]üŋ(ü)şdükdä* : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [t(a)b]g(a)çka : bunça : *süŋ(ü)ş(ü)p* : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : üçün : kü bunça : tıtdı : (KÇ 12) ◆ tok(u)z og(u)zka : y(e)ti süŋ(ü)ş : *süŋ(ü)şdüktä* [...] (KÇ 16) ◆ kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : *süŋ(ü)şdükdä* : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti : (KÇ 17) ◆ [k(a)rl]uk : y(a)gıt(t)ukda : t(ä)zdä : *süŋ(ü)şdükdä* [...] (KÇ 18) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] *süŋ(ü)ş[dük]dä* : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ *süŋ(ü)ş(ü)p* : süsin : s(a)nçdı : (KÇ 22) ◆ kiçä y(a)r[uk] b(a)t(a)r (ä)rkli : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (ŞU D 1) ◆ (e)ki y(a)ŋıka : kün tog(u)ru : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (ŞU D 1) ◆ tört(ü)nç (a)y : tok(u)z [y(a)ŋık]a : *süŋ(ü)şd(ü)m* : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 3) ◆ biş(i)nç (a)y : tok(u)z ot(u)zka : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (ŞU D 4) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : k(ä)zü : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (ŞU D 6) ◆ [biş(i)nç (a)y (a)ltı] ot(u)zka : *süŋ(ü)şd(ü)m* : (ŞU G 5)

süŋüş bol- 𐰋𐰆𐰃 𐰇𐰼𐰇: savaş olmak

◆ *süŋ(ü)ş bols(a)r* : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r²ml²I: t(ä)g (ä)rti (KÇ 9)

taşık- 𐰉𐰔𐰃/𐰇𐰺𐰃/𐰉𐰺𐰃: (ordu) sefere çıkmak

◆ (a)mga korg(a)n : kışl(a)p : y(a)zıŋa : og(u)zg(a)ru : sü *t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z* : (KT K 8) ◆ ilki sü : *t(a)ş[ık]m(ı)ş* : (ä)rti : (BK D 32) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nı : *t(a)ş(ı)km(ı)ş* tidi : on ok bod(u)nı : k(a)lıs(ı)z *t(a)ş(ı)kmı(ı)ş* : (T 30) ◆ k(a)g(a)n sü *t(a)ş(ı)kdı* : on ok süsi : k(a)lıs(ı)z : *t(a)ş(ı)kdı* : tir : (T 33) ◆ siz *t(a)ş(ı)k(ı)ŋ* : çig(i)g t(a)şg(a)r(ı)ŋ : tim(i)ş : m(ä)n : *t(a)ş(ı)k(a)yın* : tim(i)ş : kür bud(ı)kl(ı)da : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m tim(i)ş : (ŞU D 10-11)

⇨ **3.1.1.** "dışarı çıkmak" // **3.6.1.** "baş kaldırmak, isyan etmek"

täg- 𐰚𐰇: (savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak

◆ kül tig(i)n : y(a)d(a)g(ı)n : opl(a)yu *t(ä)gdi* : (KT D 32) ◆ (ä)ŋ (i)lki : t(a)d(ı)k(ı)ŋ : çor(ı)ŋ : boz [(a)t(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu : *t(ä)gdi* : (KT D 32) ◆ (e)kinti : ışb(a)ra y(a)mt(a)r : boz (a)t(ı)g : bin(i)p : *t(ä)gdi* : (KT D 33) ◆ üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : *t(ä)gdi* : (KT D 33) ◆ *t(ä)gdükin* : türk b(ä)gl(ä)r : kop bilirs(i)z (KT D 34) ◆ kül tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] bin(i)p : opl(a)yu : *t(ä)gdi* : (KT D 35-36) ◆ ol *t(ä)gdüktä* : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : sıyu : urtı : (KT D 36) ◆ kül tig(i)n : b(a)şg(ı)l boz (a)t : bin(i)p *t(ä)gdi* : (KT D 37) ◆ y(a)bl(a)k kişi : (ä)r [...] (a)lp (ä)r : biz(i)ŋä : *t(ä)gmiş* (ä)rti : (KT D 39-40) ◆ (a)lp ş(a)lçı : (a)k (a)tın : bin(i)p : *t(ä)gmiş* : (KT D 40) ◆ (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : *t(ä)gdi* : (KT K 2; 2-3; 3-4) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu *t(ä)gdi* : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : *t(ä)g(i)p* : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : *t(ä)gdi* : (KT K 6) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın :

bin(i)p : *t(ä)gdi* : (KT K 7-8) ◆ töŋk(ä)r : t(a)gda : *t(ä)gip* : tokıd(ı)m : (BK G 8) ◆ t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n *t(ä)g* : kıt(a)ń : öŋd(ü)n y(ä)n *t(ä)g* : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n : *t(ä)g(ä)yin* : (T 11) ◆ *t(ä)g(ä)l(i)m* tid(i)m : *t(ä)gd(i)m(i)z* : (T 39) ◆ k[1]m[...] b(a)lık[k]a : *t(ä)gd(i)m* : kunl(a)d(ı)m : (a)lt(ı)m : (O 9) ◆ *t(ä)gm(ä)çi* m(ä)n : t(e)y(i)n : s(a)k(ı)nt(ı)m : (O 10) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu *t(ä)gi]p* : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ kül i(ç) çor : opl(a)yu *t(ä)g(i)p* : süsin [...] (KÇ 10) ◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu *t(ä)g(i)p* : bulg(a)yu [...] (KÇ 11) ◆ [...] özlükin : bin(i)p : o[pl(a)yu *t(ä)gi]p* : üç (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KÇ 15) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu *t(ä)g(i)p* : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu *t(ä)gip* : op(u)lu kir(i)p : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı (KÇ 23)

⇨ **3.1.1.** "(yönelme durumuyla) "değmek; ulaşmak, erişmek" // **3.3.1.** (*yaş* sözüyle) "yaşı kemale ermek, yaşlanmak" // **3.4.1.1.** (*küni* sözüyle) "hasetlenmek, kıskanmak"

täz- 𐰉𐰇: kaçmak; (savaşta) geri çekilmek

◆ ul(u)g irk(i)n : (a)zkıńa : (ä)r(i)n : *t(ä)z(i)p* : b(a)rdı : (KT D 34) ◆ uyg(u)r (e)lt(ä)b(ä)r : yüzçä (ä)r(i)n : ilg[(ä)r]ü : *t[(ä)z(i)p* b(a)rdı ...] (BK D 37) ◆ ot(u)z (a)rtukı : tört : y(a)ş(ı)ma : og(u)z : *t(ä)z(i)p* : t(a)bg(a)çka : kirti : (BK D 38) ◆ in(i)si : bir : korg[(a)nka *t(ä)z(i)p* b(a)rm(ı)ş ...] (BK D 40) ◆ kor(ı)gu : (e)ki üç : kiş(i)l(i)gü : *t(ä)z(i)p* : b(a)rdı : (BK D 41) ◆ n(ä)kä *t(ä)z(ä)r* biz (T 38) ◆ k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : it(i)p : yıg(ı)p (a)zça : bod(u)n : *t(ä)zm(i)ş* (ä)rti (T 43) ◆ üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : *t(ä)zä* : b(a)rdı : (ŞU K 11; Ta G 3) ◆ [k(a)r]luk t(a)pa : *t(ä)z(i)p* : kirti (ŞU G 10) ◆ [....]ın[1] : b(a)[r]ça : tök(ü)p : *t(ä)zä* : [...] (ŞU G A)

tiril- 𐰉𐰃𐰼𐰴: (ordu) savaşta hezimete uğramaktan kurtulmak, toparlanarak güçlenmek

◆ ök(ü)ş ölt(ä)çi : (a)nta : *tir(i)lti* : (BK D 31)

⇨ **3.20.1.** (*tün* sözüyle) "gece olmak"

tokı- 𐰉𐰆𐰑: vuruşmak, çarpışmak, savaşmak

◆ töŋk(ä)r : t(a)gda : t(ä)gip : *tokıd(ı)m* : (BK G 8) ◆ (e)kinti : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki (a)y: (a)ltı : y(a)ŋıka : *t[okıd(ı)m]* (ŞU K 9) ◆ l(a)gzın yılka : *t[okıd(ı)m]* (ŞU K 11) ◆ ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : *tokıd(ı)m* : (ŞU D 6) ◆ (e)k(i)nt(i) (a)y : tört y(e)g(i)rmikä : k(ä)mdä : *tokıd(ı)m* : (ŞU D 7-8) ◆ [bo]lçu ög(ü)z[d]e : üç karluk(u)g : (a)nt[a] : *tokıd(ı)m* : (ŞU G 1-2) ◆ ... (a)nta : *t[okıd(ı)m]* (ŞU G 5) ◆ [...]k[2]i bodun(u)g [(a)l(ı)p] : t[o]k(u)z(u)nç (a)y ...]n[2]g[2] *tokıd(ı)m* : (ŞU B 3)

⇨ **3.7.2.** "ok, kılıç, kargı vb. ile vurmak; vurarak yaralamak veya öldürmek"

topul- 𐰚𐰃𐰼𐰴: (savaşta) safları yararak düşman güçlerinin arasına atılmak

◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : *top(u)lu* : ünti : (KÇ 19)

⇨ **3.1.1.** "delinmek"

tüş- 𐰚𐰼𐰞: (düşman ordusu) ırmağa, denize vb.ye dökülmek

◆ ög(ü)zke : *tüşdi* : (T 16)

⇨ **3.1.1.** (yönelme-bulunma, yön durumuyla) "gitmek" // **3.1.1.** "konaklamak veya mola vermek üzere at, at arabası vb.den inmek" // **3.21.2.1.** "düşmek, düşüp yaralanmak veya telef olmak" // **3.23.** *kab*

ün- 𐰋𐰼: (düşman saflarının) içinden çıkmak, sıyrılmak, (delip) geçmek

◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : *ünti* : (KÇ 19)

yabız bol- 𐰃𐰆𐰉𐰇𐰴: (düzenli askerî birlik vb.) bozulmak

◆ y(a)d(a)g : *y(a)b(ı)z* : *boltı* : tip : (a)lg(a)lı : k(ä)lti : (BK D 32)

yablak bol- 𐰃𐰆𐰋𐰇𐰴: (savaşta) kötü bir duruma düşmek, yenilmek

◆ *y(a)bl(a)k bolt[(a)çlı (ä)rti* : (KT K 7; BK D 30-31)

⇨ **3.12.1.** (*köz, kaş* sözleriyle) "çok ağlama sonucunda gözleri şişmek"

yagı bol- 𐰃𐰆𐰍𐰇𐰴: düşman olmak, düşman haline gelmek

◆ (a)nça tip : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : *y(a)gı bolm(ı)ş* : (KT D 9; BK D 9) ◆ *y(a)gı bol(u)p* : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : y(a)na : iç(i)km(i)ş : (KT D 10; BK D 9) ◆ (a)nta kisrä : y(e)r b(a)y(ı)rku : ul(u)g irk(i)n : *y(a)gı ḅoltı* : (KT D 34) ◆ (a)nta kisrä : k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : *y(a)gı bolm(ı)ş* : (KT D 39) ◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : *y(a)gı boltı* : (KT K 1) ◆ (a)z bod(u)n : *y(a)gı boltı* : (KT K 2) ◆ t(ä)ŋri : yir : bulg(a)kın : üçün : *y(a)gı boltı* : (KT K 4) ◆ (a)ltı ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : çik : bod(u)n : kırk(ı)z : birlä : *y(a)gı boltı* : (BK D 26) ◆ ọt(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : *y(a)gı boltı* : (BK D 28-29) ◆ t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : *y(a)gı boltı* : (BK D 29-30) ◆ b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t^1g^2 og(u)z: (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : *y(a)gı* : *bolm(ı)ş* : (O 5) ◆ (e)k(i)n (a)ra t^1g^2 : *y(a)gı* : *bolm(ı)ş* : (O 10)

yagıt- 𐰃𐰍𐰇: düşman olmak, düşman haline gelmek

◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : *y(a)gıt(t)ukda* : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ [k(a)rl]uk : *y(a)gıt(t)ukda* : t(ä)zdä : süŋ(ü)şdükdä [...] (KÇ 18) ◆ y(ä)mä : [y(a)]r(a)m(a)tın : *y(a)gı[du* [...]miş : (ŞU D 10) ◆ b(a)sm(ı)l : *y(a)g(ı)d(ı)p* : (ä)b(i)m(ä)rü : b(a)rdı : (ŞU G 4)

yan- 𐰃𐰇: savaşta geri çekilmek

◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n] *y(a)n(a)l(ı)m* : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : (T 36-37) ◆ *y(a)n(ı)gma* : y(a)gıg : k(ä)lür[ü]r (ä)rt(i)m : (T 53)

⇨ **3.1.1.** "geri dönmek"

yoluk- 𐰃𐰆𐰇𐰴: düşmanla karşılaşmak

◆ bir y(e)g(i)rm(i)nç (a)y : s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä] [...] *[y]olukd(ı)m* : (ŞU G 1)

yorı- 𐰚𐰇𐰃: ordu sevk etmek; akın etmek, düşman topraklarına saldırmak, baskın yapmak ◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : *yorıp* : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : (KT D 35) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : *yo[rıp]* : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : (BK D 26-27) ◆ ol yılka : türg(i)ş [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g] toga : (ä)rtiş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä: *yorıd(ı)m(ı)z* (KT D 36-37) ◆ ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g :[(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : *yor[(ı)dım* : (BK D 27) ◆ y(a)na : *yor(ı)p* [...] birlä : koşu tutuk : birlä : süŋ(ü)şm(i)ş : (KT D 40-K 1) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : *yor(ı)pan* : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta bozdum : (BK D 37) ◆ öŋd(ü)n k(a)g(a)ng(a)ru : sü *yorıl(ı)m* t(e)m(i)ş : (T 29) ◆ *yor(ı)m(a)s(a)r* : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ sü *yorıl(ı)m* t(e)d(ä)çi : unam(a)ŋ : (T 35) ◆ k(a)ŋ(ı)m [...] t(ä)ŋr(i)k(ä)n : y(ä)n : (a)nta : *yor(ı)m(ı)ş* : (O 5) ◆ sü *yorıdı* : (ŞU K 6) ◆ içg(ä)r(i)p : y(a)na : *yorıd(ı)m* : (ŞU K 7) ◆ koń yılka : *yorıd(ı)m* : (ŞU K 9; Ta D 9) ◆ b(ä)n : s(ä)l(ä)ŋä : k(ä)çä : udu : *yorıd(ı)m* : (ŞU D 4) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y bir y(a)ŋ(ı)ka : sü *yorıyın* : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ y(a)gın b(a)[şı] : *yorıyu* : k(ä)lti : (ŞU D 6) ◆ (a)nta : udu : *yorıd(ı)m* : (ŞU D 6) ◆ (a)nç(ı)p b(a)rs : yılka : çik t(a)pa : *yorıd(ı)m* : (ŞU D 7) ◆ (a)nç(ı)p : ol yıl : küz(ü)n : ilg(ä)rü : *yorıd(ı)m* : (ŞU D 8) ◆ [b(ä)n] : utru *yorı[d(ı)m]* : (ŞU G 3) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : b(ä)n : udu : *yorıd(ı)m* : (ŞU G 6) ◆ (a)nta : y(a)na : *yorıp* : tüşd(ü)m : (ŞU G 7) ◆ [(a)nç](ı)p [s(ä)k(i)z(i)nç (a)y üç] y(a)ŋıka [*yorıd(ı)mi*] (ŞU B 1) ◆ bıŋa *[yo]r(ı)dı* : (Ta D 6) ◆ ozm(ı)ş t(e)g(i)n ud(a)rg(a)nta : *yorıyur* : t(e)di : (Ta D 6) ◆ [...] b(e)ç(i)n yılka *y[orıd(ı)m]* : (Ta G 1) ◆ t(a)kıgu : yıl[ka] *yorıd(ı)m* : yıll(a)d(ı)m : (Ta G 2)

⇨ **3.1.1.** "adım atarak ilerlemek, gitmek, yürümek, yol almak, ilerlemek" // **3.6.1.** "isyan etmek, baş kaldırmak" // **3.14.1.** "ilerlemek, gelişmek, kalkınmak"

3.7.2. Kılış Fiilleri

agıt- 𐰀𐰺𐰞: (düşman ordusunu) püskürtmek ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : *(a)g(ı)t(ı)p* : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ oza : y(a)ńa : k(ä)ligme : süsin : *(a)g(ı)t(tı)m* : (BK D 31) ◆ y(a)na : *(a)g(ı)t(ı)p* [...] (KÇ 19)

akıt- 𐰀𐰴𐰞: akın ettirmek ◆ kül t(i)g(i)n : (ä)b(i)g b(a)şl(a)yu : *(a)kıt(tı)m(ı)z* : (KT K 8) ◆ tün *(a)k(ı)td(ı)m(ı)z* : (T 35)

akız- 𐰀𐰴𐰍: bastırmak ◆ [...] *(a)k(ı)za* : b(a)rm(ı)ş : (Ta D 2) ◆ [...]m(ı)ş : boz ok b(a)şın : *(a)k(ı)za* : uç(u)z kölkä : (a)tl(ı)g(ı)n : tökä b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3)

al- 𐰃: 1. (*bodun, il, törü* sözleriyle veya *bodun* adlarıyla) yönetimi ele geçirmek; fethetmek, zaptetmek ◆ sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop *(a)lm(ı)ş* : kop b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : ilin : tör(ü)sin : *(a)lı* birm(i)ş :

(KT D 8; BK D 8) ◆ kırk(ı)z : k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : *(a)lt(ı)m(ı)z* : (KT D 36) ◆ k(a)g(a)nın (a)nta : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : *(a)lt(ı)m(ı)z* : (KT D 38) ◆ k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n(u)g : (a)nta öl(ü)rm(i)ş : *(a)lm(ı)ş* (KT D 40) ◆ k(a)rlukug : öl(ü)rt(ü)m(i)z : *(a)lt(ı)m(ı)z* : (KT K 2) ◆ süsin : s(a)nçd(ı)m(ı)z : ilin *(a)lt(ı)m(ı)z* : (KT K 6) ◆ (a)z [b]o[d(u)n(u)g *(a)lt](ı)m* [... içg(ä)rt(i)m : (BK D 26) ◆ k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 27) ◆ k(a)g(a)nın : y(a)bgu[sı]n : ş(a)dın : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 28) ◆ k(a)rluk : bod(u)n(u)g : öl(ü)rt(ü)m : (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 29) ◆ y(a)d(a)g : y(a)b(ı)z : boltı : tip : *(a)lg(a)lı* : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ süsin : bo[z]d(u)m : (e)lin : (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 34) ◆ k¹m[...] : b(a)lık[k]a : t(ä)gd(i)m : k(u)nl(a)d(ı)m : *(a)lt(ı)m* : (O 9) ◆ ogl(ı)n k[işis]in : ud(u)zt[ukı ko]ntukı : itdüki : y(e)r *(a)ldukı* [...] (KÇ 13) ◆ (e)l(i)n : *(a)ltı* : (KÇ 22) ◆ tok(u)z og(u)z bod(u)n(u)m(ı)n : tirü kubr(a)tı : *(a)lt(ı)m* : (ŞU K 5) ◆ [...]k²I bodun(u)g [*(a)l(ı)p*] : t[o]k(u)z(u)nç (a)y ...]n²g² tokıd(ı)m : (ŞU B 3) ◆ k(a)n[(ı)n *(a)lt(ı)m*] (Ta D 8)

2. ganimet almak, ele geçirmek; tutsak etmek

◆ og(ı)lın : yu[t(u)z]ın : yılkısın : b(a)r(ı)mın : (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 24) ◆ ol yılkıg : *(a)l(ı)p* : ig(i)t(ti)m : (BK D 38) ◆ sık(u)n [...o]g(ı)lın : yut(u)zın : (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 38) ◆ bod(u)n(u)g : (a)nta bozd(u)m : yılk[ısın b(a)r(ı)mın (a)nta *(a)lt(ı)m* : (BK D 39) ◆ k(a)tunın : (a)nta : *(a)lt(ı)m* : (ŞU K 10) ◆ (a)nta : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : *(a)l(ı)p* : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5)

⇨ **3.9.2.** (*sab* sözüyle) "bilgi almak, mesaj almak" // **3.11.1.** "kız almak, evlendirmek"

altız- 𐰃𐰍: yakalatmak

◆ (e)kisin özi *(a)lt(ı)zdı* : (KT D 38)

ançula- 𐰀𐰋𐰢: teslim etmek, sunmak, arz etmek

◆ y(a)r(a)kl(ı)gdı : k(a)g(a)nka : *(a)nçul(a)dı* : (KT D 32) ◆ ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : (a)nta : *(a)nçul(a)d(ı)[mı]* (ŞU G 2)

artat- 𐰇𐰇𐰔: tahrip etmek, yıkmak

◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yïr : t(ä)l(i)nım(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m *(a)rt(a)tı* [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m *(a)rt(a)tı* : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19)◆ s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka türk : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : *(a)rt(a)td(ı)m* : (Ta D 5)

balbal kıl-/balbal kış- 𐰚𐰃𐰇 𐰉𐰆𐰉/𐰚 𐰉𐰆𐰉:

⇨ **3.18.2.1.** "savaşta öldürülen düşman askerini temsil eden taştan heykel dikmek"

bas- 𐰉𐰆/𐰴𐰆/𐰴𐰆: basmak, baskın vermek

◆ süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : *b(a)sd(ı)m(ı)z* : (KT D 35) ◆ türg(i)ş : bod(u)n(u)g : uda : *b(a)sd(ı)m(ı)z* : (KT D 37) ◆ og(u)z y(a)gı : ordug : *b(a)sdı* : (KT K 8) ◆ süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z :

bod(u)n(u)g uda : *b(a)sd(ı)m* : (BK D 26-27) ◆ türg(i)ş : bod(u)n(u)g] uda *b(a)sd(ı)m* : (BK D 27) ◆ üç og(u)z : süsi : *b(a)sa* : k(ä)lti : (BK D 32) ◆ kırk(ı)z(ı)g : uka : *b(a)sd(ı)m(ı)z* : (T 27) ◆ y(ä)lm(ä)sin : m(ä)n(i)ŋ (ä)r (a)nta : *b(a)sm(ı)ş* : tıl tutm(ı)ş : (ŞU D 12)

⇨ **3.4.1.2.** (*sıgıt* sözüyle) "feryat figan etmek" // **3.5.1.1.** "hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak" // **3.19.2.** (*teŋri, umay, yer sub* sözleriyle) "bastırmak, durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek" // **3.19.2.** (*teŋri* sözüyle) "bastırmak, sıkıştırmak, tazyik etmek"

basık- 𐰋𐰢𐰴: sokmak; batırmak

◆ (e)ki (ä)r(i)g : s(a)nçdı : b(a)lık(k)a : *b(a)s(ı)kdı* : (KT K 8)

basıt- 𐰴𐰢𐰴: baskına uğratmak, düşman saldırısına maruz bırakmak

◆ y(ä)lmä : k(a)rgu : (ä)dgüti : urg(ı)l : *b(a)s(ı)tıma* : t(e)m(i)ş : (T 34)

bir-/ber- 𐱅𐰇𐰼/𐱅𐰼: düşmana teslim etmek

◆ ordug : *birm(ä)di* : (KT K 9)

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.11.1.** (*siŋil, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // **3.13.2.** (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" // **3.13.2.** (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // **3.19.2.** (*küç* sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // **3.19.2.** (*il* sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // **3.19.2.** (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // **3.19.2.** (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

boz- 𐰉𐰆𐰴: **1.** tahrip etmek, yıkmak, dağıtmak

◆ (ä)bin : b(a)rkın : *bozd(u)m* (BK D 34) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)p(a)n : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta *bozd(u)m* (BK D 37)

2. savaşta bozguna uğratmak

◆ (a)ltı çub : sogd(a)k t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : *bozd(u)m(ı)z* : (KT D 31) ◆ (a)nı y(a)ń(ı)p : türgi y(a)rgun : költä : *bozd(u)m(ı)z* : (KT D 34) ◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : bod(u)n(u)g : *bozd(u)m* (BK D 24) ◆ bod(u)n(u)g : (a)nta *bozd(u)m* : (BK D 25; BK D 39) ◆ süsin : *bo[z]d(u)m* : (e)lin : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 34)

⇨ **3.23.** *kab*

bulga- 𐰚𐰇𐰜𐰴: (savaşta) safları karıştırmak, dağıtmak

◆ b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]ün(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : *bulg(a)yu* [...] (KÇ 11)

⇨ **3.6.2.** "iç karışıklık çıkarmak, kaosa sürüklemek"

bulna- 𐰚𐰇𐰜𐰴: yakalamak, tutsak etmek

◆ oglın : kişisin : *buln(a)d[ıp]* (KÇ 22)

bulun kıl- 𐰃𐰺𐰇 𐰋𐰆𐰴: tutsak yapmak

◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : *bul(u)n kıl[ıp* ...] (KÇ 5)

elt-/ilt- 𐰇𐰽/𐰇𐰽𐰺: ordu sevk etmek

◆ y(a)r(a)kl(ı)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p : y(a)ŋa *(e)ltdi* : (KT D 23; BK D 19) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sürä *(e)ltdi* : (KT D 23) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : [k(ä)l(i)p] : sürä *i[ltdi* (BK D 19) ◆ k(a)g(a)n(ı)ma : öt(ü)n(ü)p : sü *(e)ltd(i)m* (T 18) ◆ bu süg *(e)lt* : tidi : (T 32) ◆ k(a)g(a)n(ı)m(ı)n sü *(e)ltd(i)m(i)z* : (T 53)

ägir- 𐰀𐰋: çevresini sarmak, kuşatmak, ablukaya almak

◆ tokuz (ä)r(i)g *(ä)g(i)re* : tokıdı : (KT K 6) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : *(ä)g(i)r(i)p* : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (KT K 7) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] *(ä)g(i)re* : tokıd(ı)m : (BK D 31)

ilsirät-/elsirät- 𐰇𐰀𐰸𐰃𐰇/𐰇𐰀𐰸𐰽: devletsiz, vatansız bırakmak

◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : *(e)ls(i)r(ä)tm(i)ş* : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : *ils(i)r(ä)td(i)m(i)z* : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16)

it-/et- 𐰃𐰇/𐰇: (*çerig* sözüyle) asker konuşlandırmak

◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : *it(ä)r* (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r²ml²I : t(ä)g (ä)rti (KÇ 9) ◆ s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şıŋa: t(ä)gi : ç(ä)rig *itd(i)m* : (ŞU D 3) ◆ [...] uçı : s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : t(ä)gi : ç(ä)r(i)g *[it]di* : (ŞU D 4)

⇨ **3.5.1.2.** "*bodun* ve *törü* düzeni kurmak" // **3.9.2.** (*timag* sözüyle) "takdir etmek, methüsenada bulunmak" // **3.18.3.1.** (*bark, taş, taş bark, ı* sözleriyle) "mimari yapı kurmak" // **3.19.2.** "(*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek"

kagansırat- 𐰴𐰍𐰖𐰃𐰇: kağansız bırakmak, lidersiz, başsız bırakmak

◆ t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : *k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş* : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : *k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z* : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : (KT D 18; BK D 15-16)

kamşat- 𐰴𐰚𐰖𐰃: (*adak* sözüyle) savaşta yenilmek üzere olmak, bozguna uğramaya ramak kalmak

◆ türk : bod(u)n : (a)d(a)k *k(a)mş(a)tdı* : (KT K 6-7; BK D 30-31)

kılıçla- 𐰃𐰘𐰃𐰉: kılıçla yaralamak veya öldürmek

◆ sü [t](ä)gişintä : yit(i)nç (ä)r(i)g : *kıl(ı)çl(a)dı* : (KT K 5)

kul kıl- 𐰴𐰺𐰇 𐰴𐰃𐰣: tutsak yapmak

◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k urı og(ı)lın : *kul kıltı* : (BK D 7) ◆ b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ(ı)n : *kul kılt(ı)g* : (BK D 20)

kunla- 𐰴𐰆𐰃: yağmalamak, talan etmek

◆ k¹m[...] : b(a)lık[k]a : t(ä)gd(i)m : *kunl(a)d(ı)m* : (a)lt(ı)m : (O 9)

küŋ kıl- 𐰴𐰺𐰇 𐰘𐰍: (kadın) tutsak yapmak

◆ (ä)ş(i)l(i)k kız og(ı)lın : *küŋ kıltı* : (BK D 7) ◆ (ä)ş(i)l(i)k [kız ogl(u)ŋ(ı)n *küŋ] kılt(ı)g* : (BK D 20)

ölür- 𐰚𐰸𐰼: (savaş sırasında düşman boyların kağanlarını, yabgularını, şadlarını ve askerlerini) öldürmek

◆ kırk(ı)z : k(a)g(a)nın : *öl(ü)rt(ü)m(i)*z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 36) ◆ k(a)g(a)nın (a)nta : *öl(ü)rt(ü)m(i)*z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : (KT D 38) ◆ (ä)rin kop : *öl(ü)rm(i)ş* : (KT K 1) ◆ oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p : *öl(ü)rt(ü)m(i)*z : (KT K 7) ◆ süsin : (a)nta *öl(ü)rt(ü)m* : (BK D 26) ◆ k(a)g(a)nın : *öl(ü)rt(ü)m* : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 27) ◆ k(a)g(a)nın : y(a)bgu[sı]n : ş(a)dın : (a)nta *öl(ü)rt(ü)m* : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : (BK D 28) ◆ [...s]üsin : kop : *öl[l](ü)rt(ü)m* : (BK D 28) ◆ [s(a)nçdı]m : *öl[l(ü)rt(ü)m]* (BK D 29) ◆ [... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : süsi : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : ilki : kün : *öl(ü)rt(ü)m* : (BK G 1) ◆ y(a)d(a)g : süsin : (e)k(i)nti kün : kop : *[öl(ü)r]t(ü)m* : (BK G 1) ◆ m(ä)n [...] *öl(ü)rt(ü)m* : (BK G 3) ◆ (a)lp (ä)rin : *öl(ü)r(ü)p* : b(a)lb(a)l : kılu : b(e)rt(i)m : (BK G 7) ◆ üç tüm(ä)n süg : *[öl(ü)rt](ü)m* : (BK G 8) ◆ k(a)nın : *öl(ü)rt(ü)m(ü)*z : (T 28) ◆ y(a)bgusın : ş(a)dın (a)nta *öl(ü)rti* : (T 41-42) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : *öl(ü)r(ü)p* : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5)

⇨ **3.6.2.** "*bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak" // **3.10.1.** "hayvan avlamak"

sanç- 𐰋𐰾/𐰋𐰽: kargıyla yaralamak veya öldürmek

◆ (e)ki (ä)r(i)g : udş(u)ru : *s(a)nçdı* : (KT D 36; KT K 2) ◆ (a)ltı (ä)r(i)g : *s(a)nçdı* : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gip : bir (ä)r(i)g : *s(a)nçdı* : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : *s(a)nçdı* : (KT K 6) ◆ süsin : *s(a)nçd(ı)m(ı)*z : ilin (a)lt(ı)m(ı)z : (KT K 6) ◆ (e)ki (ä)r(i)g : *s(a)nçdı* : (KT K 8) ◆ kül tig(i)n : ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n : *s(a)nçdı* : (KT K 8-9) ◆ süsin : *s(a)nçd(ı)m* : (BK D 26; BK D 30; 37) ◆ *[s(a)nçdı]m* : ö[l(ü)rt(ü)m] (BK D 29) ◆ süsin (a)nta : *s(a)nçd(ı)m* : (BK D 31) ◆ t(ä)ŋri] küç : birtük : üç(ü)n : (a)nta *s(a)nçd(ı)m* : (BK D 32) ◆ *s(a)nçd(ı)m(ı)*z : (T 28) ◆ [...] *s(a)nçd(ı)m* : (O 10) ◆ [...] s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : *s(a)nç(ı)p* : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...] (KÇ 5) ◆ [...] *s(a)nçdı* : (KÇ 10) ◆ [...] özlükin : bin(i)p : o[pl(a)yu t(ä)gi]p : üç (ä)r(i)g : *s(a)nçdı* : (KÇ 15) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : *s(a)nça* : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19) ◆ k(a)rluk(u)g :

içg(i)ntükin : *s(a)nçdı* : (KÇ 20) ◆ [k(a)rl]uk(u)g : *s[(a)nç]g(a)lı* sül(ä)di : (KÇ 22) ◆ süŋ(ü)ş(ü)p : süsin : *s(a)nçdı* : (KÇ 22) ◆ (a)nta : *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU D 1; 3; 4; 6; G 5; 9; Ta G 1; 3) ◆ tört(ü)nç (a)y : tok(u)z [y(a)ŋık]a : süŋ(ü)şd(ü)m : *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU D 3) ◆ s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : sıka : *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU D 4) ◆ [...] toguru : *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU G 5) ◆ yogra : ya[r](ı)şda : süsin : (a)nta : *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU G 7) ◆ bir y(e)g(i)rmi [...] *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU G 8) ◆ [...] tog(u)rgug : k(ä)çürü [...] *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU G 12) ◆ [...] üç [ot(u)z]ka : (a)nta : *s(a)nçd(ı)m* : (ŞU B 6) ◆ [...] üç tüm(ä)n [...] *s(a)nçduk* y(e)rd[e] [...] (ŞU B 7)

sı- 𐰋𐰇: ele geçirmek, fethetmek

◆ üç ot(u)z b(a)lık : *sıdı* : (T 19)

⇨ **3.1.2.** "kırmak" // **3.9.2.** (*sab* sözüyle) "dileğini kabul etmemek, bir istek veya ricayı yerine getirmemek"

sık- 𐰋𐰆𐰴: (savaşta) bastırmak, sıkıştırmak, püskürtmek

◆ s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : *sıka* : s(a)nçd(ı)m : (ŞU D 4)

sülä- 𐰋𐰾𐰋: ordu sevk etmek, asker çıkarmak

◆ ilg(ä)rü : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m* : (KT G 3; BK K 2) ◆ bir(i)g(ä)rü : tokuz : (ä)rs(i)nkä : t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m* : (KT G 3; BK K 2-3) ◆ kurıg(a)ru : y(i)nçü ög[(ü)z] k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m* : (KT G 3-4; BK K 3) ◆ yır(ı)g(a)ru : y(e)r b(a)y(ı)rku : yiriŋä : t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m* : (KT G 4; BK K 3) ◆ sü *sül(ä)p(ä)n* : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş : (KT D 2; BK D 3) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : bükli : k(ä)g(a)nka : t(ä)gi : *sül(ä)yü* : birm(i)ş : (KT D 8; BK D 8) ◆ kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : *sül(ä)yü* : birm(i)ş (KT D 8; BK D 8) ◆ ilg(ä)rü : kur(ı)g(a)ru : *sül(ä)p* : ti[r]m[(i)ş] kubr(a)t[mış : (KT D 12; BK D 11) ◆ kırk : (a)rtukı : y(e)ti : yolı : *sül(ä)m(i)ş* : (KT D 15; BK D 12-13) ◆ (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (KT D 17; BK D 15) ◆ kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (KT D 17; BK D 15) ◆ kögm(ä)n : (a)şa : kı[rk(ı)z : yir(i)ŋä : t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m(i)z*] (KT D 17; BK D 15) ◆ k(a)m(a)gı : biş ot(u)z : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (KT D 18; BK D 15) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : *sül(ä)d(i)m* : (KT D 28) ◆ (a)ltı çub : sogd(a)k t(a)pa : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (KT D 31) ◆ kül tig(i)n [(a)ltı ot(u)z] y(a)şıŋa : kırk(ı)z t(a)pa : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (KT D 34-35) ◆ sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (KT D 39) ◆ bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : *sül(ä)d(i)m*] : (BK D 23) ◆ y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : t(a)pa : *sül(ä)dim* : (BK D 24) ◆ s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : (a)ltı çub [sogd(a)k] t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 24-25) ◆ (a)rk(ı)ş ıdm(a)z : tiy(i)n : *sül(ä)d(i)m* : k[...]t[içg(ä)rt(i)m : (BK D 25) ◆ (e)ki ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : t(a)bg(a)ç : t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 25-26) ◆ k(ä)m k(ä)çä : çik t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 26) ◆ y(e)ti o[t(u)z y(a)ş](ı)ma : kırk(ı)z : t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 26) ◆ ot(u)z :

y(a)şı)ma : b(e)ş b(a)lık : t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 28) ◆ y(a)z(ı)ŋa : og(u)z : t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 31-32) ◆ og(u)z : bod[(u)n ...]d : ıdm(a)yın : tiy(i)n : *sül[(ä)d(i)m]* : (BK D 33) ◆ ök(ü)n(ü)p : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 38) ◆ y(a)l(a)b(a)çı : (ä)dgü : s(a)bı : öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : y(a)yın *sül(ä)d(i)m* : (BK D 39) ◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n : t(a)pa : *sülä* : tip : tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m : (BK D 40) ◆ (a)nı (a)ń(ı)t(a)y(ı)n : tip : *sül(ä)d(i)m* : (BK D 41) ◆ [... y]olı : *sül(ä)d(i)m* : (BK G 2) ◆ ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z : y(a)şı)ma : kış(ı)n : kıt(a)ń t(a)pa : *sül(ä)d(i)m* : (BK G 2) ◆ [...ot(u)z : (a)rtuk]ı : [tok(u)z y](a)şı)ma : y(a)z(ı)n : t(a)t(a)bı : t(a)pa : *sü[l(ä)d(i)m]* : (BK G 2) ◆ öŋrä türk k(a)g(a)ng(a)ru : *sül(ä)l(i)m* t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ (a)ŋ(a)ru *sül(ä)m(ä)s(ä)r* : k(a)çan n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ üç(ä)gün : k(a)b(ı)ş(ı)p : *sül(ä)l(i)m* : (i)di yok kış(a)l(ı)m : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ [ilk kırk(ı)zk]a : *sü[l(ä)s](ä)r* [y(e)g (ä)r]m(i)ş : t(e)d(i)m : (T 23) ◆ biz y(ä)mä : *sül(ä)d(i)m(i)z* : (T 44) ◆ *sül(ä)[li]m* : t(e)r (ä)rm(i)ş : (O 7) ◆ [...] (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : *sü[l(ä)d(ü)kd]ä* : k(a)zg(a)ntı : (KÇ 16) ◆ [k(a)rl]uk(u)g : s[(a)nç]g(a)lı *sül(ä)di* : (KÇ 22)

sülät- 𐰴𐰾𐰇: ordu sevk ettirmek, asker çıkartmak
◆ on ok süsin : *sül(ä)td(i)m* (T 43)

sür- 𐰾𐰇: (savaşta) uzaklaştırmak, püskürtmek
◆ süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p(ä)n : *sürä* (e)ltdi : (KT D 23) ◆ süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : [k(ä)l(i)p] : *sürä* i[ltdi (BK D 19) ◆ [...] sü *sürti* (KÇ 20) ◆ çik bod(u)n(u)g : b<ı>ŋa[m] *sürä* : [k(ä)lti] (ŞU G 2)

taşgar- 𐰉𐰾𐰴𐰆: (orduyu) sefere çıkarmak
◆ siz t(a)şı)k(ı)ŋ : çig(i)g *t(a)şg(a)r(ı)ŋ* : tim(i)ş : m(ä)n : t(a)şı)k(a)yın : tim(i)ş : kür bud(ı)kl(ı)da : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m (ŞU D 10-11)

tokı- 𐰇𐰴𐰆: ok, kılıç, kargı vb. ile vurmak; vurarak yaralamak veya öldürmek
◆ tokuz (ä)r(i)g (ä)g(i)re : *tokıdı* : (KT K 6) ◆ (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : *tokıd(ı)m* : (BK D 31)
⇨ **3.7.1.** "vuruşmak, çarpışmak, savaşmak"

toktar- 𐰉𐰆𐰋>𐰆: yenilgiye uğratmak
◆ [...] (a)nta *tokt(a)rt(ı)m* : (Ta D 8)

tök- 𐰋𐰾𐰆: düşmanı deniz, göl, ırmak vb.ye dökmek
◆ [...]m(ı)ş : boz ok b(a)şın : (a)k(ı)za : uç(u)z kölkä : (a)tl(ı)g(ı)n : *tökä* b(a)rm(ı)ş : (Tes K 3) ◆ [....]ın[1] : b(a)[r]ça : *tök(ü)p* : t(ä)zä : [...] (ŞU G A) ◆ uç[(u)z kö]lkä atl(ı)g(ı)n *tökä* : b(a)rm(ı)ş : (Ta D 2)

turgur- 𐰇>𐰼𐰇>𐰆: savaş sonunda düşmanı sağ bırakmak
◆ kıy(ı)n : (a)yd(ı)m : *turgur[u]* kot(tı)m : k(ä)ntü bod(u)n(ı)m : tid(i)m : (ŞU D 2)

tut- 𐰉𐰆𐰉: (savaşta) yakalamak, ele geçirmek

◆ oŋ tutuk : yurçın : y(a)r(a)kl(ı)g : (ä)l(i)g(i)n : *tutdı* : (KT D 32) ◆ (a)nta y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n : *tutdı* : (KT D 38) ◆ (a)z (e)lt(ä)b(ä)r(i)g : *tutdı* : (KT K 3) ◆ k(a)g(a)nın : *tutd(u)m(u)z* : (T 41) ◆ (ä)l(i)gçe (ä)r : *tutd(u)m(u)z* : (T 42) ◆ y(a)zukl(ı)g (a)tl(ı)g[(ı)g] [...] [...]ri : *tuta* birti : (ŞU D 2) ◆ süŋ(ü)şdä : *tut(u)p* : on (ä)r ıt(tı)m : (ŞU D 4) ◆ y(ä)lm(ä)sin : m(ä)n(i)ŋ (ä)r (a)nta : b(a)sm(ı)ş : tıl *tutm(ı)ş* : (ŞU D 12) ◆ s(ä)[k(i)z urı ogl(ı)n] : *tutd(ı)m* : (ŞU B 3) ◆ k(a)nın (a)nta *tutd(u)m* [...] (Ta G 1-2)

⇨ **3.5.1.2.** (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) "vatan edinmek, yurt tutmak; ülkeyi yönetmek" // **3.5.1.2.** "(*il*) varlık sürdürmek" // **3.6.2.** "denetim altına almak" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak" // **3.15.2.** (*kü* sözüyle) "adı duyulmak, ün kazanmak" // **3.19.2.** "(*Türk teŋri*) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak; muhafaza etmek"

tutuz- 𐰋𐰉𐰆𐰉: yakalatmak

◆ b(a)şg(ı)l boz : k[...] *tut(u)zt[ı]* : (KT D 37-38)

ud- 𐰇𐰃: (savaşta) takip etmek, kovalamak, peşine düşmek

◆ t(a)rduş : ş(a)dra : *udı* : y(a)ńd(ı)m(ı)z : (T 41) ◆ *udu* : k(ä)l(i)ŋ tid(i)m : (ŞU D 2) ◆ b(e)ş(i)nç (a)y : *ud[u]* : k(ä)lti : (ŞU D 3) ◆ b(ä)n : s(ä)l(ä)ŋä : k(ä)çä : *udu* : yorıd(ı)m : (ŞU D 4) ◆ (a)nta : *udu* : yorıd(ı)m : (ŞU D 6) ◆ (a)nı : *ud[u* ...] (ŞU G 6) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : b(ä)n : *udu* : yorıd(ı)m : (ŞU G 6)

udşur- 𐰋𐰼𐰇𐰃: (savaşta) birbirini takip ettimek, kovalatmak, peşine düşürmek

◆ (e)ki (ä)r(i)g : *udş(u)ru* : s(a)nçdı : (KT D 36; KT K 2)

uduz- 𐰋𐰇𐰃: komuta etmek, sevk etmek

◆ y(e)ti yüz : kişig: *ud(u)z(u)gma* : ul(u)gı : ş(a)d (ä)rti : (T 4-5) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä tońukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : köŋl(ü)ŋçä : *ud(u)z* t(e)di : (T 15) ◆ kök öŋ(ü)g : yog(u)ru : öt(ü)k(ä)n yışg(a)ru *ud(u)zt(u)m* : (T 15) ◆ ogl(ı)n k[işis]in : *ud(u)zt[ukı* ko]ntukı : itdüki : y(e)r (a)ldukı [...] (KÇ 13)

ur- 𐰼𐰃: okla vurmak, okla vurarak yaralamak

◆ y(a)r(ı)kınta : y(a)lm(a)sınta : yüz (a)rtuk : okın *urtı* : (KT D 33) ◆ bir : (ä)r(i)g : okun *urtı* : (KT D 36)

⇨ **3.18.3.1.** "kurmak, tesis etmek" // **3.18.4.1.** "yazmak, sert zemin üzerine ucu keskin bir nesneyle harfleri kazıyarak, çizerek yazı yazmak" // **3.21.2.1.** "(hayvan) vurmak"

uruş kıl- 𐰋𐰼𐰇𐰴 𐰴𐰼𐰃: savaşmak, savaş yapmak

◆ *ur(u)ş kı[l(ı)p]* : .... (O 10)

yabrıt- 𐰀𐰉𐰇𐰃𐰋: bozguna uğratmak

◆ süsin (a)nta : s(a)nçd(ı)m : *y(a)brıtt(ı)m* (BK D 31)

yagısız kıl- 𐰉𐰉𐰇 𐰇𐰲𐰋: düşmansız kılmak, düşmandan temizlemek

◆ tört bul(u)ŋd(a)kı| bod(u)n(u)g : kop : b(a)z kılt(ı)m : *y(a)g(ı)sız* : *kılt(ı)m* : (KT D 29-30; BK D 24)

yantur- 𐰇𐰺𐰋: (orduyu) geri çekmek

◆ (a)nta *y(a)nturt(ıı)m(u)z* : (T 45)

⇨ **3.4.1.2.** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) "acıyı içe gömmek, bastırmak"

yań-/yay- 𐰃𐰋/𐰋𐰋: püskürtmek; bozguna uğratmak

◆ y(a)r(a)kl(ı)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p : *y(a)ńa* (e)ltdi : (KT D 23; BK D 19) ◆ (a)nı *y(a)ń(ı)p* : türgi y(a)rgun : költä : bozd(u)m(ı)z (KT D 34) ◆ oza : *y(a)ńa* : k(ä)ligme : süsin : (a)g(ı)t(tı)m : (BK D 31) ◆ (a)nta s(a)nçd(ı)m : *y(a)ńd(ı)m* (BK D 32-33) ◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)dı : *y(a)ńd(ı)nı(ı)z* : (T 16) ◆ *y(a)ńduk* yolta : y(ä)mä : ölti kök : (T 16) ◆ t(a)rduş : ş(a)dra : udı : *y(a)ńd(ı)m(ı)z* : (T 41) ◆ (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : *y(a)ym(ı)ş* : basm(ı)ş : (O 1)

yazı kıl- 𐰉𐰇𐰃 𐰴𐰇𐰋: (ırmak, göl vb.ye düşman askerlerini dökerek) ova gibi dümdüz yapmak

◆ s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : sıka : *s(a)nçd(ı)m* : y(a)zı kılt(ı)m : (ŞU D 4)

yältür- 𐰆𐰴𐰘𐰽𐰾: akın ettirmek

◆ t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu : bu türk bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : *y(ä)ltürm(ä)d(i)m* : (T 53-54)

yok kıl-/yok kış- 𐰾𐰴𐰆 𐰽𐰾/𐰾𐰴𐰆 𐰽𐰋/𐰉𐰇𐰃 𐰽𐰋/𐰽𐰇𐰃 𐰽𐰋: savaşta orduyu ve karşı kavmin halkını hezimete uğratmak, ortadan kaldırmak

◆ ol süg : (a)nta *yok kışd(ı)m(ı)z* : (KT D 32; 34) ◆ ol süg : (a)nta *yok kışd(ı)m* : (BK D 25) ◆ [...] bod(u)n [... y]ut(u)zın : *yok kılt(ı)m* : (BK G 4) ◆ us(a)r idi : *yok kış(a)l(ı)m* : tir m(ä)n : (T 11-12) ◆ üç(ä)gün : k(a)b(ı)ş(ı)p : sül(ä)l(i)m : (i)di *yok kış(a)l(ı)m* : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ k(a)ra : ig(i)l : bod(u)n(u)g : *yok kılın(a)d(ı)m* : (ŞU D 2)

yorıt- 𐰇𐰺𐰽𐰋: orduyu sefere çıkarmak

◆ bunça yirkä : t(ä)gi : *yor(ı)td(ı)m* : (KT G 4; BK K 3) ◆ sü *yorıtd(ı)m* : (T 25) ◆ sü *yorı<t>d(ı)m* : (ŞU D 11) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : *sü yorıtd(ı)m* : (T 35)

⇨ **3.14.2.** "kalkındırmak, ilerletmek, geliştirmek, gönenç içinde yaşatmak"

yulı- 𐰚𐰽𐰋: yağmalamak, talan etmek

◆ sıŋ(a)r : süsi : (ä)b(i)g b(a)rk(ı)g : *yul(ı)g(a)lı* : b(a)rdı : (BK D 32) ◆ t(ä)gd(i)m(i)z : *yulıd(ı)m(ı)z* : (T 39) ◆ (ä)bin [b(a)rkı[n] yıl[kısı]n : *[y]ul(ı)m(a)d(ı)m* : (ŞU D 2) ◆ (a)nta : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : *yulıp* : b(a)rm(ı)ş : (ŞU G 5)

yür- 𐰸𐰺𐰼: (savaşta) piyade olarak ilerlemek
◆ k(ä)rgün : s(a)k(ı)şın : şıp b(a)şın : *yürä* : k(ä)lti : (ŞU D 4)

3.8. Yerleşim, Yurt Tutma
3.8.1. Oluş-Kılış Fiilleri

kışla-[79] 𐰴𐰼𐰸𐰣: (bir yerde) kışlamak, kış mevsimini geçirmek
◆ (a)mga korg(a)n : *kışl(a)p* : y(a)zıŋa : og(u)zg(a)ru : sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : (KT K 8) ◆ ot(u)z (a)rtukı (e)ki y(a)ş(ı)ma : (a)mgı korg(a)n : *kışl(a)dukda* : yut : boltı : (BK D 31) ◆ ötük(ä)n irin : *[kı]şl(a)d(ı)m* : (ŞU D 7)

kon- 𐰴𐰆𐰽: (bir yere) yerleşmek, (bir yeri) mesken tutmak
◆ y(a)gru : *kontukda* : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g : (a)nta öyür (ä)rm(i)ş : (KT G 5) ◆ [y(a)gr]u : *kontuk[da]* : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : (a)nta ö[yür (ä)rm](i)ş : (BK K 4) ◆ bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n y(a)zı : kon(a)yın : tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g (KT G 6-7; BK K 5) ◆ k(a)d(ı)rk(a)n yış : *kon*[...] (BK D 39) ◆ [...tur]g(a)k(ı)ŋa : y(e)r(i)ŋ(ä)rü : subıŋ(a)ru : *kontı* : (BK D 40) ◆ öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : *konım(ı)ş* t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti : (T 17) ◆ ogl(ı)n k[işis]in : ud(u)zt[ukı *ko]ntukı* : itdüki : y(e)r (a)ldukı [...] (KÇ 13) ◆ k(a)s(a)r kur(ı)g : *kontı* : çıt : tikdi örg(i)n : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2) ◆ [...] $l^2s^2r^2$ (i)lg(ä)rü : *kontı* : (Tes G 3) ◆ ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : *kon(a)r* köç(ä)r b(ä)n : (Ta B 4)

kontur- 𐰴𐰆𐰽𐰚: kondurmak, yerleştirmek, iskan etmek, yurtlandırmak
◆ ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka t(ä)gi : kirü : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : *kont(u)rm(ı)ş* : (KT D 2; BK D 3-4) ◆ (i)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : (a)şa bod(u)n(u)g : (a)nça *kont(u)rt(u)m(ı)z* : (a)nça itd(i)m(i)z (KT D 21; BK D 17) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça *kont(u)rt(u)m(ı)z* : (a)nça itd(i)m(i)z : (KT D 21) ◆ kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça *kont(u)r[t](u)m(ı)z* : (a)nça itd(i)m(i)z : (BK D 17-18) ◆ ol bod(u)n(u)g : t(a)b(a)rda : *ko[nt(u)rt(u)m(ı)z* ...] (KT D 38) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi *kont(u)rt(u)m* (BK K 10-11)

köç- 𐰴𐰋𐰾: göçmek
◆ ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r *köç(ä)r* b(ä)n : (Ta B 4)

olur- 𐰋𐰇𐰽: ikamet etmek, yerleşmek, yurt tutmak
◆ bu yirdä : *ol(u)r(u)p* : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : birlä : tüz(ü)lt(ü)m : (KT G 4-5; BK K 3) ◆ türk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n yış : *ol(u)rs(a)r* : iltä : buŋ yok : (KT G 3; BK K 2) ◆ ötük(ä)n : yir : *ol(u)r(u)p* : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok (KT G 8; BK

[79] Yerleşim ve yurt tutma fiilleri aynı dil döneminde geçişli ve geçişsiz nitelik gösterebilmektedir.

K 6) ◆ ötük(ä)n : yış : *ol(u)rs(a)r* : b(ä)ŋgü : il tıta *ol(u)rt(a)çı* s(ä)n : (KT G 8; BK K 6) ◆ çog(a)y kuzın : kara kum(u)g : *ol(u)rur* : (ä)rt(i)m(i)z (T 7) ◆ [...] (a)nı *ol(u)rm(ı)ş* : (ŞU D 10) ◆ ö[tük(ä)n (e)li [t(ä)]gr(ä)s ili : (e)kin [(a)ra] *ol(u)rm(ı)ş* (ŞU K 2) ◆ ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : [...] [y(e)t]m(i)ş yıl *ol(u)rm(ı)[ş]* : (Ta D 3-4)

⇨ **3.1.1.** "oturmak" // **3.1.1.** "varlığını sürdürmek, hayat geçirmek" // **3.5.1.1.** "(*kagan, yabgu, şad vd.*) tahta çıkmak; hüküm sürmek, hükmetmek" // **3.7.1.** "konuşlanmak, mevzilenmek"

yayla- 𐰴𐰇𐰇: (bir yerde) yaylamak, yaz mevsimini geçirmek

◆ k(a)s(a)r kur(ı)g : kontı : çıt : tikdi örg(i)n : y(a)r(a)tdı : *y(a)yl(a)d[ı]* (Tes G 2) ◆ [..:]z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : *y(a)yl(a)d(ı)m* : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : (ŞU D 8) ◆ t(a)b(ı)şg(a)n : yıl : biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta *y(a)yl(a)dım* : (ŞU D 8-9) ◆ [... t(ä)z] b(a)şı : çıt(ı)m(ı)n : *y(a)yl(a)d(ı)m* : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m] (ŞU G 2) ◆ b(a)rs yılka yıl(a)n yılka : (e)ki yıl *y(a)yl(a)d(ı)m* : (Ta B 1-2) ◆ ulu yılka : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä *y(a)yl(a)d(ı)m* : (Ta B 2)

yılla- 𐰴𐰃𐰇: belli bir yerde bir yıl boyunca konaklamak

◆ t(a)kıgu : yıl[ka] yorıd(ı)m : *yıll(a)d(ı)m* : (Ta G 2)

3.9. Etkileşim, İletişim

3.9.1. Oluş Fiilleri

käl- 𐰴𐰼: **1.** (*yalabaç, sab, ötüg* sözleriyle) mesaj gelmek

◆ k(a)nt(a) y(a)n : s(a)b(ı)g : y(a)na *k(ä)lti* : (T 33-34)

2. (*ädgü sab* söz öbeğiyle) bir *bodun*dan başka bir *bodun*a iyi niyet mesajı gelmek

◆ y(a)l(a)b(a)çı (ä)dgü s(a)bı öt(ü)gi *k(ä)lm(ä)z* tiy(i)n y(a)yın sül(ä)d(i)m (BK D 39)

⇨ **3.1.1.** "gelmek" // **3.4.1.1** (*yaş, sıgıt* sözleriyle) "üzülmek, kederlenmek, acı çekmek" // **3.4.1.1** *k(ä)lme-* (*udısık, olursık* sıfat-fiilleriyle) "huzuru kaçmak, dirlik, düzenlik ve rahat içinde olamamak" // **3.7.1.** "saldırmak, hücum etmek"

ögläş- 𐰺𐰴𐰽: fikir alış verişinde bulunmak

◆ ol üç k(a)g(a)n : *ögl(ä)ş(i)p* : (a)ltun yış üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (T 20) ◆ (a)nça *ögl(ä)şm(i)ş* : (T 20)

ötün- 𐰋𐰆𐰾: ricacı olmak, arzda bulunmak

◆ (a)nta ötrü : k(a)g(a)n(ı)ma *öt(ü)nt(ü)m* : (T 12) ◆ (a)nça *öt(ü)nt(ü)m* : (T 12; 14) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä toñukuk : *öt(ü)ntük* öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : (T 15) ◆ k(a)g(a)n(ı)ma : *öt(ü)n(ü)p* : sü (e)ltd(i)m (T 18) ◆ k(a)g(a)n(ı)ma *öt(ü)nt(ü)m* : (T 24-25) ◆ k(a)ŋ(ı)m : ş(a)d : (a)nça : *öt(ü)nm(i)ş* : (O 8) ◆ [...] üç

[k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r [...] tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : *öt(ü)nti* : (Ta G 4)

sözläş- 𐰴𐰾𐰃𐰼: sözleşmek, söz birliği yapmak

◆ in(i)m : kül tig(i)n : birlä : *sözl(ä)şd(i)m(i)z* : (KT D 26) ◆ t]ig(i)n : (e)ki ş(a)d : in(i)m : kü[l tig(i)n :] [bir]le : *sözl(ä)şd(i)m(i)z* (BK D 21)

tüzül- 𐰚𐰃𐰼: (bir *bodun* başka bir *bodun*la) anlaşmak, antlaşma yapmak

◆ bu yirdä : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : birlä : *tüz(ü)lt(ü)m* : (KT G 4-5; BK K 3)

⇨ **3.5.1.1.**

yükün- 𐰃𐰆𐰘: saymak, saygı göstermek, hürmet etmek

⇨ **3.6.1.** "boyun eğmek, biat etmek, bir kimsenin veya bir yönetimin egemenliğini tanımak"

3.9.2. Kılış Fiilleri

al- 𐰇: (*sab* sözüyle) söz dinlemek, mesaj almak

◆ bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : *(a)ll(ı)p* : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : (KT G 7; BK K 5-6) ◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : *(a)lm(a)tın* : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ k(ä)lir (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z (ä)rs(ä)r : tıl(ı)g s(a)b(ı)g : *(a)lı* olur : tidi : (T 32)

⇨ **3.7.2.** (*bodun, il, törü* sözleriyle veya *bodun* adlarıyla) "ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek" // **3.7.2.** "ganimet almak, ele geçirmek; tutsak etmek" // **3.11.1.** "kız almak, evlendirmek"

ar- 𐰴: aldatmak

◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : *(a)r(ı)p* : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : (KT G 5; BK K 4)

artur- 𐰴𐰆𐰴: aldatmak

◆ süçig s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : *(a)rtur(u)p* : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : (KT G 6; BK K 5)

ay- 𐰃: **1.** demek, söylemek; açıklamak

◆ ırk (a)çu *(a)yg(ı)l* b(a)ŋ<a> (Ç 4)

2. talimat vermek, buyurmak

◆ bilgä toŋukuk(k)a : b(a)ŋa : *(a)ydı* (T 31) ◆ b(ä)n s(a)ŋa nä *(a)y(a)yın* : tidi : (T 32)

3. yol göstermek, bilgi sunmak, danışmanlık yapmak

◆ *(a)yg(ı)l* tidi : *(a)y(ı)gın(a)sı* b(ä)n (ä)rt(i)m : (T 5)

⇨ **3.6.2.** (*bodun* sözüyle) "egemenlik altına almak" // **3.17.** (*kıyın* sözüyle) "ceza tebliğ etmek" // **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer* sözleriyle) egemen olmak, hükmetmek" // **3.23.** *kab*

ayt- 𐰀𐰴: söylemek, demek

◆ (a)ŋ(a)r *(a)yt(ı)p* : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : (T 24)

⇨ **3.15.2.** "ad vermek"

boşgur- 𐰉𐰆𐰢𐰆𐰃: öğretmek, eğitmek

◆ (a)nta : (a)ń(ı)g kişi : (a)nça : *boşgurur* : (ä)rm(i)ş : (KT G 7; BK K 5) ◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : *boşgurur* : (ä)rm(i)ş (KT G 7; BK K 5) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nım(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : *boşgurm(ı)ş* : (KT D 13; BK D 11-12)

eşid- XI/Xᚿ: **1.** işitmek, duymak; dinlemek

◆ s(a)b(ı)m(ı)n : tük(ä)ti : *(e)ş(i)dg(i)l* : (KT G 1) ◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buıyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : *(e)ş(i)d* : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : (KT G 1-2) ◆ türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : bunı *(e)ş(i)d(i)ŋ* : (KT G 10; BK K 8) ◆ türk : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)n : *(e)ş(i)d(i)ŋ* : (KT D 22) ◆ türk : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : bo]d(u)n : *(e)ş(i)d* : (BK D 18) ◆ s(a)b(ı)m(ı)n : tük(ä)ti : *(e)ş(i)d* : (BK K 1)

2. (arz, talep vb.) dikkate almak, gereğini yerine getirmek, kabul etmek

◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä toñukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : *(e)ş(i)dü* b(e)rti : (T 15)

⇨ **3.6.2.** (genellikle *kü ve sab* sözleriyle) "haber almak, duyum almak, istihbarat edinmek" // **3.6.2.** (*kulkak* sözüyle) "aldırış etmek, önemsemek, önem vermek"

ıd-/yıd-/ıt- 𐰃/𐰃𐰇/𐰃𐰇: (genellikle *sab* sözüyle) mesaj göndermek, haber iletmek

◆ s(a)b (a)nça *ıdm(ı)ş* : (T 9) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)ng(a)ru : ol s(a)b(ı)g *ı(d)t(ı)m* : (T 33) ◆ bög<ü> k(a)g(a)n : b(a)ŋ(a)ru : (a)nça *yıdm(ı)ş* : (T 34) ◆ (a)pa t(a)rk(a)ng(a)ru : içrä s(a)b : *ıdm(ı)ş* : (T 34) ◆ ol ok tün : bod(u)nın s(a)yu : *ıt(tı)m(ı)z* : (T 42)

⇨ **3.1.2.** "göndermek, yollamak" // **3.6.2.** (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) "vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek" // **3.13.2.** "görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

it-/et- ᚺᚿ/ᚺ: (*timag* sözüyle) takdir etmek, methüsenada bulunmak

◆ ...t]ürk : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : (ä)rt(i)ŋü : *tim(a)g* : *itdi* : ögd[i ... (BK G 15)

⇨ **3.5.1.2.** "*bodun* ve *törü* düzeni kurmak" // **3.7.2.** (*çerig* sözüyle) "asker konuşlandırmak" // **3.18.3.1.** (*bark, taş, taş bark, ı* sözleriyle) "mimari yapı kurmak" // **3.19.2.** "(*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek"

kikşür- ᛏᛚᚱᚿᛋ: kışkırtmak, aleyhte tahrik etmek

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : *kikşürtükin* : üçün : b(ä)gli

: bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7)

kör- 𐰴𐰾𐰉/𐰴𐰾: **1.** görmek, bakmak

◆ (a)ŋ(a)r *körü* bil(i)ŋ : (KT G 11; BK K 8) ◆ ... on ok oglıŋ]a : t(a)tıŋa : t(ä)gi : bunı : *körü* : bil(i)ŋ : (KT G 12; BK K 15) ◆ (a)nı *kör(ü)p* : (a)nça bil(i)ŋ : (KT G 13) ◆ bu[nı *kör(ü)p* : (a)nça bil(i)ŋ (BK K 15) ◆ *körür* : köz(ü)m : *körm(ä)z* t(ä)g : bil(i)r : bil(i)g(i)m : bilm(ä)z t(ä)g : boltı : (KT K 10)

2. yaşamak, görüp geçirmek, tanık olmak

◆ (a)z(ı)g ök(ü)ş(ü)g : *kört(i)g* : (ä)rti : (O 7) ◆ y(e)g(ä)n(i)m(i)n : (a)t(ı)m(ı)n : *kört(ü)m* : (S 8) ◆ ulug : ogul(u)m : s²[..]ä : b(a)[r]dı *körm(ä)d(i)m* : (S 10-11)

⇨ **3.4.1.2.** (*emgek* sözüyle) "eziyet çekmek" // **3.4.1.2.** (*edgü/beŋi* sözleriyle) "esenlik ve huzur içinde yaşamak, gün yüzü görmek" // **3.6.1.** (yönelme-bulunma durumuyla) "bağımlı olmak; itaat etmek; iltihak etmek; iltica etmek" // **3.6.2.** (*yügerü* zarfıyla) "asayiş, esenlik ve huzura kavuşmak" // **3.6.2.** (*köz* sözüyle) "aldırış etmek, önemsemek, önem vermek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

okı- 𐰃𐰇: çağırmak; davet etmek

◆ [...]a *ok(ı)g(a)lı* : k(ä)lti : (BK D 28)

ög- 𐰋𐰍: övmek

◆ ...t]ürk : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : itdi : *ögd[i* ... (BK G 15)

ögtür- 𐰍𐰃𐰋𐰍: övdürmek

◆ [(a)n]ı *ögtürt[(ü)m]* (KT B)

ötlä- 𐰺𐰽𐰃𐰍: öğütlemek

◆ t(ä)g(i)p : in(i)mä : ogl(ı)ma : (a)nça *ötl(ä)d(i)m* : (O 11) ◆ t(ä)ŋri bilgä : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça *ötl(ä)d(i)m* : (O 11)

sı- 𐰋𐰃: (*sab* sözüyle) dileğini kabul etmemek, bir istek veya ricayı yerine getirmemek

◆ m(ä)n(i)ŋ : s(a)b(ı)m(ı)n : *sım(a)dı* : (KT G 11; BK K 14)

⇨ **3.1.2.** "kırmak" // **3.7.2.** "ele geçirmek, fethetmek"

tapla- 𐰚𐰇𐰔: uygun bulmak, onaylamak

◆ üzä t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : *t(a)plam(a)dı* (ä)r(i)nç : (BK D 35)

tıŋla- 𐰚𐰇𐰠𐰃: dinlemek; dinleyerek idrak etmek

◆ ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...] tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)ş(i)d : k(a)t(ı)gdı : *tıŋla* : (KT G 1-2)

ti-/te- ᚠᚻ/ᚻ: demek, söylemek

◆ (a)yg(ı)l *tidi* : (a)y(ı)gm(a)sı b(ä)n (ä)rt(i)m : (T 5) ◆ k(a)g(a)n mu kış(a)yın *t(e)d(i)m* : (T 5) ◆ tok(u)z og(u)z : bod(u)n üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rtı *tir* : (T 9) ◆ köŋl(ü)ŋçä : ud(u)z *t(e)di* : (T 15) ◆ ol üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun yış üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m *t(e)m(i)ş* : (T 20) ◆ öŋrä türk k(a)g(a)ng(a)ru : sül(ä)l(i)m *t(e)m(i)ş* : (T 20) ◆ üç(ä)gün : k(a)b(ı)ş(ı)p : sül(ä)l(i)m : (i)di yok kış(a)l(ı)m : *t(e)m(i)ş* : (T 21) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)n : (a)nça *t(e)m(i)ş* : b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : (a)nta (ä)rür : *t(e)m(i)ş* : (T 21) ◆ [türk bod(u)nı y(ä)mä] : bulg(a)nç [ol *t(e)m(i)ş* : og(u)zı y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç ol *t(e)m(i)ş* : (T 22) ◆ (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç *t(e)d(i)m* : (T 24) ◆ (a)tl(a)t *[t(e)d](i)m* : (T 25) ◆ buŋ(a)d(ı)p : k(a)g(a)n : y(ä)lü kör *t(e)m(i)ş* : (T 26) ◆ öŋd(ü)n k(a)g(a)ng(a)ru : sü yorıl(ı)m *t(e)m(i)ş* : (T 29) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : *t(e)m(i)ş* : (T 29-30) ◆ türg(i)ş k(a)g(a)nı : t(a)ş(ı)km(ı)ş *tidi* : on ok bod(u)nı : k(a)lıs(ı)z t(a)ş(ı)km(ı)ş : (T 30) ◆ ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin *tidi* : (T 30) ◆ k(a)tun : yok bolm(ı)ş (ä)rti : (a)nı yogl(a)t(a)yın : *t(e)di* : (T 31) ◆ sü b(a)r(ı)ŋ : *t(e)di* : (T 31) ◆ (a)ltun yışda : ol(u)r(u)ŋ *t(e)di* : (T 31) ◆ sü b(a)şı : in(ä)l k(a)g(a)n : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzun *t(e)di* : (T 31) ◆ bu süg (e)lt : *tidi* : (T 32) ◆ b(ä)n s(a)ŋa nä (a)y(a)yın : *tidi* : (T 32) ◆ k(ä)lir (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z (ä)rs(ä)r : tıl(ı)g s(a)b(ı)g : (a)lı olur : *tidi* : (T 32) ◆ k(a)g(a)n sü t(a)ş(ı)kdı : on ok süsi : k(a)lıs(ı)z : t(a)ş(ı)kdı : *tir* : (T 33) ◆ y(a)r(ı)ş y(a)zıda : tir(i)l(ä)l(i)m *t(e)m(i)ş* : (T 33) ◆ ol(u)r(u)ŋ tiy(i)n : *t(e)miş* : (T 34) ◆ y(ä)lmä : k(a)rgu : (ä)dgüti : urg(ı)l : b(a)s(ı)tma : *t(e)m(i)ş* : (T 34) ◆ sü yorıl(ı)m *t(e)d(ä)çi* : unam(a)ŋ (T 35) ◆ y(a)r(ı)ş y(a)zıda : on tüm(ä)n : sü t(e)r(i)lti : *t(e)r* : (T 36) ◆ ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n] y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : *t(e)di* : (T 36-37) ◆ b(ä)n (a)nça : *t(e)r* m(ä)n : (T 37) ◆ k(ä)lm(i)şi : (a)lp *tidi* : tuym(a)dı : (T 38) ◆ t(ä)g(ä)l(i)m *tid(i)m* : t(ä)gd(i)m(i)z : (T 39) ◆ sül(ä)[li]m : *t(e)r* (ä)rm(i)ş : (O 7) ◆ (a)m[tı] : b](ä)gl(ä)r(i)m ä : *t(e)r* (ä)rm(i)ş : (O 7) ◆ [...s]ükä : tusu bol[ayı]n : *tidi* : (KÇ 23) ◆ k(ä)ntü bod(u)n(ı)m : *tid(i)m* : udu : k(ä)l(i)ŋ *tid(i)m* : (ŞU D 2) ◆ y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n *tid(i)m* : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : *tid(i)m* : (ŞU D 5) ◆ s(ä)k(i)z(i)nç (a)y bir y(a)ŋ(ı)ka : sü yorıyın : *tid(i)m* : (ŞU D 5) ◆ y(a)gı [k(ä)l(ü)]r : *tidi* : (ŞU D 6) ◆ siz t(a)ş(ı)k(ı)ŋ : çig(i)g t(a)şg(a)r(ı)ŋ : *tim(i)ş* : m(ä)n : t(a)ş(ı)k(a)yın : *tim(i)ş* : kür bud(ı)kl(ı)da : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m *tim(i)ş* : (ŞU D 10-11) ◆ kör *tid(i)m* : (ŞU D 11) ◆ k(a)rluk : is²iŋ[ä] : k(ä)lm(ä)dük *tidi* : (ŞU G 1) ◆ içrä : b(ä)n bulg(a)yın : *t(e)m(i)ş* : (ŞU G 4) ◆ [söz](i)ŋä : y(a)zm(a)yın *t(e)di* [y(a)ŋ(ı)l]m(a)[y(ı)]n *tidi* : (ŞU B 5) ◆ ozm(ı)ş t(i)g(i)n ud(a)rg(a)nta : yorıyur : *t(e)di* : (Ta D 6) ◆ (ä)çü (a)pa atı b(a)r *t(e)di* ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r *ti[di]* (Ta G 4-5) ◆ bunça bod(u)n(u)g : (a)tın yolın y(a)gma : (a)lumçısı (e)ki y¹Wr¹ *t(e)di* (Ta K 5)

⇨ **3.4.2.2.** "düşünmek"

tilä- ᚾᛉᚻ: dilemek; istemek

◆ y(e)rçi *t(i)l(ä)d(i)m* : (T 23)

tuy- D>ȣ: duymak; hissetmek, fark etmek, algılamak; aldırış etmek

◆ k(ä)lm(i)şi : (a)lp tidi : *tuym(a)dı* : (T 38)

una- 𐰇𐰆𐰚: onaylamak

◆ sü yorıl(ı)m t(e)d(ä)çi : *unam(a)ŋ* (T 35)

yoŋaşur- 𐰴𐰆𐰲𐰇𐰆𐰃: iftira atmak

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : *yoŋ(a)şurtukın* : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : (KT D 6-7; BK D 7)

yüküntür- 𐰼𐰍𐰋/𐰼𐰍𐰋: saydırmak, hürmet ettirmek, sözünü dinletmek

⇨ **3.6.2.** "baş eğdirmek, boyun eğdirmek, biat ettirmek"

3.10. Avcılık

3.10.1. Kılış Fiilleri

abla- 𐰀𐰇𐰞: avlamak

◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : (a)b *(a)bl(a)s(a)r* : r²ml²I: t(ä)g (ä)rti (KÇ 9)

ölür- 𐰼𐰺𐰾: hayvan avlamak

◆ [kü]l i(ç) çor : y(e)ti y(a)şıŋa : y²g²r²: *öl(ü)rti* : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : *öl(ü)rti* : (KÇ 18)

⇨ **3.6.2.** "*bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak" // **3.7.2.** "(savaş sırasında düşman boyların kağanlarını, yabgularını, şadlarını ve askerlerini) öldürmek"

3.11. Evlilik

3.11.1. Kılış Fiilleri

al- 𐰃: kız almak, evlendirmek

◆ m(ä)n : [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : *(a)lı* birt(i)m : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün ogl(u)ma : *(a)lı* birt(i)m : (BK K 9-10) ◆ (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün *(a)lı* birt(i)m : (BK K 10)

⇨ **3.7.2.** (*bodun, il, törü* sözleriyle veya *bodun* adlarıyla) "ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek" // **3.7.2.** "ganimet almak, ele geçirmek; tutsak etmek" // **3.9.2.** (*sab* sözüyle) "bilgi almak, mesaj almak"

bagla- ..𐰉.: evlendirmek, başını bağlamak

◆ in(i)m : yiti : ur(ı)m : üç : kız(ı)m : üç : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : [*b(a)]gl(a)[d(ı)m*] (S 6)

bir-/ber- 𐰋𐰇𐰺/𐰋𐰺: (*siŋil, kız* sözleriyle) kız vermek, evlendirmek

◆ siŋ(i)l(i)m : kunç(u)yug : *birt(i)m(i)*z : (KT D 20; BK D 17) ◆ kız(ı)m(ı)n : k(a)l(ı)ŋs(ı)z : *birt(i)m* : (S 7)

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.7.2.** "düşmana teslim etmek" // **3.13.2.** (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" // **3.13.2.** (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // **3.19.2.** (*küç*

sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // **3.19.2.** (*il* sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // **3.19.2.** (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // **3.19.2.** (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

äblä- 𐰀𐰺𐰣: evlendirmek
◆ in(i)m : yiti : ur(ı)m : üç : kız(ı)m : üç : (ä)rti : *(ä)bl(ä)d(i)m* : [b(a)]gl(a)[d(ı)m] (S 6)

3.12. Cenaze

3.12.1. Oluş Fiilleri

sıgta- 𐰴𐰃𐰍/𐰴𐰃𐰍𐰆: yas tutmak
◆ yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bükli : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : *sıgtam(ı)ş* : yoglam(ı)ş : (KT D 4; BK D 5)

yablak bol- 𐰺𐰃𐰇 𐰋𐰴𐰇: (*köz, kaş* sözleriyle) çok ağlama sonucunda gözleri şişmek
◆ (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : *y(a)bl(a)k* : *bolt(a)çı* tip : s(a)k(ı)nt(ı)m : (KT K 11)
⇨ **3.7.1.** "(savaşta) kötü bir duruma düşmek, yenilmek"

yat- 𐰇𐰴: (cenaze) gömülmeden kalmak, ortada kalmak
◆ ws¹n¹ b¹wntt¹w : yurtda : y(a)tu *k(a)lur* (ä)rti (T 19) ◆ öl(ü)gi : yurtda : yolta : y(a)tu *k(a)lt(a)çı* : (ä)rt(i)g(i)z : (KT K 9)
⇨ **3.3.1.** "(kemikler) yığılmak, kötü biçimde ölmüş olmak"

yogla- 𐰺𐰍𐰃𐰺𐰴: cenaze töreni yapmak
◆ bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : *yoglam(ı)ş* : (KT D 4; BK D 5) ◆ [...]ın : üçün : bunça : bod(u)n : kubr(a)p : *yogl(a)dı* : (KÇ 27)

3.12.2. Kılış Fiilleri

bıç- 𐰚...: (*saç, yaŋak, kulgak* sözleriyle ölmüş kimsenin ardından yas göstergesi olarak saçları kesmek, yanak ve kulakları çizmek, yırtmak
◆ bunça : bod(u)n : s(a)çın : kulk(a)kın : y(a)ŋ[(a)k(ı)n *b]ıçdı* (BK G 12)

ärtür- 𐰋𐰏𐰉𐰆: (*yog* sözüyle) cenaze töreni düzenletmek
◆ tok(u)z(u)nç (a)y : y(e)ti ot(u)zka : yog : *(ä)rtürt(ü)m(i)*z : (KT KD) ◆ l(a)gzın : yıl : biş(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : yog : *(ä)rtürt(ü)m* : (BK G 10)

tik- 𐰉𐰏𐰇: (*yıpar* sözüyle) cenaze töreninde mum dikmek
◆ yog : yip(a)r(ı)g : k(ä)lür(ü)p : *tikä* : birti : (BK G 11)
⇨ **3.18.2.1.** "(heykel) kaideye oturtmak" // **3.18.3.1.** (*çıt* sözüyle) "çakmak, toprağa yerleştirmek, dikmek" // **3.18.4.1.** "yazıt dikmek".

yoglat- 𐰴𐰇𐰛𐰃: cenaze töreni yaptırmak

◆ k(a)tun : yok bolm(ı)ş (ä)rti : (a)nı *yogl(a)t(a)yın* : t(e)di : (T 31) ◆ [...] k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : *yogl(at)tı* : (KÇ 24)

3.13. İş, Hizmet

3.13.1. Oluş Fiilleri

katıglan- 𐰴𐰇𐰛𐰋: çalışmak; çabalamak

◆ k(a)nka : t(a)p : *k(a)t(ı)gl(a)n* : (S 9)

tap- 𐱃𐰀: (bulunma durumuyla) hizmet etmek

◆ k(a)nka : *t(a)p* : k(a)t(ı)gl(a)n : (S 9)

tur- 𐰚𐰃𐰀: bekçilik, muhafızlık yapmak, nöbet tutmak

◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : *turdı* : (Ta K 2)

⇨ **3.1.1.** "ayağa kalkmak"

tusu bol- 𐰇𐰢 𐰃𐰞𐰃𐰀: faydalı olmak

◆ [...s]ükä : *tusu bol[ayı]n* : tidi : (KÇ 23)

yara- 𐰼𐰍𐰛: işe yaramak, bir iş için uygun olmak, kullanışlı olmak

◆ tum(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : bu yol(u)n : yorıs(a)r : *y(a)r(a)m(a)çı* t(e)dim : (T 23) ◆ y(ä)mä : *[y(a)]r(a)m(a)tın* : y(a)gı[du [...]miş : (ŞU D 10)

3.13.2. Kılış Fiilleri

aya- 𐰼𐰛: (mal, mülk, servet vb.) korumak, bekçilik etmek

◆ kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : *(a)y(a)gma* : tuyg(u)t : bu (KT GB)

bir-/ber- 𐰉𐰺𐰼/𐰉𐰺: 1. (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) hizmet etmek

◆ (ä)l(i)g yıl : iş(i)g küç(ü)g : *birm(i)ş* : (KT D 8; BK D 7-8) ◆ nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : *birür* m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : *birtükg(ä)rü* : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : *birtükg(ä)rü* : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : (BK D 9) ◆ iş(i)g küç(ü)g : *birür* : (KT D 30) ◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : *birtük* : üç(ü)n : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] (KT B) ◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : *b(e)rt(i)m* ök : (T 51-52) ◆ iş(i)g : küç(i)n : [*b(e)rm(i)ş* (ä)rti] (O 5) ◆ t(ä)ŋr(i)k(ä)nkä : iş(i)g : *b(e)rt(i)ŋ* : t(e)y(i)n :

y(a)rl(ı)k(a)ṃ(ı)ş : (O 6) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : *b(e)rs(i)g(i)m* : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ ülg(ä)n (a)t(a)ka : (i)ş(i)g küç(i)g *b(e)rt[i :]* (O 11) ◆ y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : *birg(i)l* : tid(i)m : (ŞU D 5) ◆ öŋrä kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n tört bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç *b(e)rür* : (Ta B 3-4)

2. (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) bir göreve atamak, tayin etmek

◆ y(a)bgug : ş(a)d(ı)g : (a)nta : *b(e)rmiş* : (KT D 14; BK D 12) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : t(a)rd(u)ş : töl(i)s : bod(u)nka : *birt(i)m* : (ŞU D 7) ◆ çik bod(u)nka : tutuk *birt(i)m* : (ŞU G 2)

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.7.2.** "düşmana teslim etmek" // **3.11.1.** (*siŋil, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // **3.19.2.** (*küç* sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // **3.19.2.** (*il* sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // **3.19.2.** (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // **3.19.2.** (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

ıd-/yıd-/ıt- 𐰃𐰇/𐰃𐰇𐰋/𐰇𐰇: görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek

◆ t(a)bg(a)çg(a)ru : kunı s(ä)ŋün(ü)g : *ıdm(ı)ş* : (T 9) ◆ kıt(a)ńg(a)ru : toŋra (ä)s(i)m(i)g : *ıdm(ı)ş* : (T 9) ◆ kırk(ı)z : t(a)pa : (ä)r *ıdm(ı)ş* : (ŞU D 10) ◆ y(ä)lm(ä)sin : is[2] : y(e)riŋ(ä)rü : *ıdm(ı)ş* : (ŞU D 12) ◆ k(a)rluk : [t(a)pa] (ä)r *ı[d]m(ı)ş* : (ŞU G 3-4) ◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n(ı)ŋ : içr(ä)ki : b(ä)d(i)zçig : *ıt(t)ı* : (KT G 12) ◆ (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : (a)z (ä)r(i)n : irtürü : *ıt(tı)m(ı)z* : (KT D 40) ◆ içr(ä)ki : b(ä)d(i)zçig : *ıt(t)ı* : (BK K 14) ◆ bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n t(a)pa : sülä : tip : tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : *ıt(tı)m* (BK D 40) ◆ uz(u)n y(ä)lm(ä)g y(ä)mä *ıt(tı)m* ok (T 52) ◆ öz(ü)m(ü)n : öŋrä : bıŋa : b(a)şı : *ıt(t)ı* : (ŞU K 6) ◆ [...] tutuk : b(a)ş(ı)n : çik t(a)pa : bıŋa : *ıt(tı)m* : (ŞU D 11) ◆ is[2]i y(e)r t(a)pa : (a)z (ä)r *ıt(tı)m* : (ŞU D 11) ◆ b[2]Id[2]g[2]wçI (ä)r : (a)nta : *ıt(t)[ım]* (ŞU G 3)

⇨ **3.1.2.** "göndermek, yollamak" // **3.6.2.** (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) "vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek" // **3.9.2.** (genellikle *sab* sözüyle) "mesaj göndermek, haber iletmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

kazgan- 𐰴𐰍𐰓: kazanmak, kazanç elde etmek, ganimet sağlamak

◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(i)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : *k(a)zg(a)nu* : birt(i)m : iti birt(i)m : (BK K 11-12) ◆ b[1]...m : *k(a)zg(a)ntı* : (a)rtuk : yılkıg : ig(i)t(t)i (KÇ 25)

⇨ **3.5.1.2.** (*il, bodun, törü*) "elde etmek, edinmek"

közäd- 𐰴𐰾𐰋𐰉: korumak, kollamak, gözetmek

◆ in(i)m kül tig(i)n [...] iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üç(ü)n : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : *köz(ä)dü* : ol(u)rt[(u)m] (KT B)

tökü̈t- 𐰚𐰆𐰴𐰺: (*kan* sözüyle) kan akıtırcasına çalışmak, emek sarf etmek, çok çalışmak
◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : *tök(ü)ti* : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)

yügürt- 𐰴𐰍𐰼𐰾: (*ter* sözüyle) emek sarf etmek, büyük gayret göstermek, çok çalışmak, çok çalışmak, ter dökmek
◆ tün ud(ı)m(a)tı künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : *yüg(ü)rt[i]* : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : (T 51-52)
⇨ **3.21.1.2.** "(atı) hızla koşturmak"

3.14. Kalkınma

3.14.1. Oluş Fiilleri

bar- 𐰉𐰃: (genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek
◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür *b(a)rur* : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : *b(a)rur* : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ (a)nt<a> (e)li [(ä)rm(i)ş] : *b(a)rm(ı)[ş]* : (ŞU K 2) ◆ (a)nç(ı)p : bod(u)nı : *b(a)rd[ı]* (Tes K 2) ◆ög(ü)ni s(ä)b(i)ni *b(a)r(ı)ŋ* (Ç 1) ◆ [b(i)lgä : k](a)g(a)n[(ı)ŋ : bod(u)nı] [...] *b(a)rdı* : (O 11) ◆ [...] b²rs²l² : k(a)d(ı)r : k(a)s(a)r : (a)nta : *b(a)rm(ı)ş* : (Tes K 4)
⇨ **3.1.1.** "gitmek, yol almak, ilerlemek"; (yönelme durumuyla) "varmak, ulaşmak, erişmek" // **3.3.1.** "(Türk *kağan*ları ve *kağan*lık ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak" // **3.22.2.** yardımcı fiil

är- 𐰀𐰼: (*el/il, bodun* sözleriyle) kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomık ve siyasal bağımsızlık içinde olmak
◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : *(ä)rm(i)ş* : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋ(a) : *(ä)rm(i)ş* : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : *(ä)rür* b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z *[(ä)r]ür* : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : (a)nta *(ä)rür* : t(e)m(i)ş : (T 21) ◆ (a)nt<a> (e)li [....] *[(ä)rm(i)ş]* : b(a)rm(ı)[ş]: (ŞU K 2)
⇨ **3.1.1.** *ir-* (yönelme durumuyla) "erişmek, varmak, ulaşmak" // **3.22.3.** yardımcı fiil

yorı- 𐰴𐰋𐰇: ilerlemek, gelişmek, kalkınmak
◆ (a)zk(ı)ńa : türk *yorıyur* (ä)rm(i)ş : (T 9-10) ◆ türk sir bod(u)n : y(e)rintä : idi *yor(ı)m(a)z(u)n* : (T 11) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä tońukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : *yorıdukı* bu (T 61)
⇨ **3.1.1.** "adım atarak ilerlemek, gitmek, yürümek, yol almak, ilerlemek" // **3.6.1.** "isyan etmek, baş kaldırmak" // **3.7.1.** "ordu sevk etmek; akın etmek, düşman topraklarına saldırmak, baskın yapmak"

3.14.2. Kılış Fiilleri

bay kıl- 𐰋𐰇𐰃 𐰇𐰃: zenginleştirmek, kalkındırmak

◆ çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : *b(a)y kılt(ı)m* : (KT G 10; BK K 7; BK D 23) ◆ çıg(a)ń(ı)g [*b(a)y kıltı* : (KT D 16; BK D 14) ◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : tonl(u)g : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : *b(a)y kılt(ı)m* : (KT D 29)

igid-/igit- 𐰴𐰉𐰇/𐰀𐰉𐰇: (*kagan*) *bodun*u himaye etmek, kalkındırmak

◆ (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : *ig(i)dın(i)ş* : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : (KT G 8-9; BK K 6-7) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üçün : *ig(i)dın(i)ş* : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (KT D 23) ◆ kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : *ig(i)dın(i)ş* : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : (BK D 19) ◆ e(ç)im k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <yiçä> *ig(i)t(t)i* : (KT D 16) ◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä : itdi : yiçä *ig(i)t(t)i* : (BK D 14) ◆ bod(u)n(u)g : *ig(i)d(ä)yin* : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : (KT D 28) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : *ig(i)t(ti)m* : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : *ig(i)t(ti)m* : (BK D 23) ◆ ıg(a)r ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda : t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda : y(e)gdi : *ig(i)dür* : (ä)rt(i)g(i)z : (KT GD) ◆ [... b(ä)g]l](ä)r(i)g : bod(u)n[(u)g] [y](ä)mä : *ig(i)d(i)ŋ* : (BK K 12-13) ◆ bod(u)n(u)g : *ig(i)d(ä)y(i)n* : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] : (BK D 23) ◆ *ig(i)dın(i)ş* : (a)l[p : k(a)g(a)nıŋa y](a)ŋ(ı)ldı : (BK D 35) ◆ *ig(i)d(ä)yin* : tiy(i)n : s(a)k[(ı)nt(ı)m ...] (BK D 35) ◆ türk bilgä : k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : *ig(i)dü* : ol(u)rur : (T 62)

⇨ **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer*) himaye etmek, korumak, kollamak" // **3.21.3.1.** "hayvan beslemek"

öküş kıl-/öküş kıl- 𐰋𐰇/𐰋𐰃𐰇/𐰾𐰋𐰉/𐰾𐰃𐰋/𐰃𐰋: (*bodun* nüfusunu) çoğaltmak, bozulmuş demografik yapıyı düzeltmek

◆ (a)z bod(u)n(u)g : *öküş* : *kılt(ı)m* : (KT G 10; KT D 29; BK K 7; BK D 24) ◆ çıg(a)ń(ı)g [b(a)y kıltı: (a)z(ı)g *ök(ü)ş kıltı*] (KT D 16; BK D 14)

tonlug kıl- 𐰋𐰃 𐰾𐰍𐰣𐰆: kalkındırmak; müreffeh düzeye getirmek

◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : *tonl(u)g* : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y *kılt(ı)m* : (KT D 29)

◆ y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : *tonl(u)g* : *kılt(ı)m* : (BK D 23)

yeg kıl- 𐰋𐰃 𐰈𐰇: (*bodun*u) iyi duruma getirmek, kalkındırmak

◆ ıg(a)r (e)ll(i)gdä : [ıg(a)r : k(a)g(a)nl(ı)gda : *y(e)g kılt(ı)m* : (KT D 29; BK D 24)

yorıt- 𐰾𐰍𐰼𐰃: kalkındırmak, ilerletmek, gönenç içinde yaşatmak, geliştirmek

◆ (ä)dgü : bilgä : kişig : (ä)dgü : (a)lp kişig : *yor(ı)tm(a)z* : (ä)rm(i)ş : (KT G 6; BK K4)

⇨ **3.7.2.** "orduyu sefere çıkarmak"

3.15. Ad, Unvan

3.15.1. Oluş Fiilleri

atan- 𐰀𐰾: ad veya unvan verilmek

◆ [...]nt(a)r *(a)t(a)nt(ı)m* : (Ta D 5) ◆ k(a)g(a)n : *(a)t(a)n(ı)p* : k(a)tun *(a)t(a)n(ı)p* ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g *(a)t(a)n(ı)p* : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1)

kük- 𐰴𐰺𐰋: ünlenmek, ün kazanmak, meşhur olmak

◆ (a)lpı (ä)rd(ä)mi : (a)nta : *kükdi* (KÇ 4)

3.15.2. Kılış Fiilleri

ata- 𐰀𐰾: ad veya unvan vermek

◆ [... t(a)y] bilgä : tutuk(u)g y(a)b[gu *(a)t(a)]dı* : (ŞU K 11-12) ◆ [...] (a)nta : y(a)bgu : *(a)t(a)dı* (Ta G 5) ◆ k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)g(a)n : *(a)t(a)dı* (Ta G 4) ◆ t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : *(a)t(a)dı* : (e)lb(i)lgä : k(a)tun : *(a)t(a)dı* : (Ta G 6)

ayt- 𐰀𐰍𐰃: ad vermek, adlandırmak

◆ y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : *(a)yt(ı)gma* : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (T 44-45) ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : *(a)yt(ı)gma* t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : (T 46-47)

⇨ **3.9.2.** "demek, söylemek"

bir-/ber- 𐰚𐰇𐰼/𐰚𐰼: (*at* sözüyle) ad veya unvan vermek

◆ k(a)g(a)n (a)t : bunta : biz : *birt(i)m(i)z* : (KT D 20) ◆ k(a)g(a)n (a)t(ı)g : bunta : biz : *birt(i)m(i)z* : (BK D 17) ◆ in(ä)nçu : (a)pa : y(a)rg(a)n : t(a)rk(a)n : at(ı)g : *[bi]rt(i)m* : (KT B) ◆ türk : b(ä)gl(ä)r : türk : bod(u)n(u)m [...] (a)t : *birt(i)m* : (BK K 13) ◆ (a)ts(ı)z ...]ka : at *birt(i)m* (BK D 41) ◆ ş(a)d : (a)t(ı)g : (a)nta : *b(e)rm(i)ş* : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t^{l}g^{2} : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş (O 6) ◆ [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n toñukuk : (a)t(ı)g *b(e)rm(i)ş* (KÇ 1) ◆ (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t *birt(i)m* : (ŞU D 7)

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.7.2.** "düşmana teslim etmek" // **3.11.1.** (*siŋil, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // **3.13.2.** (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" //**3.13.2.** (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // **3.19.2.** (*küç* sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // **3.19.2.** (*il*

sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // **3.19.2.** (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // **3.19.2.** (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

bul- 𐰃𐰇𐰴: (*er at* sözleriyle) erlik, kahramanlık adını veya unvanını almak

◆ um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t *bultı* : (KT D 31)

⇨ **3.1.2.** "bulmak, temin etmek" // **3.5.1.2.** (*kan* sözüyle) "kağan önderliğinde siyasal örgütlenme kurmak, *il* ve *bodun*u yönetecek bir lider bulmak"

tut- 𐰚𐰇𐰚: **1.** (*kü* sözüyle) adı duyulmak, ün kazanmak

◆ [t(a)b]g(a)çka : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : üçün : kü bunça : *tutdı* : (KÇ 12)

2. (*at* sözüyle) adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak

◆ t(a)bg(a)çgı : b(ä)gl(ä)r : t(a)bg(a)ç : atın : *tut(u)p(a)n* : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : körm(i)ş : (KT D 7-8; BK D 7)

⇨ **3.5.1.2.** (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) "vatan edinmek, yurt tutmak; ülkeyi yönetmek" // **3.5.1.2.** "(*il*) varlık sürdürmek" // **3.6.2.** "denetim altına almak" // **3.7.2.** "(savaşta) yakalamak, ele geçirmek" // **3.19.2.** "(*Türk teŋri*) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak; muhafaza etmek"

ulgart- 𐰋𐰞𐰃𐰇: terfi ettirmek, yükseltmek

◆ kiç(i)g (a)tl(ı)g[(ı)g *ulg(a)rtd(ı)m* ...] (BK D 41)

3.16. Kıtlık

3.16.1. Oluş Fiilleri

yut bol- 𐰃𐰇 𐰚𐰇𐰆: kıtlık çıkmak

◆ ot(u)z (a)rtukı (e)ki y(a)ş(ı)ma (a)mgı korg(a)n kışl(a)dukda *yut* : *boltı* : (BK D 31)

3.17. Yasa, Ceza

3.17.1. Kılış Fiilleri

ay- 𐰆: (*kıyın* sözüyle) ceza tebliğ etmek

◆ kıy(ı)n(ı)g : köngl(ü)ŋçe *(a)y* : (T 32) ◆ kıy(ı)n : *(a)yd(ı)m* : (ŞU D 2)

⇨ **3.6.2.** (*bodun* sözüyle) "egemenlik altına almak" // **3.9.2.** "demek, söylemek; açıklamak" // **3.9.2.** "talimat vermek, buyurmak" // **3.9.2.** "yol göstermek, bilgi sunmak, danışmanlık yapmak" // **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer* sözleriyle) egemen olmak, hükmetmek" // **3.23.** *kab*

3.18. Sanat

3.18.1. Resim, Bezeme

3.18.1.1. Kılış Fiilleri

bädizä- 𐰉𐰇𐰴𐰚: süslemek, bezemek

◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : *b(ä)d(i)z(ä)t(i)m* : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB)

bädizät- 𐰉𐰇𐰴𐰚: süsletmek, bezetmek

◆ t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : b(ä)d(i)zçi : k(ä)lürt(ü)m : *b(ä)d(i)z(ä)t(ti)m* : (KT G 11) ◆ b(ä)d(i)zin : *b(ä)d(i)z(et)ti* : ol(u)rt(t)ı (KÇ 24)

olurt- 𐰴𐰃𐰍: (*bediz* sözüyle) motif, oyma vb.yi yerleştirmek, süsletmek, bezetmek

◆ b(ä)d(i)zin : b(ä)d(i)z(et)ti : *ol(u)rt(t)ı* (KÇ 24)

⇨ **3.5.1.2.** "tahta çıkarmak; kağan yapmak"

urtur- 𐰍𐰃𐰴𐰍: (*bediz* sözüyle) süsletmek, bezetmek

◆ için : t(a)şın : (a)d(ı)nçıg : b(ä)d(i)z : *urturt(u)m* : (KT G 12; BK K 14)

⇨ **3.18.4.1.** "yazı yazdırtmak"

yarat- 𐰴𐰃𐰉: (*bediz* sözüyle) süsleme yapmak, nakşetmek

◆ b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : *y(a)r(a)t(ı)gma* : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti : (KT K 13)

⇨ **3.5.1.2.** (*bodun* sözüyle) "dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek" // **3.18.3.1.** (*taş, ı, örgi* sözleriyle) "yapı kurmak, inşa etmek" // **3.18.4.1.** (*bitig* sözüyle) "yazıt dikmek" // **3.19.2.** "(*teŋri*) yaratmak"

3.18.2. Heykel

3.18.2.1. Kılış Fiilleri

balbal kıl-/balbal kış- 𐰚𐰃𐰇 𐰴𐰃𐰴/𐰚 𐰴𐰃𐰴: savaşta öldürülen düşman askerini temsil eden taştan heykel dikmek

◆ (a)lp (ä)rin : öl(ü)r(ü)p : *b(a)lb(a)l* : *kılu* : b(e)rt(i)m : (BK G 7) ◆ (a)lp : (ä)r(i)n : *b(a)lb(a)l kışdı* : (O 3)

tik- 𐰇𐰚𐰽: (heykel) kaideye oturtmak

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : b(a)şl(a)yu : b(a)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : *tikm(i)ş* : (KT D 16; BK D 13) ◆ b(a)şl(a)yu : kırk(ı)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : *tikd(i)m* : (KT D 25; BK D 20) ◆ ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : b(a)lb(a)l : *tikä* : birt(i)m : (BK G 9)

⇨ **3.12.2.** (*yıpar* sözüyle) "cenaze töreninde mum dikmek" // **3.18.3.1.** (*çıt* sözüyle) "çakmak, toprağa yerleştirmek, dikmek" // **3.18.4.1.** "yazıt dikmek"

3.18.3. Yapı, Konut, Mimari
3.18.3.1. Kılış Fiilleri

it-/et- 𐰴𐰍/𐰴: (*bark, taş, taş bark, ı* sözleriyle) mimari yapı kurmak

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [*it(i)p* y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : (BK G 15)

⇨ **3.5.1.2.** "*bodun* ve *törü* düzeni kurmak" // **3.7.2.** (*çerig* sözüyle) "asker konuşlandırmak" // **3.9.2.** (*timag* sözüyle) "takdir etmek, methüsenada bulunmak" // **3.19.2.** "(*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek"

itit-/etit- 𐰴𐰴/𐰴𐰍𐰴: (*örgin* sözüyle) kurdurmak, inşa ettirmek

◆ [...]z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : *it(i)td(i)m* : (ŞU D 8) ◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] *it(i)td(i)[m]* : (ŞU G 10) ◆ k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş [k](a)n [ıduk] b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : bunta : *(e)ti(t)d(i)m* (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : *(e)t(i)td(i)m* çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1)

olgurt- 𐰇𐰼𐰺𐰆: (bina, yapı, konut vb.) kurdurmak, tesis ettirmek

◆ (a)rkuy k(a)rgug : *olg(u)rtd(u)m* ok : (T 53)

örgi- 𐰴𐰾𐰍: (karargâh) kurdurmak, inşa ettirmek

◆ (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : *[ö]rg(i)[p(ä)n]* it(i)td(i)[m] : (ŞU G 10)

tik- 𐰍𐰴: (*çıt* sözüyle) çakmak, toprağa yerleştirmek, dikmek

◆ k(a)s(a)r kur(ı)g : kontı : çıt : *tikdi* örg(i)n : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2)

⇨ **3.12.2.** (*yıpar* sözüyle) "cenaze töreninde mum dikmek" // **3.18.2.1.** "(heykel) kaideye oturtmak" // **3.18.4.1.** "yazıt dikmek"

tokıt- 𐰇𐰍𐰼𐰇: (*çıt* sözüyle) ordugâh, karargâh çevresine çit çakmak

◆ çıt (a)nta : *tokıtd(ı)m* (ŞU D 8; ŞU D 9) ◆ çıt bunta *t[ok(ı)t]d(ı)m* : (Ta B 2)

⇨ **3.18.4.1.** (*taş, beŋgü taş, bitig taş, tolku taş* sözleriyle) "yazı yazdırmak"

ur- 𐰼𐰺: kurmak, tesis etmek

◆ y(ä)lmä : k(a)rgu : (ä)dgüti : *urg(ı)l* : b(a)s(ı)tma : t(e)m(i)ş : (T 34)

⇨ **3.7.2.** "okla vurmak, okla vurarak yaralamak" // **3.18.4.1.** "yazmak, sert zemin üzerine ucu keskin bir nesneyle harfleri kazıyarak, çizerek yazı yazmak" // **3.21.2.1.** "(hayvan) vurmak"

yapıt- 𐰴𐰇𐰛: (*balık* sözüyle) şehir kurdurmak, inşa ettirmek, yaptırmak

◆ so[gd(a)k] : t(a)[b]g(a)çka : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : b(a)y b(a)lık : *y(a)p(ı)tı* : b(e)rt(i)m (ŞU B 5)

yarat- 𐰴𐰋𐰛: (*taş, ı, örgi* sözleriyle) yapı kurmak, inşa etmek

◆ k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p *y(a)r(a)t(ı)p* k(ä)l]ürti : (BK G 15) ◆ k(a)s(a)r kur(ı)g : kontı : çıt : tikdi örg(i)n : *y(a)r(a)tdı* : y(a)yl(a)d[ı] (Tes G 2) ◆ [...] bi[t](i)gme : bunı *y(a)r(a)t(ı)gma* [b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ]ün (Ta K 5) ◆ bunı *y(a)r(a)t(ı)gma* bökä tut(a)m (Ta Taş Kaplumbağa Yazıt)

⇨ **3.5.1.2.** (*bodun* sözüyle) "dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek" // **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsleme yapmak, nakşetmek" // **3.18.4.1.** (*bitig* sözüyle) "yazıt dikmek" // **3.19.2.** "(*teŋri*) yaratmak"

yaratıt-/yaratıt- 𐰴𐰋𐰛𐰃/𐰴𐰋𐰃: (*bark, örgin, çıt* sözleriyle) inşa ettirmek, yapı kurdurmak, yaptırmak

◆ (a)ŋ(a)r : (a)d(ı)nç(ı)g : b(a)rk : *y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m* (BK K 14) ◆ örg(i)n : (a)nta : *y(a)r(a)t(ı)td(ı)m* (ŞU D 9) ◆ t(ä)ŋridä : bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : *y(a)r(a)t(ı)td(ı)m* (Ta B 1) ◆ örgin : bunta *y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m* : (Ta B 2)

⇨ **3.18.4.1.** (*belgü, bitig* sözleriyle) "yazdırmak"

yaratur- 𐰋>𐰴𐰋𐰃: (*bark* sözüyle) inşa ettirmek

◆ (a)ŋ(a)r : (a)d(ı)nçıg : b(a)rk : *y(a)r(a)turt(ı)m* : (KT G 12)

3.18.4. Yazı, Yazıt

3.18.4.1. Kılış Fiilleri

biti- 𐰉𐰇𐰾: yazı yazmak

◆ bu bit(i)g : *bit(i)gme* : (a)tısı : yol(lu)g : t[ig(i)n] b[it(i)d(i)m] (KT G 13) ◆ bunça : bit(i)g : *bit(i)gme* : kül tig(i)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : *bitid(i)m* : (KT GD) ◆ yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : *bitid(i)m* : (KT GD) ◆ [...] t(a)ş : *bit(i)d(i)m* : (KT GB) ◆ yol(lu)g : tig(i)n [*bit(i)d(i)m(i)z*] (KT GB) ◆ [bilgä] k(a)g(a)n : b[it(i)gin] yol(lu)g tig(i)n : *bit(i)d(i)m* : (BK GB) ◆ bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : *bitid(i)m* : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m] (BK GB) ◆ toluk *b(i)t(i)d(i)m* (Ç 4) ◆ bilm(ä)z b(i)l(i)g(i)n : b(i)ltük(ü)m(ü)n : ödük(ü)m(ü)n : bunça : b(i)tig : *bitid(i)m* (KÇ 28) ◆ t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tokuz t(a)t(a)r [y(e)ti y(e)g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt bıŋ[a uyg(u)r] bod(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu *bit(i)dükdä* : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)[şı k(a)g(a)s] (a)t(a)çuk : $b^2g^2zk^2r^2$ çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı : (Ta K 2) ◆ [...] *bi[t](i)gme* bunı y(a)r(a)t(ı)gma [bilgä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ]ün (Ta K 5)

bitit- 𐰃𐰞𐰚: yazı yazdırmak

◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m *biti(t)dim* : (KT G 13) ◆ b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m : *biti(t)d(i)m* : (KT G 12-13; BK K 15) ◆ türk bilgä k(a)g(a)n : il(i)ŋe : bititd(i)m : (T 58)

tik- 𐰇𐰞𐰴: yazıt dikmek

◆ m(ä)n b[(ä)ŋgü : t(a)ş *tikd(i)m* : (KT G 11)

⇨ **3.12.2.** (*yıpar* sözüyle) "cenaze töreninde mum dikmek" // **3.18.2.1.** "(heykel) kaideye oturtmak" // **3.18.3.1.** (*çıt* sözüyle) "çakmak, toprağa yerleştirmek, dikmek"

tokıt- 𐰉𐰞𐰲𐰉: (*taş, beŋgü taş, bitig taş, tolku taş* sözleriyle) yazı yazdırmak

◆ t(a)ş *tokıtd(ı)m* : (KT G 12; BK K 14) ◆ b(ä)ŋgü t(a)ş : *tokıtd(ı)m* : (KT G 12-13; BK K 15) ◆ [.....] *tokıtd(ı)m* (BK K 15) ◆ y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : *tokıtd(ı)m* biti(t)dim : (KT G 13) ◆ ol [t(a)ş(ı)g : *tokıtd](ı)m* (KT G 13) ◆ [(a)t(a)ç(ı)m]ka bit(i)g : t(a)ş(ı)g *[tok(ı)t]d(ı)m* : (O Ek Yazıt 1-2) ◆ tolku : t(a)şka *tokıtd(ı)m* : (Ta B 3)

⇨ **3.18.3.1.** (*çıt* sözüyle) "ordugâh, karargâh çevresine çit çakmak"

ur- 𐰼: yazmak, sert zemin üzerine ucu keskin bir nesneyle harfleri kazıyarak, çizerek yazı yazmak

◆ türk [bod(u)n ti]r(i)p : il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : *urt(u)m* : (KT G 10; BK K 8) ◆ y(a)ŋ(ı)l(ı)p : öls(i)k(i)ŋ(i)n : y(ä)mä : bunta : *urt(u)m* : (KT G 10-11; BK K 8) ◆ n(ä)ŋ n(ä)ŋ : s(a)b(ı)m : (ä)rs(ä)r : b(ä)ŋgü : t(a)şka : *urt(u)m* : (KT G 11; BK K 8) ◆ b(ä)lgüs(i)n : bit(i)gin : bu *urdı* : bu y(a)r(a)tdı : (Tes G 3)

⇨ **3.7.2.** "okla vurmak, okla vurarak yaralamak" // **3.18.3.1.** "kurmak, tesis etmek" // **3.21.2.1.** "(hayvan) vurmak"

urtur- 𐰼𐰞𐰼: yazı yazdırtmak

◆ köŋ(ü)lt(ä)ki : s(a)b(ı)m(ı)n : *u[rturt(u)m* : (KT G 12; BK K 14)

⇨ **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsletmek, bezetmek"

yarat- 𐰞𐰼𐰉: (*bitig* sözüyle) yazıt dikmek

◆ b(ä)lgüs(i)n : bit(i)gin : bu urdı : bu *y(a)r(a)tdı* : (Tes G 3)

⇨ **3.5.1.2.** (*bodun* sözüyle) "dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek" // **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsleme yapmak, nakşetmek" // **3.18.3.1.** (*taş, ı, örgi* sözleriyle) "yapı kurmak, inşa etmek" // **3.19.2.** "(*teŋri*) yaratmak"

yaratıt-/yaratıt- 𐰞𐰞𐰼𐰃/𐰞𐰼𐰃: (*belgü, bitig* sözleriyle) yazdırmak

◆ b(ä)lgüm(i)n : bit(i)g(i)m(i)n : (a)nta : *y(a)r(a)t(ı)td(ı)m* : (ŞU D 8) ◆ bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka *y(a)r(a)t(ı)td(ı)m* : (ŞU D 9-10) ◆ bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta y(a)sı t(a)şka : *y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m* : (Ta B 2-3)

⇨ **3.18.3.1.** (*bark, örgin, çıt* sözleriyle) "inşa ettirmek, yapı kurdurmak, yaptırmak"

3.19. Kozmogoni, Din, İnanç

3.19.1. Oluş Fiilleri

bol- 𐰃𐰇𐰴: olmak, yaratılmak, vücuda gelmek

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä : *bolm(ı)ş* : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä ol(u)rt(u)m (KT G 1; BK K 1) ◆ [...]dä t(ä)ŋr(i)dä : *bolm(ı)ş* (e)l : (e)tm(i)ş : uyg(u)r : k(a)g(a)n : ol(u)r[m(ı)ş] (Tes D 1) ◆ [...] t(ä)[ŋ]r(i)dä : *bolm(ı)ş* (e)l : (e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : (e)l tutdı (Tes D 4) ◆ t(ä)ŋri[dä *bolm(ı)ş* : il] (e)tmiş : b(i)lgä k(a)g(a)n : b[(ä)n] (ŞU K 1) ◆ t(ä)ŋridä *bolm(ı)ş* : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : (e)lb(i)lgä : k(a)tun : (a)t(a)dı : (Ta G 6) ◆ t(ä)ŋridä : *bolm(ı)ş* : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta y(a)r(a)t(ı)td(ı)m (Ta B 1) ◆ t(ä)ŋridä *bolm(ı)ş* (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m (Ta B 6)

⇨ **3.22.1.** yardımcı fiil

kılın- 𐰴𐰍𐰣: yaratılmak, doğmak

◆ üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : *kıl(ı)ntukda* : (e)kin (a)ra : kişi oglı : *kıl(ı)nm(ı)ş* : (KT D 1; BK D 2) ◆ (a)nta : kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g : *kıl(ı)nm(a)duk* (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : *kıl(ı)nm(a)duk* (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 5-6) ◆ bilgä toñukuk : b(ä)n öz(ü)m : t(a)b(g)aç il(i)ŋe : *kıl(ı)nt(ı)m* : (T 1) ◆ türk bod(u)n : *kı[l(ı)ng](a)lı* : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : (T 18) ◆ k(a)pg(a)n : (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : (e)l(i)ŋä : *kıl(ı)nt(ı)m* : (O 4) ◆ [...w]ŋrä *kıl(ı)ntukta* : uyg(u)r : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : (Tes K 1)

tälin- 𐰚𐰴𐰣: yer yarılmak, toprak yarılıp çökmek

◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : *t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r* : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : *t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r* : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19)2

töri- 𐰚𐰇𐰣: türemek, yaratılmak

◆ öd t(ä)ŋri : (a)ys(a)r : kişi oglı : kop : ölg(ä)li : *törim(i)ş* : (KT K 10)

3.19.2. Kılış Fiilleri

aç- 𐰀: (*ırk* sözüyle) fal açmak; uğur dilemek

◆ ırk *(a)çu* (a)yg(ı)l b(a)ŋ<a> (Ç 4)

⇨ **3.2.2.** (*u* sözüyle) "uyandırmak"

ay- 𐰃: (*teŋri* ve *yer* sözleriyle) egemen olmak, hükmetmek

◆ öd t(ä)ŋri : *(a)ys(a)r* : kişi oglı : kop : ölg(ä)li : törüm(i)ş : (KT K 10) ◆ kul(ı)m : küŋ(i)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri : y(e)r : *(a)yu* : birti : (ŞU D 1-2) ◆ küŋ(i)m : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri y(e)r : (a)nta : *(a)yu* [b](ä)rti : (ŞU G 9)

⇨ **3.6.2.** (*bodun* sözüyle) "egemenlik altına almak" // **3.9.2.** "demek, söylemek; açıklamak" // **3.9.2.** "talimat vermek, buyurmak" // **3.9.2.** "yol göstermek, bilgi

sunmak, danışmanlık yapmak" // **3.17.** (*kıyım* sözüyle) "ceza tebliğ etmek" // **3.23.** *kab*

bas- 𐰚𐰃/𐰴𐰃/𐱅𐰃: **1.** (*teŋri* sözüyle) bastırmak, sıkıştırmak, tazyik etmek

◆ üzä t(ä)ŋri : *b(a)sm(a)s(a)r* : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : *b(a)s[m(a)s(a)r* : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı (ä)rti (BK D 18-19)

2. (*teŋri, umay, yer sub* sözleriyle) bastırmak, durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek

◆ t(ä)ŋri um(a)y : ıduk y(e)r sub : *b(a)sa* b(e)rti (ä)r(i)nç : (T 38)

⇨ **3.4.1.2.** (*sıgıt* sözüyle) "feryat figan etmek" // **3.5.1.1.** "hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak" // **3.7.2.** "basmak, baskın vermek"

bir-/ber- 𐱅𐰇𐰼/𐱅𐰼: **1.** (*küç* sözüyle) (*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek

◆ t(ä)ŋri : küç : *birtük* üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : (KT D 12; BK D 11) ◆ t(ä)ŋri] küç : *birtük* : üç(ü)n : (a)nta s(a)nçd(ı)m : (BK D 32)

2. (*il* sözüyle) (*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak

◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il *bir(i)gmä* : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26; BK D 20-21)

3. (*kan* sözüyle) (*teŋri*) kağanlı kılmak

◆ k(a)n *b(e)rt(i)m* : (T 2)

4. (*bilig* sözüyle) (*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek

◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g *b(e)rtük* üç(ü)n : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m (T 6) 50

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.7.2.** "düşmana teslim etmek" // **3.11.1.** (*siŋil, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // **3.13.2.** (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" // **3.13.2.** (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // **3.22.2.** yardımcı fiil // **3.23.** *kab*

igid-/igit- 𐰇𐰋𐰾/𐰴𐰋𐰾: (*teŋri* ve *yer*) himaye etmek

◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [*ig(i)t(t)ük*] üç(ü)n : (e)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3)

⇨ **3.14.2.** "(*kagan*) *bodunu* himaye etmek, kalkındırmak" // **3.21.3.1.** "hayvan beslemek"

it-/et- 𐰃𐰞/𐰃: (*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek

◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : türk ıduk yiri : subı : (a)nça *(e)tmiş* : (KT D 10-11) ◆ üzä : türk : t(ä)ŋrisi : <türk> : ıduk : yiri : subı : (a)nça : *(e)tm(i)ş* (ä)r(i)nç : (BK D 9-10) ◆ türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(i)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [*it(ä)r* (ä)rm(i)ş] : (O 3) 40

⇨ **3.5.1.2.** "*bodun* ve *törü* düzeni kurmak" // **3.7.2.** (*çerig* sözüyle) "asker konuşlandırmak" // **3.9.2.** (*timag* sözüyle) "takdir etmek, methüsenada bulunmak" // **3.18.3.1.** (*bark, taş, taş bark, ı* sözleriyle) "mimari yapı kurmak"

kötür- 𐰸𐰃𐰺: (*Türk teŋri*si) *kagan* ve *katun*u yüceltmek, ululamak

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : *köt(ü)rm(i)ş* (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : *köt(ü)rti* (ä)r(i)nç : (BK D 10) ◆ türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g : *köt(ü)rm(i)ş* : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri] k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (KT D 25-26) ◆ türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m : k(a)tun(u)g : *köt(ü)r(ü)gmä* : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : (BK D 20-21)

ölüt- 𐰋𐰽𐰾: (*teŋri*) ceza vermek, cezalandırmak, öldürmek

◆ k(a)n(ı)ŋ(ı)n : kod(u)p : iç(i)kd(i)ŋ : iç(i)kdük üç(ü)n : t(ä)ŋri : *öl(ü)tm(i)ş* (ä)r(i)nç : (T 3)

tut- 𐰚>𐰚: (*Türk teŋri*) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak; muhafaza etmek

◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : *tut(u)p* : yüg(ä)rü : kötürm(i)ş (ä)r(i)nç : (KT D 11) ◆ türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : *tut(u)p* : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : (BK D 10)

⇨ **3.5.1.2.** (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) "vatan edinmek, yurt tutmak; ülkeyi yönetmek" // **3.5.1.2.** "(*il*) varlık sürdürmek" // **3.6.2.** "denetim altına almak" // **3.7.2.** "(savaşta) yakalamak, ele geçirmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "adını almak, başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak" // **3.15.2.** (*kü* sözüyle) "adı duyulmak, ün kazanmak"

yarat- 𐰴𐰇𐰉: (*teŋri*) yaratmak

◆ t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : *y(a)r(a)tm(ı)ş* : türk : bilgä : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m (BK D 1; BK G 13)

⇨ **3.5.1.2.** (*bodun* sözüyle) "dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek" // **3.18.1.1.** (*bediz* sözüyle) "süsleme yapmak, nakşetmek" // **3.18.3.1.** (*taş, ı, örgi* sözleriyle) "yapı kurmak, inşa etmek" // **3.18.4.1.** (*bitig* sözüyle) "yazıt dikmek"

yarlıka- 𐰃𐰇𐰋𐰉: (*teŋri, yer, teŋriken* sözleriyle) buyurmak; lutfetmek; esirgemek; ihsan etmek

◆ t(ä)ŋri : *y(a)rl(ı)k(a)dukın* : üçün : [ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : (KT G 9; BK K 7) ◆ t(ä)ŋri : *y(a)rl(ı)k(a)duk* : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : (KT D 15; BK D 13) ◆ (a)nta] kisrä : t(ä)ŋri : *y(a)rl(ı)k(a)zu* : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : (KT D 28-29) ◆ (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : *y(a)rl(ı)k(a)d(ı)k* : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : (BK D 23) ◆ t](ä)ŋr[i] *y(a)rl(ı)k(a)d[uk* ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] kılt(ı)m : (BK K 9) ◆ üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : *y(a)rl(ı)k(a)duk* : üç[(ü)n] köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)k(ı)n : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa t(ä)gi kont(u)rt(u)m (BK K 10-11) ◆ t(ä)ŋri : *y(a)rl(ı)k(a)duk* üçün tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (BK D 14-15) ◆ t(ä)ŋri : *y(a)rl(ı)k(a)duk* üç(ü)n : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : türk : bod(u)n : [(a)nça] k(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : (BK D 33) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri *y(a)r]l(ı)k(a)duk* : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok (ä)rti : (BK D 34) ◆ t(ä)ŋri *y(a)rl(ı)k(a)dı* : y(a)ńd(ı)m(ı)z (T 16) ◆ t(ä)ŋri *y(a)rl(ı)k(a)duk* üç(ü)n : öküş t(e)y(i)n korkm(a)d(ı)m(ı)z : (T 40-41) ◆ t(ä)ŋri *y(a)rl(ı)k(a)zu* : bu türk bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : (T 53-54) ◆ t(ä)ŋr(i)k(ä)nkä : işi)g : b(e)rt(i)ŋ : t(e)y(i)n : *y(a)rl(ı)k(a)m(ı)ş* : (O 6) ◆ üzä : [k]ök t(ä)ŋri *y(a)[rl](ı)k(a)duk* üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (e)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] (Ta B 3) ◆ ol (e)ki y¹Wr¹ *y(a)rluk(a)dı* : (Ta K 5-6)

3.20. Doğa, Meteoroloji, Hava

3.20.1. Oluş Fiilleri

bat- 𐰚𐰃: (güneş, ay, yıldız vb.) batmak

◆ kiçä y(a)r[uk] *b(a)t(a)r* (ä)rkli : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1)

ät- 𐰀: gök gürlemek

◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : *(ä)t(ä)rçä* (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6)

⇨ **3.21.4.1.** "böğürmek"

tiril- 𐰚𐰇𐰴/𐰚𐰇𐰴: (*tün* sözüyle) gece olmak

◆ kün : r[1][...] : tün *tir(i)lm(i)ş* : (ŞU D 1)

⇨ **3.7.1.** "(ordu) "savaşta hezimete uğramaktan kurtulmak, toparlanarak güçlenmek"

üntür- 𐰇𐰴𐰃𐰺: (*taŋ*) atmak

◆ bolçuka : t(a)ŋ *ünt(ü)rü* : t(ä)gd(i)m(i)z (T 35)

yay bol- 𐰺𐰃𐰉 𐰋𐰋: yaz mevsimi olmak, yaz gelmek

◆ *y(a)y bols(a)r* : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6)

3.21. Hayvanlar

3.21.1. At Binme

3.21.1.1. Oluş Fiilleri

atlan- 𐰉𐰆𐰉: ata binmek

◆ k(a)rluk : *(a)tl(a)ntı* : (KÇ 20)

3.21.1.2. Kılış Fiilleri

atlat- 𐰉𐰆𐰉: ata bindirmek

◆ (a)tl(a)t [*t(e)d](i)m* : (T 25)

bin- 𐰚𐰃𐰠: ata binmek

◆ (ä)ŋ (i)lki : t(a)d(ı)k(ı)ŋ : çor(ı)ŋ : boz [(a)t(ı)g : *bin(i)p* : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT D 32) ◆ (e)kinti : ışb(a)ra y(a)mt(a)r : boz (a)t(ı)g : *bin(i)p* : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : *bin(i)p* : t(ä)gdi : (KT D 33) ◆ kül tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g] *bin(i)p* : opl(a)yu : t(ä)gdi (KT D 35-36) ◆ kül tig(i)n : b(a)şg(ı)l boz (a)t : *bin(i)p* t(ä)gdi : (KT D 37) ◆ (a)lp ş(a)lçı : (a)k (a)tın : *bin(i)p* : t(ä)gmiş : (KT D 40) ◆ (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : *bin(i)p* : opl(a)yu : t(ä)gdi : (KT K 2; 2-3; 3-4) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : *bin(i)p* : opl(a)yu t(ä)gdi : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : *bin(i)p* : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KT K 5) ◆ kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : *bin(i)p* : t(ä)gdi : (KT K 6) ◆ kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : *bin(i)p* : t(ä)gdi : (KT K 7-8) ◆ kül tig(i)n : ögs(ü)z (a)kın : *bin(i)p* : tokuz (ä)r(ä)n: s(a)nçdı : (KT K 8-9) ◆ [...] özlükin : *bin(i)p* : o[pl(a)yu t(ä)gi]p : üç (ä)r(i)g : s(a)nçdı : (KÇ 15) ◆ tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : *bin(i)p* [...] (KÇ 15) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : *bin(i)p* : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : (KÇ 19)

bintür- 𐰚𐰃𐰴𐰠: ata bindirmek

◆ (a)t üzä : *b(i)nt(ü)rä* k(a)r(ı)g : sökd(ü)m : (T 25)

yäl- ΥΡ: (at için) hızla sürmek, dörtnala kaldırmak

◆ buŋ(a)d(ı)p : k(a)g(a)n : *y(ä)lü* kör t(e)m(i)ş : (T 26) ◆ kün y(ä)mä : tün y(ä)mä : *y(ä)lü* : b(a)rd(ı)m(ı)z : (T 27)

yältür- ΥΠΜΡ: (*at*) koşturmak, seğirttirmek

⇨ **3.7.2.** "akın ettirmek"

yet- ΜΡ: yedmek, (atı) yedekte götürmek

◆ yuk(a)ru : (a)t *y(e)tä* y(a)d(a)g(ı)n : ıg(a)ç tut(u)nu : (a)gturt(u)m : (T 25)

yügürt- ΜΤΦΜΡ: (atı) hızla koşturmak

◆ tüg(ü)nl(ü)g (a)t(ı)g : *yüg(ü)rtm(ä)d(i)m* : (T 54)

⇨ **3.13.2.** (*ter* sözüyle) "emek sarf etmek, büyük gayret göstermek, çok çalışmak, ter dökmek"

3.21.2. Telefat, Yaralanma

3.21.2.1. Oluş Fiilleri

öl- ΥΠ: (hayvan) ölmek, telef olmak

◆ ol (a)t (a)nta] *ölti* : (KT D 32-33; 33; 33)

⇨ **3.3.1.** "(sıradan kişiler, Türk Kağanlığı'ndan başka *bodun*ların kağanları, *beg*leri, *buyruk*ları, halkı, askerleri vb. için) ölmek" // **3.4.1.1.** "çok sıkıntı veya acı çekmek" // **3.6.1.** "(*bodun* birliği) bozulmak, (*bodun* varlığı) ortadan kalkmak, mahvolmak, helak olmak; asimile olmak"

tüş- ΙΜΜ: düşmek, düşüp yaralanmak veya telef olmak

◆ ol (a)t (a)nta : *tüş[d]i* : (KT K 4)

⇨ **3.1.1.** (yönelme-bulunma, yön durumuyla) "gitmek" // **3.1.1.** "konaklamak veya mola vermek üzere at, at arabası vb.den inmek" // **3.7.1.** "(düşman ordusu) ırmağa, denize vb.ye dökülmek" // **3.23.** *kab*

3.21.2.2. Kılış Fiilleri

ur- ΨΧ: (hayvan) vurmak

◆ ol t(ä)gdükdä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : sıyu : *urtı* : (KT D 36) ◆ [k](a)rluk : y(ä)gr(ä)n : r²ml²g² : (a)rkasın : sıyu : *urtı* : (KÇ 21)

⇨ **3.7.2.** "okla vurmak, okla vurarak yaralamak" // **3.18.3.1.** "kurmak, tesis etmek" // **3.18.4.1.** "yazmak, sert zemin üzerine ucu keskin bir nesneyle harfleri kazıyarak, çizerek yazı yazmak"

3.21.3. Hayvan Yetiştirme, Himaye Etme

3.21.3.1. Kılış Fiilleri

ba- ΡΔ: (hayvan) bağlamak

◆ (a)t(ı)g : ıka : *b(a)yur* (ä)rt(i)m(i)z : (T 27)

igid-/igit- 𐰇𐰃𐰴/𐰇𐰃𐰴: hayvan beslemek

◆ ol yılkıg : (a)l(ı)p : *ig(i)t(ti)m* : (BK D 38) ◆ (a)rtuk : yılkıg : *ig(i)t(t)i* (KÇ 25)

⇨ **3.14.2.** "(*kagan*) *bodun*u himaye etmek, kalkındırmak"// **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer*) himaye etmek, korumak, kollamak"

3.21.4. Hayvan Sesleri

3.21.4.1. Oluş Fiilleri

ät- 𐰠𐰼: böğürmek

◆ y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri] köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a] t(a)gda : sıgun : *(ä)ts(ä)r* : [(a)nça] s(a)k(ı)nur m(ä)n : (BK B 3-4-5-6)

⇨ **3.20.1.** "gök gürlemek"

3.22. Yardımcı Fiiller

3.22.1. Adla Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller

bol- 𐰉𐰇𐰼: oluş bildiren birleşik birleşik fiiller yapar

◆ tir(i)l(i)p : y(e)tm(i)ş (ä)r *bolm(ı)ş* : (KT D 12; BK D 11) ◆ k](a)m(a)gı y(e)ti yüz (ä)r : *bolm(ı)ş* : (KT D 12-13; BK D 11) ◆ y(e)ti yüz (ä)r : *bol(u)p* : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : (KT D 13; BK D 11-12) ◆ ol ödkä : kul : kull(u)g : *bolm(ı)ş* (ä)rti [küŋ : küŋl(ü)g : *bolm(ı)ş* : (ä)rti : (KT D 21) ◆ ol ödkä : kul : kull(u)g : küŋ : küŋl(ü)g : *bolm(ı)ş* : (ä)rti : (BK D 18) ◆ körür : köz(ü)m : körm(ä)z t(ä)g : bil(i)r : bil(i)g(i)m : bilm(ä)z t(ä)g : *boltı* : (KT K 10) ◆ [...] b(ä)g(i)m : tig(i)n : yüg(ä)rü : t(ä)ŋri *bol(u)ça* [...] (KT GB) ◆ kül tig(i)n : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : *boltı* : (KT KD) ◆ kül tig(i)n : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : *boltı* : (KT KD) ◆ ıda t(a)şda : k(a)lm(ı)şı : kubr(a)n(ı)p : y(e)ti yüz *boltı* : (T 4) ◆ bilgä toŋukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : *bol(u)y(ı)n* : b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ń(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : (T 6-7) ◆ yuyka : k(a)l(ı)n *bols(a)r* : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä yog(u)n *bols(a)r* : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş : (T 13-14) ◆ [: (e)ki] süm[(ü)z *b]oltı* : (T 18) ◆ (a)rt[ukı] : [kırk(ı)z] : küç[l(ü)g k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z] *boltı* : (T 20) ◆ [...]tukda : [.]wg²t²wr²mIs²: ışb(a)ra çık(a)n kül i(ç) çor *bolm(ı)ş* (KÇ 2) ◆ [...] *bo[l(u)p]* (a)z (e)l(i)g : [t]utdı : (KÇ 6) ◆ ogl(a)n(ı)m : (ä)rdä m(a)r(ı)m(ı)nça : *bol* : (S 9) ◆ ş(a)d : (a)t(ı)g : (a)nta : b(e)rm(i)ş : *boltukda* : tok(u)z : t¹g² : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş (O 6)

⇨ **3.19.1.** "yaratılmak, vücuda gelmek" // **3.5.1.1.** *bod(u)n* ***bol-*** "millet olmak" // **3.4.1.1.** *buŋs(u)z* ***bol-*** "sıkıntısız olmak, huzurlu olmak" // **3.5.2.1.** *id(i)s(i)z* ***bol-*** "(*yir sub*) sahipsiz kalmak, öndersiz ve *bodun*suz kalmak" // **3.5.2.1.** *ik(ä)gü* ***bol-*** "bölünmek; ikiye ayrılmak" // **3.5.1.1.** *il* ***bol-*** "devlet olmak, devletleşmek" // **3.5.1.1.** *k(a)g(a)n* ***bol-*** "kağan olmak; tahta çıkmak" // **3.5.2.1.** *k(a)mış(a)g* ***bol-*** "(*il*) kargaşa içinde olmak, kaosta olmak, istikrarsız duruma gelmek" // **3.5.1.1.** *k(a)n* ***bol-*** "kağan olmak; tahta çıkmak" // **3.3.1.** *karı* ***bol-*** "yaşlanmak" // **3.3.1.** *k(ä)rg(ä)k* ***bol-*** "(Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri, beyler vb. için) ölmek, vefat etmek" // **3.7.1.** *kul*

bol- "tutsak olmak" // **3.7.1.** *küŋ bol-* "(kadın) tutsak olmak" // **3.7.1.** *küŋ kul bol-* "tutsak olmak" // **3.7.1.** *süŋ(ü)ş bol-* "savaş olmak" // **3.13.1.** *tusu bol-* "faydalı olmak" // **3.3.1.** *ulug bol-* "yaşlanmak, ihtiyarlamak" // **3.7.1.** *y(a)b(ı)z bol-* "(düzenli askerî birlik vb.) bozulmak" // **3.7.1.** *y(a)bl(a)k bol-* "(savaşta) kötü bir duruma düşmek, yenilmek" // **3.12.1.** *y(a)bl(a)k bol-* (*köz, kaş* sözleriyle) "çok ağlama sonucunda gözleri şişmek" // **3.7.1.** *y(a)gı bol-* "düşman olmak" // **3.20.1.** *y(a)y bol-* "yaz mevsimi olmak" // *yok bol-* **3.3.1.** "(*kan, ilteber, katun* ve diğer *kaganlık* ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek" // **3.6.1.** *yok bol-* "(*bodun* birliği) bozulmak, (bodun varlığı) ortadan kalkmak, asimile olmak, (bodun adı) silinmek"

kıl- 𐰴𐰃𐰣/𐰴𐰃𐰠/𐰇𐰃𐰤/𐰇𐰃𐰠: kılış bildiren yardımcı fiiller yapar

⇨ **3.18.2.1.** *b(a)lb(a)l kıl-/b(a)lb(a)l kış-* "savaşta öldürülen düşman askerini temsil eden taştan heykel dikmek" // **3.14.2.** *b(a)y kıl-* "zenginleştirmek, kalkındırmak" // **3.6.2.** *b(a)z kıl-* "itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek" // **3.7.2.** *bul(u)ı kıl-* "tutsak yapmak" // **3.4.1.2.** *buŋs(u)z kıl-* "sıkıntısız kılmak, dertten kurtarmak, ferahlatmak" // **3.7.2.** *kul kıl-* "tutsak yapmak" // **3.7.2.** *küŋ kıl-* "(kadın) tutsak yapmak" // **3.6.2.** *ot sub kıl-* "halk arasında nifak saçmak" // **3.14.2.** *öküş kıl-/ök(ü)ş kıl-* "(*bodun* nüfusunu) çoğaltmak, bozulmuş demografik yapıyı düzeltmek" // **3.14.2.** *tonl(u)g kıl-* "kalkındırmak, müreffeh düzeye getirmek" // **3.7.2.** *uruş kıl-* "savaşmak, savaş yapmak" // **3.7.2.** *y(a)g(i)s(ı)z kıl-* "düşmansız kılmak, düşmandan temizlemek" // **3.7.2.** *y(a)zı kıl-* "(ırmak, göl vb.ye düşman askerlerini dökerek) ova gibi dümdüz yapmak" // **3.14.2.** *y(e)g kıl-* "(*bodun*u) iyi duruma getirmek, kalkındırmak" // **3.7.2.** *yok kıl-/yok kış-* "savaşta orduyu ve karşı kavmin halkını hezimete uğratmak, ortadan kaldırmak"

3.22.2. Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller

bar- 𐰉𐰆: hareketin derece derece, yavaş yavaş gerçekleştiğini ifade eden birleşik fiil çekimleri yapar

◆ yok(a)du : *b(a)rır* : (ä)rm(i)ş : (KT D 10) ◆ türk bod(u)n : (a)tı yok : bolu : *b(a)rm(ı)ş* (ä)rti : (O 3) ◆ [...]m(ı)ş : boz ok b(a)şın : (a)k(ı)za : uç(u)z kölkä : (a)tl(ı)g(ı)n : tökä *b(a)rm(ı)ş* : (Tes K 3) ◆ [...] (a)k(ı)za : *b(a)rm(ı)ş* : (Ta D 2) ◆ uç[(u)z kö]lkä atl(ı)g(ı)n tökä : *b(a)rm(ı)ş* : (Ta D 2)

⇨ **3.1.1.** "gitmek, yol almak, ilerlemek"; (yönelme durumuyla) "varmak, ulaşmak, erişmek" // **3.3.1.** "(Türk *kaganları* ve *kaganlık* ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak" // **3.14.1.** (genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek"

bir-/ber- 𐰚𐰼/𐰚𐰃𐰼: tezlik bildiren birleşik fiiller oluşturur

◆ ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(ı)ŋ : ilin : törüsin : tuta : *birm(i)ş* : iti : *birm(i)ş* : (KT D 1; BK D 3) ◆ ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : bükli : k(a)g(a)nka : t(ä)gi : sül(ä)yü : *birm(i)ş* : (KT D 8; BK D 8) ◆ kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)yü : *birm(i)ş* : (KT D 8; BK D 8) ◆ t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : ilin : tör(ü)sin : (a)lı *birm(i)ş* : (KT D 8; BK D 8) ◆ [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)y(u)]g (ä)rt(i)ŋü :

ul(u)g : törün : (a)lı *birt(i)m* : (BK K 9) ◆ tür[g(i)ş k(a)g(a)n] kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün ogl(u)ma : (a)lı *birt(i)m* : (BK K 9-10) ◆ (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün (a)lı *birt(i)m* : (BK K 10) ◆ s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(i)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin] kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : *birt(i)m* : iti *birt(i)m* : (BK K 11-12) ◆ (a)lp (ä)rin : öl(ü)r(ü)p : b(a)lb(a)l : kılu : *b(e)rt(i)m* : (BK G 7) ◆ ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : b(a)lb(a)l : tikä : *birt(i)m* : (BK G 9) ◆ türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : y(e)g(i)n : (a)nça k(a)zg(a)nu : *birt(i)m* : (BK G 10) ◆ yog : yıp(a)r(ı)g : k(ä)lür(ü)p : tikä : *birti* : (BK G 11) ◆ k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä toṅukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü *b(e)rti* : (T 15) ◆ t(ä)ŋri um(a)y : ıduk y(e)r sub : b(a)sa *b(e)rti* (ä)r(i)nç : (T 38) ◆ kul(ı)m : küŋ(i)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri : y(e)r : (a)yu : *birti* : (ŞU D 1-2) ◆ y(a)zukl(ı)g (a)tl(ı)g[(ı)g] [...] [t(ä)ŋ]ri : tuta *birti* : (ŞU D 2) ◆ küŋ(i)m : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri y(e)r : (a)nta : (a)yu *[b](i)rti* : (ŞU G 9) ◆ so[gd(a)k] : t(a)[b]g(a)çka : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : b(a)y b(a)lık : y(a)p(ı)tı : *b(e)rt(i)m* (ŞU B 5)

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.7.2.** "düşmana teslim etmek" // **3.11.1.** (*sıŋıl, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // **3.13.2.** (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" //**3.13.2.** (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // **3.19.2.** (*küç* sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // **3.19.2.** (*il* sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // **3.19.2.** (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // **3.19.2.** (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // **3.23.** *kab*

ıd-/yıd-/ıt- 𐰴𐰇/𐰴𐰇𐰃/𐰃𐰇: hareketin gerçekleştiğini, tamamlandığını, bittiğini ifade eden birleşik fiil çekimleri yapar

◆ b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : *ıdm(ı)ş* k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : *ıdm(ı)ş* : (KT D 6-7; BK D 7) ◆ k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)n(ı)g : ıçg(ı)nı : *ıdm(ı)ş* : (O 2) ◆ [...] kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : *ıd(ı)p* : top(u)lu : ünti : (KÇ 19)

⇨ **3.1.2.** "göndermek, yollamak" // **3.6.2.** (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) "vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek" // **3.9.2.** (genellikle *sab* sözüyle) "mesaj göndermek, haber iletmek" // **3.13.2.** "görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek" // **3.23.** *kab*

kal- 𐰴𐰃: süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur

◆ ws'n' b'wn̲tt'w : yurtda : y(a)tu *k(a)lur* (ä)rti (T 19) ◆ öl(ü)gi : yurtda : yolta : y(a)tu *k(a)lt(a)çı* : (ä)rt(i)g(i)z : (KT K 9)

⇨ **3.1.1.** "kalmak, herhangi bir durumu sürdürmek, olmak, herhangi bir durumda veya mekanda bulunmak" // **3.1.1.** "hayatta kalmak, sağ kalmak" // **3.4.1.1.** "çaresiz kalmak, hiçbir şey yapamamak" // **3.5.2.1.** (*idisiz* sözüyle) "*yir sub* sahipsiz kalmak, öndersiz ve *bodun*suz kalmak"

kör- 𐰴𐰇𐰚/𐰴𐰇𐰺: süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur

◆ buŋ(a)d(ı)p : k(a)g(a)n : y(ä)lü *kör* t(e)m(i)ş : (T 26)

⇨ **3.4.1.2.** (*emgek* sözüyle) "eziyet çekmek" // **3.4.1.2.** (*edgü/beŋi* sözleriyle) "esenlik ve huzur içinde yaşamak, gün yüzü görmek" // **3.6.1.** (yönelme-bulunma durumuyla) "bağımlı olmak; itaat etmek; iltihak etmek; iltica etmek" // **3.6.2.** (*yügerü* zarfıyla) "asayiş, esenlik ve huzura kavuşmak" // **3.6.2.** (*köz* sözüyle) "aldırış etmek, önemsemek, önem vermek" // **3.9.2.** "görmek, bakmak" // **3.9.2.** "yaşamak, görüp geçirmek, tanık olmak"

u- 𐰃: yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur

◆ y(a)gı bol(u)p : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : *um(a)duk* : y(a)na : iç(i)km(i)ş : (KT D 10; BK D 9) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [*ud(a)çı* (ä)rti : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : *ud(a)çı* (ä)rti (BK D 18-19)

⇨ **3.1.1.** "mümkün olmak, olanaklı olmak"

3.22.3. Ana Yardımcı Fiil

är- 𐰇: ad soylu sözleri fiil durumuna getirir

◆ ötük(ä)n : yışda : yig : idi yok : *(ä)rm(i)ş* : (KT G 4; BK K 3) ◆ il tuts(ı)k : yir : ötük(ä)n : yış *(ä)rm(i)ş* : (KT G 4; BK K 3) ◆ t(a)bg(a)ç : bod(u)n : s(a)bı : süçig : (a)gısı : yımş(a)k : *(ä)rm(i)ş* : (KT G 5; BK K 4) ◆ n(ä)ŋ n(ä)ŋ : s(a)b(ı)m : *(ä)rs(ä)r* : b(ä)ŋgü : t(a)şka : urt(u)m : (KT G 11; BK K 8) ◆ y[(a)g]uk (e)l : *(ä)rs(ä)r* : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä *irs(ä)r* (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (KT G 13) ◆ tört : bul(u)ŋ : kop : y(a)gı *(ä)rm(i)ş* : (KT D 2; BK D 3) ◆ bilgä : k(a)g(a)n : *(ä)rm(i)ş* : (a)lp k(a)g(a)n *(ä)rmiş* : (KT D 3; BK D 4) ◆ buyrukı y(ä)mä : bilgä : *(ä)rm(i)ş* (ä)r(i)nç : (a)lp *(ä)rm(i)ş* (ä)r(i)nç : (KT D 3; BK D 4) ◆ b(ä)gl(ä)ri y(ä)mä : bod(u)nı y(ä)mä : tüz *(ä)rm(i)ş* : (KT D 3; BK D 4) ◆ (a)nt(a)g : kül(ü)g : k(a)g(a)n *(ä)rm(i)ş* : (KT D 4; BK D 5) ◆ buyrukı : y(ä)mä : bil(i)gs(i)z <*(ä)rm(i)ş*> (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k *(ä)rm(i)ş* (ä)r(i)nç : (KT D 5; BK D 6) ◆ ill(i)g : bod(u)n *(ä)rt(i)m* : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : *(ä)rt(i)m* : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (KT D 9; BK D 9) ◆ t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : *(ä)rm(i)ş* : y(a)gısı : koń t(ä)g *(ä)rm(i)ş* : (KT D 12; BK D 11) ◆ b(i)r(i)yä : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : y(a)gı *(ä)rm(i)ş* : (KT D 14; BK D 12) ◆ yır(ı)ya : b(a)z k(a)g(a)n : tokuz og(u)z bod(u)n : y(a)gı *(ä)rm(i)ş* : (KT D 14; BK D 12) ◆ kırk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı *(ä)rm(i)ş* : (KT D 14; BK D 12) ◆ (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d *(ä)rt(i)m* : (KT D 17) ◆ türg(i)ş : k(a)g(a)n : türk(ü)m(i)z [bod(u)n(u)m(ı)z *(ä)rti* : (KT D 18) ◆ b(a)rs b(ä)g : *(ä)rti* : (KT D 20; BK 16-17) ◆ ol ödkä : kul : kull(u)g : bolm(ı)ş *(ä)rti* [küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : *(ä)rti* : (KT D 21) ◆ ol ödkä : kul : kull(u)g : küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : *(ä)rti* : (BK D 18) ◆ (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş <(a)nça> itm(i)ş : (e)l(i)m(i)z : törüm(i)z : *(ä)rti* : (KT D 22; BK D 18) ◆ biz(i)ŋ sü : (a)tı : toruk : (a)zukı : yok *(ä)rti* (KT D 39)

◆ tokuz og(u)z : bod(u)ɲ : k(ä)ntü : bod(u)n(u)m : *(ä)rti* : (KT K 4) ◆ türg(i)ş : [k](a)g(a)n : türk(ü)m : bod(u)n(u)m : *(ä)rti* : (BK D 16) ◆ (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş : (a)nça itm(i)ş : il(i)m(i)z : [törüm(i)z : *(ä)rti* : (BK D 18) ◆ y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : b(a)sm(ı)l : ıduk(ku)t : og(u)ş(u)m : bod(u)n : *(ä)rti* : (BK D 25) ◆ to[kuz og](u)z : m(ä)n(i)ŋ : bod(u)n(u)m *(ä)rti* : (BK D 29) ◆ (e)kin sü : (ä)bdä : *(ä)rti* : (BK D 32) ◆ biz : (a)z *(ä)rt(i)m(i)*z : y(a)b(ı)z : *(ä)rt(i)m(i)*z : (BK D 32) ◆ (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma ...y]ok *(ä)rti* : (BK D 34) ◆ tü[r]k : bod(u)n : aç *(ä)rti* : (BK D 38) ◆ (e)ki ül(ü)gi : (a)tl(ı)g *(ä)rti* : bir ül(ü)gi : y(a)d(a)g *(ä)rti* : (T 4) ◆ y(e)ti yüz : kişig: ud(u)z(u)gma : ul(u)gı : ş(a)d *(ä)rti* : (T 4-5) ◆ (a)yg(ı)l tidi : (a)y(ı)gm(a)sı b(ä)n *(ä)rt(i)m* : (T 5) ◆ b(i)lg(ä)si : ç(a)b(ı)şı : b(ä)n ök *(ä)rt(i)m* : (T 7) ◆ bod(u)n bog(u)zı : tok *(ä)rti* : (T 8) ◆ y(a)g(ı)m(ı)z : t(ä)grä : oçuk t(ä)g *(ä)rti* : biz : aş <t>(ä)g : *(ä)rt(i)m(i)*z : (T 8) ◆ k(a)g(a)nı : (a)lp *(ä)rm(i)ş* : (a)yguçısı : *bilgä (ä)rm(i)ş* : (T 10) ◆ ol (e)ki kişi : b(a)r *(ä)rs(ä)r* : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : (T 10) ◆ yuyka *(ä)rkli* : top(u)lg(a)lı uç(u)z *(ä)rm(i)ş* : y(i)nçgä *(ä)rkl(i)g* : üzg(ä)li : uç(u)z : (T 13) ◆ yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp *(ä)rmiş* : y(i)nçgä yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp *(ä)rm(i)ş* : (T 13-14) ◆ [süsi üç biŋ] *(ä)rm(i)ş* : (T 16) ◆ biz : (e)ki bıŋ : *(ä)rt(i)m(i)*z : (T 16) ◆ (e)ki bıŋ *(ä)rt(i)m(i)*z : (T 18) ◆ türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok *(ä)rm(i)ş* : (T 18) ◆ t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z *(ä)rti* : (T 19) ◆ on ok k(a)g(a)nı : y(a)g(ı)m(ı)z *(ä)rti* : (T 19) ◆ (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)çan n(ä)ŋ *(ä)rs(ä)r* : ol b(i)zni [k(a)g(a)nı (a)lp *(ä)rm(i)ş* : (a)yguçısı bilgä *(ä)rm(i)ş* : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ *(ä)rs(ä)r* : öl(ü)rt(ä)çi kök : (T 20-21) ◆ [ilk kırk(ı)zk]a : sü[l(ä)s](ä)r [y(e)g *(ä)r]m(i)ş* : t(e)d(i)m : (T 23) ◆ kögm(ä)n : yolı : bir *(ä)rm(i)ş* : (T 23) ◆ (a)z yir : y[olı] (a)nı b[irlä... *(ä)r]m(i)ş* : (T 24) ◆ bir (a)t orukı : *(ä)rm(i)ş* : (T 24) ◆ yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp *(ä)rm(i)ş* : (a)yguçısı : *bilgä (ä)rm(i)ş* : k(a)ç *n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r* bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : (T 29-30) ◆ t(a)bg(a)ç süsi : b(a)r *(ä)rm(i)ş* : (T 30) ◆ biz(i)ntä : (e)ki uçı : sıŋ(a)rça : (a)rtuk *(ä)rti* : (T 40) ◆ türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok *(ä)rm(i)ş* : (T 46-47) ◆ (a)nta (a)yguçı : y(ä)mä : b(ä)n ök *(ä)rt(i)m* : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök *(ä)r[t](i)m* : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka] (T 49-50) ◆ k(a)pg(a)n k(a)g(a)n [y(e)ti] ot(u)z [y(a)ş(ı)nta] ... *(ä)rti* : (T 51) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok *(ä)rt(ä)çi (ä)rti* : (T 54-55) ◆ n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka bint(ä)gi : b(a)r *(ä)rs(ä)r* : nä buŋı b(a)r *(ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş* : (T 56-57) ◆ ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok *(ä)rti (ä)rs(ä)r* : b(ä)n öz(ü)m bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok *(ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r* k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok *(ä)rt(ä)çi (ä)rti* : (T 59-60) ◆ türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk *(ä)rm(ä)z(ü)n* : t(e)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : (O 3) ◆ ş(a)d : (a)t(ı)g : (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : t^1g^2 : y(a)gı *(ä)rm(i)ş* : b(ä)dük : *(ä)rm(i)ş* : (O 6) ◆ t(ä)ŋr(i)k(ä)n : (a)nta [kut] *(ä)rm(ä)zkä* : [...] (O 8) ◆ t(ä)ŋri b(i)lgä : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r *(ä)rm(i)ş* : (ä)r(i)nç : (O 10) ◆ [...] özl(i)ki : boz (a)t : *(ä)rti* : (KÇ 4) ◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r^2ml^2l: t(ä)g *(ä)rti* (KÇ 9) ◆ kıt(a)ṅ

: t(a)t(a)[bı ..]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı *(ä)rti* : (KÇ 17) ◆ ül(ü)gi : (a)nça : *(ä)rm(i)ş* (ä)r(i)nç : (KÇ 23) ◆ bök<ä> ul(u)g k(a)[g(a)n *(ä)rm(i)ş* (Tes K 1) ◆ y(e)tm(i)ş : yıl *(ä)rm(i)[ş]* (Tes K 5) ◆ [...] *(ä)rm(i)ş* : k(a)g(a)n [...] (e)ki *(ä)rm(i)ş* : (a)nta (a)d(ı)n : ödk(ü)nç : k(a)g(a)n *(ä)rm(i)[ş]* (Tes D 2) ◆ b(a)y : b(a)r : *(ä)rt(i)m* : (S 5) ◆ (a)g(ı)l(ı)m : on : yılkım : s(a)ns(ı)z : *(ä)rti* : (S 5) ◆ in(i)m : yiti : ur(ı)m : üç : kız(ı)m : üç : *(ä)rti* : (ä)bl(ä)d(i)m : (S 6) ◆ subı : s(ä)l(ä)ŋä *(ä)rm(i)ş* : (ŞU K 2) ◆ [... (ä)b] b(a)r[k(ı)nda] *(ä)rm(i)ş* : (ŞU D 12) ◆ (a)nta k(e)srä küsgü yılıka $s^2In^2l^2g^2$dä k^2wç k(a)ra bod(u)n t^2ms^2 $s^2In^2s^2zd^2$ä k^2wç k(a)ra sub *(ä)rmiş* : (Ta G 5)

är- 4: basit zamanlı kiplerden birleşik zamanlı kipler oluşturur

◆ süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : *(ä)rm(i)ş* : (KT G 5; BK K 4) ◆ y(a)gru : kontukda : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g : (a)nta öyür *(ä)rm(i)ş* : (KT G 5) ◆ [y(a)gr]u : kontuk[da] : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : (a)nta ö[yür *(ä)rm](i)ş* : (BK K 4) ◆ (ä)dgü : bilgä : kişig : (ä)dgü : (a)lp kişig : yor(ı)tm(a)z : *(ä)rm(i)ş* : (KT G 6; BK K) ◆ bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋä : t(ä)gi : kıdm(a)z : *(ä)rm(i)ş* (KT G 6; BK K 4-5) ◆ (a)nta : (a)ń(ı)g kişi : (a)nça : boşgurur : *(ä)rm(i)ş* : (KT G 7; BK K 5) ◆ ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı birür : y(a)gık : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : *(ä)rm(i)ş* (KT G 7; BK K 5) ◆ (a)nta k(a)lm(ı)şı : yir : s(a)yu kop : toru : ölü : yor(ı)yur *(ä)rt(i)g* : (KT G 9; BK K 7) ◆ (e)kin (a)ra : idi oks(u)z : kök : türk : <iti> : (a)nça : ol(u)rur *(ä)rm(i)ş* : (KT D 2-3; BK D 4) ◆ ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir *(ä)rm(i)ş* : (KT D 9; BK D 8) ◆ k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir *(ä)rm(i)ş* : (KT D 9; BK D 9) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir *(ä)rm(i)ş* : (KT D 10) ◆ bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir *(ä)rm(i)ş* : (BK D 9) ◆ yok(a)du : b(a)rır : *(ä)rm(i)ş* : (KT D 10) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı *(ä)rti* : (KT D 22) ◆ üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı *(ä)rti* (BK D 18-19) ◆ y(a)bl(a)k kişi : (ä)r [...] (a)lp (ä)r : biz(i)ŋä : t(ä)gmiş *(ä)rti* : (KT D 39-40) ◆ kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : *(ä)rkli* : y(a)gı boltı : (KT K 1) ◆ [kül] tig(i)n : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur *(ä)rti* : (KT K 2) ◆ kül tig(i)n : bir kırk : y(a)ş(a)yur *(ä)rti* : (KT K 2) ◆ y(a)bl(a)k bolt[(a)çı *(ä)rti* : (KT K 7; BK D 30-31) ◆ ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı *(ä)rti* : (KT K 9) ◆ öl(ü)gi : yurtda : yolta : y(a)tu k(a)lt(a)çı : *(ä)rt(i)g(i)z* : (KT K 9) ◆ kül tig(i)n : yok (ä)rs(ä)r : kop : ölt(ä)çi : *(ä)rt(i)g(i)z* : (KT K 10) ◆ ıg(a)r ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda : t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda : y(e)gdi : ig(i)dür : *(ä)rt(i)g(i)z* : (KT GD) ◆ ol ödkä : kul : kullug : küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : *(ä)rti* : (BK D 18) ◆ in(i)si : [(ä)ç]isin : bilm(ä)z : *(ä)rti* : oglı : k(a)ŋın : bilm(ä)z : *(ä)rti* : (BK D 18) ◆ [...]i yok [bolt](a)çı : *(ä)r[ti ...]* (BK D 28) ◆ ot(u)z : (a)rtukı : bir : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : *(ä)rkli* : y(a)gı boltı : (BK D 28-29) ◆ ilki sü : t(a)ş[ık]m(ı)ş : *(ä)rti* : (BK D 32) ◆ m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça :

b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : *(ä)rti* : (BK D 33) ◆ bi[r ...] *(ä)rs(ä)r* [...] (BK G 8) ◆ türk bod(u)n : t(a)bg(a)çka : kör(ü)r *(ä)rti* : (T 1) ◆ toruk buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : Ir¹k¹d¹a b²w²l²s²r² : s(ä)m(i)z buka : toruk buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z *(ä)rm(i)ş* t(e)y(i)n (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (T 5-6) ◆ çog(a)y kuzın : kara kum(u)g : ol(u)rur : *(ä)rt(i)m(i)*z (T 7) ◆ k(ä)yi(k) yiyü : t(a)b(ı)şg(a)n y(e)yü : ol(u)rur *(ä)rt(i)m(i)*z : (T 8) ◆ (a)nça ol(u)r(u)r *(ä)rkli* : og(u)zd(ı)nt(a)n : kür(ä)g : k(ä)lti : (T 8) ◆ (a)zk(ı)ńa : türk yorıyur *(ä)rın(i)ş* : (T 9-10) ◆ ws¹n¹ b¹wntt¹w : yurtda : y(a)tu k(a)lur *(ä)rti* : (T 19) ◆ ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z *(ä)rti* : < kün y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z *(ä)rti* : (T 22) ◆ (a)t(ı)g : ıka : b(a)yur *(ä)rt(i)m(i)*z : (T 27) ◆ k(a)tun : yok bolm(ı)ş *(ä)rti* : (a)nı yogl(a)t(a)yın : t(e)di : (T 31) ◆ k(ä)lir *(ä)rsär* kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z *(ä)rs(ä)r* : tıl(ı)g s(a)b(ı)g : (a)lı olur : tidi : (T 32) ◆ k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : it(i)p : yıg(ı)p (a)zça : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş *(ä)rti* (T 43) ◆ y(a)n(ı)gma : y(a)gıg : k(ä)lür[ü]r *(ä)rt(i)m* : (T 53) ◆ türk bod(u)n : (a)tı yok : bolu : b(a)rm(ı)ş *(ä)rti* : (O 3) ◆ türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r *(ä)rm(i)ş*] : (O 3) ◆ iş(i)g : küç(i)n : [b(e)rm(i)ş *(ä)rti*] (O 5) ◆ (a)z(ı)g ök(ü)ş(ü)g : kört(i)g : *(ä)rti* : (O 7) ◆ sül(ä)[li]m : t(e)r *(ä)rm(i)ş* : (O 7) ◆ (a)m[tı] : b](ä)gl(ä)r(i)m ä : t(e)r *(ä)rm(i)ş* : (O 7) ◆ k(ä)l(i)r *(ä)rt(i)m(i)*z : (O 10) ◆ (a)z ... *(ä)rti* : (KÇ 6) ◆ [...] *(ä)rti* : (KÇ 9) ◆ süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r *(ä)rti* : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r²m²lI: t(ä)g (ä)rti (KÇ 9) ◆ kiçä y(a)r[uk] b(a)t(a)r *(ä)rkli* : süŋ(ü)şd(ü)m : (ŞU D 1) ◆ tug : t(a)ş(ı)k(ı)r : *(ä)rkli* y(ä)lmä : (ä)ri k(ä)lti : (ŞU D 5-6)

⇨ **3.1.1.** *ir-* (yönelme durumuyla) "erişmek, varmak, ulaşmak" **3.14.1.** (*el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak"

3.23. Konusal Alanı Belirlenemeyenler

ay- D

◆ y¹g¹[...]l² : tip : *(a)yu* k(ä)lti : (ŞU G 3)

⇨ **3.6.2.** (*bodun* sözüyle) "egemenlik altına almak" // **3.9.2.** "demek, söylemek; açıklamak" // **3.9.2.** "talimat vermek, buyurmak" // **3.9.2.** "yol göstermek, bilgi sunmak, danışmanlık yapmak" // **3.17.** (*kıyın* sözüyle) "ceza tebliğ etmek" // **3.19.2.** "(*teŋri* ve *yer* sözleriyle) egemen olmak, hükmetmek"

bar- 𐰉𐰇

◆ t(a)bg(a)ç k(a)nı : k(a)g(a)n ... : *b(a)rm(ı)ş* : (ŞU B 3; 5)

⇨ **3.1.1.** "gitmek, yol almak, ilerlemek"; (yönelme durumuyla) "varmak, ulaşmak, erişmek" // **3.3.1.** "(Türk *kaganları* ve *kaganlık* ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek" // **3.7.1.** "(savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak" // **3.14.1.** (genellikle *el/il, bodun* sözleriyle) "kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir yaşam sürmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

bir-/ber- 𐱅𐰼𐰚/𐱅𐰚

◆ ...] *[b(e)r]t(i)nı* : (BK G 7) ◆ y(a)na : *birt(i)m(i)*z : (KT D 20-21; BK D 17) ◆ m(ä)n(i)ŋ süm : üç [...]p : [*birti*] : (ŞU G 9)

⇨ **3.1.2.** "vermek, iletmek" // **3.7.2.** "düşmana teslim etmek" // **3.11.1.** (*siŋil, kız* sözleriyle) "kız vermek, evlendirmek" // **3.13.2.** (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) "hizmet etmek" //**3.13.2.** (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) "bir göreve atamak, tayin etmek" // **3.15.2.** (*at* sözüyle) "ad veya unvan vermek" // **3.19.2.** (*küç* sözüyle) "(*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek" // **3.19.2.** (*il* sözüyle) "(*teŋri*) illi kılmak, devletli kılmak" // **3.19.2.** (*kan* sözüyle) "(*teŋri*) kağanlı kılmak" // **3.19.2.** (*bilig* sözüyle) "(*teŋri*) bilgili kılmak, bilgilendirmek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

bol- 𐰃𐰇𐰴

◆ [...] *boltı* : (ŞU G 3)

⇨ **3.19.1.** "olmak, yaratılmak, vücuda gelmek" // **3.22.1.** yardımcı fiil

boz- 𐰃𐰇𐰴

◆ [...] *boz[k]u[ıça...* (O 9)

⇨ **3.7.2.** "(savaşta) bozguna uğratmak"

ärtür- 𐰋𐰼𐰋

◆ y[1][.....][2] *(ä)rt(ü)[r]t(ü)m* (BK K 10)

ıd-/yıd-/ıt- 𐰖𐰃/𐰲𐰃/𐰴𐰃

◆ kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : süsin : [...] *ıt(t)ı* (KÇ 10-11)

⇨ **3.1.2.** "göndermek, yollamak" // **3.6.2.** (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) "vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek" // **3.9.2.** (genellikle *sab* sözüyle) "mesaj göndermek, haber iletmek" // **3.13.2.** "görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek" // **3.22.2.** yardımcı fiil

kıl- 𐰴𐰃𐰽

◆ t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [....] *kılt(ı)m* : (BK K 9)

⇨ **3.22.** yardımcı fiil

sök- 𐰾𐰺/𐰖

◆ bi[r ...] (ä)rs(ä)r [...] .. *s]ökt(ü)m* : (BK G 8)

⇨ **3.1.2.** "bir nesneyi yerinden sökmek; (kar) küremek"

tüş- 𐰺𐰼𐰆

◆ [...] *tüşd(ü)[m]* : (ŞU G 13; B 2)

⇨ **3.1.1.** (yönelme-bulunma, yön durumuyla) "gitmek" // **3.1.1.** "konaklamak veya mola vermek üzere at, at arabası vb.den inmek" // **3.7.1.** "(düşman ordusu) ırmağa, denize vb.ye dökülmek" // **3.21.2.1.** "düşmek, düşüp yaralanmak veya telef olmak"

yok kıl-/yok kış- 𐰾𐰴 𐰇𐰺/𐰾𐰴 𐰇𐰃𐰽 𐰇𐰃/𐰾𐰴𐰽 𐰇𐰃/𐰾𐰴𐰽 𐰇𐰉:

◆ [...] *yok kılm(ı)ş* : (ŞU B 4)

III. SONUÇ

Köktürk Kağanlığı'na ait Çoyr, Ongin, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kül İç Çor yazıtlarını ve Ötüken Uygur Kağanlığı dönemine ait Şine Usu, Taryat, Tes, Suci yazıtlarını oluşturan sözcüklerin tematik olarak sınıflandırıldığı bu çalışmada, okunma ve anlamlandırma sorunları süren söz ve söz öbekleri de yeniden değerlendirildi.

I. Çalışmanın malzemesi olan on yazıtta 612 cins ad, 305 eylem adı, 218 özel ad belirlendi. Yazıtlarda 917 sözcük yer almaktadır. Bu rakam, özel adların da madde başı olmasıyla 1135'e ulaşmıştır. Madde başlarının sayısı, sözcükleri anlam katmanlarına göre sınıflandırdığımızda 1517'ye çıkmıştır. Tekrarlanan sözcüklerle birlikte on yazıtın toplam söz varlığı 7726'dır.

Bu sayılar, hiç kuşkusuz, Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı dönemindeki Türkçenin söz varlığının tam karşılığı değildir. Runik harfli Türkçe yazıtların büyük bir bölümü, Türk kağanlığının tarihsel kayıtları (kronikleri/vakayinameleri) olduğu için, yazıtlardaki sözcüklerin sayısında doğal bir sınır gerçekleşmiştir. Bu sınırların anlambilim yöntemleriyle Prof. Aksan tarafından genişletildiği bir dizi çalışma bulunmaktadır (1976; 1975-76; 1983; 1998; 2000 vd.). Aksan'ın *ileri öge* olarak tanımladığı, kökü geçmediği halde türevi bulunan sözcükler, yazıtlar dönemi Türkçesinin söz varlığını birkaç kata kadar çıkarmaktadır. Çalışma malzememizde yer alan ileri ögelerin sayısının yüksekliği dikkati çekecek ölçüdedir.

Yazıtlarda fiil gövdeleri kayıtlı olduğu halde kökleri geçmeyen ögelerin bazıları şunlardır: *adrıl-, akıt-, artat-, boşgur-, boşun, emget, ertin-, igit-, kalış-, kamşat-, katıl-, kötür-, opla, opul, ökün-, ötün-, sakın-, sebin-, telin, tolgat-, topul-, tüzül-, yabrıt-, yapıt-, yamaş-, yoŋaşur-, yükün-, yüzüt-* vd.

Addan fiil yapan eklerle oluşmuş bazı sözcüklerin köklerinin malzememiz söz varlığında belgelenmemesi, bu sözcükleri de ileri ögeler sınıfına sokmamızı sağlamaktadır: *abla-, ançula-, kılıçla-, ötle-, sözleş-, tapla-, tıŋla-, tile-, una-, urugsırat-, yazukla-* vb. Bunlar arasındaki kimi köklerin (*ab* < *av; kılıç; yazuk* < *yazık* vb.) günümüz modern Türk lehçelerinde hâlâ kullanım alanında olması, bunların eski çağdaki canlılığının da kanıtıdır.

Türev olduğu anlaşılan ad kategorisindeki ileri ögelerin sayısı da yüksektir: *arıg, arkış, tirkiş, artuk, azıglıg, azman, bedük, belgü, buyruk, erkin, erklig, eşilik, kamag, kargu, kedimlig, kırgaklıg, kıyın, kiçe, kiçig, kinlig, kokılık, korgan, kürlüg, küregü, oguş, ödkünç, sansız, süçig, tamga, tarıglag, tarkınç, teblig, tegre, tizlig, tonlug, ubut, ulug, uzun, ülüg, yablak, yalıŋus, yılsıg, yımşak, yiçe, yinçge* vd.

Edat ve bağlaç sınıfına giren bazı sözcükleri de (*aşınukı* < *aşnu+kI; kezü* < *kez-Ü; ötrü* <*öt-ür-Ü; sayu* < *sa-y-U; takı* <*tak-I; ulayu* < *ula-y-U* vd.) ileri ögeler olarak tanımlamak olasıdır.

Bazı sözcüklerin yazıtlar dönemi Türkçesindeki varlığı, özel adlardaki kullanımlarının yardımıyla anlaşılmaktadır: *toŋa* "kaplan", *toŋa tigin* kişi adında; *bars* "kaplan", *bars beg* unvan öbeğinde; *sıpa* "bir yaşındaki eşek yavrusu", *az sıpa tay seŋün* unvan öbeğinde; *enük* "aslan, kaplan, kurt, köpek gibi etle beslenen hayvanların yavruları", *enük seŋün* unvan öbeğinde; *kum* "kum", *kara kum* yer adında; *temir* "demir", *temir kapıg* yer adında; *yinçü* "inci", *yinçü ögüz* ırmak adında; *yaşıl* "yeşil", *yaşıl ögüz* ırmak adında; *kür* "gür", *kürbudıklı* yer adında; *butık* "budak, dal", *kürbudıklı* yer adında vd.

II. Çalışmanın sözlük kısmı oluşturulurken, adlar ve fiillerdeki mecazlaşmaların yol açtığı çok anlamlı ögelerin saptanması konusu önemliydi. Sözlükte madde başı olarak geçen 305 fiilden 140'ının bir ve birden fazla anlamla kullanıldığı belirlendi. Buna göre, çok anlamlı eylem adlarının oranı % 48.5'tir.

III. Çalışmanın sözlük bölümündeki madde başları, sözcüklerdeki anlam farklarına göre belirlendiği için, madde başı olan fiillerin sayısı 528'dir. Bunlardan 151'i temel oluş ve kılış bildiren fiil, 89'u savaş fiili, 37'si diplomasi-politika fiili, 34'ü devlet teşekkülü fiili, 30'u iletişim fiili, 26'sı duygu fiili, 26'sı sanat (heykel, bezeme, mimarlık, yazı) fiili, 23'ü insan bedeniyle ilişkili fiil, 15'ü kozmogoni ve inanç fiili, 14'ü hayvanlarla ilişkili fiil, 12'si iş ve hizmet fiili, 10'u akıl ve zihin fiili, 9'u kalkınma fiili, 8'i cenazeyle ilişkili fiil, 8'i ad/unvan fiili, 7'si yurt tutma ve yerleşim fiili, 6'sı doğa ve meteoroloji fiili, 7'si fiziksel gereksinimle ilişkili fiil, 4'ü evlilik fiili, 2'si avcılık fiili, 1'i kıtlık fiili, 1'i yasa ve ceza fiilidir. Yardımcı fiillerin sayısı ise 9'dur.

IV. Çalışmanın sonunda temel oluş, kılış ve durum bildiren toplam 151 fiilden 98'inin temel anlamlarıyla değil, ikincil, üçüncül ve daha ileri anlam katmanlarıyla kullanıldığı anlaşıldı. 20 fiilin ise hem temel anlamları hem de bir ve birden fazla üst anlam katmanları saptandı. Buna göre 151 temel fiilden 118'inin mecazlaşmalarla çok anlamlılık kazandığı ve VII-IX. yüzyıl Türkçesinde bu anlamlarla da kullanıldığı anlaşıldı. Ortaya çıkan bu veriler, *temel fiillerin* **% 64.9**'unun yazılı Türkçenin en eski döneminde çok anlamlılık sürecini tamamlamış olduğunu göstermektedir. Bu oranın yüksekliği, Türk yazı dilinin VII-VIII. yüzyıldaki olgunluk düzeyinin de kanıtıdır.

V. Çalışmamızda madde başı oluşturan fiillerin konularına göre yüzdelik oranları şu şekildedir: Temel fiiller % 28.1; savaş fiilleri %16.9; devlet ve politika fiilleri % 13.4; iletişim fiilleri % 5.7; duygu fiilleri % 4.9; sanat fiilleri % 4.9; insan bedeniyle ilişkili fiiller % 4.3; kozmogoni ve inanç fiilleri % 2.6; hayvanlarla ilişkili fiiller % 2.6; iş ve hizmet fiilleri % 2.2; akıl ve zihin fiilleri % 1.9; kalkınma fiilleri % 1.7; diğerleri (cenaze, ad/unvan, yerleşim/yurt tutma, doğa/meteoroloji, fiziksel gereksinim, evlilik, avcılık, kıtlık, yasa/ceza; yardımcı fiiller % 8.5.

VI. Çalışmamızda madde başı oluşturan cins adların sayısı 773'tür. Bunlardan 203'ü dil bilgisi ögesidir. 83 sözcük sayı, 81 sözcük ad/unvan, 58 sözcük coğrafya, 38 sözcük devlet, siyaset ve halk, 26 sözcük kavramlar, 24 sözcük savaş, 25 sözcük zaman kavramı, 23 sözcük akrabalık, 22 sözcük hayvanlar, 19 sözcük meslekler, 19 sözcük beden ve organlar, 16 sözcük yerleşim, 13 sözcük ticaret, 11 sözcük zenginlik-yoksulluk kavramı, 10 sözcük kozmogoni/inanç, 10 sözcük cenaze ile ilişkilidir. Bunların yanı sıra, sayıları 1 ile 7 arasında değişen ateş, su, beslenme, yol, geçit, maden, mineral, giyim, ölçü, sanat, zanaat, kimlik, iş-hizmet, mülkiyet, tutsaklık, avcılık, evlilik, yasa, ceza konulu sözcük bulunmaktadır.

VII. Değer yargıları, zaman niteleyicileri, ruhsal durumla ilgili niteleyiciler, zaman kavramı, zenginlik-yoksulluk kavramı, kozmogoni-inanç vd. soyut kavram adlarının toplam sayısı 270'tir. Buna göre, cins adların % 34.9'u soyut kavramların adıdır. Sözcüklerin soyutlaşmasındaki bu yüksek oran, Türk dilinin yaşıyla ilgili varsayımsal saptamaların daha gerçekçi ölçütlerde yapılmasını sağlayacaktır.

VIII. Çalışmamızın malzemesi olan yazıtlarda geçen toplam söz varlığı 7726'dır. Aşağıdaki listede bu sözlerin sayıları belirtilmiştir. Örneğin, İlteriş Kağan'ın ve Bilge Kağan'ın adı taradığımız on yazıtta 11'er kez, Kapgan Kağan'ın adı 6 kez geçmektedir. Buna göre, taranan yazıtlarda toplam 46 kez kağan adı geçmektedir. Bunlara 11 kez geçen Bilge Kağan adı, 11 kez geçen İlteriş Kağan'ın adı, 6 kez geçen Kapgan Kağan'ın adı vd. dahildir.

Ø işareti, karşısındaki sözcüğün farklı bir konu alanında da geçtiğini gösterir. Örneğin, *Tabgaç* sözcüğü hem etnonim hem de ülke adıdır. Çalışmamızda bu sözcüğün geçtiği cümleler, ülke adında değil, *bodun*, boy adında (etnonim) verilmiştir. Ülke adları bölümünde *tabgaç* sözcüğü madde başı olarak kayıtlanmış, ancak *bodun*, boy adları (etnonim) bölümüne gönderme yapılmıştır. *külüg* "ünlü" sözcüğü, değer yargısı bildiren bir niteleme adıdır; ancak sözcük unvan niteleyicisi olarak kullanılmasının yanı sıra, ün, şan, şöhret konu başlığına da uymaktadır. Dolayısıyla *külüg* sözcüğü, değer yargısı bildiren niteleme adlarının altında yalnızca madde başı olarak yer almış; sözcüğün geçtiği cümleler unvan niteleyicileri ve ün, şan, şöhret konularında kayıtlanmıştır. *kedimlig* sözcüğünün temel anlamı "giyimli" olmasına karşın, sözcük "teçhizatlı, mücehhez, donanımlı (at, asker vb.)" mecazlaşmasıyla kullanıldığından, sözcüğün yer aldığı cümleler asker, savaşçı başlığı altında kayıtlanmıştır.

IX. Çalışmanın Giriş bölümünün üçüncü alt başlığını oluşturan Yorumlar ve İncelemeler kısmında, Köktürk ve Ötüken Uygur yazıtlarında geçen114 adet söz ve söz öbeği değerlendirilmiştir. Bu söz ve söz öbeklerinin kimisi için farklı okumalar ve anlamlandırmalar önerilirken, kimisi için daha

önce literatürde yer aldığı halde çok ilgi görmeyen görüşler yeniden dikkatlere sunulmuştur.

X. . Köktürk ve Ötüken Uygurlarından günümüze ulaşan kağanlık yazıtlarını, söz konusu dönemlerin tarihsel kayıtları (kronik/vakayiname) olarak değerlendirmek mümkündür. Dolayısıyla, bu belgelerin yazımında kullanılan sözcükler seçilmiş ögelerdir ve askeri ve siyasal söylem dikkati çekecek ölçüdedir.

Yazıtların söz varlığını konu alanlarına ayırdığımızda, bu etkin *askeri-siyasal* üslubun yanı sıra, eski Türk çağı insanının gündelik ve özel yaşamı, duyguları, inanışları, akıl yürütmeleri, etkileşim ve iletişimleri, zaman kavramını algılama biçimleri, yurt kurmaları, konut yapımları, doğumları, ad ve unvan verme gelenekleri, meslekleri, evlilikleri, cenaze törenleri, yasaları, töreleri gibi çok farklı alanlarda da bir söyleyiş biçimi geliştirdiğini ve bu alanlarda çok sayıda söz varlığı edindiğini gördük. Böylece, daha önce de belirtildiği gibi, Eski Türk çağı insanının yurt tuttuğu topraklarda yalnızca *savaşçı kimlik*le dolaşmadığı, aynı zamanda duyguları ve algıları olan kişiler olarak gündelik işleriyle uğraşıp yaşamlarını biçimlendirdikleri anlaşılmaktadır.

XI. Aşağıdaki tablo, çalışma malzemesinin istatistik söz varlığıdır. Bu tabloda, her sözcüğün yazıtlarda geçtiği toplam sayısı verilmiştir. Örneğin 2.2.1. Gökyüzü, Gök Cisimleri alt başlığında *kün* sözü bir, *täŋri* sözü oniki, *yaruk* sözü ise bir kez belgelenmiştir. Buna göre, yazıtlarda gök yüzü ve gök cisimlerini ilgilendiren toplam sözcük sayısı –mükerer olanlarla birlikte- ondörttür.Hava ve meteorolojiyle ilgili *bor* (2) ve *kar* (3) sözcükleri **2.2.2.** numaralı alt başlıktadır. Böylece, 2.2.1 ve 2.2.2.'nin üst başlığı olan **2.2. Gökyüzü, Hava Olayları** bölümündeki sözcüklerin toplamı ondokuz olarak belirlenir.

Bu arada, *täŋri* sözcüğü yazıtlar dönemi Türkçesinde unvan niteleyicisi ve "tanrı" anlamıyla da kullanıldığından, söz konusu sözcüğe ilgili konu başlıklarının (2.8.6. Unvan niteleyicileri; 2.8.26. Din, İnanç) altında da yer verildi. Bu sözcük unvan niteleyicisi olarak üç kez, "gökyüzü" anlamıyla oniki kez, "tanrı" anlamıyla kırkyedi kez belgelenmektedir. Bu sözcüğün (ve diğer çok anlamlı ögelerin) baskın kullanım alanı, tablodaki istatistik verilerin mukayesesi yoluyla net biçimde ortaya çıkar.

XII. İstatistik Veriler

	toplam
II. SÖZ VARLIĞI	7726
1. ÖZEL AD BİLGİSİ VE DİL BİLGİSİ ÖGELERİ	2210
Özel Adlar	896
1.1. Kişi Adları Unvan Niteleyicileri Ve Unvanlarıyla	196
1.1.1. *Kaganlar*	46
bilgä kagan	11
bumin kagan	3
ilteriş/elteriş kagan	11
inäl kagan	2
istämi kagan	2
kapgan kagan	6
kül ... bilge kagan	1
täŋri täg täŋri yaratmış türk bilgä kagan	2
täŋridä bolmış el etmiş bilgä kagan	5
yollug kagan	2
...mI kagan	1
1.1.2. *Katunlar*	4
elbilgä katun	2
ilbilgä katun	2
1.1.3. *Tigin, Yabgu, Tarkan, Tudun, Buyruk, İlteber, Çor, Beg* ve Diğer Askerî-İdari Kimlikler	101
akınçu alp bilgä çigşi	1
az sıpa tay säŋün	1
bars bäg	2
bayırku tarduş bilgä tarkan kutlug	1
$b^2g^2zk^2r^2$ çigşi bıla baga tarkan akınçu alp bilgä çigşi	1
bilgä ışbara tamgan tarkan	1
bilgä tarduş ulug bilgä yabgu	1
bilgä tölis ulug bilgä çad	1
bilige uzal öŋ erkin	1
buyla kutlug yargan	1
çabış säŋün	1
el etmiş yabgu	1
ınançu baga tarkan	1
ışbara säŋün yaglakar	1
ışbara tamgan çor yabgu	1
kagas ataçuk	1
kutlug bilgä säŋün	1
kutlug tarkan säŋün	1
kül çor/kül iç çor	15
kül tigin	32
külüg oŋı	1
ozmış tegin	3
säbig kül erkin	1
sir irkin	1
tay bilgä tutuk	1
tokuz bolmış bilgä tay säŋün	1
toŋa tigin	2
toñukuk	15
tudun yamtar	1
tun bilgä	1
tun yegän erkin	1
tuygun eltäbär	1
tuykun ulug tarkan bukug bıŋa	1
udurgan	1
ulug öz ınançu	1
ulug uruŋu	1
yigän çor	2
1.1.4. *Bitigçiler, Tamgaçılar, Bedizçiler*	13
biligä kutlug tarkan säŋün	1
bökä tutam	1
çaŋ säŋün	1
makaraç tamgaçı	1
oguz bilgä tamgaçı	1
tarduş ınançu çor	1
toluk	1
yollug tigin	6
1.1.5. Başka Boyların, Kavimlerin ve Ordularının Liderleri, Temsilcileri	21
aşok	1
bärçikär	1
bölük	2
bukug tutuk	1
çaça säŋün	2
änük säŋün	1
işiyi likäŋ	1
koşu tutuk	1
ku säŋün	3
lisün tay säŋün	1
ogul tarkan	1
oŋ tutuk	3
tarduş ınançu çor	1
toŋra äsim	1
udar säŋün	1
1.1.6. Diğer Kişiler	11
alp şalçı	4
ışbara yamtar	1
idil	1
ozıg	1
sagır çulugan	1
tadık çor	1
tuygut	1
yegän silig bäg	1
1.2. Yer Adları	233
1.2.1. *Kaganlık* Merkezleri	30
ötükän	27
tägräs	3
1.2.2. Irmaklar	69
ak sub	1
ak tärmäl	1
anı	3
arkar	1
balıklıg	1
bolçu	5
burgu	2
ärtiş ögüz	5
käm	3
kaŋyuy	1
karaga	1
kara sub	1
kara yotulkan	1
käyrä	3
kök öŋ	2
künüy	1
orkun	4
säbin	1
sälänä	9
säkiz sälänä	1
taluy	4

tälädü	1
täz	4
togla	3
tokuş	1
yabaş	1
yar ögüz	1
yaşıl ögüz	2
yinçü ögüz	5
1.2.3. Göller, Pınarlar	9
çıgıltır köl	1
kara köl	1
kazluk köl	1
sukak yulı	1
taygan köl	1
türgi yargun köl	1
uçuz köl	2
yula köl	1
1.2.4. Dağlar, Tepeler	43
altun yış	7
as öŋüz	3
çogay	3
äk tag	1
ıduk baş	4
kadırkan yış	5
kögmän	10
kömür tag	2
soŋa yış	2
tamag ıduk baş	2
tinsi/tensi oglı	2
töŋkär tag	2
1.2.5. Kentler	10
bay balık	1
beş balık	3
bukarak	1
käŋü tarman/tarban	2
kordan	1
togu balık	2
1.2.6. Ülkeler	13
bükli	4
purum	2
tabgaç	Ø
tüpüt	5
1.2.7. Çöller	3
kara kum	3
1.2.8. Kaleler	2
amga/amgı korgan	2
1.2.9. Ovalar	5
tögültün yazı	2
yarış yazı	2

yogra yarış	1
1.2.10. Geçitler	13
karagan kısıl	1
tämir kapıg	12
1.2.11. Ormanlar	1
kür budıklı	1
1.2.12. Diğer Yer Adları	35
agu	1
antargu	1
bükägük	1
çuş başı	2
äzgänti kadız	2
irlün	1
käçän	1
käŋäräs/käŋkäräs	2
kara buluk	1
kärgü	1
koşulgak	1
költi	1
kügür	2
örpän	1
sakış	1
süy	1
şantuŋ	6
şıp	2
tabar	1
tokuz ärsin	2
udargan	1
üç birkü	2
yarış agulug	1
yılun kol	1
1.3. *Bodun*, Boy Adları	467
aba	1
aba baş	1
ak baş	1
apar	2
az	15
basmıl	8
bayırku	6
boz ok	1
çik	6
ädä	2
ädiz	2
igdir	1
isig	1
izgil	2
karluk	25
üç karluk	6
kasar	4

kay	1
kırkız	25
kıtań	17
kurıkan	2
üç kurıkan	2
mançud	1
oguz	28
tokuz oguz	13
säkiz oguz	3
üç oguz	1
on ok	12
saka	1
sir	7
sogdak	6
sogud	2
tabgaç	58
taŋut	2
tarduş	16
tatabı	12
tatar	2
otuz tatar	4
tokuz tatar	7
täzik	2
tokar	1
toŋra	5
tölis	8
türgiş	22
türk	112
uygur	8
on uygur	1
yagma	1
yeti yegirmi az	1
1.4. Niteleme Adları	382
1.4.1. Fiziksel-Bedensel Özellikleri İçeren Niteleme Adları	10
aç	1
bäŋlig	1
karı	1
ödsig	1
tok	3
ulug	1
yası	2
1.4.2. Değer Yargılarını İçeren Niteleme Adları	121
adın	1
adınçıg	4
agır	1
alp	16

aŋıg	7
arkuk	2
başlıg	7
bat	1
biligsiz	4
bilgä	16
ädgü	8
är	1
ärklig	1
kiçig	1
küçlüg	2
külüg	Ø
kürlüg	2
ödkünç	1
täblig	2
tizlig	7
uçuz	1
ulug	1
ülgän	1
üz	1
yabız	5
yablak	18
yası	2
yazuklıg	1
yeg/yig	7
1.4.3. Yüzölçümü-Zaman Nitelik ve İlgilerini İçeren Niteleme Adları	33
amtı	10
bäŋgü	8
ärig	2
ırak	4
ilk	Ø
kısga	1
uzun	1
yagru	4
yaguk	3
1.4.4. Miktar, Hacim, Ölçü Bildiren Niteleme Adları	87
agır	1
artuk	2
az	16
azça	1
azkıŋa	2
bädük	1
ärtiŋü	4
idi/edi	9
kalın	1
kalısız	3
kärgäksiz	2
kiçig	4
kür	Ø
näŋ	9
öküş	16
sansız	2
ulug	8
yinçgä	2
yogun	2
yuyka	2
1.4.5. Hayvanlara Ait Niteleme Adları	12
azıglıg	1
azman	2
başgıl	2
ädgü	1
ägri	1
kädimlig	Ø
ögsüz	1
özlük	Ø
sämiz	1
toruk	2
tügünlüg	1
1.4.6. Devlet, Toplum ve Askerlikle İlgili Niteleme Adları	Ø
aşsız	Ø
barmış	Ø
başlıg	Ø
bay	Ø
baz	Ø
biriki	Ø
bulgak	Ø
bulganç	Ø
çıgaŋ	Ø
eltäbärlig	Ø
ärmiş	Ø
ıgar	Ø
içräki	Ø
illig/ellig	Ø
kaganlıg	Ø
kalınsız	Ø
kamşag	Ø
kädimlig	Ø
külüg	Ø
oksuz	Ø
sünüglüg	Ø
tarkınç	Ø
tat	Ø
tonlug	Ø
tonsuz	Ø
tuglug	Ø
tüz	Ø
tüzsüz	Ø
yadag	Ø
yagısız	Ø
yalıŋ	Ø
yaraklıg	Ø
yarıklıg	Ø
yılsıg	Ø
1.4.7. Duyularla Anlaşılan Özellikleri Karşılayan Niteleme Adları	18
bir	3
katı	1
kırgaglıg	1
kinlig	1
süçig	6
yımşak	6
1.4.8. Psikolojik Durumla İlgili Niteleme Adları	6
buŋsuz	6
1.4.9. Renk Adları	29
ak	3
boz	5
kara	3
kızıl	1
kök	6
sarıg	2
torug	1
ürüŋ	2
yagız	4
yaşıl	Ø
yägrän	2
1.4.10. Gösterme-Belirtme Niteleyicileri	66
bu	21
ol	45
1.5. Tarz-Durum Bildiren Adlar	183
ançak	1
ançıp	6
ança	58
antag/antäg	8

barça	1
bintägi	1
bunça	29
ädgüti	2
katıgdı	2
kop	37
kopın	2
nänçä	1
tükäti	2
yana	19
yaraklıgdı	1
yegdi	2
yiçä	5
yolı	6
1.6. Yer-Zaman Sözleri	132
anta	122
bunta	10
1.7. Soru-Belirsizlik Sözleri	24
kaç	1
kaçan	2
kanı	4
kantan	4
kim	4
näkä	2
ne	7
1.8. Zamirler	191
1.8.1. Kişi Zamirleri	130
bän/bin/män	67
biz	20
ol	20
sän/sin	16
siz	7
1.8.2. Dönüşlülük Zamirleri	38
käntü	5
öz	33
1.8.3. Belirsizlik Zamirleri	5
barı	1
kamagı	4
1.8.4. İşaret Zamirleri	18
bu	8
ol	10
1.9. Dil Bilgisi Görevleri Edatlar-Bağlaçlar	403
1.9.1. Soru Edatı	6
gu/gü/mu	6
1.9.2.Pekiştirme-Vurgulama Edatları	12
kök	3
ok/ök	9
1.9.3. Olasılık Edatı	31
ärinç	31
1.9.4. Son Çekim Edatları	247
ara	11
artuk	1
basa	1
başlayu	5
birlä	21
ıngaru	1
käzü	1
kisrä/kesrä	18
kodı	3
öŋrä	1
ötrü	3
sayu	7
sıŋar	1
tapa	30
täg	20
tägi	38
togurü	2
üçün	64
üzä	14
yan/yän	5
1.9.5. Bağlaçlar	107
artukı	1
aşnukı	1
azu	2
başlayu	4
birlä	3
takı	3
tip	10
tiyin/teyin	38
udu	2
ulayu	9
yämä	34
2. BÖLÜM: KONULARA GÖRE ADLAR	3308
2.1. Zaman	151
2.1.1. Zaman, Çağ, Devir	9
böd	3
öd	6
2.1.2. Yıl, Mevsim, Ay, Gün	117
ay	30
kış	1
kiçä	1
kün	10
küntüz	4
küz	1
ödüş	1
taŋ	1
tün	11
yaŋı	8
yay	3
yaz	3
yıl	43
2.1.3. Takvim	25
bars	2
biçin/beçin	2
ıt	2
koń	6
küsgü	2
lagzın	3
tabışgan	1
takagu/takıgu	4
ulu	1
yılan	2
2.2.Gökyüzü, Hava Olayları	19
2.2.1. Gökyüzü, Gök Cisimleri	14
kün	1
täŋri	12
yaruk	1
2.2.2. Hava Meteoroloji Olayları	5
bor	2
kar	3
2.3. Bitkiler	5
çıntan	1
ı	2
ıgaç	2
2.4. Hayvanlar	58
2.4.1. Evcil Hayvanlar	39
adgır	3
ak	7
at	19
buka	2
koń	2
sıpa	Ø

tay	Ø
täbi	1
torug	1
yagız	2
yunt	2
2.4.2. Yabani Hayvanlar, Av Hayvanları	10
bars	Ø
böri	2
änük	Ø
käyik	1
kiş	2
sıgun	1
tabışgan	1
täyäŋ	2
toŋa	Ø
toŋuz	1
2.4.3. Hayvan Toplulukları	9
yılkı	9
2.5. İnsan Vücudu	39
2.5.1. Beden, Organlar, Dokular	28
adak	3
arka	1
baş	1
boguz	1
älig	2
iç	2
kaş	1
köz	6
kulkak	2
öd	1
saç	1
sünük	2
taş	2
udlık	1
yaŋak	1
yüz	1
2.5.2. Vücut Salgıları	5
kan	3
tär	1
yaş	1
2.5.3. Bedensel Gereksinim	6
u	6
2.6. Coğrafya	351
2.6.1. Kara Kütleleri	119
bältir	2
baş	22
çorak	1
çöl	3
çub	2
ı	1
ılga	2
käçig	1
kısıl	1
kum	Ø
kuz	2
subsuz	1
tag	12
yaylag	1
yazı	8
yer/yir	28
yış	32
2.6.2. Su Kütleleri	37
balık	1
köl	8
köläk	1
ögüz	21
sub	6
taluy	Ø
2.6.3. Coğrafi Yönler	144
ay togsık	1
biri	19
biridin	2
ilgärü/iligärü	23
kidin	6
kirü/kärü	4
kisrä/kesrä	3
kurı	21
kurıdın	2
kuz	2
kün batsık	6
kün ortusı	3
kün togsık	11
öŋ	13
öŋdün	5
togu	Ø
tün ortusı	3
yırı	16
yırıdın	1
yir/ir	3
2.6.4. Yer-Yön Adları	51
asra	7
bärü	1
buluŋ	12
iç	2
öŋ	1
taş	2
tägrä	1
töpü	2
tuş	1
uç	1
utru	1
üzä	14
yan	1
yukaru	1
yügärü	4
2.7. Gündelik Yaşam Ögeleri	194
2.7.1. Ateş-Su	8
oçuk	1
ot	4
ört	1
sub	2
2.7.2. Beslenme	2
aş	1
azuk	1
2.7.3. Yol, Geçit	9
käçig	Ø
kısıl	Ø
oruk	1
ugur	1
yol	7
2.7.4. Madenler, Mineraller	
altun	Ø
kümüş	Ø
taş	Ø
tämir	Ø
yinçü	Ø
2.7.5. Giyim	Ø
kädim	Ø
ton	Ø
2.7.6. Ölçü Birimleri	5
at orukı	1
batım	2
sıŋar	2
2.7.7. Müzik Aleti	1
köbürgä	1
2.7.8. Zanaat, Yapı İşleri	1
ı	1
taş	Ø
2.7.9. Ticaret, Endüstri	51
2.7.9.1. Mal, Mülk, Servet; Takas, Para	45

agı	11
altun	7
barım	6
äşgiti/işgiti	3
kalıŋ	1
kidiz	1
kiş	2
kutay	3
kümüş	7
tabar	2
täyäŋ	2
2.7.9.2. Ticari Taşımacılık	6
arkış	4
tirkiş	2
2.7.10. Kent, Konut, İstihkam	65
2.7.10.1. Kent	13
balık	12
uluş	1
2.7.10.2. Konut, İstihkam	44
agıl	1
arkuy	1
bark	5
äb	20
kargu	3
käräkü	1
korgan	3
ordu	2
örgin	7
turgak	1
yurt	Ø
2.7.10.3. Konut Bölümleri	8
çıt	7
kapıg	Ø
tam	1
2.7.11. Sanat Bezeme, Resim, Heykel, Yazıt	52
balbal	7
bädiz	6
bälgü	4
bitig	12
taş	22
tolku	1
2.8. Birey, Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş	2094

2.8.1. Yaşam Evreleri	34
karı	1
ödsig	1
ölüg	Ø
tirig	3
tun	Ø
yaş	29
2.8.2. İnsan, Kadın, Erkek	38
är	Ø
äräŋ	Ø
kız	6
kişi	20
kişi oglı	5
koduz	2
urı	5
2.8.3. Birey, Grup	2
ülüg	1
yalŋus	1
2.8.4. Akrabalık	176
2.8.4.1. Kan Akrabalığı	170
apa	9
ata	5
atı	4
bişük	2
çıkan	1
äçi	20
äçü	9
äkä	1
ini	23
iniygün	3
kaŋ	35
kız	5
ogul	35
oglan	5
oglıt	2
ög	5
siŋil	2
taygun	1
urı	1
yegän/yigän	2
2.8.4.2. Evliliğe Dayalı Akrabalık	6
käliŋün	1
yurç	1
yutuz	4
2.8.5. Unvanlar, Rütbeler	548
akınçu	1

ayguçı	4
baş	3
beş bıŋ är başı	1
beş yüz başı	1
bäg	54
bıŋ başı/bıŋa başı	2
bıŋa	6
bölün	1
bukug	2
buyla/bıla	4
buyruk	19
çabış	3
çigşi	3
çor	22
eltäbär/iltäbär	7
erkin/irkin	5
ıdukkut	1
ışbara	8
ışbaras	2
iç buyruk başı	1
kagan	206
kan	28
katun	13
kunçuy	4
oŋı	1
öge	1
säŋün	15
säŋüt	3
sü başı	1
şad/çad	20
şadapıt	3
tarkan	16
tarkat	2
täŋrikän	4
tigin/tegin	48
tigit	1
tokuz yüz är başı	1
tudun	1
turgak başı	1
tutuk	11
tutuk başı	1
uruş	1
yabgu	13
yargan	2
yüz başı	1
2.8.6. Unvan Niteleyicileri	229
alp	5
apa	4

ataman	1
baga	5
bilgä/biligä	52
bögü/bög<ü>	2
bökä/bök<ä>	2
çıkan	2
el	1
el etmiş	8
änük	1
ınançu/inänçu	5
ilbilgä/elbilgä	4
ilteriş/elteriş	11
inäl	2
kapgan	6
kutlug	10
kül	51
külüg	3
ogul	1
ozmış	3
öŋ	1
öz	3
sıpa	1
tay	5
täŋri	3
täŋri täg täŋri yaratmış	1
täŋri täg täŋride bolmış	2
täŋride bolmış	5
täŋrim	3
toŋa	2
tun	2
ulug	10
yegän/yigän	4
yollug	8
2.8.7. Meslekler	30
alumçı	1
bark itgüçi	2
bädizçi	5
bitig taş itgüçi	1
çärig	Ø
korıgu	1
mar	2
sıgıtçı	3
sü	Ø
tamgaçı	2
tıl	Ø
turgak	1
yagıçı	Ø
yalabaç	1
yargan	Ø
yerçi	2
yälmä	5
yogçı	3
yolagçı	1
2.8.8. İl, Vatan, Yurt	90
el/il	75
yer/yir	15
2.8.9. Bayrak, Sancak	8
tug	2
tuglug	3
2.8.10. Sınır	7
uç	5
yaka	2
2.8.11. *Bodun*, Boy, Oymak, Halk	335
aymag	1
bod	2
bodun	285
eltäbärlig	1
illig/ellig	8
kaganlıg	9
kamag	2
kara	14
oguş	7
tat	2
türk	4
2.8.12. İletişim, Etkileşim	53
bilig	6
igid	2
kü	2
ötüg	1
ötünç	1
sab	40
söz	1
2.8.13. Kimlik, Ad, Unvan	28
at	25
atlıg	1
är at	1
yol	1
2.8.14. Ün, Şan, Şöhret	16
kü	9
külüg	6
sorug	1
2.8.15. İş, Hizmet	16
iş	1
iş küç	14
tapıg	1
2.8.16. Zengin, Yoksul	34
aşsız	2
bar	1
barmış	2
bay	7
çıgań	8
ärmiş	2
tonlug	2
tonsuz	2
yalıŋ	4
yılsıg	2
yok	2
2.8.17. Tutsaklık	27
bulun	1
kul	13
küŋ	13
2.8.18. Sahiplik	9
idi	4
özlik/özlük	5
2.8.19. Avcılık	1
ab	1
2.8.20. Tarım	1
tarıglag	1
2.8.21. Evlilik	4
kalıŋ	1
törü	3
2.8.22. Cenaze	21
bark	7
kokılık	1
korag	1
ölüg	1
sıgıt	2
sıgıtçı	Ø
yıpar	1
yog	6
yogçı	Ø
yurt	2
2.8.23. Kıtlık	1
yut	1
2.8.24. Yasa, Töre	22
törü	22
2.8.25. Ceza, Yaptırım	2
kıyın	2
2.8.26. Din, İnanç	90
ärklig	1
ıduk	8
ırk	1
kut	7
öz	2

täŋri	47
umay	2
ülüg	3
yer/yir	7
yir/yer sub	12
2.8.27. Politika	60
başlıg	1
baz	11
biriki	4
bulgak	2
bulganç	1
ıda taşda	1
ıgar	5
iç	3
içrä	2
içräki	6
kamşag	1
küräg	4
kürägü	2
oksuz	2
tarkınç	1
taş	1
taşdın	2
taşra	2
tıl	3
tüz	2
tüzsüz	2
yagısız	2
2.8.28. Savaş, Ordu	212
2.8.28.1. Savaş	14
süŋüş	12
tägiş	1
uruş	1
2.8.28.2. Ordu	71
sıŋar	2
sü	69
2.8.28.3. Asker, Savaşçı	76
alpagu	1
atlıg	8
çärig	3
är	40
ärän	5
kädimlig	3
süŋüglüg	2
yadag	8
yagıçı	1
yaraklıg	3
yarıklıg	1
yılpagut	1

2.8.28.4. Savaş Gereçleri, Silah, Teçhizat	7
ok	2
süŋüg	3
yalma	1
yarık	1
2.8.28.5. Düşman	43
yagı	43
2.8.28.6. Engel, Bariyer	1
tug	1
2.9. Sayı Adları	282
2.9.1. Asıl Sayılar	161
bir	20
eki	31
üç	11
tört	17
biş/beş	4
altı	5
yeti/yiti	8
säkiz	2
tokuz	7
on	3
yegirmi/yigirmi	4
otuz	3
älig	4
altmış	1
yetmiş	4
säkiz on	2
yüz	2
eki yüz	1
üç yüz	2
biş yüz	2
altı yüz	1
yeti yüz	6
tokuz yüz	Ø
bıŋ	4
eki bıŋ	2
beş bıŋ	Ø
tümän	6
bir tümän	2
üç tümän	2
tört tümän	1
biş tümän	2
säkiz tümän	1
on tümän	1
2.9.2. Onluklararası Sayılar	47
bir yegirmi	1
eki yegirmi	2

üç yegirmi	3
tört yegirmi	3
biş yegirmi	2
altı yegirmi	2
yiti/yeti yegirmi	8
säkiz yegirmi	2
tokuz yegirmi	2
bir otuz	3
eki otuz	1
üç otuz	2
biş otuz	2
altı otuz	5
yiti/yeti otuz	6
säkiz otuz	1
tokuz otuz	1
bir kırk	1
2.9.3. Yaklaşıklık-Belirsizlik Sayıları	3
äligçe	1
eki üç bıŋ	1
yüzçä	1
2.9.4. Sıra Sayıları	55
bir	1
ilk	7
eki	3
ekin	1
ekinti	10
üç	1
üçünç	4
törtünç	3
beşinç/bişinç	7
altı	2
yetinç/yitinç	4
säkizinç	5
tokuz	1
tokuzunç	2
onunç	2
bir yegirminç	2
2.9.5. Topluluk Sayıları	3
ikägü	1
üçägü	1
büçägü	1
2.9.6. Üleştirme Sayıları	1
yüzär	1
2.9.7. Artırmalı Sistem Sayıları	12
otuz artukı bir	2
otuz artukı eki	1
otuz artukı üç	1

otuz artukı tört	1
ay artukı tört	1
otuz artukı säkiz	1
otuz artukı tokuz	1
kırk artukı yeti	3
bir tümän artukı yeti biŋ	1
2.10. Kavramlar	49
2.10.1. Zaman Kavramı	4
künlik	2
yıllık	2
2.10.2. Değer Yargıları	30
alp	5
arıg	1
bäglik	4
bilig	Ø
ädgü	4
är	1
ärdäm	4
äşilik	4
igid	Ø
küç	3
ödkünç	1
tusu	1
yablak	2
2.10.3. Duygu, Ruhsal Durum	15
bäŋi	1
ŋuŋ	5
ämgäk	2
könül	4
küni	1
sıgıt	Ø
suk	1
ubut	1
2.11. Varlıkların Olma ve Bulunmaları	65
bar	15
yok	50
2.12. Olasılık	1
unç	1
3. BÖLÜM: FİİLLER	2207
3.1. Temel Kılış, Oluş, Durum	266
3.1.1. Oluş Fiilleri	169
adrıl-	Ø
ag-	1
alkın-	Ø
az-	Ø
bar-	43
başla-	Ø
bat-	Ø
bol-	Ø
äb-	1
içgin-	Ø
içik-	Ø
ikägü bol-	Ø
in-	3
ir-	2
itin-/etin-	Ø
kabış-	Ø
kal-	10
kalış-	Ø
kamşag bol-	Ø
katıglan-	Ø
katıl-	Ø
käl-	53
kız-	Ø
kir-	1
kubra-	1
kubran-	Ø
olur-	9
opla-	Ø
opul-	Ø
ör-	Ø
tagık-	2
taşık-	1
täg-	11
tälin-	Ø
täz-	Ø
tiril-/teril-	Ø
topul-	2
tur-	4
tutun-	1
tüş-	9
tüzül-	Ø
u-	1
uç-	Ø
ün-	Ø
yabız bol-	Ø
yablak bol-	Ø
yan-	6
yaratın-	Ø
yat-	Ø
yet-	3
yit-/yet-	Ø
yok bol-	Ø
yokad-	Ø
yoluk-	Ø
yorı-	4
yubul-	1
yügür-	Ø
3.1.2. Kılış Fiilleri	97
aç-	Ø
agıt-	Ø
agtur-	1
akıt-	Ø
akız-	Ø
al-	Ø
alk-	2
altız-	Ø
aş-	10
ba-	Ø
bagla-	Ø
bas-	Ø
basıt-	Ø
bıç-	Ø
bir-/ber-	5
boz-	Ø
bul-	1
bulga-	Ø
äbir-	3
ägir-	Ø
ärt-	2
ärtür-	2
elt-	Ø
ı-	2
ıçgın-	Ø
ıd-/yıd-/ıt-	5
içgär-	Ø
irtür-	1
it-/et-	Ø
itin-/ etin-	Ø
itit-/etit-	Ø
kalıt-	1
kamşat-	Ø
käç-	16
käçür-	1
kälür-/kälir-	17
kigür-	Ø
kod-/kot-	4
kötür-	Ø
kubrat-	Ø
küt-	1
olgurt-	Ø
olurt-	Ø
oz-	2

öküş kıl-	Ø
sanç-	Ø
sı-	2
sık-	Ø
sök-	3
sökür-	Ø
sür-	Ø
taşgar-	Ø
tägür-	2
tıd-	Ø
tik-	Ø
tir-	Ø
tog-	2
tokı-	Ø
tokıt-	Ø
tolgat-	Ø
tonlug kıl-	Ø
tök-	Ø
tökül-	Ø
tüzül-	Ø
tu-	1
tut-	Ø
tutuz-	Ø
tüşür-	1
ud-	Ø
udşur-	Ø
uduz-	Ø
ulgart	Ø
ur-	Ø
urtur-	Ø
urugsırat-	Ø
üntür-	1
üz-	2
yabrıt-	Ø
yagut-	2
yamaş-	1
yañ-/yay-	Ø
yantur-	Ø
yapıt-	Ø
yarat-	Ø
yaratıt-	Ø
yaratur-	Ø
yeg kıl-	Ø
yıg-	Ø
yitür-	Ø
yogur-	3
yorıt-	Ø
yügürt-	Ø
yür-	Ø

yüzüt-	1
3.2. Fiziksel Gereksinim Acıkma, Yeme, İçme, Doyma, Uyuma, Uyanma	11
3.2.1. Oluş Fiilleri	9
aç-	2
to-	2
tod-	2
udı-	3
3.2.2. Kılış Fiilleri	2
aç-	1
igid-/igit-	Ø
yi-/ye-	1
3.3. İnsan ve Bedeni Doğum, Yaşayış, Ölüm, Hastalık, Yaralanma, Sakatlanma	62
3.3.1. Oluş Fiilleri	57
adrıl-	2
agrı-	1
bar-	5
boguzlan-	1
karı-	1
karı bol-	1
kärgäk bol-	5
öl-	16
täg-	2
tiril-	Ø
tor-	Ø
uç-	12
ulug bol-	1
yat-	2
yok bol-	6
yügür-	2
3.3.2. Kılış Fiilleri	5
kıd-	2
ölür-	Ø
ölüt-	Ø
tirgür-	Ø
turgur-	Ø
yaşa-	3
yok kıl-/yok kış-	Ø
3.4. Duygu, Zihin	136
3.4.1. Duygular Ruhsal Durum	57
3.4.1.1. Oluş Fiilleri	44
basın-	1
buŋad-	1

buŋsuz bol-	1
kal-	1
käl-	4
kız-	1
kork-	3
ögir-	2
ögün-	1
ökün-	4
öl-	6
sakın-	8
säbin-	3
täg-	1
tor-	2
ürk-	1
yit-/yet-	4
3.4.1.2. Kılış Fiilleri	13
añıt-/ayıt-	2
bas-	1
buŋsuz kıl-	1
ämgät-	1
kör-	4
tıd-	1
tolgat-	1
toŋıt-	1
yantur-	1
3.4.2. Akıl, Zihin	79
3.4.2.1. Oluş Fiilleri	39
arıl-	Ø
ärtin-	2
sakın-	10
yaŋıl-	16
yaz-	1
yazın-	2
3.4.2.2. Kılış Fiilleri	48
bil-	21
ö-	7
ti-/te-	19
yazukla-	1
3.5. Devlet	212
3.5.1. Devlet Kurma, Devletleşme	186
3.5.1.1. Oluş Fiilleri	76
bas-	2
başla-	1
bodun bol-	4
ıy-	1
il bol-	1
itin-/etin-	3
kagan bol-	3

kan bol-	2
kanlan-	1
kubran-	1
olur-	53
tüzül-	2
yaratun-	2
3.5.1.2. Kılış Fiilleri	110
äbir-	1
bul-	1
illä-	2
it-/et-	33
kagan kış-	2
kaganla-	3
kazgan-	34
olurt-	3
tut-	21
yakala-	2
yarat-	8
3.5.2. Devlet Düzeninin Bozulması	26
3.5.2.1. Oluş Fiilleri	18
adrıl-	6
az-	1
elsirä-	2
idisiz bol-	1
ikägü bol-	1
kagansıra-	2
kal-	4
kamşag bol-	1
3.5.2.2. Kılış Fiilleri	8
ıçgın-	6
yitür-	2
3.6. Politika, Diplomasi	198
3.6.1. Oluş Fiilleri	112
alkın-	3
arıl-	2
bazlan-	1
içgin-	2
içik-	16
kabış-	5
kalış-	1
kir-	6
kör-	12
öl-	20
ör-	1
taşık-	3
tiril-/teril-	12
yit-/yet-	4
yok bol-	17

yokad-	1
yorı-	3
yükün-	3
3.6.2. Kılış Fiilleri	86
ay-	1
baz kıl-	7
bulga-	2
eşid-	13
ıd-/yıd-/ıt-	3
içgär-	6
kigür-	3
kod-/kot-	2
kör-	2
kubrat-	5
ot sub kıl-	2
ölür-	12
sökür-	7
tir-	5
tirgür-	2
tut-	2
urugsırat-	2
yıg-	3
yüküntür-	7
3.7. Savaş	524
3.7.1. Oluş Fiilleri	248
bar-	6
başad-	2
boşun-	1
boşunul-	1
kaç-	1
katıl-	2
käl-	26
kir-	2
kulad-	2
kul bol-	3
küŋ bol-	3
küŋäd-	2
küŋ kul bol-	2
olur-	5
opla-	13
opul-	1
oz-	1
süŋüş-	62
süŋüş bol-	1
taşık-	6
täg-	31
täz-	11
tiril-	1
tokı-	8

topul-	1
tüş-	1
ün-	1
yabız bol-	1
yablak bol-	2
yagı bol-	14
yagıt-	4
yan-	2
yoluk-	1
yorı-	28
3.7.2. Kılış Fiilleri	276
agıt-	3
akıt-	2
akız-	2
al-	27
altız-	1
ançula-	2
artat-	3
balbal kıl-/balbal kış-	Ø
bas-	8
basık-	1
basıt-	1
bir-/ber-	1
boz-	8
bulga-	1
bulna-	1
bulun kıl-	1
elt-/ilt-	7
ägir-	3
ilsirät-/elsirät-	4
it-/et-	3
kagansırat-	4
kamşat-	2
kılıçla-	1
kul kıl-	2
kunla-	1
küŋ kıl-	2
ölür-	17
sanç-	39
sı-	1
sık-	1
sülä-	55
sülät-	1
sür-	4
taşgar-	1
tokı-	2
toktar-	1
tök-	3
turgur-	1

tut-	10
tutuz-	1
ud-	7
udşur-	2
uduz-	4
ur-	2
uruş kıl-	1
yabrıt-	1
yagısız kıl-	2
yañ-/yay-	9
yantur-	1
yazı kıl-	1
yältür-	1
yok kıl-/yok kış-	7
yorıt-	5
yulı-	4
yür-	1
3.8. Yerleşim, Yurt Tutma	43
3.8.1. Oluş-Kılış Fiilleri	43
kışla-	3
kon-	11
kontur-	8
köç-	1
olur-	12
yayla-	6
yazı kıl-	1
yılla-	1
3.9. Etkileşim, İletişim	133
3.9.1. Oluş Fiilleri	16
käl-	2
ögläş-	2
ötün-	8
sözläş-	2
tüzül-	2
yükün-	Ø
3.9.2. Kılış Fiilleri	117
al-	5
ar-	2
artur-	2
ay-	4
ayt-	1
boşgur-	6
eşid-	8
ıd-/yıd-/ıt-	5
it-/et-	1
kikşür-	2
kör-	11
okı-	1

ög-	1
ögtür-	1
ötlä-	2
sı-	2
tapla-	1
tıŋla-	1
ti-/te-	56
tilä-	1
tuy-	1
una-	1
yoŋaşur-	2
yüküntür-	Ø
3.10. Avcılık	2
3.10.1. Kılış Fiilleri	2
abla-	1
ölür-	1
3.11. Evlilik	8
3.11.1. Kılış Fiilleri	8
al-	3
bagla-	1
bir-/ber-	3
äblä-	1
3.12. Cenaze	14
3.12.1. Oluş Fiilleri	8
sıgta-	2
yablak bol-	1
yat-	2
yogla-	3
3.12.2. Kılış Fiilleri	6
bıç-	1
ärtür-	2
tik-	1
yoglat-	2
3.13. İş, Hizmet	45
3.13.1. Oluş Fiilleri	6
katıglan-	1
tap-	1
tur-	1
tusu bol-	1
yara-	2
3.13.2. Kılış Fiilleri	39
aya-	1
bir-/ber-	19
ıd-/yıd-/ıt-	14
kazgan-	2
közäd-	1
tökät-	1
yügürt-	1
3.14. Kalkınma	49

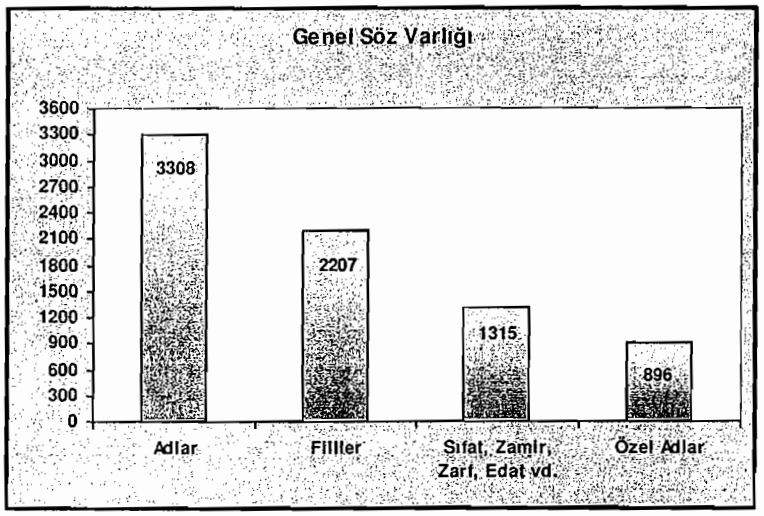
3.14.1. Oluş Fiilleri	16
bar-	7
är-	6
yorı-	3
3.14.2. Kılış Fiilleri	33
bay kıl-	6
igid-/igit-	15
öküş kıl-	6
tonlug kıl-	2
yeg kıl-	2
yorıt-	2
3.15. Ad, Unvan	24
3.15.1. Oluş Fiilleri	4
atan-	3
kük-	1
3.15.2. Kılış Fiilleri	20
ata-	5
ayt-	2
bir-/ber-	8
bul-	1
tut-	3
ulgart-	1
3.16. Kıtlık	1
3.16.1. Oluş Fiilleri	1
yut bol-	1
3.17. Yasa, Ceza	2
3.17.1. Kılış Fiilleri	2
ay-	2
3.18. Sanat	73
3.18.1. Resim, Bezeme	7
3.18.1.1. Kılış Fiilleri	7
bädizä-	1
bädizät-	2
olurt-	1
urtur-	2
yarat-	1
3.18.2. Heykel	7
3.18.2.1. Kılış Fiilleri	7
balbal kıl-/balbal kış-	2
tik-	5
3.18.3. Yapı, Konut, Mimari	22
3.18.3.1. Kılış Fiilleri	22
it-/et-	1
itit-/etit-	4
olgurt-	1
örgi-	1
tik-	1
tokıt-	3

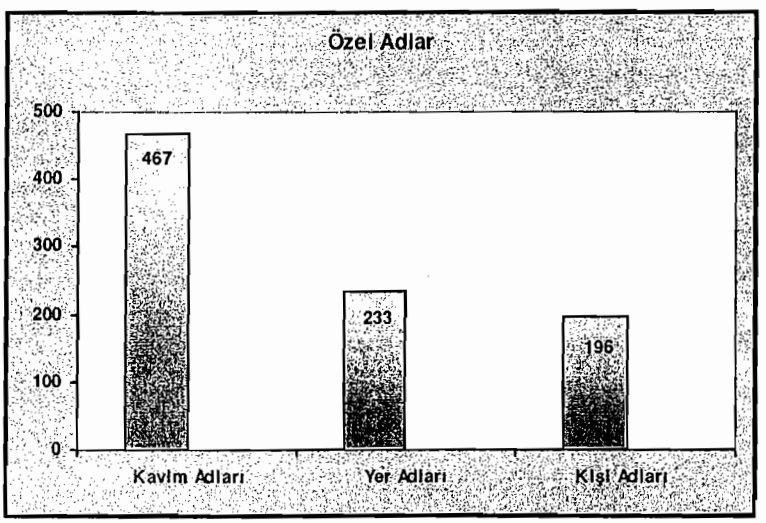
ur-	1
yapıt-	1
yarat-	4
yaratıt-	4
yaratur-	1
3.18.4. Yazı, Yazıt	38
3.18.4.1. Kılış Fiilleri	38
biti-	11
bitit-	4
tik-	1
tokıt-	9
ur-	7
urtur-	2
yarat-	1
yaratıt-	3
3.19. Kozmogoni, Din, İnanç	63
3.19.1. Oluş Fiilleri	19
bol-	8
kılın-	8
tälin-	2
töri-	1
3.19.2. Kılış Fiilleri	44
aç-	1
ay-	3
bas-	3
bir-/ber-	7
igid-/igit-	1
it-/et-	3
kötür-	4
ölüt-	1
tut-	2
yarat-	2
yarlıka-	17

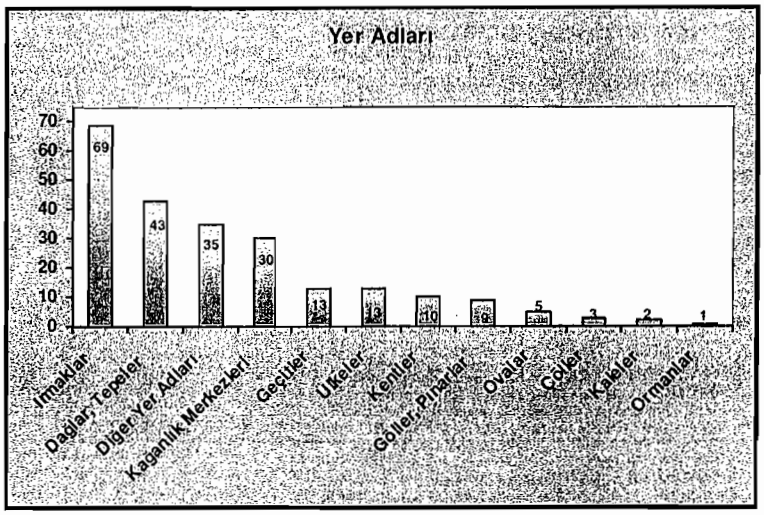
3.20. Doğa, Meteoroloji, Hava	10
3.20.1. Oluş Fiilleri	8
bat-	1
ät-	1
tiril-	1
üntür-	1
yay bol-	4
3.20.2. Kılış Fiilleri	2
bas-	2
3.21. Hayvanlar	34
3.21.1. At Binme	24
3.21.1.1. Oluş Fiilleri	1
atlan-	1
3.21.1.2. Kılış Fiilleri	23
atlat-	1
bin-	17
bintür-	1
yäl-	2
yältür-	Ø
yet-	1
yügürt-	1
3.21.2. Telefat, Yaralanma	6
3.21.2.1. Oluş Fiilleri	4
öl-	3
tüş-	1
3.21.2.2. Kılış Fiilleri	2
ur-	2
3.21.3. Hayvan Yetiştirme, Himaye Etme	3
3.21.3.1. Kılış Fiilleri	3
ba-	1
igid-/igit-	2

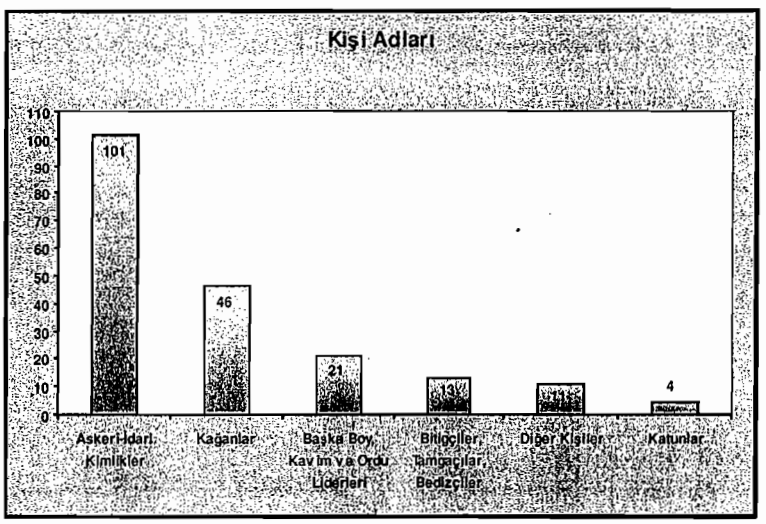
3.21.4. Hayvan Sesleri	1
3.21.4.1. Oluş Fiilleri	1
ät-	1
3.22. Yardımcı Fiiller	296
3.22.1. Adla Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller	23
bol-	23
kıl-	Ø
3.22.2. Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller	42
bar-	5
bir-/ber-	24
ıd-/yıd-/ıt-	6
kal-	2
kör-	1
u-	4
3.22.3. Ana Yardımcı Fiil	231
är-	132
är-	99
3.23. Konusal Alanı Belirlenemeyenler	16
ärtür-	1
ay-	1
bar-	2
bir-/ber-	4
bol-	1
boz-	1
ıd-/yıd-/ıt-	1
kıl-	1
sök-	1
tüş-	2
yok kıl-/yok kış-	1

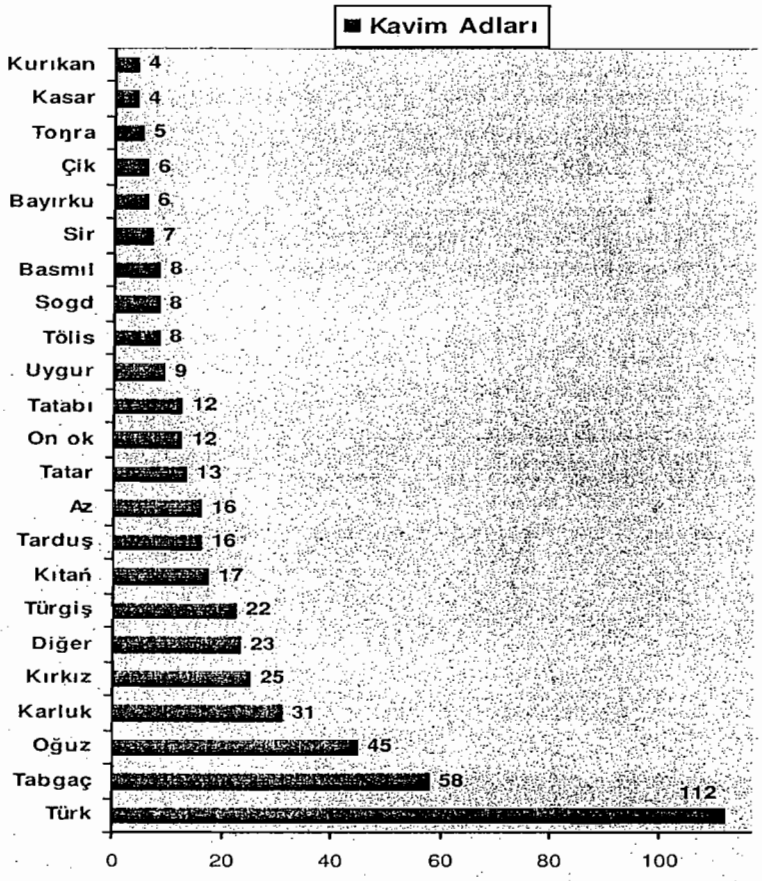
XIII. Yukarıdaki istatistik verilere göre konu alanlarının dağılımının grafiklere yansımış biçimleri aşağıda gösterilmiştir.

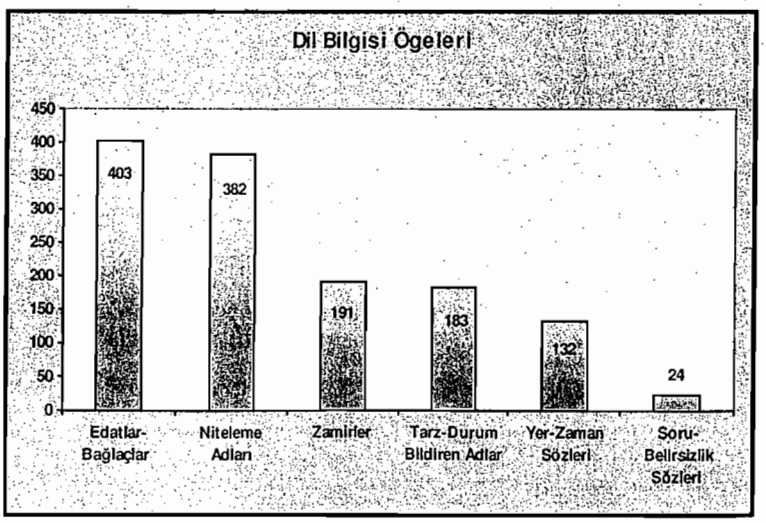

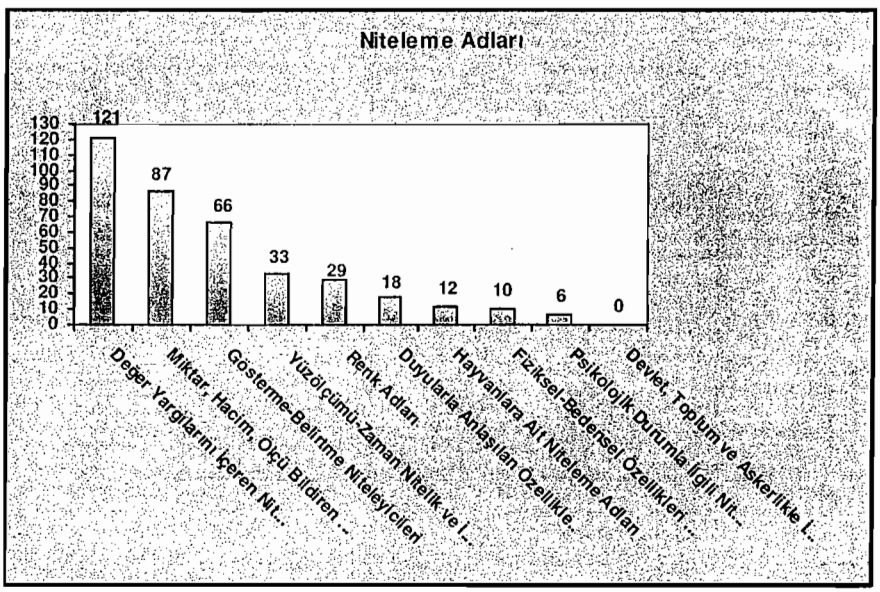

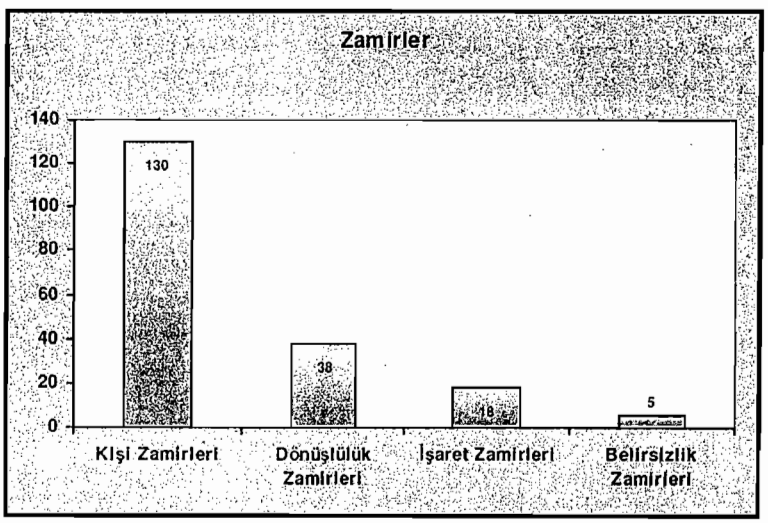

Yer Adları
70
60
50
40
30
20
10
0
69
43
35
30
13
13
10
5
3
2
1
Irmaklar
Dağlar, Tepeler
Diğer Yer Adları
Kaganlık Merkezleri
Geçitler
Ülkeler
Kentler
Göller, Pınarlar
Ovalar
Göller
Kaleler
Ormanlar

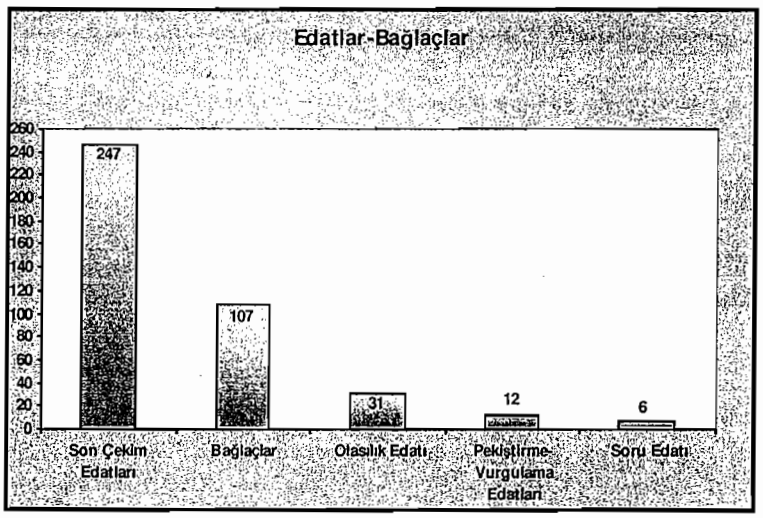

Kişi Adları
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
101
46
21
13
4
Askeri-İdari Kimlikler
Kağanlar
Başka Boy, Kavim ve Ordu Liderleri
Bilgeler, Damgacılar, Bedizciler
Diğer Kişiler
Katunlar

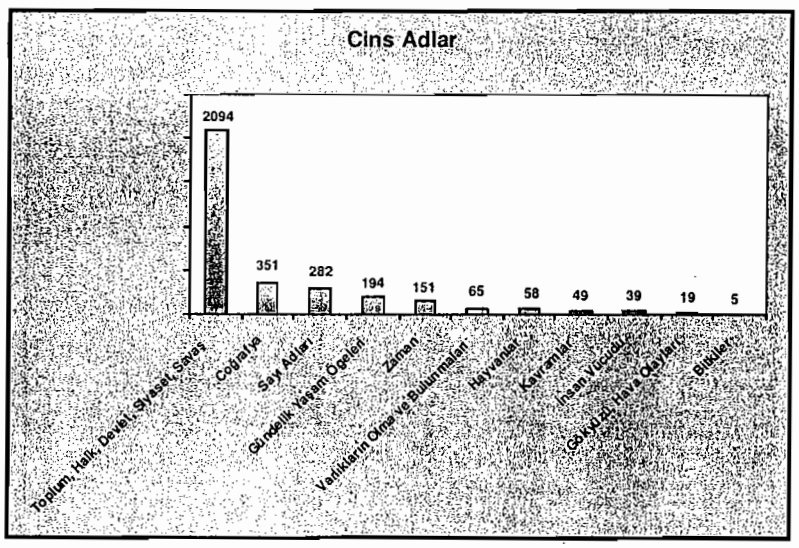

Kavim Adları
Kurıkan 4
Kasar 4
Toŋra 5
Çik 6
Bayırku 6
Sir 7
Basmıl 8
Sogd 8
Tölis 8
Uygur 9
Tatabı 12
On ok 12
Tatar 13
Az 16
Tarduş 16
Kıtań 17
Türgiş 22
Diğer 23
Kırkız 25
Karluk 31
Oğuz 45
Tabgaç 58
Türk 112
0 20 40 60 80 100

Dil Bilgisi Ögeleri
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
403
382
191
183
132
24
Edatlar-Bağlaçlar
Niteleme Adları
Zamirler
Tarz-Durum Bildiren Adlar
Yer-Zaman Sözleri
Soru-Belirsizlik Sözleri

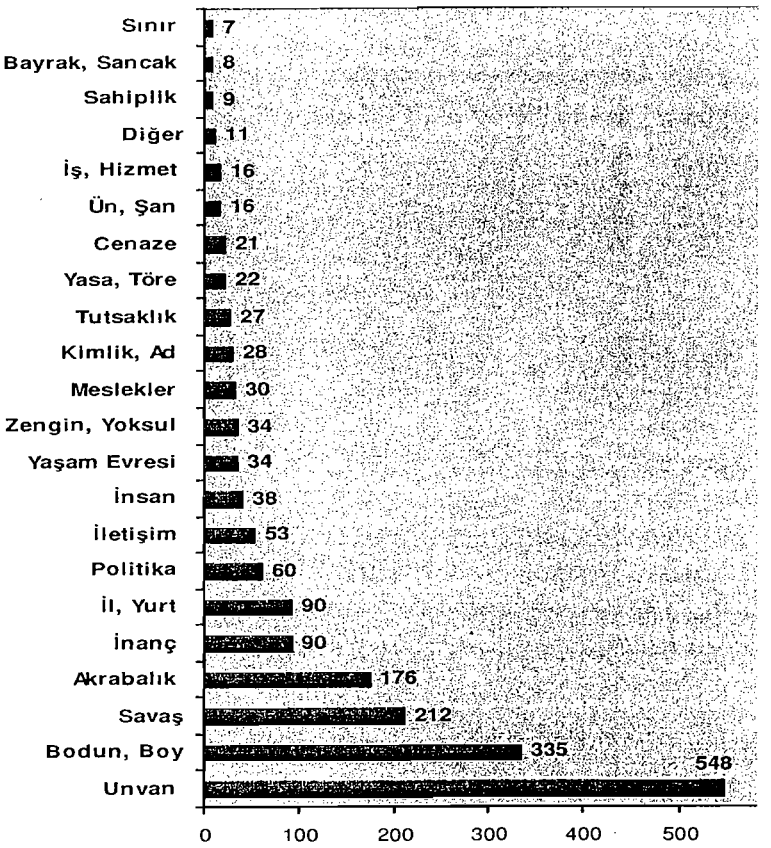

Niteleme Adları
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
121
87
66
33
29
18
12
10
6
0
Değer Yargılarını İçeren Nit...
Miktar, Hacim, Ölçü Bildiren ...
Gösterme-Belirtme Niteleyicileri
Yüzölçümü-Zaman Nitelik ve İ...
Renk Adları
Duyularla Anlaşılan Özellikle...
Hayvanlara Ait Niteleme Adları
Fiziksel-Bedensel Özellikleri ...
Psikolojik Durumla İlgili Nit...
Devlet, Toplum ve Askerlikle İ...

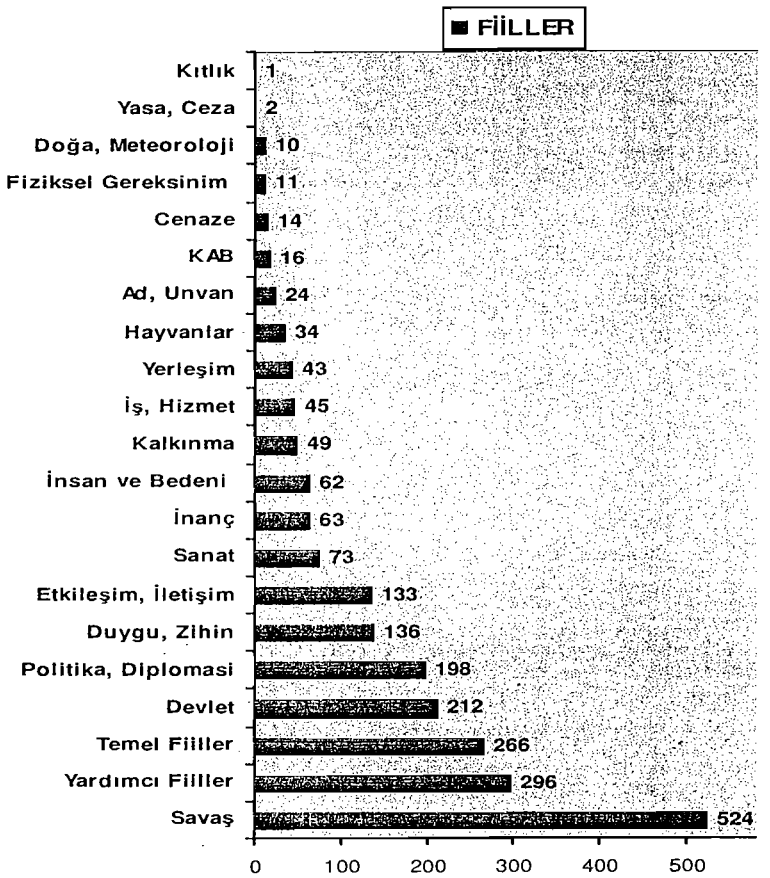

Zamirler
140
120
100
80
60
40
20
0
130
38
18
5
Kişi Zamirleri
Dönüşlülük Zamirleri
İşaret Zamirleri
Belirsizlik Zamirleri

Edatlar-Bağlaçlar
260
240
220
200
180
160
140
120
100
80
60
40
20
0
247
107
31
12
6
Son Çekim Edatları
Bağlaçlar
Olasılık Edatı
Pekiştirme-Vurgulama Edatları
Soru Edatı

Cins Adlar
2094
351
282
194
151
65
58
49
39
19
5
Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş
Coğrafya
Sayı Adları
Gündelik Yaşam Öğeleri
Zaman
Varlıkların Oluma ve Bulunmaları
Hayvanlar
Kavramlar
İnsan Vücudu
Gökyüzü, Hava Olayları
Bitkiler

Birey, Toplum, Halk, Devlet, Siyaset, Savaş

FİİLLER
Kıtlık 1
Yasa, Ceza 2
Doğa, Meteoroloji 10
Fiziksel Gereksinim 11
Cenaze 14
KAB 16
Ad, Unvan 24
Hayvanlar 34
Yerleşim 43
İş, Hizmet 45
Kalkınma 49
İnsan ve Bedeni 62
İnanç 63
Sanat 73
Etkileşim, İletişim 133
Duygu, Zihin 136
Politika, Diplomasi 198
Devlet 212
Temel Fiiller 266
Yardımcı Fiiller 296
Savaş 524
0
100
200
300
400
500

IV. METİNLER

Kül Tigin Yazıtı
Güney Yüzü

1. t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä: bolm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m : s(a)b(ı)m(ı)n : tük(ä)ti : (e)şidg(i)l : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : biriki : og(u)ş(u)m : bod(u)n(u)m : bir(i)yä : ş(a)d(a)pıt b(ä)gl(ä)r : yır(ı)ya : t(a)rk(a)t : buyruk : b(ä)gl(ä)r ot(u)z [...]
2. tokuz og(u)z b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : bu s(a)b(ı)m(ı)n : (ä)dgüti : (e)şid : k(a)t(ı)gdı : tıŋla : ilg(ä)rü : kün : togs(ı)k(k)a : bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r bunç]a : bod(u)n :
3. kop : itd(i)m : ol (a)mtı : (a)ńı(ı)g yok : türk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n yış : ol(u)rs(a)r : iltä : buŋ yok : ilg(ä)rü : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m t(a)luyka : kiç(i)g : t(ä)gm(ä)d(i)m : bir(i)g(ä)rü : tokuz : (ä)rs(i)nkä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m tüpütkä : kiç(i)g : [t(ä)g]m(ä)d(i)m : kurıg(a)ru : y(i)nçü ög[(ü)z]
4. k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : yır(ı)g(a)ru : y(e)r b(a)y(ı)rku : yiriŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : bunça yirkä : t(ä)gi : yor(ı)td(ı)m : ötük(ä)n : yışda : yig : idi yok : (ä)rm(i)ş il tuts(ı)k : yir : ötük(ä)n : yış (ä)rm(i)ş : bu yirdä : ol(u)r(u)p : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : birlä :
5. tüz(ü)lt(ü)m : (a)ltun : küm(ü)ş : işg(i)ti : kut(a)y : buŋs(u)z : (a)nça : birür : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : s(a)bı : süçig : (a)gısı : yımşak : (ä)rm(i)ş süçig : s(a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k bod(u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : y(a)gru : kontukda : kisrä : (a)ńı(ı)g bil(i)g : (a)nta öyür (ä)rm(i)ş :
6. (ä)dgü : bilgä : kişig : (ä)dgü : (a)lp kişig : yor(ı)tm(a)z : (ä)rm(i)ş : bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls(a)r : og(u)şı : bod(u)nı : bişükiŋä : t(ä)gi : kıdm(a)z : (ä)rm(i)ş : süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)ŋ : bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n :
7. y(a)zı : kon(a)yın tis(ä)r : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g : (a)nta : (a)ńı(ı)g kişi : (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)blı(a)k : (a)gı birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : bil(i)g : bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g : (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g :
8. ol y(e)rg(ä)rü : b(a)rs(a)r : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi s(ä)n : ötük(ä)n : yir : ol(u)r(u)p : (a)rk(ı)ş : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ buŋ(u)g yok : ötük(ä)n : yış : ol(u)rs(a)r : b(ä)ŋgü : il tuta ol(u)rt(a)çı s(ä)n : türk : bod(u)n : tok (a)rk(u)k sen : açs(ı)k : tos(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : bir tods(a)r : açs(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n :
9. üçün : ig(i)dm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : kop (a)nta : (a)lk(ı)nt(ı)g : (a)r(ı)lt(ı)g : (a)nta k(a)lm(ı)şı : yir : s(a)yu kop : toru :

ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)dukın : üçün : [ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p

10. yok : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : kop kubr(a)tdım : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (a)z bod(u)n(u)g : öküş : kılt(ı)m : (a)zu bu s(a)b(ı)mda : ig(i)d b(a)r gu : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : bunı (e)şi)d(i)ŋ : türk [bod(u)n ti]r(i)p : il tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : urt(u)m : y(a)ŋ(ı)l(ı)p : öls(i)k(i)ŋ(i)n : y(ä)mä :

11. bunta : urt(u)m : n(ä)ŋ n(ä)ŋ : s(a)b(ı)m : (ä)rs(ä)r : b(ä)ŋgü : t(a)şka : urt(u)m (a)ŋ(a)r körü bil(i)ŋ : türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : b(ä)gl(ä)r gü : y(a)ŋ(ı)lt(a)çı siz : m(ä)n b[(ä)ŋgü : t(a)ş tikd(i)m : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : b(ä)d(i)zçi : k(ä)lürt(ü)m : b(ä)d(i)z(ä)t(ti)m : m(ä)n(i)ŋ : s(a)b(ı)m(ı)n : sım(a)dı :

12. t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n(ı)ŋ : içr(ä)ki : b(ä)d(i)zçig : ıt(t)ı : (a)ŋ(a)r : (a)d(ı)nçıg : b(a)rk : y(a)r(a)turt(u)m : için : t(a)şın : (a)d(ı)nçıg : b(ä)d(i)z : urturt(u)m t(a)ş tokıtd(ı)m köŋ(ü)lt(ä)ki : s(a)b(ı)m(ı)n : u[rturt(u)m : ... on ok oglıŋ]a : t(a)tıŋa : t(ä)gi : bunı : körü : bil(i)ŋ : b(ä)ŋgü t(a)ş :

13. tokıtd(ı)m : y[(a)g]uk (e)l : (ä)rs(ä)r : (a)nç(a) t(a)kı : (ä)rig y(e)rtä irs(ä)r (a)nça : (ä)r(i)g y(e)rtä : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m biti(t)dim : (a)nı kör(ü)p : (a)nça bil(i)ŋ : ol [t(a)ş(ı)g : tokıtd](ı)m : bu bit(i)g : bit(i)gme : (a)tısı : yol(lu)g : t[ig(i)n] b[it(i)d(i)m]

Doğu Yüzü

1. üzä kök : t(ä)ŋri : (a)sra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş : kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(ı)ŋ : ilin : törüsin : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş :

2. tört : bul(u)ŋ : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rm(i)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka t(ä)gi : kirü : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (e)kin (a)ra :

3. idi oks(u)z : kök : türk : <iti> : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n : (ä)rm(i)ş : (a)lp k(a)g(a)n (ä)rmiş buyrukı y(ä)mä : bilgä : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (a)lp (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : b(ä)gl(ä)ri y(ä)mä : bod(u)nı y(ä)mä : tüz (ä)rm(i)ş (a)nı üçün : il(i)g : (a)nça tutm(ı)ş : (ä)r(i)nç il(i)g tut(u)p : törüg : itm(i)ş özi (a)nça :

4. k(ä)rg(ä)k : bolm(ı)ş : yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bök (e)li : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (a)nt(a)g : kül(ü)g : k(a)g(a)n (ä)rm(i)ş (a)nta kisrä : in(i)si k(a)g(a)n :

5. bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : oglıtı : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç : (a)nta : kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : bil(i)gsiz : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k : k(a)g(a)n :

ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : buyrukı : y(ä)mä : bil(i)gs(i)z <(ä)rm(i)ş> (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç :

6. b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)bl(i)gin : kürl(ü)g<in> üçün : (a)rm(a)kçısın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg : yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş

7. k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k : urı oglın : kul boltı : (ä)şil(i)k : kız oglın : küŋ boltı : türk : b(ä)gl(ä)r : türk : (a)tın : ıt(t)ı : t(a)bg(a)çgı : b(ä)gl(ä)r : t(a)bg(a)ç : atın : t(u)t(u)p(a)n : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka :

8. körm(i)ş : (ä)l(i)g yıl : iş(i)g küç(ü)g : birm(i)ş : ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : bök (e)li : k(a)g(a)nka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : ilin : tör(ü)sin : (a)lı birm(i)ş : türk : k(a)ra k(a)m(a)g :

9. bod(u)n : (a)nça tim(i)ş : ill(i)g : bod(u)n (ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (a)nça tip : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : y(a)gı bolm(ı)ş :

10. y(a)gı bol(u)p : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : y(a)na : iç(i)km(i)ş : bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : yok(a)du : b(a)rır : (ä)rm(i)ş üzä : türk : t(ä)ŋrisi : türk ıduk yiri :

11. subı : (a)nça (e)tmiş : türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilbilgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rm(i)ş (ä)r(i)nç : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n : t(a)ş(ı)km(ı)ş t(a)şra :

12. yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı : inm(i)ş : tir(i)l(i)p : y(e)tm(i)ş (ä)r bolm(ı)ş t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : ilg(ä)rü : kur(ı)g(a)ru : sül(ä)p : ti[r]m[(i)ş] kubr(a)t[mış : k](a)m(a)gı

13. y(e)ti yüz (ä)r : bolm(ı)ş : y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)ls(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod(u)n(u)g : türk : törüsin : ıçg(ı)nm(ı)ş : bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşgurm(ı)ş : tölis : t(a)rduş [bod(u)n(u)g : (a)nta itm(i)ş]

14. y(a)bgug : ş(a)d(ı)g : (a)nta : b(e)rmiş : b(i)r(i)yä: t(a)bg(a)ç : bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş yır(ı)ya : b(a)z k(a)g(a)n : tokuz og(u)z bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : kırk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n bunça [...]

15. kırk : (a)rtukı : y(e)ti : yolı : sül(ä)m(i)ş : y(e)g(i)rmi : süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şm(i)ş t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g :

k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntü[rm(i)ş : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça il(i)g]
16. törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : b(a)rm(ı)ş : k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : b(a)şl(a)yu : b(a)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikm(i)ş : ol törüdä : üzä : (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtı : e(ç)im k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : <yiçä> ig(i)t(t)i : çıg(a)ń(ı)g [b(a)y kıltı : (a)z(ı)g ök(ü)ş kıltı]
17. (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtukda : öz(ü)m t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d (ä)rt(i)m : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : kögm(ä)n : (a)şa : kı[rk(ı)z : yir(i)ŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z]
18. k(a)m(a)gı : biş ot(u)z : sül(ä)d(i)m(i)z : üç y(e)g(i)rmi süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : türg(i)ş : k(a)g(a)n : türk(ü)m(i)z [bɔd(u)n(u)m(ı)z (ä)rti : bilm(ä)dükin]
19. üçün : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : üçün : k(a)g(a)nı : ölti : buyrukı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : on ok : bod(u)n : (ä)mg(ä)k : körti : (ä)çüm(i)z : (a)pam(ı)z : tutm(ı)ş : yir sub : idis(i)z : bolm(a)zun : tiy(i)n : (a)z bod(u)n(u)g : it(i)p : y(a)r[(a)t(ı)p ...]
20. b(a)rs b(ä)g : (ä)rti : k(a)g(a)n (a)t : bunta : biz : birt(i)m(i)z : siŋ(i)l(i)m : kunç(u)yug : birt(i)m(i)z özi y(a)ŋ(ı)ltı : k(a)g(a)nı : ölti : bod(u)nı : küŋ kul : boltı : kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)lm(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : <it(i)p> y(a)r(a)t[(ı)p k(ä)lt(i)m(i)z süŋ(ü)şd(ü)m(i)z ...]
21. y(a)na : birt(i)m(i)z : (i)lg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yış(ı)g : (a)şa : bod(u)n(u)g : (a)nça : konturt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : kur(ı)g(a)ru : k(ä)ŋü t(a)rm(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)rt(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : ol ödkä : kul : kull(u)g : bolm(ı)ş (ä)rti [küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti :
22. (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş <(a)nça> itm(i)ş : (e)l(i)m(i)z : törüm(i)z : (ä)rti : türk : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)n : (e)ş(i)d(i)ŋ : üzä t(ä)ŋri : b(a)sm(a)s(a)r : (a)sra yir : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r : türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüŋ(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı [ud(a)çı (ä)rti : türk : bod(u)n : (ä)rt(i)n]
23. ökün : kür(ä)güŋ(i)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n : (ä)rm(i)ş : b(a)rm(ı)ş : (ä)dgü : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : y(a)r(a)kl(ı)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p : y(a)ńa (e)ltdi : süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sürä (e)ltdi : ıduk ötük(ä)n : y[ış bod(u)n b(a)rd(ı)g : ilg(ä)rü : b(a)r(ı)gma]
24. b(a)rd(ı)g : kurıg(a)ru : b(a)r(ı)gma : b(a)rd(ı)g : b(a)rduk : yirdä : (ä)dgüg : ol (ä)r(i)nç k(a)n(ı)ŋ : subça : yüg(ü)rti : süŋüküŋ : t(a)gça : y(a)tdı : b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ : kul : boltı : (ä)ş(i)l(i)k kız ogl(u)ŋ : küŋ boltı : bilm(ä)dük üç(ü)ṇ : [y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı]
25. b(a)şl(a)yu : kırk(ı)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tikd(i)m : türk : bod(u)n(u)g : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : [tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g ög(ü)m k(a)tun(u)g :

köt(ü)rm(i)ş : t(ä)ŋri : il bir(i)gmä : t(ä)ŋri : türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolma(z)un [tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri]
26. k(a)g(a)n : ol(u)rtdı (ä)r(i)nç : n(ä)ŋ yıls(ı)g : bod(u)nka : ol(u)rm(a)d(ı)m içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : üzä : ol(u)rt(u)m : in(i)m : kül tig(i)n : birlä : sözl(ä)şd(i)m(i)z k(a)ŋ(ı)m(ı)z : (ä)çim(i)z : k(a)z[g(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun]
27. tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d<(ı)m> : in(i)m : kül tig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : ot sub : kılm(a)d(ı)m : m(ä)n [öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma : yir s(a)yu]
28. b(a)rm(ı)ş : bod(u)n : ölü yitü : y(a)d(a)g(ı)n : y(a)l(ı)ŋ(ı)n : y(a)na k(ä)lti : bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : og(u)z bod(u)n : t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : ul(u)g sü : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m : süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta]
29. kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)zu : kut(u)m : b(a)r üç(ü)n : ülüg(ü)m : b(a)r üçün : ölt(ä)çi : bod(u)n(u)g : tirg(ü)rü : ig(i)t(ti)m : y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : tonl(u)g : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (a)z bod(u)n(u)g : öküş : kılt(ı)m : ıg(a)r (e)ll(i)gdä : [ıg(a)r : k(a)g(a)nl(ı)gda : y(e)g kılt(ı)m : tört bul(u)ŋd(a)kı]
30. bod(u)n(u)g : kop : b(a)z kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kılt(ı)m : kop m(a)ŋa : körti : iş(i)g küç(ü)g : birür : bunça : törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : in(i)m : kül tig(i)n : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k boltı : k(a)ŋım k(a)g(a)n : uçdukda : in(i)m : kül tig(i)n : yit[i : y(a)şda : k(a)ltı ...]
31. um(a)y t(ä)g : ög(ü)m : k(a)tun : kut(ı)ŋa : in(i)m : kül tig(i)n : (ä)r (a)t bultı : (a)ltı y(e)g(i)rmi : y(a)şıŋa : (ä)çim k(a)g(a)n : ilin : törüsin : (a)nça k(a)zg(a)ntı : (a)ltı çub : sogd(a)k t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : bozd(u)m(ı)z : t(a)bg(a)ç : oŋ tutuk : biş t[üm(ä)n : sü k(ä)lti : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z :
32. kül tig(i)n : y(a)d(a)g(ı)n : opl(a)yu t(ä)gdi : oŋ tutuk : yurçın : y(a)r(a)kl(ı)g : (ä)l(i)g(i)n : tutdı : y(a)r(a)kl(ı)gdı : k(a)g(a)nka : (a)nçul(a)dı : ol süg : (a)nta yok kışd(ı)m(ı)z bir ot(u)z : y(a)şıŋa : ç(a)ça s(ä)ŋünkä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (ä)ŋ (i)lki : t(a)d(ı)g(ı)ŋ : çor(ı)ŋ : boz [(a)t(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : ol (a)t (a)nta]
33. ölti : (e)kinti : ışb(a)ra y(a)mt(a)r : boz (a)t(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : ol (a)t (a)nta ölti : üç(ü)nç : y(e)g(ä)n sil(i)g : b(ä)g(i)ŋ : k(ä)d(i)ml(i)g : tor(u)g : (a)t : bin(i)p : t(ä)gdi : ol (a)t (a)nta ölti : y(a)r(ı)kınta : y(a)lm(a)sınta : yüz (a)rtuk : okın urtı : yüz[(i)ŋe] b(a)şıŋa : bir t².
34. t(ä)gdükin : türk b(ä)gl(ä)r : kop bil(i)rsiz : ol süg : (a)nta yok kışd(ı)m(ı)z (a)nta kisrä : y(e)r b(a)y(ı)rku : ul(u)g irk(i)n : y(a)gı boltı (a)nı y(a)ń(ı)p : türgi y(a)rgun : költä : bozd(u)m(ı)z : ul(u)g irk(i)n : (a)zkıńa : (ä)r(i)n : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : kül tig(i)n [(a)ltı ot(u)z]
35. y(a)şıŋa : kırk(ı)z t(a)pa : sül(ä)d(i)m(i)z : süŋüg : b(a)t(ı)mı : k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yorıp : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda :

b(a)sd(ı)m(ı)z : k(a)g(a)nın : birlä : soŋa yışda süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : kül tig(i)n : b(a)y(ı)rkun[(u)ŋ : (a)k (a)dg(ı)r(ı)g]
36. bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : bir : (ä)r(i)g : okun urtı : (e)ki (ä)r(i)g : udş(u)ru : s(a)nçdı ol t(ä)gdükdä : b(a)y(ı)rkun(ı)ŋ : (a)k : (a)dg(ı)r(ı)g : udl(ı)kın : sıyu : urtı : kırk(ı)z : k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z : ol yılka : türg(i)ş [: t(a)pa : (a)ltun : yış(ı)g]
37. toga : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yorıd(ı)m(ı)z : türg(i)ş : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m(ı)z : türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : bolçuda: otça : borça : k(ä)lti : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : kül tig(i)n : b(a)şg(ı)l boz (a)t : bin(i)p t(ä)gdi : b(a)şg(ı)l boz : k[...]
38. tut(u)zt[ı] : (e)kisin özi (a)lt(ı)zdı : (a)nta y(a)na : kir(i)p : türg(i)ş : k(a)g(a)n : buyrukı : (a)z tutukug : (ä)l(i)g(i)n tutdı : k(a)g(a)nın (a)nta : öl(ü)rt(ü)m(i)z : ilin : (a)lt(ı)m(ı)z k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : kop iç(i)kdi : ol bod(u)n(u)g : t(a)b(a)rda : ko[nt(u)rt(u)m(ı)z ....]
39. sogd(a)k : bod(u)n : it(ä)yin tiy(i)n : yinçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : (a)nta kisrä : k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n : y(a)gı bolm(ı)ş : k(ä)ŋ(ä)r(ä)s t(a)pa : b(a)rdı biz(i)ŋ sü : (a)tı : toruk : (a)zukı : yok (ä)rti : y(a)bl(a)k kişi : (ä)r [...]
40. (a)lp (ä)r : biz(i)ŋä : t(ä)gmiş (ä)rti : (a)nt(a)g ödkä : ök(ü)n(ü)p : kül tig(i)n(i)g : (a)z (ä)r(i)n : irtürü ıt(tı)m(ı)z : ul(u)g süŋ(ü)ş süŋ(ü)şm(i)ş : (a)lp ş(a)lçı : (a)k (a)tın : bin(i)p : t(ä)gmiş : k(a)ra türg(i)ş : bod(u)n(u)g : (a)nta öl(ü)rm(i)ş : (a)lm(ı)ş : y(a)na : yor(ı)p

Kuzey Yüzü

1. [...] birlä : koşu tutuk : birlä : süŋ(ü)şm(i)ş : (ä)rin kop : öl(ü)rm(i)ş : (ä)bin b(a)r(ı)mın : k(a)lıs(ı)z : kop : k(ä)lürti : kül tig(i)n yiti ot(u)z : y(a)şıŋa : k(a)rluk : bod(u)n : (ä)rür b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : t(a)m(a)g ıduk : b(a)şda : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z :
2. [kül] tig(i)n : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (e)ki (ä)r(i)g : udş(u)ru : s(a)nçdı k(a)rlukug : öl(ü)rt(ü)m(i)z : (a)lt(ı)m(ı)z : (a)z bod(u)n : y(a)gı boltı : k(a)ra költä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z [kül] tig(i)n : ol süŋ(ü)şdä : ot(u)z y(a)ş(a)yur (ä)rti : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın
3. bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)gdi : (a)z (e)lt(ä)b(ä)r(i)g : tutdı : (a)z bod(u)n : (a)nta yok boltı (ä)çim k(a)g(a)n : ili : k(a)mş(a)g : boltukınta : bod(u)n : il(i)g : ik(ä)gü : boltukınta : izg(i)l : bod(u)n : birlä : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : kül tig(i)n : (a)lp ş(a)lçı : (a)kın : bin(i)p :
4. opl(a)yu : t(ä)gdi : ol (a)t (a)nta : tüş[d]i izg(i)l [bod](u)n : ölti tokuz og(u)z : bod(u)n : k(ä)ntü : bod(u)n(u)m : (ä)rti : t(ä)ŋri : yir : bulg(a)kın : üçün : y(a)gı boltı : bir yılka : biş yolı : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : (ä)ŋ ilk : togu b(a)lıkda : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z :

5. kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)gdi : (a)ltı (ä)r(i)g : s(a)nçdı : sü [t](ä)gişintä : yit(i)nç (ä)r(i)g : kıl(ı)çl(a)dı (e)k(i)nti : koş(u)lg(a)kda : (ä)d(i)z : birlä : sünüşd(ü)m(i)z : kül tig(i)n : (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : opl(a)yu : t(ä)g(i)p : bir (ä)r(i)g : s(a)nçdı :
6. tokuz (ä)r(i)g (ä)g(i)re : tokıdı : (ä)d(i)z : bod(u)n : (a)nta ölti : üç(ü)nç : bo[lçu]da : og(u)z birlä : sün(ü)şd(ü)m(i)z : kül tig(i)n : (a)zm(a)n (a)k(ı)g : bin(i)p : t(ä)gdi : : s(a)nçdı süsin : s(a)nçd(ı)m(ı)z : ilin (a)lt(ı)m(ı)z : tört(ü)nç : çuş : b(a)şınta : sün(ü)şd(ü)m(i)z : türk
7. : bod(u)n : (a)d(a)k k(a)mş(a)tdı : y(a)bl(a)k bolt[(a)çl]ı (ä)rti : oza [k](ä)lm(i)ş : süsin : kül tig(i)n : (a)g(ı)t(ı)p : toŋra : bir og(u)ş : (a)lp(a)gu : on (ä)r(i)g : toŋa tig(i)n : yogınta : (ä)g(i)r(i)p öl(ü)rt(ü)m(i)z biş(i)nç : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : og(u)z : birlä : sün(ü)şd(ü)m(i)z : kül tig(i)n :
8. (a)z y(a)g(ı)zın : bin(i)p : t(ä)gdi : (e)ki (ä)r(i)g : s(a)nçdı : b(a)lık(k)a : b(a)s(ı)kdı ol sü : (a)nta öl[ti] (a)mga korg(a)n : kışl(a)p : y(a)zıŋa : og(u)zg(a)ru : sü t(a)ş(ı)kd(ı)m(ı)z : kül t(i)g(i)n : (ä)b(i)g b(a)şl(a)yu : (a)kıt(tı)m(ı)z : og(u)z y(a)gı : ordug : b(a)sdı : kül tig(i)n :
9. ögs(ü)z (a)kın : bin(i)p : tokuz (ä)r(ä)n : s(a)nçdı : ordug : birm(ä)di : ög(ü)m k(a)tun : ul(a)yu : ögl(ä)r(i)m : (ä)k(ä)l(ä)r(i)m : k(ä)liŋünüm : kunç(u)yl(a)r(ı)m : bunça y(ä)mä : tir(i)gi : küŋ bolt(a)çı (ä)rti : öl(ü)gi : yurtda : yolta : y(a)tu k(a)lt(a)çı : (ä)rt(i)g(i)z :
10. kül tig(i)n : yok (ä)rs(ä)r : kop : ölt(ä)çi : (ä)rt(i)g(i)z : in(i)m kül tig(i)n : k(ä)rg(ä)k : boltı : öz(ü)m : s(a)k(ı)nt(ı)m : körür : köz(ü)m : körm(ä)z t(ä)g : bil(i)r : bil(i)g(i)m : bilm(ä)z t(ä)g : boltı : öz(ü)m : s(a)k(ı)nt(ı)m : öd t(ä)ŋri : (a)ys(a)r : kişi oglı : kop : ölg(ä)li : törüm(i)ş :
11. (a)nça : s(a)k(ı)nt(ı)m : közdä : y(a)ş k(ä)ls(ä)r : tıda : köŋ(ü)ltä : sıg(ı)t : k(ä)ls(ä)r : y(a)nt(u)ru : s(a)k(ı)nt(ı)m : k(a)t(ı)gdı : s(a)k(ı)nt(ı)m (e)ki ş(a)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : b(ä)gl(ä)r(i)m : bod(u)n(u)m : közi : k(a)şı : y(a)bl(a)k : bolt(a)çı tip : s(a)k(ı)nt(ı)m yogçı : sıg(ı)tçı : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : b(a)şl(a)yu :
12. ud(a)r s(ä)ŋün : k(ä)lti : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nta : iş(i)yi : lik(ä)ŋ : k(ä)lti bir tüm(ä)n (a)gı : (a)ltun küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti tüpüt : k(a)g(a)nta : böl(ü)n : k(ä)lti kur(ı)ya : kün: b(a)ts(ı)kd(a)kı : sog(u)d : b(ä)rç(i)k(ä)r : buk(a)r(a)k ul(u)ş : bod(u)nta : (ä)n(ü)k : s(ä)ŋün : og(u)l t(a)rk(a)n k(ä)lti :
13. on ok : ogl(u)m : türg(i)ş : k(a)g(a)nta : m(a)k(a)r(a)ç : t(a)mg(a)çı : og(u)z : bilgä : t(a)mg(a)çı : k(ä)lti : kırk(ı)z k(a)g(a)nta : t(a)rduş : ın(a)nçu çor : k(ä)lti b(a)rk itgüçi : b(ä)d(i)z : y(a)r(a)t(ı)gma : bit(i)g t(a)ş : itgüçi : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)n : çık(a)nı : ç(a)ŋ s(ä)ŋün : k(ä)lti :

Kuzeydoğu Yüzü

kül tig(i)n : koń yılka : yiti y(e)g(i)rm(i)kä : uçdı : tok(u)z(u)nç (a)y : y(e)ti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m(i)z b(a)rkın : b(ä)d(i)zin : bit(i)g t(a)ş[ın] : biçin :

yılka : yit(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : kop (a)lk[(d)ım](ı)z kül tig(i)n : ö[zi] kırk : (a)rtuk[ı y]iti : y(a)şı[ŋa] : boltı t(a)ş [b(a)rk : itgüçig] bunça : b(ä)d(i)zçig : tuyg(u)n : (e)lt(ä)b(ä)r : k(ä)l[ürti]

Güneydoğu Yüzü

bunça : bit(i)g : bit(i)gme : kül tig(i)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m : yig(i)rmi : kün : ol(u)r(u)p : bu t(a)şka : bu tamka : kop yol(lu)g tig(i)n : bitid(i)m : ıg(a)r ogl(a)n(ı)ŋ(ı)zda : t(a)ygun(u)ŋ(ı)zda : y(e)gdi : ig(i)dür : (ä)rt(i)g(i)z : uça b(a)rd(ı)g(ı)z : t(ä)ŋr[ide] tir(i)gd(ä)kiçä [...]

Güneybatı Yüzü

kül tig(i)n(i)ŋ : (a)ltunın : küm(ü)şin : (a)gısın : b(a)r(ı)mın tör[t (a)d(a)kl(ı)g] y(ı)lk[ıs]ın : (a)y(a)gma : tuyg(u)t : bu [...] b(ä)g(i)m : tig(i)n : yüg(ä)rü : t(ä)ŋri bol(u)ça [...] t(a)ş : bit(i)d(i)m : yol(lu)g : tig(i)n [bit(i)d(i)m(i)z]

Batı Yüzü

1. kur(ı)d(ı)n [s]ogud örti : in(i)m kül tig(i)n ... iş(i)g : küç(ü)g : birtük : üçün : türk : bilgä : k(a)g(a)n : [...]ukı[...] : in(i)m kül tig(i)n(i)g : köz(ä)dü : ol(u)rt[(u)m] in(ä)nçu: (a)pa : y(a)rg(a)n t(a)rk(a)n : at(ı)g : [bi]rt(i)m : [(a)n]ı ögtürt[(ü)m]

Mermer Kaplumbağa Yazıt

1. [b]odun : [...]
2. [b](e)gl(e)r : bod(u)n : k[1]
3. [..] yi kül tig(i)n : b[2]
4. [sı]g(ı)t(ı)m(ı)n : b(a)sd(ı)m :
5. [k]öz(ü)m ....g[1] ...
6.....
7.....

Kaynaklar: Heikel-Gabelentz-Dévéria 1892; Radloff 1892; 1896; Thomsen 1896 (=2002); Orkun 1936 (=1994); Malov 1951; Karcavbay 2003; Berta 2004; Alyılmaz 2005; Tekin 2006.

Bilge Kağan Yazıtı
Kuzey Yüzü

1. t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋridä: bolm(ı)ş : türk bilgä k(a)g(a)n : bödkä : ol(u)rt(u)m : s(a)b(ı)m(ı)n : tük(ä)ti : (e)ş(i)d : ul(a)yu : in(i)ygün(ü)m : ogl(a)n(ı)m : bir(i)ki : og(u)ş(u)m : [bod(u)n(u)m] .....

2. [.....kün] togs(ı)kıŋa: bir(i)g(ä)rü : kün : ortusıŋ(a)ru : kurıg(a)ru : kün : b(a)tsıkıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün : ortusıŋ(a)ru : (a)nta : içr(ä)ki : bod(u)n : ko[p] : m[(a)ŋ]a : kör(ü)r [bunça bod(u)n kop itd(i)m] : ol (a)mtı : (a)ń[(ı)g yok : t]ürk : k(a)g(a)n : ötük(ä)n [yış : ol(u)rs(a)r : il]tä : [buŋ] yok : ilg[(ä)rü ş](a)ntuŋ : [y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : t(a)luyka : kiç(i)g : t(ä)gm(ä)d(i)m : b]ir(i)g(ä)rü : t[okuz]

3. (ä)rs(i)nkä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : tüpütkä : kiç(i)g : t(ä)gm(ä)d(i)m : kurıg(a)ru : y(i)nçü ög[(ü)z] k(ä)çä : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m : yır(ı)g(a)ru : y(e)r b(a)y(ı)rku : y(e)riŋä : t(ä)gi : sül[(ä)d(i)m] : bu[nça yirkä : t(ä)gi : y]or(ı)t[d(ı)m : öt]ük(ä)n : y[ış]da : yig : i[di yok : (ä)r]m(i)ş : il [tuts(ı)k : yir : ö]tük[(ä)n] : yış (ä)rm(i)ş : [bu] y(e)rd[ä : ol](u)r(u)p [t(a)bg(a)ç bod](u)n : birlä : tüz(ü)l[t(ü)m] : (a)lt(u)n : küm(ü)ş : (ä)ş[g(i)ti]

4. kut(a)y : buŋs(u)z : (a)nça : birür : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : s(a)bı : süçig : (a)gısı : y(ı)mş(a)k : (ä)rm(i)ş : süçig : [s](a)b(ı)n : y(ı)mş(a)k : (a)gın : (a)r(ı)p : ır(a)k [bod](u)n(u)g : (a)nça y(a)gutır : (ä)rm(i)ş : [y(a)gr]u : kontuk[da] : kisrä : (a)ń(ı)g bil(i)g(i)n : (a)nta ö[yür (ä)rm](i)ş : (ä)dgü : [bil]gä : kişig : (ä)dgü : (a)lp kişig : yo[r(ı)tm(a)z] : (ä)rm(i)ş : bir kişi : y(a)ŋ(ı)ls[(a)r] : og(u)şı : bod(u)n[ı : biş]ükiŋä : t(ä)gi : kıd[m(a)z] :

5. (ä)rm(i)ş : süçig : s(a)bıŋa : y(ı)mş(a)k : (a)gısıŋa : (a)rtur(u)p : öküş : türk : bod(u)n : ölt(ü)g : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)ŋ : bir(i)yä : çog(a)y : yış : tög(ü)lt(ü)n : y(a)zı : [ko]n(a)yın [tis(ä)r] : türk : bod(u)n : öls(i)k(i)g : (a)nta : (a)ń(ı)g [k]işi : (a)nça : boşg[(u)rur] : (ä)rm(i)ş : ır(a)k (ä)rs(ä)r : y(a)bl(a)k : (a)gı : birür : y(a)guk : (ä)rs(ä)r : (ä)dgü : (a)gı birür : tip (a)nça : boşgurur : (ä)rm(i)ş : bi[l(i)g]

6. bilm(ä)z : kişi : ol s(a)b(ı)g (a)l(ı)p : y(a)gru : b(a)r(ı)p : ök(ü)ş kişi : ölt(ü)g : ol y(e)r[g(ä)r]ü : b(a)rs(a)r : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi s(ä)n : ötük(ä)n : y(e)r : o[l](u)r(u)p : [(a)rk(ı)ş] : tirk(i)ş : ıs(a)r : n(ä)ŋ bu[ŋ(u)g yo]k : ö[tük(ä)n : y]ış : ol(u)rs(a)r : b(ä)ŋgü : [il tuta ol(u)rt(a)çı]ı s(ä)n : türk : bod(u)n : tok (a)rk(u)k sen : açs(a)r : tos(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : bir tods(a)r : açs(ı)k : öm(ä)z s(ä)n : (a)nt(a)g(ı)ŋ(ı)n : üçün : ig(i)dm(i)ş : k[(a)g(a)n(ı)ŋ(ı)n]

7. s(a)bın : (a)lm(a)tın : yir s(a)yu : b(a)rd(ı)g : kop (a)nta : (a)lk(ı)nt(ı)g : (a)r(ı)l[t(ı)g] : (a)nta k(a)lm[(ı)şı] : yir : [s(a)y]u kop : toru : ölü : yor(ı)yur (ä)rt(i)g : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k[(a)dukın : üçün : ö]z(ü)m : kut(u)m : b(a)r üçün : k[(a)g(a)n : ol(u)rt](u)m : k(a)g(a)n : ol(u)r(u)p : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : kop kubr(a)tdım : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m : (a)z bod(u)n(u)g : öküş : kılt(ı)m : (a)z[u bu]

8. s(a)b(ı)mda : ig(i)d b(a)r gu : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : bunı (e)ş(i)d(i)ŋ : türk : bod(u)n(u)g : tir(i)p : [i]l tuts(ı)k(ı)ŋ(ı)n : bunta : urt(u)m : y(a)ŋ(ı)l(ı)p : öls(i)k(i)ŋ(i)n : [y(ä)mä] : bunta : urt(u)m : n(ä)ŋ n(ä)ŋ : s(a)b(ı)m : [(ä)rs](ä)r : b(ä)ŋgü : t(a)şka : urt(u)m : (a)ŋ(a)r körü bil(i)ŋ : türk : (a)mtı : bod(u)n : b(ä)gl(ä)r : bödkä : kör(ü)gmä : [b(ä)gl](ä)r [g]ü : y(a)[ŋ](ı)lt(a)çı siz : [k(a)ŋ(ı)m]
9. k(a)g(a)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : ol(u)rtukında : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : n(ä)nçä : itm[(i)ş n(ä)nçä y(a)r(a)tmış : t](ä)ŋr[i] y(a)rl(ı)k(a)d[uk ü]ç[(ü)n ö]z(ü)m : ol(u)rt(u)k(u)ma : tör[t : b]ul(u)ŋd(a)kı bo[d(u)n(u)g : itd(i)m y(a)r]a(t)d(ı)m : [.....] kılt(ı)m : m(ä)n : [t]ürg(i)ş : k(a)g(a)nka : kız(ı)m [kunç(u)yu]g (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün : (a)lı birt(i)m : tür[g(i)ş k(a)g(a)n]
10. kızın : (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün ogl(u)ma : (a)lı birt(i)m [.....] (ä)rt(i)ŋü : ul(u)g : törün (a)lı birt(i)m : y[1].....]t[2] (ä)rt(ü)[r]t(ü)m : tört [bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g] b(a)z [kılt(ı)m b](a)ş[l](ı)g(ı)g : yük(ü)nt(ü)rt(ü)m : tizl(i)g(i)g : sök(ü)rt(ü)m : üzä : t(ä)ŋri : (a)s[ra] y(e)r : y(a)rl(ı)k(a)duk : üç[(ü)n]
11. köz(ü)n : körm(ä)dük : kulk(a)kı(n) : (e)ş(i)dm(ä)dük : bod(u)n(u)m(ı)n : ilg(ä)rü : kün : to[gs(ı)kıŋa] bir(i)g(ä)rü [kün ortusıŋ]a : kur(ı)g(a)ru : [kün b(a)ts(ı)kıŋa : yır(ı)g(a)ru : tün ortusıŋa : t(ä)gi : kont(u)rt(u)m s(a)r(ı)g (a)ltu]nın : ür(ü)ŋ : küm(ü)şin : kırg(a)gl(ı)g : kut(a)yın : kinl(i)g : (ä)şg[(i)tis]in : özl(i)k : (a)tın : (a)dg(ı)rın : k(a)ra k[işin]
12. kök : t(ä)y(ä)ŋin : türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : k(a)zg(a)nu : birt(i)m : iti birt(i)m : [...](i)n : buŋs(u)z : kılt(ı)m üzä : t(ä)ŋri : (ä)rkl(i)g [..... t]üm(ä)n : wg[1][... .....](i)n [.....b(ä)gl](ä)r(i)g bod(u)n[(u)g]
13. [y](ä)mä : ig(i)d(i)ŋ : (ä)mg(ä)tm(ä)ı : tolg(a)tm(a)ŋ [.....] türk : b(ä)gl(ä)r : türk : bod(u)n(u)m [.....] (a)t : birt(i)m : [.....]ka t(a)ş(ı)g [.....] wr[2] [.....] k(a)zg(a)n[.....]bu k(a)g(a)n(ı)ŋda : bu b(ä)gl(ä)r(i)g[dä bu y(e)r(i)ŋdä su]b(u)ŋd[a (a)dr(ı)lm(a)s(a)r] : türk [bod(u)n]
14. [.....] (ä)dgü : kört(ä)çi s(ä)n : (ä)b(i)ŋä : kirt(ä)çi s(ä)n : buŋs(u)z : bolt(a)çı s(ä)n
(a)nta] kisrä : t(a)bg(a)ç k[(a)g](a)nta : b(ä)dizç(i)g : kop : k[(ä)lürt(ü)m : m(ä)n(i)ŋ] : s(a)b(ı)m(ı)n : sım(a)dı : içr(ä)ki : b(ä)d(i)zçig : ıt(t)ı : (a)ŋ(a)r : (a)d(ı)nç(ı)g : b(a)rk : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : için : t(a)şın : (a)d(ı)nçıg : b(ä)d(i)z : u[rturt](u)m : [t(a)ş tokıtd(ı)m : köŋ(ü)lt(ä)ki : s](a)b(ı)m(ı)n : [urturt(u)m .....]
15. on ok : oglıŋa : t(a)tıŋa : t(ä)gi : bunı : körü : bil(i)ŋ : b(ä)ŋgü t(a)ş : tokıtd(ı)m : [.....] tokıtd(ı)m : biti(t)dim : bu[nı kör(ü)p : (a)nça bil(i)ŋ : ol] t(a)ş : b(a)rk(ı)n [...]

Doğu Yüzü

1. t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : y(a)r(a)tm(ı)ş : türk : bilgä : k(a)g(a)n : s(a)b(ı)m : [k](a)ŋ(ı)m : türk : bilg[e] [k(a)g(a)n [...(a)l]tı sir : tok(u)z og(u)z : kid(i)z k(ä)r(ä)kül(ü)g : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı [... tü]rk : t[(ä)ŋ]ri [.....]

2. üzä : k(a)g(a)n ol(u)rt(u)m : ol(u)rtuk(u)ma : ölt(ä)çiçä : s(a)k(ı)n(ı)gma : türk b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [ö]g(i)r(i)p : s(ä)b(i)n(i)p : toŋ(ı)tm(ı)ş közi : yüg(ä)rü körti : bödkä : öz(ü)m ol(u)r(u)p : bunça : (a)g(ı)r törüg : tört : bul(u)ŋd(a)gı : [.....]d²m : üzä kök : t(ä)ŋri : (a)s[ra : y(a)g(ı)z : y(e)r : kıl(ı)ntukda : (e)kin (a)ra : kişi oglı : kıl(ı)nm(ı)ş]

3. kişi : oglınta : üzä : (ä)çüm (a)pam : bum(i)n k(a)g(a)n : ist(ä)mi k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : ol(u)r(u)p(a)n : türk : [b]od(u)n(ı)ŋ : ilin : törüsin : tuta : birm(i)ş : iti : birm(i)ş : tört : bul(u)ŋ : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : sü sül(ä)p(ä)n : tört : bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n(u)g : [kop (a)lm(ı)ş : kop b(a)z : kılm(ı)ş] : b(e)şl(ı)g(ı)g : [yü]k(ü)nt(ü)rm(i)ş : tizl(i)g[(i)g : sökürm(i)ş : ilg(ä)rü : k(a)d(ı)rk(a)n : yışka t(ä)gi : kirü]

4. t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka t(ä)gi : kont(u)rm(ı)ş : (e)kin (a)ra : idi oks(u)z : kök : türk : iti : (a)nça : ol(u)rur (ä)rm(i)ş : bilgä : k(a)g(a)n : (ä)rm(i)ş : (a)lp k(a)g(a)n (ä)rmiş buyrukı <y(ä)mä> bilgä : (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : (a)lp (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : b(ä)gl(ä)ri y(ä)mä : bod(u)nı [y(ä)mä : tüz (ä)rm(i)ş : (a)nı] üçün : il(i)g : (a)nça tutm(ı)ş : (ä)r(i)nç : il(i)g tut(u)p : törü[g : itm(i)ş : özi (a)nça : k(ä)rg(ä)k : bolm(ı)ş]

5. yogçı : sıg(ı)tçı : öŋrä : kün : togs(ı)kda : bök (e)li : çöl(lü)g (e)l : t(a)bg(a)ç : tüpüt : (a)p(a)r : pur(u)m : kırk(ı)z : üç kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bunça : bod(u)n : k(ä)l(i)p(ä)n : sıgtam(ı)ş : yoglam(ı)ş : (a)nt(a)g : kül(ü)g : k(a)g(a)n (ä)r[m(i)ş : (a)nta kisrä : in(i)si] k(a)g(a)n : [bolm(ı)ş (ä)r](i)nç : oglıtı : k(a)g(a)n : bolm(ı)ş (ä)r(i)nç (a)nta : [kisrä : inisi : (ä)çisin t(ä)g]

6. kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : oglı : k(a)ŋın t(ä)g : kıl(ı)nm(a)duk (ä)r(i)nç : bil(i)gsiz : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş (ä)r(i)nç : buyrukı : y(ä)mä : bil(i)gs(i)z (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : y(a)bl(a)k (ä)rm(i)ş (ä)r(i)nç : b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(ä)b[l(i)gin] : kürl(ü)gin [üçün : (a)rm(a)kçı]sın : üçün : in(i)li : (ä)çili : kikşürtükin : üçün : b(ä)gli : bod(u)nlıg :

7. yoŋ(a)şurtukın : üçün : türk : bod(u)n : ill(ä)dük : ilin : ıçg(ı)nu : ıdm(ı)ş k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nın: yit(ü)rü : ıdm(ı)ş : t(a)bg(a)ç : bod(u)nka : b(ä)gl(i)k urı og(ı)lın : kul kıltı : (ä)ş(i)l(i)k kız og(ı)lın : küŋ kıltı : türk : b(ä)gl(ä)r : türk : (a)tın : ıt(t)ı : t(a)bg[(a)çgı] : b(ä)gl(ä)r : t(a)bg[(a)ç : atın : tut(u)p(a)n : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : körm(i)ş : (ä)l(i)g yıl]

8. iş(i)g küç(ü)g : birm(i)ş : ilg(ä)rü : kün : togs(ı)kda : bök (e)li : k(a)g(a)nka : t(ä)gi : sül(ä)yü : birm(i)ş : kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : <t(ä)gi> : sül(ä)yü : birm(i)ş t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : ilin : tör(ü)sin : (a)lı birm(i)ş : türk : k(a)ra k(a)m(a)g : bod(u)n : (a)nça tim(i)ş : ill(i)g : bod(u)n [(ä)rt(i)m : il(i)m : (a)mtı k(a)nı: k(i)mkä : il(i)g : k(a)zg(a)nur m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş]

9. k(a)g(a)nl(ı)g : bod(u)n : (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m : k(a)nı : nä k(a)g(a)nka : iş(i)g küç(ü)g : birür m(ä)n : tir (ä)rm(i)ş : (a)nça tip : t(a)bg(a)ç : k(a)g(a)nka : y(a)gı bolm(ı)ş y(a)gı bol(u)p : it(i)nü : y(a)r(a)tunu : um(a)duk : y(a)na :

iç(i)km(i)ş bunça : iş(i)g küç(ü)g : birtükg(ä)rü : s(a)k(ı)nm(a)tı : türk : bod(u)n(u)g : ölür(ä)yin : ur(u)gs(ı)r(a)t(a)yın : tir (ä)rm(i)ş : *üzä*:
10. türk : t(ä)ŋrisi : <türk> : ıduk : yiri : subı : (a)nça : (e)tm(i)ş (ä)r(i)nç : türk : bod(u)n : yok : bolm(a)zun : tiy(i)n : bod(u)n : bolçun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n(ı)g : ög(ü)m : ilb(i)lgä k(a)tun(u)g : t(ä)ŋri : töp(ü)sintä : tut(u)p : yüg(ä)rü : köt(ü)rti (ä)r(i)nç : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : yiti y(e)g(i)rmi (ä)r(i)n : t(a)ş[(ı)k]m[(ı)ş t(a)şra : yor(ı)yur : tiy(i)n : kü (e)ş(i)d(i)p : b(a)lıkd(a)kı : t(a)gıkm(ı)ş : t(a)gd(a)kı :
11. inm(i)ş : tir(i)l(i)p : y(e)tm(i)ş (ä)r bolm(ı)ş : t(ä)ŋri : küç : birtük üç(ü)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : süsi : böri t(ä)g : (ä)rmiş : y(a)gısı : koń t(ä)g (ä)rm(i)ş : ilg(ä)rü : kur(ı)g(a)ru : sül(ä)p : tirm (i)ş kubr(a)tmış : k(a)m(a)gı y(e)ti yüz (ä)r : bolm(ı)ş y(e)ti yüz (ä)r : bol(u)p : (e)l[s(i)r(ä)m(i)ş : k(a)g(a)ns(ı)r(a)m(ı)ş : bod(u)n(u)g : küŋ(ä)dm(i)ş : kul(a)dm(ı)ş : bod](u)n(u)g : tü[rk : tö]rüsin : [ıçg(ı)nm(ı)ş]
12. bod(u)n(u)g : (ä)çüm (a)pam : törüsinçä : y(a)r(a)tm(ı)ş : boşg[ur]m(ı)ş : tölis : t(a)rduş bod(u)n(u)g : (a)nta itm(i)ş : y(a)bgug : ş(a)d(ı)g : (a)nta : birmiş : b(i)r(i)yä: t(a)bg(a)ç : bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş : yır(ı)ya : b(a)z k(a)g(a)n : tokuz og(u)z bod(u)n : y(a)gı (ä)rm(i)ş kı[rk(ı)z : kurık(a)n : ot(u)z t(a)t(a)r : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : kop : y(a)gı (ä)rm(i)ş : k(a)ŋ](ı)m k[(a)g(a)n : bunça .....bod(u)n(u)g .....] kırk : (a)rtukı
13. y(e)ti : yolı : sül(ä)m(i)ş : y(e)g(i)rmi : süŋ(ü)ş : sü[ŋ(ü)ş]m(i)ş : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk : üçün : ill(i)g(i)g : (e)ls(i)r(ä)tm(i)ş : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)tm(ı)ş : y(a)gıg : b(a)z kılm(ı)ş : tizl(i)g(i)g : sökürm(i)ş : b(a)şl(ı)g(ı)g : yük(ü)ntürm(i)ş : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n : (a)nça [il(i)g törüg : k(a)zg(a)n(ı)p : uça : b(a)rm(ı)ş] k(a)ŋ(ı)m : [k(a)g(a)nka] : b(a)şl(a)yu : b(a)z k(a)g(a)n(ı)g : b(a)lb(a)l : tik[m(i)ş : k(a)ŋ(ı)m]
14. k(a)g(a)n : uçdukda : öz(ü)m : s(ä)k(i)z y(a)şda : k(a)lt(ı)m : ol [t]örüdä : üzä : (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtı : ol(u)r(u)p(a)n : türk : bod(u)n(u)g : yiçä: itdi : yiçä ig(i)t(t)i : çıg(a)ń(ı)g b(a)y kıltı : (a)z(ı)g ök(ü)ş kıltı (ä)çim k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(k)a : öz(ü)m tig(i)n (ä)rk [.....] iy² [.....] t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üçün
15. tört y(e)girmi : y(a)ş(ı)mka : t(a)rduş : bod(u)n : üzä : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : birlä : ilg(ä)rü : y(a)ş(ı)l ög(ü)z : ş(a)ntuŋ : y(a)zıka t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : kur(ı)g(a)ru : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z : kögm(ä)n : (a)şa : kı[rk(ı)z : yir(i)ŋä : t(ä)gi : sül(ä)d(i)m(i)z] k(a)m(a)gı : biş ot(u)z : sü[l(ä)d(i)m](i)z : [üç y(e)g(i)r]mi [süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : ill(i)g(i)g : ils(i)r(ä)td(i)m(i)z : k(a)g(a)nl(ı)g(ı)g : k(a)g(a)ns(ı)r(a)td(ı)m(ı)z : tizl(i)g(i)g]
16. sök(ü)rt(ü)m(i)z : b(a)şl(ı)g(ı)g : yükünt(ü)rt(ü)m(i)z : türg(i)ş : [k](a)g(a)n : türk(ü)m : bod(u)n(u)m : (ä)rti : bilm(ä)dükin : üç(ü)n : biz(i)ŋä : y(a)ŋ(ı)ltukın : y(a)z(ı)ntukın : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : b(ä)gl(ä)ri : y(ä)mä : ölti : on ok : bod(u)n : (ä)mg(ä)k : körti : (ä)çü[miz (a)p(a)m(ı)z : tutm(ı)ş yi]r sub [:

id(i)s(i)z : k(a)lʍ(a)zun [tiy](i)n : [(a)z bod(u)n(u)g it(i)p : y(a)r(a)t(ı)p [.....b(a)rs b(ä)g]

17. erti : k(a)g(a)n (a)t(ı)g : bunta : biz : birt(i)m(i)z : siŋ(i)l(i)m : ku[nç](u)yug : birt(i)m(i)z : özi y(a)ŋ(ı)ltı : k(a)g(a)nı : ölti : bod(u)nı : küŋ kul : boltı kögm(ä)n : yir sub : id(i)s(i)z : k(a)[l]m(a)zun tiy(i)n : (a)z kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : i[t(i)p] : y(a)r(a)t(ı)p k(ä)lt(i)m[(i)z s]üŋ(ü)ş[d(ü)m(i)z ..... y(a)na : birt(i)m(i)z : (i)lg(ä)rü] : k(a)d(ı)rk(a)n : yı[ş(ı)g : (a)şa] bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)r[t(u)m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z] : kur(ı)g(a)ru :

18. k(ä)ŋü t(a)rb(a)nka : t(ä)gi : türk : bod(u)n(u)g : (a)nça kont(u)[rt(u)]m(ı)z : (a)nça itd(i)m(i)z : ol ödkä : kul : kull(u)g : küŋ : küŋl(ü)g : bolm(ı)ş : (ä)rti : in(i)si : [(ä)ç]isin : bilm(ä)z : (ä)rti : oglı : k(a)ŋın : bilm(ä)z : (ä)rti : (a)nça k(a)zg(a)nm(ı)ş : (a)nça itm(i)ş : il(i)m(i)z : [törüm(i)z : (ä)rti : türk : og(u)z : b(ä)gl(ä)ri : bo]d(u)n : (e)ş(i)d : üzä t(ä)ŋri : b(a)s[m(a)s(a)r : (a)sra] y(e)r : t(ä)l(i)nm(ä)s(ä)r :

19. türk : bod(u)n : (e)l(i)ŋ(i)n : törüg(i)n : k(i)m (a)rt(a)tı : ud(a)çı [(ä)rt]i : türk : bod(u)n : (ä)rt(i)n ökün : kür(ä)güŋ(i)n : üç(ü)n : ig(i)dm(i)ş : <bilgä> : k(a)g(a)n(ı)ŋa : (ä)rm(i)ş : b(a)r[m(ı)ş : (ä)dgü] : (e)l(i)ŋä : k(ä)ntü : y(a)ŋ(ı)lt(ı)g : y(a)bl(a)k : kigürt(ü)g : y(a)r(a)kl(ı)g : k(a)nt(a)n : k(ä)l(i)p : y(a)ńa (e)ltdi : süŋ(ü)gl(ü)g : k(a)nt(a)n : [k(ä)l(i)p] : sürä i[ltdi ı]d(u)k : ö[tük(ä)n] : yış bod(u)n b(a)rd(ı)g : ilg(ä)rü : [b(a)r(ı)gma] b(a)rd(ı)g : kurıg(a)ru :

20. b(a)r(ı)gma : b(a)rd(ı)g b(a)rduk : yirdä : (ä)dgüg : ol (ä)r(i)nç : [k](a)n(ı)ŋ : ög(ü)zçä : yüg(ü)rti : : süŋük(ü)g : t(a)gça : y(a)tdı : b(ä)gl(i)k : urı ogl(u)ŋ(ı)n : kul kılt(ı)g : (ä)ş(i)l(i)k [kız ogl(u)ŋ(ı)n küŋ] kılt(ı)g : ol bilm(ä)dük üç(ü)n : y(a)bl(a)k(ı)ŋ(ı)n : üç(ü)n : (ä)ç(i)m k(a)g(a)n : uça : b(a)rdı : b(a)şl(a)yu : kırk(ı)z k(a)g(a)n(ı)g : [b(a)lb(a)l : tikd(i)m] türk : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun tiy(i)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)g(a)n(ı)g

21. ög(ü)m : k(a)tun(u)g : köt(ü)r(ü)gmä : t(ä)ŋri : il b(e)r(i)g[mä t](ä)ŋri : türk bod(u)n : (a)tı küsi : yok bolm(a)zun : tiy(i)n : öz(ü)m(i)n : ol t(ä)ŋri : k(a)g(a)n : ol(u)rtdı [n(ä)ŋ y]ıls(ı)g : bod(u)nta : üze: ol(u)rm(a)d(ı)m : içrä : (a)şs(ı)z : t(a)şra : tons(u)z y(a)b(ı)z y(a)bl(a)k : bod(u)nta : [üzä : ol(u)rt(u)m : ... t]ig(i)n : (e)ki ş(a)d : in(i)m : kü[l tig(i)n :] [bir]le : sözl(ä)şd(i)m(i)z k(a)ŋ(ı)m(ı)z :

22. (ä)çim(i)z : k(a)zg(a)nm(ı)ş : bod(u)n : (a)tı küsi : yok bo[lm(a)zun] : tiy(i)n : türk : bod(u)n : üçün : tün ud(ı)m(a)d(ı)m : künt(ü)z : ol(u)rm(a)d(ı)m : in(i)m : kül t[ig(i)n : birlä : (e)ki ş(a)d : birlä : ölü yitü : k(a)zg(a)nt(ı)m : (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p : bir(i)ki : bod(u)n(u)g : ot sub : kılm(a)d(ı)m : [m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)ma] : yir s(a)yu : b(a)rmış : bod(u)n [y(a)d(a)g(ı)n y(a)l(ı)ŋın] ölü : yitü: [y(a)na]

23. k(ä)lti : bod(u)n(u)g : ig(i)d(ä)y(i)n : tiy(i)n : yır(ı)g(a)ru : [o]g(u)z bod(u)n t(a)pa : ilg(ä)rü : kıt(a)ń : t(a)t(a)bı : bod(u)n : t(a)pa : bir(i)g(ä)rü : t(a)bg(a)ç t(a)pa : (e)ki y(e)g(i)r[mi : sül(ä)d(i)m] süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)d(u)k : üç(ü)n : kut(u)m : ülüg(ü)m : b(a)r üç(ü)n : ölt(ä)çi :

bod(u)n(u)g : t[irg](ü)rü : ig(i)t(ti)m : y(a)l(ı)ŋ : bod(u)n(u)g : tonl(u)g : kılt(ı)m : çıg(a)ń : bod(u)n(u)g : b(a)y kılt(ı)m :
24. (a)z bod(u)n(u)g : öküş : kılt(ı)m : ıg(a)r (e)ll(i)gdä : [ı]g(a)r : k(a)g(a)nl(ı)gda : y(e)g kılt(ı)m : tört bul(u)ŋd(a)kı bod(u)n(u)g : kop : b(a)z kılt(ı)m : y(a)g(ı)sız : kı[lt](ı)m : kop m(a)ŋa : körti : y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : t(a)pa : sül(ä)dim : y(e)ti y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : t(a)ŋut : bod(u)n(u)g : bozd(u)m : og(ı)lın : yut(u)zın : [yı]lk(ı)sın : b(a)r(ı)mın : [(a)lt(ı)m ...] s(ä)k(i)z y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : (a)ltı çub [sogd(a)k]
25. t(a)pa : sül(ä)d(i)m : bod(u)n(u)g : (a)nta bozd(u)m : t(a)b[g(a)ç : o]ŋ tutuk : biş tüm(ä)n : sü k(ä)lti ıduk b(a)şda : süŋ(ü)şd(ü)m : ol süg : (a)nta yok kışd(ı)m : y(e)g(i)rmi : y(a)ş(ı)ma : b(a)sm(ı)l : ıduk(ku)t : og(u)ş(u)m : bod(u)n : (ä)rti : (a)rk(ı)ş ıdm(a)z : tiy(i)n : sül(ä)d(i)m : k¹[.....]t² içg(ä)rt(i)m : k(a)l(ı)ŋ ..... (ä)b(i)rü : k(ä)lürt(ü)m : (e)ki ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : t(a)bg(a)ç :
26. t(a)pa : sül(ä)d(i)m : ç(a)ça s(ä)ŋün : s(ä)k(i)z : tüm(ä)n : [sü] bi[r]lä : süŋ(ü)şd(ü)m süsin : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : (a)ltı ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : çik : bod(u)n : kırk(ı)z : birlä : y(a)gı boltı : k(ä)m k(ä)çä : çik t(a)pa : sül(ä)d(i)m : örp(ä)ntä : süŋ(ü)şd(ü)m süsin : s(a)nçd(ı)m : (a)z [b]o[d(u)n(u)g (a)lt](ı)m [.....iç]g(ä)rt(i)m : y(e)ti o[t(u)z y(a)ş](ı)ma : kırk(ı)z : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : süŋ(ü)g : b(a)t(ı)mı :
27. k(a)r(ı)g : sök(ü)p(ä)n : kögm(ä)n : yış(ı)g : toga : yo[rıp] : kırk(ı)z : bod(u)n(u)g : uda : b(a)sd(ı)m : k(a)g(a)nın : birlä : soŋa yışda süŋ(ü)şd(ü)m : k(a)g(a)nın : öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : ol yılka : türg(i)ş : t(a)pa : (a)ltun yış(ı)g : [(a)ş]a : (ä)rt(i)ş : ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : yor[(ı)dım : türg(i)ş : bod(u)n(u)g] uda b(a)sd(ı)m : türg(i)ş : k(a)g(a)n : süsi : otça : borça : k(ä)lti :
28. bolçuda : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : k(a)g(a)nın : y(a)bgu[sı]n : ş(a)dın : (a)nta öl(ü)rt(ü)m : il(i)n : (a)nta (a)lt(ı)m : ot(u)z : y(a)ş(ı)ma : b(e)ş b(a)lık : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : (a)ltı yolı : süŋ(ü)şd(ü)m [.....s]üsin : kop : ö[l](ü)rt(ü)m : (a)nta : içr(ä)ki nä : kişi [.....]i yok [bolt](a)çı : (ä)r[ti .....]a ok(ı)g(a)lı : k(ä)lti : b(e)ş b(a)lık : (a)nı üç(ü)n : ozdı : ot(u)z : (a)rtukı :
29. bir : y(a)ş(ı)ma : k(a)rluk : bod(u)n : buŋs(u)z [(ä)r]ür : b(a)rur : (ä)rkli : y(a)gı boltı : t(a)m(a)g ıduk : b(a)şda : süŋ(ü)şd(ü)m(i)z : k(a)rluk : bod(u)n(u)g : öl(ü)rt(ü)m : (a)nta (a)lt(ı)m : [b(a)s]m(ı)l : k(a)ra [.....] k(a)rluk : bod(u)n : tir[(i)l(i)p k(ä)lti .....]m : ö[l(ü)rt(ü)m] : to[kuz og](u)z : m(ä)n(i)ŋ : bod(u)n(u)m (ä)rti : t(ä)ŋri : y(e)r : bulg(a)kın : üç(ü)n : ödiŋ[ä] küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı :
30. küni : t(ä)gdük : üç(ü)n : y(a)gı boltı : bir yılka : tört : yolı : süŋ(ü)şd(ü)m : (ä)ŋ ilki : togu : b(a)lıkda : süŋ(ü)şd(ü)m togla : ög(ü)z(ü)g : yüz(ü)ti : k(ä)ç(i)p : süsi [.....](e)kinti : (a)nt(a)rguda : süŋ(ü)şd(ü)m : süsin : s(a)nçd(ı)m : [..... ü]ç(ü)nç [çuş b(a)şınta sü]ŋ(ü)şd(ü)m : türk : bod(u)n : (a)d(a)k k(a)mş(a)tdı : y(a)bl(a)k

31. bolt(a)çı (ä)rṭi : oza : y(a)ńa : k(ä)ligme : süsin : (a)g(ı)t(tı)m : ök(ü)ş ölt(ä)çi : (a)nta : tir(i)lti : (a)nta : toŋra : yılp(a)gutı : bir : og(u)ş(u)g : toŋa : tig(i)n yog[ınta] (ä)g(i)re : tokıd(ı)m : tört(ü)nç : (ä)zg(ä)nti : k(a)d(ı)zda : süŋ(ü)şd(ü)m : süsin (a)nta : s(a)nçd(ı)m : : y(a)brıtt(ı)m : ot(u)z (a)rtukı (e)ki y(a)ş(ı)ma : (a)mgı korg(a)n : kışl(a)dukda : yut : boltı : y(a)z(ı)ŋa :
32. og(u)z : t(a)pa : sül(ä)d(i)m : ilki sü : t(a)ş[ık]m(ı)ş : (ä)rti : (e)kin sü : (ä)bdä : (ä)rti : üç og(u)z : süsi : b(a)sa : k(ä)lti y(a)d(a)g : y(a)b(ı)z : boltı : tip : (a)lg(a)lı : k(ä)lti : sıŋ(a)r : süsi : (ä)b(i)g b(a)rk(ı)g : yul(ı)g(a)lı : b(a)rdı : sıŋ(a)r : süsi : süŋ(ü)şg(ä)li : k(ä)lti : biz : (a)z (ä)rt(i)m(i)z : y(a)b(ı)z : (ä)rt(i)m(i)z : og(u)z : [.....]t¹ : y(a)g[ı... t(ä)ŋri] küç : birtük : üç(ü)n : (a)nta s(a)nçd(ı)m :
33. y(a)ńd(ı)m t(ä)ŋri : y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : m(ä)n k(a)zg(a)ntuk : üç(ü)n : türk : bod(u)n : [(a)nça] ḱ(a)zg(a)n[m(ı)ş] (ä)rinç : m(ä)n in(i)l(i)gü : bunça : b(a)şl(a)yu : k(a)zg(a)nm[(a)s(a)r] : türk : bod(u)n : ölt(ä)çi : (ä)rti : yok bolt(a)çı : (ä)rti : [türk] b(ä)gl(ä)r [bod(u)n (a)nç]a : s(a)k(ı)n(ı)ŋ : (a)nça bil(i)ŋ : og(u)z : bo[d(u)n ...]d : ıdm(a)yın : tiy(i)n : sül[(ä)d(i)m]
34. (ä)bin : b(a)rkın : bozd(u)m : o[g](u)z : bod(u)n : tok(u)z : t(a)t(a)r : birlä : tir(i)l(i)p : k(ä)lti (a)guda : (e)ki ul(u)g : süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şd(ü)m : süsin : bo[z]d(u)m : (e)lin : (a)nta (a)lt(ı)m : (a)nça k(a)zg(a)n(ı)p [t(ä)ŋri y(a)r]l(ı)k(a)duk : üçün : m(ä)n ot(u)z (a)rtukı : üç [y(a)ş(ı)ma .....y]ok (ä)rti : öds(i)g wt¹wl¹g¹ k¹wç ...
35. ig(i)dm(i)ş : (a)l[p : k(a)g(a)nıŋa y](a)ŋ(ı)ldı : üzä t(ä)ŋri : ıduk : y(e)r sub : [(ä)çim k](a)g(a)n : kutı : t(a)plam(a)dı (ä)r(i)nç : tokuz : og(u)z : bod(u)n : y(e)r(i)n : subın : ıd(ı)p : t(a)bg(a)çg(a)ru : b(a)rdı : t(a)bg(a)ç [...] bu y(e)rdä : k(ä)lti ... ig(i)d(ä)yin : tiy(i)n : s(a)k[(ı)nt(ı)m ...] bod(u)n [.....]
36. yaz(u)kl(a)[.....bi]r(i)yä : t(a)bg(a)çda : (a)tı küsi : yok boltı: bu y(e)rdä : m(a)ŋa : kul boltı : m(ä)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n : türk : bod(u)n(u)g : [.....]ı : kılm(a)d(ı)m [il(i)g t]örüg : y(e)gdi : k(a)zg(a)nt(ı)m : ıd[uk.....] tir(i)l(i)p :
37. [(a)nta süŋ](ü)şd(ü)m : süsin : s(a)nçd(ı)m iç(i)k(i)gmä : iç(i)kdi: bod(u)n : boltı : öl(ü)gmä ölti : s(ä)l(ä)ŋä : kodı : yor(ı)p(a)n : k(a)r(a)g(a)n : kıs(ı)lta : (ä)bin : b(a)rkın : (a)nta bozd(u)m [.....]y(ı)şka : (a)gdı uyg(u)r (e)lt(ä)b(ä)r : yüzçä (ä)r(i)n : ilg[(ä)r]ü : t[(ä)z(i)p b(a)rdı .....]
38. [.....]t²i tü[r]k : bod(u)n : aç (ä)rti : ol yılkıg : (a)l(ı)p : ig(i)t(ti)m : ot(u)z (a)rtukı : tört : y(a)ş(ı)ma : og(u)z : t(ä)z(i)p : t(a)bg(a)çka : kirti : ök(ü)n(ü)p : sül(ä)d(i)m : suk(u)n [...o]g(ı)lın : yut(u)zın : (a)nta (a)lt(ı)m : (e)ki (e)lt(ä)b(ä)rl(i)g : bod[(u)n .....]
39. t[(a)t(a)b]ı : bod(u)n : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)nka : körti : y(a)l(a)b(a)çı : (ä)dgü : s(a)bı : öt(ü)gi : k(ä)lm(ä)z tiy(i)n : y(a)yın sül(ä)d(i)m : bod(u)n(u)g : (a)nta bozd(u)m : yılk[ısın b(a)r(ı)mın (a)nta (a)lt(ı)m : süsi : tir(i)l(i)p : k(ä)lti : k(a)d(ı)rk(a)n yış : kon[.....]

40. [.....tur]g(a)k(ı)ŋa : y(e)r(i)ŋ(ä)rü : subıŋ(a)ru : kontı : bir(i)yä : k(a)rluk : bod(u)n : t(a)pa : sülä : tip : tud(u)n : y(a)mt(a)r(ı)g : ıt(tı)m : b(a)rdı [..... k(a)rluk] : ilt(ä)b(ä)r : yok bolm(ı)ş : in(i)si : bir : korg[(a)nka t(ä)z(i)p b(a)rm(ı)ş .....]

41. [..... (a)r]k(ı)şı : k(ä)lm(ä)di : (a)nı (a)ń(ı)t(a)y(ı)n : tip : sül(ä)d(i)m : kor(ı)gu : (e)ki üç : kiş(i)l(i)gü : t(ä)z(i)p : b(a)rdı : k(a)r(a) bod(u)n : k(a)g(a)n(ı)m : k(ä)lti tip : ög[(i)r(i)p s(ä)b(i)nti ..... (a)ts(ı)z .....]ka : at birt(i)m : kiç(i)g (a)tl(ı)g[(ı)g ulg(a)rtd(ı)m .....]

Güneydoğu Yüzü

1. [..... kök] : öŋ(ü)g : yog(u)ru : sü yor(ı)p : tünli : künli : yiti : öd(ü)şkä : subs(u)z : k(ä)çd(i)m : çor(a)kka : t(ä)gip : yol(a)gçı : [(ä)r](i)g : [.....] k(ä)ç(ä)nkä : t(ä)gi [.....]

Güney Yüzü

1. [..... t(a)b]g(a)ç : (a)tl(ı)g : süsi : bir tüm(ä)n : (a)rtukı : y(e)ti biŋ : süg : ilki : kün : öl(ü)rt(ü)m : y(a)d(a)g : süsin : (e)k(i)nti kün : kop : [öl(ü)r]t(ü)m : [.....] tir(i)lip : b(a)rdı [.....]

2. [..... y]olı : sül(ä)d(i)m : ot(u)z (a)rtukı : s(ä)k(i)z : y(a)ş(ı)ma : kış(ı)n : kıt(a)ń t(a)pa : sül(ä)d(i)m : [.....ot(u)z : (a)rtuk]ı : [tok(u)z y](a)ş(ı)ma : y(a)z(ı)n : t(a)t(a)bı : t(a)pa : sü[l(ä)d(i)m] [.....]

3. m(ä)n [...] öl(ü)rt(ü)m : og(ı)l(ı)n : yut(u)zın : [yı]lk(ı)sın : b(a)r(ı)mın [.....]

4. bod(u)n [..... y]ut(u)zın : yok kılt(ı)m : [.....]

5. yor[(ı)p .....]

6. süŋ[(ü)şd(ü)m .....]

7. [b(e)r]t(i)m : (a)lp (ä)rin : öl(ü)r(ü)p : b(a)lb(a)l : kılu : b(e)rt(i)m : (ä)l(i)g y(a)ş(ı)ma : t(a)t(a)bı : bod(u)n : kıt(a)ńda : (a)dr[(ı)ltı ....] töŋk(ä)r : t(a)gka [.....]

8. ku s(ä)ŋün : b(a)ş(a)du : tört : tüm(ä)n : sü k(ä)lti : töŋk(ä)r : t(a)gda : t(ä)gip : tokıd(ı)m : üç tüm(ä)n süg : [öl(ü)rt](ü)m : bi[r .....] (ä)rs(ä)r [..... s]ökt(ü)m t(a)t(a)bı [.....]

9. ö[l](ü)rti : ul(u)g : ogl(u)m : (a)gr(ı)p : yok bol(u)ça : kug : s(ä)ŋ(ü)g : b(a)lb(a)l : tikä : birt(i)m : m(ä)n : tok(u)z : y(e)girmi : yıl : ş(a)d : ol(u)rt(u)m : tokuz [y(e)g(i)r]mi : yıl : k(a)g(a)n : ol(u)rt(u)m : il tutd(u)m : ot(u)z (a)rtukı : bir [y(a)ş(ı)ma .....]

10. türk(ü)mä : bod(u)n(u)ma : y(e)g(i)n : (a)nça k(a)zg(a)nu : birt(i)m :

Teŋri Kağan Yazıtı

bunça : k(a)zg(a)n(ı)p : k(a)ŋ[(ı)m k](a)g(a)n ıt yıl : on(u)nç (a)y : (a)ltı ot(u)zka : uça : b(a)rdı : l(a)gzın : yıl : biş(i)nç (a)y : yiti ot(u)zka : yog : (ä)rtürt(ü)m : bukug : tutuk :

11. k(a)ŋı : lisün : t(a)y s(ä)ŋün : b(a)ş(a)d[u] : biş yüz : (ä)r(ä)n : k(ä)lti : kok(ı)l(ı)k : [.....] (a)ltun : küm(ü)ş : k(ä)rg(ä)ks(i)z : k(ä)lürti : yog : yıp(a)r(ı)g : k(ä)lür(ü)p : tikä : birti : çınt(a)n : ıg(a)ç : k(ä)lür(ü)p : öz y(a)r [.....]

12. bunça : bod(u)n : s(a)çın : kulk(a)kın : y(a)ŋ[(a)k(ı)n b]ıçdı : (ä)dgü : özl(i)k : (a)tın : k(a)ra : kişin : kök : t(ä)y(ä)ŋin : s(a)ns(ı)z : k(ä)lür(ü)p : kop : kot(t)ı :

13. t(ä)ŋri t(ä)g : t(ä)ŋri : y(a)r[(a)t]m(ı)ş : türk : bilgä : [k(a)g(a)n] : s(a)b(ı)m k(a)ŋ(ı)m : türk : bilgä : k(a)g(a)n : ol(u)rtukınta : türk : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r : kisrä : t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r : kül çor : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : öŋrä : töl(i)s : b(ä)gl(ä)r : (a)pa t(a)rk[(a)n]

14. b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : ş(a)d(a)pıt : b(ä)gl(ä)r : bu [.....] (a)t(a)m(a)n t(a)rk(a)n : toñukuk : buyla : b(a)g(a) t(a)rk(a)n : ul(a)yu : buyruk [.....] iç buyruk: s(ä)b(i)g kül (e)rk(i)n : b(a)şl(a)yu : ul(a)yu : buyruk : bunça : (a)mtı : b(ä)gl(ä)r k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)nka : (ä)rt(i)ŋü

15. (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : kıltı [.....t]ürk : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : (ä)rt(i)ŋü : tim(a)g : itdi : ögd[i ..... k](a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n [üç(ü)n] (a)g(ı)r t(a)ş(ı)g : yog(u)n ıg : türk : b(ä)gl(ä)r : bod(u)n : [it(i)p y(a)r(a)t(ı)p k(ä)l]ürti : öz(ü)me : bunça [.....]

Güneybatı Yüzü

1. [bilgä] k(a)g(a)n : b[it(i)gin] yol(lu)g tig(i)n : bit(i)d(i)m : bunça b(a)rk(ı)g : b(ä)d(i)z(i)g : oz(ı)g [... k](a)g(a)n : (a)tısı : yol(lu)g tig(i)n : m(ä)n : (a)y (a)rtukı : tört kün : [ol](u)r(u)p : bitid(i)m : b(ä)d(i)z(ä)t(i)m : y[(a)r(a)td(ı)m]

Batı Yüzü

1. [.....] *üzä*[.....]
2. bilgä : k(a)g(a)n u[çdı]
3. y(a)y bols(a)r : üzä : t[(ä)ŋri]
4. köb(ü)rg(ä)si : (ä)t(ä)rçä (a)nç[a]
5. t(a)gda : sıgun : (ä)ts(ä)r : [(a)nça]
6. s(a)k(ı)nur m(ä)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)[g(a)n]
7. t(a)ş(ı)n : öz(ü)m : k(a)g(a)n [.....]
8. [.....]
9. [.....]

Kaynaklar: Radloff 1896; Thomsen 1896 (=2002); Orkun 1936 (=1994); Malov 1951; Karcavbay 2003; Berta 2004; Alyılmaz 2005; Tekin 2006.

Tonyukuk Yazıtı

I. Taş

Batı Yüzü

1. bilgä toṅukuk : b(ä)n öz(ü)m : t(a)b(g)aç il(i)ŋe : kıl(ı)nt(ı)m : türk bod(u)n : t(a)bg(a)çka : kör(ü)r (ä)rti :
2. türk bod(u)n : k(a)nın bulm(a)y(ı)n : t(a)bg(a)çda : (a)dr(ı)ltı : k(a)nl(a)ntı : k(a)nın kod(u)p : t(a)bg(a)çka : y(a)na iç(i)kdi : t(ä)ŋri : (a)nça t(e)m(i)ş (ä)r(i)nç : k(a)n b(e)rt(i)m :
3. k(a)n(ı)ŋ(ı)n : kod(u)p : iç(i)kd(i)ŋ : iç(i)kdük üç(ü)n : t(ä)ŋri : öl(ü)tm(i)ş (ä)r(i)nç türk bod(u)n : ölti (a)lk(ı)ntı : yok boltı türk : sir bod(u)n : y(e)rintä
4. bod k(a)lm(a)dı : ıda t(a)şda : k(a)lm(ı)şı : kubr(a)n(ı)p : y(e)ti yüz boltı (e)ki ül(ü)gi : (a)tl(ı)g (ä)rti : bir ül(ü)gi : y(a)d(a)g (ä)rti : y(e)ti yüz : kişig:
5. ud(u)z(u)gma : ul(u)gı : ş(a)d (ä)rti : (a)yg(ı)l tidi : (a)y(ı)gm(a)sı b(ä)n (ä)rt(i)m : bilgä : toṅukuk k(a)g(a)n mu kış(a)yın t(e)d(i)m : s(a)k(ı)nt(ı)m : toruk buk(a)lı : s(ä)m(i)z buk(a)lı : $Ir^1k^1d^1a$
6. $b^2w^2l^2s^2r^2$: s(ä)m(i)z buka : toruk buka t(e)y(i)n : bilm(ä)z (ä)rm(i)ş t(e)y(i)n (a)nça s(a)k(ı)nt(ı)m : (a)nta kisrä : t(ä)ŋri : bil(i)g b(e)rtük üç(ü)n : öz(ü)m ök : k(a)g(a)n kışd(ı)m bilgä toṅukuk : buyla b(a)ga t(a)rk(a)n
7. birlä : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bol(u)y(ı)n : b(i)r(i)yä: t(a)bg(a)ç(ı)g : öŋrä kıt(a)ṅ(ı)g : yır(ı)ya og(u)z(u)g : ök(ü)ş ök öl(ü)rti : b(i)lg(ä)si : ç(a)b(ı)şı : b(ä)n ök (ä)rt(i)m çog(a)y kuzın : kara kum(u)g : ol(u)rur : (ä)rt(i)m(i)z

Güney Yüzü

8. k(ä)yi(k) yiyü : t(a)b(ı)şg(a)n y(e)yü : ol(u)rur (ä)rt(i)m(i)z : bod(u)n bog(u)zı : tok (ä)rti : y(a)g(ı)m(ı)z : t(ä)grä : oçuk t(ä)g (ä)rti : biz : aş <t>(ä)g : (ä)rt(i)m(i)z : (a)nça ol(u)r(u)r (ä)rkli : og(u)zd(ı)nt(a)n : kür(ä)g : k(ä)lti :
9. kür(ä)g s(a)bı (a)nt(a)g : tok(u)z og(u)z : bod(u)n üzä : k(a)g(a)n : ol(u)rtı tir : t(a)bg(a)çg(a)ru : kunı s(ä)ŋün(ü)g : ıdm(ı)ş : kıt(a)ṅg(a)ru : toŋra (ä)s(i)m(i)g : ıdm(ı)ş : s(a)b (a)nça ıdm(ı)ş : (a)zk(ı)ṅa : türk
10. yorıyur (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)nı : (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : ol (e)ki kişi : b(a)r (ä)rs(ä)r : sini t(a)bg(a)ç(ı)g : ölürt(ä)çi : tir m(ä)n : öŋrä kıt(a)ṅ(ı)g : öl(ü)rt(ä)çi : tir m(ä)n bini og(u)z(u)g :
11. öl(ü)rt(ä)çik : tir m(ä)n : t(a)bg(a)ç : b(i)r(i)d(i)n y(ä)n t(ä)g : kıt(a)ṅ : öŋd(ü)n y(ä)n t(ä)g : b(ä)n yır(ı)d(ı)nta y(a)n : t(ä)g(ä)yin : türk sir bod(u)n : y(e)rintä : idi yor(ı)m(a)z(u)n : us(a)r idi : yok kış(a)l(ı)m :
12. tir m(ä)n : ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : tün ud(ı)sık(ı)m : k(ä)lm(ä)di : künt(ü)z : ol(u)rs(ı)k(ı)m k(ä)lm(ä)di : (a)nta ötrü : k(a)g(a)n(ı)ma öt(ü)nt(ü)m : (a)nça öt(ü)nt(ü)m : t(a)bg(a)ç : og(u)z : kıt(a)ṅ : büç(ä)gü k(a)b(ı)ş(sa)r

13. k(a)lt(a)çı b(i)z : öz (i)çi t(a)ş(ı)n : tutm(ı)ş t(ä)g biz : yuyka (ä)rkli : top(u)lg(a)lı uç(u)z (ä)rm(i)ş : y(i)nçgä (ä)rkl(i)g : üzg(ä)li : uç(u)z : yuyka : k(a)l(ı)n bols(a)r : top(u)lguluk : (a)lp (ä)rmiş : y(i)nçgä
14. yog(u)n bols(a)r : üzg(ü)lük (a)lp (ä)rm(i)ş : öŋrä : kıt(a)ńda : b(i)r(i)yä: t(a)bg(a)çda : kur(ı)ya : kord(a)nta : yır(ı)ya : og(u)zda : (e)ki üç biŋ : süm(ü)z : k(ä)lt(ä)çim(i)z : b(a)r mu nä : (a)nça öt(ü)nt(ü)m :
15. k(a)g(a)n[(ı)m : b(ä)n] öz(ü)m : bilgä tońukuk : öt(ü)ntük öt(ü)nç(ü)m(i)n : (e)ş(i)dü b(e)rti : köŋl(ü)ŋçä : ud(u)z t(e)di : kök öŋ(ü)g : yog(u)ru : öt(ü)k(ä)n yışg(a)ru ud(u)zt(u)m : ing(ä)k köl(ä)k(i)n : togl(a)da : og(u)z k(ä)lti :
16. [süsi üç biŋ] (ä)rm(i)ş : biz : (e)ki bıŋ : (ä)rt(i)m(i)z : süŋ(ü)şd(ü)m(ü)z : t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)dı : y(a)ńd(ı)m(ı)z : ög(ü)zke : tüşdi : y(a)ńduk yolta : y(ä)mä : ölti kök : (a)nta ötrü : og(u)z kop(ı)n : k(ä)lti :
17. türk bod(u)n(u)g : öt(ü)k(ä)n y(e)rkä : b(ä)n öz(ü)m : bilgä tońukuk < k(ä)lürt(ü)m : > öt(ü)k(ä)n y(e)r(i)g : konm(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : b(i)r(i)y(ä)ki : bod(u)n : kur(ı)y(a)kı : yır(ı)y(a)kı : öŋr(ä)ki : bod(u)n k(ä)lti :

Doğu Yüzü

18. (e)ki bıŋ (ä)rt(i)m(i)z : [: (e)ki] süm[(ü)z b]oltı : türk bod(u)n : kı[l(ı)ng](a)lı : türk k(a)g(a)n : ol(u)rg(a)lı : ş(a)ntuŋ b(a)lık(k)a : t(a)luy ög(ü)zkä : t(ä)gm(i)ş yok (ä)rm(i)ş : k(a)g(a)n(ı)ma : öt(ü)n(ü)p : sü (e)ltd(i)m
19. ş(a)ntuŋ b[(a)lık(k)a] t(a)luy [ög(ü)zk]ä : t(ä)gürt(ü)m : üç ot(u)z b(a)lık : sıdı : ws¹n¹ b¹wntt¹w : yurtda : y(a)tu k(a)lur (ä)rti : t(a)bg(a)ç k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z (ä)rti : on ok k(a)g(a)nı : y(a)g(ı)m(ı)z (ä)rti :
20. (a)rt[ukı] : [kırk(ı)z] : küç[l(ü)g k(a)g(a)n : y(a)g(ı)m(ı)z] boltı : ol üç k(a)g(a)n : ögl(ä)ş(i)p : (a)ltun yış üzä : k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m t(e)m(i)ş : (a)nça ögl(ä)şm(i)ş : öŋrä türk k(a)g(a)ng(a)ru : sül(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : (a)ŋ(a)ru sül(ä)m(ä)s(ä)r : k(a)ç(a)n : n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : ol b(i)zni
21. [k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç(a)n n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r : öl(ü)rt(ä)çi kök :
üç(ä)gün : k(a)b(ı)ş(ı)p : sül(ä)l(i)m : (i)di yok kış(a)l(ı)m : t(e)m(i)ş : türg(i)ş k(a)g(a)n : (a)nça t(e)m(i)ş : b(ä)n(i)ŋ bod(u)n(u)m : (a)nta (ä)rür : t(e)m(i)ş :
22. [türk bod(u)nı y(ä)mä] : bulg(a)nç [ol t(e)m(i)ş : og(u)zı y(ä)mä : t(a)rk(ı)nç ol t(e)m(i)ş : ol s(a)bın : (e)ş(i)d(i)p : tün y(ä)mä : ud(ı)sık(ı)m k(ä)lm(ä)z (ä)rti : < kün y(ä)mä : > ol(u)rs(ı)k(ı)m : k(ä)lm(ä)z (ä)rti : (a)nta s(a)k(ı)nt(ı)ma :
23. [ilk kırk(ı)zk]a : sü[l(ä)s](ä)r [y(e)g (ä)r]m(i)ş : t(e)d(i)m : kögm(ä)n : yolı : bir (ä)rm(i)ş : tum(ı)ş t(e)y(i)n : (e)ş(i)d(i)p : bu yol(u)n : yorıs(a)r : y(a)r(a)m(a)çı t(e)dim : y(e)rçi t(i)l(ä)d(i)m : çölgi (a)z (ä)ri : bult(u)m
24. (e)ş(i)dt(i)m : (a)z yir : y[olı] (a)nı b[irl(ä)... (ä)r]m(i)ş : bir (a)t orukı : (ä)rm(i)ş : (a)nın b(a)rm(ı)ş : (a)ŋ(a)r (a)yt(ı)p : bir (a)tl(ı)g b(a)rmış t(e)y(i)n : ol yol(u)n : yorıs(a)r : unç t(e)d(i)m : s(a)k(ı)nt(ı)m : k(a)g(a)n(ı)ma

Kuzey Yüzü

25. öt(ü)nt(ü)m : sü yorıtdım (a)tl(a)t [t(e)d](i)m : (a)k t(ä)rm(ä)l k(ä)çä ug(u)r k(a)l(ı)td(ı)m : (a)t üzä : b(i)nt(ü)rä k(a)r(ı)g : sökd(ü)m : yuk(a)ru : (a)t y(e)tä y(a)d(a)g(ı)n : ıg(a)ç tut(u)nu : (a)gturt(u)m : öŋr(ä)ki (ä)r :

26. yog(u)r(u)ça: ıd(ı)p ı b(a)r baş : (a)şd(ı)m(ı)z : yub(u)lu : int(i)m(i)z : on tünkä : y(a)nt(a)kı tug (ä)birü : b(a)rd(ı)m(ı)z : y(e)rçi : y(e)r y(a)ŋ(ı)l(ı)p : bog(u)zl(a)ntı : buŋ(a)d(ı)p : k(a)g(a)n : y(ä)lü kör t(e)m(i)ş :

27. (a)nı sub[ka] b(a)rd[(ı)m(ı)z : ol sub kodı : b(a)rd(ı)m(ı)z : s¹n¹g¹l¹I : tüşürt(ü)m(ü)z : (a)t(ı)g : ıka : b(a)yur (ä)rt(i)m(i)z : kün y(ä)mä : tün y(ä)mä : y(ä)lü : b(a)rd(ı)m(ı)z : kırk(ı)z(ı)g : uka : b(a)sd(ı)m(ı)z :

28. [usı]n süŋ(ü)g(ü)n : (a)çd(ı)m(ı)z : k(a)nı : süsi : t(e)r(i)lm(i)ş : süŋ(ü)şd(ü)m(ü)z : s(a)nçd(ı)m(ı)z : k(a)nın : öl(ü)rt(ü)m(ü)z : k(a)g(a)nka : kırk(ı)z : bod(u)nı : iç(i)kdi : yük(ü)nti : y(a)nt(ı)m(ı)z : kögm(ä)n yış(ı)g : (ä)b(i)rü : k(ä)lt(i)m(i)z :

29. kırk(ı)zda : y(a)nt(ı)m(ı)z : türg(i)ş k(a)g(a)nta : kür(ä)g k(ä)lti : s(a)bı (a)nt(ä)g : öŋd(ü)n k(a)g(a)ŋg(a)ru : sü yorıl(ı)m t(e)m(i)ş : yor(ı)m(a)s(a)r : bizni : k(a)g(a)nı (a)lp (ä)rm(i)ş : (a)yguçısı : bilgä (ä)rm(i)ş : k(a)ç n(ä)ŋ (ä)rs(ä)r

30. bizni : öl(ü)rt(ä)çi kök : t(e)m(i)ş : türg(i)ş k(a)g(a)nı : t(a)şıkm(ı)ş tidi : on ok bod(u)nı : k(a)lıs(ı)z t(a)şıkm(ı)ş : t(a)bg(a)ç süsi : b(a)r (ä)rm(i)ş : ol s(a)b(ı)g : (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)n(ı)m : b(ä)n (ä)bg(ä)rü : tüş(ä)yin tidi :

31. k(a)tun : yok bolm(ı)ş (ä)rti : (a)nı yogl(a)t(a)yın : t(e)di : sü b(a)r(ı)ŋ : t(e)di : (a)ltun yışda : ol(u)r(u)ŋ t(e)di : sü b(a)şı : in(ä)l k(a)g(a)n : t(a)rduş ş(a)d : b(a)rzun t(e)di : bilgä toṅukuk(k)a : b(a)ŋa : (a)ydı

32. bu süg (e)lt : tidi : kıy(ı)n(ı)g : köngl(ü)ŋçe (a)y : b(ä)n s(a)ŋa nä (a)y(a)yın : tidi : k(ä)lir (ä)rsär kwr²w k²l²wr² : k(ä)lm(ä)z (ä)rs(ä)r : tıl(ı)g s(a)b(ı)g : (a)lı olur : tidi : (a)ltun yışda : ol(u)rt(u)m(u)z

33. üç kür(ä)g ki[ş]i k(ä)lti : s(a)bı : bir : k(a)g(a)n sü t(a)şıkdı : on ok süsi : k(a)lıs(ı)z : t(a)şıkdı : tir : y(a)r(ı)ş y(a)zıda : tir(i)l(ä)l(i)m t(e)m(i)ş : ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : k(a)g(a)ŋg(a)ru : ol s(a)b(ı)g ı(d)t(ı)m : k(a)nt(a) y(a)n : s(a)b(ı)g : y(a)na

34. k(ä)lti : ol(u)r(u)ŋ tiy(i)n : t(ä)miş : y(ä)lmä : k(a)rgu : (ä)dgüti : urg(ı)l : b(a)s(ı)tma : t(e)m(i)ş : bög<ü> k(a)g(a)n : b(a)ŋ(a)ru : (a)nça yıdm(ı)ş (a)pa t(a)rk(a)ng(a)ru : içrä s(a)b : ıdm(ı)ş : bilgä : toṅukuk (a)ṅ(ı)g ol : üz ol

35. sü yorıl(ı)m t(e)d(ä)çi : unam(a)ŋ : ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : sü yorıtd(ı)m (a)ltun yış(ı)g : yols(ı)z(ı)n (a)şd(ı)m<ız> : (ä)rt(i)ş ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)gs(i)z(i)n : k(ä)çd(i)m(i)z : tün (a)k(ı)td(ı)m(ı)z : bolçuka : t(a)ŋ ünt(ü)rü : t(ä)gd(i)m(i)z

II. Taş

Batı Yüzü

36. tıl(ı)g k(ä)lürti : s(a)bı (a)nt(a)g : y(a)r(ı)ş y(a)zıda : on tüm(ä)n : sü t(e)r(i)lti : t(e)r : ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : b(ä)gl(ä)r : kop[(ı)n]

37. y(a)n(a)l(ı)m : (a)rıg ubutı y(e)g : t(e)di : b(ä)n (a)nça : t(e)r m(ä)n : b(ä)n bilgä : toṅukuk (a)ltun yış(ı)g : (a)şa k(ä)lt(i)m(i)z : (ä)rt(i)ş ög(ü)züg
38. k(ä)çä k(ä)lt(i)m(i)z : k(ä)lm(i)şi : (a)lp tidi : tuym(a)dı t(ä)ŋri um(a)y : ıduk y(e)r sub : b(a)sa b(e)rti (ä)r(i)nç : n(ä)kä t(ä)z(ä)r biz
39. öküş t(e)y(i)n : n(ä)kä korkur biz : (a)z t(e)y(i)n : nä b(a)s(ı)n(a)l(ı)m t(ä)g(ä)l(i)m tid(i)m : t(ä)gd(i)m(i)z : yulıd(ı)m(ı)z : (e)kinti kün
40. örtçä kız(ı)p k(ä)lti : süŋ(ü)şd(ü)m(ü)z : biz(i)ntä : (e)ki uçı : sıŋ(a)rça : (a)rtuk (ä)rti : t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)duk üç(ü)n : öküş t(e)y(i)n
41. korkm(a)d(ı)m(ı)z : süŋ(ü)şd(ü)m(ü)z : t(a)rduş : ş(a)dra : udı : y(a)ṅd(ı)m(ı)z : k(a)g(a)nın : tutd(u)m(u)z : y(a)bgusın : ş(a)dın
42. (a)nta öl(ü)rti : (ä)l(i)gçe (ä)r : tutd(u)m(u)z : ol ok tün : bod(u)nın s(a)yu : ıt(tı)m(ı)z : ol s(a)b(ı)g (e)ş(i)d(i)p : on ok b(ä)gl(ä)ri : bod(u)nı : kop
43. k(ä)lti : yük(ü)nti : k(ä)l(i)gmä : b(ä)gl(ä)rin : bod(u)nın : it(i)p : yıg(ı)p (a)zça : bod(u)n : t(ä)zm(i)ş (ä)rti : on ok süsin : sül(ä)td(i)m
44. biz y(ä)mä : sül(ä)d(i)m(i)z : (a)nı (ä)rt(di)m(i)z : y(i)nçü ög(ü)z(ü)g : k(ä)çä : tinsi oglı : (a)yt(ı)gma : b(ä)ŋl(i)g (ä)k t(a)g(ı)g : (ä)rtü

Güney Yüzü

45. t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)gi : irt(i)m(i)z : (a)nta y(a)nturt(u)m(u)z : in(ä)l k(a)g(a)nka [(a)nç(ı)p m(a)nçud : s(a)ka] : t(ä)zik : tok(a)r [...]
46. (a)nta b(ä)rüki : (a)şok b(a)şl(ı)g sogd(a)k : bod(u)n : kop k(ä)lti : yük(ü)nti : türk bod(u)n : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka :
47. t(e)nsi oglı : (a)yt(ı)gma t(a)gka : t(ä)gm(i)ş idi yok (ä)rm(i)ş : ol y(e)rkä : b(ä)n bilgä : toṅukuk : t(ä)gürtük üç(ü)n
48. s(a)r(ı)g (a)ltun : ür(ü)ŋ küm(ü)ş : kız kod(u)z : (ä)gri t(ä)bi : (a)gı buŋs(u)z : k(ä)lürti : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilg(ä)sin üç(ü)n
49. (a)lpın üç(ü)n : t(a)bg(a)çka : y(e)ti : y(e)girmi : süŋ(ü)şdi : kıt(a)ṅka : y(e)ti süŋ(ü)şdi : og(u)zka : b(e)ş süŋ(ü)şdi : (a)nta (a)yguçı :
50. y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)rt(i)m : y(a)gıçı y(ä)mä : b(ä)n ök (ä)r[t](i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka : türk b(ö)gü k(a)g(a)nka : türk bilgä k[(a)g(a)nka]

Doğu Yüzü

51. k(a)pg(a)n k(a)g(a)n [y(e)ti] ot(u)z [y(a)ş(ı)nta] ... (ä)rti : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : ol(u)rtd(u)m : tün ud(ı)m(a)tı
52. künt(ü)z ol(u)rm(a)tı : kız(ı)l k(a)n(ı)m : tök(ü)ti : k(a)ra t(ä)r(i)m : yüg(ü)rt[i] : (i)ş(i)g küç(ü)g : b(e)rt(i)m ök : uz(u)n y(ä)lm(ä)g y(ä)mä ıt(tı)m ok
53. (a)rkuy k(a)rgug : olg(u)rtd(u)m ok : y(a)n(ı)gma : y(a)gıg : k(ä)lür[ü]r (ä)rt(i)m : k(a)g(a)n(ı)m(ı)n sü (e)ltd(i)m(i)z : t(ä)ŋri y(a)rl(ı)k(a)zu :
54. bu türk bod(u)n (a)ra : y(a)r(ı)kl(ı)g : y(a)gıg : y(ä)ltürm(ä)d(i)m : tüg(ü)nl(ü)g (a)t(ı)g : yüg(ü)rtm(ä)d(i)m : ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r :

55. udu b(ä)n öz(ü)m : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : il y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti : k(a)zg(a)ntukın üç(ü)n : udu öz(ü)m : k(a)zg(a)ntuk(u)m üç(ü)n :
56. il y(ä)mä : il boltı : bod(u)n y(ä)mä : bod(u)n boltı : öz(ü)m k(a)rı bolt(u)m : ul(u)g bolt(u)m : ne n(ä)ŋ y(e)rd(ä)ki : k(a)g(a)nl(ı)g bod(u)nka
57. bint(ä)gi : b(a)r (ä)rs(ä)r : nä buŋı b(a)r (ä)rt(ä)çi (ä)rm(i)ş :
58. türk bilgä k(a)g(a)n : il(i)ŋe : bititd(i)m : b(ä)n bilgä toṅukuk.

Kuzey Yüzü

59. ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : yok (ä)rti (ä)rs(ä)r : b(ä)n öz(ü)m bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)nm(a)s(a)r : b(ä)n yok (ä)rt(i)m (ä)rs(ä)r
60. k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : y(e)rintä bod y(ä)mä : bod(u)n y(ä)mä : kişi y(ä)mä : idi yok (ä)rt(ä)çi (ä)rti :
61. ilt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : bilgä toṅukuk : k(a)zg(a)ntuk üç(ü)n : k(a)pg(a)n k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n : yorıdukı bu
62. türk bilgä : k(a)g(a)n : türk sir bod(u)n(u)g : og(u)z bod(u)n(u)g : ig(i)dü : ol(u)rur :

Kaynaklar: Radloff 1899; Thomsen 1916; Orkun 1936 (=1994); Malov 1951; Aalto vd. 1958; Giraud 1961; Aydarov 1971; Tekin 1994; Rybatzki 1997; Berta 2004; Alyılmaz 2005.

Çoyr Yazıtı

1. (e)łt(e)r(i)ş k(a)g(a)nka (i)ç(i)<k(i)ŋ>ög(ü)ni s(ä)b(i)ni b(a)r(ı)ŋ üç(ü)nç (a)y y(e)tika (a)dr(ı)ldım(ı)z (a)t t(a)b(a)rda
2. tun b(i)lgä
3. tun y(e)g(ä)n (e)rk(i)n
4. toluk b(i)t(i)d(i)m ırk (a)çu (a)yg(ı)l b(a)ŋ<a>

Kaynaklar: Klyaştornıy 1980a; Sertkaya 1998; Barutcu Özönder 2006.

Ongin Yazıtı

1. (ä)çüm(ü)z : (a)pam(ı)z : [...]mI : k(a)g(a)n : tört : bul(u)ŋ(u)g : (e)tm(i)ş : yıgm(ı)ş : y(a)ym(ı)ş : basm(ı)ş : ol k(a)n yok : boltukda : k(e)srä : [il] yitm(i)ş : ıçg(ı)nm(ı)ş : .....
2. k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)n(ı)g : ıçg(ı)nı : ıdm(ı)ş : türk bod(u)n : öŋrä : kün : togs(ı)k(ı)ŋa : k(e)srä : kün : b(a)ts(ı)k(ı)ŋa : t(ä)gi : b(i)r(i)yä: t(a)bg(a)çka : yır(ı)ya : yış .....
3. (a)lp : (ä)r(i)n : b(a)lb(a)l kışdı : türk bod(u)n : (a)tı yok : bolu : b(a)rm(ı)ş (ä)rti türk bod(u)n : [y]itm(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : yoluk (ä)rın(ä)z(ü)n : t(e)y(i)n : üzä : t(ä)ŋri : [it(ä)r (ä)rm(i)ş] : .....
4. k(a)pg(a)n : (e)lt(e)r(i)ş k(a)g(a)n : (e)l(i)ŋä : kıl(ı)nt(ı)m : (e)l (e)tm(i)ş y(a)bgu : oglı : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : çor : y(a)bgu : in(i)si : b(i)lgä : (ı)şb(a)ra : t(a)mg(a)n : t(a)rk(a)n : (a)ym(a)gl(ı)g : [(e)]l (e)tın(i)ş : (a)t(a)m [t¹.... (e)l] (e)tm(i)ş : (a)t(a)m : .....
5. b(a)[sa] : t(a)bg(a)çda : yır(ı)ya : t¹g² og(u)z: (a)ra : y(e)ti (ä)r(ä)n : y(a)gı : bolm(ı)ş : k(a)ŋ(ı)m [...] t(ä)ŋr(i)k(ä)n : y(ä)n : (a)nta : yor(ı)m(ı)ş : iş(i)g : küç(i)n : [b(e)rm(i)ş (ä)rti] .....
6. t(ä)ŋr(i)k(ä)nkä : iş(i)g : b(e)rt(i)ŋ : t(e)y(i)n : y(a)rl(ı)k(a)m(ı)ş : ş(a)d : (a)t(ı)g : (a)nta : b(e)rm(i)ş : boltukda : tok(u)z : og(u)z : t¹g² : y(a)gı (ä)rm(i)ş : b(ä)dük : (ä)rm(i)ş t(ä)ŋr(i)k(ä)n y .....
7. y(a)b(ı)z : b(a)t biz (a)z(ı)g ök(ü)ş(ü)g : kört(i)g : (ä)rti : sül(ä)[li]m : t(e)r (ä)rm(i)ş : (a)m[tı] : b](ä)gl(ä)r(i)m ä : t(e)r (ä)rm(i)ş : biz (a)z b(i)z : t(e)y(i)n : yo[r...] kork .....
8. k(a)ŋ(ı)m : ş(a)d : (a)nça : öt(ü)nm(i)ş : t(ä)ŋr(i)k(ä)n: (a)nta [kut] (ä)rm(ä)zkä : ṭ¹s² .....
9. k¹m[...] b(a)lık[k]a : t(ä)gd(i)m : kunl(a)d(ı)m : (a)lt(ı)m : süsi : k(ä)lti : [k(a)r(a)]s(ı)[n] [yıgd](ı)m : [b(ä)]gi : [k(a)ç]dı ..... boz[k]u[nça
10. k(ä)l(i)r (ä)rt(i)m(i)z : (e)k(i)n (a)ra t¹g² : y(a)gı : bolm(ı)ş : t(ä)gm(ä)çi m(ä)n : t(e)y(i)n : s(a)k(ı)nt(ı)m : t(ä)ŋri b(i)lgä : k(a)g(a)nka : [t](a)kı : (i)ş(i)g küç(i)g : b(e)rs(i)g(i)m : b(a)r (ä)rm(i)ş : (ä)r(i)nç : t²g²d².....s(a)nçd(ı)m : (ä)bkä : t(ä)gdük(ü)m : ur(u)ş kı[l(ı)p] :
11. t(ä)g(i)p : in(i)mä : ogl(ı)ma : (a)nça ötl(ä)d(i)m : k(a)ŋ yor(ı)p : (e)lt(e)r(i)ş : k(a)g(a)nka : (a)dr(ı)lm(a)duk : y(a)ŋ(ı)lm(a)duk : t(ä)ŋri bilgä : k(a)g(a)nta : (a)dr(ı)lm(a)l(ı)m : (a)zm(a)l(ı)m : t(e)y(i)n : (a)nça ötl(ä)d(i)m : k(ä)rü b(a)r(ı)gma : b(a)rdı : [b(i)lgä : k](a)g(a)n[(ı)ŋ : bod(u)nı] [...] b(a)rdı : ülg(ä)n (a)t(a)ka : (i)ş(i)g küç(i)g b(e)rt[i :]
12. üzä : t(ä)ŋri : koń : yılka : y(e)tinç [(a)y] : küçl(ü)g : [(a)lp :] k(a)[g(a)n](ı)mda : (a)dr(ı)lu b(a)rd(ı)ŋ(ı)z : bilgä : (a)t(a)ç(ı)m : yog(u)ŋ : kor(a)g(ı)ŋ ko[p (a)lk[(d)ım](ı)z] : ....l²y²w t(e)ŋri . .....

Ongin-Ek Yazıt

1. [(a)t(a)ç(ı)m]ka bit(i)g : t(a)ş(ı)g
2. [tok(ı)t]d(ı)m .....
3. ..... (a)t(a)ç(ı)m :
4. bilgä : (a)t(a)ç(ı)m :[koń]
5. yılka : b(i)lgä
6. kül(ü)g (ä)r : (ä)dgü [k¹..](a)t(a)ç(ı)m : ölti

Kaynaklar: Malov 1951; Clauson 1957; Aydarov 1963; Radjabov 1970; Ōsawa 1999; Dobrovits 2001; Berta 2004; Aydın 2008a.

Kül İç Çor Yazıtı

Batı Yüzü

1. ..... [(a)lpın : (ä)rd(ä)min] üçün : (a)p[a] [t(a)rk(a)n] çık(a)n toŋukuk : (a)t(ı)g b(e)rm(i)ş
2. ..... tukda : [.]wg²t²wr²mIs²: ışb(a)ra çık(a)n kül i(ç) çor bolm(ı)ş [kül i(ç) çor toŋukuk
3. k(a)p]g(a)n : k(a)g(a)n : il(i)ntä : k(a)rıp : (ä)dgü b(ä)ŋi : körti : ul(u)g : kül i(ç) çor : s(ä)k(i)z on : y(a)ş(a)p : yok bol[tı]
4. ..... özl(i)ki : boz (a)t : (ä)rti : k(e)d(i)m[l(i)g ... (a)lpı (ä)rd(ä)mi : (a)nta : kükdi : türk : bod(u)nka :
5. ..... s(a)g(ı)r çulug(a)n : y(a)gıt(t)ukda : [kül i(ç)] çor [opl(a)yu t(ä)gi]p : s(a)nç(ı)p : öl(ü)r(ü)p : oglın : kişis(i)n : bul(u)n kıl[ıp ...]
6. ..... bo[l(u)p] (a)z (e)l(i)g : [t]utdı : (a)z ... (ä)rti : kül i(ç) çor : türk bod(u)n b(ä)[gl(ä)]r .....
7. ..... g(a)n(ı)ŋa : (e)li[n ...] b(i)lgäsin üçün : (a)lpın (ä)rd(ä)min [üçü]n : k(a)z[g(a)]ntı
8. ..... ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) çor : kişi [...] (ä)bm(ä)düki yok .....
9. ..... (ä)rti : süŋ(ü)ş bols(a)r : ç(ä)r(i)g : it(ä)r (ä)rti : (a)b (a)bl(a)s(a)r : r²ml²I : t(ä)g (ä)rti .....
10. ..... s(a)nçdı : k(ä)ç(ä)[n]dä : tüm(ä)n sükä : süŋ(ü)şdi : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : süsin .....
11. ..... ı(t)tı : b(e)ş b(a)lıkda : tört sü[ŋ(ü)ş s]üŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : opl(a)yu t(ä)g(i)p : bulg(a)yu .....
12. ..... [t(a)b]g(a)çka : bunça : süŋ(ü)ş(ü)p : (a)lpın : (ä)rd(ä)min : üçün : kü bunça : tutdı :

Doğu Yüzü

13. ..... ogl(ı)n k[işis]in : ud(u)zt[ukı ko]ntukı : itdüki : y(e)r (a)ldukı
14. ..... [ışb(a)ra bil]gä [k]ül i(ç) çor : t(a)rduş : bod(u)n(u)g : iti ayu ol(u)rtı
15. ..... özlükin : bin(i)p : o[pl(a)yu t(ä)gi]p : üç (ä)r(i)g : s(a)nçdı tür[g(i)ş bod(u)n (e)]tdükdä : kül i(ç) çor : özlüki : y(ä)gr(ä)n (a)t : bin(i)p
16. ..... (a)nta k(ä)rü : b(a)r(ı)p : y(i)nçü : ög(ü)z(ü)g : k(ä)ç(i)p : t(ä)m(i)r k(a)p(ı)gka : t(ä)z(i)kkä : t(ä)gi : sü[l(ä)d(ü)kd]ä : k(a)zg(a)ntı : tok(u)z og(u)zka : y(e)ti süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdüktä
17. ..... kıt(a)ń : t(a)t(a)[bı ...]dükdä : b(e)ş süŋ(ü)ş : süŋ(ü)şdükdä : kül i(ç) çor : (a)nç(a)k : b(i)lgäsi : ç(a)b(ı)şı (ä)rti :
18. ..... [kü]l i(ç) çor : y(e)ti y(a)şınŋa : y²g²r²: öl(ü)rti : tok(u)z : [y(a)]şı[ŋa] : (a)z(ı)gl(ı)g : toŋ(u)z : öl(ü)rti : [k(a)rl]uk : y(a)gıt(t)ukda : t(ä)zdä : süŋ(ü)şdükdä

19. ..... kül i(ç) çor : (a)nta k(e)srä : k(a)rlukka : y(ä)m[ä] süŋ(ü)ş[dük]dä : id(i)l (a)kın : bin(i)p : opl(a)yu t(ä)g(i)p : s(a)nça : ıd(ı)p : top(u)lu : ünti : y(a)na : (a)g(ı)t(ı)p

20. ..... sü sürti : k(a)rluk(u)g : içg(i)ntükin : s(a)nçdı : k(a)rluk : t(a)pa [...]g(a)lı : b(a)r(ı)p : (a)z(ı)n (ä)r(i)g : y(a)na : (ä)biŋä : süŋ(ü)ş : kigürti : k(a)rluk : (a)tl(a)ntı : (a)nça ...

21. ..... [k](a)rluk : y(ä)gr(ä)n : $r^2ml^2g^2$: (a)rkasın : sıyu : urtı : k(a)rluk : (a)n(ı)n : tur(u)p [... içg(i)nti] : (e)lt(ä)b(ä)r : özi : k(ä)lti : sir : irk(i)n : oglı : yig(ä)n çor : k(ä)lti

22. ..... [k(a)rl]uk(u)g : s[(a)nç]g(a)lı sül(ä)di : süŋ(ü)ş(ü)p : süsin : s(a)nçdı : (e)l(i)n : (a)ltı : oglın : kişisin : buln(a)d[ıp] ..... ışb(a)ra b(i)lgä : kül i(ç) çor

23. ....s]ükä : tusu bol[ayı]n : tidi : ülügi anta ermiş erinç y(a)gıka : y(a)lŋus : opl(a)yu t(ä)gip : op(u)lu kir(i)p : özi : kısga : k(ä)rg(ä)k boltı

24. ..... k(a)g(a)n : in(i)si : (e)l çor : tig(i)n : k(ä)l(i)p : ul(a)yu : tört tig(i)n : k(ä)l(i)p : ışb(a)ra : b(i)lgä : kül i(ç) çor(u)g : yogl(at)tı : b(ä)d(i)zin : b(ä)d(i)z(et)ti : ol(u)rt(t)ı

25. ..... b^1...m : k(a)zg(a)ntı : (a)rtuk : yılkıg : ig(i)t(t)i

Güney Yüzü

26. ..... tig(i)n : k(ä)lti : .... çor(u)ŋ : oglı : yig(ä)n çor : k(ä)lti

27. ..... ın : üçün : bunça : bod(u)n : kubr(a)p : yogl(a)dı : .....

28. ..... bilm(ä)z b(i)l(i)g(i)n : b(i)ltük(ü)m(ü)n : ödük(ü)m(ü)n : bunça : b(i)tig : bitid(i)m

Kaynaklar: Ramstedt 1913-1918; Orkun 1936 (=1994); Malov 1959; Aydarov 1971; Clauson-Tryjarski 1971; Hayashi-Ōsawa 1999; Berta 2004.

Tes Yazıtı

Batı Yüzü

1.....

2. .....y¹Il¹.....

3. .....mşg¹.....

4. ..... uyg(u)r k(a)n(ı)m tut(t)ukda : k².....[t(a)k(ı)gu yıl[ka]

5. ..... [(e)l (e)t]m(i)ş : k(a)n(ı)m y(a)şı : t(ä)g(i)p uçdı : oglı : y(a)bgu : k(a)g(a)n boltı :

6. ..... olurtı oglı : t(a)rduş : y(a)bgu : töl(i)s ç(a\d : ol(u)rtı : k(a)n(ı)m : (e)l tutm[(ı)ş ....

Kuzey Yüzü

1 .....ŋrä kıl(ı)ntukta : uyg(u)r : k(a)g(a)n : ol(u)rm(ı)ş : bök(e) ul(u)g k[(a)g(a)n (e)rm(i)ş]

2. ..... ol(u)rm(ı)ş (a)n(ı)ŋ (e)li : üç yüz : yıl : (e)l tutm(ı)ş : (a)nç(ı)p : bod(u)nı : b(a)rd[ı]

3. ..... m(ı)ş : boz ok b(a)şın : (a)k(ı)za : uç(u)z kölkä : (a)tl(ı)g(ı)n : tökä b(a)rm(ı)ş

4. ..... b²rs²l² : k(a)d(ı)r : k(a)s(a)r : (a)nta : b(a)rm(ı)ş : ol bod(u)n(u)m k(ä)ŋk(ä)r(ä)sde

5. ..... öŋ]rä : t(a)bg(a)çka : b(a)zl(a)nm(ı)ş : uygur : k(a)g(a)n : ... ol(u)rm(ı)ş y(e)tm(i)ş : yıl (ä)rm(i)[ş]

Doğu Yüzü

1. .....dä t(ä)ŋr(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)ş : uyg(u)r : k(a)g(a)n : ol(u)r[m(ı)ş]

2. .....(ä)rm(i)ş : k(a)g(a)n [...] (e)ki (ä)rm(i)ş : (a)nta (a)d(ı)n : ödk(ü)nç : k(a)g(a)n (ä)rm(i)[ş]

3. ..... üç(ü)n ot(u)z [...] (e)l tut[dı] : (a)nç(ı)p : y(a)şı t(ä)gdi

4. ..... t(ä)[ŋ]r(i)dä : bolm(ı)ş (e)l : (e)tm(i)[ş b(i)lgä k(a)]g(a)n(ı)m : ol(u)rtı : (e)l tutdı

5. ..... k(a)g(a)n(ı)m : b(i)lgäs(i)n üç(ü)n : öŋrä : kün togsıkd(a)kı bod(u)n

6. ..... y]oll(u)g : ıya : b(a)s(ı)p : ol(u)r[tı] .....

Güney Yüzü

1. .....kül : b(ä)g : b(i)lgä k(a)g(a)n ...

2. .....k(a)s(a)r kur(ı)g : kontı : çıt : tikdi örg(i)n : y(a)r(a)tdı : y(a)yl(a)d[ı]

3. .....l²s²r² (ä)lg(ä)rü : kontı : b(ä)lgüs(i)n : bit(i)gin : bu urdı : bu y(a)r(a)tdı :

4. ……..'...tok(u)z buyruk […] g¹kw uyg(u)r(ı)m t¹y¹
5. ……..

Kaynaklar: Klyaştornıy 1980a; Tekin 1988; Ōsawa 1999; Berta 2004.

Suci Yazıtı

1. uygur : yir(i)ntä : y(a)gl(a)k(a)r : k(a)nta : k(ä)l[t(i)m]
2. kırk(ı)z : oglı m(ä)n : buyla : kutl(u)g y(a)rg(a)n
3. m(ä)n kutl(u)g : b(a)ga : t(a)rk(a)n : öge : buyrukı : m(ä)n :
4. küm : sorug(u)m : kün togsık(k)a : b(a)tsık(k)a :
5. t(ä)gdi : b(a)y : b(a)r : (ä)rt(i)m : (a)g(ı)l(ı)m : on : yılkım : s(a)ns(ı)z : (ä)rti :
6. in(i)m : yiti : ur(ı)m : üç : kız(ı)m : üç : (ä)rti : (ä)bl(ä)d(i)m : [b(a)]gl(a)[d(ı)m]
7. kız(ı)m(ı)n : k(a)l(ı)ŋs(ı)z : birt(i)m : m(a)r(ı)ma : yüz(ä)r : torug : b[er]t(i)m
8. y(e)g(ä)n(i)m(i)n : (a)t(ı)m(ı)n : kört(ü)m : (a)mtı : ölt(ü)m : .....
9. ogl(a)n(ı)m : (ä)rdä m(a)r(ı)m(ı)nça : bol : k(a)nka : t(a)p : k(a)t(ı)gl(a)n :
10. ulug : ogul(u)m : s²[..]ä: b(a)[r]dı
11. körm(ä)d(i)m : r¹ ..... og(u)l

Kaynaklar: Ramstedt 1913-1918; Orkun 1936 (=1994); Malov 1951; Zuev 1958; Aydarov 1971; Bold 1990; Sertkaya 2001; Berta 2004.

Şine Usu Yazıtı

Kuzey Yüzü

1. t(ä)ŋri[dä bolm(ı)ş : il] (ä)tmiş : b(i)lgä k(a)g(a)n : b[(ä)n] b²...t² töl(i)s ... ö[tük(ä)n (e)li [t(ä)]gr(ä)s ili : (e)kin [(a)ra] ol(u)rm(ı)ş : subı : s(ä)l(ä)ŋä (ä)rm(i)ş : (a)nt<a> (e)li [....] [(ä)rm(i)ş] : b(a)rm(ı)[ş]:
2. ... [(a)nt]a : k(a)lm(ı)şı : bod(u)n : on uygur : tok(u)z og(u)z : üzä : yüz yı[l ol(u)rup] s²[...]...orkun ög(ü)z.....
3. tür[k] ...b¹çk¹ (ä)l(i)g yıl : ol(u)rm(ı)ş : türk il(i)ŋe : (a)ltı : ot(u)z y(a)şı(ı)ma : [...] (a)nta b¹W.....
4. yana... tok(u)z og(u)z bod(u)n(u)m(ı)n : tirü kubr(a)tı : (a)lt(ı)m : k(a)ŋ(ı)m : kül ... [bil]g[e k(a)g(a)n] .....
5. sü yorıdı : öz(ü)m(ü)n : öŋrä : bıŋa : b(a)şı : ıt(t)ı k(ä)yr(ä)dä : öŋd(ü)n : y²ntç.d¹a k¹Wnyl¹g¹t¹Wk¹ .....
6. içg(ä)r(i)p : y(a)na : yorıd(ı)m : k(ä)yrä : b(a)şınta : üç birküdä : k(a)n süsi : [b(i)rl]ä : [k(a)]t(ı)lt(ı)[m] : (a)nta.....
7. r²t²m k(a)ra : kum : (a)şm(ı)ş : küg(ü)rdä : köm(ü)r t(a)gda : y(a)r ög(ü)zdä : üç tugl(u)g : türk bod(u)n .....
8. ozm(ı)ş : tig(i)n : k(a)n bolm(ı)ş : koń yılka : yorıd(ı)m : (e)kinti : süŋ(ü)ş [(ä)ŋ il]ki (a)y: (a)ltı : y(a)ŋıka : t[okıd(ı)m]
9. tutd(u)m : k(a)tunın : (a)nta : (a)lt(ı)m : türk bod(u)n : (a)nta : ıŋ(a)ru : yok boltı : (a)nta : kisrä : t(a)k(a)gu : yılka [...] bod(u)n .....
10. üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı : kur(ı)ya : on ok(k)a : kirti : l(a)gzın yılka : t[okıd(ı)m]... [... t(a)y] bilgä : tutuk(u)g
11. y(a)b[gu (a)t(a)]dı : (a)nta : kisrä : k(a)ŋ(ı)m : k(a)g(a)n : uçdı : k(a)ra : bod(u)n kılınç ..... küsgü : yıl[ka ...d¹m

Doğu Yüzü

1. tutd(u)m ..... bü[k(ä)gük(k)]ä y(e)td(i)m : kiçä y(a)r[uk] b(a)t(a)r (ä)rkli : süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : kün : r¹[...] : tün tir(i)lm(i)ş : [b]ü[k(ä]gükdä : s(ä)k(i)z og(u)z : tok(u)z t(a)t(a)r : k(a)lm(a)duk : (e)ki y(a)ŋıka : kün tog(u)ru : süŋ(ü)şd(ü)m : kul(ı)m : küŋ(i)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri :
2. y(e)r : (a)yu : birti : (a)nta : [s(a)nç]d(ı)m : y(a)zukl(ı)g (a)tl(ı)g[(ı)g] .....r²i : tuta birti : k(a)ra : ig(i)l : bod(u)n(u)g : yok kılm(a)d(ı)m : (ä)bin [b(a)rkı[n] yıl[kısı]n : [y]ul(ı)m(a)d(ı)m : kıy(ı)n : (a)yd(ı)m : turgur[u] kot(tı)m : k(ä)ntü bod(u)n(ı)m : tid(i)m : udu : k(ä)l(i)ŋ tid(i)m : kod(u)p : b(a)rd(ı)m : k(ä)lm(ä)di : yiçä :
3. irt(i)m : burguda : y(e)td(i)m : tört(ü)nç (a)y : tok(u)z [y(a)ŋık]a : süŋ(ü)şd(ü)m : s(a)nçd(ı)m : yılkısın : b(a)r(ı)mın : kızın : kod(u)zın : k(ä)l(ü)rt(ü)m : b(e)ş(i)nç (a)y : ud[u] : k(ä)lti : s(ä)k(i)z og(u)z : tok(u)z t(a)t(a)r : k(a)lm(a)tı : k(ä)lti :

s(ä)l(ä)ŋä : kid(i)n : yılun : kol : b(i)r(i)din : sıŋ(a)r : şıp b(a)şıŋa: t(ä)gi : ç(ä)rig itd(i)m :

4. k(ä)rgün : s(a)k(ı)şın : şıp b(a)şın : yürä : k(ä)lti : ... uçı : s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : t(ä)gi : ç(ä)r(i)g [it]di : biş(i)nç (a)y : tok(u)z ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : anta sançdım s(ä)l(ä)ŋ(ä)kä : sıka : s(a)nçd(ı)m : y(a)zı kılt(ı)m : ök(ü)şü : s(ä)l(ä)ŋä : kodı : b(a)rdı : b(ä)n : s(ä)l(ä)ŋä : k(ä)çä : udu : yorıd(ı)m : süŋ(ü)şdä : tut(u)p : on (ä)r ıt(tı)m :

5. t(a)y bilgä : tutuk : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : bir (e)ki (a)tl(ı)g : y(a)bl(a)kın : üç(ü)n : k(a)ra : bod(u)n(ı)m : ölt(ü)ŋ : y(e)td(i)ŋ : y(a)na : iç(i)k ölm(ä)çi : yitm(ä)çi : s(ä)n tid(i)m : yiçä: iş(i)g : küç(ü)g : birg(i)l : tid(i)m : (e)ki (a)y kütd(i)m : k(ä)lm(ä)di : s(ä)k(i)z(i)nç (a)y bir y(a)ŋ(ı)ka : sü yorıyın : tid(i)m : tug : t(a)şık(ı)r : (ä)rkli

6. y(ä)lmä : (ä)ri k(ä)lti : y(a)gı [k(ä)l(ü)]r : tidi : y(a)gın b(a)[şı] : yorıyu : k(ä)lti : s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : (e)ki y(a)ŋıka : çıg(ı)lt(ı)r : költä : (a)k sub : k(ä)zü : süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (a)nta : udu : yorıd(ı)m : ol (a)y : biş y(e)g(i)rmikä : k(ä)yrä : b(a)şı : üç birküdä : t(a)t(a)r : birlä : k(a)tı : tokıd(ı)m : sıŋ(a)rı : bod(u)n :

7. iç(i)kdi : sıŋ(a)rı : b[od(u)n ....]a : kirti : (a)nta : y(a)na : tüşd(ü)m : ötük(ä)n irin : [kı]şl(a)d(ı)m : y(a)g(ı)da : boş(u)na : boş(u)n(u)ld(u)m : (e)ki ogl(ı)ma : y(a)bgu ş(a)d (a)t birt(i)m : t(a)rd(u)ş : töl(i)s : bod(u)nka : birt(i)m : (a)nç(ı)p b(a)rs : yılka : çik t(a)pa : yorıd(ı)m : (e)k(i)nt(i) (a)y : tört y(e)g(i)rmikä : k(ä)mdä :

8. tokıd(ı)m : ol y[ıl ..... z b(a)şınta : k(a)s(a)r kur(ı)d(ı)n : örg(i)n (a)nta : it(i)td(i)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : y(a)y (a)nta : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : b(ä)lgüm(i)n : bit(i)g(i)m(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : (a)nç(ı)p : ol yıl : küz(ü)n : ilg(ä)rü : yorıd(ı)m : t(a)t(a)r(ı)g : (a)y(ı)td(ı)m : t(a)b(ı)şg(a)n : yıl :

9. biş(i)nç (a)yka t(ä)g[i ... yıl]ka : ö[t(ü)k(ä)n yış b](a)şınt[a] : [(a)s ö]ŋ(ü)z b(a)şınta : ıduk b(a)ş : kid(i)n[tä] : y(a)b(a)ş tok(u)[ş] : b(ä)lt(i)rint[e] : (a)nta y(a)yl(a)dım : örg(i)n : (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : çıt (a)nta : tokıtd(ı)m : bıŋ yıll(ı)k : tüm(ä)n künl(i)k : bit(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : (a)nta : y(a)sı t(a)şka

10 .y(a)r(a)t(ı)td(ı)m : to[kuz] og[(u)z ...] : [b(ä)g]ll(ä)ri : k(ä)l[ti] :... y(ä)mä : [y(a)]r(a)m(a)tın : y(a)gı[du...]miş : .....g[1] (a)nı ol(u)rm(ı)ş : kırk(ı)z : t(a)pa : (ä)r ıdm(ı)ş : siz t(a)şık(ı)ŋ : çig(i)g t(a)şg(a)r(ı)ŋ : tim(i)ş : m(ä)n : t(a)şık(a)yın : tim(i)ş : kür bud(ı)kl(ı)da :

11. k(a)b(ı)ş(a)l(ı)m tim(i)ş :..... tim(i)ş ... sü yorı<t>d(ı)m :... tutuk : b(a)ş(ı)n : çik t(a)pa : bıŋa : ıt(tı)m : is[2]i y(e)r t(a)pa : (a)z (ä)r ıt(tı)m : kör tid(i)m : kırk(ı)z k(a)nı : kögm(ä)n : irintä :

12. ..... (ä)b] b(a)r[k(ı)nda] (ä)rm(i)ş : y(ä)lm(ä)sin : is[2]: y(e)riŋ(ä)rü : ıdm(ı)ş : y(ä)lm(ä)sin : m(ä)n(i)ŋ (ä)r (a)nta : b(a)sm(ı)ş : tıl tutm(ı)ş : k(a)nıŋa

Güney Yüzü

1. is²ŋe (ä)r k(ä)lti : k(a)rluk : is²ŋ.. : k(ä)lm(ä)d[ük] tidi : ..... sü k(a)rluk : t(a)[pa] [...]g¹ [k(ä)m] : [k(a)rgusın]da (ä)rt(i)ş ö[g(ü)zde] (a)rk(a)r b(a)şı tuşınta : (ä)r k(a)m(ı)ş [(a)lt(ı)]n[ta] (a)nta ş[...]p k(ä)çd(i)m : bir y(e)g(i)rm(i)nç (a)y : s(ä)kiz y(e)g(i)rm(i)[kä] [...] [y]olukd(ı)m : [bo]lçu ög(ü)z[d]e : üç karluk(u)g :
2. (a)nt[a] : tokıd(ı)m : (a)nta : y(a)na : tüşd(ü)m :çik bod(u)n(u)g : b<ı>ŋa[m] sürä : [k(ä)lti... t(ä)z] b(a)şı : çıt(ı)m(ı)n : y(a)yl(a)d(ı)m : y(a)ka : (a)nta : y(a)k(a)l(a)d(ı)m : çik bod(u)nka : tutuk birt(i)m : ışb(a)r(a)s : t(a)rk(a)t : (a)nta : (a)nçul(a)d(ı)[m ..... (a)nta ...] (ä)r k(ä)lti : k(a)zluk költä :
3. [..... t(a)]gda : körti : y¹g¹[...]l² : tip : (a)yu k(ä)lti biş y(e)g(i)rmikä [..... t(a)]yg(a)n költä tir(i)lt(i)m : b²Id²g²wçI (ä)r : (a)nta : ıt(t)[ım (ä)r k(ä)]lti k(a)ra : yot(u)lk(a)n : k(ä)çip : k(ä)lirti : [b(ä)n] : utru yorı[d(ı)m] :..... boltı : k(a)rluk :
4. [t(a)pa] (ä)r ı[d]m(ı)ş :... tim(i)ş içrä : b(ä)n bulg(a)yın : t(e)m(i)ş : t(a)şd(ı)nt(a)n ... t(e)m(i)ş : b(a)sm(ı)l : y(a)g(ı)d(ı)p : (ä)b(i)m(ä)rü : b(a)rdı : (a)nı [iç]g(ä)rm(ä)d(i)m : t(a)şd(ı)nt(a)n : üç k(a)rluk üç ıduk ... tür[giş ..... ötü]k(ä)n[tä] : b(ä)n .....
5. ... (a)nta : t[okıd(ı)m] [biş(i)nç (a)y (a)ltı] ot(u)zka : süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : ... toguru : s(a)nçd(ı)m : (a)nta : ötrü : türg(i)ş : k(a)rluk(ı)g : t(a)b(a)rın : (a)l(ı)p : (ä)bin : yulıp : b(a)rm(ı)ş : (ä)b(i)mä : tüş[d(ü)m]
6. y(a)gı ..... tur(u)p : y(e)rin t(a)pa : b(a)rdı : (a)nı : ud[u... s(ä)k(i)z(i)nç (a)y : b(ä)n : udu : yorıd(ı)m : (ä)b(i)m(i)n : (ä)rs(ä)güntä : yula : költä : kot(tı)m :
7. b(a)sm(ı)l(ı)g : ...nç (a)y bir ot(u)zka : k(a)rl(u)k(u)g ... yogra : ya[r](ı)şda : süsin : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : (ä)bi : on kün : öŋrä : ürk(ü)p : b(a)rm(ı)ş : (a)nta : y(a)na : yorıp : tüşd(ü)m :
8. bir y(e)g(i)rmi[...] s(a)nçd(ı)m : k(ä)ntü ... bod(u)n ... irlüntä : : t¹l¹k¹mn¹t¹a : y(e)td(i)m : (a)şnukı : t(a)bg(a)çd(a)kı : og(u)z türk : t(a)[ş(ı)k]m(ı)ş : (a)nta : k(a)t(ı)lm(ı)ş (a)nta : b(ä)gl(ä)[r
9. m(ä)n(i)ŋ süm : üç [...]p : [birti] : tug ..... biş yü[z] k(ä)d(i)ml(i)g : y(a)d(a)g : bir(i)k<i> ...ş(ı)p : k(ä)lti : küŋ(i)m : kul(ı)m : bod(u)n(ı)g : t(ä)ŋri y(e)r : (a)nta : (a)yu [b](ä)rti : (a)nta : s(a)nçd(ı)m :
10. (a)nta : bod(u)n : iç(i)k[di] ..... [k(a)r]luk t(a)pa : t(ä)z(i)p : kirti : (a)nta : y(a)na : tüş(ü)p : orkun : [b(a)]l(ı)kl(ı)g : b(ä)lt(i)rintä : (e)l örginin : (a)nta : [ö]rg(i)[p(ä)n] it(i)td(i)[m] : (ä)l (ä)b(i)n...
11. ..... s(ä)l(ä)ŋä [t¹...] bir y(e)[g(i)r]m(i)nç (a)y : y(e)g(i)rmikä : k(a)ra : buluk öŋ[d(i)]n : sukak yulı : (a)nta : [çi]g(i)l tutuk .....
12. ..... tog(u)rgug : k(ä)çürü ..... s(a)nçd(ı)m : ..... [k(a)rluk] : b(a)sm(ı)l ..... tir(i)l(i)p
13. ..... tüşd(ü)[m]... b(a)sm(ı)lka .....

GA. .... ın¹ : b(a)[r]ça : tök(ü)p : t(ä)zä :.....
GB. .....b(ä)n : itd(i)m : bunça : b(i)t(i)g(i)g .....

Batı Yüzü

1. k(e)lti ..... k(a)rluk bod..... [(a)nç](ı)p [s(ä)k(i)z(i)nç (a)y üç] y(a)ŋıka [yorıd(ı)m] .... [k(a)r]luk : tir(i)gi b(a)rı : türg(i)şkä : k[irti] y(a)na : tüş(ü)p
2. [o]n(u)nç (a)y [iki] y(a)ŋıka : b(a)r[d(ı)m] : ..... tim(i)şi ..... tüşdüm (a)nta ... k¹g(a)ru : b(a)sm(ı)l : k(a)rluk : yok boltı : koń: yılka ...
3. ..... l(a)d(ı)m ..... t(a)bg(a)ç k(a)nı : k(a)g(a)n ..... b(a)rm(ı)ş : ..... bir ..... s(ä)[k(i)z urı ogl(ı)n] : tutd(ı)m : ... y(a)na [tüş]d(ü)[m] ..... k²i bodun(u)g [(a)l(ı)p] : t[o]k(u)z(u)nç (a)y .....]n²g² tokıd(ı)m : (a)nta : ol(u)r(u)p : (ä)biŋä : ıt(tı)m : kWWt¹ y¹r¹t¹g¹ t¹Wg¹In¹
4. b² ..... (ä)b(i)mä : (e)kinti (a)y : (a)ltı y(a)ŋıka : [tüş]d(ü)m : t(a)k(a)gu : yılka ..... yok kılm(ı)ş : (a)nç(ı)p : k(ä)lti : (e)ki kızın :
5. t(a)p(ı)g b²[.....r¹mIş ..... [söz](i)ŋä : y(a)zm(a)yın t(e)di [y(a)ŋ(ı)l]m(a)[y(ı)]n tidi : ..... iç(i)k[m(ä)di] ..... So[gd(a)k] : t(a)[b]g(a)çka : s(ä)l(ä)ŋ(ä)dä : b(a)y b(a)lık : y(a)p(ı)tı : b(e)rt(i)m...
6. ..... (a)nta ....n¹a ..... t[ugın] ..... t¹l¹g¹ .....s² k(a)b(ı)ş(ı)p ... bir ot(u)zka ..... wr² ..... üç [ot(u)z]ka : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : y(a)r(ı)ş (a)gul(u)g (a)ra : y²[.] b(a)şınt(a) (a)ra :
7. ..... üç tüm(ä)n ..... s(a)nçduk y(e)rd[e] ..... (e)kinti (a)y : (a)ltı : y(e)g(i)rmikä : üç tugl(u)g
8. tü[rk b]o[d(u)n(u)g ..... s(ä)k(i)z] og[(u)z t]ok[(u)z t(a)t(a)r ..... ms¹ : k(a)tun yig(ä)ni : öz [b](i)lge : b¹w....
9. ..... [bi]ŋ yunt : k¹..... [t]üm(ä)n koń : k(a)lm(ı)ş
10.....

Der-Kenar

1. ..... b(a)şı : b(ä)n b¹... [(e)l]t(ä)b(ä)r : bıŋ yunt : tüm(ä)n koń b(ä)n .....
2. .....l²wr²t²ın

Kaynaklar: Ramstedt 1913-1918; Orkun 1936 (=1994); Malov 1959; Aydarov 1971; Berta 2004; Moriyasu 1999; Aydın 2007.

Taryat Yazıtı

Doğu Yüzü

1. .....yol[l(u)]g k(a)g(a)n : [...bu]min : k(a)g(a)n : üç k(a)g(a)n ol(u)rm(ı)ş :
2. ..... (a)k(ı)za : b(a)rm(ı)ş : uç[(u)z kö]lkä atl(ı)g(ı)n tökä : b(a)rm(ı)ş : $k^1d^1r^1$ k(a)s(a)r b^2d^2I $b^2rs^2l^2$ y^1t^1z og(u)z
3. ..... (ä)çüm : (a)pam : s(ä)k(i)z on yıl ol(u)rm(ı)ş : ötük(ä)n (e) li t(ä)gr(ä)s (e)li : (e)k(i)n (a)ra : ork(u)n : ög(ü)zdä : ...
4. ..... [y(e)t]m(i)ş yıl ol(u)rm(ı)[ş] : (a)nta ..... yıl b(a)rm(ı)ş : (a)t(ı)m(ı)n üzä kök t(ä)ŋri : (a)sra y(a)g(ı)z y(e)r y(a)na
5. .....nt(a)r (a)t(a)nt(ı)m : s(ä)k(i)[z ot(u)z] y(a)ş(ı)ma : yıl(a)n : yılka türk : (e)l(i)n (a)nta : bulg(a)d(ı)m : (a)nta : (a)rt(a)td(ı)m :
6. ..... [(a)tl(ı)]g(ı)n : y(a)m(a)şdı bıŋa [yo]r(ı)dı : ozm(ı)ş t(e)g(i)n ud(a)rg(a)nta : yorıyur : t(e)di :
7. ..... [k(a)ra kum (a)şm(ı)ş küg(ü)rdä köm(ü)]r t(a)gda y(a)r ög(ü)zdä üç tugl(u)g türk bod(u)nka y(e)t(i)nç (a)y tört y(e)g(i)rmikä .....
8. ..... (a)nta tokt(a)rt(ı)m : k(a)n[(ı)n (a)lt(ı)m] (a)nta : yok boltı : türk : bod(u)n(u)g (a)nta : (i)çg(ä)rt(i)m : (a)nta y(a)na
9. ..... t(a)k(ı) [oz]m(ı)ş : [tig(i)n : k(a)n] boltı : koń yılka : yorıd(ı)m :

Güney Yüzü

1. (e)k(i)nti ..... b(e)ç(i)n yılka y[orıd(ı)m] :..... süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : k(a)nın (a)nta
2. tutd(u)m ..... t(a)kıgu : yıl[ka] yorıd(ı)m : yıll(a)d(ı)m : b(e)ş(i)nç (a)y : üç y(e)g(i)rmikä : k(a)l(ı)şdı
3. süŋ(ü)şd(ü)m : (a)nta : s(a)nçd(ı)m : ..... içg(ä)r(i)p igd(i)r böl[ük ...]... b(ä)n : (a)nta k(e)srä ıt yılka : üç k(a)rluk : y(a)bl(a)k s(a)k(ı)n(ı)p : t(ä)zä : b(a)rdı kur(ı)ya on ok(k)a
4. kirti : (a)nta [iç(i)k]di ..... [ö]lt[i] ..... üç [k(a)rluk] : l(a)gz(ı)n yılka : tok(u)z t(a)t(a)r ..... tok(u)z buyruk [b]i[ş] s(ä)ŋüt : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)ŋ(ı)m k(a)nka : öt(ü)nti : (ä)çü (a)pa atı
5. b(a)r t(e)di ötük(ä)n (e)li s(i)zdä (ä)b(i)r ti[di] ....(a)nta : y(a)bgu : (a)t(a)dı : (a)nta k(e)srä küsgü yılıka $s^2In^2l^2g^2$dä k^2wç k(a)ra bod(u)n t^2ms^2 $s^2In^2s^2zd^2$ä k^2wç k(a)ra sub (ä)rmiş : k(a)ra bod(u)n : tur(u)y(ı)n : k(a)g(a)n :
6. (a)t(a)dı : t(ä)ŋridä bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş : b(i)lgä k(a)[g(a)]n : (a)t(a)dı : (e)lb(i)lgä : k(a)tun : (a)t(a)dı : k(a)g(a)n : (a)t(a)n(ı)p : k(a)tun (a)t(a)n(ı)p ötük(ä)n : ortus[ınt]a (a)[s öŋ](ü)z b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nin : örgin : bunta : (e)ti(t)d(i)m

Batı Yüzü

1. t(ä)ŋridä: bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä : k(a)g(a)n : (e)lb(i)lgä : k(a)tun k(a)g(a)n (a)t(ı)g : k(a)tun (a)t(ı)g (a)t(a)n(ı)p : ötük(ä)n k(i)d(i)n uçınta : t(ä)z b(a)şınta örg(i)n [(a)nta : (e)t(i)td(i)m çıt] (a)nta : y(a)r(a)t(ı)td(ı)m b(a)rs yılka yıl(a)n yılka : (e)ki yıl
2. y(a)yl(a)d(ı)m : ulu yılka : ötük(ä)n : ortusınta : (a)s öŋ(ü)z : b(a)ş k(a)n ıduk b(a)ş k(i)d(i)nintä y(a)yl(a)d(ı)m : örgin : bunta y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m çıt bunta t[ok(ı)t]d(ı)m : bıŋ yıl(l)ık : tüm(ä)n künl(i)k : b(i)t(i)g(i)m(i)n : b(ä)lgüm(i)n : bunta
3. y(a)sı t(a)şka : y(a)r(a)t(ıt)d(ı)m : tolku : t(a)şka tokıtd(ı)m : üzä : [k]ök t(ä)ŋri y(a)[rl](ı)k(a)duk üç(ü)[n (a)sra y(a)g(ı)]z y(e)r : [ig(i)t(t)ük] üç(ü)n : (e)l(i)m(i)n törüm(i)n : (e)t(i)nt[(i)m] öŋrä kün togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n : kisrä : (a)y togs(ı)kd(a)kı : bod(u)n
4. tört bul(u)ŋd(a)kı : bod(u)n i[ş k]üç b(e)rür : y(a)g(ı)m : bö[lük] yok bo[ltı] ötük(ä)n (e)li t(ä)gr(ä)s (e)li] (e)k(i)n (a)ra ılg(a)m : t(a)r(ı)gl(a)g(ı)m : s(ä)k(i)z s(ä)l(ä)ŋä orkun togla : s(ä)b(i)[n] t(ä)l(ä)dü : k(a)r(a)ga burgu : ol y(e)r(i)m(i)n : sub(u)m(ı)n : kon(a)r köç(ä)r b(ä)n :
5. y(a)yl(a)g(ı)m : ötük(ä)n : kuzı k(i)d(i)n uçı : t(ä)z b(a)şı : öŋd(ü)ni k(a)nyuy kün(ü)y b²z... iç (ı)lg(a)m : ötük(ä)n y(i)ri oŋı ... süy y(a)g... bod(u)nkı k(a)g(a)ngı : b(i)rig(ä)rü uçı ... kögm(ä)n (i)lig(ä)rü uçı költ[i]
6. t(ä)ŋridä: bolm(ı)ş : (e)l (e)tm(i)ş b(i)lgä k(a)n(ı)m : içr(ä)ki : bod(u)nı (a)ltm(ı)ş : iç buyruk : b(a)şı ın(a)nçu b(a)ga : t(a)rk(a)n ul(u)g buyruk : tok(u)z : bolm(ı)ş b(i)lgä : t(a)y s(ä)ŋün : oŋı b(e)ş yüz b(a)şı kül(ü)g oŋı : öz ın(a)nçu : b(e)ş yüz b(a)şı ul(u)g : öz ın(a)nçu
7. ur(u)ŋu yüz : b(a)şı : ul(u)g ur(u)ŋu : töl(i)s b(ä)gl(ä)r : oglı b(ı)ŋ : b(a)şı töl(i)s kül(ü)g (ä)r(ä)n t(a)rduş : b(ä)gl(ä)r oglı bıŋ b(a)şı t(a)rduş kül(ü)g (ä)r(ä)n [t(a)rduş] ışb(a)ras : b(e)ş bıŋ : (ä)r : b(a)şı : ışb(a)ra s(ä)ŋün y(a)gl(a)k(a)r
8. ... tok(u)z yüz : (ä)r : b(a)şı tuyk(u)n : ul(u)g : t(a)rk(a)n : bukug : bıŋa ...
1. ... bod(u)nı bıŋa k(a)g(a)s (a)t(a)çuk bod(u)nı bıŋa

Kuzey Yüzü

1. t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m t²k²m t(e)g (e)l(i)g tutdı ..... Ul(u)g çigşi (a)k(ı)nçu (a)lp b(i)lgä çigşi... og(u)z bod(u)n [(a)lt]ı yüz s(ä)ŋüt : bir tüm(ä)n : bod(u)n : k(a)zg(a)ntı
2. t(ä)ŋri k(a)n(ı)m : (a)tl(ı)gı : tok<u>z t(a)<t(a)r> [y€ti y€g(i)rmi (a)z] buyruk [toŋra (ä)d]e : s(ä)ŋüt b<ı>ŋ[a uyg(u)r] bo<d>(u)nı : t(i)g(i)t(i)m(i)n : bu bit(i)dükdä : k(a)n(ı)ma : turg(a)k b(a)şı k(a)g(a)s (a)t(a)çuk : b²g²zk²r² çigşi : bıla b(a)ga t(a)rk(a)n : üç yüz : turg(a)k : turdı :
3. t(ä)ŋr(i)m k(a)n(ı)m oglı : b(i)lgä t(a)rduş : ul(u)g b(i)lgä y(a)bgu kutl(u)gı (i)s(i)g y[ir] kutl(u)gı [...] buyrukı : (a)z s(ı)pa : t(a)y s(ä)ŋün ; bod(u)nı : toŋra

(ä)dä [...]ık b(a)ş k(a)y (a)b(a) baş : üç k(a)rluk : bunça : bod(u)n : y(a)bgu : bod(u)nı

4. t(ä)ŋr(i)m : k(a)n(ı)m oglı b(i)lgä töl(i)s ul(u)g b(i)lgä ç(a)d kutl(u)gı [...] kutl(u)gı ud(u)rg(a)n buyrukı ç(a)b(ı)ş s(ä)ŋün : bod(u)nı : tok(u)z b(a)y(ı)rku : (a)k b(a)ş k(a)y (a)b(a) b(a)sm(ı)[l] : tok(u)z t(a)t(a)r : bunça : bod(u)n : ç(a)d : bod(u)nı

5. bi[t](i)gme : bunı y(a)r(a)t(ı)gma [b(i)ligä k]utl(u)g t(a)rk(a)n : [s(ä)ŋ] bunça bod(u)n(u)g : (a)tın yolın y(a)gma : (a)lumçısı €ki y¹Wr¹ t€di : kutl(u)g bilgä s(ä)ŋün ur(u)şu : kutl(u)g t(a)rk(a)n s(ä)ŋün : ol €ki y¹Wr¹

6. y(a)rluk(a)dı : b(a)y(ı)rku : t(a)rduş : b(i)lgä : t(a)[rk(a)n : kutl(u)]g : y(a)gm[a] t(a)gb(a)ç : sogd(a)k : b(a)şı : b(i)ligä : s(ä)ŋün : uz(a)l öŋ (e)rk(i)n

Taş Kaplumbağa Yazıtı

bunı y(a)r(a)t(ı)gma bökä tut(a)m

Kaynaklar: Klyaştornıy 1982; Tekin 1982 (=1983); Katayama 1999; Berta 2004.

V. KAYNAKLAR

AALTO, P.-RAMSTEDT, G. J.-GRANÖ, J. G. (1958), "Materialien zu den alttürkischen Inschriften der Mongolei", *JSFOu LX/7*, Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 3-91.

AALTO, P. (1993), "Kül-Tegin är at bo/ulti", *TKA 30/1-2, Prof. Dr. Ahmet Temir'e Armağan*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırmaları Enstitüsü, 119-124.

— (2002), "Orhon Yazıtları'ndaki At İsimleri Üzerine" (Çeviren: E. AYDIN), *TD*, Sayı 587, Kasım 2000, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 453-457.

ABDULDAYEV, E. – İSAYEV, D. red. (1969), *Kırgız tilinin tüşündürmö sözdügü*, Frunze.

ABDULLİN, İ. A. (1977-1981), *Tatar téléněñ añlatmalı süzlégé* III tom, Kazan.

AÇA, M. (2007), "Halk Şiirinde Tür ve Şekil": *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (ed. M. Ö. OĞUZ), Ankara: Grafiker Yayınları, 5. Baskı, 185-234.

AÇIKGÖZ, H. (1996), "Bilge Kağan Yazıtı'nın Doğu Yüzünün İlk Satırında (İ)ki (E)d(i)z K(e)r(e)kül(ü)g mü Yoksa Kid(i)z K(e)r(e)kül(ü)g "Keçe Çadırlı" mı Okunmalı", *TDAY-B 1994*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1-10.

ADAMOVİÇ, M. (2004), "Otça Borça" (Çeviren: E. Aydın), *TD*, Sayı 633, Eylül 2004, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 261-264.

ADAMS, B. S. (1981), "A Feature of the Izafet in the Orhon Inscriptions", *TDAY-B 1978-79*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 33-38.

AGİŞEV, İ.M.-BİŞİYEV, E.F.-ZEYNULLİNA, G.D vd red. (1993), *Başkort téléněñ hüzlégé*, , II Tom, Meskev: Russkiy yazık.

AHMETBEYOĞLU, A. (2003), "Büyük Hun İmparatoru Attila", *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Bişkek, 1-20.

AHMETOV, M. A. (1978), *Glagol v yazıke orhono-yeniseyskih pamyatnikov: v sravnitel'nom plane s sovremennım başkirskim yazıkom*, Saratov: İzdatel'stvo Saratovskogo Universiteta.

AKSAN, D. (1976), "Eski Türk Yazı Dilinin Yaşıyla İlgili Yeni Araştırmalar", *TDAY-B 1975-1976*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 133-141.

— (1977), "Köktürkçeden Bugüne Türkçede Ödünçlemeler Üzerine Bir Sözcük İstatistiği", *TD*, Sayı 313, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 344-347.

— (1983), "Köktürkçenin Söz Varlığı Üzerine", *TDAY-B 1980-1981*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 17-21.

— (1991), "Göktürk Yazıtlarında Söz Sanatları – Güçlü Anlatım Yolları", *Türk Dilleri Araştırmaları 1*, Ankara: Simurg Yayınları, 19-29.

— (1998), *Anlambilim. Anlambilimi Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, Ankara: Engin Yayınevi.

— (2000), *En Eski Türkçenin İzlerinde, Orhun ve Yenisey Yazıtları Üzerine Sözcükbilim, Anlambilim ve Biçembilim İncelemelerinin Aydınlattığı Gerçekler*, İstanbul: Simurg Yayınları.

— (2005), *Türkçenin Söz Varlığı*, Ankara: Engin Yayınevi.

ALYILMAZ, C. (1996), "Köktürk Yazıtları ve Köktürk Yazıtlarında Atlar", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 4, Erzurum: A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 155-163.

— (2000), "Bilge Tonyukuk Yazıtları Üzerine Birkaç Düzeltme", *TDAY-B 2000*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 13-18.

— (2002), "Orhun Yazıtları": *Türkler*, Cilt: 3, Ankara: Yeni Türkiye Araştırma ve Yayın Merkezi, 754-764.

— (2005), *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*, Ankara: Kurmay Yayınları.

— (2007), *(Kök)türk Harfli Yazıtların İzinde*, Çorum: KaraM Yayıncılık.

— (2008), "*Anı / Ani* Yer Adı Üzerine", *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı* (ed. E. ARIKOĞLU), Akara: Akçağ Yayınları, 352-365.

AMANJOLOV, A. S. (1959), "Ob upravlenii proizvodnıh glagol'nıh osnov v yazıke drevnetyurkskih pamyatnikov", *VKYa 1*, Alma Ata, 145-161.

— (1963), "K voprosu ob upravlenii analitiçeskih glagolov v drevnetyurkskih yazıkah", *Filologiçeskih sbornik I*, Alma Ata: KazGU, 165-177.

— (2003), *İstoriya i teoriya drevnetyurkskogo pis'ma*, Almatı: Mektep.

— (1969), *Glagol'noe upravlenie v yazıke drevnetyurskoy pamyatnikov*, Moskva: Nauka.

ARAT, R. R. (1979), *Kutadgu Bilig III İndeks* (İndeksi Neşre Hazırlayanlar: K. ERASLAN-O. F. SERTKAYA-N. YÜCE), İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

— (1987), "Atabetü'l-Hakayık'ta g ve ġ Seslerine Dair": *Makaleler* (Yayıma Hazırlayan: O. F. SERTKAYA), Cilt 1, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 342-349.

— (1987a), "Iduk-Kut Ünvânı Hakkında": *Makaleler* (Yayıma Hazırlayan: O. F. SERTKAYA), Cilt 1, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 493-503.

— (1987b), "Türkçede Cihet Mefhûmu ve Bunun ile İlgili Tâbirler": *Makaleler* (Yayıma Hazırlayan: O. F. SERTKAYA), Cilt 1, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 180-203.

— (1987c), "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair": *Makaleler* (Yayıma Hazırlayan: O. F. SERTKAYA), Cilt 1, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 334-341.

ARSLAN EROL, H. (2008), *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ATSIZ, B. -TÜRKMEN, S. (2004), *Ed-dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, Ankara: Akçağ Yayınları.

AYDAROV, G. (1963), "O yazıke pamyatnika Kutlug-kagana (VIII v.)", *İAN 1963/6*, KazSSR, 81-88.

— (1969), "Orhon östkertkişteri tilindegi kömekçi sözder": *Issledovaniya po tyurkologii* (ed. M. B. BALAKAYEV vd.), Alma Ata: Nauka.

— (1971), *Yazık orhonskih pamyatnikov drevnetyorkskoy pismennosti VIII veka*, Almatı: Akademiya Nauk Kazokskoy SSR.

AYDEMİR, Y. (2006), *Türkçe Eylemlerin Anlambilimsel Sınıflandırması:Sözlükçe-Sözdizim Etkileşimi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Tez Danışmanı: Doç. Dr. N. E. Uzun).

AYDIN, E. (1997), "Orhon Yazıtlarında Hendiadyoinler", *TD*, Sayı 544, Nisan 1997, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 417-421.

— (2005), "Kerekülüg Begleri", *IJCAS*, Vol. 10-1, Seoul, 2005, 23-31.

— (2006), "Bilge Kağan Yazıtında Geçen *kök teyen* Hayvan Adı Üzerine", *Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Ankara: Bilkent Üniversitesi Yayınları, 347-356.

— (2006a), "Eski Türk Yazıtlarında Benzetme İlgisiyle Kurulmuş Cümleler Üzerine", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 21*, Kayseri, 65-72.

— (2006b), "Tonyukuk Yazıtında Geçen *Ek Tag* Üzerine" *TTK-B*, 70/257, Nisan 2006, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 83-94.

— (2007), *Şine Usu Yazıtı*, Çorum: KaraM Yayıncılık.

— (2007a), Tonyukuk Yazıtındaki Problemli Bir Cümle Üzerine", *Turcology in Turkey* (ed. L. KÁROLY), Szeged: Studia Uralo-Altaica: 47, 55-64.

— (2007b), "Ötüken Adı ve Yeri Üzerine Düşünceler", *Turkish Studies* 2/4, Fall 2007, 1262-1270 (Erişim tarihi: 22. 02. 2008; Genel Ağ Adresi: http://www.turkishstudies.net/sayi6.asp.)

— (2008), *Türk Runik Kaynakçası*, Çorum: KaraM Yayıncılık.

— (2008a), "Ongi Yazıtı Üzerine İncelemeler", *İlmî Araştırmalar 25*, Bahar 2008, İstanbul: Bayrak Matbaacılık, 21-38.

— (2008b), "Tonyukuk Yazıtının 6. Satırında Bir Düzeltme Denemesi: *Börjüsär* mi *börjräsär* mi?" *Dil Araştırmaları* 2, Bahar 2008, Ankara, 79-86.

BABAŞ-B.-ESET- H.-ERBOL-J.-TELGOJA vd. red. (1999), *Kazak Tilinin Sözdigi*, Almatı: Kaz. Resp. A. Baytursınulı Atındagı Til Bilimi İnstitutı.

BANG, W. - GABAIN, A. v. (1931), *Analytischer Index zu den fünf ersten Stücken der Türkischen Turfan-Texte*, Berlin.

BANG, W. (1896), *Über die köktürkische Inschrift auf der Südseite des Kül-tägin-Denkmals*, Leipzig: Harrasowitz.

— (1996), *Köktürkçeden Osmanlıcaya* (Çeviren: T. AKTAŞ), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BARTHOLD, W. (1970), "The Burial Rites of the Turks and Mongols" (Translated by: J. M. ROGERS), *CAJ*, Vol. 14, Wiesbaden: Harrasowitz, 195-227.

BARUTCU ÖZÖNDER, F. S. (1983), "Kül Tigin mi? Köl Tigin mi?", *TDA 22*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 101-104.

— (1995), "*Teŋri teg teŋride bolmış türük bilge kagan* ve *teŋri teg teŋri yaratmış türük bilge kagan* İbareleri Üzerine", *TKA 32/1-2*, (Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a Armağan), Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 89-100.

— (1996), *'Ali Şir Nevayi Muhâkemetü'l-Lugateyn İki Dilin Muhakemesi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

— (1998), "Yenisey Kitabeleri ve Yer-Sular", *Journal of Turkish Studies 22, (TUBA/Türklük Bilgisi Araştırmaları)*, Hasibe Mazıoğlu Armağanı, Cambridge: Harvard UP, 171-184.

— (1999), "Türkler Ne Zaman Bir Millet İdi? I. Ortak Bir Köken Mitleri Vardı: Bir Dişi-kurttan Türemişlerdi", *KÖK Araştırmalar I/2, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (Güz 1999), Ankara: KÖKSAV Yayınları, 65-92.

— (2000), "Eski Türk Çağı Yazıtları: I. Açit Yazıtları I-II, II. Yamanı-Us Yazıtı", *KÖK Araştırmalar II/1, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (Güz 2000), Ankara: KÖKSAV Yayınları, 147-153.

— (2001), "Eski Türk Çağı Yazıtları: II. Karabalgasun Yazıtı", *KÖK Araştırmalar III/1, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (Bahar 2001), Ankara: KÖKSAV Yayınları, 179-183.

— (2006), "Çöyr Yazıtı", *MTAD 3/3*, 108-124 (Erişim Tarihi: 20.02.2008; Genel Ağ Adresi = http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/III-3Eylul2006.php.)

— (2007), "Ulaangom Yazıtı Üzerine Düşüceler", *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu 2003*, Cilt 2 (Ocak 2007), 1-13.s. (Erişim Tarihi: 20.02.2007; Genel Ağ Adresi = http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/makale.php?id=184)

BASKAKOV, N.A. – TOŞÇAKOVA, T. M. (1999), *Altayca Türkçe Sözlük* (Çevirenler, E. GÜRSOY-NASKALİ - M. DURANLI), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BASKAKOV, N.A. red. (1958), *Karakalpaksko-Russkiy Slovar*, Moskva.

BAŞTUĞ, S. (1993), "Kök Türük Kinship Terminology: an Omaha Model", *CAJ* Vol. 37/1-2, Wiesbaden: Harrassowitz, 1-19.

BATMANOV, İ. A. - KUNAA, A. Ç. (1963), *Pamyatniki drevnetyurskoy pis'mennosti Tuvı*, Vıpusk I-II, Kızıl.

— (1965), *Pamyatniki drevnetyurskoy pis'mennosti Tuvı*, Vıpusk III, Kızıl.

BATMANOV, İ. A. (1959), *Yazık Yeniseyskih pamyatnikov drevnetyurkskoy pis'mennosti*, Frunze.

— (1971), *Talasskie pamyatniki drevnetyurskoy pis'mennosti*, Frunze.

— (1971a), *Drevníye Tyurkskiye dialekti i ih otrajeniye v sovremennıh yazıkah*, Bişkek.

BAYKARA, T. (1997), "Taşra Yoruyur", *Türk Kültürü Araştırmaları*, İzmir: Akademi Kitabevi, 219-221.

— (1997a), "Göktürk Türklerinin Türk İskan (Yerleşme) Tarihindeki Yeri", *Türk Kültürü Araştırmaları*, İzmir: Akademi Kitabevi, 219-221.

— (1998), *Türk Adının Anlamı*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

BAZIN, L.-HAMILTON, J.R. (1979), "Remarques sur l'expression *qïz qoduz* en turc ancien", *Turcica: Revue d'Etudes Turques*, 11, Paris, 187-189.

BAZIN, L. (1953), "Notes sur les mots *'Oguz'* et *'Türk'* ", *Oriens*, Vol. 6, No.2, Leiden: Brill, 315-322.

— (1964), "La littérature épigraphique turque ancienne": *Philologiae Turcicae Fundamenta*, Volume II, Wiesbaden, 192-211.

— (1968), "L'Antiquité méconnue du titre turc Čavuš", *Actes du 1e congrès international des études Balcaniques et Sud-Est européennes VI*, Sofia, 243-252.

— (1979-80), "Antiquité méconnue du titre *d'ataman?*", *HUS Eucharisterion*, (eds. İ. ŞEVŞENKO-F. E. SYSYN), *Essays presented to Omeljan Pritsak, on his Sixtieth Birthday by his Colleagues and Students*, Volume III/IV 1979-1980, Part I, 61-70.

— (1982), "Notes de topomymie turque ancienne", *AOH*, Vol. 36/1-3, Budapest: Akadémiai Kiadó, 57-60 (Türkçesi: "Eski Türk Yer Adları Üzerine Notlar", Çeviren: Z. ÖLMEZ, *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Dergisi*, 11, Ankara 1997: Tömer, 75-78.).

— (1988), "L'Inscription Kirgize de Sūji (essai d'une nouvelle lecture)", *Documents et Archives Provenant de L'Asie Centrale* (Actes du Collogue Franco-Japonais), Kyoto, 135-144.

— (1991), *Les systemes chronologiques dans le monde turc ancien*, Budapest: Akadémiai Kiadó.

— (1993), "Quelques remarques d'Epigraphie Turque ancienne", *Türk Dilleri Araştırmaları 3*, Ankara: Simurg Yayınları, 33-41.

BERTA, Á. (1995), "Neue Lesungs und Deutungsvorschläge für die Inschrift Toñukuk", *AOH*, Vol. 48, *Festschrift Zsuzsa Kakuk*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 313-320.

— (1996), "Zur Frage der Kausativsuffixe im Kiptschakischen", *Symbolae Turcologicae: Studies in Honour of Lars Johanson on his Sixtieth Birthday 8 March 1996* (ed. Á. BERTA-B. BRENDEMON- C. SCHÖNIG), İstanbul: Swedish Research Institute, 23-29.

— (2002), "Yelme ve Bıŋa" (Çeviren: N. DEMİR): *Türkçe Kökenli Macar Kavim Adları* (ed. N. DEMİR-E. YILMAZ), Ankara: Grafiker Yayınları, 129-130..

— (2004), *Szavaimat jól Halljátok... Türk és Ujgur Rovásirásos Emlékek Kritikai Kiadása*, Szeged: Jatepress.

BEŞEVLIYEV, V. (1958), "Die zusammengesetzten Titel in den Proto-Bulgarischen Inschriften", *UAJb*, Band 30, Wiesbaden: Harrassowitz, 98-103.

BEVERIDGE, H. (1918), "Tarkhan And Tarquinius", *JRAS 1918*, Cambridge UP, 1918, 314-316.

BİLGİN, A. (2005), "Gök Tanrısı Terimi Üzerine" *MTAD 2/4*, (Prof. Dr. Muharrem Ergin Anısına), 189-197 (Erişim Tarihi: 11.12. 2006; Genel Ağ Adresi: http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/II-4Aralik2005.php).

BODROGLİGETİ, A. (1965), "Early Turkish Terms Connected with Book and Writing, *AOH* 18, Budapest: Akadémiai Kiadó, 93-117.

BOESCHOTEN, H. (2002), "Why is *yapmak* replacing *etmek*: A Historical Perspective": *Scholarly Depth and Accuracy: A festschrift to Lars Johanson* (ed. N. DEMİR – F. TURAN), Ankara: Grafiker Yayıncılık, 73-82.

BOLD, L. (1990), *Bnmau-In Nutag Dalı' Hadnı Biçes: Tureg Biçgiyn Dursgal*, Ulanbaatar: Ulsın Hevleliyn Gazar.

BOMBACI, A. (1970), "On The Ancient Turkish Title Eltäbär", *Proceedings of the IXth Meeting of the Permanent International Altaistic Conference*, Naples: Instituto Universitario Orientale Seminario di Turcologia, 1-16.

— (1974), "On The Ancient Turkish Title 'Šað", *Gururājamañjarika, Studi in Onore di Giuseppe Tucci I*, Napoli: Instituto Universitario Orientale, 167-193.

— (1974a), "On The Ancient Turkish Title Šadapït", *UAJb*, Band 48, Wiesbaden: Harrassowitz 32-41.

BOODBERG, P. A. "Three Notes on the T'u-chüeh Turks", *Semitic and Oriental Studies XI*, 1-11 (Türkçesi: "T'u-chüeh Türkleri Hakkında Üç Not", Çeviren: E. B. ÖZBİLEN, *TDA 102*, Haziran 1996, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 177-188.)

BOSWORTH, C. E.-CLAUSON, Sir G. (1965), "Al-Xwārizmī on the Peoples of Central Asia", *JRAS 1965*, 1-4, Cambridge UP, 2-12.

BOZKAPLAN, Ş. A. (2002), "Görmek 'İtaat Etmek midir?", *IV. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Cilt I, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 233-244.

CAFEROĞLU, A. (1931), "Tukyu ve Uygurlarda Han Unvanları", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, Cilt I, İstanbul: İ.Ü. Türkiyat Enstitüsü Yayınları, 105-119.

— (1968), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi.

CARNAP, R. (1942), *Introduction to Semantics*. Cambridge, Massachusetts: the MIT Press.

CEYLAN, E. (1994), "Türkçe *y-* ~ *ø*, Halaççа *h-*, Çuvaşça *ø-*, *y-*, *v* Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları 4*, Ankara: Simurg Yayınları, 145-158.

CHAVANNES, 'E. (1903), *Documents sur les T'ou-kiue (Turcs) Occidentaux*, St. Petersburg (Türkçesi: *Çin Kaynaklarına Göre Batı Türkleri*, Çeviren: M. KOÇ, İstanbul 2007: Selenge Yayınları).

CHEN, S. (2002), "Son Of Heaven and Son Of God: Interactions Among Ancient Asiatic Cultures Regarding Sacral Kingship and Theophoric Names", *JRAS*, Vol. 12/3, 289-325.

CHOI, H. W. (1991), "On the Determination of Labial Vowels of Ancient Turkic", *CAJ*, Vol. 35, Wiesbaden: Harrassowitz, 41-53.

— (1991a), "The Names of Türk and T'ou-kiue", *Altaica Osloensia, Proceedings from the 32nd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Oslo, June 12-16 1989* (ed. B. BRENDEMON), Oslo 1991, 65-74.

— (1992), "On the Shamanic Word BÖGÜ", *Altaic Religious Beliefs and Practices, Proceeding of the 33rd Meeting of the PIAC, June 24-29, 1990, Budapest* (eds. G. BETHLENFALVY – Á. BIRTALAN –A. SÁRKÖZY – J. VINKOVICS), Budapest: Hungarian Academy of Sciences and Department of Inner Asiatic Studies, 83-87.

— (2000), "A Study of the Ancient Turkic 'TARKAN' ", *IJCAS*, Vol. 5, Seoul, 104-111.

CLARK, L. V. (1973), "The Turkic Words in William of Rubruck's Journey" (1253-1255)", *Journal of the American Oriental Society 93*, 181-189.

— (1977), "Mongol Elements in Old Turkic?", *JSFOu 75*, Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 110-168.

CLAUSON, Sir G.-TRYJARSKI, E. (1971), "The Inscription at *Ikhe Khushotu*", *RO 34/1*, Warschau, 7-33+6 Plates.

CLAUSON, Sir G. (1956), "A Note on Qapqan", *JRAS 1956*, Cambridge UP, 73-77.

— (1957), "The Ongin Inscription", *JRAS 1957*, Cambridge UP, 177-192 (+2 Plates).

— (1957a), "The Turkish *y* and Related Sounds", *Studia Altaica: Festschrift für Nicholas Poppe zum 60. Geburstag am 8. August 1957*, Wiesbaden: Harrasowitz, Ural-altaische Bibliothek 5, 33-45.

— (1961), "The Initial Labial Sounds in the Turkish Languages", *BSOAS 24*, Cambridge UP, 298-306 (Türkçesi: "Türk Dillerinde Söz Başı Dudak Sesleri", Çeviren: Ö. ÖZTEKTEN, *Dil Araştırmaları Dergisi 2*, Bahar 2008, Ankara, 129-136.).

— (1962), *Turkish and Mongolian Studies*, London: The Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland.

— (1963), "The Name Uygur", *JRAS 3/4*, Cambridge UP, 140-149.

— (1971), "Some Notes on the Inscription of Toñuquq", *Studia Turcica*, Budapest: Bibliotheca Orientalis Hungarica, 125-132 (Türkçesi: "Tonyukuk Abidesi

Hakkında Bazı Notlar", Çeviren: İ. ENGİNÜN, *TM*, 18, İstanbul 1973-1975, İ.Ü. Türkiyat Enstitüsü Yayınları, 141-148.).

— (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford: Clarendon Press.

— (1975), "The Foreign Elements in Early Turkish", *Researches in Altaic Languages* (ed. L. LİGETİ), *Papers read at the 14th meeting of the Permanent International Altaistic Conference in Szeged, August 22-28, 1971, Budapest*, 43-49 (Türkçesi: "Erken Türkçede Yabancı Unsurlar", Çeviren: C. KAYA, *Türklük Araştırmaları Dergisi 8*, 1997, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 109-118.).

— (1989), "Eski Türkçe Üzerine Üç Not" (Çeviren: A. LEVENDOĞLU), *TDAY-B 1966*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 19-37.

CONSTANTIN, Gh. I. (1989), "Yenisey Eski Kırgız Yazıtlarının İlk Zikri: Çin'e Giden Romen Seyyah Nicolaie Milesco (Spathary)'nin Günlüğü-1675" (Çeviren: G. KARAAĞAÇ), *TDAY-B 1985*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1-7.

CRUSE, D. A., (1986), *Lexical Semantics*, Cambridge-New York-New Rochelle-Melbourne-Sydney: Cambridge UP.

— (2000), *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatic (Oxford Textbook in Linguistics)*, Oxford UP.

CZEGLÉDY, K. (1962), "Čogay-Quzı, Qara-Qum, Kök-Öng", *AOH*, Vol. 27, Budapest: Akadémiai Kiadó 55-69. (Türkçesi: "Çogay-Kuzı, Kara-Kum, Kök-Öng", Çeviren: E. B. ÖZBİLEN, *TDA 97*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 51-64.).

— (1972), "On the Numerical Composition of the Ancient Turkish Tribal Confederations", *AOH*, Vol. 25, Budapest: Akadémiai Kiadó, 275-281.

— (1999), *Turan Kavimlerinin Göç'ü* (Çeviren: G. KARAAĞAÇ), İstanbul: Turan Vakfı.

ÇAĞATAY, S. (1940-41), *Uygurcada Hendiadyoinler*, A.Ü. *DTCF Dergisi*, 1940-1941, Ankara: AÜ. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 97-144.

ÇAKIR C., (2004), "Anlamın Bağlam Açısından İncelenmesi: Kök Anlambilim ve Art Anlambilim", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı: 3, Ankara, 245-255.

— (2004), "Bağlam", *Felsefe Ansiklopedisi 2*, Etik Yayınları.

DEMİR, N. - YILMAZ, E. (2003), *Türk Dili El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

DIBO, A. V. red. (2003) *Etimologiçeskiy slovar tyurkskih yazıkov. Obşçetyurkskie i mejtyurkskie osnovı na bukvı L, M, N, P, S*, Moskva: İzdate'stvo Firma Vostoçnaya Literatura RAN.

DİLEK, F. G., (1997), "Göktürk Bengü Taşlarından Günümüz Altay Türkçesine Ulaşan Kelimeler", *Sibirya Araştırmaları* (Hazırlayan: E. G. Naskali), İstanbul: Simurg Yayınları, 139-145.

Divanü Lûgat-it-Türk I-IV (1998-1999), (Çeviren: B. ATALAY), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DİVİTÇİOĞLU, S. (2005), *Orta Asya Türk İmparatorluğu*, Ankara: İmge Yayınları.

DOBROVİTS, M. (2001), "Ongin Yazıtını Tahlile Bir Deneme", *TDAY-B 2000*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 147-150.

DOERFER, G. – TEZCAN, S. (1980), *Wörterbuch des Chaladsch* (Dialekt von Xarrab), Budapest: Akadémiai Kiadó.

DOERFER, G. (1963-1975), *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen*, Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

— (1980), "K voprosu o drevnetyurskom ı-~yı-", *Problemı sovremennoy tyurkologii (Materialı II vsesoyuznoy tyurkologiçeskiy konferentsii 27-29 Sentyabrya 1976)*, Moskva 94-97 (Türkçesi: "Eski Türkçe ı-~yı- Hakkında", Çeviren: M. ÖLMEZ, *Türk Dilleri Araştırmaları 5*, Ankara: Simurg Yayınları, 57-62.

— (1993), "Zu alttürkisch *Is2g – s2g küçg b2Ir2* 'dem Herrscher gegenüber seine Pflicht erfüllen, ihn unterstützen", *Altaica Berolinensia* (Hrsg. B. KELLNER-HEINKELE), *Concept of Sovereignity in the Altaic World, Permanent International Altaistic Conference, 34th Meeting, Berlin 21-26 July, 1991*, Wiesbaden: Harrasowitz, 69-74.

— (1994), "Zu inschrifttürkischen ē/e", *UAJb*, NF 13, Wiesbaden: Harrassowitz, 108-132.

DONUK, A. (1983), "Eski Türk Devlet Teşkilatında Yabgu Unvanı ve Tarihi Gelişmesi", *TKA XVII-XXI/1-2, F. K. Timurtaş Armağanı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Vakfı Yayınları, 1983, 71-78.

— (1984), "Eski Türk Devlet Teşkilatında Tarhan Unvanı ve Tarihi Gelişmesi", İ.Ü. *Tarih Dergisi 34*, İstanbul, 81-90.

— (1985), "Tükçe *İl* (Devlet) Deyimi Hakkında", *TDA 35*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 137-144.

— (1988), *Eski Türk Devletlerinde İdari-Askeri Unvan ve Terimler*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

EBERHARD, W. (1945), "Bir Kaç Eski Türk Unvanı Hakkında", *TTK-B*, 9/35, 33-36, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 319-337.

— (1996), *Çin'in Şimal Komşuları* (Çeviren: N. ULUĞTUĞ), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ECSEDY, I. (1965), "Old Turkic Titles of Chinese Origin", *AOH*, Vol. XVIII/1-2, Budapest: Akadémiai Kiadó, 83-91. (Türkçesi: "Çin Menşeli Eski Türk Ünvanları", Çeviren: E. B. ÖZBİLEN, *TDA 100*, İstanbul 1996: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 185-193.).

EHMETCANOV, R. G. (2005), *Tatar télénéŋ etimologik süzlégé*, Tom 1 (A-Y), Birsk: Böré Devlet Sotsial'-Pedagogik Akademiyasé.

EKER, S. (2006), "Sü ve Sü ile Yapılan Tarihî Askerî Terimler Üzerine Disiplinlerarası Bir İnceleme", *Türkbilig 12*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 104-133.

— (2007), *Türk Dil Bilimi Bakımından Tarihî Askerî Terminoloji. Modern Dönemlerde Rütbe ve Birlik Adları*, Ankara: Grafiker Yayınları.

EKREM, E. (2008), "Baz Kagan Meselesi", *MTAD 5/1*, 47-64 (Erişim Tarihi: 22.04.2008; Genel Ağ Adresi: http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/V-1Mart2008.php).

ERASLAN, K. (2000), "Eski Türkçede Yönelme (dativ) Hali. Yapı, Fonksiyon ve İfadeleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi 29*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 67-76.

ERCİLASUN, B. (1999), "Orhun Abideleri Hakkında Türkiye'deki İlk Bilgiler", *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 409-422.

ERCİLASUN, A. B. (1985), "Bilge Kağan Bengü Taşının Kuzey Cephesinin İlk Üç Satırı Üzerinde Bazı Düşünceler", *V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Tebliğler I*, Türk Dili, Cilt 1, İstanbul, 69-74.

— (1995), "Bir Kişi Yanılsar Oguşı Bodunı Bişükünẹ Tegi Kıdmaz Ermiş İbaresi Üzerine", *TDAY-B 1993*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 21-26.

— (2004), *Türk Dili Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

— (2007), "Askerlikte Onlu Sisteme Türklerin Katkıları", *Makaleler Dil-Destan-Tarih-Edebiyat*, (Yayına Hazırlayan: E. ARIKOĞLU), Ankara: Akçağ Yayınları, 70-77.

— (2008), "İstemi (Sir Temir) Kagan/ İstemi (sir temir)", *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 2008/1, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 76-109.

ERDAL, M. (1991), *Old Turkic Word Formation, A Functional Approach to the Lexicon*, Vol. I-II, Wiesbaden: Harrassowitz.

— (1993), "Die Türkisch-Mongolischen Titel Elxan und Elçi", *Altaica Berolinensia* (Hrsg. B. KELLNER-HEINKELE), *Concept of Sovereignity in the Altaic World, Permanent International Altaistic Conference, 34th Meeting, Berlin 21-26 July, 1991*, Wiesbaden: Harrasowitz, 81-99.

— (1996), "Zum alttürkischen Vokalsystem", *Turfan, Khotan und Dunhuang*, Vorträge der Tagung "Annemarie v. Gabain und die Turfanforschung", veranstaltet von der Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften in Berlin (9.–12, 12. 1994), (eds. R. E. EMMERICK-W. SUNDERMANN-I. WARNKE-P. ZIEME), Berlin: Akademie Verlag, 67–82.

— (2004), *A Grammar Of Old Turkic*, Leiden: Brill Academic Publishers.

ERDEM, M. (2007), "Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde İletişim Fiilleri", *MTAD 4/2*, 94-103 (Erişim Tarihi: 05.08. 2007; Genel Ağ Adresi: http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/IV-2Haz2007.php).

EREN, H. (1999), *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. Ankara.

ERGİN, M. (1970), *Orhun Abideleri*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

— (1994), *Dede Korkut Kitabı I. Giriş-Metin-Faksimile*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ESİN, E. (1972), "Ötüken İllerinde M.S. Sekizinci ve Dokuzuncu Yüzyıllarda Türk Abidelerinde Sanatkar Adları", *TKEK*, Cilt 2, Kısım Ia, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

— (1985), "M. V-VII. Asırlardan Târihî ve Arkeolojik Malzeme Işığında Taspar Kağan'ın (M. 572-81) Kültür Çevresi", *TKA XXIII/1-2*, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 230-243.

— (2001), *Türk Kozmolojisine Giriş*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

— (2004), *Türk Sanatında İkonografik Motifler*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

— (2006), *Türklerde Maddi Kültürün Oluşumu*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

FRYE, R. N. (1951), "Tarxun-Turxun and Central Asian History", *HJAS*, Vol. 14, No.1-2, Harvard: Yenching Institute, 105-129.

GABAIN, A. v. (1968), "Renklerin Sembolik Anlamları" (Çeviren S. TEZCAN), *Türkoloji Dergisi*, Cilt 3, Ankara: DTCF Yayınları, 107-113.

— (1988), *Eski Türkçenin Grameri* (Çeviren: M. AKALIN), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GANİYEV, F. E. (2005), *Tatar télénéŋ aŋlatmalı süzlégé*, Kazan: Matbugat yortı neşriyatı.

GEORG, S. (2001), "Türkisch/mongolisch *tengri* 'Himmel, Gott' und seine Herkunft", *Studia Etymologica Cracoviensia 6*, 83-100.

GIRAUD, R. (1960), "Tonyukuk'un Orhon'dan Temir Kapı'ya Gidiş Yolu", *V. Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-17 Nisan 1956*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 317-321.

— (1961), *L'inscription de Baïn Tsokto, Édition Critique*, Paris: Librairie d'Amérique et d'Orient Adrien-Maisonnevue.

— (1999), *"Gök Türk İmparatorluğu. İlteriş, Kapgan ve Bilge'nin Hükümdarlıkları (680-734)*, (Çeviren: İ. MANGALTEPE), İstanbul: Ötüken Yayınları.

GOLDEN, P. B. (2002), *Türk Halkları Tarihine Giriş* (Çeviren: O. KARATAY), Ankara: KaraM Yayınları.

— (1980), *Khazar Studies. An Historico-Philological Inquiry into the Origins of the Khazars*, Budapest: Akadémiai Kiadó (Türkçesi: *Hazar Çalışmaları*, Çeviren: E. Ç. MIZRAK, İstanbul 2006: Selenge Yayınları).

GÖKYAY, O. Ş. (1973), *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı.

GÖMEÇ, S. (1989), "Umay Meselesi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi 35*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 38-44.

— (1992), "Kök Türkçe Kaynaklarda Geçen Boy ve Kavim Adları: Aparlar", *Türk Dünyası Tarih Dergisi 72*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 52-54.
— (1993), "Kök Türkçe Yazıtların Kasarları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi 84*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 24-25.
— (1994), "Kök Türkçe Kaynaklarda Geçen Boy Ve Kavim Adları Üzerine: Çikler" *TK 370*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 11-112.
— (1994a), "Kök Türkçe Kaynaklarda Geçen Bayırkular", *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi 26*, Ankara, 1-13.
— (1994b), "Kök Türkçe Kaynaklarda Geçen Boy ve Kavim Adları: Azlar", *TTK-B*, 58/221, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 51-54.
— (1995), "Kaybolan Bir Türk Boyu: Basmıllar", *DTCF Dergisi 37/1-2*, Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
— (1999), "Bögü Kağan'ın Yazıtı: Tez (Tes) II", *Türk Dünyası Tarih Dergisi 124*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
— (1999), *Köktürk Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
— (2000a), "Şine-Usu Yazıtında Geçen Yer Adları Üzerine", *TTK-B*, 64/240, Ağustos 2000, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 429-436.
— (2000b), "Kök Türkçe Yazılı Belgelerinde Yer Alan Unvanlar", *Erdem 12/36*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 929-945.
— (2001), "Tonga Tigin'in Kimliği Üzerine", *TDAY-B 2000*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 205-210.
— (2001a), "Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Yer Adları", *TK 39/453*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 25-36.
— (2007), "Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Göller ve Nehirler", *Turkish Studies 2/6* (Tunca Kortantamer Özel Sayısı-2), 1283-1296 (Erişim Tarihi: 21.01. 2008; Genel Ağ Adresi: http://www.turkishstudies.net/sayi6.asp).
— (tarihsiz), *Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
— (1996), "Terhin Yazıtı'nın Tarihi Açıdan Değerlendirilmesi", *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi 27/28*, Ankara, 71-84.
GRØNBECH, K. (1953), "The Turkish System of Kinship", *Studia Orientalia I*, Joanni Pedersen, Septuagenario a.d. VII id. Nov. anno MCMLIII, 124-129.
— (1959), "The Steppe Region in World History", *AO XXIII*, 43-56; *AO XXIV*, 15-28; *AO XXV*, 1-14.
— (1995), *Türkçenin Yapısı* (Çeviren: M. AKALIN), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
GROUSSET, R. (1981), *Bozkır İmparatorluğu* (Çeviren: M. R. UZMEN), İstanbul: Ötüken Yayınları.
GUIRAUD, P. (1975), *Anlambilim* (Çeviren: B. VARDAR), İstanbul: Gelişim Yayınları.

GUMİLEV, L.N. (1999), *Eski Türkler* (Çeviren: A. BATUR), İstanbul: Birleşik Yayıncılık.

GÜL, B. (2006), "Moğolistan Halk Cumhuriyetinde Türklük Bilimi", *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 2003*, Cilt 2, Ocak 2007, 272-283 (Erişim Tarihi: 20.02. 2007; Genel Ağ Adresi: http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/ctas2003.php).

— (2006), "Hayvan Adları İle Kurulan Türk ve Moğol Kişi Adları", *Türkbilig*, 2006/12;185-191.

GÜLENSOY, T. (1974), "Altay Dillerindeki Akrabalık Adları Üzerine Notlar", *TDAY-B 1973-1974*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 283-318.

— (1994), "Göktürk Anıtlarının Altayistik Açısından Değerlendirilmesi", *TDAY-B 1990*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 41-53.

— (2007), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GÜLSEVİN, G. (1994), "Göktürk Anıtları ile Yaşayan Üç Lehçemizin (Halaç, Çuvaş, Saha/Yakut) Tarihi İlgi Düzeni", *TDAY-B 1990*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 55-64.

— (1998), "Köktürk Bengü Taşlarındaki Oğuzca Özellikler", *Kardeş Ağızlar (Türk Lehçe ve Şiveleri Dergisi) 7*, Ankara, 12-18.

— (2002) "Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtilere Eklemeler", *AKÜ. Sosyal Bilimler Dergisi 4/1*, Haziran 2002, Afyon, 37-49.

HAMILTON, J. R. (1974), "OPLA-/YOPLA-, UF-/YUF- et autres formes semblables an turc ancien", *AOH*, Vol. 28/1, Budapest: Akadémiai Kiadó, 111-117.

— (1962), "Toquz-Oguz et on-Uygur", *JA*, Tom 250, Paris, 23-63. (Türkçesi: "Tokuz-Oguz ve On-Uygur", Çeviren: Y. KOÇ-İ. BİRKAN, *Türk Dilleri Araştırmaları 7*, 1997, Ankara: Simurg Yayınları, 187-232.).

HAYASHI, T. – OSAWA, T. (1999), "Site Of Ikh-Khoshoot And Küli-Čor Inscription", *Provisional Report Of Researches On Historical Sites And Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (eds. T. MORIYASU – A. OCHIR), Tokyo: The Society of Central Eurasian Studies, 148-157.

HAZAI, G. (1970), "Sur un passage de l'Inscription de Tonyukuk", *Turcica: Revue d'Etudes Turques*, Tome 2, Paris, 25-31.

HEIKEL, A. O.-GABELENTZ, H. G. v.- DÉVÉRIA, J. G. (1892), *Inscriptions de l'Orkhon, recueilles par l'expédition finnoise 1890 et publiées par la Société finno-ougrienne*, Helsingfors (Türkçesi: *Fin Atlası/Orhun Yazıtlarının 1890 Yılındaki İlk Çözümü*, Çevirenler: M. SİRMAN-S. DALBAŞAR, 2005, İstanbul: Töre Yayın Grubu).

HELIMSKI, E. (1995), "Samoyed Loans in Turkic: Check-List of Etymologies", *Laut-und Wortgeschichte der Türksprachen* (Hrsg. B. KELLNER-HEINKELE & M. STACHOWSKI), Wiesbaden, 75-91.

HESCHE, W. (2001), "Die Postposition *sıŋaru* "nach" in den Orchon-Inschriften", *Türk Dilleri Araştırmaları 11*, Ankara: Simurg Yayınları, 33-74.

HITCH, (1989), "Old Turkic 'b' and 'p'", *Religious and Lay Symbolism in the Altaic World and Other Papers* (eds. K. SAGASTER-H. EIMER), 27th PIAC Walberberg, June 12-17 1984, Wiesbaden: Harrasowitz, 130-146.

HOFMANN, T. R. (1993), *Realms of Meaning*, London: Longman.

HOVDHAUGEN, E. (1974), "The Relation Between the Two Orkhon Inscriptions", *AO*, Vol. 36, Copenhagen, 54-82.

HUDYAKOV, Yu. – BUTANAYEV, V. (2000), *İstoriya yeniseyskih Kırgızov*, Abakan: Hakasskiy Gos. Universitet.

ISKAKOV, A. I. vd. red. (1974-1986), *Kazak tiliniñ tüsindirme sözdigi*, 10 t., Almatı: Kazak SSR-niŋ Gılım baspası.

İLHAN, N. (2004), "Yaŋılsar ... Bişükiŋe Tegi Kıdmaz Ermiş", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/12, Elazığ: F.Ü. Yayınları, 121-128.

İNAN, A. (2000), *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İZGİ, Ö. (1986), *Kutluk Bilge Kül Kağan Böğü Kağan ve Uygurlar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

JAECKEL, R. - ERCİYEŞ, G. D. (2006), *Dictionary of Turkish Verbs: In Context and by Theme*, Washington D.C.: Georgetown UP.

JACKSON, H. (1988), *Words and Their Meaning*, New York: Longman.

JANHUNEN, J. (1985), "Siberian Shamanistic Terminology", *MSFOu 194*, 97-118.

JOHANSON, L. (1974), "Zur Syntax der alttürkischen Kausativa", *ZDMG*, Suppl. II, 529-540.

KAFESOĞLU, İ. (1995), *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

KAMALOV, A. (2003), "The Moghon Shine Usu Inscription as the Earliest Uighur Historical Annals", *CAJ*, Vol. 47/1, Wiesbaden: Harrassowitz, 77-90.

KARAAĞAÇ, G. (1993), "Dil, Ağız Ve Kulak ile İlgili Kelimelerimiz", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi VII*, İzmir: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 85-113.

— (1999), "Türkçede -ş/-ş- ~-l/ -l- > -y/ -y- Nöbetleşmesi", *III. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı*, 26-30 Eylül 1996, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 593-599.

— (2001), "*Han* ve *Hakan* Kelimeleri Üzerine", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi X (Üzbek Bayçura Özel Sayısı)*, İzmir: E. Ü. Edebiyat Fakültesi, 71-114.

— (2008), *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KARABACAK, E. (2003), "Tarihi Türk Lehçelerinde Zaman İsimleri Üzerine Bir Araştırma", *Journal of Turkish Studies 27/II (TUBA/Türklük Bilgisi*

Araştırmaları), Festschrift in Honour of Günay Kut, Günay Kut Armağanı, (ed. Ş. TEKİN-G. ALPAY TEKİN), Cambridge: Harvard UP, 309-356.

KARADOĞAN, A. (2002), "Orhun Yazıtları'nda Türk Adının Türlü Kullanımları Üzerine", *TD*, Sayı 604, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 293-297.

KARASOY, Y. (2004), "Dede Korkut'ta *ayıt-/eyit-; eyit-/yit-/it-* ve *aşıt-/işit-* Kelimeleri Üzerine", *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 28, Ankara, 101-115.

KARCAVBAY, S. (1978), "Tesiin gerelt höşöö", *Studia Linguae et Litterarum Instituti Lingue et Litterarum Academiae Mongolicae*, 13, 117-124.

— (1992), "Eski Türkçe Runik Yazıda "çıt" Sözü Hakkında", *Milletlerarası Ahmet Yesevi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 49-54.

— (2003), *Orhon Muraları*, Tarihnamalık-Derektanulık Taldav, 1 Kitap, Astana.

KATAYAMA, A. (1999), "Tariat Inscription": *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (eds. T. MORIYASU – A. OCHIR), Tokyo: The Society of Central Eurasian Studies, 168-176.

KAYA, C. (1998), "Köl Tigin Yazıtının Güneydoğu Yüzünde *Taygun* mu yoksa *Ataygun* mu Okunmalı?" *İlmî Araştırmalar 6*, İstanbul: Bayrak Matbaacılık, 171-179.

KAYMAZ, Z. (2002), "Türklerde Sayı Sistemleri": *Türkler*, Cilt: 3, Ankara: Yeni Türkiye Araştırma ve Yayın Merkezi, 419-426.

— (2004), "Yenisey Yazıtları'ndaki Bir Kelime Üzerine", *Zeynep Korkmaz Armağanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 249-252.

KAYRA, O. K. (1994), "Orhun Abidelerinde Sıfatlar, Sıfat Tamlamaları ve Bunlara Bağlı Bazı Açıklamalar", *TDA 92*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 38-52.

KENESBAYEV, İ. (1977), *Kazak tiliniŋ frazeologiyalık sözdigi*, Almatı: Kazak SSR-niŋ Gılım baspası.

KEPPING, K. B. (1994), "The Name of Tangut Empire", *International Journal Of Chinese Studies LXXX/4-5*, Leiden, 358-361.

KIZLASOV, İ. L. (1994), *Drevnaya pis'mennost sayano-altayskih tyurkov: Rasskazı arheologa*, Moskva: İzdatel'skaya Literatura RAN.

— (1994a), *Runiçeskie pis'mennosti yevraziyskih stepey*, Moskva: İzdatel'skaya Firma Vostoçnaya Literaturan RAN.

KLYASHTORNY, S. G. (1958), "A propos des mots Sogd 'Bärçäkär Buqaraq Ulys' de l'Inscription de Kül Teghin", *CAJ*, Vol. 3/4, Wiesbaden: Harrassowitz, 245-251.

— (1985), "The Tes Inscription of the Uighur Bögü Qaghan", *AOH*, Vol. 39/1, Budapest: Akadémiai Kiadó, 137-156 (Türkçesi: *Tes Abidesi*, Çeviren: F. S. BOZKURT, *TKA XXIV/2, Hamit Zübeyr Koşay Hatırası*, Ankara 1986: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 151-172.

— (1992), "Ancient Turkic Ethnical and Political Unions and Their Roles in the Turkic Ethnogenesis", *Altaic Religious Beliefs and Practices, Proceeding of the 33rd Meeting of the PIAC, June 24-29, 1990, Budapest* (eds. G. BETHLENFALVY – Á. BIRTALAN –A. SÁRKÖZY – J. Vinkovics), Budapest: Hungarian Academy of Sciences and Department of Inner Asiatic Studies, 193-196.).

— (1954), "Yaksart-Sırderya" (Çeviren: A. İNAN), *TD*, Cilt 4, Sayı 38, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 70-72.

— (1954a), "Orhon Abidelerinde Kengü'nün Kavmi –Yer Adı (Etno Toponimiği)", (Çeviren: İ. KAYNAR), *TTK-B*, 18/69, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 89-104.

— (1964), *Drevnetyurskie runiçeskie pamyatnaki kak istoçnik po istorii sredney azii*, Moskva: Institutu Narodov Azii, Nauka.

— (1965), "Problemı ranney istorii plemeni Türk (Aşina)", *Novoe v Sov'etskaya Arheologii*, Moskva: Materialı i isslovedeniya po arheologii SSSR, 171-178.

— (1966), "Ton'yukuk-Aşide Yuançjèn", *TSb 1966*, Moskva, 202-205.

— (1971), "Runiçeskaya nadpis' iz Vostoçnoy Gobi", *Studia Turcica*, Budapest, 249-258.

— (1980), "Terhinskaya nadpis (predvaritel'naya publikatsiya)", *ST 3*, Baku, 82-95.

— (1980a), "Drevnetyurkskaya nadpis' na kamennom izvayanii iz Çoyrena", *Stranı i narodı Vostoka*, Vıp. 22, Moskva, 90-109.

— (1982), "The Terkhin Inscription", *AOH*, Vol. 36, Budapest: Akadémiai Kiadó, 335-366.

— (1986a), "Kipcsak és Szir A Kipcsakok Östöryenetéhez", *Keletkutatas Kiadja a Körösi Csoma Társaság*, Budapest, 22-32.

— (1988), "Die Kiptschaken auf den Runischen Denkmälern", *CAJ*, Vol. 32, Wiesbaden: Harrassowitz, 1-2. s. 73-90.

— (1969), "Runiçeskaya nadpis' na kamennom izvayanii iz Çoyra", *Pis'mennıe pamyatniki i problemı istorii kul'turı narodov vostoka 5*, Leningrad, 46-47.

KONDRATYEV, V. G. (1961), "Materialı k harakteristike deepriçastiy i formı naduk v yazıke pamyatnikov tyurskoy runiçeskoy pis'mennosti", *Yazık i narodov vostoka 12*, 126-138.

— (1962), "Konstruktsiya izafeta i pryaamoye dopolnıyeniye v yazıke pamyatnikov tyurkskoy runiçeskoy pis'mennosti", *Uçenniya Zapiski Leningradskogo Gosudarstvennogo Universitate*, 16/306, 68-79.

— (1970), *Oçerk grammatiki drevnetyurkskogo yazıka*, Leningrad: Izdatel'stvo Leningradskogo Universitate.

KONONOV, A. N. (1980), *Grammatika yazıka tyurkskih runiçeskih pamyatnikov VII-IX vv*, Leningrad.

KORKMAZ, Z.' (1994), "Göktürkçede İsimden Fiil Türeten Ekler ve Köken Yapıları Üzerine", *TDAY-B* 1990, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 141-149.

— (1994a), "Yazılı Devirlerdeki Gelişmelere Göre Eski Türkçenin Yaşı", *TDAY-B 1989*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 353-370.

— (1995), "Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler": *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt 1, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 205-216.

— (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KORMUŞİN, İ. V. (1997), *Tyurskie yeniseyskie epitafii. Tekstı i issledovaniya*, Moskva: Nauka.

— (2007), "Semiz Buka Turuk Buka Teyin Bilmez Ermiş Sözünde Tonyukuk Kimi ve Neyi Kastetmiştir?", *Altay Dünyasında Gündelik Hayat, 46. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı (PIAC) Bildirileri, 22-27 Haziran 2003*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 263-270.

— (1976), "O passivnom znaçenii kauzativnıh glagolov": *Turcologica*. K semidesyatiletiyu akademika A.N. Kononova (eds. S. G. KLYAŞTORNIY vd.), Leningrad: Nauka, 89-93.

KOTWICZ, W. - SAMOÏLOVITCH, A. N. (1928), "Le Monument turc d'Ikhe-Khuchotu en Mongolie centrale", *RO 4*, Warschau, 60-107.

KOZMİN, N. (1937), "Orhun Abideleri Muharriri Atısı Lakaplı Yollug Tigin" (Çeviren: A. CAFEROĞLU), *Ülkü 9/53*, 349-358; *Ülkü 9/54*, 431-440.

KÖPRÜLÜ, M. F. (1939), "Eski Türk Unvanlarına Ait Notlar", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, Cilt II, 1932-39, İstanbul: İ.Ü. Türkiyat Enstitüsü Yayınları, 17-31.

— (1941), "Ata", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 711-718.

— (1944), "Bey", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 579-581.

— (tarihsiz), "Çavuş", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 362-369.

KRADER, L. (1955), "Qan-Qagan and the Beginnings of Mongol Kinship", *CAJ 1*, 17-35.

KRIPPES, K. (1991), "Sociolinguistic Notes on the Turcification of the Sogdians", *CAJ*, Vol. 35/1-2, Wiesbaden: Harrassowitz, 67-80.

KURAT, A. N. (1952), "Gök Türk Kağanlığı", *DTCF Dergisi 10/1-2*, Ankara: AÜ. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1-56.

KUZNETSOV, P. I. (1971), "Bessoyuznıye pridatoçnıye predlojeniya s formoy na –duk v pamyatnikah orhono-yeniseyskoy pis'mennosti", *ST 1971/4*, Baku, 62-67.

LAZSLO, F. (1950), "Tokuz Oguzlar ve Göktürkler" (Çeviren: H. EREN), *TTK-B*, 14/43, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 103-109.

LESSING, F. (2003), *Moğolca Türkçe Sözlük I-II* (Çeviren: G. KARAAĞAÇ), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

LEVIN, B. (1993), *English Verb Classes And Alternations: A Preliminary Investigation*, Chicago: The University of Chicago Press.

LEVITSKAYA, L. S. red. (1989), *Etimologiçeskiy slovar tyurkskih yazıkov. Obşçetyurkskie i mejtyurkskie osnovı na bukvı "C", "J", "Y"*, Moskva: Nauka.

Lİ, Yong-Sŏng (1999), *Türk Dillerinde Akrabalık Adları*, İstanbul: Simurg Yayınları.

— (2004), *Türk Dillerinde Sontakılar* (Yayımlayan: M. ÖLMEZ), İstanbul: Kebikeç Yayınları.

LİGETİ, L. (1925), Kırgız Kavim Adının Menşei", *TM*, Cilt 1, İstanbul: İ.Ü. Türkiyat Enstitüsü Yayınları, 235-249.

LİU, Mau-Tsai (1958), *Die chinesischen Nachricten zur Geschichte der Ost-türken (T'u-Kue)*, I-II, Wiesbaden: Otto Harrassowitz (Türkçesi: *Çin kaynaklarına Göre Doğu Türkleri*, Çeviren: E. KAYAOĞLU-D. BANOĞLU, 2006, İstanbul: Selenge).

LYONS, J., (1977), *Semantics*, Volume I-II, Cambridge UP.

— (1995), *Linguistic Semantics. An Introduction*, Cambridge UP.

MACKERRAS, C. (2000), "Uygurlar" (Çeviren: Ş. TEKİN): *Erken İç Asya Tarihi* (Der. D. SINOR), İstanbul: İletişim Yayınları, 425-458.

MAENCHEN-HELFEN, O. J. (1973), *The World of the Huns. Studies in Their History and Culture*, Ed. by Max Knight, Berkeley-Los Angelas: California UP.

MALOV, S. E. (1951), *Pamyatniki drevnetyurkskoy pis'mennosti, tekst i issledovaniya*, Moskva-Leningrad: İzdatel'stvo Akademii Nauk SSSR.

— (1952), *Yeniseyskaya pis'mennost tyurkov, textı i prevodi*, Moskva- Leningrad: Akademiy Nauk SSSR.

— (1936), "Novıe pamyatniki s turetskimi runami", *Yazık i mişlenie*, 6-7, 251-279.

— (1959), *Pamyatniki drevnetyurkskoy pis'mennosti Mongolii i Kirgizii*, Moskva: İzdatel'stvo Akademii Nauk SSSR.

MANSUROĞLU, M. (1957), *"Das geschlossene e im karachanidschen Türkische"*, *UAJb XXIX*, 3-4, 1957, 215-223.

MEMMEDOV, Y. (1987), *Orhon-Yenisey Abidelerinde Adlar, İsim, Sıfat, Soy Evezlik*, Bakı: Azerbaycan SSR Alı Ve Orta İhtisas Tehsili Nazırlıyı.

MENGES, K.H. (1958), "A Note on the Compound Titles in the Proto-Bulgarian Inscriptions", *Byzantion XXVIII*, Bruxelles, 441-453.

MEYER, G. (1995), "Bemerkungen über Vokal – und Schriftsystem des Runentürkischen", *AOH*, Vol. 29, Budapest: Akadémiai Kiadó, 183-202.

MILLER, R. A. (1992), "Turkic *qut*, Korean *kut*: Problems of an Altaic Comparison Revisited" (Hrsg. G. BETHLENFALVY, Á. BIRTALAN, A.

SÁRKÖZI, J. VINKOVICS), *Altaic Religious Beliefs and Practices. Proceedings of the 33rd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Budapest June 24-29, 1990*, Budapest, 229-238.

MORAVCSIK, Gy. (1958), *Byzantinoturcica I-II*, Berlin: Akademie Verlag.

MORI, M. (1965), "On Chi-li-fa (elteber/eltebir) and Chi-chin (İrkin) of the Tieh-le-Tribes", *Acta Asiatica: Bulletin the Institute of Eastern Culture 9*, 31-59.

— (1973), "A-shih-tê Yüan-chên ve Tonyukuk", *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi 5/1-4*, İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 87-93.

— (1978), "An Interpretation of the First Three Lines of the Sūdji Inscription", *The 5th International Symposium, Comparative Studies of Altaic Languages (September 4-10 1978)*, Seoul, 25-28.

— (1978), "Kuzey Asya'daki Eski Bozkır Devletlerinin Teşkilatı", *Tarih Enstitüsü Dergisi 14*, İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 209-226.

— (1981), 'Bökli' veya 'Bükli' Şekillerinde. Transkripsiyon Edilen Bir Kelime Üzerine", *VIII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler*, Cilt 2, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 579-582.

— (1983), "Soğdluların Orta-Asya'daki Faaliyetleri", *TTK-B*, 47/185, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 339-351.

MORIYASU, T. (1999), "Site and Inscription of Šine Usu": *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (eds. T. MORIYASU – A. OCHIR), Tokyo: The Society of Central Eurasian Studies, 148-157.

MUSAYEV, K. (1975), *Leksika tyurkskih yazıkov v sravnitel'nom osvetsenii (zapadnokı pçakskaya gruppa)*, Moskva: Izdatel'stvo Nauka.

MUTÇALI, S. (1995), *Arapça Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yayın Eğitim.

NADELYAYEV, V. M.- NASİLOV, D. M. - TENİŞEV, E. R.–ŞÇERBAK, A. M. red. (1969), *Drevnetyurskiy slovar*, Leningrad: Izdatel'stvo Nauka.

NARAIN, A. K. (2000), "İç Asyada Hint Avrupalılar": *Erken İç Asya Tarihi* (Derleyen: D. SINOR), İstanbul: İletişim Yayınları, 209-244.

NASİLOV, D.M. (1960a), "K voprosu o modal'nıh slovah *ärinč, ärki, ärkän* v drevnetyurkskih yazıkah", *Alişer Navoiy Nomidagi Samarkand Davlat Universitetining Asarları*, Samarkand: Uzbek Tilşunosligi Kafedrasi, Yangi Seriya 102, 127-132.

— (1960b), "K voprosu o perifrastiçeskih sposobah glagola v drevnetyurkskih yazıkah" *VYa*, 3, 93-97.

— (1960c), *Yazık orhono-yeniseyskih pamyatnikov*, Moskva: Akademiya Nauk SSSR.

— (1963), *Drevne-uygurskiy yazık*, Moskva: İzdatel'stvo Vostoçnoy Literaturı.

NAUTA, A. H. (1969), "Review of Tekin 1968", *CAJ*, XIII/4,Wiesbaden: Harrasowitz, 308-311.

NÉMETH, Gy. (1939), "Zur kenntnis des geschlossenen e im Türkischen", *KcsA I*, Budapest, 515-531.

— (1972), "Der volksname karluk und seine semantische Gruppe", *Acta Linguistica XIX/1-2*, Budapest, 13-18.

— (1930), *A honfoglaló magyarság kialakulása*, Budapest.

OHRIG, B. (1988), *Bestattungsriten alttürkischer Aristokraten im Lichte der Inschriften*, Münchner Ethnologische Abhandlungen, München: Minerva Publikation.

ORKUN, H.N. (1994), *Eski Türk Yazıtları I-IV*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ŌSAWA, T. (1999), "Ongi Inscription": *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (eds. T. MORIYASU – A. OCHIR), Tokyo: The Society of Central Eurasian Studies, 129-136.

— (1999a), "Tes Inscription": *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (eds. T. MORIYASU – A. OCHIR), Tokyo: The Society of Central Eurasian Studies, 148-157.

ÖGEL, B. (1945), "Göktürk Yazıtlarının 'Apurım'ları ve 'Fu-lin' Problemi", *TTK-B*, 9/33, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 63-87.

— (1948), "İlk Töles Boyları: Uygur, Ting Ling ve Kao-ch'e'ler", *TTK-B*, 12/48, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 795-833.

— (1951), "Şine Usu Yazıtının Tarihî Önemi", *TTK-B*, 15/59, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 361-379.

— (1957), "Doğu Gök-Türkleri Hakkında Vesikalar ve Notlar", *TTK-B*, 21/ 81, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 81-137.

— (1963), "Über die alttürkischen Schad (Sü-Baschı) Würde", *CAJ*, Vol. 8/1, Wiesbaden: Harrasowitz, 27-42.

— (1968), "Über die alttürkischen Yabgu-Würde, *CAJ*, Vol. 13/2, Wiesbaden: Harrasowitz, 126-141.

— (1982), *Türklerde Devlet Anlayışı. 13. Yüzyıl Sonlarına Kadar*, Ankara.

— (1988), "Tuğ", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 12/2, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1-5.

— (1991), *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

— (1991a), *Türk Kültür Tarihine Giriş 6. Türklerde Tuğ ve Bayrak (Hunlardan Osmanlılara)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

— (1993-1995), *Türk Mitolojisi I-II*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ÖLMEZ, M. (1995), "Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (1)", *Türk Dilleri Araştırmaları 5*, Ankara: Simurg Yayınları, 227-229.

— (1997), "Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (2)", *Türk Dilleri Araştırmaları 7*, Ankara: Simurg Yayınları, 175-186.

— (1998), "Eski Türkçenin Sözlükleri", *Kebikeç: İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Dosya: Türk Dillerinin Sözlükleri, Sayı 6, Ankara: Kebikeç Yayıncılık, 119-123.

— (1999), "Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (3)", *Türk Dilleri Araştırmaları 9*, Ankara: Simurg Yayınları, 59-65.

— (2008), "Alttürkische Etymologien (2)", *Aspects of Research into Central Asian Buddhism in Memoriam Kogi Kudara* (ed. P. ZIEME), Brepols: Silk Road Studies, 229-236.

ÖNER, M.- KAYA, M. Y.- ÖZŞAHİN, M. (2005), "Lehçe-i Tatarî'nin Söz Varlığı Üzerine Bir Deneme", *Altın Orda ve Varisleri İkinci Uluslararası Konferansı*, Ayaz-Tahir Türkistan İdil-Ural Vakfı, İstanbul, 22-24 Nisan 2005 (yayımlanmamış bildiri).

ÖNER, M. (1999), "-matı/-meti Gerundiyumu Hakkında", *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 833-840.

— (2006), "Başkurtça Söz Varlığı Üzerine Notlar", *Cengiz Han ve Oğullarının İcraatlarının Türk Dünyasındaki Akisleri*, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Sabancı Müzesi, Emirgan-İstanbul, 7-8 Aralık 2006 (yayımlanmamış bildiri).

— (2007), "K. K. Yudahin Sözlüğüne Göre Kırgızcanın Söz Varlığı", *II. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı*, Bişkek-Kazakistan, 25-30 Eylül 2007 (yayımlanmamış bildiri).

— (2007a), "Ortak Türkçe Söz Varlığı Denemesi (Dede Korkut Kitabı Fiilleri Üzerine)", *Tunca Kortantamer İçin*, İzmir: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 447-464.

— (2007b), "Köktürkçe içik- Üzerine", *István Mándoky Kongur Anısına- Kazak Dili Tarihi: Altay Dönemi, Prototürk Çağı, Eski Türk Anıtları Uluslararası Konferansı*, Kazakistan Kültür ve İletişim Bakanlığı Dil Komitesi, Astana-Kazakistan, 30 Kasım-2 Aralık 2007 (yayımlanmamiş bildiri).

ÖZTEKTEN, Ö. (1997), "Erat Sözü Hakkında", *TD*, Sayı 552, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 520-524.

— (2003), "Türk Dilinde Güne Bağlı Zaman Sözleri", *Altay Dünyasında Gündelik Hayat, 46. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı (PIAC) Bildirileri, 22-27 Haziran 2003*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 347-358.

ÖZYETGİN, A. M. (1996), *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslûp İncelemesi (İnceleme-Metin-Tercüme-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

— (2001), *Kitabu'l -İdrak li Lisani'l-Etrak: Fiil. Tarihi-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi*, Ankara: KÖKSAV Yayınları: Tengrim Türklük Bilgisi Araştırmaları Dizisi.

— (2005), "Türklerde Tarkanlık Kurumu": *Orta Zaman Türk Dili ve Kültürü Üzerine İncelemeler*, Ankara: Ötüken Yayınları, 127-138.

— (2006), "On the Use of the Title "Beg" among the Turks", *IJCAS*, Vol.11, Seoul, 156-170.

— (2003), "Eski Türkçede "Ölçü", *Mustafa Canpolat Armağanı: Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu* (Yayımlayanlar: A. ATA- M. ÖLMEZ), Ankara, 195-204.

PALAZ ERDEMİR, H. (2003), *VI. Yüzyıl Bizans Kaynaklarına Göre Göktürk-Bizans İlişkileri*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

PALMER, F.R., (2001), *Semantik: Yeni Bir Anlambilim Projesi*, (Çeviren: R. ERTÜRK), Ankara: Kitabiyat Yayınları.

PONARYADOV, V. (2007), "Yenisey Runik Yazıtlarında Şivelerin İzleri", *Journal of Turkish Linguistics*, Vol. 1, No.1, September 2007, Skopje, Macedonia: Institute for Research of Turkish Language, 138-145.

— (2008), "Tonyukuk Yazıtı'nda Bän ve Män", *Journal of Turkish Linguistics*, Vol. 2, No.1, March 2008, Skopje, Macedonia: Institute for Research of Turkish Language, 90-94.

POPPE, N. (1960), *Vergleichende Grammatik der altaischen Sprachen, Teil 1, Vergleichende Lautlehre*, Wiesbaden: Harrasowitz.

PRITSAK, O. (1952), "Stammesnamen und Titulaturen der altasichen Völker", *UAJb*, Band 24, Wiesbaden: Harrassowitz, 49-104.

— (1985), "Old Turkish Regnal Names in the Chinese Sources", *Journal of Turkish Studies, (TUBA/Türklük Bilgisi Araştırmaları)*,Vol. 9, The Department of Near Eastern Languages & Civilizations Harvard University, 205-211 (Türkçesi: "Çin Kaynaklarında Eski Türk Hükümdarlık Unvanları", Çeviren: E. B. ÖZBİLEN, *TDA 113*, Nisan 1998, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 215-222.).

PULLEYBLANK, E. G. (1952), "A Sogdian Colony inner Mongolia", *TP: International Journal of Chinese Studies 41*, Paris-Leiden, 317-356.

— (1956), "Some Remarks on the Toquzoghuz Problem", *UAJb*, Band. 28, Wiesbaden: Harrassowitz, 35-42 (Türkçesi: Tokuz Oğuz Meselesi Hakkında Bazı Düşünceler", Çeviren: O. TÜRKDOĞAN, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 41, Mayıs 1990, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 36-42.).

— (1990), "The Name of the Kirghiz", *CAJ*, Vol. 34/1-2, Wiesbaden: Harrassowitz, 98-108.

RADJABOV, A. A. (1970), "Ob Onginskom Pamyatnik", *ST*, 1970/2, Baku, 33-43.

RADLOFF, W. (1892), *Atlas der altertümer der Mongolei*, St. Petersburg: Buchdruckerei der Akademie Wissenschaften.

— (1893-1911), *Opıt slovarya tyurkskih nareçiy*, 8 Tom, St. Petersburg.

— (1894), "Die alttürkischen Inschriften der Mongolei, Erste Lieferung, Die Denkmäler von Koscho-Zaidam, Text, Transkription and Übersetzung", *Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences* 3, 1-83.

— (1895), *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*, St. Petersburg.
— (1896), *Atlas drevnostey Mongolii. Trudı Orhonskoy expeditsii*, C. 3, St. Petersburg.
— (1897), *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*, Neue Folge, St. Petersburg.
— (1899), *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*, Zweite Folge. St. Petersburg.
— (1972), *Uigurische Sprachdenkmäler*, Osnabrück: Biblio Verlag.
RAMSTEDT, G. J. (1913-1918), "Zwei uigurische Runeninschriften in der Nord-Mongolei", *JSFOu*, Vol. 30/3, Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1-63.
— (1951), "Alttürkische und mongolische Titel", *JSFOu*, Vol. 55, Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1951.
— (1912), *Zur Verbstammbildungslehre der mongolisch-türkischen Sprachen*, Helsingfors.
RÄSÄNEN, M. (1969), *Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der türksprachen*, Helsinki.
RÓNA-TAS, A. (1986), "Hazar Kavim Adının Tarihi Üzerine Yeni Veriler", *TKA XXIV/2, Hamit Zübeyr Koşay'ın Hatırasına Armağan*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 53-63.
ROSSI, A. V. (1982), "In Margine on the Ancient Turkish Title Shad", *Studia Turcologica*, Memoriae Alexii Bombaci Dicata, Napoli, 407-450.
ROUX, J.P. (1998), *Türklerin ve Moğolların Eski Dini* (Çeviren: A. KAZANCIGİL), İstanbul: İşaret Yayınları.
— (2005), *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar* (Çeviren: A. KAZANCIGİL-L. ARSLAN), Kabalcı Yayınları, İstanbul.
— (2006), *Orta Asya Tarih ve Uygarlık* (Çeviren: L. ARSLAN), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
RÖHRBORN, K. (1972), "Kausativ und Passive im Uigurischen", *CAJ*, Vol. 16, Wiesbaden: Harrasowitz, 70-77.
— (1977-1998), *Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der vorislamischen türkischen texte aus zentralasien, Lieferung I-6*, Wiesbaden: Steiner.
— (2006), "Lexik und chronologische Klassifikation von altürkischen texten" *UAJb*, Neue Folge, Band 20, Wiesbaden: Harrassowitz, 176-183.
RUNDGREN, F. (1962), "Teyze und Čičä bemerkungen zu den Türkischen verwandtschaftsnamen", *Oriens*, Vol 15, 325-336.
RYBATZKI, V. (1997), *Die Toñuquq-Inschrift*, Szeged, Studia Uralo-Altaica 40.
— (1999), "Punctuation Rules in the Toŋukuk Inscription", *Writing in the Altaic World* (eds. J. JANHUNEN- V. RYBATZKİ), Helsinki: Studia Orientalia 87, 207-226.
— (1999a), "Turkic Words for Steel and Cast Iron", *Turkic Languages* 3, 56-86.
— (2000), "Titles of Türk and Uigur Rulers in the Old Turkic Inscriptions", *CAJ*, Vol. 44/2, Wiesbaden: Harrasowitz, 205-292.

— (2006), *Die Personennamen und Titel der mittelmongolischen Dokumente, Eine lexikalische Untersuchung*, Helsinki: Yliopistopaino Oy (Erişim Tarihi: 23.07. 2007; Genel ağ adresi: http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/aasia/vk/rybatzki/dieperso.pdf.)

SAUVAGET, J. (1950), "Noms et surnoms de mamelouks", *JA*, Tom 238, Paris, 31-58.

SAĞOL, G. (1995), "Tarihî Şivelerde At Donları" *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık* (Hazırlayan E. GÜRSOY-NASKALİ), Türkiye Jokey Kulübü, İstanbul: Resim Matbaacılık, 175-195.

— (2005), "Türklerde Evliliğin Algılanışı – 'Evlenmek' Karşılığı Kullanılan Kelimelerden Hareketle-", *Şinasi Tekin'in Anısına Uygurlardan Osmanlıya*, İstanbul: Simurg Yayınları, 661-684.

SALMAN, H. (1981), "VII. ve X. Asırlar Arasında Önemli Türk Boylarından Karluklar ve Karluk Devleti", *Türk Dünyası Araştırmaları 15*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 169-206.

— (1998), *Türgişler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

SCHUBERT, J. (1964), "Zum Begriff und zur Lage des 'ÖTÜKÄN'", *UAJb 35*, Wiesbaden: Harrassowitz 213-218.

SENGA, T. (1990), "The Toquz Oghuz Problem and the Origin of Khazars", *Journal of Asian History*, 24/1, 57-69 (Türkçesi: "Dokuz Oğuz Problemi ve Hazarların Menşei", Çeviren: S. GÖMEÇ, *Bilge 23*, Kış 2000, Ankara, 10-14.)

SERRUYS, H. (1968), "Uighur čigši-Mongol čigšin", *Monumenta Serica 27*, 381-384.

SERTKAYA, O. F. - ALYILMAZ, C. - BATTULGA, Ts. (2001), *Moğolistan'daki Türk Anıtları Projesi Albümü*, Ankara: TİKA.

SERTKAYA, O. F. (1974), "Bögü Kağan Meselesi", *Ortadoğu Gazetesi*, 17 Ağustos 1974, 2 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1-4.).

— (1974a), "Tonga Tigin Olayı; İnel Kağan Kimdir? Yollug Tigin Kimdir?", *Ortadoğu Gazetesi*, 24 Ağustos 1974, 2 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 10-14.).

— (1974b), "Kül Tigin mi- Köl Tigin mi?", *Türk Edebiyatı 35*, 23-25 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 129-133.).

— (1976) " 'İnel Kağan' mı-'İni İl Kagan' mı?", *Atsız Armağanı*, 397-419 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 76-98.).

— (1979), "A Note on the Adjectival Compound *kız koduz* on the Tonyukuk Monument", *Turcica 11*, 180-186 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 29-32.).

— (1979a), "Muss es Çölgi Az eri *oder Çöl(l)üg iz eri* heisen?", *Journal of Turkish Studies 3*, Ali Nihat Tarlan Hatıra Sayısı, 291-194 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 29-32.).

— (1982), "Der name 'Gross-Rom=Byzanz' in den Köktürkischen Inschriften", *CAJ*, Vol. XXVI/1-2, 122-130 (Aynı yazının Almancası ve Türkçesi: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 134-142; 143-152.).

— (1982a), "Köl Tigin Kitâbesinin Dikilmesinin 1250. Yıl Dönümü Dolayısı ile Moğolistan Halk Cumhuriyet'ndeki Köktürk Harfli Metinler Üzerinde Yapılan Arkeolojik ve Filolojik Çalışmalara Toplu Bir Bakış", *TK 21/234*, 747-756 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 313-334.).

— (1984), "Köl Tigin ve Köl-İç-Çor Kitabelerinde Geçen *oplayu tegmek* Deyimi Üzerine", *Journal of Turkish Studies 3*, Orhan Şaik Gökyay Armağanı, Cilt 2, Cambridge: Harvard UP, 369-375 (Aynı yazı: *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Ankara 1995: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 153-159.).

— . (1988), "Tonyukuk Kitabesinin İkinci Taşının Doğu Yüzü Hakkında Bazı Yeni Görüşler", *TDAY-B 1986*, 59-63.

— (1991), "Zwei Sprichwörter in den Köktürkischen Inschriften über die Kaganwahl bei den Alttürkischen", *Altaica Osloensia, Proceedings from the 32nd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Oslo, June 12-16 1989* (ed. B. BRENDEMON), Oslo, 287-293.

— (1993), "Göktürk Yazıtlarında İsim ve Unvan Söyleme Geleneği", *Uluslararası II. Türk Kültürü Kongresi 25-29 Eylül 1993*, Cilt 2, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 593-600.

— (1995), "Bilge Tonyukuk'un Âbidelerinin Tarihlendirilmesi Üzerine": *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 113-128.

— (1995a), "Eski Türk Kültüründe At", *Türk Kültüründe At ve Atçılık*, (Hazırlayan Emine Gürsoy-Naskali), Türkiye Jokey Kulübü İstanbul, 25-30.

— (1995b), "Yenisey Yazıtlarının Yayınlarındaki Bazı Okuma ve Anlamlandırmaların Düzeltilmesi, Yeni Okuma ve Anlamlandırma Teklifleri": *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 200-208.

— (1998), "Die Runen-Inschrift von Çoyr", *Bahšı Ögdisi*, Festschrift für Klaus Röhrborn anlässlich seines 60. Geburstag/60. Doğum Yılı Dolayısıyla Klaus Röhrborn Armağanı, Freiburg-İstanbul, 349-361.

— (2001), "Suuci<Sugeci (Bel) Yazıtı Ne Zaman Yazıldı?", *TDAY-B 2000*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 313-346.

— (2003), "Yıs (Yış?) / Yisl/Yis/Yiş Kelimesi ve Akrabaları Üzerine", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'a Armağan, Sayı 13, 1-10.

— (2004), "Göktürk Yazıtlarında Hintçe Unsurlar", *Zeynep Korkmaz Armağanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 366-380.

— (2008), "Göktürk (Runik) Harfli Yazıtların Envanter, Alfabe ve Bibliyografya Problemleri Üzerine", *Dil Araştırmaları*, Sayı 2, Bahar 2008, Ankara, 7-34.

— (2008a), "Çince *Tay* "Büyük" Kelimesi ile Yapılan Damla, Dayı, Teyze ve Dede Kelimeleri Üzerine", *TD*, Sayı, 680, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 150-159.

SEVORTYAN, E. V. (1960), "Türk Dillerinde Fiillerin Geçişli (Transitif) Geçişsiz (İntransitif) Olmalarına Dair", *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 181-190.

— red. (1974), *Etimologiçeskiy slovar tyurkskih yazıkov. Obşçetyurkskie i mejtyurkskie osnovı na glasnıe*, Moskva: İzdate'stvo "Nauka".

— red. (1978), *Etimologiçeskiy slovar tyurkskih yazıkov. Obşçetyurkskie i mejtyurkskie osnovı na bukvı "B"*, Moskva: İzdate'stvo "Nauka".

— red. (1980), *Etimologiçeskiy slovar tyurkskih yazıkov. Obşçetyurkskie i mejtyurkskie osnovı na bukvı "V", "G" i "D"*, Moskva: İzdate'stvo "Nauka".

SHIRATORY, K. (1945), "Kaghan Unvanını Menşei" (Çeviren: İ. GÖKBAKIR), *TTK-B 1945*, 9/36, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 497-504.

SINOR, D. (1954), "Qapqan", *JRAS 3-4*, 174-184.

— (1972), "Horse and Pasture in Inner Asian History", *Oriens Extremus XIX*, 171-183.

— (1977), "An Altaic Word for "snowstorm" *bor(a)~bur(a)* der Kül-tegin-Inschrift", *Studia Orientalia* (Pentti Aalto sexegenario dedicata anno 1977 collegae discipuli amici), Helsinki, 219-231.

— (1979-1980), "Samoyed and Ugric Elements in Old Turkic", *HUS Eucharisterion*, (eds. I. ŞEVŞENKO-F. E. SYSYN), *Essays presented to Omeljan Pritsak, on his Sixtieth Birthday by his Colleagues and Students*, Volume III/IV 1979-1980, Part II, 768-773.

— (1981), "The Origin of Turkish *balïq* 'Town' ", *CAJ*, Vol. 25, 95-102.

— (1985), "Some Components of the Civilization of the Turks", *Altaistic Studies*, 25th PIAC, Uppsala June 7-11 1982 (Eds: G. JARRING - S. ROSÉN), Stockholm: Kungl. Vitetrhets Historie och Antikvitets, Akademiens Konferenser 12, 145-159.

— (1988), "The Turkic Title *tutuq* Rehabilitated", *Turcica et Orientalia*, İstanbul-Stocholm: Swedish Research Institute, 145-148.

— (2000), "[Kök]Türk İmparatorluğu'nun Kuruluşu ve Yıkılışı" (Çeviren: T. TEKİN): *Erken İç Asya Tarihi* (Derleyen: D. SINOR), İstanbul: İletişim Yayınları, 383-424.

SPRENGLING, M. (1939), "Tonyukuk's Epitaph. An Old Turkish Masterpiece. Introduction, Text, Annotated Scientific Translation, Literary Translation and Transliteration", *AJSLL*, LVI/1, 1-19 (Türkçesi "Tonyukuk Kitabesi: Eski Bir Türk Şaheseri", Çeviren: M. İNHAN, *Erdem*, 2/6, Eylül 1986, Ankara 1987: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 717-727.).

STACHOWSKI, M. (1985), "Türkisch *coçuk* 'Kind'", *Ural-Altaic Yearbook* 57, 79-89.

— (1998), "Zwei alttürkische Konsonantenwechsel (*š* ~ *s*, *š* ~ *l*), die Runik und die Altaistik", *Bahşı Ögdisi, Klaus Röhrborn Armağanı* (Yayımlayanlar: J.P. LAUT, M. ÖLMEZ), Freiburg-İstanbul: Simurg Yayınları, 391-399.

STAROSTIN, S. A. – DYBO, A. – MUDRAK, O. eds. (2003), *Etymological Dictionary of the Altaic Languages*, 3 Volumes, Brill: Handbook of Oriental Studies: Uralic & Central Asian Studies.

STEBLEVA, İ. V. (1965), *Poeziya tyurkov: VI-VIII vekov*, Moskva: İzdatel'stvo Nauka Glavnaya Redaktsiya Vostoçnoy Literaturı.

SUBAŞI UZUN, L. (1995), *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*, Ankara: Simurg Yayınları.

SÜMER, F. (1974), "Tokuz Oguzlar", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 12/1, Cüz 125, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 420-427.

ŞABDANALİYEV, N. (2006-2007), *Yenisey Yazıtlarındaki Ağız Özellikleri*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkoloji Anabilim Dalı Lisans Tezi.

ŞAHİN, H. (2004), *Türkçede Organ isimleriyle Kurulmuş Deyimler*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

ŞÇERBAK, A. M. (1961), "Nadpis' na drevneuygurskom yazıke i mongolii", *Epigrafika Vostoka XIV*, 23-25.

— (1975), "O secetanii *odça*: *borça* v runiçeskih nadpisyah", *ST 1975/6*, Baku, 88-90.

ŞEN, S. (2001), "Költigin ve Bilge Kağan Yazıtlarında Geçen 'Bükli' Sözcüğü Üzerine, *TD*, Sayı 595, 55-61.

ŞİNEHÜÜ, M. (1975), "Tariatın Orhon Biçgiyn Şine Dursgal", *Studia Archaeologica*, Instituti Historiae Academiae Scientiarum Reipublicae Populi Mongolici, VI/I, Ulaan-Baatar.

— (1980), "Orhon-Selengiyn runi biçgiyn şine dursgal", *Studia Archaeologica*, Instituti Historiae Academiae Scientiarum Reipublicae Populi Mongolici, VIII/1 Ulaan-Baatar, 36-41.

ŞİRİN, H. (2004), "Türkçede *yaz-* "yazı yazmak" Fiili Üzerine", *TD*, Sayı 634, 563-571 (Aynı yazı: *Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri 22-27 Haziran 2003*, Altay Dünyasında Gündelik Hayat, Ankara 2007: Türk Dil Kurumu Yayınları, 393-401.

— (2004a), "Türkçede Yol Kavramı ve Yol Sözleri: *Uğur, Çığır, Tıkır*", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2763-2776.

ŞİRİN USER, H. (2005), "Türkçede Para ve Para Birimi", *TDAY-B 2004/1*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 129-151.

— (2007), "Tonyukuk Yazıtı'nda Geçen 𐰴𐰺𐰆𐰃𐰠𐰍𐰚 İbaresi Üzerine Yeni Bir Anlamlandırma Teklifi", *Erdem*, 16/48, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 157-165.

— (2007a), "*Byzantinoturcica*'da Kayıtlı İslam Öncesi Türkçe Unvanlar Hakkında", *Tunca Kortantamer İçin* (Editör: Prof. Dr. Yavuz Akpınar), İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 551-574.

— (2008), "Eski Türkçeden Başkurtçaya Kent, Konut, Yerleşim *Nomenclaturası* Üzerine Notlar", *Tarihten Bugüne Başkurtlar, Dil-Tarih ve Kültür Üzerine İncelemeler* (Editör: A. M. ÖZYETGIN-A. M. DÜNDAR-İ. KAMALOV), Ankara: Ötüken Yayınları, 294-312.

— (2008a), "Şine Usu Yazıtı'nda Kayıtlı 't(a)t(a)r(ı)g : (a)y(ı)td(ı)m' Cümlesi Üzerine", *IJCAS*, Vol. 12, Seoul, 2008, 183-196.

— (2009), "*Kan ağla-* ve *Baş bağla-* Deyimlerinin Bilge Kağan ve Suci Yazıtları temelinde Açıklaması",*Türkbilig Türkoloji Araştırmaları 16*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 137-145.

ŞÜKÜRLÜ, E. C. (1994), "Eski Türkçe Alfabedeki Ünsüzleri Belirten İşaretlerin İmlâ Özellikleri" *TDAY-B 1990*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 189-192.

— (1995), "Göytürk Yazıtlarında Kelimelerin Noktalanması Özellikleri", *TDAY-B 1993*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 121-134.

Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü I-VIII (1995-1996), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TAŞAĞIL, A. (1993), "Kapgan Kağan (692-716)", *TTK-B*, 57/218, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 51-70.

— (1995), *Gök-Türkler I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

— (1999), *Gök-Türkler II*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

— (2004), *Göktürkler III*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

— (2004a), *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

— (2004b), "Sir Tarduşlar", *Journal of Turkic Civilization Studies*, Cilt 1, Bişkek, 143-150.

TAUBE, J. (2002), "Eine runentürkische Inschrift (Tonyukuk, 01-16) im Lichte von Jean Gebsers Geschichte der Bewusstwerdung (Mit einem Nachtrag zu Tonyukuk 17-32)", *Splitter aus der Gegend von Turfan, Festschrift für Peter Zieme anlässlich seines 60. Geburtstags* (eds. M. ÖLMEZ-S. C. RASCHMANN), İstanbul-Berlin: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, 333-365.

TEKİN, Ş. (1992) "Eski Türkçe", *Türk Dünyası El Kitabı, Dil-Kültür-Sanat*, 2. Baskı, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 69-119.

— (2001), "İl Kelimesi ve İştikaklarının Hikayesi": *İştikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*, İstanbul: Simurg Yayınları, 103-119.

— (2001a), "Yazı Yazmak Nereden Geliyor?": *İştikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*, İstanbul: Simurg Yayınları, 59-70.

TEKİN, T. (2002), "On the Turkic gerundial Suffix {-mAtI(n)}", *Splitter aus der Gegend von Turfan, Festschrift für Peter Zieme anlässlich seines 60. Geburtstags* (eds. M. Ölmez-S. C. Raschmann), İstanbul-Berlin: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, 375-384 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 613-623.).

— (1957), "Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine I", *TD*, Cilt 6, Sayı 67, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 372-374 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 1-2).

— (1957a), "Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine II", *TD*, Cilt 6, Sayı 68, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 423-426 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 3-6).

— (1963), On Kök Turkic *büntegi*", *CAJ*, Vol. 8, Wiesbaden: Harrasowitz, 196-198 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 10-12).

— (1966), "Bir 'Runik' Harfin Fonetik değeri Hakkında", *Reşit Rahmeti Arat İçin*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 412-417 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 25-31).

— (1968), *A Grammar of Orkhon Turkic*, Bloomington: Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series.

— (1975), *Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları (2. Baskı: 1995, *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, İstanbul: Simurg Yayınları).

— (1982), "The Tariat (Terkhin) Inscription", *AOH*, Vol. 37/1-3, 43-68 (Aynı yazının Türkçesi: "Kuzey Moğolistan'da Yeni Bir Uygur Anıtı: Taryat (Terhin) Kitabesi", *TTK-B*, 46/184, Ankara 1983: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 795-838; *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 170-226.)

— (1983), "Türkçedeki En Eski Ödünç Sözler", *TD*, Cilt 47, Sayı, 384, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 526-529 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 227-231).

— (1985), "*Üze* Zarfı Hakkında", *V. Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, Tebliğler 1, Türk Dili, Cilt 1, İstanbul, 253-260 (Aynı yazı: *Makaleler I Altayistik*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2003: Grafiker, 197-204).

— (1988), *Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara.

— (1988a), "Amca ve Teyze Kelimeleri Hakkında", *TDAY-B 1960*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 283-294.

— (1989), "Nine Notes on the Tes Inscription", *Erdem*, 5/14, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 379-388. (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 343-351; Türkçesi: "Tes Yazıtı Hakkında Dokuz Not": *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, 314-321.)

— (1994), *Tunyukuk Yazıtı*, Ankara: Simurg Yayınları.

— (1995), "Some Remarks on the Tunyukuk Inscription", *Turcologica 23, Beläk Bitig*, Sprachstudien für Gerhard Doerfer zum 75. Geburstag (Hrs. M. ERDAL, S. TEZCAN), Wiesbaden: Harrasowitz, 209-222 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 448-462).

— (1995a), "Elegest (Körtle Han) Yazıtı", *Türk Dilleri Araştırmaları 5*, Ankara: Simurg Yayınları, 19-32 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 463-478).

— (1996), "On the Adverb *ti* in Orkhon Turkic", *Altai Hakpo, Journal of the Altaic Society of Korea*, No. 6, 101-105 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. Yılmaz-N. Demir, Ankara 2004: Öncü Kitap, 507-511).

— (1996a), "On the Old Turkic Dative-Locative Suffix {-A}", *Turfan Khotan und Dunhuang*, Vorträge der Tagung 'Annemarie v. Gabain und die Turfanforschung' veranstaltet von der Berlin Branderburgischen Akademie der Wissenschaften in Berlin 9-12.12. 1994 (eds. R. E. EMMERICK-W. SUNDERMANN-I. WARNKE-P. ZIEME), Berlin: Akademie Verlag, 327-333 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*,

Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara: Öncü Kitap, 512-519.).

— (1997), "The First Altınköl Inscription", *Turkic Languages*, Vol. 1, No.2, ed. L. JOHANSON, Wiesbaden: Harrasowitz, 210-226 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 520-528).

— (1998), "The Second Altınköl Inscription", *Türk Dilleri Araştırmaları 8*, Ankara: Simurg Yayınları 5-14 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 555-565).

— (1999), "Hemçik Çırgakı Yazıtı", *Türk Dilleri Araştırmaları 9*, Ankara: Simurg Yayınları, 5-15 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 578-587.).

— (2000), *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.

— (2000a), "İkinci Bay-Bulun (=E 49) Yazıtı", *Türk Dilleri Araştırmaları 10*, Ankara: Simurg Yayınları 81-90 (Aynı yazı: *Makaleler II Tarihi Türk Yazı Dilleri*, Yayıma Hazırlayanlar: E. YILMAZ-N. DEMİR, Ankara 2004: Öncü Kitap, 589-597).

— (2004), *Irk Bitig Eski Uygurca Fal Kitabı*, (Editör: E. YILMAZ-N. DEMİR), Ankara: Öncü Kitap.

— (2006), *Orhon Yazıtları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TEMİR, A. (1983), "Türkçe Kül-Tigin ve Moğolca Ot-Çigin Adları ile İlgili Tartışmalar Üzerine", *Şükrü Elçin Armağanı, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Armağan Dizisi*, Ankara, 293-296.

TENİŞEV, E. R. (1971), "Pereboy s/š v tyurskih runiçeskih pamyatnikah": *Struktura i istoria yazıkov* (ed. E. V. SEVORTYAN), Moskva: Nauka, 289-295.

— (1986), "Eski Türklerde Edebî Bir Dil Var mıydı?", *TDAY-B 1982-1983*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 157-161.

— (1997), *Sravnitel'no-istoriçeskaya grammatika tyurkskih yazıkov-Leksika*, Moskva-Nauka.

TEZCAN, S. (1976), "Tonyukuk Yazıtı'nda Birkaç Düzeltme", *TDAY-B 1975-1976*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 173-181.

— (1978), "Eski Türkçe *buyla* ve *baga* Sanları Üzerine", *TDAY-B 1977*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 53-69.

— (1991), "Gibt es einen Namen Kök-Türk wirklich?", *Türkische Sprachen und Literaturen*, Materialien der ersten Deutschen Turkologen-Konferenz (Hrsg. I. BALDAUF-K. KREISER-S. TEZCAN), Wiesbaden: Otto Harrasowitz, 357-375.

— (1995), "Über Orkhon-Türkisch *çuğay*", *Belăk Bitig*, Sprachstudien für Gerhard Doerfer zum 75. Geburstag (ed. M. ERDAL-S. TEZCAN), Wiesbaden: Harrasowitz Verlag, 223-231.

THOMSEN, K. (1957), "Closed e in Turkish", *AO, XXII*, Copenhagen, 150-153 (Türkçesi: "Türkçede Kapalı "E"", Çeviren: G. KARAAĞAÇ, *TDA 51*, 1987, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 193-196.

THOMSEN, V. (1893), "Déchiffrement des inscriptions de l'Orkhon et de l'Iénisséi, notice préliminaire", *Bulletin de Académie Royale des Sciences et des Letters de Danemark*, Copenhague, 285-299

— (1896), *Inscriptions d l'Orkhon déchiffrées, MSFOu V*, Helsingfors, 1-224.

— (1916), *Turcica, MSFOu 37*, Helsingfors.

— (1924), "Alttürkische Inschriften aus der Mongolei", *ZDMG 78*, Leipzig, 121-175.

— (2002), *Orhon Yazıtları Araştırmaları* (Çeviren ve Yayıma Hazırlayan: V. KÖKEN), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TOGAN, A. Z. V. (1981), *Umumî Türk Tarihi'ne Giriş*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

TOGAN, İ. – KARA, G. – BAYSAL, C. (2006), *Çin Kaynaklarında Türkler. Eski T'ang Tarihi (Chiu T'ang-Shu)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

TOGAN, İ. (1964), "Ötüken'in Yeri ve Önemi", *Ötüken 11*, 4-5.

TOPARLI, R. – VURAL, H. – KARAATLI, R. eds. (2003), *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TOPARLI, R. (1999), *El-Kavaninü'l-Külliye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

— (2003), *Ed-dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TUGUŞEVA, L. Yu. (1998), "Ob İnterpretatsii Nekotorıh Dannıh Orhonskih Tekstov (2), *Bahşı Ögdisi, Klaus Röhrborn Armağanı* (Yayımlayanlar: J.P. LAUT, M. ÖLMEZ), Freiburg-İstanbul: Simurg Yayınları, 411, 418.

TULUM, M. (1994), "Orhon Yazıtlarında Birleşik Cümleler ve Baş Cümle ile Yardımcı Cümle İlişkileri", *TDAY-B 1990*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 193-205.

TUNA, O. N. (1960), "Köktürk Yazıtlarında 'Ölüm' Kavramı ile İlgili Kelimeler ve 'Kergek Bol-' Deyiminin İzahı", *VIII. TDK Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 131-148.

— (1986), "Türkçede Transitive-Causative 'Geçişli-Ettirgen' Fiiller, Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 24-25, İstanbul, 381-428.

— (1988), "Bazı İmlâ Gelenekleri Bunların Metin İncelemelerindeki Önemi ve Orhon Yazıtları'nda Birkaç Açıklama", *TDAY-B 1957*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 41-81.

— (1988a), Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller, *TDAY-B 1960*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 213-282.

— (1994), "Eski Doğu Türk Yazısında Kullanılan Ligatürler ve Bunlarla İlgili Bazı Meseleler Hakkında", *TDAY-B 1990*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 207-222.

— (1995), "Ekin Ara İdi Oksuz Kök Türk Ança Olurur Ermiş (KT; D; 2-3) İbaresi Üzerine", *TDAY-B 1993*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 77-81.

TURAN, F. (2001), *Eski Oğuzca Satırarası Tematik Sözlük Bahşayiş Lügati*, İstanbul: Bay Yayınları

Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu (Genel Ağ Adresi: http://www.tdk.gov.tr).

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü (1993), 12 Cilt, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

UĞURLU, M. (1994), "Bemerkungen zur Postpositions *içindä* bzw. *içrä* im Mamluktürkischen", *TKA 32*, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a Armağan, 363-375.

— (1995), "Matem Esnasında Yüz Yırtma Âdeti", *1995 Dünya "Hoşgörü - Manas - Abay Yılı" VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri ve I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı Bildirileri*, Kırıkkale: KİKTAV Yayınları 5, 166-172.

ULLMANN, S. (1962), *Semantics: An Introduction to the Study of Meaning*, Oxford:Basil Blackwell.

VÁSÁRY, I. (1971), "Këm, An Early Samoyed Name Of Yenisey", *Studia Turcica*, ed. L. LİGETİ, Budapest: Bibliotheca Orientalis Hungarica XVII, 469-482.

VASİL'YEV, D. D (2005), "The Eurasian Areal Aspect Of Old Turkic Written Culture, *AOH*, 58/4, 323-331.

— (1983), *Grafiçeskiy fond pamyatnikov tyurskoy runiçeskoy pis'mennosti aziatskogo areala* (Opıt Sistematizatsii), Moskva.

— (1983a), *Korpus tyurskih runiçeskih pamyatnikov basseyna Yeniseya*, Leningrad.

WALTER, M. N. (2006), "Sogdians and Buddhism", *Sino-Platonic Papers*, Number 174, November 2006, Philadelphia: Department of East Asian Languages and Civilisations University of Pennsylvania (Erişim Tarihi: 07.06.2008; Genel Ağ Adresi: http://www.sino-platonic.org)

YAYLAGÜL, Ö. (2005), "Türk Runik Harfli Metinlerde Mental Fiiller", *MTAD 2/1*, 17-51(Erişim Tarihi: 20.02.2006; Genel Ağ Adresi = http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/II-1Mart2005.php)

YAZAR, T. (1999), "Çadır-Bark-Türbe", *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*, İstanbul: Mezarlıklar Vakfı Yayınları, 418-431.

YILDIRIM, D. (1994), "Köktürklerde Kağanlık Süreci: Kaldırma, Kötürme ve Oturma", *XI. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Cilt 2, Ankara 1991, 519-530.

YILMAZ CEYLAN, E. (1991), "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü", *Türk Dilleri Araştırmaları 1*, Ankara, 151-165.

YORULMAZ, O. (2007), "Moğol İstilası Sonrası Kanglılar/Kanklılar", *Bilig*, Sayı 40, 195-222.

YUDAHİN, K. K. (1988), *Kırgız Sözlüğü I-II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

YÜCE, N. (1996), "Zemahşeri'nin Mukaddimetü'l-edeb'inde Geçen Problemli Birkaç Kelime", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1988 (26 Eylül 1988-3 Ekim 1988)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 251-253.

— (1999), *Gerundien im Türkischen. Eine morphologische und syntaktische Untersuchung*, (2. Baskı), İstanbul: Simurg Yayınları.

— (2003), "Göçebe Türklerde Ayakkabı Kültürü": *Ayakkabı Kitabı* (ed. E. GÜRSOY-NASKALİ), İstanbul: Kitabevi, 321-326.

ZIEME, P. (1972), "Neue Funde zur Geschichte der Türken in der Mongolei", *Das Altertum 18*, 255-258.

— (1992), "Some Remarks on Old Turkish Words for 'wife'", *TDAY-B 1987*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 305-309.

ZIMONYI, I. (2003), "*Bodun* und *El* im Frühmittelalter", *AOH*, Vol. 56 (1), Wiesbaden: Harrosowitz, 57-79.

ZUEV, Yu. A. (1958), "Kirgizskaya nadpis' iz Sudji", *Sovetskoe Vostokovedenie*, 1958/1, 133-135.

VI. MADDE BAŞLARI DİZİNİ

A

ab av 299
aba Tölislere *şad* atanan Moyun Çor'un küçük oğlu Bilge Tölis Ulug Bilge'ye bağlı bir boy 154
aba baş Tarduşlara *yabgu* atanan Moyun Çor'un büyük oğlu Bilge Tarduş Ulug Bilge'ye bağlı bir boy 154
abla- avlamak 394
aç aç 170
aç- **(I)** **1.** açmak **2.** (*ırk* sözüyle) fal açmak, uğur dilemek **3.** (*u* sözüyle) uyandırmak 338, 348, 406
aç- **(II)** acıkmak 348
adak ayak 220
adgır aygır 217
adın başka, farklı 170
adınçıg olağanüstü, harika 170
adrıl- **1.** ayrılmak **2.** (*kagan, beg, yer sub* sözleri *ve bodun* adlarının bulunma-ayrılma durumuyla) belirli bir siyasal oluşumdan kopmak **3.** (*at, tabar, kagan* vb. sözlerin bulunma-ayrılma durumuyla) ölmek, vefat etmek 331, 348, 363
ag- çıkmak, tırmanmak 331
agı ipekli kumaş 238
agıl ağıl 241
agır değerli 171, 176
agıt- **1.** yükseltmek, yukarı kaldırmak **2.** (düşman ordusunu) püskürtmek 339, 379
agrı- hastalanmak 348
agtur- tırmandırmak 339
agu 716 yılında Oğuz kütlelerinin Çin sınırına çekilmesiyle sonuçlanan Köktürk-Oğuz savaşının yapıldığı Çilka ve Onon arasında bir bölge 151
ak **1.** ak, beyaz **2.** kır at 183, 217
ak baş Tölislere *şad* atanan Moyun Çor'un küçük oğlu Bilge Tölis Ulug Bilge'ye bağlı bir boy 154
ak sub Moyun Çor'un taht mücadelesinde kardeşi Tay Bilge Tutuk'u yendiği bölgede bir ırmak 143
ak termel Hanghai ve Tannu Ola silsilesi arasındaki ırmaklardan biri 143
akınçu akıncı, baskıncı 253
akınçu alp bilge çigşi Moyun Çor'a bağlı bir *çigşi* 133
akıt- **1.** akıtmak, dökmek **2.** akın ettirmek 339, 379
akız- **1.** yağmalatmak **2.** bastırmak 339, 379
al- **1.** almak **2.** (*bodun, il, törü* sözleriyle veya *bodun* adlarıyla) ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek **3.** ganimet almak, ele geçirmek, tutsak etmek **4.** kız almak, evlendirmek **5.** (*sab* sözüyle) bilgi almak, mesaj almak 339, 379, 390, 394
alk- bitirmek, tamamlamak 339
alkın- **1.** bitmek **2.** (*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak 331, 365
alp **1.** zor, çetin **2.** cesur, yiğit, kahraman **3.** bir unvan niteleyicisi **4.** alplık, yiğitlik, kahramanlık 171, 271, 325
alp şalçı Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı 141
alpagu cesur savaşçı, yiğit savaşçı 309
altı **1.** altı **2.** altıncı 315, 322
altı otuz yirmialtı 320
altı yegirmi onaltı 319
altı yüz altı yüz 318
altız- **1.** aldırmak **2.** yakalatmak 339, 380
altmış altmış 317
altun altın 237, 238
altun yış Altay dağları 147
alumçı devlet alacaklarını tahsil etmekle görevli kimse 280
amga/amgı korgan II. Köktürk Kağanlığı döneminde *kışlag* olarak kullanılan bir kale, Keçi Kalesi 150
amtı şimdi, şimdiki, bu zamanki 175
ança öyle, şöyle, öylece 186
ançak öylece 187
ançıp öylece, öylelikle 187
ançula- teslim etmek, sunmak, arz etmek 380

anı Batı Sayan'ın kuzey yamaçlarından doğup Abakan'la birleşerek Yenisey'i besleyen ırmaklardan biri 143
aŋıg kötü 171
aŋıt-/ayıt- korku salmak, korkutmak, tedhiş etmek, yıldırmak 354
anta 1. oraya, orada, oradan, o sırada **2.** o sıradan, o zamandan, ondan 190, 192
antag/anteg öyle, şöyle 187
antargu Kül Tigin'in Tokuz Oguzlarla savaştığı Tola ırmağı civarında bir bölge 152
apa 1. ata, ecdat **2.** bir unvan niteleyicisi 247, 271
apar Avrupa Avarları 154
ar- aldatmak 390
ara arasında, içinde 200
arıg temizlik, temiz olma 325
arıl- 1. aldanmak **2.** (*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak 355, 365
arka sırt 220
arkar İrtiş ırmağına dökülen ırmaklardan biri 143
arkış kervan 240
arkuk aksi 171
arkuy müstahkem mevki 241
armakçı yalancı, sahtekar, düzenbaz 171
artat- tahrip etmek, yıkmak 380
artuk 1. -den çok, -i aşkın **2.** (sayıca) çok, fazla 176, 200
artukı 1. ve, ayrıca **2.** artı 206
artur- aldatmak 390
as öŋüz Ötüken'de bir zirve 147
asra aşağı, alt, aşağıda, altta 233
aş yemek 236
aş- aşmak, geçmek, (dağ, tepe vb. yüksek yerleri) aşmak 339
aşnukı önce, ilk olarak, evvela 206
aşok Soğut kavminin lideri (710 yılı sonu) 140
aşsız aç, sefil, perişan 180, 296
at 1. ad **2.** unvan **3.** kimlik, *bodun* kimliği 294
at at 217
at orukı bir at geçebilecek genişlikte (yol) 237
ata baba 248
ata- ad veya unvan vermek 400
ataman bir unvan niteleyicisi 271
atan- ad veya unvan verilmek 400
atı yeğen 248
atlan- ata binmek 410
atlat- ata bindirmek 410
atlıg (I) unvanlı, unvan sahibi 295
atlıg (II) süvari, atlı asker 309
ay ay, bir aylık zaman dilimi 212
ay- 1. demek, söylemek, açıklamak **2.** talimat vermek, buyurmak **3.** yol göstermek, öğütlemek, danışmanlık yapmak **4.** (*kıyın* sözüyle) ceza tebliğ etmek **5.** (*teŋri* ve *yer* sözleriyle) egemen olmak, hükmetmek **6.** (*bodun* sözüyle) egemenlik altına almak 368, 390, 401, 406, 418
ay artukı tört bir ay dört gün 324
ay togsık batı 227
aya- (mal, mülk, servet vb.) korumak, bekçilik etmek 396
ayguçı kağan sözcüsü, danışman 253
aymag oymak, aşiret 285
ayt- 1. söylemek, demek **2.** ad vermek. 391, 400
az (I) Az kavmi 154
az (II) sayıca az 176
az- 1. ayrılmak **2.** bağlı olunan siyasal oluşumun önderinden ayrılmak, başsız kalmak 331, 363
az sıpa tay seŋün Moyun Çor'un oğlu Bilge Tarduş Ulu Bilge Yabgu'nun *buyrukı* 133
azça az miktarda 177
azıglıg azılı, azgın 179
azkıŋa azıcık, az miktarda 177
azman iğdiş at 179
azu veya, yoksa 206
azuk yemek, azık 236

B

b²g²zk²r² çigşi bıla baga tarkan Moyun Çor'a bağlı bir tarkan 134
ba- 1. bağlamak **2.** (hayvan) bağlamak 339, 411
baga bir unvan niteleyicisi 271
bagla- 1. bağlamak **2.** evlendirmek, başını bağlamak 339, 394

balbal savaşta öldürülen düşman için yapılan heykel 243
balbal kıl-/balbal kış- savaşta öldürülen düşman askerini temsil eden taştan heykel dikmek 380, 402
balık 1. çamur, bataklık 2. şehir 226, 240
balıklığ Orkun ırmağının kollarından biri 143
bar 1. var, mevcut 2. varlıklı, zengin 296, 327
bar- 1. gitmek, yol almak, ilerlemek 2. (yönelme durumuyla) varmak, ulaşmak, erişmek 3. Türk *kağan*ları ve *kağan*lık ailesi bireyleri için) dünyadan ayrılmak, ölmek, vefat etmek 4. (savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak 5. (*el/il, bodun* sözleriyle) kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak, iyi bir hayat sürmek 6. yardımcı fiil 331, 349, 372, 398, 413, 418
barça tümüyle, bütünüyle, toptan, tamamen 187
barı hepsi 198
barım mal mülk, servet 239
bark 1. ev, barınak, konut 2. türbe, anıtmezar 241, 300
bark itgüçi mimar 280
barmış zengin, müreffeh 180, 296
bars (I) 1. kaplan 2. kaplan yılı 215, 219
bars (II) 711 yılında Türgiş kağanı ilan edilen Köktürk beyi 134
bas- 1. basmak, bastırmak 2. hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak 3. basmak, baskın vermek 4. (*sıgıt* sözüyle) feryat figan etmek 5. (*teŋri, umay, yir sub* sözleriyle) bastırmak, durdurmak, zarara yol açacak bir olayı önlemek, tehlikeyi gidermek 6. (*teŋri* sözüyle) bastırmak, sıkıştırmak, tazyik etmek 339, 354, 357, 380, 407
basa sonra, -den sonra 200
basık- sokmak, batırmak 381
basın- çekinmek, baskı altında olduğunu hissetmek 351
basıt- 1. bastırmak 2. baskına uğratmak, düşman saldırısına maruz bırakmak 340, 381
basmıl Tölis kavmine mensup bir Türk boyu 155
baş 1. baş, kafa 2. bir kavim, boy, topluluk veya ordunun lideri 3. tepe, zirve, doruk, ırmak başı 220, 222, 253
başad- önder olmak, komutan olmak ... 373
başgıl alnı akıtmalı at 179
başla- 1. başlamak 2. başa geçmek, lider olmak 332, 357
başlayu 1. -den itibaren 2. önce, ilkin, ilk olarak 200, 206
başlığ 1. başkanlı, riyasetli 2. mağrur, gururlu, asi, dikbaşlı 171, 180, 305
bat kötü 172
bat- 1. batmak, gömülmek 2. (güneş, ay, yıldız vb.) batmak 332, 409
batım (*süŋü* sözü ile) bir süngü boyu uzunluk 237
bay zengin 180, 296
bay balık Moyun Çor'un Selenge kıyısında Soğut ve Çinli ustalara inşa ettirdiği kent 149
bay kıl- zenginleştirmek, kalkındırmak 399
bayırku Tölis kavmine mensup olup Tola ırmağının kuzeyinde yurt tutmuş bir Türk boyu 155
bayırku tarduş bilge tarkan kutlug Taryat Yazıtı'nın hazırlanması emrini veren iki kişiden biri 134
baz bağımlı, tâbi 180, 305
baz kıl- itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek 369
bazlan- (bulunma durumuyla) tâbi olmak, bağımlı olmak, katılmak, iltihak etmek, sığınmak, iltica etmek 365
bediz süs, bezeme, motif, oyma, resim, heykel 243
bedizçi ressam, heykeltraş 280
bedize- süslemek, bezemek 402
bedizet- süsletmek, bezetmek 402
bedük büyük 177
beg bir boyun veya kavmin başkanı 255
beglik bey olmaya layık, beylik 325
belgü damga, nişan 243

beltir yol ya da ırmak kavşağı 223
ben/bin/men 1. ben 2. fiil çekimi ögesi 194, 195, 196
beŋgü sonsuz, ebedi 175
beŋi memnuniyet, huzur 326
beŋlig benekli 170
berçiker Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Soğut kavminden bir temsilci 140
berü beri yan 234
beş/biş beş 315
beş balık VIII. yüzyılda Basmılların oturduğu şehir (Pei-ting) 149
beş bıŋ beş bin 318
beş bıŋ er başı beş bin askerden oluşan askeri birliğin başı 254
beş yüz başı beş yüz kişilik askeri birlik başı 254
beşinç/bişinç beşinci 322
bıç- 1. kesmek 2. (*saç, kulgak ve yaŋak sözleriyle*) ölmüş kimsenin ardından yas göstergesi olarak saçları kesmek, yanak ve kulakları çizmek, yırtmak 340, 395
bıŋ bin 318
bıŋ başı/bıŋa başı bin askerden oluşan askeri birliğin başı 254
bıŋa bin askerden oluşan askeri birliğin başı 256
biçin/beçin maymun yılı 215
bil- 1. bilmek, bilgi sahibi olmak 2.öğrenmek, bilgi edinmek 3. tanımak, bilip ayırmak, seçmek, idrak etmek.. 356
bilge/bilige 1. bilge 2. bir unvan niteleyicisi 172, 272
bilge ışbara tamgan tarkan Eletmiş Yabgu'nun küçük oğlu 134
bilge kagan İlteriş Kağan'ın büyük oğlu, II. Köktürk Devleti kağanı 131
bilge tarduş ulug bilge yabgu Moyun Çor'un Tarduşlara *yabgu* atadığı büyük oğlu 134
bilge tölis ulug bilge çad Moyun Çor'un Tölislere *şad* atadığı küçük oğlu 134
bilig bilgi, hikmet, akıl, zihin 293, 325
bilige kutlug tarkan seŋün Taryat Yazıtı'nın *bitigci*si 139
bilige seŋün uzal öŋ erkin Taryat Yazıtı'nın hazırlanması emrini veren iki kişiden biri 134
biligsiz bilgisiz, cahil 172
bin- ata binmek 410
bintegi böyle, böylesi 187
bintür- ata bindirmek 410
bir 1. bir, tek 2. aynı 3. birinci, ilk 182, 313, 321
bir-/ber- 1. vermek, iletmek 2. düşmana teslim etmek 3. (*iş* sözüyle ve *iş küç* söz öbeğiyle) hizmet etmek 4. (*yabgu, şad, tutuk* sözleriyle) bir göreve atamak, tayin etmek 5. (*at* sözüyle) ad veya unvan vermek 6. (*siŋil, kız* sözleriyle) kız vermek, evlendirmek 7. (*küç* sözüyle) (*teŋri*) güçlü kılmak, güçlendirmek 8. (*bilig* sözüyle) bilgili kılmak, bilgilendirmek 9. (*il* sözüyle) illi kılmak, devletli kılmak 10. (*kan* sözüyle) (*teŋri*) kağanlı kılmak 10. yardımcı fiil 340, 381, 394, 396, 400, 407, 413, 418
bir kırk otuzbir 321
bir otuz yirmibir 320
bir tümen on bin 318
bir tümen artukı yeti bıŋ onyedi bin ... 324
bir yegirmi onbir 319
bir yegirmiç onbirinci 323
biri güney 227
biridin güney 228
biriki birleşik, müttehit 180, 305
birle 1. ile, birlikte (edat) 2. ile (bağlaç) 200, 206
biş otuz yirmibeş 320
biş tümen elli bin 319
biş yegirmi onbeş 319
biş yüz beş yüz 317
bişük akraba 248
biti- yazı yazmak 404
bitig yazı, yazıt 244
bitig taş itgüçi yontucu, heykeltraş 281
bitit- yazı yazdırmak 405
biz 1. biz 2. fiil çekimi ögesi 195, 196
bod boy, kabile 285
bodun kabile, boylar, halk, maiyet 285
bodun bol- millet olmak 357
boguz boğaz 220

boguzlan- boğazlanmak, boğazı kesilmek suretiyle yara almak veya ölmek 349
bol- 1. olmak, varlık kazanmak 2. olmak, yaratılmak, vücuda gelmek 3. yardımcı fiil 332, 406, 412
bolçu İrtiş ırmağının güneydeki kollarından biri 143
bor kar fırtınası, boran 216
boşgur- öğretmek, eğitmek 391
boşun- kurtulmak 373
boşunul- serbest kalmak 373
boz boz 183
boz- 1. bozmak 2. tahrip etmek, yıkmak, dağıtmak 3. (savaşta) bozguna uğratmak 340, 381
boz ok Oğuz boylarından biri 156
böd içinde bulunulan, yaşanan devir, bu çağ 211
bögü bir unvan niteleyicisi 273
böke 1. güçlü 2. bir unvan niteleyicisi. 170, 273
böke tutam Taryat Yazıtı'nın taş kaplumbağa heykelini yapan sanatçı 139
bölük İgdir boyuna mensup bir lider ... 140
bölün üst düzey görevli, bakan 256
böri kurt 219
bu bu 184, 198
buka boğa 218
bukarak II. Köktürk Kağanlığı'na bağlı Soğutların yaşadığı Yedisu bölgesindeki şehirlerden biri, Buhara 149
bukug bir unvan 257
bukug tutuk Bilge Kağan'ın cenaze töreni katılımcılarından etnik mensubiyeti bilinmeyen bir komutan 140
bul- 1. bulmak, temin etmek 2. (*kan* sözüyle) kağan önderliğinde siyasal örgütlenme kurmak, *il* ve *bodun*u yönetecek bir lider bulmak 3. (*er at* sözleriyle) erlik, kahramanlık adını veya unvanını almak 340, 360, 401
bulga- 1. bulamak, karıştırmak 2. iç karışıklık çıkarmak, kaosa sürüklemek 3. safları karıştırmak, dağıtmak 340, 369
bulgak kargaşalı, anarşi içinde 180, 305
bulganç kargaşalı, anarşi içinde, kaotik 180, 305
bulna- yakalamak, tutsak etmek 381
bulun kıl- tutsak yapmak 382
buluŋ köşe, bucak, taraf 234
bumin kagan İlk Köktürk kağanı, I. Köktürk Devleti'nin kurucusu T'u-men 131
bunça bunca, bu kadar 187
bunta burada 192
buŋ sıkıntı 326
buŋad- sıkılmak 351
buŋsuz sıkıntısız 182
buŋsuz bol- sıkıntısız olmak, huzurlu olmak 352
buŋsuz kıl- sıkıntısız kılmak, dertten kurtarmak, ferahlatmak 354
burgu Orkun ırmağı yakınlarında bir ırmak 143
buyla/bıla göçebe boyların ve ordunun gönderileceği yerleri belirleyen üst düzey bir unvan 257
buyla kutlug yargan Ötüken Uygur Kağanlığı'ndan Kırgızlara elçi olarak gönderilen Kırgız devlet adamı 134
buyruk kumandan 257
büçegü bu üçü birlikte 323
bükegük Moyun Çor'un Sekiz Oguz ve Tokuz Tatarlarla savaştığı yer 152
bükli bir ülke adı (?) 150

Ç

çabış başkumandan 258
çabış seŋün Bilge Tölis Ulug Bilge Şad'ın *buyruk*u 134
çaça seŋün Kapgan'ın kağanlığı sırasında Kül Tigin'in savaştığı Çinli general .. 140
çaŋ seŋün Kül Tigin Yazıtı'nın Batı yüzünün *bitigci*si, T'ang İmparatoru Hiuan Tsong'un yeğeni mimar-mühendis, nakkaş, hattat 139
çerig asker 281, 310
çıgań yoksul 180, 297
çıgıltır köl Ötüken civarında bir göl 147
çıkan 1. teyze oğlu 2. bir unvan niteleyicisi 248, 273
çıntan sandal ağacı 217
çıt çit 243
çigşi bir unvan 258

çik Basmıl, Kimek ve Kıpçaklarla ilişkilendirilen bir Türk boyu 156
çogay Yin-shan dağları, Huang-ho'nun büyük dirseğinin kuzey yakasındaki dağ silsilesi 148
çor *kagan*dan aşağı, *beg*den yukarı derecede bir unvan 258
çorak çorak yer, çöl 223
çöl çöl, bozkır 223
çub bölge, mıntıka 223
çuş başı Bilge Kağan ve Kül Tigin'in 716 yılında Tokuz Oguzlarla yaptığı savaşlardan birinin gerçekleştiği yer 152

E

eb çadır, konut, karargâh 241
eb- acele etmek 332
ebir- 1. evirmek, çevirmek 2. (bir yeri) dolanarak ilerlemek 3. *ili* yönetmek, çekip çevirmek 340, 360
eble- evlendirmek 395
eçi ağabey, amca 248
eçü ecdat, cet, ata 249
ede Türk boylarından biri 156
edgü 1. iyi, has, katışıksız 2. soylu, safkan at 3. iyilik, kâr, kazanç, yarar 172, 179, 325
edgüti adamakıllı, iyice 188
ediz Tola ırmağının kuzeydoğusunda yerleşen, sırasıyla Tokuz Oguz ve On Uygur konfederasyonuna bağlı kalmış bir Türk boyu 156
egir- 1. sarmak, eğirmek, bükmek 2. çevresini sarmak, kuşatmak, ablukaya almak 340, 382
egri 1. eğri 2. hörgüçlü (deve) 180
ek tag Altay dağlarının batı bölümünde bir silsile, *Tinsi Oglı* dağı 148
eke abla 249
eki 1. iki 2. ikinci 314, 321
eki bıŋ iki bin 318
eki otuz yirmiiki 320
eki üç bıŋ iki üç bin 321
eki yegirmi oniki 319
eki yüz iki yüz 317
ekin ikinci 321
ekinti ikinci 322
el 1. ülke, yurt, vatan, memleket, devlet 2. yönetim 3. bir unvan niteleyicisi 274, 282
el etmiş yabgu II. Köktürk Kağanlığı döneminde yaşamış Köktürk *yabgu*su 135
el/il etmiş bir unvan niteleyicisi 274
elbilge katun İkinci Uygur kağanı Moyun Çor'un karısı 133
elig (I) el 220
elig (II) elli 317
eligçe elli civarında 321
elsire- (*bodun*) egemen devletini yitirmek, devlet düzeni, birliği kaybolmak 364
elsiret-/ilsiret- devletsiz, vatansız bırakmak 382
elt-/ilt- 1. iletmek, alıp götürmek, taşımak 2. ordu sevk etmek 341, 382
elteber/ilteber kağanlığa bağlı bazı boyların yöneticilerine verilen bir unvan 259
elteberlig *ilteber*le yönetilen (boy, *bodun*) 181, 291, 427, 431
emgek zahmet, eziyet 327
emget- eziyet etmek 354
enük 1. aslan, kaplan, kurt, köpek gibi etle beslenen hayvanların yavruları 2. bir unvan niteleyicisi 219, 275
enük seŋün Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Buharalı general 140
er 1. yiğit, kahraman 2. adam, erkek 3. asker 4. erlik, erdem 173, 246, 310, 325
er- 1. ermek, oluşmak, olgunlaşmak 2. (*el/il, bodun* sözleriyle) kalkınmak, müreffeh düzeye ulaşmak, ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde olmak 3. yardımcı fiil 398, 415, 417
er at erlik (yetişkinlik) unvanı 295
erdem kahramanlık, yiğitlik, erlik 325
eren 1. adamlar, erkekler 2. askerler 246, 311
erig erişilebilir, yakın 175
erinç şüphesiz, muhakkak ki, galiba, muhtemelen 199
erkin/irkin On Okların Batı kanadını oluşturan Nu-shih-pilerin her bir *ok*unun başındaki yönetici 259
erklig 1. kudretli, muktedir, kadir 2. Tanrı *Erklig* 173, 302

ermiş zengin, müreffeh.....181, 297
ert- (ırmak vb. su kütlesini, dağ, tepe vb. yüksek yerleri) aşmak, geçmek.....341
ertin- vazgeçmek.....355
ertinjü pek, pek çok.....177
ertiş ögüz Altay dağlarının güney eteklerinin batısında bir ırmak, İrtiş ırmağı.....144
ertür- 1. yaptırmak **2.** (*yog* sözüyle) cenaze töreni düzenletmek.....341, 395
eşgiti/işgiti ipekli kumaş.....239, 430
eşid- 1. işitmek, duymak, dinlemek **2.** arz, talep vb. dikkate almak, gereğini yerine getirmek, kabul etmek **3.** (genellikle *kü ve sab* sözleriyle) haber almak, duyum almak, istihbarat edinmek **4.** (*kulkak* sözüyle) aldırış etmek, önemsemek, önem vermek.....369, 391
eşilik hanım olmaya layık, hanımefendilik.....326
et- 1. gök gürlemek **2.** böğürmek...409, 412
ezgenti kadız Kül Tigin'in Tokuz Oguzlarla savaştığı Çilka ve Onon arasında bir bölge.....152

G

gu/gü/mu soru edatı.....198

I

ı 1. ağaç **2.** orman, ağaçlık arazi **3.** kereste, tomruk.....217, 223, 238
ı- göndermek.....341
ıçgın- 1. çıkarmak, düşürmek, ayırmak, koparmak, sökmek **2.** (*il, törü* veya *kagan*ı) yitirmek, elden kaçırmak.....341, 364
ıd-/yıd-/ıt- 1. göndermek, yollamak **2.** görevli olarak bir yere göndermek, yetki vererek göndermek **3.** (*il, yer sub, kagan, türk atı* sözleriyle) vatanı, Türk adını bırakmak, farklı bir etnik kimliğe geçmek **4.** (genellikle *sab* sözüyle) mesaj göndermek, haber iletmek **5.** yardımcı fiil... 341, 369, 391, 397, 414, 419
ıda taşda (vatansızlar için) sağda solda, orada burada, diasporada.....307
ıduk kutsal.....302
ıduk baş Ötüken'in zirvelerinden biri..148
ıdukkut bazı Türk boylarının (Basmıl gibi) liderlerinin unvanı.....259
ıgaç ağaç.....217
ıgar güçlü, kudretli, erkli, nüfuzlu 181, 305
ılga vadi, ırmak kıyısı.....224
ınançu/inençu unvan niteleyicisi.....275
ınançu baga tarkan Moyun Çor'a bağlı *iç buyruk*ların başı.....135
ıngaru -dan sonra.....201
ırak uzak.....175
ırk fal.....302
ışbara bir unvan.....259
ışbara senjün yaglakar Moyun Çor'a bağlı birliklerden birinin komutanı.....135
ışbara tamgan çor yabgu Eletmiş Yabgu'nun büyük oğlu.....135
ışbara yamtar Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı.....141
ışbaras *ışbara* unvanının çokluk biçimi, ışbaralar.....260
ıt köpek yılı.....215
ıy- hükümranlık etmek, egemenlik kurmak, zapturapt altına almak.....358

İ

iç 1. iç **2.** has, hassa, kağana bağlı, siyasal merkez **3.** mide.....220, 234, 305
iç buyruk başı *iç buyruk* başı.....254
içger- 1. içeri sokmak **2.** içine almak, ihtiva etmek **3.** itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek **4.** (savaşta) düşmanı ülke veya karargah sınırlarına sokmak.....341, 370
içgin- 1. girmek **2.** tâbi olmak, bağımlı olmak, katılmak, iltihak etmek, sığınmak, iltica etmek.....332, 365
içik- 1. girmek **2.** tâbi olmak, bağımlı olmak, katılmak, iltihak etmek, sığınmak, iltica etmek.....332, 365
içre 1. gizli **2.** devlet, savaş vs. sırrı içeren (bilgi) **3.** siyasal merkez, yönetim merkezi.....306
içreki içerideki, dahilî, has, saraya mahsus, kağana mahsus.....181, 306
idi sahip.....298

idi/edi hiç, tamamen, bütünüyle, hepten 177
idil Kül İç Çor'a at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı 141
idisiz bol- (*yir sub*) sahipsiz kalmak, kağansız ve *bodun*suz kalmak, ... 364
igdir Oğuz boylarından biri 156
igid yalan 293, 326
igid-/igit- 1. beslemek, doyurmak 2. (*yılkı* sözüyle) hayvan beslemek 3. (*kagan*) *bodun*u korumak, himaye etmek, kalkındırmak 4. (*teŋri* ve *yer*) himaye etmek 348, 399, 407, 412
ikegü iki, iki parça, iki bölük 323
ikegü bol-1. ikiye ayrılmak, bölünmek 2. (*il* ve *bodun*) bölünmek, parçalanmak, birliği bozulmak 332, 364
il bol- devlet olmak, devletleşmek 358
ilbilge/elbilge kağan eşlerinin unvanlarının (*katun*) niteleyicisi 274
ilbilge katun İlteriş Kağan'ın karısı, Kül Tigin ve Bilge Kağan'ın annesi 133
ilgerü/iligerü doğu 228
ilk ilk, birinci 176, 321
ille- devlet haline getirmek, devlet kurmak 360
illig/ellig devlet sahibi, devletli, bağımsız (boy, *bodun*) 181, 291
ilteriş/elteriş II. Köktürk Devleti'nin kurucu kağanının unvanının niteleyicisi 274
ilteriş/elteriş kagan II. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu, Kutlug Kağan 131
in- inmek 332
inel 1. inanılır, güvenilir 2. bir unvan niteleyicisi 173, 275
inel kagan Kapgan Kağan'ın oğlu, babasının ölümünden sonra II. Köktürk Devleti'ni kısa süre yönetti 132
ini erkek kardeş 249
iniygün erkek kardeşler 250
ir- (yönelme durumuyla) erişmek, varmak, ulaşmak 332
irlün Cungarya'da bir bölge 152
irtür- ulaştırmak, eriştirmek 341
isig bir boy adı ? 156
istemi kagan I. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu Bumin Kağan'ın kardeşi ve Batı Köktürk Devleti'nin ilk kağanı .. 132
iş iş, hizmet 295
iş küç iş güç, hizmet 296
işiyi likeŋ Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Çin imparatoru temsilcisi 140
it-/et- 1. yapmak, etmek 2. *bodun* ve *törü* düzeni kurmak 2. (*çerig* sözüyle) asker konuşlandırmak 4. (*bark, bitig taş, taş bark, ı* sözleriyle) mimari yapı kurmak 5. (*timag* sözüyle) takdir etmek, methüsenada bulunmak 6. (*teŋri*) nizam vermek, düzenlemek..... 341, 360, 382, 391, 403, 408
itin-/etin- 1. edinmek, temin etmek, kendisine bir şey sağlamak 2. (*el* ve *törü*) kurulmak, düzenlenmek, örgütlenmek 333, 358
itit-/etit- 1. yaptırmak 2. (*örgin* sözüyle) kurdurmak, inşa ettirmek 341, 403
izgil Tokuz Oguz ve On Oklarla ilişkilendirilen bir Türk boyu 157

K

kabış- 1. toplanmak, bir araya gelmek 2. politik ve askeri ittifak yapmak. 333, 365
kaç kaç 193
kaç- kaçmak 373
kaçan ne zaman 193
kadır bir Türk kavmi 157
kadırkan yış Büyük Kingan dağları 148
kagan kağan 260
kagan bol- kağan olmak, tahta çıkmak 358
kagan kış- kağan yapmak, tahta çıkarmak 361
kaganla- kağan yapmak, tahta çıkarmak 361
kaganlıg kağanı olan, kağanlı, bağımsız (boy, *bodun*) 181, 291
kagansıra- kağansız kalmak, liderini kaybetmek 364
kagansırat- kağansız bırakmak, lidersiz, başsız bırakmak 382
kagas ataçuk Moyun Çor'a bağlı birliklerde bir binbaşı 135
kal- 1. kalmak, herhangi bir durumu sürdürmek, olmak, herhangi bir

durumda veya mekanda bulunmak 2. hayatta kalmak, sağ kalmak 3. çaresiz kalmak, hiçbir şey yapamamak 4. (*idisiz* sözüyle) *yir sub* sahipsiz kalmak, öndersiz ve *bodun*suz kalmak 4. yardımcı fiil..... 333, 352, 364, 414
kalın kalın 177
kalıŋ 1. haraç, ganimet 2. çeyiz..... 239, 299
kalıŋsız çeyizsiz 181
kalısız bütünüyle, tamamen 177
kalış- 1. birlikte ayağa kalkmak 2. baş kaldırmak, isyan etmek..... 333, 366
kalıt- bırakmak, (*ugur* sözüyle) yolu bırakmak, gidilen istikameti değiştirmek 342
kamag topluluk, halk kitlesi 291
kamagı hepsi..... 198
kamşag sallantılı, kargaşa içinde, kaotik, anarşik..... 181, 306
kamşag bol- 1. sarsılmak, sendelemek, yalpalamak 2. (*il*) kargaşa içinde olmak, kaosta olmak, istikrarsız duruma gelmek..... 333, 364
kamşat- 1. (birisini veya bir şeyi) sarsmak, silkelemek, dengesizleştirmek, istikrarını bozmak 2. (*adak* sözüyle) savaşta yenilmek üzere olmak, bozguna uğramaya ramak kalmak..... 342
kan (I) kağan..... 264
kan (II) kan..... 222
kan bol- kağan olmak, tahta çıkmak..... 358
kanı hani..... 193
kanlan- (*bodun*) kağan önderliğinde siyasal örgütlenme kurmak, bir başı, lideri olmak..... 358
kantan nereden..... 193
kanyuy Ötüken'in doğusunda bir ırmak 144
kaŋ baba 250
kapgan İlteriş Kağan'dan sonra tahta geçen II. Köktürk Devleti kağanının unvanının niteleyicisi 275
kapgan kagan İlteriş Kağan'dan sonra tahta geçen II. Köktürk Devleti kağanı 132
kapıg kapı 243
kar kar..... 216
kara 1. kara, siyah 2. doğuştan veya hükümdar buyruğuyla bazı ayrıcalıklara sahip olanların ve özel unvanlar taşıyanların dışındaki kişiler, avam, halk..... 183, 292
kara buluk Abakan'ın kuzeyinde bir bölge 152
kara köl 715'te Kül Tigin komutasındaki Köktürk ordusunun Az kavmiyle savaştığı Tannu-Ula'nın kuzeyinde bir göl, Kara Nor 147
kara kum İlteriş'in kışlık ordugâhı, Yin-shan'ın (Çogay Yış) kuzeyinde, Çin kaynaklarında Hei-sha-ch'eng olarak geçen bölge 150
kara sub Kuzeybatı Moğolistan'da bir ırmak..... 144
kara yotulkan bir ırmak 144
karaga bir ırmak 144
karagan kısıl Selenge ırmağının doğusunda bir geçit..... 151
kargu gözetleme kulesi..... 242
karı yaşlı 170, 245
karı bol- yaşlanmak..... 349
karı- yaşlanmak..... 349
karluk Beş Balık'ın kuzeybatısında, Altayların batısında yaşayan bir Türk boyu..... 157
kasar Kazar (Hazar) boyu 158
kaş kaş..... 221
katı katı, sert, şiddetli..... 182
katıgdı sıkı, iyice 188
katıglan- 1. katılaşmak, sertleşmek 2. çalışmak, çabalamak..... 333, 396
katıl- 1. katılmak, eklenmek, karışmak 2. askerî birliğe katılmak, müttefik olmak 333, 373
katun kağan eşlerinin unvanı..... 265
kay Türk boylarından biri 158
kazgan- 1. kazanmak, kazanç elde etmek, ganimet sağlamak 2. (*il, bodun, törü* sözleriyle) kazanmak, elde etmek, edinmek, fethetmek..... 361, 397
kazluk köl bir göl..... 147
keç- geçmek, (ırmak vb. su kütlesini) aşmak..... 342
keçen Kök Öng (Ongin) ırmağı yakınlarında bir bölge 152

keçig geçit ... 224, 236
keçür- geçirmek ... 342
kedim giyim, kuşam ... 237
kedimlig 1. giyimli 2. teçhizatlı, mücehhez, donanımlı (at, asker vb.) 180, 181, 311
kelinjün gelinler ... 253
kel- 1. gelmek 2. saldırmak, hücum etmek 3. (*yalabaç, sab, ötüg* sözleriyle) (bir *bodun*dan başka bir *bodun*a) iyi niyet mesajı gelmek 4. (*yaş, sıgıt* sözleriyle) üzülmek, kederlenmek, acı çekmek 5. (*udısık, olursık* sıfat-fiilleriyle *kelme-*) huzuru kaçmak, dirlik, düzenlik ve rahat içinde olamamak ... 333, 352, 373, 389
kelür-/kelir- getirmek, getirtmek ... 342
kem Yukarı Yenisey ırmağı ... 144
kentü kendi ... 197
kenjeres/kenjkeres Sir Derya (Seyhun) kıyıları ... 152
kenjü tarman/tarban Arıs ırmağının Seyhun'a döküldüğü yerde bulunan Otrar (Farab) şehri ... 149
kerekü çadır ... 242
kergek bol- (Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri, beyler vb. için) ölmek, vefat etmek ... 349
kergeksiz gereğinden çok, çok miktarda ... 178
kergü Selenge'nin kuzeyinde bir bölge 152
keyik av hayvanı, geyik ... 219, 299
keyre Orkun-Selenge bölgesindeki küçük ırmaklardan biri ... 144
kezü boyunca ... 201
kıd- öldürmek ... 351
kılıçla- kılıçla yaralamak veya öldürmek ... 382
kılın- yaratılmak, doğmak ... 406
kırgaglıg kenarlı, kıyılanmış ... 182
kırk artukı yeti kırkyedi ... 324
kırkız Kögmen dağlarının ardında yurt tutan, bugünkü Hakasların (Yenisey Kırgızlarının) atası olan Türk boyu .. 158
kısga kısa zaman içinde, hemen, uzun sürmeden ... 176
kısıl dağ geçidi, dar vadi ... 224
kış kış ... 212
kışla- (bir yerde) kışlamak, kış mevsimini geçirmek ... 388
kıtań X. yüzyılda Çin'de Liao sülalesini kuran, sonraki yüzyıllarda batıya yönelerek Karahıtayları oluşturan proto Moğol halk ... 159
kıyın ceza ... 301
kız 1. kız, evlenmemiş kadın 2. kız çocuk ... 246, 251
kız- 1. çok ısınmak, sıcaklığı artmak 2. kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek 334, 352
kızıl kızıl, kırmızı ... 183
kiçe akşam ... 213
kiçig 1. ast, kıdemsiz, rütbesiz 2. az, pek az, hiç ... 173, 178
kidin batı ... 229
kidiz keçe kumaş ... 239
kigür- 1. sokmak 2. (*yablak* ve *sünüş* sözleriyle) devlet düzenini bozmak, devlet içine nifak sokmak, devleti savaşa sürüklemek ... 343, 370
kikşür- kışkırtmak, aleyhte tahrik etmek ... 391
kim kim ... 193
kinlig kokulu ... 182
kir- 1. (yönelme durumuyla) bir yere girmek 2. (*bodun* sözü ve *bodun* adlarıyla) (yönelme durumuyla ve yön edatlarıyla) bağımlı olmak, iltihak etmek, iltica etmek 3. (düşman saflarının arasına) dalmak, hücum etmek ... 335, 366, 374
kirü/kerü batı ... 229
kisre/kesre -1. batı 2. -den sonra ... 201, 229
kiş 1. samur 2. samur kürkü .. 219, 239, 299
kişi kişi, insan ... 246
kişi oglı insanoğlu ... 247
kod-/kot- 1. koymak, bırakmak 2. (*kan* sözüyle) kağan önderliğindeki siyasal örgütlenmeyi bırakmak ... 343, 370
kodı boyunca, aşağı doğru ... 201
koduz kadın ... 247
kokılık (cenaze ritüellerinde kullanılan) kokuluk, tütsü ... 300
kon- (bir yere) yerleşmek, (bir yeri) mesken tutmak ... 388
koń 1. koyun 2. koyun yılı ... 215, 218

kontur- kondurmak, yerleştirmek, iskan etmek, yurtlandırmak.....388
kop tümüyle, bütünüyle, toptan, tamamen 188
kopın tümüyle, bütünüyle, toptan, tamamen 189
korag cenaze töreni 300
kordan Doğu Türkistan'da bir kent, Hoten 150
korgan korugan, sığınak, kale 242
korıgu muhafız, kale muhafızı 281
kork- korkmak 352
koşu tutuk Kül Tigin'in 710 yılı civarında savaştığı birliğin komutanı 140
koşulgak Kül Tigin'in 716 yılında Tokuz Oguzlarla ikinci kez savaştığı yer.....152
köbürge davul 238
köç- göçmek 388
kögmen Sayan (Tannu-Tuva) dağları...148
kök (I) mavi, yeşil, boz, gri, lacivert gökyüzünün her türlü rengi).....183
kök (II) pekiştirme ve vurgulama edatı199
kök öŋ Ongin ırmağı 144
köl göl 226
kölek küçük göl, gölcük, bataklık.....226
költi Ötüken'in doğusunda bir bölge...152
kömür tag Gobi'nin kuzeybatısında, Kara Kum ile Ötüken arasında bir dağ.....149
köŋül (insanın) iç dünyası, gönül 327
kör- 1. görmek, bakmak **2.** (yönelme-bulunma durumuyla) bağımlı olmak, itaat etmek, iltihak etmek, iltica etmek **3.** (*yügerü* zarfıyla) asayiş, esenlik ve huzura kavuşmak **4.** (*emgek* sözüyle) eziyet çekmek **5.** (*köz* sözüyle) aldırış etmek, önemsemek, önem vermek **6.** (*edgü/beŋi* sözleriyle) esenlik ve huzur içinde yaşamak, gün yüzü görmek **7.** yaşamak, görüp geçirmek, tanık olmak **7.** yardımcı fiil..... 354, 366, 370, 392, 415
kötür- 1. kaldırmak, yükseltmek, yukarı çıkarmak **2.** (*Türk teŋri*si) *kagan* ve *katun*u yüceltmek, ululamak 343, 408
köz göz.....221
közed- korumak, kollamak, gözetmek.397
ku seŋün 1. 733 yılında Bilge Kağan komutasındaki Köktürk ordusunun savaşıp mağlup ettiği Tatabı komutan **2.** Tokuz Oguzların 687'de, ittifak teklif etmek üzere Çin'e gönderdiği komutan 140
kubra- toplanmak, bir araya gelmek 335
kubran- 1. toplanmak, bir araya gelmek **2.** siyasal teşekkül oluşturmak amacıyla toplanmak.....335, 358
kubrat- 1. bir araya getirmek, derlemek, toparlamak **2.** (*bodun*u, boyları) derleyip toparlamak, siyasal teşekkül oluşturmak amacıyla bir araya getirmek, başka bodun ve boyları müttefik kılmak.....343, 370
kul erkek tutsak.....298
kul bol- tutsak olmak.....374
kul kıl- tutsak yapmak 383
kulad- tutsak olmak 374
kulkak kulak.....221
kum kum, çöl 224
kunçuy kağan kızı veya kız kardeşi.....265
kunla- yağmalamak, talan etmek.....383
kurı batı 230
kurıdın batı 230
kurıkan Baykal gölünün batısında yurt tutan bir Türk boyu 159
kut kut, talih, tanrı lütfu 302
kutay ipekli kumaş.....239
kutlug bir unvan niteleyicisi.....275
kutlug bilge seŋün Taryat Yazıtı'nın *bitigci*sine yazıtta adı geçen boy ve kişi adlarını okuyan iki kişiden biri.....135
kutlug tarkan seŋün Taryat Yazıtı'nın *bitigci*sine yazıtta adı geçen boy ve kişi adlarını okuyan iki kişiden biri.....135
kuz 1. kuzey **2.** dağın kuzey yamacı 224
kü 1. haber, duyum, istihbarat **2.** şan, şöhret.....293, 295
küç güç, kuvvet.....326
küçlüg güçlü 173
kügür Gobi'nin kuzeybatısında, Kara Kum ile Ötüken arasında bir bölge...152
kük- ünlenmek, ün kazanmak, meşhur olmak.....400
kül bir unvan niteleyicisi.....276
kül ... bilge kagan Ötüken Uygur Devleti'nin ilk kağanı, Kutlug Bilge Kül Kağan.....132

kül çor/kül iç çor Bilge Kağan, tahta çıktıktan sonra onu kutlayan Tarduş beyi 135
kül tigin İlteriş Kağan'ın küçük oğlu, Bilge Kağan'ın kardeşi 136
külüg 1. ünlü **2.** unvan niteleyicisi181, 277, 295
külüg oŋı Moyun Çor'a bağlı beş yüz kişilik bir birliğin komutanı..... 137
kümüş gümüş..... 237, 240
kün 1. güneş **2.** gün **3.** gündüz..... 213, 216
kün batsık/batsık batı 230
kün ortusı güney..... 231
kün togsık doğu 231
küni haset, kıskançlık 327
künlik günlük..... 324
küntüz gündüz..... 214
künüy Ötüken'in doğusunda bir ırmak144
küŋ kadın tutsak..... 298
küŋ bol- (kadın) tutsak olmak..... 374
küŋ kıl- (kadın) tutsak yapmak 383
küŋ kul bol- tutsak olmak 374
küŋed- (kadın) tutsak olmak 374
kür gür..... 178
kür budıklı yeri belirlenemeyen bir orman 151
küreg kaçak, mülteci..... 306
küregü itaatsiz olma durumu, anarşizm 306
kürlüg hilekâr, aldatıcı 173
küsgü sıçan yılı..... 215
küt- beklemek 343
küz sonbahar..... 212

L

lagzın domuz yılı 215
lisün tay seŋün Bilge Kağan'ın cenaze törenine beş yüz kişilik askeri heyetle katılan Çinli general 140

M

makaraç tamgaçı Kül Tigin'in cenaze törenine Türgiş Kağan'ı temsilen katılan mühürdar..... 139
mançud Mançular 159
mar öğretmen..... 281

N

ne ne, niye..... 193
neke niye, niçin..... 193
nençe nice, pek çok..... 189
neŋ hiç, herhangi, her ne kadar 178

O

oçuk ocak..... 236
oglan oğullar..... 251
oglıt oğullar..... 251
ogul 1. evlat, çocuk **2.** bir unvan niteleyicisi 251, 277
ogul tarkan Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Buharalı bir tarkan..... 141
oguş boy, kabile..... 292
oguz Tola ve Selenge kıyılarını yurt tutan Türk boyu..... 159
oguz bilge tamgaçı Kül Tigin'in cenaze törenine Türgiş Kağan'ı temsilen katılan mühürdar..... 139
ok ok..... 312
ok/ök pekiştirme ve vurgulama edatı..199
okı- çağırmak, davet etmek..... 392
oksuz boy örgütü olmayan, örgütsüz..181, 307
ol 1. o 2. fiil çekimi ögesi..... 195, 196
olgurt- 1. oturtmak, yerleştirmek **2.** (bina, yapı, konut vb.) kurdurmak, tesis ettirmek..... 343, 403
olur- 1. oturmak **2.** varlığını sürdürmek, hayat geçirmek **3.** (*kagan, yabgu, şad vd.*) tahta çıkmak, hüküm sürmek, hükmetmek **4.** konuşlanmak, mevzilenmek **5.** ikamet etmek, yerleşmek, yurt tutmak335, 358, 374, 388
olurt- 1. oturtmak, yerleştirmek **2.** tahta çıkarmak, kağan yapmak **3.** (*bediz* sözüyle) motif, oyma vb.yi yerleştirmek, süsletmek, bezetmek..343, 362, 402
on on..... 316
on ok Köktürk Kağanlığı'nın batı kanadını oluşturan on kabilelik Türk boyu 161
on tümen yüz bin 319

on uygur on boydan oluşan Uygurlar..169
onunç onuncu.....323
oŋ tutuk Kül Tigin'in savaştığı elli bin kişilik Çin ordusunun kumandanı...141
oŋı askeri bir unvan.....266
opla- 1. atılmak, ileri fırlamak 2. atılmak, hücum etmek, boğa gibi saldırmak.335, 375
opul- 1. ileri atılmak 2. savaşta ileri atılmak, hamle yapmak.....335, 375
ordu kağan karargâhı.....242
orkun Orkun (Orhun/Orhon) ırmağı....145
oruk dar yol, patika.....236
ot ateş.....236
ot sub kıl- halk arasında nifak saçmak, kin ve nefret aşılamak.....371
otuz otuz.....316
otuz artukı bir otuzbir.....324
otuz artukı eki otuziki.....324
otuz artukı sekiz otuzsekiz.....324
otuz artukı tokuz otuz dokuz.....324
otuz artukı tört otuzdört.....324
otuz artukı üç otuzüç.....324
otuz tatar Proto Moğol kabilelerinden biri 164
oz- 1. geçmek, aşmak, öne geçmek 2. kurtulmak.....343, 375
ozıg kişi adı.....141
ozmış bir unvan niteleyicisi.....277
ozmış tegin/tigin 742-743 arasında hüküm sürmüş II. Köktürk Devleti'nin son kağanlarından.....137

Ö

ö- düşünmek.....356
öd (I) çağ.....211
öd (II) safra kesesi.....221
ödkünç sahte, taklit.....173, 326
ödsig yaşlı.....170, 245
ödüş bir gün, 24 saat.....214
ög 1. anne 2. üvey anne.....252
ög- övmek.....392
öge siyasi bir unvan.....266
ögir- sevinmek.....352
ögleş- fikir alış verişinde bulunmak.....389
ögsüz orta yaşa erişmemiş at.....180
ögtür- övdürmek.....392
ögün- övünmek, kıvanmak, kıvanç duymak.....352
ögüz ırmak.....226
ökün-/ökün- 1. pişman olmak 2. (can) sıkılmak.....352
öküş çok.....178
öküş kıl-/öküş kıl- 1. çoğaltmak 2. (*bodun* nüfusunu) çoğaltmak, bozulmuş demografik yapıyı düzeltmek...343, 399
ölüg ceset, ölü beden, cenaze.....245, 300
öl- 1. (sıradan kişiler, Türk Kağanlığı'ndan başka *bodun*ların kağanları, *beg*leri, *buyruk*ları, halkı, askerleri vb. için) ölmek 2. (*bodun* birliği) bozulmak, (*bodun* varlığı) ortadan kalkmak, mahvolmak, helak olmak, asimile olmak 3. çok sıkıntı ya da acı çekmek 4. (hayvan) telef olmak..... 349, 353, 366, 411
ölür- 1. öldürmek 2. *bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak 3. (savaş sırasında düşman boyların kağanlarını, yabgularını, şadlarını ve askerlerini) öldürmek 4. hayvan avlamak.....351, 371, 383, 394
ölüt- 1. öldürmek 2. (*teŋri*) ceza vermek, öldürmek.....351, 408
öŋ 1. ön 2. doğu 3. bir unvan niteleyicisi 231, 234, 278
öŋdün doğu.....232
öŋre önce.....202
ör- 1. yükselmek, kalkmak 2. baş kaldırmak, isyan etmek.....335, 367
örgi- (karargâh) kurdurmak, inşa ettirmek 403
örgin kağan otağı.....242
örpen Bilge Kağan komutasındaki Köktürk birliklerinin Kırgız ve Çiklerle 709 yılında savaştığı Kem ırmağı civarındaki yer.....153
ört ateş.....236
ötle- öğütlemek.....392
ötrü -den sonra.....202
ötüg rica.....293
ötüken Köktürk Kağanlığı ve Ötüken Uygur Kağanlığı devletlerinin merkezi 142
ötün- ricacı olmak, arzda bulunmak.....389

ötünç rica, arz 293
öz 1. kendi 2. (*teŋri* tarafından bahşedilen) benlik, manevi varlık, öz 3. bir unvan niteleyicisi 197, 278, 302
özlük 1. kişiye ait, kişisel mal mülk, at vb. 2. şahsi at 180, 298

P

purum Batı Roma İmparatorluğu, Bizans 150

S

sab söz, haber, bilgi, mesaj 293
saç saç 221
sagır çulugan kişi adı 141
saka Orta Asya'daki Hint-Avrupalı kavimlerden biri 161
sakın- 1. endişelenmek, kaygılanmak 2. düşünmek 353, 355
sakış Selenge yakınlarında bir bölge 153
sanç- 1. (ucu sivri bir nesneyi bir yere veya birine) batırmak, saplamak 2. kargıyla yaralamak veya öldürmek 343, 383
sansız sayısız, çok fazla 178
sarıg sarı 184
sayu her 202
sebig kül erkin Bilge Kağan'ın tahta çıkışını kutlayan *iç buyruk* 137
sebin bir ırmak 145
sebin- sevinmek 353
sekiz sekiz 316
sekiz oguz sekiz boydan oluşan Oğuzlar 161
sekiz on seksen 317
sekiz otuz yirmisekiz 321
sekiz seleŋe Sekiz kollu Selenge ırmağı 145
sekiz tümen seksen bin 319
sekiz yegirmi onsekiz 320
sekizinç sekizinci 323
seleŋe Selenge ırmağı 145
semiz semiz 180
sen/sin 1. sen 2. fiil çekimi ögesi 195, 196
seŋün general 266
seŋüt *seŋün* sözünün çokluk biçimi, generaller 266
sı- 1. kırmak 2. ele geçirmek, fethetmek 3. (*sab* sözüyle) dileğini kabul etmemek, bir istek veya ricayı yerine getirmemek 344, 384, 392
sıgıt yas, matem 300
sıgıtçı ağıtçı 281, 300
sıgta- yas tutmak 395
sıgun bir geyik cinsi 219, 299
sık- 1. bastırmak, sıkıştırmak 2. (savaşta) bastırmak, sıkıştırmak, püskürtmek 344, 384
sınar 1. (savaş düzeninde) ordunun iki kanadından biri 2. den yana, -den tarafa 3. yüzde elli, yarı, yarım 202, 238, 308
sıpa 1. bir yaşındaki eşek yavrusu 2. unvan niteleyicisi 218, 278
sinil kız kardeş 252
sir VIII. yüzyılın ikinci çeyreğinde Köktürk kütleleriyle karışan bir Türk boyu 161
sir irkin Tarduş beylerinden biri, Yigen Çor'un babası 137
siz 1. siz 2. fiil çekimi ögesi 195, 196
sogdak Hint-Avrupa kökenli Türkleşmiş bir kavim, Soğutlar 161
sogud Hint-Avrupa kökenli Türkleşmiş bir kavim, Soğutlar 162
soŋa yış Sayan dağları 149
sorug ün, şöhret 295
sök- 1. bir nesneyi yerinden sökmek 2. (kar) küremek 344, 419
sökür- 1. diz çöktürmek 2. itaat altına almak, bağımlı kılmak, kendi siyasal oluşumuna dahil etmek, ilhak etmek 344, 371
söz söz 294
sözleş- sözleşmek, söz birliği yapmak .. 390
sub 1. su 2. ırmak 227, 236
subsuz susuz, çorak yer, çöl 224
suk haset, kıskançlık, hırs, öfke 327
sukak yulı Ceylan Pınarı, bir su kaynağı 147
sü asker 281, 311
sü başı ordu komutanı 254
süçig tatlı 182
süle- ordu sevk etmek, asker çıkarmak 384
sület- ordu sevk ettirmek, asker çıkartmak 385
sünüg süngü, mızrak 312
sünüglüg mızraklı, silahlı (asker) .. 181, 311

sünük kemik 221
sünüş savaş 308
sünüş bol- savaş olmak 376
sünüş- savaşmak 375
sür- 1. sürmek **2.** (savaşta) uzaklaştırmak, püskürtmek 344, 385
süy Ötüken'in kuzeyinde bir bölge 153

Ş

şad/çad *yabgu* ile birlikte *kagan*dan sonraki en yüksek rütbe olan ve kağanın erkek kardeşine veya oğluna bizzat ihsan ettiği bir unvan 267
şadapıt *şad* maiyetindekilerin taşıdığı bir unvan 267
şantuŋ T'ai-hang-shan dağlarının doğusunda bulunan toprakların genel adı 153
şıp Selenge kıyılarında bir bölge 153

T

tabar (I) Cungarya ovasını kuşatan dağlık bölge ? 153
tabar (II) mal, davar 240
tabgaç Çin (Çin T'o-ba kavmi) 150, 162
tabışgan 1. tavşan **2.** tavşan yılı 215, 219, 299
tadıg çor Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı 142
tag dağ 224
tagık- dağa çıkmak 335
takagu/takıgu tavuk yılı 215
takı 1. ve **2.** dahi, daha 206
taluy Taluy ırmağı 145, 227
tam duvar 243
tamag ıduk baş Tamır ırmağı yakınında bir dağ tepesi 149
tamgaçı mühürdar 281
taŋ tan vakti 214
taŋut Tibetlilerin bir kolu 163
tap- (bulunma durumuyla) hizmet etmek 396
tapa -e doğru, -e karşı 202
tapıg iş, hizmet 296
tapla- uygun bulmak, onaylamak 392
tarduş Altayların batısında yurt tutan ve Tölis kavmine mensup olan bir Türk boyu 163
tarduş ınançu çor Kül Tigin'in cenaze törenine Kırgız Kağan'ı temsilen katılan *çor* 141
tarıglag tarla 299
tarkan yüksek bir unvan 267
tarkat *tarkan*ın çokluk biçimi, tarkanlar 268
tarkınç karışık, huzursuz 181, 307
taş (I) 1. taş **2.** yazıt taşı 237, 238, 244
taş (II) 1. dış **2.** bedenin dış yüzü, ten .. 221, 234, 307
taşdın siyasal merkezin dışı 307
taşgar- 1. dışarı çıkarmak **2.** (orduyu) sefere çıkarmak 344, 385
taşık- 1. dışarı çıkmak **2.** baş kaldırmak, isyan etmek **3.** (ordu) sefere çıkmak 336, 376
taşra siyasal merkezin dışı 307
tat yabancı (boy veya *bodun* bireyleri) .. 181, 292
tatabı Proto Moğol kabilelerinden biri . 164
tatar Ötüken Uygur Kağanlığı'na bağlı Türk boylarından biri 164
tay 1. bir veya iki yaşındaki at yavrusu **2.** bir unvan niteleyicisi 218, 278
tay bilge tutuk Kutlug Bilge Kül Kagan'ın 747'de babası tarafından *yabgu* atanan oğlu, Moyun Çor'un kardeşi 137
taygan köl bir göl 147
taygun oğullar 252
tebi deve 218
teblig hilekâr, aldatıcı 173
teg gibi 203
teg- 1. (yönelme durumuyla) değmek, ulaşmak, erişmek **2.** (savaşta) hücum etmek, saldırmak, saldırmak **3.** (*yaş* sözüyle) yaşı kemale ermek, yaşlanmak **4.** (*küni* sözüyle) hasetlenmek, kıskanmak 336, 350, 353, 376
tegi -e kadar, - değin 203
tegiş çarpışma, savaş 308
tegre çevre, etraf 234
tegres Ötüken'le birlikte Uygur Kağanlığı'nın devlet merkezi 143
tegür- (bulunma durumuyla) ulaştırmak, götürmek 344

teledü bir ırmak 145
telin- 1. delinmek 2. yer yarılmak, toprak yarılıp çökmek 336, 406
temir demir 237
temir kapıg Sir Derya'nın batısında Belh-Semerkant yolu üzerinde bir geçit, Buzgala geçidi 151
teŋri 1. gökyüzü 2. tanrı 3. *kagan/kan* unvanının niteleyicisi 216, 279, 302
teŋri teg teŋri yaratmış Bilge Kağan'ın küçük oğlu Teŋri Kağan'ın unvan niteleyicisi 279
teŋri teg teŋri yaratmış türk bilge kagan Bilge Kağan'ın küçük oğlu, Teŋri Kağan 132
teŋri teg teŋride bolmış İlteriş Kağan'ın büyük oğlu, II. Köktürk Devleti kağanı Bilge'nin unvan niteleyicisi 279
teŋride bolmış Moyun Çor'un kağanlık unvanının niteleyicisi 279
teŋride bolmış el etmiş bilge kagan İlk Uygur kağanı Kutlug Kül Bilge'nin oğlu, ikinci Uygur kağanı, Moyun Çor'un kağanlık unvanı ve adı 132
teŋriken bir unvan 268
teŋrim *kagan/kan* unvanının niteleyicisi 279
ter ter 222
teyeŋ 1. sincap 2. sincap kürkü 219, 240, 299
tez Kuzeybatı Moğolistan'da bir ırmak, Tes ırmağı 145
tez- 1. koşmak, koşarak uzaklaşmak 2. kaçmak, (savaşta) geri çekilmek 336, 377
tezik Arap kavimleri 165
tıd- 1. tıkamak, engel olmak 2. (*yaş, sıgıt* sözleriyle) acıyı içe gömmek, bastırmak 344, 354
tıl muhbir, casus, ajan 281, 307
tıŋla- dinlemek, dinleyerek idrak etmek 392
ti-/te- 1. demek, söylemek 2. düşünmek 356, 393
tigin/tegin *kagan*ın erkek kardeşlerine ve oğullarına verilen unvan, prens 268
tigit *tigin*in çokluk biçimi, *tigin*ler, prensler 269
tik- 1. bir cismi dik biçimde durdurmak, dikmek 2. (*çıt* sözüyle) çakmak, toprağa yerleştirmek, dikmek 3. yazıt dikmek 4. (heykel) kaideye oturtmak 5. (*yıpar* sözüyle) cenaze töreninde mum dikmek 344, 395, 402, 403, 405
tile- dilemek, istemek 393
tinsi/tensi ogı Altay dağlarının batı bölümünde bir silsile, *Ek Tag* 149
tip diye 206
tir- 1. bir araya getirmek, derlemek, toparlamak 2. (bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek, başka bodun ve boyları müttefik kılmak 344, 371
tirgür- 1. diriltmek 2. *bodun*u ihya etmek, yok olmaktan, asimile olmaktan kurtarmak 351, 371
tirig diri, canlı 245
tiril- 1. dirilmek, hayata dönmek 2. (ordu) savaşta hezimete uğramaktan kurtulmak, toparlanarak güçlenmek 3. (*tün* sözüyle) gece olmak 350, 377, 410
tiril-/teril- 1. birleşmek, toplanmak 2. politik veya askerî ittifak yapmak ... 336, 367
tirkiş kervan 240
tiyin/teyin diye 207
tizlig güçlü, kuvvetli, asi, dikbaşlı 173
to- doymak 348
tod- doymak 348
tog- aşmak, geçmek 345
togla Tola ırmağı 146
togu doğu 232
togu balık Tola ırmağı kıyısında bir kent 150
toguru boyunca, -e doğru 204
tok tok 170
tokar Hint-Avrupa kökenli bir kavim, Toharlar 165
tokı- 1. vurmak, hızla değmek, çarpmak 2. vuruşmak, çerpışmak, savaşmak 3. ok, kılıç, kargı vb. ile vurmak, vurarak yaralamak veya öldürmek . 345, 377, 385
tokıt- 1. vurdurmak, çaktırmak 2. (*çıt* sözüyle) ordugâh, karargâh çevresine çit çakmak 3. (*taş, beŋgü taş, bitig taş, tolku taş* sözleriyle) yazı yazdırmak . 345, 403, 405
toktar- yenilgiye uğratmak 385

tokuş bir ırmak ...! ... 146
tokuz 1. dokuz 2. dokuzuncu ... 316, 323
tokuz bayırku dokuz boydan oluşan Bayırkular ... 155
tokuz bolmış bilge tay seŋün Moyun Çor'a bağlı birliklerin başkumandanı ... 137
tokuz ersin Karaşar bölgesi ... 153
tokuz oguz dokuz boydan oluşan Oğuzlar ... 160
tokuz otuz yirmidokuz ... 321
tokuz tatar Ötüken Uygur Kağanlığı'na bağlı dokuz kabilelik Türk boylarından biri ... 164
tokuz yegirmi ondokuz ... 320
tokuz yüz dokuz yüz ... 318
tokuz yüz er başı dokuz yüz kişilik askeri birlik başı ... 254
tokuzunç dokuzuncu ... 323
tolgat- 1. dolaştırmak, dolandırmak 2. sıkıntı vermek, eziyet etmek ... 345, 354
tolku yazıt taşı ... 244
toluk Çoyr Yazıtı'nın *bitigci*si ... 139
ton giysi ... 237
tonlug giyim-kuşamlı, varlıklı ... 181, 297
tonlug kıl- 1. giydimek, kuşatmak, donatmak 2. kalkındırmak, müreffeh düzeye getirmek ... 345, 399
tonsuz çıplak, sefil, perişan ... 181, 297
toñukuk İlteriş, Kapgan, İnel ve Bilge kağanların *ayguçı*sı, Tonyukuk ... 137
toŋa 1. kaplan 2. unvan niteleyicisi ... 219
toŋa tigin Kapgan Kağan'ın oğlu ... 137
toŋıt- (*köz* sözüyle) üzüntü ve çaresizlik içinde olmak ... 355
toŋra Tölislere mensup, Tokuz Oguzların kollarından biri olan boy ... 165
toŋra esim VII. yüzyılın son çeyreğinde Tokuz Oguz liderinin Kıtay'a gönderdiği Toŋra boyundan bir temsilci ... 141
toŋuz domuz ... 220, 299
topul- 1. delinmek 2. (savaşta) safları yararak düşman güçlerinin arasına atılmak ... 336, 377
tor- 1. zayıflamak 2. çok sıkıntı ya da acı çekmek ... 350, 353
torug 1. doru 2. doru renkli at ... 184, 218
toruk zayıf ... 180
tögültün yazı Yin-shan (Çogay Yış) dağlarında ovalık bir bölge ... 151
tök- 1. dökmek 2. düşmanı deniz, göl, ırmak vb.ye dökmek ... 345, 385
töküt- 1. akıtmak 2. (*kan* sözüyle) kan akıtırcasına çalışmak, emek sarf etmek, büyük gayret göstermek, çok çalışmak ... 345, 398
tölis Çin kaynaklarında eski Hun boylarından biri olarak zikredilen Orta Asya'ya yayılmış Türk kütleleri bütünü ... 165
töŋker tag bir dağ ... 149
töpü en üst, tepe ... 234
töri- türemek, yaratılmak ... 406
tört dört ... 315
tört tümen kırk bin ... 319
tört yegirmi ondört ... 319
törtünç dördüncü ... 322
törü 1. toplumsal yasalar bütünü, töre 2. tören, merasim ... 299, 301
tu- kapamak, kapanmak ... 345
tudun üst düzey bir askeri unvan ... 270
tudun yamtar Karlukların 718 yılındaki isyanını bastırmak üzere sefere çıkan Köktürk *tudun*u ... 138
tug (I) bayrak, sancak ... 284
tug (II) engel, bariyer ... 313
tuglug sancaklı, bayraklı ... 181, 284
tun 1. yeni doğmuş 2. bir unvan niteleyicisi ... 245, 279
tun bilge adına Çoyr Yazıtı dikilen iki Türk beyinden biri ... 138
tun yegen erkin adına Çoyr Yazıtı dikilen iki Türk beyinden biri ... 138
tur- 1. ayağa kalkmak 2. bekçilik, muhafızlık yapmak, nöbet tutmak ... 336, 396
turgak 1. konut 2. gece bekçisi, muhafız ... 242, 281
turgak başı gece bekçilerinin başı ... 254
turgur- 1. yaşatmak 2. savaş sonunda düşmanı sağ bırakmak ... 351, 385
tusu yarar ... 326
tusu bol- faydalı olmak ... 396
tuş karşı ... 235

tut- 1. tutmak 2. (*at* sözüyle) başka bir etnik kimliğe geçmek, asimile olmak 3. (*kü* sözüyle) adı duyulmak, ün kazanmak 4. (*Türk teŋri*si) *kagan, katun* ve *kagan*ın diğer aile bireylerini korumak, muhafaza etmek 5. (savaşta) yakalamak, ele geçirmek 6. denetim altına almak 7. (*il/el* ve *yir sub* sözleriyle) vatan edinmek, yurt tutmak, ülkeyi yönetmek 8. (*il*) varlık sürdürmek..... 345, 362, 372, 386, 401, 408

tutuk askeri vali, bölge yöneticisi..... 270

tutuk başı *tutuk* başı 255

tutun- tutunmak..... 336

tutuz- 1. tutturmak 2. yakalatmak. 345, 386

tuy- duymak, hissetmek, fark etmek, algılamak, aldırış etmek..... 393

tuygun elteber Kül Tigin'in *bark*ını inşa eden mimarları ve tezyinatçıları Çin'den getirten *elteber*..... 138

tuygut kişi adı..... 142

tuykun ulug tarkan bukug bıŋa Moyun Çor'a bağlı askerî birliklerden birinin komutanı..... 138

tügünlüg 1. düğümlenmiş, düğümlü 2. (kuyruğu) düğümlü (at)..... 180

tüketi tamamıyla, baştan sona kadar.... 189

tümen on bin..... 318

tün gece..... 214

tün ortusı kuzey 232

tüpüt Tibet..... 150

türgi yargun köl Onon ve Kerulen arasındaki Torey gölü 147

türgiş On Okların Tu-lu koluna mensup Batıdaki Tölis boylarından biri..... 166

türk 1. Türk 2. bir hükümdarın yönetimindeki halk, teba, reaya 166, 292

tüş- 1. inmek 2. (yaklaşma-bulunma, yön durumuyla) gitmek, yürümek 3. konaklamak veya mola vermek üzere at, at arabası vb.den inmek 4. düşmek, düşüp yaralanmak veya telef olmak 5. (düşman ordusu) ırmağa, denize vb.ye dökülmek..... 337, 378, 411, 419

tüşür- indirmek..... 345

tüz barışık, uyumlu..... 181, 307

tüzsüz itaatsiz, uyumsuz, kavgalı. 181, 307

tüzül- 1. düzenlenmek, tertip edilmek 2. (bir *bodun* başka bir *bodun*la) anlaşmak, antlaşma yapmak..... 337, 359, 390

U

u uyku..... 222

u- 1. mümkün olmak, olanaklı olmak 2. yardımcı fiil..... 337, 415

ubut utanç 327

uç uç 235

uç- 1. uçmak 2. (Türk *kagan*ları ve *kagan*lık ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek 337, 350

uçuz kolay 174

uçuz köl bir göl..... 147

ud- 1. takip etmek, kovalamak 2. (savaşta) takip etmek, kovalamak, peşine düşmek..... 346, 386

udar seŋün Kül Tigin'in cenaze törenine Kıtay ve Tatabı halklarını temsilen gelen general..... 141

udargan Ötüken'in doğusunda bir bölge 153

udı- uyumak..... 348

udlık uyluk, kalçadan dize kadar olan bacak bölümü 221

udşur- 1. birbirini takip ettimek, kovalatmak, peşine düşürmek 2. (savaşta) birbirini takip ettimek, kovalatmak, peşine düşürmek.. 346, 386

udu ve 208

udurgan Bilge Tölis Ulug Bilge Şad'ın *buyruk*u 138

uduz- 1. takip ettirmek, izletmek 2. komuta etmek, sevk etmek..... 346, 386

ugur yol..... 237

ulayu 1. ve 2. ayrıca..... 208

ulgart- 1. büyütmek, yükseltmek, 2. terfi ettirmek, yükseltmek..... 346, 401

ulu ejderha yılı..... 216

ulug 1. yaşlı 2. yaşça büyük 3. ileri gelen kimse, ulu, yüce kişi 4. bir unvan niteleyicisi 5. büyük, muazzam 170, 174, 178, 179, 279

ulug bol- yaşlanmak, ihtiyarlamak..... 350

ulug öz ınançu Moyun Çor'a bağlı birliklerde üst düzey bir asker 138

ulug uruŋu Moyun Çar'a bağlı birliklerde bir yüzbaşı 139
uluş kent, şehir 241
umay *Teŋrici* inanışta kadınları doğum sonrasındaki evrede koruduğuna inanılan tanrıça 304
una- onaylamak 394
unç mümkün, olabilir 329
ur- 1. vurmak 2. okla vurmak, okla vurarak yaralamak 3. (hayvan) vurmak 4. kurmak, tesis etmek 5. yazmak, sert zemin üzerine ucu keskin bir nesneyle harfleri kazıyarak, çizerek yazı yazmak 346, 386, 403, 405, 411
urı 1. erkek 2. oğul, erkek çocuk 247, 253
urtur- 1. vurdurmak 2. yazı yazdırtmak 3. (*bediz* sözüyle) süsletmek, bezetmek 346, 402, 405
urugsırat- 1. soysuzlaştırmak, kökünü kazımak 2. *bodun*u tümüyle veya kısmen ortadan kaldırmak, soykırım yapmak 372
uruş 1. savaş 2. bir unvan 270, 308
uruş kıl- savaşmak, savaş yapmak 386
utru karşı 235
uygur/uygur Köktürk Kağanlığı döneminde Selenge kıyılarında yurt tutan Türk boyu 169
uzun uzak 176

Ü

üç 1. üç 2. üçüncü 314, 322
üç birkü Hentey dağları civarında bir bölge 153
üç karluk Üç Karluklar, Ötüken Uygur Kağanlığı'na bağlı bir Türk boyu 157
üç kurıkan üç boydan oluşan Kurıkanlar 159
üç oguz üç boydan oluşan Oğuzlar 161
üç otuz yirmiüç 320
üç tümen otuz bin 318
üç yegirmi onüç 319
üç yüz üç yüz 317
üçegü üçü, üçü birlikte 323
üçün için 204
üçünç üçüncü 322
ülgen ulu, yüce, büyük 174
ülüg 1. bölüm, bölük 2. kısmet, nasip, kader, yazgı 247, 304
ün- 1. yükselmek, (bitki) çıkmak, boy vermek, kalkmak, tırmanmak 2. (düşman saflarının) içinden çıkmak, sıyrılmak, (delip) geçmek 337, 378
üntür- 1. yükseltmek 2. (tan) atmak 346, 410
ürk- ürkmek, korkmak 353
ürüŋ ak, beyaz 184
üz inatçı 174
üz- kırmak, koparmak 346
üze 1. yukarı, üst, yukarıda, üstte 2. üstüne, üzerine, üstünde, üzerinde , -a göre, gereğince 205, 235

Y

yabaş bir ırmak 146
yabgu *şad* ile birlikte *kagan*dan sonraki en yüksek rütbe olan ve kağanın erkek kardeşine veya oğluna bizzat ihsan ettiği bir unvan 270
yabız kötü, fena, berbat 174
yabız bol- 1. kötü duruma gelmek, kötülemek, niteliği bozulmak 2. (düzenli askerî birlik vb.) bozulmak 337, 378
yablak 1. kötü, fena, berbat, değersiz 2. kötülük, nifak 174, 326
yablak bol- 1. kötü duruma gelmek, kötülemek, niteliği bozulmak 2. (savaşta) kötü bir duruma düşmek, yenilmek 3. (*köz, kaş* sözleriyle) çok ağlama sonucunda gözleri şişmek ... 337, 378, 395
yabrıt- 1. yıpratmak, zayıflatmak 2. bozguna uğratmak 346, 387
yadag yaya, piyade 181, 311
yagı düşman 312
yagı bol- düşman olmak, düşman haline gelmek 378
yagıçı savaşçı, savunmacı 281, 311
yagısız düşmansız, dost, barışık 181, 307
yagısız kıl- düşmansız kılmak, düşmandan temizlemek 387
yagıt- düşman olmak, düşman haline gelmek 378

yagız 1. yağız, kızılımsı kahverengi 2. yağız renkli at 184, 218
yagma bir Türk boyu 169
yagru yakın 176
yaguk yakın 176
yagut- yaklaştırmak 346
yaka sınır 285
yakala- sınır çizmek 363
yalabaç elçi 282
yalıŋ çıplak, yoksul 181, 297
yalma kalkan 312
yalŋus yalnız, tek başına 247
yamaş- katılmak 346
yan/yen 1. yan, taraf 2. -den yana, -den tarafa 206, 235
yan- 1. geri dönmek 2. (savaşta) geri çekilmek 337, 378
yaṅ-/yay- 1. dağıtmak, yaymak 2. püskürtmek, bozguna uğratmak 346, 387
yana yeniden, tekrar 189
yantur- 1. döndürmek 2. (orduyu) geri çekmek 3. (*yaş, sıgıt* sözleriyle) acıyı içe gömmek, bastırmak 346, 355, 387
yaŋak yanak 222
yaŋı ayın ilk on gününden biri 214
yaŋıl- yanılmak, hata yapmak 355
yapıt- 1. yaptırmak 2. (*balık* sözüyle) şehir kurdurmak, inşa ettirmek, yaptırmak 347, 404
yar ögüz Gobi'nin kuzeybatısında, Kara Kum ile Ötüken arasında bir ırmak .. 146
yara- işe yaramak, bir iş için uygun olmak, kullanışlı olmak 396
yaraklıg silahlı asker 181, 311
yaraklıgdı silahlı olarak 190
yarat- 1. yapmak 2. (*teŋri*) yaratmak 3. (*taş, ı, örgi* sözleriyle) yapı kurmak, inşa etmek 4. (*bitig* sözüyle) yazıt dikmek 5. (*bediz* sözüyle) süsleme yapmak, nakşetmek 6. (*bodun* sözüyle) dağınık, düzensiz veya başına buyruk bir topluluğu bodun haline getirmek, ulus yaratmak, örgütlemek 347, 363, 402, 404, 405, 409
yaratıt-/yaratıt- 1. yaptırmak 2. (*bark, örgin, çıt* sözleriyle) inşa ettirmek, yapı kurdurmak, yaptırmak 3. (*belgü, bitig* sözleriyle) yazdırmak 347, 404, 405
yaratun- 1. oluşmak, yapılanmak 2. (*il* ve *bodun*) yapılanmak, örgütlenmek 338, 360
yaratur- 1. yaptırmak 2. (*bark* sözüyle) inşa ettirmek 347, 404
yargan yargıç 270, 282
yarık zırh 312
yarıklıg zırhlı asker 182, 312
yarış agulug yeri tam olarak belirlenemeyen bir bölge 153
yarış yazı Tarbagatay ve Tanrı Dağları arasındaki Cungarya ovası 151
yarlıka- (*teŋri, yer, teŋriken* sözleriyle) buyurmak, lutfetmek, esirgemek, ihsan etmek 409
yaruk güneş 216
yası yassı 170
yaş 1. göz yaşı 2. yaş, doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman .. 222, 245
yaşa- 1. yaşamak 2. belli bir yaşta olmak 351
yaşıl yeşil 184
yaşıl ögüz Sarı Irmak 146
yat- 1. yatmak, bir yerde uzanır halde bulunmak 2. (kemikler) yığılmak, kötü biçimde ölmek 3. (cenaze) gömülmeden kalmak, ortada kalmak 338, 350, 395
yay yaz 212
yay bol- yaz mevsimi olmak, yaz gelmek 410
yayla- (bir yerde) yaylamak, yaz mevsimini geçirmek 389
yaylag yayla 225
yaz ilkbahar 212
yaz- yanılmak, aldanmak 356
yazı kıl- 1. (bir araziyi) ova haline getirmek 2. (ırmak, göl vb.ye düşman askerlerini dökerek) ova gibi dümdüz yapmak 387
yazı ova, step 225
yazın- yanılmak, hata etmek 356
yazukla- hata yapmak 357
yazuklıg suçlu, kabahatli 175
yeg/yig iyi, daha iyi 175

yeg kıl- 1. iyi kılmak, iyileştirmek 2. (*bodun*u) iyi duruma getirmek, kalkındırmak 347, 399
yegdi daha iyi bir biçimde 190
yegen/yigen 1. yeğen 2. bir unvan niteleyicisi 253, 280
yegen silig beg Kül Tigin'e at armağan eden (veya bu atın ganimet alındığı) kişinin adı 142
yegirmi/yigirmi yirmi 316
yegren kestane rengi 184
yel- (at için) hızla sürmek, dörtnala kaldırmak 411
yelme keşif kolu, keşif devriyesi 282
yeltür- 1. (*at*) koşturmak, seğirttirmek 2. akın ettirmek 387, 411
yeme da/de, dahi, ve 208
yer/yir 1. yer, toprak, arazi, yeryüzü 2. ülke, memleket 3. yer tanrısı 225, 284, 304
yer/yir sub (dağları, ovaları, ırmakları, gölleri vb. içeren) kutsal vatan toprağı 304
yerçi kılavuz, rehber 282
yet- (I) yedmek, (atı) yedekte götürmek 411
yet- (II) (yönelme-bulunma durumuyla) ulaşmak, erişmek 338
yeti/yiti yedi 315
yeti yegirmi az onyedi boydan oluşan Azlar 155
yeti yüz yedi yüz 318
yetinç/yitinç yedinci 322
yetmiş yetmiş 317
yıg- 1. yığmak, toplamak 2. (bodunu, boyları) derleyip toparlamak, bir araya getirmek, başka bodun ve boyları müttefik kılmak 347, 372
yıl yıl 211
yılan yılan yılı 216
yılkı dört ayaklı evcil hayvanlar, çiftlik hayvanları 220
yılla- belli bir yerde bir yıl boyunca konaklamak 389
yıllık yıllık 325
yılpagut savaşçılar 312
yılsıg zengin, müreffeh 182, 297
yılun kol Selenge kıyılarında bir bölge 153
yımşak yumuşak 182
yıpar (cenaze ritüellerinde kullanılan) kokulu mum, tütsü 300
yırı kuzey 232
yırıdın kuzey 233
yış orman, ormanla kaplı dağ 225
yi-/ye- yemek yemek 348
yiçe yine, yeniden, tekrar 190
yigen çor Tarduş beylerinden Sir İrkin'in oğlu 139
yinçge ince 179
yinçü inci 237
yinçü ögüz Sir Derya (Seyhun) ırmağı 146
yir/ir kuzey 233
yit-/yet- 1. kaybolmak, yitmek 2. (*il, bodun* vb. sözlerle) ortadan kalkmak 3. çok sıkıntı ya da acı çekmek 338, 353, 367
yiti/yeti otuz yirmiyedi 320
yiti/yeti yegirmi onyedi 319
yitür- 1. kaybetmek, yitirmek 2. (*kagan*ı) yitirmek, elden kaçırmak 347, 365
yog cenaze töreni 300
yogçı yasçı 282, 301
yogla- cenaze töreni yapmak 395
yoglat- cenaze töreni yaptırmak 396
yogra yarış Cungarya ovasının bir bölümü 151
yogun yoğun 179
yogur- 1. yoğurmak 2. bir yeri yoğururcasına yürüyerek aşmak 347
yok 1. yok 2. yoksul 297, 327
yok bol- 1. yok olmak 2. (*kan, ilteber, katun* ve diğer *kagan*lık ailesi bireyleri için) ölmek, vefat etmek 3. (*bodun* birliği) bozulmak, (bodun varlığı) ortadan kalkmak, asimile olmak, (bodun adı) silinmek 338, 350, 367
yok kıl-/yok kış- 1. yok kılmak, yok etmek 2. savaşta orduyu ve karşı kavmin halkını hezimete uğratmak, ortadan kaldırmak 351, 387, 419
yokad- 1. yok olmak 2. (*bodun* birliği, *bodun* varlığı) ortadan kalkmak, yok olmak, asimile olmak 338, 367
yol (I) yol 237
yol (II) unvan (?) 295
yolagçı kılavuz, rehber 282
yolı defa, kere, kez 190

yollug 1. talihli, şanslı 2. bir unvan niteleyicisi 175, 280
yollug kagan İlk Köktürk kağanlarından biri ? 133
yollug tigin Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtlarının *bitigci*si 139
yoluk- 1. yolda karşılaşmak 2. düşmanla karşılaşmak 338, 378
yoŋaşur- iftira atmak 394
yorı- 1. adım atarak ilerlemek, gitmek, yürümek, yol almak, ilerlemek 2. isyan etmek, baş kaldırmak 3. ilerlemek, gelişmek, kalkınmak 4. ordu sevk etmek, akın etmek, düşman topraklarına saldırmak, baskın yapmak 338, 368, 379, 398
yorıt- 1. yürütmek, ilerletmek 2. orduyu sefere çıkarmak 3. kalkındırmak, ilerletmek, geliştirmek, gönenç içinde yaşatmak 347, 387, 400
yubul- yuvarlanmak 338
yukaru yukarı 235
yula köl bir göl 147
yulı- yağmalamak, talan etmek 387
yunt at 218
yurç kayınbirader 253
yurt 1. yurt, kamp yeri, konaklama yeri 2. cenaze çadırı 242, 301
yut kıtlık 301
yut bol- kıtlık çıkmak 401
yutuz eş, zevce 253
yuyka ince 179
yügerü yukarı 235
yügür- 1. koşmak 2. (*kan*) akmak, yaralanmak, ölmek 338, 351
yügürt- 1. koşturmak 2. (atı) hızla koşturmak 3. (*ter* sözüyle) emek sarf etmek, büyük gayret göstermek, çok çalışmak, ter dökmek 347, 398, 411
yükün- 1. saymak, saygı göstermek, hürmet etmek 2. boyun eğmek, biat etmek, bir kimsenin veya bir yönetimin egemenliğini tanımak 368, 390
yüküntür- 1. saydırmak, hürmet ettirmek, sözünü dinletmek 2. baş eğdirmek, boyun eğdirmek, biat ettirmek .. 372, 394
yür- 1. yürümek 2. savaşta piyade olarak ilerlemek 347, 388
yüz (I) yüz, surat 222, 317
yüz (II) yüz (sayısı) 222, 317
yüz başı yüz kişilik askeri birlik başı 255
yüzçe yüz civarında 321
yüzer yüzer 323
yüzüt- yüzdürmek 347

VII. GENEL DİZİN

A

Aalto, P.16, 27, 30, 31, 55, 60, 61, 63, 79, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 123, 466, 508
Abakan Yazıtı....61
ablatif....41, 82, 115
Ak Termel ırmağı....86, 87, 120, 143, 425
alt katman (substratum)....126
Altay dağları (Altun Yış)82, 93, 94, 120, 121, 144, 147, 148, 149, 426
Altay dilleri....29, 30, 46, 59, 76, 81
Altay Türkçesi....111, 490
Altayik....76
Altınköl Yazıtı....40, 75, 89, 128, 512, 513
Alyılmaz, C.12, 25, 27, 30, 32, 36, 54, 65, 89, 97, 452, 461, 466
Apa Tarkan....65, 94, 101
araç durumu....42, 57, 62, 106, 107
A-shi-na, bkz. Aşina....45
Aşina, bkz. *A-shi-na*....70, 498
Attila (Hun İmparatoru)....77, 483
Avar....48, 123
Aydarov, G.27, 28, 33, 34, 60, 72, 76, 77, 82, 84, 86, 87, 88, 92, 93, 95, 96, 97, 101, 102, 103, 109, 110, 111, 115, 116, 118, 119, 121, 123, 466, 469, 471, 474, 478
ayrılma durumu 40, 84, 89, 119, 331, 348, 363

B

Barık Yazıtı....40
Barutcu Özönder, F. S.20, 25, 28, 39, 40, 41, 54, 65, 69, 90, 107, 109, 115, 119, 120, 467
Basmıl43, 84, 124, 126, 155, 156, 157, 192, 196, 213, 241, 245, 259, 288, 292, 316, 320, 328, 367, 368, 370, 372, 378, 416, 458, 477, 478
Bay Bulun Yazıtı....89, 104, 107
Bay-Ci kavmi....110
Bayırkular84, 96, 103, 109, 130, 133, 134, 136, 138, 154, 155, 156, 157, 158, 161, 163, 164, 165, 169, 183, 188, 192, 196, 201, 203, 217, 221, 232, 258, 259, 266, 267, 268, 269, 270, 273, 276, 278, 279, 284, 291, 312, 316, 344, 375, 376, 378, 384, 410, 411, 425, 426, 445, 449, 450, 453, 481
Bazılhan, B....25
Bazin, L....28, 31, 36, 38, 79, 108
Beltir....105
Berçiker65, 66, 67, 68, 69, 140, 141, 149, 162, 230, 241, 266, 267, 275, 277, 287, 334, 451
Berta, Á.27, 28, 29, 31, 38, 42, 44, 45, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 67, 71, 73, 76, 79, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 115, 116, 118, 119, 121, 124, 125, 128, 129, 452, 461, 466, 469, 471, 473, 474, 478, 481
Bilge Kağan/Bilge Kağan Yazıtı10, 11, 15, 19, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 41, 43, 49, 50, 55, 56, 57, 62, 63, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 81, 83, 84, 88, 94, 98, 101, 104, 110, 113, 115, 119, 120, 121, 124, 125, 127, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 140, 152, 153, 195, 256, 264, 273, 274, 277, 279, 284, 406, 421, 423, 453, 472, 475, 483, 485, 492, 509, 510
Bilge Tarduş Ulu Bilge Yabgu51, 66, 133, 134, 138, 154, 156, 164, 165, 188, 252, 258, 265, 270, 273, 276, 278, 279, 280, 291, 480
bitigci....5, 42, 69, 75, 92, 96, 105, 127, 139
Bizans....36, 43, 45, 48, 77, 78, 83, 150, 504
Bizans yıllıkları....45
Bolçu....59, 143, 425
boy/kavim adı, bkz. etnonim11, 21, 35, 36, 56, 57, 67, 68, 84, 85, 103, 113, 120, 156, 183, 184, 217, 220, 223, 225, 255, 284, 304, 314, 316, 423
Bögü Kağan, bkz. Kapgan29, 38, 75, 92, 93, 111, 187, 194, 263, 273, 391, 431, 464, 494, 497, 506
Brahmice....122
Budist Uygur46, 52, 65, 96, 101, 102, 107, 112, 117, 122
Bugut Yazıtı....46
Buhara36, 65, 67, 68, 69, 140, 141, 149, 162, 230, 241, 266, 267, 275, 277, 287, 334, 451
Bulgar....72
*bulunma durumu*42, 82, 338, 344, 354, 365, 366, 370, 392, 396, 415

Bumin Kağan45, 47, 48, 98, 100, 131, 132, 133, 205, 247, 249, 260, 358, 446, 455
büzülme (contraction) 107, 127
Byzantinoturcica 115, 501, 510

C

Chavannes, E. 35, 45, 78, 84, 113
Clauson, Sir G.15, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 54, 55, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 69, 71, 72, 75, 76, 77, 79, 80, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 93, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 107, 109, 110, 111, 112, 115, 117, 118, 119, 122, 124, 125, 128, 469, 471

Ç

Çaa Köl Yazıtı 40, 89
Çaça Seŋün56, 57, 58, 140, 201, 245, 266, 308, 319, 320, 375, 449, 458
Çaŋ Seŋün67, 68, 69, 139, 162, 243, 244, 248, 261, 266, 280, 281, 300, 334, 402, 451
Çift çatı 57, 82
Çin25, 35, 37, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 57, 64, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 93, 97, 106, 110, 113, 138, 140, 141, 150, 151, 159, 162, 165, 489, 490, 491, 500, 504, 510, 514
Çin kaynakları, bkz. Çin yıllıkları35, 37, 57, 64, 70, 73, 77, 84, 85, 150, 165, 500
Çin yıllıkları, bkz. Çin kaynakları35, 45, 46, 64, 72, 73, 77, 88, 110, 113
Çince31, 37, 45, 66, 68, 113, 115, 122, 126, 127, 508
Çogay dağları82, 148, 150, 151, 166, 224, 225, 227, 230, 285, 356, 366, 388, 389, 418, 445, 453, 462
Çoyr Yazıtı10, 11, 15, 19, 23, 25, 26, 28, 39, 40, 41, 65, 138, 139, 421, 467, 507

D

datif 40, 41, 42, 56, 57, 88, 125
Dede Korkut Kitabı 55, 78, 493, 497, 503
Demir Kapı120, 146, 148, 149, 151, 161, 165, 168, 170, 177, 191, 203, 207, 224, 226, 228, 229, 230, 237, 243, 287, 328, 331, 332, 336, 341, 342, 360, 362, 384, 388, 400, 413, 416, 426, 445, 446, 447, 448, 450, 453, 455, 456, 465, 470
Demir Sug Yazıtı 55
dış boşluk (external hiatus) 93
diyalekt 54, 105, 121
DLT (Divanü Lügati't Türk)15, 29, 60, 63, 97, 102, 104, 114, 129
Dobrovits, M. 28, 469
Doerfer, G.17, 30, 31, 33, 34, 37, 59, 73, 74, 128, 512, 513
Doğu Roma 45, 83

E

Eberhard, W. 38, 72, 77, 110
Ediz kavmi 57, 72, 73, 84
Eerbek Yazıtı 55
Ek Tag 96, 149, 485
eksiltim (*elips*) 44, 99, 117, 125
eksiz ad tamlaması 68, 91
El Bajı Yazıtı 40
Elegest Yazıtı 128
Engürüs (Macaristan) 114
Enük Seŋün 69
er at ...31, 55, 56, 295, 340, 360, 401, 431, 483
Ercilasun, A.B. 20, 31, 47, 484, 508
Erdal, M.16, 30, 32, 33, 34, 38, 43, 44, 49, 54, 60, 62, 63, 74, 82, 83, 88, 90, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 106, 107, 108, 115, 117, 118, 119, 120, 124, 125, 128, 129
Eski Türkçe11, 15, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 43, 44, 52, 54, 55, 59, 80, 81, 82, 83, 86, 89, 90, 95, 100, 102, 104, 106, 110, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 484, 487, 490, 491, 492, 493, 495, 497, 499, 503, 504, 510, 511, 513
Eski Uygurca/Eski Uygur belgeleri11, 15, 19, 29, 33, 36, 64, 86, 89, 99, 111, 117, 121, 128, 488, 513
eşitlik eki 88
eşsesli 122
eşyazılı 122
etnonim bkz. boy/kavim adı49, 67, 74, 91, 92, 423
ettirgen 34, 42, 80, 129

F

Fars 66
Farsça 47, 58
Fin Atlası 26, 27, 54, 122, 495
fu-li (böri/kurt) 113

G

Gabain, A. von29, 33, 44, 79, 88, 89, 115, 119, 122, 124, 492, 512
geçişli çatı 48, 52, 57, 82, 106, 388
geçişsiz çatı 57, 90, 102, 388
geçmiş zaman 100
gelecek zaman 44
genizlilik yitimi (denazalizasyon)98, 121, 122
Giraud, R.27, 35, 36, 67, 72, 79, 80, 82, 84, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 95, 96, 97, 466
gizli özne 42, 91, 116
Gömeç, S.35, 36, 37, 38, 50, 67, 69, 70, 84, 94, 112, 113, 117, 118, 119
Grønbech, K..... 33, 95, 110

H

Hakas 15, 105
hapax legomenon 65, 67, 87, 121
Harezm 115, 119
Hazar/Hazarlar39, 72, 82, 83, 104, 115, 123, 157, 158, 160, 191, 212, 223, 230, 242, 243, 388, 389, 398, 403, 404, 472, 476, 479, 493, 505
hece yitimi (haplology) 88
Hemçik-Çırgakı Yazıtı 15, 74, 128
*hendiadyoin*39, 45, 51, 53, 61, 63, 74, 86, 109, 127
Hıristiyan..... 107, 111
Hintçe..... 31, 61, 65, 76, 96, 508
Hiung-nu 77, 97, 110
Hoten84, 85, 86, 150, 159, 160, 163, 193, 198, 228, 230, 232, 233, 309, 321, 327, 373, 463
Hoyto Tamir..... 12
Hua-Guolar 77
Hun 77, 97, 165, 483
hypergami..... 70
hypogami..... 70

I

Irk Bitig 15, 49, 52, 62, 64, 122, 513
Işbara Yamtar58, 141, 183, 217, 259, 322, 376, 410, 449

İ

İhe Hüşötü, bkz. Kül İç Çor Yazıtı 25
İlbilge Katun56, 63, 93, 131, 133, 167, 199, 207, 234, 235, 250, 252, 261, 265, 274, 284, 286, 302, 328, 357, 367, 408, 425, 447
ileri öge 59, 421
İlteriş Kağan35, 41, 50, 53, 56, 71, 75, 85, 90, 100, 129, 131, 132, 133, 136, 137, 150, 159, 160, 161, 163, 167, 172, 177, 178, 185, 191, 194, 197, 199, 205, 206, 207, 208, 209, 228, 231, 233, 234, 235, 246, 250, 252, 253, 257, 261, 265, 268, 271, 272, 273, 274, 275, 279, 283, 284, 285, 286, 302, 311, 315, 320, 325, 327, 357, 361, 367, 371, 376, 398, 408, 412, 416, 423, 447, 456, 462, 465, 466, 493
İnel Kağan88, 89, 132, 159, 161, 163, 165, 173, 189, 191, 234, 254, 263, 267, 275, 289, 305, 309, 334, 368, 372, 393, 425, 431, 464, 465
İpek Yolu 72
İran 43, 78, 109
İranî 45, 65, 67, 75, 123
İrtiş ırmağı..... 94, 120, 121, 143, 144, 425
İstemi Kağan45, 46, 47, 78, 84, 85, 98, 131, 132, 205, 247, 249, 260, 358, 425, 446, 455, 492
İşiyi Liken67, 68, 69, 140, 162, 261, 334, 425, 451
iyelik eki..... 49, 51, 74, 92, 125

J

Jordanes 64, 77
Juan Juan..... 45, 75

K

Kadırkan dağları120, 121, 148, 151, 158, 186, 203, 226, 228, 229, 286, 339, 360, 388, 426, 446, 448, 455, 457, 459
Kafesoğlu, İ.35, 38, 45, 56, 72, 74, 83, 85, 93, 103, 118, 493
kapalı e.....22, 34, 52
Kapgan Kağan, bkz. Bögü35, 38, 53, 56, 57, 58, 71, 75, 88, 93, 94, 101, 131, 132, 137, 138, 140, 161, 168, 177, 185, 194, 197, 205, 209, 246, 263, 272, 275, 279, 283, 284, 285, 290, 320, 328, 362, 398, 406, 416, 423, 425, 465, 466, 468, 493, 510
*kara bodun*47, 62, 99, 127, 144, 157, 165, 192, 201, 212, 215, 227, 257, 264, 265, 266, 290, 292, 315, 316, 336, 390, 400, 417, 479

Kara Bulun Yazıtı 89
Karabalgasun 12, 486
Karagan Kısıl126, 145, 151, 191, 201, 224, 241, 379, 381, 459
Karcavbay, S.25, 27, 29, 42, 44, 45, 55, 57, 58, 59, 61, 63, 65, 66, 71, 72, 79, 82, 87, 88, 90, 92, 93, 94, 97, 98, 101, 102, 103, 105, 106, 122, 124, 452, 461
Karluk/Karluklar39, 53, 57, 102, 103, 115, 117, 130, 133, 134, 136, 138, 141, 143, 144, 154, 155, 156, 157, 158, 161, 164, 165, 166, 174, 176, 183, 188, 191, 192, 198, 201, 202, 206, 209, 212, 213, 215, 217, 223, 227, 228, 230, 235, 240, 241, 242, 245, 257, 258, 259, 265, 266, 267, 269, 270, 273, 276, 278, 287, 292, 302, 306, 307, 308, 309, 310, 312, 314, 315, 316, 320, 324, 328, 331, 334, 336, 337, 342, 350, 355, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 373, 375, 376, 377, 378, 380, 383, 385, 387, 390, 393, 397, 398, 410, 414, 417, 426, 450, 458, 460, 471, 475, 477, 478, 479, 481, 502, 506
Kaşgarlı Mahmut..... 34, 63, 113, 114, 115
Kazak 16, 105, 485, 496, 497, 503
Kazakça..... 16, 55, 59
Kejeelig Hovu Yazıtı 55, 89, 99
Kem (Yukarı Yenisey) ırmağı120, 143, 144, 156, 157, 191, 202, 213, 223, 227, 235, 242, 309, 319, 322, 342, 377, 384, 425, 458, 476, 477
Kıpçak 19, 20, 49, 80, 104, 514
Kırgızlar36, 48, 67, 68, 69, 91, 92, 96, 97, 108, 109, 115, 120, 121, 134, 136, 141, 148, 150, 153, 154, 156, 158, 159, 162, 163, 164, 173, 175, 187, 189, 195, 201, 202, 206, 207, 216, 222, 223, 226, 231, 233, 237, 243, 245, 252, 257, 258, 261, 265, 269, 270, 275, 276, 281, 282, 286, 298, 304, 310, 312, 320, 321, 333, 337, 344, 345, 357, 360, 363, 364, 365, 368, 378, 379, 380, 383, 384, 395, 397, 402, 412, 415, 426, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 455, 457, 458, 463, 464, 474, 476, 483, 490, 500, 515
Kıtay41, 48, 57, 67, 68, 69, 83, 84, 85, 86, 89, 131, 136, 137, 141, 150, 154, 158, 159, 162, 164, 165, 178, 187, 189, 193, 194, 195, 198, 199, 200, 202, 206, 207, 212, 223, 228, 230, 231, 232, 233, 245, 257, 258, 259, 263, 266, 268, 271, 272, 274, 277, 281, 282, 286, 308, 312, 315, 317, 319, 320, 321, 323, 324, 327, 333, 352, 357, 363, 365, 371, 373, 376, 377, 384, 395, 397, 399, 412, 415, 426, 446, 447, 449, 451, 455, 456, 457, 460, 462, 463, 465, 470
Kızıl Çıraa Yazıtı.....40
*kişi adı*21, 35, 37, 56, 57, 64, 66, 67, 68, 75, 76, 95, 130, 135, 141, 142, 170, 173, 175, 215, 218, 219, 245, 274, 284, 422
Klements.....25
Klyaştornıy, S. G.25, 28, 29, 35, 36, 38, 39, 46, 65, 67, 69, 72, 83, 105, 106, 107, 127, 128, 129, 467, 473, 481
Koço Uygur 122
Kononov, A.N. 32, 54, 80
Kormuşin, İ. V.32, 34, 54, 55, 61, 76, 88, 89, 100, 104, 107
Kotwicz, W. 25, 28
Koybal 105
Kögmen dağları120, 121, 143, 144, 146, 148, 152, 153, 154, 158, 203, 207, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 232, 233, 237, 264, 265, 284, 285, 286, 298, 304, 306, 312, 313, 333, 337, 339, 340, 344, 345, 360, 363, 364, 379, 380, 384, 416, 426, 448, 449, 456, 457, 458, 463, 464, 476, 480
Köktürk Kağanlığı11, 13, 19, 35, 45, 50, 54, 70, 75, 83, 84, 85, 94, 98, 112, 113, 121, 129, 131, 132, 135, 137, 142, 149, 150, 161, 169, 274, 275, 279, 421
Köktürkçe 19, 34, 76, 503
Ku Seŋün76, 140, 163, 266, 309, 319, 373, 397, 425, 460, 462
Kurıkan48, 85, 150, 154, 158, 159, 162, 164, 187, 189, 223, 231, 281, 282, 286, 312, 314, 333, 395, 415, 446, 447, 455, 456
Kutadgu Bilig 29, 104, 484
Kül İç Çor/Kül İç Çor Yazıtı10, 11, 16, 19, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 33, 57, 60, 65, 79, 83, 84, 101, 103, 104, 129, 132, 135, 137, 141, 149, 157, 159, 163, 164, 166, 168, 175, 177, 184, 185, 187, 188, 192, 200, 201, 208, 209, 217, 218, 229, 231, 241, 246, 250, 251, 256, 257, 258, 259, 262, 267, 268, 269, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 279, 283, 290, 298, 308, 309, 315, 317, 325, 326, 328, 332, 334, 349, 350, 351, 354, 359, 361, 375, 376, 377, 378,

381, 383, 396, 410, 412, 414, 417, 419, 421, 425, 461, 470, 471
Kül Tigin Yazıtı10, 11, 16, 19, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 39, 41, 43, 47, 49, 50, 53, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 65, 67, 69, 72, 73, 74, 79, 81, 88, 89, 94, 98, 99, 103, 104, 110, 112, 119, 120, 124, 126, 127, 133, 138, 139, 140, 141, 142, 147, 152, 421, 445, 486, 506
Kültigin53, 55, 56, 60, 63, 131, 136, 137, 139, 142, 155, 157, 158, 165, 167, 176, 179, 180, 182, 183, 185, 186, 187, 189, 197, 200, 202, 203, 204, 206, 211, 215, 217, 218, 220, 238, 239, 240, 244, 245, 248, 249, 250, 252, 261, 265, 267, 268, 272, 276, 279, 280, 287, 292, 295, 296, 300, 301, 302, 304, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 319, 320, 321, 324, 328, 333, 341, 343, 349, 350, 351, 352, 353, 359, 361, 366, 373, 375, 376, 378, 379, 382, 383, 384, 390, 396, 397, 398, 401, 404, 410, 412, 417, 449, 450, 451, 452
Kültigin/Kültigin Yazıtı10, 11, 16, 19, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 39, 41, 43, 47, 49, 50, 53, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 65, 67, 69, 72, 73, 74, 79, 81, 88, 89, 94, 98, 99, 103, 104, 110, 112, 119, 120, 124, 125, 127, 133, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 147, 152, 421, 425, 445, 486, 506

L

Liu, Mau-Tsai 35, 64, 73, 77
lokatif 40, 41, 56, 57, 88, 115

M

Makaraç Tamgaçı67, 68, 69, 139, 160, 161, 166, 251, 261, 272, 281, 334, 451
Malov, S. Ye.27, 28, 39, 44, 45, 54, 55, 59, 60, 61, 63, 64, 66, 72, 76, 77, 79, 81, 82, 84, 86, 87, 88, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 108, 109, 110, 111, 115, 116, 118, 119, 121, 122, 123, 452, 461, 466, 469, 471, 474, 478
Manas Destanı 78
Mani 98, 112
Manihaist Uygur...46, 52, 102, 107, 111, 122
Mar Amu (Mani'nin öğrencilerinden biri) 111
mecaz 39, 100, 109
Melioranskiy 27
Moğolistan25, 26, 28, 40, 52, 144, 145, 495, 506, 507, 511
Mori, M. 28, 36, 38, 46, 124
Moriyasu, T.28, 115, 116, 118, 119, 121, 123, 124, 125, 478
Moyun Çor51, 56, 66, 113, 116, 127, 128, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 143, 149, 152, 154, 279

N

Nasturi 111
Necib Asım 27
Németh, Gy. 34, 36, 72
Nicolaie Milescu 25
niteleme adı 11, 21, 22, 104, 124, 423
nominal subject 43, 63

O

Ogul Tarkan65, 66, 67, 68, 69, 140, 141, 149, 162, 230, 241, 266, 267, 275, 277, 287, 334, 451
Oguz Bilge Tamgaçı 67, 68, 69
Oğuzlar36, 57, 67, 68, 69, 72, 82, 85, 86, 90, 117, 131, 133, 137, 139, 143, 146, 150, 152, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 177, 178, 187, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 206, 207, 208, 209, 212, 226, 228, 230, 231, 232, 242, 245, 251, 255, 257, 261, 266, 267, 268, 271, 272, 274, 281, 286, 294, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 315, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 327, 331, 333, 334, 335, 341, 352, 357, 359, 362, 365, 366, 367, 369, 371, 373, 375, 376, 377, 378, 380, 384, 388, 391, 393, 399, 400, 412, 416, 418, 425, 426, 448, 449, 451, 457, 459, 462, 463, 465, 466, 468, 477, 479, 480, 487, 495
On Ok67, 69, 92, 93, 94, 96, 139, 157, 160, 161, 166, 174, 177, 186, 189, 198, 203, 230, 251, 256, 259, 261, 272, 281, 286, 292, 294, 309, 313, 316, 327, 331, 334, 354, 355, 356, 365, 366, 368, 369, 376, 385, 392, 393, 416, 426, 446, 448, 451, 454, 456, 463, 464, 465, 475, 479
Ongin Yazıtı10, 11, 19, 23, 25, 26, 27, 33, 39, 40, 56, 61, 81, 90, 98, 99, 100, 101, 105, 121, 122, 127, 128, 144, 152, 421, 468, 469, 489, 491

Oŋ Tutuk68, 141, 162, 220, 253, 270, 308, 311, 319, 373, 386, 425, 449
Orhon11, 16, 22, 25, 26, 27, 30, 34, 49, 91, 99, 105, 120, 145, 483, 485, 493, 497, 498, 500, 509, 512, 513, 514
Orhon ırmağı142, 143, 144, 145, 146, 190, 192, 200, 223, 224, 227, 242, 283, 299, 314, 337, 403, 425, 475, 477, 480
Orhon Türkçesi .11, 16, 34, 49, 105, 120, 513
Orkun, H. N.15, 27, 39, 42, 44, 45, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 71, 72, 79, 82, 84, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 108, 109, 110, 111, 115, 116, 121, 122, 123, 124, 143, 144, 145, 452, 461, 466, 471, 474, 478
Orta Farsça 49
Orta Moğolca 37, 66
Ōsawa, T.28, 29, 69, 101, 103, 105, 106, 107, 469, 471, 473
Ottuk Taş Yazıtı 89
Oya Yazıtı 40
Ozmış Tigin112, 113, 137, 153, 265, 269, 277, 358, 379, 393, 475, 479

Ö

ön damak 43, 54, 89, 122
Ötüken5, 11, 13, 19, 26, 35, 36, 52, 62, 82, 85, 98, 109, 113, 115, 116, 121, 127, 132, 133, 134, 138, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 153, 157, 164, 166, 175, 177, 178, 191, 192, 194, 196, 197, 200, 207, 211, 216, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 232, 233, 240, 242, 243, 248, 249, 260, 265, 272, 274, 279, 282, 284, 285, 287, 294, 299, 302, 306, 314, 317, 326, 327, 331, 334, 337, 341, 342, 347, 360, 362, 369, 386, 388, 389, 393, 400, 403, 404, 406, 415, 421, 423, 424, 445, 448, 453, 463, 476, 479, 480, 485, 493, 494, 503, 510, 514
Ötüken Uygur Kağanlığı11, 13, 19, 26, 113, 115, 116, 121, 134, 142, 157, 164, 421
Özbekçe 115
özne-yüklem uyumu 43, 63, 91

P

Pazırık 73
Pei-wen yün fu 113
Po-Kū-i (Çinli şair) 73
Poppe, N. 97, 123, 489
Priscus 77
Pritsak, O. 35, 487, 508
projection particle 44
Proto Moğol 109, 123, 164
Proto Türk 17, 113

R

Radloff Atlası ..26, 44, 54, 67, 70, 77, 79, 122
Radloff, W.11, 17, 26, 27, 33, 44, 54, 58, 64, 65, 66, 70, 72, 77, 79, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 109, 122, 124, 452, 461, 466
Ramstedt, G. J.16, 17, 25, 28, 37, 54, 80, 108, 109, 110, 111, 112, 115, 116, 118, 119, 121, 123, 125, 471, 474, 478
Roux, J.P. 40, 46, 47, 64, 66, 73, 117
Runik20, 21, 22, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 43, 44, 45, 54, 59, 67, 68, 84, 88, 98, 102, 105, 118, 121, 122, 126, 421, 485, 497, 504, 508, 509, 511, 515
Rybatzki, V.27, 33, 37, 54, 65, 66, 79, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 128, 466

S

Sagay 105
Samoïlovitch, A.N. 28
Samoyedce 31, 36, 126, 495, 508, 515
Sanskritçe 65
Sarı Uygur 17, 105, 115
Sekiz Oğuzlar116, 161, 164, 316, 333, 334, 475
Selenge ırmağı119, 126, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 151, 152, 153, 159, 169, 178, 191, 200, 201, 202, 204, 213, 222, 224, 227, 228, 229, 232, 241, 270, 284, 299, 310, 314, 316, 323, 331, 379, 381, 382, 386, 417, 459, 475, 476, 477, 480, 489, 493, 500
Semerkant 69, 96, 151
Sertkaya, O. F.25, 26, 28, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 54, 55, 61, 65, 69, 75, 79, 89, 93, 95, 96, 108, 109, 111, 115, 124, 467, 474
sıfat-fiil 44, 95, 334, 352, 373, 389
Sidonius 77
Soğut36, 45, 46, 47, 65, 67, 68, 69, 83, 95, 96, 98, 132, 134, 140, 141, 146, 149, 151, 155, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 189, 191,

202, 203, 207, 223, 226, 230, 234, 241, 245, 259, 263, 266, 267, 273, 275, 276, 277, 278, 287, 305, 315, 320, 334, 342, 360, 368, 381, 384, 449, 450, 451, 458, 465, 481, 497
Soğutça 46, 83
son çekim edatı 90, 95, 118, 119, 125
Suci Yazıtı 10, 11, 17, 19, 23, 25, 26, 28, 70, 74, 108, 109, 110, 127, 421, 474, 510
Süryanice 111

Ş

Şine Usu Yazıtı 10, 11, 17, 19, 23, 25, 26, 28, 32, 33, 36, 39, 51, 57, 58, 62, 83, 98, 105, 107, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 126, 127, 421, 475, 485, 502
Şinehüü, M. 25, 28, 29, 105, 106, 127, 128, 129
Şor 17, 81, 111, 115

T

Tabgaç 41, 42, 47, 48, 50, 67, 68, 69, 75, 76, 82, 83, 84, 85, 89, 91, 96, 106, 131, 137, 139, 140, 141, 150, 154, 158, 159, 160, 162, 164, 167, 171, 172, 173, 178, 182, 184, 185, 186, 187, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 206, 207, 223, 225, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 238, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 255, 257, 260, 264, 266, 268, 270, 271, 272, 274, 280, 281, 282, 285, 293, 294, 295, 298, 300, 301, 304, 306, 307, 308, 311, 312, 314, 315, 319, 320, 321, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 331, 333, 342, 352, 357, 358, 359, 360, 361, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 376, 377, 378, 379, 383, 384, 388, 390, 391, 394, 395, 397, 399, 401, 402, 412, 413, 414, 415, 418, 423, 426, 445, 446, 447, 449, 451, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 462, 463, 464, 465, 468, 472, 477, 478
Tadık Çor 58, 76, 142, 183, 217, 258, 321, 376, 410, 425
Tangutlar 163, 202, 245, 288, 320, 381, 384, 426, 458
Tarduş 51, 67, 68, 69, 79, 84, 93, 96, 103, 104, 130, 132, 134, 135, 137, 139, 141, 154, 155, 158, 161, 163, 165, 168, 169, 175, 177, 185, 188, 190, 197, 200, 204, 205, 208, 229, 231, 245, 248, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 265, 266, 267, 270, 271, 272, 275, 276, 277, 278, 280, 286, 295, 303, 306, 309, 311, 316, 317, 319, 334, 358, 360, 368, 372, 386, 387, 393, 409, 415, 447, 448, 451, 456, 461, 464, 465, 470, 472, 480, 481
Tarduş Inançu Çor 67, 68, 89, 135, 138, 141, 158, 163, 166, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 261, 265, 266, 268, 271, 273, 275, 277, 278, 280, 295, 305, 306, 311, 316, 317, 334, 451, 480
Taryat Yazıtı 10, 11, 17, 19, 23, 25, 26, 28, 31, 33, 37, 51, 56, 69, 89, 96, 98, 104, 106, 108, 112, 113, 114, 119, 126, 127, 128, 129, 130, 134, 135, 139, 421, 479, 511
Taşağıl, A. 35, 38, 70, 73, 76, 83, 93, 94
Tatabı 41, 48, 67, 68, 69, 76, 140, 141, 150, 154, 158, 159, 162, 164, 178, 187, 189, 200, 202, 207, 212, 223, 228, 231, 232, 246, 266, 281, 282, 286, 308, 312, 317, 319, 324, 333, 363, 371, 384, 395, 399, 415, 446, 447, 449, 451, 455, 456, 457, 460
Tatarlar 32, 48, 57, 98, 121, 122, 129, 144, 150, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 182, 186, 187, 189, 198, 201, 213, 222, 223, 231, 254, 256, 257, 258, 265, 266, 268, 269, 271, 279, 281, 282, 286, 310, 312, 316, 317, 319, 320, 333, 354, 367, 373, 377, 395, 396, 404, 415, 426, 446, 447, 455, 456, 459, 476, 478, 510
Tatpar Kağan 46
Tay Bilge Tutuk 66, 115, 116, 143, 218
Tekin, T. 15, 16, 17, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 42, 43, 44, 45, 49, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 75, 76, 79, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 105, 106, 110, 111, 112, 116, 118, 120, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 452, 461, 466, 473, 481, 501, 506
Tenişev, E. R. 15, 21, 30, 34, 58, 59, 65, 66, 73, 76, 81, 89, 105, 110, 115, 127
teŋri 31, 40, 41, 44, 49, 52, 56, 61, 71, 74, 79, 80, 88, 94, 97, 101, 109, 118, 127, 129, 131, 132, 133, 135, 142, 145, 155, 156, 163, 165, 166, 169, 171, 173, 178, 183, 184, 185, 186, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 211, 212, 215, 216, 218, 219, 221, 223, 225, 228,

229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 242, 243, 245, 247, 249, 250, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 265, 266, 267, 268, 269, 271, 272, 274, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 283, 284, 285, 286, 291, 293, 294, 295, 296, 298, 301, 302, 304, 305, 306, 308, 310, 311, 312, 314, 316, 317, 319, 320, 322, 324, 326, 327, 328, 340, 341, 345, 347, 348, 349, 351, 352, 353, 354, 357, 358, 361, 362, 363, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 378, 380, 381, 382, 383, 386, 387, 388, 390, 391, 392, 395, 396, 397, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 412, 414, 415, 417, 418, 419, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 461, 462, 463, 465, 468, 475, 477, 479, 480, 486

teŋrici 46, 69, 80, 304

teŋrilik 64

Tes Yazıtı10, 11, 16, 19, 23, 25, 26, 29, 31, 33, 37, 39, 42, 69, 79, 82, 84, 104, 105, 106, 107, 122, 127, 132, 133, 145, 147, 152, 156, 157, 158, 163, 166, 169, 170, 172, 173, 186, 187, 191, 196, 198, 205, 211, 215, 226, 229, 230, 231, 232, 242, 243, 244, 246, 252, 253, 256, 257, 264, 267, 270, 273, 274, 277, 279, 280, 283, 290, 309, 314, 316, 317, 326, 350, 357, 358, 359, 362, 365, 379, 385, 388, 389, 398, 403, 404, 405, 406, 413, 417, 421, 472, 494, 497, 502, 512

Thomsen, V.16, 26, 27, 34, 42, 44, 45, 52, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 71, 72, 82, 84, 88, 111, 122, 124, 452, 461, 466

Tibet48, 67, 68, 69, 75, 91, 96, 113, 150, 154, 158, 159, 162, 164, 187, 223, 231, 256, 261, 281, 282, 286, 333, 395, 426, 446, 451, 455

Ting-ling 72

Tinsi oglı22, 36, 52, 56, 95, 96, 146, 148, 149, 151, 168, 170, 177, 204, 224, 227, 252, 277, 289, 328, 332, 336, 341, 342, 400, 416, 426, 465

Toharca 32, 46, 59, 103

Toktamış Han Yarlığı 117

Tokuz Oguzlar36, 57, 67, 72, 73, 74, 76, 84, 107, 140, 141, 152, 156, 157, 160, 161, 165, 167, 169, 188, 191, 197, 205, 208, 211, 227, 232, 239, 242, 250, 251, 255, 257, 261, 267, 268, 285, 292, 293, 305, 308, 312, 315, 316, 317, 333, 359, 370, 371, 376, 380, 391, 392, 393, 415, 426, 445, 447, 450, 454, 456, 462, 470, 475, 500, 509

Tokuz Tatarlar116, 129, 130, 133, 134, 138, 152, 154, 155, 156, 157, 158, 161, 164, 165, 188, 212, 215, 257, 258, 265, 266, 267, 270, 273, 276, 278, 290, 292, 315, 316, 333, 334, 336, 390, 475, 479, 481

Tonyukuk/ Tonyukuk Yazıtı10, 11, 17, 19, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 36, 38, 50, 53, 65, 66, 75, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 100, 101, 104, 118, 119, 127, 129, 131, 132, 135, 137, 142, 159, 160, 161, 162, 163, 166, 168, 171, 174, 175, 177, 178, 180, 183, 184, 185, 186, 188, 194, 196, 197, 199, 200, 205, 206, 208, 209, 218, 225, 228, 229, 231, 233, 238, 239, 240, 246, 247, 251, 256, 257, 258, 262, 267, 268, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 283, 284, 285, 289, 293, 294, 325, 326, 328, 342, 344, 349, 354, 359, 362, 371, 386, 389, 390, 391, 398, 400, 406, 412, 414, 416, 421, 425, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 470, 484, 485, 489, 493, 495, 499, 501, 504, 507, 509, 510, 513

Tölis36, 38, 51, 104, 130, 133, 134, 135, 137, 138, 154, 155, 156, 157, 158, 163, 165, 166, 168, 175, 177, 185, 188, 200, 208, 229, 231, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 262, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 290, 295, 306, 311, 316, 317, 359, 397, 461, 472, 475, 476, 480, 481

Tryjarski, E. 28, 101, 102, 103, 471

Tu-kiu 46, 64, 77

Tuna, O.N. 30, 31, 33, 34

Türgiş53, 59, 67, 68, 69, 70, 74, 91, 92, 93, 94, 121, 134, 139, 143, 144, 147, 154, 157, 160, 161, 166, 177, 185, 187, 189, 190, 192, 194, 198, 201, 202, 211, 216, 220, 222, 226, 236, 240, 241, 245, 251, 257, 261, 270, 272, 281, 286, 292, 306, 308, 312, 331, 334, 339, 342, 345, 365, 366, 371, 373, 374, 376, 378, 379, 380, 386, 387, 393, 415, 448, 450, 451, 456, 458, 463, 464, 477, 478

Türk5, 15, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 97, 98, 99, 102, 103,

104, 105, 107, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 121, 123, 125, 126, 127, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 142, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 227, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 246, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 255, 257, 258, 259, 260, 264, 265, 267, 269, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 279, 282, 284, 285, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 301, 302, 304, 305, 307, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 318, 319, 320, 321, 323, 325, 326, 327, 331, 332, 333, 335, 336, 337, 339, 341, 342, 343, 345, 348, 349, 350, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 376, 380, 382, 385, 386, 387, 388, 390, 391, 392, 393, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 431, 445, 446, 447, 448, 449, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 465, 466, 468, 470, 475, 477, 479, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516

Türk bodun41, 42, 43, 44, 47, 62, 74, 75, 84, 91, 92, 94, 97, 98, 109, 112, 113, 114, 136, 138, 142, 145, 146, 149, 150, 151, 152, 153, 160, 162, 168, 177, 185, 192, 194, 196, 197, 200, 201, 204, 207, 208, 213, 224, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 235, 241, 250, 252, 256, 259, 262, 264, 272, 277, 284, 288, 294, 303, 305, 307, 312, 313, 314, 319, 323, 328, 336, 339, 342, 358, 359, 360, 363, 365, 366, 367, 368, 387, 393, 400, 406, 408, 409, 413, 416, 418, 457, 462, 463, 465, 468, 470, 475, 479

Türk ekonomi tarihi 43, 72

Türk kozmolojisi 114

Türk Sir Bodun53, 83, 109, 131, 132, 138, 160, 161, 168, 177, 185, 194, 197, 205, 209, 246, 263, 272, 275, 284, 285, 289, 328, 359, 362, 398, 399, 416, 462, 466

Türk tarım kültürü 127

Türkistan 67, 150, 503

Türkmence 17, 20, 21, 59, 107, 111

U

Udar Seŋün67, 68, 69, 113, 137, 141, 153, 159, 164, 200, 266, 269, 277, 281, 282, 287, 334, 379, 393, 425, 451, 479

Ugorca 31, 45, 126

Ulu-kem Yazıtı 66

Umay55, 56, 94, 95, 136, 200, 203, 249, 252, 265, 269, 276, 295, 302, 303, 304, 340, 354, 357, 381, 401, 407, 414, 432, 449, 465, 493

Uybat Yazıtı 75, 89

Uygur/Uygurlar5, 11, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 52, 54, 56, 65, 73, 84, 91, 96, 98, 101, 102, 104, 108, 109, 111, 112, 113, 126, 127, 129, 132, 133, 143, 155, 156, 160, 165, 169, 191, 198, 205, 211, 215, 229, 254, 256, 257, 258, 259, 264, 267, 268, 269, 271, 279, 281, 284, 290, 310, 316, 317, 320, 321, 331, 333, 334, 359, 362, 377, 396, 404, 406, 423, 426, 459, 472, 473, 474, 475, 480, 489, 494, 495, 502, 511

Uyuk Tarlak Yazıtı 84, 107

Uyuk Turan Yazıtı 40, 41

Uzunçarşılı, İ. H. 114

Ü

ünlü türemesi (prothesis) 93, 127

V

Valentin (Bizans elçisi) 78

vokal gerundiumu 88, 106

Vu-huan kavmi 110

W

Wang K'ing (Çinli elçi) 78

Y

Yadrintsev 25, 26

Yağlakar108, 135, 164, 166, 169, 254, 255, 256, 258, 260, 264, 266, 268, 271, 273, 275, 277, 278, 280, 284, 295, 306, 311, 316, 317, 334, 474, 480

yaklaşıklık-belirsizlik 95

Yakut 105, 495
yalın durum 119, 120
yardımcı fiil 12, 39, 52, 332, 333, 337, 340, 341, 349, 354, 366, 369, 370, 372, 381, 391, 392, 395, 397, 398, 401, 406, 407, 413, 418, 419, 422
Yedisu 36, 96, 149
Yegen Silig Beg 57, 112, 142, 184, 217, 255, 280, 311, 322, 376, 410, 449
Yeni Uygurca 111, 115
Yenisey 17, 25, 26, 36, 40, 41, 52, 55, 57, 75, 89, 99, 107, 127, 128, 143, 144, 158, 484, 486, 490, 497, 500, 504, 509, 515
yer adı, bkz. toponim 22, 36, 62, 84, 85, 95, 120, 124, 183, 217, 220, 223, 224, 232, 237, 243, 255, 292, 302, 314, 422
yer sub 41, 49, 56, 94, 95, 98, 109, 148, 154, 158, 199, 207, 225, 227, 235, 236, 247, 249, 262, 284, 286, 298, 302, 303, 304, 331, 333, 340, 341, 345, 348, 352, 354, 357, 360, 362, 363, 364, 369, 372, 381, 386, 391, 392, 397, 401, 407, 408, 412, 414, 419, 432, 448, 457, 459, 465
Yinçü (İnci/Seyhun/Sir Derya) ırmağı .. 120, 146, 237, 422, 426
yoğ töreni 47, 64, 65, 67, 69, 77, 93
Yollug Tigin 38, 48, 69, 79, 131, 133, 136, 139, 141, 175, 185, 188, 189, 194, 212, 213, 243, 244, 248, 262, 269, 272, 276, 280, 300, 315, 316, 324, 335, 402, 404, 425, 431, 452, 461, 499, 506
yön durumu 49, 124, 337, 378, 411, 419
yönelme durumu 34, 39, 89, 332, 335, 336, 349, 350, 353, 366, 372, 374, 377, 398, 413, 418
yönlendirme (orientation) 82
yükleme durumu 62, 76, 82, 102, 106, 107, 108, 112, 120, 128

Z

zarf fiil. 39, 50, 88, 98, 103, 107, 108, 120, 121
zerdüşt 67, 78